

วารสาร

บริหารการศึกษาบัวบานทิต

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม - เมษายน 2560

Vol.17 No.1 January - April 2017

BUABANDIT JOURNAL OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION (BUAJEAD)

หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ISSN 1513-007X

ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
(Thai Journal Citation Index Centre - TCI) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 1

วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต

BUABANDIT JOURNAL OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION (BUAJEAD)

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 ประจำปี เดือน มกราคม - เมษายน 2560

Vol.17 No.1 January - April 2017

เจ้าของ

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ISSN 1513-007X

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นสื่อกลางแสดงความคิดเห็นทางวิชาการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และส่งเสริมการพัฒนาวิชาการทางการศึกษาและบริหารการศึกษา
2. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ งานวิจัย และการศึกษาค้นคว้าของคณาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจ ทั้งในและนอกสถาบัน

ขอบเขตของวารสาร

สาขาวิชาที่รับตีพิมพ์ได้แก่ ศึกษาศาสตร์-ศึกษาศาสตร์-จิตวิทยา/ เทคโนโลยี/
สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทั้งนี้ขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านการศึกษาและ
การบริหารการศึกษา โดยทุกบทความจะได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่า
2 ท่านต่อหนึ่งบทความ

กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน
ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม
ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผ.ดร.ธีระ ฤกษ์เจริญ

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

รศ.ดร.สมาน อัครวุฒิ

มหาวิทยาลัยราชธานี

รศ.สมชาย วงศ์เกษม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.สมเกียรติ พ่วงรอด

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รศ.ดร.สุพรรณิ เทสิตบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พศ.ดร.ว่าที่พันตรีณพพล เจนอักษร

มหาวิทยาลัยศิลปากร

พศ.ดร.ชวนคิด มะสนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Mr.James Ryan

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ดร.วิชัย แสงศรี

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1

ธุรการและประสานงาน

น.ส.สมฤทัย ประสานพิมพ์ น.ส.ศุภพัชญ์ อุตบุญ น.ส.สมสุดา เรตสันเทียะ

บทบรรณาธิการ

วารสารบริหารการศึกษাবัณฑิตฉบับนี้ก้าวเข้าสู่ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-เมษายน 2560 บทความในวารสารฉบับนี้ประกอบไปด้วย บทความทางวิชาการจำนวน 1 เรื่อง บทความวิจัยจำนวน 42 เรื่อง

กองบรรณาธิการขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความไว้วางใจในการส่งบทความลงตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่ในวารสารบริหารการศึกษาบัณฑิตขอขอบคุณทุกคำติชมและคำแนะนำในการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารจากผู้อ่านและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน

ท้ายสุดนี้ กองบรรณาธิการพร้อมเปิดรับผลงานจากบรรดานักวิชาการ นิสิตนักศึกษา และบุคคลทั่วไปทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่ต้องการนำเสนอผลงานทางวิชาการที่จะลงตีพิมพ์ ทั้งที่เป็นบทความวิชาการ บทความวิจัย หรือบทวิจารณ์หนังสือด้วยความยินดียิ่ง

รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง
บรรณาธิการ

วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต

BUABANDIT JOURNAL OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION (BUAJEAD)

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-เมษายน 2560

Vol. 17 No.1 January-April 2017

บทบรรณาธิการ

บทความวิชาการ

วิพากษ์ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาใหม่เพื่อคนไทยทั้งมวล

(สมาน อัครภูมิ)..... 1

บทความวิจัย

- พฤติกรรมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี
(อภิสิทธิ์ เลขาตระกูล)..... 11
- การบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
ในกลุ่มท่าจีนถิ่นแม่กลอง
(สุพัต นาเจริญลาภ)..... 23
- การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน
โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับนักเรียนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
(นิธิตาร ชูทรัพย์)..... 33
- ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน : พหุกรณีศึกษา
(ชำนาญ คำปัญญาสินัย)..... 43
- รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
(ประสิทธิ์ อุ่นหนองกุ้ง)..... 53
- ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร
(ไพจิตร กุลตั้งวัฒนา)..... 63
- รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธ เขต 1
(อภิชัย กรมเมือง)..... 73
- การบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลาง
การจัดการศึกษาตลอดชีวิต
(สาคร ช่วยดำรงค์)..... 87

● การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (วนิดา แสงผล).....	99
● การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (ยุวดี โพนนอก).....	113
● การพัฒนาตัวชี้วัดของสมรรถนะด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียน (สุนันทา พุ่มพันธ์).....	125
● การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณและความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง (วราภรณ์ พรหมราช).....	133
● การเปรียบเทียบความพร้อมทางคณิตศาสตร์และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ระหว่างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตามแนวคิดไฮสโคป (ธราธิคุณ ระหา).....	149
● การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 (นัยนา เมฆแดง).....	161
● ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ (บุษกร แก้วพิทักษ์).....	171
● การศึกษาองค์ประกอบในการพัฒนารูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านวิชานวัตกรรมการศึกษา (อนล สอนประดิษฐ์).....	181
● ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการของผู้บริหารและครู ในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีรินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 (วันวิสา เป็กกันใจ).....	193
● การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 (กมลชนก ทรายศ).....	205
● เศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม : การปฏิรูปการใช้สื่อด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ 4.0 (คมกริช ชาญณงค์).....	215

● สภาพความเป็นจริงกับความคาดหวังของครูเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ (รัตติยา วรกานต์ตระกูล).....	227
● รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 (รัตติยา พร้อมลั่น).....	235
● การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 (อรันณญา รักษาพันธุ์).....	245
● สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ (อรรถพล อรรถชัยยะ).....	253
● การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ (วิเชียร สุวรรณโชคิสาน).....	267
● รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ธาริณี บุญทวี)	279
● รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของ บุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ (นิติกาญจน์ ยุถาวร).....	293
● รูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (รักพงษ์ บุญศิริ).....	305
● การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 (รุจิรา คงอ่อน)	319
● สภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 (ภูมิพิชญา จันทร์ส่อง).....	331
● การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (ขจรศักดิ์ ประทุมพันธ์)	343
● แนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (ปริญธร พรหมศรี).....	355
● การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (เยี่ยม ธรรมบุตร)	363

• ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (วาสิณี สารบรรณ).....	375
• รูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (ศรุดา ชิตเชื้อ).....	385
• รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิผล (สาธัญห์ รัตนโสภ).....	393
• รูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา (สำเริง จงศรี).....	403
• ยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สุกัญญา รัชช).....	413
• ปฏิบัติการบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล (ตอนที่ 1) (เสถียร เทพรทอง).....	425
• การพัฒนาคู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 (ชวนคิด มะเสนา).....	439
• ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา (กำพล พากักดี).....	449
• แนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เกษรา สงคราม).....	459
• การพัฒนาบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ของนักเรียนโรงเรียนละทายวิทยา อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ (สมฤทัย ประสานพิมพ์)	469
คำแนะนำในการเสนอบทความเพื่อการตีพิมพ์ในวารสารบริหารการศึกษาฉบับนี้	479
ขั้นตอนการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์วารสารบริหารการศึกษาฉบับนี้	483
แบบเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารบริหารการศึกษาฉบับนี้	485

วิพากษ์ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาใหม่เพื่อคนไทยทั้งมวล

Criticizing on the New Education Act for the Sake of Thais

สมาน อัครภูมิ¹

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติการศึกษาเปรียบเสมือนแผนแม่บทในการจัดการศึกษา แม้ว่าจะเป็นกฎหมาย แต่ก็มีความแตกต่างกับแผนแบบอื่น คือ ผลของการใช้แผนจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับแผนย่อยและแผนปฏิบัติการที่จะนำแผนนั้นไปใช้ ปัญหาใหญ่ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้น อยู่ที่กฎหมายลูกหรือกฎกระทรวงที่ออกตามมา และการนำใช้บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวด้วย จึงทำให้การจัดการศึกษาของไทยประสบปัญหา ทั้งปัญหาการดำเนินงานตามระบบบริหารและปัญหาคุณภาพการศึกษา จนต้องมีการส่งสัญญาณการปรับหรือกระทรวงศึกษาธิการกันเป็นระยะโดยเฉพาะในช่วงสองสามเดือนที่ผ่านมา และในที่สุดก็มีการยกร่างพระราชบัญญัติการศึกษาลบใหม่ และแนวโน้มที่จะมีพระราชบัญญัติกระทรวงอุดมศึกษาตามมา ซึ่งทั้งสองเรื่องยังไม่สะเด็ดน้ำดี แต่ผู้เขียนในฐานะนักวิชาการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของไทย จึงไม่อาจนิ่งเฉยอยู่ได้ จึงขอใช้สิทธิ์ในการแสดงความเห็นในเรื่องนี้ด้วยโดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ และแนวคิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติกระทรวงอุดมศึกษา แล้วจะนำเสนอข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเพิ่มเติมใหม่อีกครั้งเพื่อประโยชน์ของเด็กไทยและสังคมไทยโดยรวมต่อไป

คำสำคัญ: พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติกระทรวงอุดมศึกษา

Abstract

Education Act stands out as a main plan for educational management. Although it enacts as a law, but no exception, the outcome of the plan depends on sub-plan and action plan. The crucial problem of this Education Act was up to its related laws, ministerial regulations, and enforcement of the laws, which led to both problems on implementing educational system and its outcome, especially reorganization our educational administrative system during the last few months. Finally, the first draft of the new act was released, and likely, the new law of Ministry of Higher Education is about to be drafted. Although the whole is not yet clear, the writer, as an academy and stakeholder, could not sit still, but beg for the right to speak up, starting from the analysis of the new draft of Education Acts and trends of Ministry of Higher Education, following by some suggestions for revising the law once again for the sake of our children and society in general.

Keywords: Ministry of Education Act, Ministry of Higher Education Act)

---

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี

ความนำสู่ปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (พ.ร.บ. 2542) เป็นกฎหมายการศึกษาแห่งความหวังของคนไทยทั้งชาติ โดยเฉพาะผู้เขียน ซึ่งในวันที่สภาผู้แทนได้อภิปรายกฎหมายฉบับนี้ผู้เขียนต้องอดหลับอดนอนฟังการอภิปรายจนถึงตีสาม กว่าจะเสร็จสิ้น และด้วยความหวังดีของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และนักวิชาการ ผู้เสียสละของไทยทุกท่าน ในที่สุด พ.ร.บ. ฉบับนี้ก็ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา ในวันที่ 19 สิงหาคม 2542 (ราชกิจจานุเบกษา, 2542)

หลังจากนั้นกิจกรรมต่อเนื่องก็เกิดขึ้นหลายอย่าง เช่น การตรากฎหมาย กฎกระทรวง และระเบียบที่เกี่ยวข้องก็ทยอยออกตามมา การสร้างความเข้าใจและความพร้อมในการนำใช้กฎหมายดังกล่าวก็ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น การให้ข่าวทางสื่อมวลชน การประชุมสัมมนา การเขียนบทความทางวิชาการ ตลอดจนการทำการวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนก็ได้รับทุนทำวิจัยในการนี้ด้วยเช่นกัน (สมาน อัสวภูมิ, 2543) แต่ดูเหมือนไม่ค่อยนำผลวิจัยดังกล่าวไปใช้เท่าที่ควร ปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยค้นพบและเสนอไว้ในรายงานการวิจัยดังกล่าวแล้ว ซึ่งคงจะขอนำสาระบางส่วนมานำเสนอถึงอีกครั้งหนึ่งในบทความนี้

ในปี 2550 เป็นอีกกระแษหนึ่งที่มีแรงกระเพื่อมของการปรับรื้อกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นที่มาของการเลือกประเด็นในการจัดประชุมสามัญประจำปีของสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทยในปีนั้น โดยมีหัวข้อว่า “ยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จทางการบริหารแบบกระจายอำนาจของไทย: คนหรือระบบ (สมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2550) และสมาคมได้จัดทำหนังสือรวมบทความเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาเรื่อง “การกระจายอำนาจการบริหารและการปรับรื้อโครงสร้างระบบบริหารของกระทรวงศึกษาธิการ (ธีระ รุญเจริญ, กิตติมา ปรีดีดิถลก, และสมาน อัสวภูมิ, 2550) เพื่อเป็นเอกสารประกอบการประชุมในครั้งนั้น ผู้เขียนก็ได้มีส่วนร่วมในการเขียนบทความเรื่อง “วิเคราะห์ พ.ร.บ. การศึกษาหาจุดรื้อกระทรวงศึกษาธิการ” (สมาน อัสวภูมิ, 2550) อย่างไรก็ตาม จากบัดนั้นจนถึงบัดนี้ มีแต่การตั้งท่าว่าจะแก้กฎหมายการศึกษาเพื่อปรับปรุงระบบการบริหารการศึกษาใหม่ แต่ก็ยังไม่มียะไรเกิดขึ้น จนกระทั่งเมื่อปลายปี 2559 ได้ข่าวว่าจะมีการปรับรื้อกระทรวงศึกษาธิการใหม่อีกรอบ โดยการเสนอกฎหมายการศึกษาฉบับใหม่พร้อมกับข่าวการแยกสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาออกเป็นกระทรวงอุดมศึกษา

ในที่สุดข่าวก็เป็นจริงเมื่อมีการยกร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ (Kruthai.info, 2517) และถ้าร่างกฎหมายที่ปรากฏในอินเทอร์เน็ตเป็นจริง ก็มีสิ่งทีควรวิเคราะห์และนำเสนอเพื่อประโยชน์ของคนไทยทั้งมวลไว้ในบทความนี้ ส่วนพระราชบัญญัติกระทรวงอุดมศึกษานั้น แม้จะยังไม่ปรากฏเป็นรูปเป็นร่าง ผู้เขียนก็ขอเสนอความเห็นเพื่อการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างกระทรวงอุดมศึกษาและคนไทยทั้งมวลเพื่อพิจารณาเช่นกัน ว่าควรเป็นอย่างไร

สาระและความเห็นต่อร่าง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่

ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ... (ฉบับใหม่) ที่คณะทำงานฯ พิจารณาในวันที่ 15 กันยายน 2559 (Kruthai.info, 2017) ซึ่งถ้าหากสาระยังคงเป็นไปตามร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ดังกล่าวนี้ สิ่งสำคัญที่คาดว่าจะเปลี่ยนไปเป็นดังนี้

1. กระทรวงศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษฉบับใหม่ไม่มีหน่วยงานหลักห้าสำนัก¹เหมือนอดีต ส่วนจะมีการแบ่งหน่วยงานเป็นกรม เป็นกอง อย่างไรที่เคยเรียกว่าองค์ชายสิบสี่เหมือนที่เคยเป็นในอดีตหรือไม่นั้น เรื่องนี้ยังไม่มีความชัดเจน ซึ่งคงต้องรอกกฎหมาย หรือกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องออกมาก่อน อย่างไรก็ตาม

¹ ห้าสำนัก ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเดิมคือ สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

แนวโน้มที่จะแยกสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาออกเป็นกระทรวงอุดมศึกษานั้น มีข่าวว่ากำลังอยู่ในยกร่างกฎหมายกันอยู่ ซึ่งก็มีความเป็นไปได้เพราะได้เปิดช่องไว้ในมาตรา 38 และมาตรา 41 และถ้านี้คือช่องสำหรับแยกกระทรวงอุดมศึกษาแล้ว มาตรา 37 และมาตรา 41 ก็เปิดช่องให้แยกกระทรวงอาชีวศึกษาอีกกระทรวงได้เช่นกัน เพียงแต่อาจจะถูกจำกัดไว้โดยมาตรา 56

2. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ยังอยู่ แต่เปลี่ยนรูปแบบและวิธีการประเมินไป คือ จะประเมินสถานศึกษาตามคำร้องขอของสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดหรือคณะกรรมการนโยบายการศึกษาและพัฒนามนุษย์แห่งชาติ (มาตรา 49) ส่วนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดที่ต้องดำเนินการให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาปกติ และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางานตามเป้าหมาย จัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน อย่างไรก็ตาม ระเบียบนี้จะเป็นประโยชน์และมีผลต่อคุณภาพการศึกษามากขึ้นถ้าออกแบบร่วมกันกับมาตรา 70 ซึ่งเปลี่ยนการจัดสรรเงินจากเดิมที่จัดสรรผ่านอุปทานหรือสถานศึกษา เป็นจัดสรรผ่านอุปสงค์หรือตัวผู้เรียน นั่นก็หมายความว่าผู้เรียนสามารถเลือกสถานศึกษาที่จะเข้าเรียนได้ และแน่นอนครูปผู้เรียนคงต้องเรียกสถานศึกษาที่มีคุณภาพ และคุณค่าของการประเมินคุณภาพการศึกษายกขึ้นจะเป็นกุญแจสำคัญของคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติใหม่นี้แน่นอน ขอให้ออกแบบให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ก็แล้วกัน

3. รูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาตามมาตรา 54 ซึ่งกำหนดว่าเพื่อให้การบริหารและจัดการศึกษาบรรลุตามความมุ่งหมายและหลักการตามพระราชบัญญัติใหม่นี้ ให้จำแนกบทบาทและหน้าที่ขององค์กรทางการศึกษาออกเป็น 6 กลุ่มงานดังนี้

3.1 กลุ่มนโยบายทางการศึกษา ได้แก่ องค์กรที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนการศึกษา ให้บรรลุความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาและยุทธศาสตร์ของชาติ

3.2 กลุ่มกำกับดูแลการจัดการศึกษา ได้แก่ องค์กรที่มีหน้าที่กำกับดูแลการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา โดยสอดคล้องกับนโยบายและแผนการศึกษา

3.3 กลุ่มผู้จัดการศึกษา ได้แก่ องค์กรที่มีหน้าที่จัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษานโยบาย และแผนการศึกษา เช่น สถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน และสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ให้ความหมายรวมถึงบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่มีสิทธิในการจัดการศึกษา

และอีก 3 กลุ่มที่เหลือมีลักษณะคล้ายเป็นกลุ่มสนับสนุนงานข้างต้น คือ

3.4 กลุ่มบริหารกองทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษา

3.5 กลุ่มสนับสนุนการจัดการศึกษา

3.6 กลุ่มประเมินและทดสอบทางการศึกษา ซึ่งการที่กฎหมายการศึกษาฉบับใหม่นี้มีการแยกบทบาทและหน้าที่ขององค์กรทางการศึกษาของไทยนั้นเป็นสิ่งที่ควรทำ ดังที่ผู้เขียนเคยเสนอไว้ในงานวิจัยในปี 2543 (สมาน อัครวุฒิ 2543) และเคยนำเสนอเรื่องนี้ไว้หลายครั้งในหลายวาระ อย่างไรก็ตามที่เสนอไว้ตาม พ.ร.บ. นี้ยังเป็นแบบแทงกัอยู่ ซึ่งจะไม่สามารถแก้ปัญหาการจัดการศึกษาไทยได้เท่าที่ควร ส่วนการแบ่งบทบาทหน้าที่กันนั้นควรเป็นอย่างไร ผู้เขียนจะนำเสนอต่อไป

4. มาตรา 55 กำหนดให้มีคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการนโยบายการศึกษาและพัฒนามนุษย์แห่งชาติ” ทำหน้าที่พัฒนาการศึกษาและมนุษย์อย่างรอบด้าน ตลอดชีวิต กำหนดนโยบายจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ จัดทำแผนยุทธศาสตร์ กลั่นกรองการจัดสรรงบประมาณ ด้านการศึกษาและพัฒนา มนุษย์ รวมทั้งจัดทำและปรับปรุงกฎหมายที่จำเป็นต่อการปฏิรูปการศึกษา ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการนั้น ซึ่งเป็นเรื่องดี แต่การกำหนดไว้เช่นนี้ยังไม่ค่อยมีความชัดเจนว่าอำนาจหน้าที่ดังกล่าวนี้จะเกิดผล

ในทางปฏิบัติ เพราะทำให้นักถึง “สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ” ที่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี เดิมก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเป็น “สำนักงานเลขาธิการศึกษาแห่งชาติ” ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นยักษ์ไม่มีกระบอง ส่วนเป็นแบบไหนจึงจะดีนั้นจะได้นำเสนอในตอนต่อไป

5. ความก้าวหน้าอีกอย่างหนึ่งของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ... (ฉบับร่าง) คือ การรวมบทบัญญัติว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนไว้ด้วยกัน และมีฐานคิดที่ค่อนข้างจะชัดเจนว่าจะดำเนินการอย่างไร แต่มีเป็นปัญหาก็คือ ยังมองไม่เห็นว่สิ่งที่กำหนดใหม่นี้ จะแก้ปัญหาความไม่เป็นเอกภาพในการจัดการศึกษาของประเทศไทยของเราได้อย่างไร และแนวการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้จะทำให้การจัดการศึกษาของไทยมีคุณภาพกว่าเดิมหรือไม่ ซึ่ง ผู้เขียนจะขอนำบทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ในตอนถัดไป ทั้งเรื่องการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา และการจัดการศึกษาในปัจจุบันที่ดำเนินการอยู่ในหลายสังกัดนั้นให้เป็นเอกภาพได้อย่างไร และนโยบายเอกภาพเชิงนโยบาย แต่หลากหลาย การปฏิบัตินั้นจะอย่างไร โดยเฉพาะการออกแบบการบริหารและจัดการศึกษาตามหมวดนี้ควบคู่กับที่กำหนดไว้ในมาตรา 54 แต่ติดตามหลักคิดใหม่ที่จะนำเสนอต่อไป

กระทรวงอุดมศึกษา: แก่หรือเพิ่มปัญหาการศึกษาไทย

สัญญาณที่บ่งชี้ที่จะมีการแยกสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งเดิมเคยเป็นทบวง แต่ได้ควบรวมเป็นหน่วยเดียวกันกับกระทรวงศึกษาธิการ และกำลังจะแยกเป็นกระทรวงอุดมศึกษาตามข่าวนั้นจะแก้หรือเพิ่มปัญหาให้กับการจัดการศึกษาไทย เป็นประเด็นที่ควรแก่การใส่ใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะเหตุผลสำคัญในการรวบทบวมมหาวิทยาลัยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการคือนโยบาย “เอกภาพในการบริหาร” แต่ในที่สุดก็พบว่าการผูกขาดกันไว้ ไม่ได้แปลว่าจะมีความเป็นหนึ่งเดียวกันเสมอไป ยิ่งไปกว่านั้นก็ขาดความคล่องตัวในการทำหน้าทีของตน ดังที่ปรากฏให้เห็นในช่วงที่ผ่านมา และชี้ว่าน่าจะเป็นปัจจัยที่ทำให้คุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาลดลงด้วย จึงมีแนวคิดที่จะแยกกันอยู่อีกรอบ แต่ผู้เขียนไม่เชื่อว่าจะแก้ปัญหาคุณภาพการจัดการศึกษาของไทยได้ เพราะการแก้ปัญหาอยู่ที่วิธีดำเนินงาน ไม่ใช่การรวมกันหรือแยกกันอยู่ด้วยเรื่องการแยกสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาออกเป็นกระทรวงอุดมศึกษานั้นยังไม่มีความชัดเจน เพราะยังไม่มีกรยก่างกฎหมาย เพียงแต่มีกระแสข่าวออกมา (Matichon, 2016; Kruthai, 2016; Nationtv, 2016; Dailynew, 2016; Siameducnews, 2017) อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังนี้ดูเหมือนจะเอาจริงไม่น้อย เพราะมีการตั้งคณะทำงานแต่รายละเอียดจะเป็นแบบไหน อย่างไรนั้นก็ยังไม่ชัดเจน แท้ก็ครุ่นไม่ได้ แม้ว่าอาจจะถูกกล่าวหาว่า “ดีเรื่องทั้งโกสณ” เพราะถ้าไม่ติดตอนที่กำลังต่อเรือแล้วจะมีประโยชน์อะไรเมื่อเรือต่อเสร็จแล้วแต่ไม่ใช่เรือที่เราอยากนั่งนะครับ ที่สำคัญคือ คณะกรรมการต่อเรือก็ต่อแบบคณะกรรมการคิดและเชื่อนั่นเอง ดังนั้น ถ้าจะฟังผู้ที่เคยนั่งเรือที่ผ่านมา และอาจจะต้องนั่งเรือที่กำลังต่ออยู่นี้ได้ให้ความเห็นบ้างจะดีไหมครับ ดังนี้

ผู้เขียนเชื่อว่าเหตุจูงใจด้านๆ ที่อยากแยกการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาออกจากกระทรวงศึกษาธิการ เพราะที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นเสมือนคนกลุ่มน้อยในกระทรวงศึกษาธิการ บริหารงานภายใต้รัฐมนตรีคนเดียวกัน และมีปลัดกระทรวงคนเดียวกัน แม้ว่าปลัดกระทรวงศึกษาธิการตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะไม่ระบุว่ปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาก็ตาม แต่โดยศักดิ์ของปลัดกระทรวงก็ดูเหมือนมีระดับชั้นสูงกว่าอะไรประมาณนี้ นอกจากนี้เนื่องจากในช่วงที่ผ่านมาคุณภาพการศึกษาไทยในระดับอุดมศึกษาทั้งโดยรวม และคุณภาพบัณฑิตศึกษา ก็ดูเหมือนจะแย่ลง และมีความพยายามจะชี้ว่าสาเหตุของปัญหาอยู่ที่การกำกับดูแล (Governance) ที่ให้อำนาจสถาบันมากเกินไป เช่น การเห็นชอบหลักสูตร การให้ปริญญา การจัดการศึกษา และการบริหารมหาวิทยาลัยโดยรวม เป็นต้น ส่วนหน่วยงานส่วนกลาง คือ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษานั้นทำหน้าที่เพียงรับทราบงานที่กล่าวมาข้างต้น และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไปเท่านั้น สำหรับผู้เขียนนั้นไม่เชื่อว่าประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัด

การศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาขึ้นอยู่กับการณ์อยู่หรือแยกออกจากกระทรวงศึกษาธิการ และไม่เชื่อว่าถ้าส่วนกลางมีอำนาจบังคับบัญชามากขึ้นแล้วคุณภาพจะดีขึ้น ตรงกันข้ามน่าจะเสียหายมากขึ้นด้วยซ้ำ เพราะการจัดการศึกษาเป็นการดำเนินงานที่ต้องการความเป็นอิสระทางวิชาการอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ส่วนปัญหาที่ควรพิจารณาและแก้ไขถ้าจะมีการออกกฎหมายสำหรับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาใหม่ในครั้งนี้ รวมทั้งถ้าจะมีการแยกเป็นกระทรวงอุดมศึกษาด้วยแล้ว ถ้าหากไม่แก้ไขสิ่งที่จะนำเสนอต่อไปนี้ ปัญหาการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาก็จะยังไม่ได้รับการแก้ไขอยู่ดี

ประการแรกคือ องค์การทางการศึกษาเป็นหน่วยปฏิบัติการ ไม่ใช่หน่วยนโยบาย จึงไม่ควรมีรูปแบบการบริหารแบบองค์การการเมือง กล่าวคือ คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย อธิการบดี รองอธิการบดี และผู้บริหารหน่วยงานย่อยในสถาบัน ไม่ว่าจะเป็นคณบดี คณะต่างๆ ผู้อำนวยการศูนย์ สำนัก และอื่นๆ เหล่านี้ ต้องใช้แบบการบริหารหน่วยปฏิบัติ โดยการสรรหา คัดกรอง และแต่งตั้งบนฐานของศักยภาพของบุคคล ไม่ใช่การเลือกตั้งแบบตรง หรือเลือกตั้งแบบแฝง (สรรหาแบบจัดตั้ง)

ในปัจจุบันนี้รูปแบบการได้มาของกรรมการสภาที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เริ่มต้นจากการสรรหาผู้แทนของคณาจารย์ที่จะไปนั่งในคณะกรรมการสภากำนวนหนึ่ง ซึ่งได้มาจากการเลือกตั้งหรือบางแห่งเรียกว่าสรรหา เสร็จแล้วคณะกรรมการชุดดังกล่าวจะเป็นผู้คัดเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกที่จะมาเป็นกรรมการสภา ผู้อ่านก็ลองนึกภาพว่ากรรมการสภาที่เป็นผู้แทนของคณาจารย์จะเลือกใคร ถ้าไม่ใช่บุคคลที่อยู่ในตระกูลความคิดของกลุ่มตน (พวกตน) ดังนั้นอธิการบดีของหลายมหาวิทยาลัยไทยส่วนใหญ่จะเป็นการเลือกตั้ง และรู้ว่าจะเป็นผู้ใดตั้งแต่ “กรรมการสภาที่เป็นผู้แทนคณาจารย์เป็นคนของผู้จะสมัครเป็นอธิการบดีคนไหน” กระบวนการก็จะเป็นเช่นนี้ จนจบ เพราะในที่สุดกรรมการสภาก็จะเป็นผู้เลือกอธิการบดีครับ

ที่แย่ไปกว่านั้นก็คือสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ มีการเลือกคณบดี หัวหน้าศูนย์ และสำนัก ปัญหาก็คือคณะไหนจะได้พวกอธิการ หรือฝ่ายตรงกันข้ามก็ขึ้นอยู่กับว่าคณาจารย์ในคณะใดสนับสนุนใครเป็นอธิการสมัยนั้น ในที่สุดคณบดี หัวหน้าศูนย์ และสำนักต่างๆ ซึ่งทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นแขนขาของอธิการบดีก็แยกกันเป็นฝักฝ่าย อย่างน้อยสองกลุ่มใหญ่ ๆ ซึ่งผู้เขียนเรียกว่า “การบริหารแบบขาคี” กล่าวคือ พันทีที่ใครก็ตามได้เป็นอธิการบดี จะมีคณบดี หัวหน้าศูนย์ สำนัก และคณาจารย์เกือบครึ่งหนึ่งของทั้งหมดในมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน (ฝ่ายแค้น) ในมหาวิทยาลัย หรือเป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับอธิการบดีโดยปริยาย แล้วอย่างนี้ผู้อ่านคงจะพอนึกออกว่าผู้บริหารระดับสูง และรูปแบบการบริหารสถาบันชั้นสูงของไทยจะแบบไหน และผลสุดท้ายจะเป็นอย่างไรครับ แล้วทางออกจะเป็นอย่างไรนั้นคงต้องร่วมกันคิดและออกแบบกันไป แต่ในใจของผู้เขียนนั้นเห็นว่าเราอาจจะเรียนรู้จากวิธีการและกระบวนการที่เขาใช้กันอยู่ในต่างประเทศที่ยอมรับโดยทั่วไป (Larsson, 2017; American Council of Trustees and Alumni, 2017) และปรับใช้ในประเทศเราก็เป็นได้ กล่าวคือจำนวนและแนวทางในการได้มาซึ่งคณะกรรมการสภาในสถาบันอุดมศึกษานั้นเป็นสิ่งที่ควรกำหนดสำหรับผู้เขียนแล้วเห็นว่าคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยควรมีประมาณ 7 หรือ 9 คน รวมทั้งนายกสภามหาวิทยาลัยด้วย โดยมีสำนักงานเลขานุการของมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานประจำมหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบงานประชุมของมหาวิทยาลัย

แหล่งที่มาของกรรมการสภานั้นน่าจะมาจาก 3 แหล่ง คือ (1) บุคคลที่สมาคมศิษย์เก่าเป็นผู้สรรหาคัดเลือกและประสานการรับเป็นกรรมการสภา (2) บุคคลที่คณาจารย์ในมหาวิทยาลัยทั้งหมดเป็นผู้สรรหา คัดเลือกและประสานการรับเป็นกรรมการสภา ซึ่งอาจจะเป็นคนในหรือนอกสถาบันก็ได้ และ (3) บุคคลที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (หรือกระทรวงอุดมศึกษาในอนาคต) เป็นผู้สรรหา คัดเลือก และแต่งตั้งเป็นผู้แทนของต้นสังกัด ในกรณีที่คณะกรรมการมี 9 คน ก็จะมีกรรมการ 8 คน ดังนี้ บุคคลที่ศิษย์เก่าเลือก 3 คน บุคคลที่คณาจารย์เลือก 3 คน และบุคคลที่ต้นสังกัดเลือก 2 คน 9 คน แต่ถ้าเป็นกรณีที่กำหนดให้มีกรรมการสภา 7 คนนั้น ก็จะมีบุคคลที่แต่ละกลุ่มเลือกมากลุ่มละ 2 คน รวม เป็น 6 คน เมื่อรวมนายกสภาแล้วก็จะ เป็น 7 คน

สำหรับนายกสภามหาวิทยาลัยนั้นให้คณะกรรมการที่ได้รับการสรรหาและคัดเลือกมาชุดแรกตามที่เสนอไว้ข้างต้นเป็นผู้สรรหาบุคคลที่จะมาเป็นนายกสภาต่อไป และเมื่อได้นายกสภาแล้ว จึงเข้าสู่กระบวนการแต่งตั้งคณะกรรมการสภาทั้งชุดต่อไป ส่วนอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยนั้น นอกจากจะมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และกำกับการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยตามนโยบายดังกล่าวแล้วยังมีหน้าที่ในการออกข้อบังคับ และเห็นชอบประกาศ และแนวปฏิบัติต่างๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดทำขึ้นเพื่อดำเนินงานตามนโยบายของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังมีอำนาจและหน้าที่ในการสรรหา คัดเลือก และเสนอการแต่งตั้งอธิการบดี ในกรณีที่อธิการบดีว่างลง และมีอำนาจและหน้าที่ในการให้อธิการบดีพ้นจากตำแหน่ง ในกรณีที่คณะกรรมการสภาเห็นว่าไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้เพราะถ้าสถาบันนั้นดำเนินงานไม่ได้มาตรฐาน และคุณภาพการศึกษาไม่ดี คณะกรรมการสภาสถาบันอุดมศึกษานั้นต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยด้วย และในขณะเดียวกัน ถ้าจะให้ให้อธิการบดีและทีมบริหารต้องรับผิดชอบต่อการบริหารงานของตนแล้ว อธิการบดีต้องมีอำนาจในการเลือกคนบดี ผู้อำนวยการศูนย์ และสำนักเอง และมีอำนาจเต็มในการบริหารมหาวิทยาลัยด้วย ทั้งนี้เพราะมหาวิทยาลัยไม่ใช่หน่วยการบริหารเชิงการเมือง แต่เป็นหน่วยปฏิบัติการแบบมีอาชีพ และโดยมีอาชีพ จึงควรได้รับเกียรติบริหารแบบมีอาชีพ และถูกถอดถอนแบบมีอาชีพด้วย

ผู้เขียนเชื่อว่าถ้าเราสามารถแก้ไขวิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการสภาและอธิการบดีมหาวิทยาลัย และวิธีการบริหารมหาวิทยาลัยดังที่ได้นำเสนอไปข้างต้น คุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยจะเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้นแน่นอน เพราะจริงๆ แล้วคุณภาพของคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของไทย และผู้บริหารอุดมศึกษามีอาชีพและมีฝีมือระดับโลกก็พอจะมี แต่ด้วยระบบที่เป็นอยู่เราจึงได้นักการเมืองในองค์กร หรือผู้ที่อยู่ในกลุ่มการเมืองในองค์กรมาเป็นอธิการบดี และบริหารงานแบบขาดความรับผิดชอบแล้วข้างต้น นอกจากนี้ความเป็นอิสระทางวิชาการ และสังคมวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาต้องสยบยอมต่ออำนาจนอกระบบอยู่ จึงทำให้นักวิชาการมีอาชีพ และนักวิชาการหัวก้าวหน้าจำนวนมากไม่อยากจะอยู่ในวงจรภายใต้การจัดและบริหารการอุดมศึกษาของไทย ผลก็ปรากฏอย่างที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

ถ้าจะแก้ปัญหการศึกษาไทย; ปรับรื้อใหม่เลยดีกว่า

ก่อนอื่นก็ขอชื่นชมว่าร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ... ที่อยู่ในกระบวนการตราเป็นกฎหมายฉบับใหม่นี้ว่ามีฐานคิดและแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาและคุณภาพการศึกษาไทยมากขึ้น แต่ไหนๆ จะปรับรื้ออยู่แล้ว ก็รื้อสร้างใหม่น่าจะดีกว่ารื้อและต่อเติมนะครับ ซึ่งผู้เขียนมีข้อเสนอเพื่อการพิจารณาดังนี้

เรื่องแรกคือการแบ่งบทบาทและหน้าที่ขององค์กรทางการศึกษา ตามมาตรา 54 ออกเป็น 6 กลุ่มดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ดูดีแต่ยังคลุมเครือและมีมากกลุ่มเกินไป ยังสับสนเดิมๆ ไม่หลุด โดยสิ่งที่ควรเป็นนั่นคือ ควรมีเพียงสามกลุ่ม คือ กลุ่มที่เป็นหน่วยงานนโยบาย กลุ่มที่เป็นหน่วยจัดการศึกษา และหน่วยที่สนับสนุนการจัดการศึกษาดังนี้

หน่วยกำหนดนโยบายควรมีเพียงหน่วยเดียวคือกระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาของชาติเพียงแห่งเดียว โดยมี “คณะกรรมการนโยบายการศึกษาและพัฒนามนุษย์แห่งชาติ” ตามมาตรา 55 เป็นคณะกรรมการเชิงนโยบาย¹ ไม่ใช่กรรมการเชิงบริหารที่ทำหน้าที่ควบคุมการบริหารงานของหน่วยงานได้การบังคับบัญชาเหมือนคณะกรรมการทั้งหลายที่ทำกันอยู่ในปัจจุบัน (สมาน อัครภูมิ 2543) หน่วยกำหนดนโยบายนี้มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการศึกษาชาติ และงานที่เกี่ยวข้องคือ การพิจารณา

¹ กรรมการเชิงนโยบายทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย พิจารณาจัดสรรทรัพยากรเพื่อการดำเนินงานตามนโยบาย และกำกับติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบาย โดยมีหน่วยราชการประจำเป็นหน่วยปฏิบัติและมีอิสระในการบริหารจากคณะกรรมการเชิงนโยบาย

การจัดสรรงบประมาณ และการกำกับดูแลการดำเนินงานการจัดการศึกษาตามนโยบายการศึกษาชาติ ซึ่งจะทำให้การบริหารงานมีเอกภาพเชิงนโยบาย ส่วนหน่วยการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะสังกัดหน่วยงานใด ก็ต้องปฏิบัติตามนโยบายเดียวกัน ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย ไม่ใช่การบังคับบัญชาตามลำดับชั้นของการบริหารอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

หน่วยจัดการศึกษา เป็นหน่วยที่ดำเนินการจัดการศึกษา ซึ่งอาจจะดำเนินการได้ในหลายหน่วยงาน หลายสังกัด หลายองค์กร ทั้งของรัฐและเอกชน แต่ประเด็นอยู่ที่ว่า การจัดการศึกษาในทุกหน่วย ทุกสังกัดต้องดำเนินการตามกรอบนโยบายที่หน่วยกำหนดนโยบายกำหนด ตามกฎหมายที่กำหนด แต่การบริหารตามโครงสร้างองค์กรและรูปแบบที่ต้นสังกัดกำหนด และทุกหน่วยจัดการศึกษามีสิทธิ์ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐ โดยผ่านหน่วยกำหนดนโยบายตามที่กฎหมายกำหนด และหน่วยจัดการศึกษาแต่ละหน่วยอาจจะรับการจัดสรรงบประมาณ การจัดการศึกษาเพิ่มเติมจากหน่วยสังกัดด้วยก็ได้ ขณะเดียวกันหน่วยจัดการศึกษาอาจจะไม่รับการสนับสนุนจากรัฐก็ได้ อย่างไรก็ตามแม้หน่วยจัดการศึกษานั้นจะรับหรือไม่รับเงินสนับสนุนงบประมาณสนับสนุนจากรัฐหรือไม่ก็ตาม หน่วยจัดการศึกษานั้นยังต้องปฏิบัติตามนโยบายการจัดการศึกษาที่หน่วยกำหนดนโยบายอยู่ดี หากไม่ปฏิบัติตามมีความผิดตามกฎหมาย

สำหรับหน่วยจัดการศึกษาของรัฐที่ดำเนินการอยู่ในหลายสังกัดในปัจจุบัน ก็ยังอาจจะจัดการศึกษาเหล่านั้นภายใต้สังกัดเดิมต่อไปเหมือนเดิมก็ได้ แต่จะทำหน้าที่เป็นเพียงหน่วยปฏิบัติการในการจัดการศึกษาตามนโยบายการศึกษาชาติที่หน่วยกำหนดนโยบายกำหนดไว้เท่านั้น ไม่ใช่ต้นสังกัดที่กำหนดนโยบายการศึกษาของตนเอง แต่ต้นสังกัดอาจจะกำหนดนโยบายในการดำเนินการจัดการศึกษาเฉพาะของตนเองย่อมกระทำได้ ส่วนหน่วยการจัดการศึกษาที่สังกัดอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ เช่น สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน¹ สถานศึกษาอาชีวศึกษา หรือสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา อาจจะยังอยู่ในสังกัดเดิมต่อไปได้เช่นกัน แต่เป็นเพียงหน่วยจัดการศึกษา เช่นเดียวกับหน่วยการจัดการศึกษาในสังกัดอื่นที่กล่าวมาแล้ว แต่หน่วยงานต้นสังกัดเป็นเพียงหน่วยต้นสังกัดในฐานะเป็นหน่วยงานราชการเท่านั้น ไม่ใช่หน่วยบังคับบัญชาเหมือนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้หน่วยต้นสังกัดอาจจะ มีหน่วยประสานการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ก็ได้ถ้ามีสถานศึกษาในสังกัดจำนวนมาก และกรณีที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจะแยกออกมาเป็นกระทรวงอุดมศึกษานั้น กระทรวงอุดมศึกษาก็จะทำหน้าที่หน่วยต้นสังกัดเพื่อประสานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเท่านั้น เหมือนหน่วยต้นสังกัดอื่นที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ด้วยเหตุผลนี้ผู้เขียนจึงไม่เห็นความจำเป็นในการตั้งกระทรวงอุดมศึกษาอีก

หน่วยสนับสนุน เป็นหน่วยที่ทำหน้าที่เพื่อส่งเสริม หรือให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งอาจจะมีสามแบบ คือ แบบแรกเป็นหน่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยกำหนดนโยบาย ถ้าเห็นความจำเป็นว่าเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามนโยบาย หน่วยกำหนดนโยบายอาจจะจัดให้มีหน่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาของหน่วยการจัดการศึกษาในทุกสังกัดได้ สำหรับหน่วยสนับสนุนแบบที่สองนั้นจัดตั้งขึ้นภายในของแต่ละหน่วยในต้นสังกัดเพื่อให้การสนับสนุนหน่วยจัดการศึกษาในสังกัดของตน และหน่วยสนับสนุนแบบที่สาม เป็นหน่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาภายนอก ซึ่งจัดตั้งขึ้น ในลักษณะขององค์การมหาชน เช่น หน่วยรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก สำนักงานการศึกษาและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานมาตรฐานและใบประกอบวิชาชีพการศึกษา (แทนคุรุสภาในปัจจุบัน) และสำนักงานทดสอบแห่งชาติ เป็นต้น

ด้วยหลักคิดและแนวทางในการออกแบบหน่วยงานทางการศึกษาของไทยแบบที่นำเสนอไปข้างต้น จะทำให้เกิดหลักการเอกภาพเชิงนโยบายและหลากหลายการปฏิบัติบรรลุตามจุดหมายที่กำหนดไว้ แม้จะมี

¹ สถานศึกษาในสังกัดนั้นอาจจะมีจัดการศึกษาดังแต่อนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในสถานศึกษาเดียวกัน หรือ จัดระดับใดระดับหนึ่งก็ได้ และไม่ต้องห่วงความเป็นอิสระ เพราะทุกสถานศึกษาเป็นหน่วยจัดการศึกษาที่มีอิสระในการจัดการศึกษาในความรับผิดชอบของตนเองและต้องรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาของตนเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์อยู่แล้ว

หน่วยจัดการศึกษาอยู่ในหลายสังกัดก็ตาม และจะลดความอึดอัด ข้ำซ้อนของหน่วยงานทางการศึกษาอีกมากที่สำคัญคือมีผู้รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา และมีความผิดตามกฎหมายที่กำหนดไว้ด้วย และด้วยแนวปฏิบัติดังกล่าวนี้คุณภาพการศึกษาจะเกิดตามมา

เรื่องที่สอง คือ เรื่องการเปลี่ยนการจัดสรรเงินจากเดิมที่จัดสรรผ่านอุปทานหรือสถานศึกษาเป็นผู้จัดสรรผ่านอุปสงค์หรือตัวผู้เรียน (มาตรา 70) นั่นก็หมายความว่าผู้เรียนสามารถเลือกสถานศึกษาที่จะเข้าเรียนได้ ซึ่งถ้าออกแบบการจัดสรรงบประมาณ และระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา และการจัดลำดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างน่าเชื่อถือแล้ว จะเปลี่ยนวิธีการจัดการศึกษาจากการดำเนินการตามรูปแบบเป็นการเน้นสาระและคุณภาพมากขึ้น และจะตอบโจทย์การแบ่งหน่วยงานทางการศึกษาที่นำเสนอมาแล้วข้างต้น

เรื่องที่สามคือ รูปแบบและแนวทางในการประเมินคุณภาพการศึกษาและรับรองสถานศึกษาที่กำหนดไว้ในหมวดที่ 4 นั้นถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญที่การประเมินคุณภาพการศึกษายกนอกจะดำเนินการต่อเมื่อสถานศึกษาขอให้ประเมินหรือต้นสังกัดเห็นว่าควรให้มีการประเมิน ซึ่งจะได้ประโยชน์สองประการคือ หนึ่งถ้าสถานศึกษาได้พร้อมรับการประเมินภายนอก ก็แสดงว่ามีคุณภาพพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ ขณะเดียวกันหากต้นสังกัดซึ่งเป็นผู้ประสานการจัดการศึกษาตามนโยบาย หรือหน่วยกำหนดนโยบายเห็นว่าคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาใดสังกัดไหนก็ตามที่มีข้อมูลว่าไม่อาจจะได้มาตรฐาน ก็ขอให้หน่วยประเมินคุณภาพการศึกษายกนอกไปประเมิน¹ แต่ที่ไม่เห็นด้วยคือ การให้ต้นสังกัดเป็นผู้ประเมินคุณภาพภายใน ซึ่งก็จะสร้างระบบอำนาจวิชาการครอบงำความเป็นอิสระทางวิชาการ และที่น่ากังวลกว่านั้นคือ ต้นสังกัดก็จะกำหนดรูปแบบตามความเชื่อของตนไปครอบงำสถานศึกษา และวงจรเกมวิชาการก็จะเกิดขึ้นเหมือนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันคือ ผู้มีอำนาจต้องการอะไรสถานศึกษาจัดให้ และต้นสังกัดก็จะพึงพอใจถ้าสถานศึกษาปฏิบัติตามกติกาที่ตนกำหนด ส่วนคุณภาพจะเป็นอย่างไรนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าจะมีระบบทำงานร่วมกันระหว่างต้นสังกัดกับสถานศึกษาในสังกัดควรเป็นหน้าที่ของหน่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ และควรเป็นการดำเนินการในลักษณะที่สถานศึกษาต้องการความช่วยเหลือเพื่อให้ตนเองได้มาตรฐานตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษายกนอก ไม่ใช่การประเมินคุณภาพภายในแบบที่ต้นสังกัดทั้งหลายดำเนินอยู่ในปัจจุบัน

เรื่องที่สี่คือ การกำหนดที่จะให้มัธยมศึกษาตอนปลายมีการจัดการศึกษาสายวิชาชีพ (มาตรา 33 (ข) 1)) ซึ่งก็คล้ายกับการจัดมัธยมแบบผสมเมื่อหลายสิบปีมาแล้ว ซึ่งยังมีร่องรอยโรงฝึกงานในสถานศึกษาเหล่านั้นอยู่ในปัจจุบัน แต่ในที่สุดก็เลิกไปเพราะขาดครูวิชาชีพที่เชี่ยวชาญและอุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอ ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่าเรื่องสายอาชีพควรเป็นเรื่องของอาชีวศึกษาจะดีกว่า และถ้าต้องการส่งเสริมให้คนเรียนวิชาชีพมากขึ้นควรจัดระบบอาชีพให้ผู้เรียนมาทางวิชาชีพมีงานทำและมีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับอาชีพอื่นก็จะเป็นสิ่งจูงใจให้คนหันมาให้ความสนใจกับการเรียนในวิชาชีพมากขึ้นเอง

เรื่องสุดท้ายที่จะกล่าวถึงคือ การที่ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดั้งเดิมไม่กำหนดให้มีสำนักงานการศึกษาทำสำนักไว้เหมือนฉบับเดิม แปลว่าน่าจะมีการยกเลิกสำนักงานเหล่านั้นไป แต่ไม่มีความชัดเจนว่าจะหวนกลับไปตั้งกรมต่างอีกหรือไม่ ซึ่งไม่ว่าคณะออกแบบกระทรวงศึกษาธิการใหม่จะคิดไว้อย่างไร ผู้เขียนขอเสนอว่าไม่ควรถอยหลังกับไปจุดนั้น และสร้างความอึดอัดของระบบราชการกลับคืนมาใหม่ แต่ควรตั้งสำนักประสานการจัดการศึกษาระดับต่างๆ แทน ดังกล่าวมาแล้วในเรื่องแรก ส่วนการบริหารงานบุคคลให้เป็นหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลัก

¹ เพียงแต่วิธีการประเมิน และผลการประเมินภายนอกต้องได้มาตรฐาน และน่าเชื่อถือด้วยจึงจะได้ประโยชน์

สรุปและความเห็นท้ายเรื่อง

ถ้าร่าง พ.ร.บ.การศึกษาฉบับใหม่เป็นไปตามร่างที่ผู้เขียนกล่าวอ้างถึงข้างต้นนั้น ก็นับว่า พ.ร.บ. การศึกษาฉบับใหม่นี้มีการเปลี่ยนแปลงหลายประการ โดยเฉพาะสาระในมาตรา 38 ซึ่งน่าเป็นมาตราที่เปิดให้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งกระทรวงอุดมศึกษา ซึ่งก็ไม่มีปัญหา เพียงแต่มีการแยกหน่วยงานทางการศึกษา เหมือนที่เคยมีมาก่อนที่จะรวมกันตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เท่านั้น ปัญหาที่จะเหมือนที่ผู้เขียน นำเสนอไปข้างต้น อย่างไรก็ตามประเด็นที่ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญคือ การแบ่งหน่วยงานทางการศึกษาดังที่นำเสนอไว้ในเรื่องทีหนึ่ง โดยเฉพาะหากได้นำข้อเสนอที่กล่าวไว้ข้างต้นไปพิจารณา เรื่องที่สองคือการเปลี่ยนวิธีให้การสนับสนุนงบประมาณการจัดการศึกษา และวิธีการประเมินคุณภาพการศึกษากายนอก ถ้ามีการออกแบบอย่างรอบครอบและไม่ห่วงความเป็นองค์การราชการจนเกินไป คุณภาพการศึกษาของไทย จะเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นแน่นอนครับ

เอกสารอ้างอิง

- คณะทำงานฯ พิจารณา. ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... From www.kruthai.info, retrieved January 2017, documented September 15, 2016.
- ครูไทย. **เสมา 1 ฟันธง ดันแยกกระทรวงอุดมศึกษา**. From www.kruthai.info, retrieved January 29, 2017, posted December 28, 2016.
- เดลินิวส์. **เสมา 1 ฟันธง ดันแยกกระทรวงอุดมศึกษา**. From www.dailynews.co.th, retrieved January 29, 2017, posted December 28, 2016.
- บรรเทิง ศิลปสกุลสุข. **ยุบเลิก สมศ.: คินครูสู่นักเรียน**. From www.change.org, retrieved January 29, 2017.
- สมาน อัสวภูมิ. **การจัดและบริหารการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543.
- สำนักข่าวการศึกษา สยามเอดดูนิวส์. **แยกกระทรวงอุดมศึกษาพันอ้อมอก ศร. หมอธีระเกียรติ ตั้งใจเอกจริงหรือแค่ยาหอม?!!**. From www.siamedunews.com, retrieved January 29, 2017.
- สำนักข่าวอิสรา. **ไม่ยุบ สมศ. ยงยุทธ-ณรงค์ แจงสนช. ยกเครื่องประเมินผลการศึกษาใหม่**. From www.isranews.org, retrieved January 29, 2017, posted June 15, 2015.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค, 2545.
- หนังสือพิมพ์คมชัดลึก. **ฟันธงยุบ สมศ-สทศ. ภายใน 2 ปี**. หนังสือพิมพ์คมชัดลึก (กรอบ่าย) ฉบับวันที่ 15 มกราคม 2556.
- American Council of Trustees and Alumni. **Selecting a New President: What to Do Before You Hire a Search Firm**. From www.goachta.org, retrieved January 29, 2017.
- Larsson, Allan. **Governing bodies of higher education institutions: Roles and responsibility**. From www.oecd.org, retrieved January 29, 2017.
- Matichon. **หมอธี ฟันธงแยกกระทรวงอุดมศึกษา**. From www.matichon.co.th, retrieved January 29, 2017, posted December 29, 2016.
- Nationtv. **ไฟเขียวแยกกระทรวงอุดมศึกษา**. From www.nationtv.tv, retrieved January 29, 2017, posted September 16, 2016.

พฤติกรรมกรปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี
Performance Behavioral according to Professional Standard of Teachers
in Educational Institutions under the Jurisdiction of the Office of
the Vocational Education Commission Phetchaburi Province

อภิสิทธิ์ เลขาตระกูล¹

พรณิ สุวัถ²

ธีรวัธ ธาตตันดิโชค³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับพฤติกรรมกรปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมกรปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู และ 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมกรปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู กลุ่มตัวอย่างมี 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามคือผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 190 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน และกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มผู้ตอบแบบสัมภาษณ์คือผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 14 คน ได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการ เกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ 2) ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีเพศระดับการศึกษา และปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ที่มีอายุ ประสบการณ์การทำงาน และวิทยฐานะต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และ 3) สถานศึกษาควรจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญแนะนำการทำวิจัยในชั้นเรียน และจัดให้ครูเข้ารับการอบรมการผลิตสื่ออย่างต่อเนื่อง รวมทั้งติดตาม การแก้ปัญหาผู้เรียน เพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ

คำสำคัญ : พฤติกรรมกรปฏิบัติงาน, มาตรฐานวิชาชีพครู, สถานศึกษาอาชีวศึกษา

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Abstract

The objective of this research were to 1) study the level of the performance behavioral according to professional standard of teachers 2) compare the performance behavioral according to professional standard of teachers as classified by personal status and educational institutions size, and 3) study the ways to develop the performance behavioral according to professional standard of teachers. The samples were two groups; one was 190 questionnaires responders of educational institution administrators and teachers who work in educational institutions under the Jurisdiction of the Office of the Vocational Education Commission, Phetchaburi Province, derived by proportional stratified random sampling, and another was 14 interviewees of educational institution administrators, derived by purposive sampling. The research instruments were questionnaire and interview test constructed by the researcher. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance. The interview data were analyzed by content analysis.

The findings of this research were as follows :

1. The educational institution administrators and teachers' opinion towards the performance behavioral according to professional standard of teachers was overall at the highest level, considered in each aspect from the highest aspect was to seek and use information for development, the lowest aspect was to regularly practice academic activities relating to development of the teaching professional.

2. The educational Institution administrators and teachers with different gender, educational level and working in different educational institutions size had different opinions on the performance behavioral according to professional standard of teachers at the .05 level with statistical significance, but the difference on age and work experience had no different opinions.

3. Educational Institution should provide the expert to advice in operating classroom action research to hold the seminar about teaching methodology and instructional media continually. In addition to follow up for solving student's problem and in form the parent

Keywords : performance behavioral, professional standard ,vocational education institution

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาของไทยที่ผ่านมา มีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปหลายด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปฏิรูปครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้มีศักยภาพ สามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสู่สังคม

แห่งการเรียนรู้ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 และสามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

จากความสำคัญดังกล่าวจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งได้กำหนดแนวทางในการดำเนินงานกำกับ ดูแล รักษาและพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษาโดยให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ รวมทั้งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพทางการศึกษา ได้กำหนดให้วิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพควบคุม ประกอบด้วย วิชาชีพครู วิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา วิชาชีพผู้บริหารการศึกษาและวิชาชีพควบคุมอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง เพื่อให้เป็นหลักประกันและคุ้มครองให้ผู้รับบริการทางการศึกษาได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งเป็นการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพให้สูงขึ้น (สำนักเลขาธิการคุรุสภา 2548 : 1-2)

เนื่องจากการดำเนินงานของรัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพครู ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายในปีงบประมาณ 2558 ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพครู กล่าวคือ ให้มีการส่งเสริมและยกสถานะของครู ซึ่งเป็นบุคลากรหลักในระบบการศึกษาโดยจะให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงในสังคม เป็นบุคลากรที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม มีความรู้และทักษะในการสื่อสาร สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างเหมาะสม มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ตลอดจนมีฐานะและคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งนโยบายดังกล่าวต้องดำเนินการให้เห็นผลใน 1 ปี คือ การกำหนดให้มุ่งเน้นการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ให้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู การเป็นครูมืออาชีพและยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ 2557: 1) ด้วยเหตุผลดังกล่าว “คุรุสภา” ซึ่งเป็นองค์กรวิชาชีพครูของไทย จึงได้กำหนดให้มีข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 (ราชกิจจานุเบกษา 2556 : 65) ซึ่งข้อบังคับดังกล่าวโดยกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาทุกคนต้องประพฤติปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน ได้แก่ 1) มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ 2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน และ 3) มาตรฐานการปฏิบัติตน สำหรับมาตรฐานการปฏิบัติงานนั้นจะเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือการแสดงพฤติกรรม การปฏิบัติงานและการพัฒนางาน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษา รวมทั้งต้องฝึกฝนให้มีทักษะหรือความชำนาญสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาข้อค้นพบในผลงานวิจัยของ อร่ามศรี อาภาอดุล และคณะ (2554 : 195-197) เรื่อง มาตรฐานวิชาชีพครูการอาชีวศึกษา ได้สรุปผลสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับครูอาชีวศึกษาไว้หลายประการ อาทิ ครูขาดการฝึกอบรมเพิ่มเติมในบางสาขาวิชาที่ขาดแคลน ขาดทักษะในการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ ครูจำนวนมากไม่มีวุฒิทางวิชาชีพครู ครูขาดจิตสำนึกและจิตวิญญาณของความเป็นครู การใช้จิตวิทยาในการเรียนการสอนของครูมีน้อยทำให้นักเรียน นักศึกษามีปัญหาและเกิดการต่อต้านตลอดจนไม่สนใจในการเรียนเท่าที่ควร ครูส่วนหนึ่งยังขาดวินัยในการทำงานและความรับผิดชอบต่อการสอน ไม่สามารถพัฒนาสื่อการสอนและวัสดุช่วยสอนได้ด้วยตนเอง ตลอดจนครูขาดความรู้ทางด้านการวิจัย จึงใช้วิธีการวัดและประเมินผลไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ในงานวิจัยดังกล่าวยังพบอีกว่า ปัจจุบันครูอาจารย์ในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนส่วนใหญ่มี

ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปี ขึ้นไป และสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ทำให้ครูเหล่านั้น ยังไม่ได้รับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเท่าที่ควร

อนันต์ งามสะอาด (2553 : 2) ได้เสนอแนะ การพัฒนาคุณภาพครูด้านการอาชีวศึกษาในระดับ ปฏิบัติไว้ว่า ครูเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาต้องพัฒนาตนเองและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตลอดจนทัศนคติ ในการจัดการเรียนการสอน โดยต้องบูรณาการเนื้อหาที่สอนให้เข้ากับบริบทใหม่ของสังคมที่เปลี่ยนไป รวมทั้ง ต้องมีความสามารถในการเปลี่ยนนิสัยพฤติกรรมและพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียนได้โดยครูต้องเป็นฝ่ายถ่ายทอด ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ ด้วยความตั้งใจ ทั้งวิชาการ วิชาชีพ อีกทั้งควรดำเนินชีวิตให้เป็นแบบอย่างที่ดี มีอารมณ์มั่นคง พุดจาไพเราะ และมีความรักเมตตาต่อผู้เรียนอย่างเป็นธรรมชาติ จะเห็นว่าข้อเสนอแนะดังกล่าว สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานทั้ง 12 มาตรฐาน ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น นอกจากนี้ในผลการวิจัยของ อร่ามศรี อาภาอดุล และคณะ (2554 : 196) ได้พบว่าครูอาชีวศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อมาตรฐานการปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาชีพเกี่ยวกับการพัฒนา วิชาชีพครูอยู่เสมอ และการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนข้อค้นพบในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามที่กล่าวมา ข้างต้นทำให้เห็นว่า มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน มีความสำคัญต่อการพัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติงาน ของครูผู้สอนในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่ดำรงตำแหน่งสายงานบริหารสถานศึกษา ซึ่งรับผิดชอบงานวิชาการและงานพัฒนานักเรียน นักศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี จึงมีความสนใจที่จะศึกษา พฤติกรรมการปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานวิชาชีพของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี โดยศึกษาตามตัวแปรมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน 12 มาตรฐาน ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ทั้งนี้ผู้วิจัยคาดหวังว่า ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสารสนเทศให้กับ ครูผู้สอนในสถานศึกษาให้สามารถนำไปพัฒนางานของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนหน่วยงาน ต้นสังกัด สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของครูอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานการศึกษาคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 27 คน และครูผู้สอน 315 คน รวมทั้งสิ้น 342 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี มี 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มที่ตอบแบบสอบถามได้มาโดยการกำหนดขนาดตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (สุวิมล ติรภานันท์ 2551 : 178) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 190 คนและใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน และครูผู้สอน จำนวน 179 คน รวมทั้งสิ้น 190 คน สำหรับกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มที่ตอบแบบสัมภาษณ์ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน และครูผู้สอน จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน ได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรศึกษา

ตัวแปรต้น ประกอบด้วย 1) สถานภาพส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และวิทยฐานะ 2) ขนาดของสถานศึกษาประกอบด้วย ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู จำนวน 12 มาตรฐานประกอบด้วย 1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ 2) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน 3) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตเต็มตามศักยภาพ 4) พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้จริงในชั้นเรียน 5) พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ 6) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน 7) รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ 8) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน 9) ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ 10) ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ 11) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา และ 12) สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษา มาตรฐานการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งระบุไว้ในข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 จำนวน 12 มาตรฐาน เป็นตัวแปรตามในการวิจัยครั้งนี้และได้กำหนดให้สถานภาพส่วนบุคคลและขนาดของสถานศึกษาเป็นตัวแปรต้นทั้งนี้นำมาเสนอเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังแสดงในภาพต่อไปนี้

ตัวแปรต้น

1. สถานภาพส่วนบุคคล

- 1.1 เพศ
- 1.2 อายุ
- 1.3 ระดับการศึกษา
- 1.4 ประสบการณ์ในการทำงาน
- 1.5 วิทยฐานะ

2. ขนาดของสถานศึกษา

- 2.1 ขนาดเล็ก
- 2.2 ขนาดกลาง
- 2.3 ขนาดใหญ่

ตัวแปรตาม

พฤติกรรมกาปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู

1. ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ
2. ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน
3. มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตเต็มตามศักยภาพ
4. พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้จริงในชั้นเรียน
5. พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน
7. รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ
8. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน
9. ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์
10. ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์
11. แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา
12. สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ มี 2 ชุด คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีข้อความเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน วิทยฐานะ และขนาดของสถานศึกษา ประกอบด้วย ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกาปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วยคำถามจำแนกตามตัวแปรพฤติกรรมกาปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู 12 มาตรฐาน คือ 1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ 2) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน 3) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตตามประสิทธิภาพ 4) พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง 5) พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ 6) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน 7) รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ 8) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน 9) ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ 10) ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ 11) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา และ 12) สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ โดยกำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ (มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด) จำนวน 50 ข้อ

ชุดที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 12 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของข้อกระทงคำถามใช้ การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน แล้วเลือกข้อคำถามเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไปได้จำนวนทั้งสิ้น 65 ข้อ สำหรับด้านความเที่ยง (Reliability) โดยการนำแบบสอบถาม ไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 สำหรับแบบสัมภาษณ์ใช้การตรวจสอบด้านความตรงตามเนื้อหาโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) การทดสอบที (t-test independent) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance) หากพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe' สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนการวิจัย ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย และสมมติฐานการวิจัย
2. สร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยค่า IOC และด้านความเที่ยงจากการทดลองใช้ ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา สำหรับแบบสัมภาษณ์ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 190 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเสร็จสิ้นแล้ว
4. วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป
5. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล
6. จัดทำรายงานการวิจัยตามรูปแบบการพิมพ์วิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู ให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล และขนาดของสถานศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ที่มีอายุ ประสบการณ์การทำงาน และวิทยฐานะต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี สรุปได้ว่า สถานศึกษาควรจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญแนะนำการทำวิจัยในชั้นเรียน และจัดให้ครูเข้ารับการอบรมการผลิตสื่ออย่างต่อเนื่อง รวมทั้งติดตามการแก้ปัญหาผู้เรียน เพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีการค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับครูแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวันเพื่อนำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการเรียนการสอน และวิชาชีพของสังคมที่เป็นปัจจุบัน เพื่อนำมาพัฒนางานที่รับผิดชอบ ตลอดจนครูสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ของสังคมเพื่อช่วยพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาณัฐพล ดอนตะโก (2551 : 80-84) พบว่าการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พงษ์ รัตมี (2553 : 89) ที่พบว่าการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

สำหรับพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู ด้านการปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ จากผลการวิจัยพบว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในลำดับสุดท้ายนั้นที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากครูส่วนใหญ่มีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนาในวิชาที่สอนค่อนข้างน้อย ประกอบยังไม่มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่ได้รับเลื่อนวิทยฐานะให้เป็นที่ยอมรับแก่เพื่อนครู และผู้อื่นเท่าที่ควรและยังขาดการจัดทำสื่อ นวัตกรรม ผลงานทางวิชาการ จึงติดอยู่กับความคิด การสอนแบบเดิมๆ รวมทั้งไม่ได้เข้ารับการอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ไพวรรณ คำดี (2550 : 159) ที่พบว่า การปฏิบัติของครูผู้สอนตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูในทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 2 โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำหรับด้านการปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. จากผลการวิจัยเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา

ประสบการณ์ทำงาน วิทยฐานะ และขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ ระดับการศึกษา และ ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนใกล้เคียงกันทั้งด้านเพศ ระดับการศึกษาและปฏิบัติงาน ในสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลางจึงมีความคิดเห็นที่ค่อนข้างแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพัชนี รัตมี (2553 : 89) ที่พบว่าครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรภรณ์ ญาณกฤตยา (2551 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า การดำเนินงานพัฒนาครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี ระหว่างครูซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน แตกต่างกัน

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีสถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ ประสบการณ์การทำงาน และวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างไม่ว่าจะเป็นผู้มีอายุน้อยกว่า 35 ปี หรือมากกว่า 35 ปี มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี ระหว่าง 10-25 ปี หรือมากกว่า 25 ปี และมีวิทยฐานะชำนาญการ หรือครูชำนาญการพิเศษ มีพฤติกรรมการทำงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูคล้ายคลึงกัน และส่วนใหญ่ตระหนักถึงความสำคัญของมาตรฐานวิชาชีพของครู ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ยศ นัยประยูร (2549 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าเมื่อจำแนกตามสถานภาพครูและประสบการณ์ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรภรณ์ ญาณกฤตยา (2551 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า การดำเนินงานพัฒนาครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี ระหว่างความเห็นของครูระดับต่างกัน ระหว่างครูที่ประสบการณ์ต่างกัน การปฏิบัติงานต่างกัน รวมทั้งระหว่างครูซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีลักษณะการบริหารต่างกัน ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิรารธรรม มีแจ้ง (2551 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าการทำงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา ของครูที่มีประสบการณ์มากและครูที่มีประสบการณ์น้อยมีการปฏิบัติงาน โดยรวมและเกือบทุกรายด้านไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. สถานศึกษาควรจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญช่วยแนะนำวิธีการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำไปแก้ปัญหาการเรียนการสอน จัดให้ครูเข้ารับการอบรมการผลิตสื่อแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อฝึกให้มีความชำนาญเพิ่มขึ้น
2. สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบ ติดตาม เพื่อแก้ปัญหาหรือนักเรียน นักศึกษา ออกกลางคัน โดยมีการแจ้งให้ผู้ปกครองรับทราบ
3. สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูตระหนักในวิชาชีพครู โดยเฉพาะการปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีทั้งในและนอกสถานศึกษา
4. สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแสดงผลงาน สิ่งประดิษฐ์ของนักเรียน เพื่อนำออกไปสู่เผยแพร่สาธารณชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครู
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูกับการพัฒนานตเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู
4. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพของครู

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ ดร.พรณี สุวดี และอาจารย์ ดร.ธีรวิธ ธาดาทันติโชค อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไขตรวจสอบสิ่งที่บกพร่องต่างๆ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยธิน ศรีโสภะ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ภราดา ดร.วรวิทย์ จิรสัจจธรรม ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีดอนบอสโกบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งได้มาร่วมเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ และถูกต้องยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ 2558 (ออนไลน์). (อ้างเมื่อ 17 มิถุนายน 2558). <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php>.
- “ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556,” ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 130 ง หน้า 65-71. 4 ตุลาคม 2556.
- พระมหาณัฐพล ดอนตะโก. คุณธรรมของผู้บริหารกับการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ คุรุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551.
- พจน์ รัศมี. การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์คุรุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2553.
- ไพวรรณ คำดี. การปฏิบัติของครูผู้สอนตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูในทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนสังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2. วิทยานิพนธ์คุรุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2551.
- ยศ นัยประยูร. การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์คุรุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2549.

- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. **มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา**. เอกสารวิชาการลำดับ 1/2548. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2548.
- สุวิมล ติรกานันท์. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- วัชรารกรณ์ ญาณกฤตยา. **การดำเนินงานพัฒนาครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูขอโรงเรียนคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2551.
- วิราวรรณ มีแจ้ง. **ศึกษาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูสังกัดเมืองพัทยา**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2551.
- อนันต์ งามสะอาด. **ครูคุณภาพ : ด้านอาชีพศึกษา**. เอกสารบรรยาย. วันที่ 20 ธันวาคม 2553 ณ หอประชุมแห่งชาติสิริกิติ์.
- อร่ามศรี อาภาอดุล และคณะ. **มาตรฐานวิชาชีพครูการอาชีวศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2554.

**การบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
ในกลุ่มทำจิ้นถิ่นแม่กลอง**
**Personnel Administration of Non-Formal and Informal Educational
Center in the District of Thajeen Thin Mae-klong Group**

สุพัต นำเจริญลาภ¹

โยธิน ศรีโสภ²

ธีรวัธ ธาดาทันตโชค³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษา 1) ระดับการบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มทำจิ้นถิ่นแม่กลอง 2) เปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มทำจิ้นถิ่นแม่กลอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ขนาดของศูนย์ ศูนย์ดีเด่น และ 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มทำจิ้นถิ่นแม่กลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ผู้บริหารศูนย์และครูผู้สอนบุคลากรของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกลุ่มทำจิ้นถิ่นแม่กลอง จำนวนทั้งสิ้น 265 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน และกลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยผู้ที่ตอบแบบสัมภาษณ์ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 คน เป็นผู้บริหาร จำนวน 4 คน ครูผู้สอน และบุคลากร จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาบุคลากร 2) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน 3) ด้านการสรรหาบุคลากร 4) ด้านการธำรงรักษามูลค่าบุคลากร 5) ด้านการวางแผนอัตรากำลัง และ 6) ด้านการพ้นออกจากงานตามลำดับ

2. การบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มทำจิ้นถิ่นแม่กลอง เมื่อจำแนกตามขนาดของศูนย์ และศูนย์ดีเด่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ระหว่างศูนย์ดีเด่นระดับจังหวัด กับระดับประเทศ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลไม่แตกต่างกัน

---

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

² หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

3. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มท่าจีนถิ่นแม่กลองควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมการบริหารงานบุคคล จัดทำคู่มือในการบริหารงานบุคคลเพื่อเป็นแนวทางการในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ : การบริหารงานบุคคล การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย

Abstract

The objective of this research were (1) to study Personnel Administration level of Non-Formal and Informal Educational Center in the District of Thajeen Thin Mae-klong Group, (2) to compare Personnel Administration level of Non-Formal and Informal Educational Center in the District of Thajeen Thin Mae-klong Group classified by personnel status, the proportion of the center size and best practice center, and (3) to develop the way of to study the method of personnel administration development of Non-Formal and Informal Educational Center in the District of Thajeen Thin Mae-klong Group. The 2 groups of samples used in the research: The first one was 265 questionnaires responders; the center administrators and teachers of Non-Formal and Informal Educational Center in the District of Thajeen Thin Mae-klong Group. The second one was 12 interviewees. The first samples consisted of random stratified sampling and the second ones consisted of the random purposive sampling. The instruments used for gathering data were questionnaires and interviews. The data analyses were basic statistics, standard deviation, t-test, one way ANOVA and content analysis.

The results of this study were (1) Personnel Administration level of Non-Formal and Informal Educational Center in the District of Thajeen Thin Mae-klong Group was at a high level, the highest aspect was the Personnel Development Aspect, the Performance Appraisal aspect, the Personnel Recruitment Aspect, the Personnel Retention Aspect, the Manpower Planning Aspect, and Job Resignation aspect in order, (2) the Personnel Administration level of Non-Formal and Informal Educational Center in the District of Thajeen Thin Mae-klong Group focused on the proportion of center size and best practice center was at 0.05 level of statistical significance but focused on personnel status was at 0.05 level of not statistical significance. (3) The center should provide the colleagues to be the stakeholders for personnel administration, should make the personnel administration manual for the method of the performance operation.

Keywords : Personnel Administration, Non-formal Education, Informal Education

บทนำ

จากสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมืองสังคมสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้เกิดการแข่งขัน ซึ่งปัจจัยสำคัญทำให้นานาประเทศ จำเป็นต้องพัฒนาประเทศให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วคือประชากร ในประเทศที่มีคุณภาพสามารถพึ่งพาตนเองได้ (สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน 2549 : ก) การพัฒนาคน หรือทรัพยากรมนุษย์ให้สมบูรณ์ต้องให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและสูงสุด เพื่อสร้างคนให้ดำรงตน อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ 2552 : 15) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตราที่ 4 ได้ให้ความหมายของ “การศึกษา” เป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงาม ของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกทักษะ การอบรม การสืบสานทาง วัฒนธรรมการสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุน ให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และยังกำหนดให้มีการศึกษา 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งจะต้องมีการผสมผสานกัน เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพคนได้อย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเพื่อชีวิต ปัจจุบันพบว่า คุณภาพ การศึกษาของประชากรไทยโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ต่ำลง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขาดความเสมอภาคและ ไม่เป็นธรรม เนื่องจากการขาดรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายในเรื่องหลักสูตรและวิธีการสอนซึ่งไม่ ตอบสนองต่อวิถีชีวิต ขาดบุคลากรผู้สอน ปัญหาการจัดการศึกษานอกระบบที่ยังไม่เพียงพอกับกลุ่มเป้าหมาย และไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (สำนักบริหารงานการศึกษา ออกโรงเรียน 2550 : 2-3) จากรายงานผลสภาวะการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย พบปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการด้านบุคลากรไม่เพียงพอ มีข้าราชการครูจำนวนน้อยไม่สามารถปฏิบัติงาน ในความรับผิดชอบที่หลากหลาย ประกอบกับความมั่นคงของสถานภาพของบุคลากรขาดการดูแลการให้ขวัญ และกำลังใจ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2553 : 100)

สภาพปัจจุบันการบริหารงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมี การแบ่งโครงสร้างการบริหารงานกลุ่มงานออกเป็น 3 กลุ่มงานได้แก่ 1) กลุ่มอำนวยการ 2) กลุ่มส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 3) กลุ่มภาคีเครือข่าย การดำเนินงานของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอประสบปัญหาหลายประการด้วยภารกิจที่รับผิดชอบจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบ ผลผลิตการศึกษานอกระบบพบว่าผู้รับบริการขาดคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายไม่สามารถเข้ารับบริการ ได้อย่างต่อเนื่อง ขาดความพร้อมทางด้านเทคโนโลยี ไม่ส่งเสริมหน่วยงานอื่นเข้ามาร่วมจัดการศึกษา บุคลากร ขาดทักษะและประสบการณ์ในการจัดการศึกษา ผู้บริหารและทีมงาน ขาดทักษะในการบริหารและบริการ ลูกค้ายุคใหม่อย่างเป็นระบบต่อเนื่องและมีอาชีพ (จรรยาพร ธรณินทร์ 2551 : 5) ประกอบกับมีนโยบาย ด้านการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 (ข้อ 10) กำหนดจุดเน้นการดำเนินงานในการเร่งรัดการบริหารจัดการบุคลากรให้เข้าสู่ตำแหน่ง และให้มีโครงสร้างองค์การอย่างสมบูรณ์เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และเร่งพัฒนา โครงสร้างองค์การให้มีศักยภาพในการดำเนินงาน จัด ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อีกทั้งเร่งพัฒนาภาพลักษณ์ขององค์การเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดี มีทัศนคติที่ถูกต้องและเกิด การยอมรับอย่างกว้างขวางนั้น ทำให้สถานศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอต้องพัฒนา ปรับเปลี่ยนโครงสร้าง พัฒนาบุคลากร พัฒนาองค์การในทุก ๆ ด้านตลอดเวลาเพื่อให้เกิดความมั่นคงก้าวหน้า

ขององค์กรซึ่งการดำเนินงานด้านการบริหารบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอดำเนินสะดวกต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ขององค์กร ความไม่ชัดเจน ในบทบาทหน้าที่และแนวทางในการปฏิบัติงาน ประกอบกับครูและบุคลากรต้องปฏิบัติงานในพื้นที่เพิ่มขึ้น เปลี่ยนสถานที่ทำงาน สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยตามข้อค้นพบของ อัญชลี หมุดเมือง (2553 : 87-88) ที่ศึกษา การศึกษาผลการบริหารงานตามบทบาทและอำนาจหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอดำเนินสะดวกได้พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นการปฏิบัติงานประจำตามภารกิจไม่บรรลุวัตถุประสงค์ บุคลากรมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่เป็นลำดับมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรของ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอดำเนินสะดวกทำจึงมีแผนงานที่จะ ทำการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอดำเนินสะดวก ในเขตกลุ่มทำเงินถิ่นแม่กลอง ซึ่งการบริหารงานบุคคลเป็นกระบวนการบริหารจัดการภายในที่เกี่ยวข้องกับ บุคลากรที่มีคุณภาพจะนำพาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอดำเนินสะดวกไปสู่องค์กรที่มี ประสิทธิภาพมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งผลที่ได้รับจากการศึกษาคาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารของ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอดำเนินสะดวกในกลุ่มทำเงินถิ่นแม่กลองที่จะนำไปใช้เป็นแนวทาง ในการบริหารงานบุคคล เพื่อเสริมสร้างคุณภาพทางด้านการจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษา ตามอัธยาศัยให้ก้าวไกลอย่างสมบูรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอดำเนินสะดวกในกลุ่มทำเงินถิ่นแม่กลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอดำเนินสะดวกในกลุ่มทำเงินถิ่นแม่กลองโดยจำแนกตามสถานภาพบุคคล ขนาดและศูนย์ใต้ดิน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยอำเภอดำเนินสะดวกในกลุ่มทำเงินถิ่นแม่กลอง

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยอำเภอดำเนินสะดวกในกลุ่มทำเงินถิ่นแม่กลอง ใน 4 จังหวัด ปีการศึกษา 2557 ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี นครปฐม เพชรบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี โดยเป็นผู้บริหารจำนวน 40 คน ครูผู้สอนและบุคลากร จำนวน 800 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 840 คน.

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ตอบแบบสอบถามใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามตำแหน่งของผู้บริหาร จำนวน 19 คน ครูผู้สอนและบุคลากร จำนวน 252 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 265 คน และกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มที่ตอบแบบสัมภาษณ์ โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้บริหาร จำนวน 4 คน ครูผู้สอนและบุคลากรในศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอดำเนินสะดวกในกลุ่มทำเงินถิ่นแม่กลอง จำนวน 8 รวมทั้งสิ้น จำนวน 12 คน

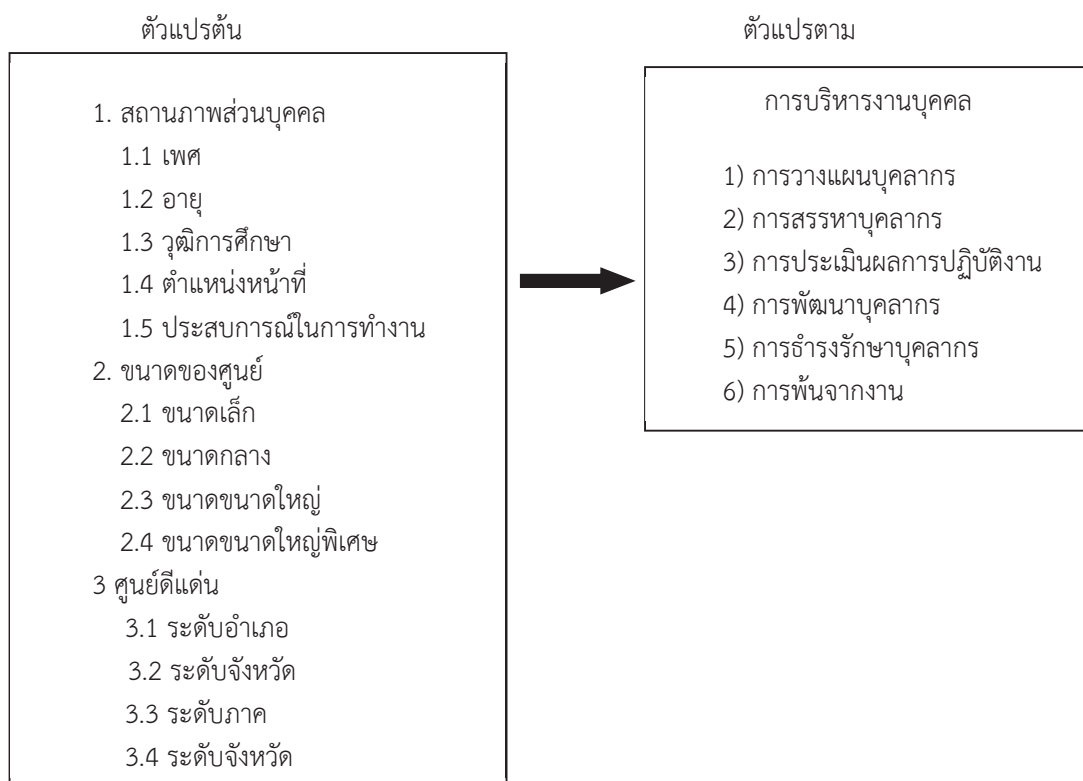
ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ อายุ ประสบการณ์ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และขนาดของศูนย์ซึ่งประกอบด้วยขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ขนาดใหญ่พิเศษ ศูนย์ดีเด่น ประกอบด้วยดีเด่นระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค ระดับประเทศ

ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอในกลุ่มท่าจีนถิ่นแม่กลอง ประกอบด้วย 1) การวางแผนบุคลากร 2) การสรรหาบุคลากร 3) การประเมินผล การปฏิบัติงาน 4) การพัฒนาบุคลากร 5) การธำรงรักษามูลค่าบุคลากร 6) การพ้นออกจากงาน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาขอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลจากนักวิชาการและได้วิเคราะห์ ที่ได้กำหนดขอบข่ายการจากความถี่จากมากไปหาน้อย แล้วจึงได้สังเคราะห์กำหนดให้เป็นตัวแปรตาม ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) การวางแผนบุคลากร 2) การสรรหาบุคลากร 3) การประเมินผล การปฏิบัติงาน 4) การพัฒนาบุคลากร 5) การธำรงรักษามูลค่าบุคลากร 6) การพ้นออกจากงาน โดยนำมาจัดกระทำมาเป็นตัวแปร ในการวิจัยครั้งนี้ สำหรับตัวแปรต้นผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดของศูนย์ซึ่งประกอบด้วยขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดขนาดใหญ่ ขนาดใหญ่พิเศษ และศูนย์ดีเด่นซึ่งประกอบด้วยดีเด่นระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ จัดแสดงในกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังแสดงในภาพที่ 1 ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

วิธีการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม มี 2 ตอน ตอนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) จำนวน 7 ข้อ ตอนที่ 2 ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 64 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) ของข้อกระทงคำถาม แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป และตรวจสอบคุณภาพด้วยการคำนวณหาค่าความเที่ยงตรง (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามโดยนำหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อขอความอนุเคราะห์จัดทำหนังสือขอความร่วมมือผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามแล้วรวบรวมแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์กลับคืนด้วยตนเอง โดยได้รับคืนมาทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนกลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรเพื่อทำการสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง เป็นรายบุคคลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผู้วิจัยได้ดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

การวิเคราะห์ระดับการบริหารงานบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2553 : 121) การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรสถานภาพส่วนบุคคล ด้านเพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ใช้สถิติการทดสอบที (T-test independent) วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปรสถานภาพส่วนบุคคล อายุ ระดับการศึกษา ขนาดของศูนย์ ศูนย์ดีเด่นใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one way ANOVA) และการทดสอบระหว่างคู่ด้วยวิธีของ Scheffe' การวิเคราะห์คำตอบจากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอด้วยความเรียงเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มท่าจีนถิ่นแม่กลอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านการสรรหาบุคลากร ด้านการธำรงรักษาบุคลากร ด้านการวางแผนอัตรากำลัง และ ด้านการพ้นออกจากราชการ

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มทำเงินถิ่นแม่กลองตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากร จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ขนาดของศูนย์ ศูนย์ดีเด่น พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรที่มีสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มทำเงินถิ่นแม่กลอง โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มทำเงินถิ่นแม่กลองโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์ที่ขนาดต่างกันและศูนย์ดีเด่นที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มทำเงินถิ่นแม่กลองโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มทำเงินถิ่นแม่กลอง ด้านการวางแผนบุคลากรศูนย์ควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมทุกฝ่ายในการวิเคราะห์วางแผน และควรจัดทำแผนรายเดือน รายปี ด้านการสรรหาบุคลากร ควรกำหนดคุณสมบัติของบุคลากรที่ตรงกับงาน และจัดหาแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิในการสรรหาอย่างยุติธรรมและเที่ยงตรง ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานควรจัดให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการประเมินตนเองตามตัวบ่งชี้ มาตรฐาน เกณฑ์ที่กำหนด ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรอบรมบุคลากรแบบเชิงปฏิบัติการ ด้านการอํารักขาศึกษาบุคลากร ควรเพิ่มค่าตอบแทนให้กับบุคลากรที่มีผลงานการปฏิบัติงานที่ดีเยี่ยม จัดให้มีกิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจของบุคลากรและด้านการพ้นออกจากงาน ควรเชิญเข้าร่วมกิจกรรม จัดหาสวัสดิการช่วยเหลือ

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ระดับการบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มทำเงินถิ่นแม่กลองโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งในด้านการพัฒนาบุคลากร เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ กศน.อำเภอได้สร้างกิจกรรมเสริมสร้างค่านิยมและเจตคติ ที่ดีต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานและ เปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ารับการอบรมสัมมนากับหน่วยงานอื่นเพื่อพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงาน ตลอดจนเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นปัจจุบัน สำหรับค่าเฉลี่ยที่ต่ำสุดคือ ด้านการพ้นออกจากงาน โดยเฉพาะประเด็น กศน.อำเภอมีแนวปฏิบัติในการช่วยเหลือบุคลากรเมื่อพ้นออกจากงาน ควรจัดให้มีสวัสดิการให้กับบุคลากรที่พ้นออกจากงาน และ จัดให้มีผลประโยชน์ที่เป็นค่าตอบแทนแก่บุคลากรที่พ้นออกจากงาน แสดงว่าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอให้ความสำคัญต่อการบริหารงานบุคคลสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภักวี พิหาคำ (2556 : 68-70) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนจัดตั้งใหม่ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย พบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนจัดตั้งใหม่ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย มีสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และสมนึก บุญใหญ่ (2556 : 108-114) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 2 อยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ การสรรหาบุคลากร การจัดบุคลากร ให้เหมาะสมกับหน้าที่ การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ การพัฒนาบุคลากร การให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาการทำงาน

2. จากผลการวิจัยเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มท่าจีนถิ่นแม่กลอง เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ในการทำงาน รวมทั้งขนาดของศูนย์ ศูนย์ดีเด่น มีข้อค้นพบที่สามารถนำมาอภิปรายเพื่อตอบสมมติฐานการวิจัย ได้ดังนี้

2.1 สถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ ประสบการณ์การทำงาน ผลการวิจัยพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยทั้งนี้เนื่องจากครูและบุคลากรทางการศึกษาจะมีอายุ และประสบการณ์ที่ใกล้กัน โดยบุคคลที่มีอายุและประสบการณ์ในการทำงานนั้นจะมีอายุ และประสบการณ์ที่อยู่ในช่วงเดียวกัน สำหรับสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก บุคลากรนั้นมีเพศส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ที่มีระดับการศึกษาที่ส่วนใหญ่ในระดับปริญญาตรี จะมีความคิดในการบริหารงานใกล้เคียงกันด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิตา เมืองเผือก (2555 : 114-117) ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรบุคคลของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) พบว่าข้าราชการสังกัดสำนักงาน กศน. มีความคิดเห็นต่อระบบการจัดการทรัพยากรบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่าความคิดเห็นในระดับมากได้แก่ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการฝึกอบรมและพัฒนา และระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการบริหารค่าตอบแทน และด้านการวางแผนอัตรากำลัง ข้าราชการสังกัดสำนักงาน กศน. ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบการจัดการทรัพยากรบุคคลโดยรวมแตกต่างกัน และจตุรงค์ พรพุทธิรักษา (2555 : 98-103)

2.2 ขนาดของศูนย์ผลการวิจัยพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยทั้งนี้เนื่องจากในแต่ละศูนย์นั้นจะมีขนาดที่ไม่เท่ากันถ้าเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ก็จะมีศูนย์ที่มีขนาดใหญ่ตามขนาดของจังหวัดและก็จะมีการบริหารจัดการ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่มากไปด้วย ซึ่งทำให้พัฒนาได้มากกว่าศูนย์ที่มีขนาดเล็กที่ได้รับงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ น้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชิต สุดโต (2555 : 96-100) ที่ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 พบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากและผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานบุคคล จำแนกตามขนาดสถานศึกษา เมื่อพิจารณาโดยรวมและรายด้านพบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ระดับศูนย์ดีเด่นผลการวิจัยพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานบุคคลเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เป็นตัวชี้วัดในการประเมินประกอบด้วย ข้อมูลการสำรวจความ ต้องการความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร มีแผนและดำเนินการตามโครงการพัฒนาบุคลากรอย่างครบถ้วน การส่งเสริมขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ มีการรักษาสีของบุคลากรเกี่ยวกับการได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตลอดจนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานบุคลากร นอกจากนี้ยังมียังมีองค์ประกอบด้านการบริหารงานทั่วไป การบริหารงบประมาณ การบริหารอาคารสถานที่ การบริหารงานวิชาการ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารงาน จากองค์ประกอบและตัวชี้วัดดังกล่าวทำให้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มท่าจีนถิ่นแม่กลองที่เป็นศูนย์ดีเด่นทั้งระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ มีความแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาออกจากการงานของการบริหารการบริการส่วนบุคคลมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอื่น ๆ ของการบริหารบุคคลในภาพรวม ดังนั้น ศูนย์การศึกษาอิสระระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ควรส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานให้เห็นความสำคัญการพัฒนาออกจากการงานของบุคลากร ควรให้การดูแลเสริมสร้างให้บุคลากรมีขวัญและกำลังใจโดยจัดกิจกรรมโครงการให้กับผู้ที่ออกจากการงานได้มีส่วนร่วมและสร้างประโยชน์ให้กับสังคม

1.2 หน่วยงานต้นสังกัดและศูนย์ศูนย์การศึกษาอิสระระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ควรจัดทำระบบข้อมูลการบริหารบุคคลเป็นในแนวทางเดียวสามารถตรวจสอบข้อมูลได้

1.3 ศูนย์การศึกษาอิสระระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอควรมีการอบรมเจ้าหน้าที่หัวหน้างานด้านบุคลากรในการดำเนินตามระเบียบแนวปฏิบัติในการบริหารงานบุคคล

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานบุคคลของการศึกษาอิสระระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานบุคคลศูนย์การศึกษาอิสระระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานทั่วไป บริหารงบประมาณของการศึกษาอิสระระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยธิน ศรีโสภณ เป็นผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ได้กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไข ตรวจสอบสิ่งที่บกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ โอกาสนี้ ด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณี สุวดีธิ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ดร. อาคม มากมีทรัพย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีวิชัยวิทยา ที่ให้ความกรุณาเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมทั้งให้ความรู้ ให้แนวคิดและให้คำแนะนำในการทำวิจัยอย่างดียิ่ง ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. ดวงใจ ชนะสิทธิ์ ท่าน ดร.วิมล ชาวนุชนบท และ ท่าน ดร.รุ่งชีวา สุขศรี ที่ให้ความกรุณาแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบพระคุณผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสระระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มท่าจีนถิ่นแม่กลอง ที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามอย่างดียิ่ง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. **ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา 117 ปี วันคล้ายวันสถาปนา**. กรุงเทพฯ :

กระทรวงศึกษาธิการ, 2552.

จตุรงค์ พรพุทธิรักษา. **สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-3**

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. ปริญญาวิทยานิพนธ์

ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 2555.

จรวยพร ธรณินทร์. กศน. ยุคใหม่ ปี 2551 ปฏิรูปงานการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
กรุงเทพฯ : รัชการพิมพ์, 2551.

ชนิตา เมืองเผือก. ศึกษาจากระบบการจัดการทรัพยากรบุคคลสำนักงานส่งเสริมการศึกษาจากระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
หอการค้าไทย, 2555.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2553.

บุญสืบ เทียมหยิน. ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา
ที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2553.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ :
กระทรวงศึกษาธิการ, 2545.

พิชิต สุดโต. การศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหาร
และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 2555.

ภควี พัทธาคำ. สภาพการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนจัดตั้งใหม่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัด
เชียงราย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2556.

สมนึก บุญใหญ่. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ในสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ
บุรีรัมย์, 2556.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. ก้าวต่อไปของ กศน. กรุงเทพฯ :
ชุมพร พรินท์ แอนด์ ดีไซน์, 2551.

_____. รายงานผลการดำเนินงานปีงบประมาณ 2553. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2553.

สำนักบริหารงานการศึกษาจากระบบนอกโรงเรียน. แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาจากระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยเพื่อการเรียนตลอดชีวิต พ.ศ.2549-2551. กรุงเทพฯ : สำนักบริหารงานการศึกษา
นอกโรงเรียน, 2549.

_____. ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ปีงบประมาณ 2551. กรุงเทพฯ : สำนักบริหารงานการศึกษาจากระบบนอกโรงเรียน, 2549.

อัญชลี หมดเมือง. การศึกษาผลการบริหารงานตามบทบาทและอำนาจหน้าที่ศูนย์การศึกษาจากระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2553.

**การพัฒนาแบบการเรียนการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน
โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**
**Development of Blended Learning Model for Fundamental Computer
Information in the Sakon Nakhon Rajabhat University
Undergraduated Student**

นิติธาร ชูทรัพย์¹

ประยูร บุญใช้²

สำราญ กำจัดภัย³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐานโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร และ 2) ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน วิธีดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน 2) สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล และ 3) ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 29 คน และควบคุม 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความสามารถในการรู้สารสนเทศสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t-test) ผลการวิจัย มีดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการเรียนการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล โดยมีวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการรู้สารสนเทศของนักศึกษา กระบวนการเรียนการสอนมี 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าในชั้นเรียนปกติ (Face to Face Learning) ซึ่งใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw) และการสอนแบบชี้แนะ และ 2) การเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online Learning) ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า 1) นักศึกษาทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการรู้สารสนเทศหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) นักศึกษากลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการรู้สารสนเทศหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : รูปแบบการเรียนการสอน, คอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐาน, การเรียนรู้แบบผสมผสาน

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop an instructional model in the computer course entitled 'Computer and Basic Information' through the use of blended learning concepts for undergraduate students in Sakon Nakhon Rajabhat University, and 2) to investigate the results of experiment in using the instructional model. The study procedure included 3 steps: 1) develop an instructional model, 2) create instruments for collecting data, and 3) experiment in using the instructional model. The sample was undergraduate students enrolled in the first semester of academic year 2015 at Sakon Nakhon Rajabhat University who were divided into 2 groups—a treatment group of 29 students and a control group of 25 students. The instruments used in data collection were a test of learning achievement, a form for measuring the ability in information literacy, and a questionnaire of satisfaction. Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation and t-test.

The findings of study were as follows:

1. The developed instructional model was composed of 5 components: 1) principles, 2) objectives, 3) content, 4) instructional process, and 5) measurement and evaluation. The objectives of the instructional model were to develop students' learning achievement and information literacy. There were two forms of instructional process: 1) face-to-face instruction in a regular class in which management of cooperative learning using jigsaw technique was employed, together with coaching instruction, and 2) learning online. The result of assessing the appropriateness of the instructional model by experts showed that the model was appropriate at the highest level.

2. The results of experiment in using the developed instructional model showed as follows: 1) Students both in the treatment and control groups had significantly higher learning achievement and information literacy after learning than those before learning at the .01 level; 2) the students in treatment group had significantly higher learning achievement and information literacy after learning than those in control group at the .05 level; and 3) the students in treatment group were satisfied with learning at the highest level.

Keywords : Instructional Model, Computer and Basic Information, Blended Learning

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ ได้คิด ได้ปฏิบัติผ่านสื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้เรียนรู้อย่างบูรณาการ ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ วัดประเมิน

ตามสภาพจริง และมีการปรับปรุงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนควรมีความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน 2) เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และ 3) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงเป็นการจัดบรรยากาศ จัดกิจกรรม จัดสื่อ จัดสถานการณ์ ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ผู้สอนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียน ครอบคลุมอย่างรอบด้าน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ ได้สอดคล้องกับผู้เรียน (สุนทร สันธพานนท์ และคณะ 2545 : 10)

การพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นบทบาทสำคัญประการหนึ่งของการศึกษาระดับอุดมศึกษา สถาบันการศึกษาแต่ละแห่งมุ่งสอนให้นักศึกษาคิดเป็น ทำเป็น ฝึกการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายนี้ ก็คือการรู้สารสนเทศ เพราะการรู้สารสนเทศนี้จะทำให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้อย่างอิสระและต่อเนื่อง สามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศต่างๆ ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ การรู้สารสนเทศเป็นกระบวนการทางปัญญาเกี่ยวข้องกับการสร้างความเข้าใจ ในความต้องการสารสนเทศ การค้นหา การประเมิน การใช้สารสนเทศ และการสื่อสาร การรู้สารสนเทศต้องอาศัยความสามารถและทักษะหลายประการ ทั้งความสามารถด้านการคิด การตัดสินใจ ทักษะการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีต่างๆ อาทิ การใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมประยุกต์ต่างๆ และระบบการสื่อสารโทรคมนาคม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพดังนั้นผู้รู้สารสนเทศจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศควบคู่ไปด้วย เพราะเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดทักษะการรู้สารสนเทศนั่นเอง

การเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่มีการบูรณาการปรับใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์กับการเรียนการสอนแบบปกติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้เรียกว่า “การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning)” เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่ผสมผสานโมดูลการเรียนการสอนหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน โดยมีการผสมผสานการเรียนทางไกลผ่านระบบเครือข่ายออนไลน์กับการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face to Face) ซึ่งจะทำให้นักศึกษาการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการนั่งฟังบรรยายในชั้นเรียนปกติ ทั้งนี้การเรียนรู้แบบผสมผสาน จะให้ความสำคัญกับการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมและถูกต้องตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนการสอน

การเรียนรู้แบบผสมผสาน เป็นการสอนที่มีการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นการสอนในชั้นเรียนหรือการสอนแบบเผชิญหน้า และการสอนโดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์ (Bonk and Graham 2006 : 5) ซึ่งลักษณะการเรียนการสอน ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนภายในชุมชนแห่งการเรียนรู้ จะถูกแบ่งออกเป็นกลุ่มเล็กๆ ที่มีลักษณะความต้องการเหมือนกันหรือมีวัตถุประสงค์ทางการเรียนคล้ายคลึงกัน มีการสนับสนุนการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยการใช้สื่อและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทางด้านวิชาการและสังคมให้กับผู้เรียนภายในชุมชน มีการปรับสภาพสังคมแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นที่ไปตามที่คาดหวังของสถานศึกษา มีการจัดการศึกษาแบบออนไลน์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนทั่วไป ทำให้สถานศึกษามีความสำคัญและมีบทบาทมากขึ้นต่อชุมชนที่มีความแตกต่างกัน การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชนแห่งการเรียนรู้ จึงเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มของสมาชิกในชุมชน นอกเหนือจากความรู้ที่ได้จากการศึกษาบทเรียนออนไลน์ สมาชิกยังได้ใช้วิธีการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ได้ผลตามเป้าหมายและความสนใจ โดยการใช้ภาษาการเรียนรู้เหมือนกัน มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่คล้ายคลึงกัน และอาจจะมีความเชื่อที่เหมือนกันด้วย สภาพการเรียนรู้นี้จะถูกเรียกว่าเป็นชุมชนเสมือน (Virtual Community) ชุมชนออนไลน์ (Online Community)

หรือชุมชนไซเบอร์ (Cyber Community) โดยอาศัยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ตลอดเวลา และทุกสถานที่ เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกของชุมชนซึ่งเรียกว่า การเรียนรู้แบบออนไลน์ (Online Learning) (มนต์ชัย เทียนทอง 2549 : 55)

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน จึงเป็นการบูรณาการระหว่างการเรียนรู้แบบเผชิญหน้า ในชั้นเรียนโดยมีผู้สอนเป็นผู้นำกับการเรียนรู้แบบออนไลน์ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และการสื่อสาร เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะนำเอารูปแบบใดมาใช้ในการเรียนการสอน จะต้องคำนึงถึงเนื้อหาของรายวิชา ดังเช่น “คอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐาน” จัดเป็นรายวิชาบังคับและรายวิชาพื้นฐาน หมวดการศึกษาทั่วไปในหลักสูตรปริญญาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ซึ่งจากการศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนพบว่า การจัดการเรียนการสอนเน้นการสอนแบบบรรยาย การสาธิตตัวอย่าง และการมอบหมายงาน ขาดการใช้สื่อสำหรับการนำเสนอเนื้อหาที่สร้างความสนใจของนักศึกษา รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนยังมีน้อย

อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนด้วยระบบออนไลน์นั้น ก็ยังมีข้อจำกัด และติดปัญหาในเรื่องของเครื่องมือและเทคโนโลยีที่จะเข้ามาช่วยตามสถานศึกษา ดังนั้น จึงได้นำหลักวิชาการสอนแบบต่างๆ มาผสมผสานกัน เนื่องจากไม่มีสื่อชนิดใดที่ดีที่สุดและไม่มีสื่อชนิดใดที่มีข้อเสียมากที่สุด ขึ้นอยู่กับผู้เรียน ประเภทของเนื้อหา และวิธีการเรียนการสอน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน โดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐานโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยมีประเด็นศึกษา ได้แก่
  - 2.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม
  - 2.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม
  - 2.3 เปรียบเทียบการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม
  - 2.4 เปรียบเทียบการรู้สารสนเทศหลังเรียนของนักศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

ขอบเขตของการวิจัย

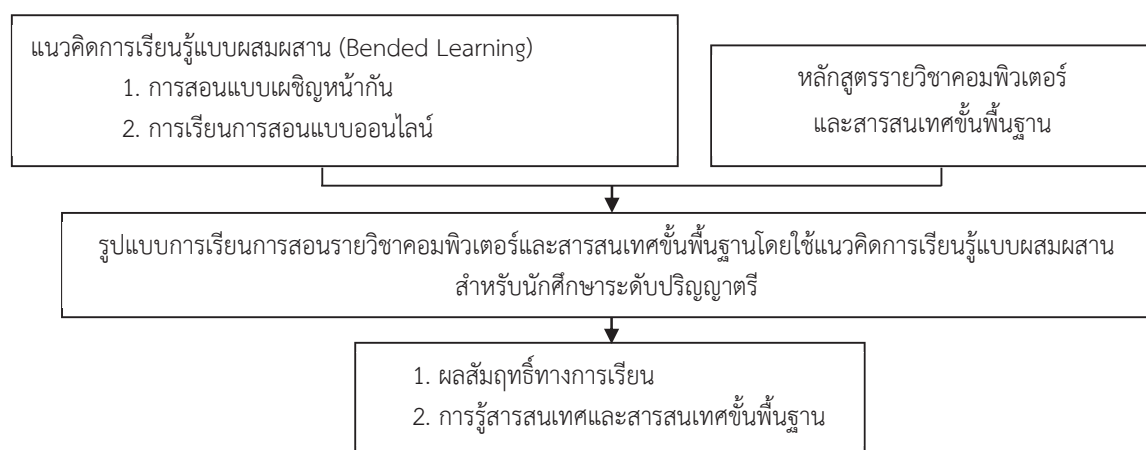
ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐาน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการเรียนการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น (1) การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสาน และ (2) การจัดการเรียนการสอนตามปกติ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการรู้สารสนเทศ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาการเรียนการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐานโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาการเรียนการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐานโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยใน 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

1. วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐาน ศึกษากรอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา (TQF) จากนั้นจัดทำโครงการสอน (Course Syllabus) โดยมีประเด็นสำคัญ ได้แก่ จุดประสงค์รายวิชา หัวข้อเนื้อหาสาระ กำหนดการสอนรายสัปดาห์ การวัดผลและประเมินผล เอกสาร

ประกอบการเรียนการสอน แหล่งค้นคว้า เว็บไซต์ เพื่อนำมาเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน รายวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐาน โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน

2. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ ตำรา บทความ เอกสารรายงานวิจัยต่างๆ ประกอบด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน 2) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบผสมผสาน และ 3) สารสำคัญเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศสำหรับนำมาเป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐาน โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน

3. สร้างรูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐาน โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ตามองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลเสร็จแล้วนำร่างรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อให้ข้อเสนอแนะจากนั้นปรับปรุงแก้ไข

4. นำรูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐาน โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมโดยใช้แบบประเมินที่สร้างขึ้น จากนั้นปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังบกพร่องตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

5. สร้างเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และแผนการจัดการเรียนรู้เสร็จแล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปให้อาจารย์ผู้ใช้รูปแบบการเรียนการสอนศึกษา พร้อมให้ข้อเสนอแนะ และทำการปรับปรุงอีกครั้งก่อนนำไปทดลองใช้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐานซึ่งมีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัย จำนวน 100 ข้อ แบ่งเป็นชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก 60 ข้อ ชนิดจับคู่ 20 ข้อ และชนิดถูกผิด 20 ข้อ คะแนนเต็ม 50 คะแนน (ข้อละ 0.5 คะแนน) แบบทดสอบทั้งหมดมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.21 ถึง 0.72 มีค่าความยากรายข้อตั้งแต่ 0.27 ถึง 0.78 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.82

2. แบบวัดการรู้สารสนเทศ ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบมาตรฐานทักษะการรู้สารสนเทศ ซึ่งกษพร ศรีพรรณ (2553) ได้พัฒนาขึ้นจากการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาแบบทดสอบมาตรฐานทักษะการรู้สารสนเทศ สำหรับนักศึกษา (ระดับปริญญาตรี) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบทดสอบชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก โดยที่ทักษะการรู้สารสนเทศมี 5 ทักษะ ได้แก่ 1) สามารถกำหนดชนิดและขอบเขตของสารสนเทศที่ตนเองต้องการได้ 2) สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 3) สามารถประเมินสารสนเทศและแหล่งที่มาอย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงสารสนเทศที่ได้รับการคัดเลือกไว้แล้วกับพื้นฐานความรู้เดิมที่ตนเองมีอยู่ได้ 4) สามารถใช้สารสนเทศในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) มีความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจ กฎหมาย รวมถึงการใช้สารสนเทศอย่างถูกต้องตามหลักจริยธรรมและกฎหมาย ผู้วิจัยได้นำแบบวัดไปทดลองใช้อีกครั้ง และหาค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .89

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

1. ใช้แบบแผนการทดลองชนิด Pretest-posttest Control Group Design โดยมีกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มซึ่งได้รับการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม

ซึ่งได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ (การจัดการเรียนการสอนเน้นการสอนแบบบรรยาย การสาธิต ตัวอย่าง และการมอบหมายงาน)

2. ประชากร เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐาน ส่วนกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 29 คน และควบคุม 25 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงจากประชากร

3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองจัดการเรียนการสอนทั้ง 2 กลุ่มด้วยตนเอง ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางไว้ เป็นเวลา 15 สัปดาห์ (1 ภาคเรียน) โดยดำเนินการ ดังนี้ 1) ทดสอบก่อนเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดการรู้สารสนเทศ 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 3) เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอนทดสอบหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดการรู้สารสนเทศ ซึ่งเป็นชุดเดิมกับก่อนเรียน

4. เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทดสอบทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน มาวิเคราะห์เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

4.1 วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ Dependent samples t-test

4.2 วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ Independent Samples t-test

4.3 วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ Dependent Samples t-test

4.4 วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศหลังเรียนของนักศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ Independent Samples t-test

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการเรียนการสอน และ 5) การวัดและประเมินผลซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยในแต่ละองค์ประกอบมีสาระสำคัญโดยสังเขป ดังนี้

1.1 หลักการ ได้แก่ 1) จัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและลงมือปฏิบัติจริง ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยการจัดเตรียมเนื้อหาบทเรียน เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้ให้คำแนะนำ และเป็นแหล่งความรู้ 2) จัดการเรียนการสอนเป็นแบบผสมผสานกันในระดับกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผสมผสานกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนแบบดั้งเดิมหรือการสอนแบบเผชิญหน้ากัน และการเรียนการสอนแบบออนไลน์ 3) ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมและการมีปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนการสอน 4) จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนโดยผสมผสานการใช้สื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ในชั้นเรียนปกติและการใช้สื่อและทรัพยากรการเรียนรู้แบบออนไลน์ จัดให้มีเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้แบบออนไลน์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถติดต่อสื่อสารแบบความร่วมมือออนไลน์ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้เรียนและผู้สอนสื่อสารกันได้ตลอดเวลา และ 5) ประเมินผลการเรียนรู้ทั้งประเมินจากการทำภาระงานต่างๆ รวมทั้งผลผลิตจากการปฏิบัติ และการประเมินด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ภาคทฤษฎี)

1.2 วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศ
ขั้นพื้นฐาน และ 2) เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการรู้สารสนเทศ

1.3 เนื้อหาเป็นเนื้อหาสาระของรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน ซึ่งแบ่งออกเป็น
11 หัวข้อเรื่อง ได้แก่ 1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ 2) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ
3) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) การประมวลผลข้อมูลและฐานข้อมูล 5) องค์ประกอบของคอมพิวเตอร์
6) โปรแกรมคอมพิวเตอร์และงานใช้งาน 7) การสื่อสารข้อมูล 8) ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ 9) การใช้โปรแกรม
Microsoft office Word 10) การใช้โปรแกรม Microsoft Office Excel และ 11) การใช้โปรแกรม Microsoft
office Power Point

1.4 กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วย แบบแผนวิธี
ในการจัดการเรียนการสอน 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าในชั้นเรียนปกติ ซึ่งประกอบด้วย
วิธีสอน 2 อย่าง คือ การเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบจิกซอร์ และการสอนแบบชี้แนะ 2) การเรียนการสอน
แบบออนไลน์ โดยการเรียนรู้ด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบการเรียนการสอนออนไลน์ (E-Learning) โดยมี
การนำเสนอเนื้อหาของบทเรียน การอภิปรายผ่านทางกระดานข่าว ห้องสนทนา การติดต่อสื่อสารผ่านทาง
จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การจัดการกับแฟ้มข้อมูล และการเชื่อมโยงแหล่งข้อมูลไปสู่แหล่งการเรียนรู้ โดยมี
ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ (1) ชี้นำ ผู้เรียนอ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ก่อนศึกษาบทเรียนแต่ละบท
จากนั้นทำแบบทดสอบก่อนเรียน (2) ชี้นสอน ผู้เรียนศึกษาบทเรียนในแต่ละบทเมื่อศึกษาจบทำแบบทดสอบ
หลังเรียน หากคะแนนจากแบบทดสอบหลังเรียนไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด ผู้เรียนจะต้องกลับไปศึกษาบทเรียนนั้น
อีกครั้งและทำแบบทดสอบหลังเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดจึงจะสามารถศึกษาบทเรียนลำดับถัดไปได้ และ
(3) ชี้นสรุป หลังจากทดสอบหลังเรียนแต่ละบทแล้ว ผู้สอนจะดำเนินการตรวจสอบข้อมูลจากระบบเพื่อทำ
การสรุปผลคะแนนในระบบที่พัฒนาขึ้น

1.5 การวัดและประเมินผล แบ่งเป็น 1) ระยะก่อนการเรียน ดำเนินการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน และความรู้สารสนเทศ 2) ระยะระหว่างดำเนินการจัดการเรียนการสอนประเมินจากการทำ
ภาระงานต่างๆ รวมทั้งผลผลิตจากการปฏิบัติ และ 3) ระยะหลังการเรียน ดำเนินการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน และความรู้สารสนเทศ

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า 1) นักศึกษาทั้งกลุ่มทดลองและ
กลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและรู้สารสนเทศหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .01 และ 2) นักศึกษากลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และรู้สารสนเทศ หลังเรียนสูงกว่ากลุ่ม
ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์
3) เนื้อหา 4) กระบวนการเรียนการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับประยูร บุญใช้ (2544 : 35)
ที่กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอนโดยทั่วไปมีองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งผู้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
ควรคำนึงถึงมี 5 ประการ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) จุดมุ่งหมายของรูปแบบ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมและ
ขั้นตอนการดำเนินการ และ 5) การวัดและการประเมินผล และรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้ มีความเหมาะสม
อยู่ในระดับมากที่สุดตามผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ รูปแบบการเรียนการสอนนี้ ผู้วิจัย

ได้มีการจัดทำองค์ประกอบต่างๆ ทั้ง 5 ประการอย่างมีระบบระเบียบและสอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยมีหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ร่วมกับแนวคิดและความสำคัญของการรู้สารสนเทศของบุคคลในยุคปัจจุบัน ผสมกับข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐาน จึงเป็นเหมือนตัวกำกับ และขึ้นองค์ประกอบอื่นๆ โดยเฉพาะจุดประสงค์ เนื้อหา และกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ Joyce and Weil (1986 อ้างถึงใน นิลวรรณ วานิชสุขสมบัติ 2547 : 23) ที่กล่าวว่า หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน เป็นส่วนที่กล่าวถึงความเชื่อและแนวคิดของทฤษฎีที่รองรับรูปแบบการเรียนการสอน หลักการของรูปแบบการเรียนการสอนจะเป็นตัวขึ้นนำการกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และขั้นตอนการดำเนินการในรูปแบบการเรียนการสอน

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ นักศึกษากลุ่มที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการรู้สารสนเทศ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังมีประสิทธิภาพดีกว่าการจัดการเรียนการสอนตามปกติที่ผู้สอนในรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐานเคยปฏิบัติกันคือ “การจัดการเรียนการสอนเน้นการสอนแบบบรรยาย การสาธิตตัวอย่าง และการมอบหมายงาน” กล่าวคือ นักศึกษากลุ่มที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการรู้สารสนเทศ หลังเรียนสูงกว่านักศึกษากลุ่มที่เรียนโดยใช้การสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ มีหลักการและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ดีและเหมาะสมกับวัยและระดับการศึกษาของผู้เรียน กล่าวคือ 1) จัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและลงมือปฏิบัติจริง โดยมีผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ มีการจัดเนื้อหาบทเรียนอย่างเป็นระบบ ทั้งในรูปแบบการเรียนการสอนในชั้นเรียน และรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ นอกจากนี้ยังเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้ให้คำแนะนำ และเป็นแหล่งความรู้ และ 2) จัดการเรียนการสอนเป็นแบบผสมผสานกันระหว่างการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบจิกซอว์ และการสอนแบบชี้แนะ ทำให้ผู้เรียนได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมกันสร้างความรู้ด้วยตนเอง ไม่ใช่ได้รับการถ่ายทอดจากผู้สอนฝ่ายเดียว ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการเรียน นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้เรียนรู้ผ่านรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ โดยมีการนำเสนอเนื้อหาของบทเรียน การอภิปรายผ่านทางกระดานข่าว ห้องสนทนา การติดต่อสื่อสารผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การจัดการกับแฟ้มข้อมูล และการเชื่อมโยงแหล่งข้อมูลไปสู่แหล่งการเรียนรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน ผลงานวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ เสมารธรรมานนท์ (2559) ซึ่งได้พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนวิชาเคมีตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานบนพื้นฐานแนวคิดอินเทอร์เน็ตแอกทีฟคอนสตรัคติวิซึมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการรู้สารสนเทศ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในขณะเดียวกันนักเรียนกลุ่มนี้ ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการรู้สารสนเทศ หลังเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้การสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนนี้ ถูกพัฒนาขึ้นเป็นลักษณะเฉพาะรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขั้นพื้นฐาน โดยมีเนื้อหาของรูปแบบกำหนดไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น ผู้สอนในรายวิชาดังกล่าวสามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการรู้สารสนเทศของผู้เรียนได้ แต่ควรทำความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน

รวมทั้งการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบจิกซอร์ และการสอนแบบชี้แนะที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในชั้นเรียนอีกทั้งควรศึกษาคู่่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และแผนการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียด และควรจัดเตรียมทรัพยากรทั้งหมดที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้พร้อม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชา เฉพาะอื่นในระดับอุดมศึกษา หรือระดับการศึกษาอื่นๆ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าในชั้นเรียน อาจใช้รูปแบบ วิธีสอน หรือเทคนิคการสอน อย่างหลากหลายและมีความเหมาะสมกับธรรมชาติวิชานั้นๆ รวมทั้งพิจารณาพัฒนาผู้เรียนในตัวแปรตามอื่นๆ ร่วมด้วย

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้เกิดขึ้นและสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาอย่างสูงยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร บุญใช้ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ กำจัดภัย กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่สละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือตลอด ระยะเวลาการวิจัยจนประสบผลสำเร็จ รวมทั้งคณาจารย์ประจำสาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครทุกท่านที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทความรู้และประสบการณ์อันมีค่ายิ่งแก่ศิษย์ ตลอดการศึกษาตามหลักสูตร ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กชพร ศรีพรรณ. การพัฒนาแบบทดสอบมาตรฐานทักษะการรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.
- กิตติศักดิ์ เสมาธรรมานนท์. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาเคมีตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน บนพื้นฐานแนวคิดอินเทอร์เน็ตเอกทีฟคอนสตรัคติวิซึ่ม สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2559.
- นิลวรรณ วานิชสุขสมบัติ. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา สำหรับผู้เรียนช่วงชั้นที่ 2 ตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ประยูร บุญใช้. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านสื่อกลาง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาของ นักศึกษาในสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- มนต์ชัย เทียนทอง. “Blended Learning: การเรียนรู้แบบผสมผสานในยุค ICT (ตอนที่ 1),” วารสารวิชาการ ครุศาสตร์อุตสาหกรรม. 1, 2 (2549): 48-57.
- สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. การจัดกระบวนการเรียนรู้: เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2545.
- Bonk, C. J. and C. R. Graham. *The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs*. San Francisco, CA: Pfeiffer, 2006.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน : พหุกรณีศึกษา

Transformational Leadership of School Administrator

In Lab School Project : Multi-Case study

ชำนาญ คำปัญญาสิน¹

สวัสดี โพธิ์วัฒน์²

วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ของลักษณะและเงื่อนไขการเกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ที่ศึกษาแบบเจาะจง 3 ประเภท ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ขึ้นไป โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง และโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน ผู้วิจัยศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตและจดบันทึก การวิเคราะห์เอกสาร และการสนทนากลุ่มย่อยโดยการเก็บข้อมูลจากบุคลากรหลักในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อเป็นการยืนยันความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรงของข้อมูล จากแหล่งและชนิดของข้อมูลรวมทั้งความถูกต้องที่เชื่อถือได้

ผลการวิจัยพบว่า

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. คุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน ประกอบด้วย 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีวิสัยทัศน์ มีความคิดก้าวหน้า มีบุคลิกภาพที่ดี มีความรู้และทักษะ มีความสามารถพิเศษ มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ด้านเทคโนโลยี มีพฤติกรรมเป็นนักพัฒนาแบบประชาธิปไตย มีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ มีความชัดเจนในเป้าหมายประสงค์ พันธกิจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นที่ยอมรับนับถือ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีความมุ่งมั่น จริงใจ มีคุณธรรมจริยธรรม โปร่งใส สร้างความเชื่อมั่น มีผลงานเชิงประจักษ์ มีการพัฒนาตนเอง เปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส สร้างความคาดหวัง สร้างความท้าทาย คิดในแง่บวก สร้างเจตคติที่ดี ส่งเสริมความสามารถ สร้างความศรัทธา ร่วมสร้างภาพอนาคต ส่งเสริมผลงานที่เป็นเลิศ พัฒนางานใหม่ๆ สร้างทีมงาน จุดประกายความคิด 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีความคิดสร้างสรรค์ พัฒนายุทธศาสตร์เชิงนวัตกรรม พัฒนาระบบการคิด พัฒนาทักษะกระบวนการใหม่ๆ สนับสนุนการเรียนรู้ทุกที่ ทุกเวลา เน้นประสิทธิภาพของงาน ปฏิกระดมจินตนาการ 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เน้นพัฒนาศักยภาพคน เป็นพี่เลี้ยงและที่ปรึกษา เปิดโอกาสการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสผู้มีความสามารถ สนับสนุนความเจริญก้าวหน้า พัฒนาสู่ความเป็นเลิศ

2. เงื่อนไขการเกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน ประกอบด้วย

1) ด้านพระราชบัญญัติการศึกษา พบว่า โรงเรียนต้องจัดระบบการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา เพื่อประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด 2) นโยบายการศึกษา

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

³ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

พบว่า โรงเรียนต้องถือนโยบายการศึกษาของกระทรวง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาโรงเรียน ให้เป็นไปตามนโยบายและเชื่อมโยงเข้าสู่มาตรฐาน คุณภาพของโรงเรียน ในฝัน 3) มาตรฐานและคุณภาพด้านการศึกษา พบว่า โรงเรียนจะมีคุณภาพต้องจัดการศึกษาให้เป็นไปตาม มาตรฐานคุณภาพการศึกษา 4) มาตรฐานและคุณภาพโรงเรียนในฝัน พบว่า การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน ในฝัน จะต้องบริหารให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดจึงจะผ่านการประเมินเป็นโรงเรียนในฝัน 5) การเปลี่ยนแปลง ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ พบว่า เป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องมีความเชี่ยวชาญและความรู้ด้านเทคโนโลยีและ นวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง 6) ประสพการณ์ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การใช้ศาสตร์และศิลป์ ที่หลากหลายสามารถพัฒนาการบริหารให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน พหุกรณีศึกษา

Abstract

This study aimed 1) to investigate, and to understand the phenomenon of transformational leadership of school administrators in Lab School Project and 2) to examine the conditions of transformational leadership of school administrators. Three schools under the Office of Primary and Secondary Educational service Areas in the Northeast, obtained through a purposive sampling technique, consisted of : a large and a medium-sized secondary school, and a large primary school in Lab School Project. Data were collected through in-depth interviews, observation and written records, document analysis, and focus group of key personnel and stakeholders. Triangulation was employed to confirm reliability and validation of data drawn from multiple sources.

The findings were as follows.

1. The characteristics of transformational leadership of school administrators in Lab School Project comprised four categories: 1) Idealized Influence involving having vision, advanced thinking skills, good personality traits, knowledge and skills, special skills, specialization, technology knowledge, becoming a developer with democratic practices, strong ideological orientation, having clearer goals and missions, having good interpersonal skills, being a good and respected role model; 2) Inspirational Motivation comprising strong determination, honesty, having moral and ethical behaviors, transparency, building trustworthiness, substantial empirical evidence regarding work performance, self-development, strengthening resilience, creating expectation, challenges, positive thinking, better attitudes, abilities enhancement, faithfulness, an inspiring vision of the future, promoting excellent performance and work, creation of new work practices, team building, and provoking thinking; 3) Intellectual Stimulation comprised having creative thinking, developing innovative strategies, thinking systems, new process skills, supporting anywhere-anytime learning, work effectiveness focus, strengthening imagination; and 4) Individual Consideration comprised developing human competency, being a mentor and counselor, creating opportunities for new learning, recognizing individualized awareness, providing chances for capable people, supporting individual growth, developing excellence.

2. The conditions of school administrators' transformational leadership in Lab School Project revealed that: 1) In terms of the Education Act, schools are required to effectively and efficiently manage school administration in line with education reform for the benefit of students; 2) In terms of Education Policy, schools should follow the policy of the Ministry of Education, the Office of the Basic Education Commission, the Office of Educational Service Area to improving school quality and standards of Lab School Project; 3) In terms of Education Standard and Quality, schools are required to manage quality education in accordance with standard of quality education provision; 4) In terms of School Lab Project, the standard and quality of managing schools in Lab School Project should be administered for all assigned standards for passing the School Lab Project assessment; 5) In terms of New innovation and Technology Changes, school administrators are required to specialize in and develop technology knowledge and new innovation to balance changes; 6) In terms of administration experiences, the application of various sciences and arts must be able to help develop effective and efficient administrative management.

Keywords : Transformational Leadership, Lab School Project, Multi-Case Study

บทนำ

โลกปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุกด้านและองค์การเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงกับการเปลี่ยนแปลงได้ต้องรับผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและด้านการศึกษา จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าสถานการณ์เช่นนี้ทุกองค์การต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมากมายทั้งด้านบุคลากร และส่วนประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และต้องพัฒนาตนเองอย่างไร เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืนมีสันติสุข และสามารถเอาชนะอุปสรรควิกฤตการณ์ด้านต่างๆ ที่เราเผชิญอยู่ได้ (กัญญา โพธิ์วัฒน 2548) ดังนั้น การจัดการศึกษาทุกคนต้องมีการพัฒนาทักษะต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของแต่ละบุคคล ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข และประกอบอาชีพอย่างสร้างสรรค์ (Wagner 2012 : 24) ปัญหาการปฏิรูปการศึกษาไทย ประกอบด้วย 1) ปัญหาความล่าช้าของกระบวนการทางกฎหมาย 2) ปัญหาด้านกำหนดนโยบายและแผน 3) ปัญหาการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ (โรงเรียนเสนาธิการทหารบก 2554 : 2) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลหลักที่สำคัญของสถานศึกษา เป็นผู้นำวิชาชีพ ที่ต้องมีสมรรถนะ ความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี จึงจะนำไปสู่การบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) แสดงถึงการเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการสร้างบารมี มีทักษะกระบวนการการทำงาน การพัฒนาทีม เน้นการปฏิบัติ เป็นกัลยาณมิตร มุ่งผลสัมฤทธิ์ การมีส่วนร่วม สร้างความเชื่อมั่นในองค์กร เน้นความเป็นเลิศ สร้างแรงจูงใจ มีความคิดสร้างสรรค์ กระจายอำนาจ มีผลงานเชิงประจักษ์ เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนาสู่มาตรฐานสากล ส่งเสริมประสิทธิภาพของงาน และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ เพื่อมุ่งสู่ความเป็นมืออาชีพ (บุญชม ศรีสะอาด และสุรทอง ศรีสะอาด 2552 : 12) เป็นการแสดงถึงความมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝันที่ชัดเจน เพราะโรงเรียนในฝัน เป็นโรงเรียนที่จัดว่าเป็นโรงเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมโลกปัจจุบัน และเป็นแบบอย่างของโรงเรียนอื่นๆ ของไทย (กระทรวงศึกษาธิการ 2546 : 7-8) มีงานวิจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนที่พัฒนากับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (B.M. Bass 1998 : 385) จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยสนใจศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา (Multi-Case study) โรงเรียนในฝัน จำนวน 3 โรง มีขนาดแตกต่างกัน จำแนกเป็น โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ขึ้นไป โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ขึ้นไป และโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน เพื่อให้ได้ข้อมูลอันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ของลักษณะการเกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน
2. เพื่อศึกษาเงื่อนไขการเกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน

ขอบเขตการวิจัย

1. พื้นที่ที่ศึกษา โรงเรียนที่มีความโดดเด่นด้านการบริหารและความสำเร็จด้านคุณภาพการศึกษา จำนวน 3 ประเภท คือ 1) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ขึ้นไป 2) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง และ 3) โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน
2. เนื้อหาที่ศึกษา ลักษณะและเงื่อนไขการเกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน
3. ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษา 20 เดือน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่งผลไปยังมาตรฐานและคุณภาพโรงเรียนในฝันอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบการเกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามคุณลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญาและการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Bennis and Nanus : 1997)

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การเลือกกรณีศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบพหุกรณีศึกษา ดังนั้น จึงมีการคัดเลือกสถานศึกษาซึ่งเป็นโรงเรียนในฝัน โดยผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษา คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

1. เกณฑ์การเลือกโรงเรียน การเลือกโรงเรียนเพื่อเป็นพหุกรณีศึกษาเป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การเลือกคือ เป็นโรงเรียนในฝัน เป็นโรงเรียนที่มีผลการบริหารงานที่โดดเด่น เคยได้รับรางวัล หรือมีผลการประเมินคุณภาพในระดับดีขึ้นไป เป็นโรงเรียนที่มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและดำรงคุณภาพการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ตั้งอยู่ในอาณาบริเวณที่ผู้วิจัยสามารถเข้าไปศึกษาด้วยตนเองได้โดยได้รับอนุญาตจากหน่วยงานต้นสังกัด

2. การเลือกโรงเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลโรงเรียนในโครงการโรงเรียนในฝันและจำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ขึ้นไป โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง และโรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน และศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาเทคนิคที่รับผิดชอบให้ระบุโรงเรียนที่ดีเด่นแล้วผู้วิจัยนำมาสรุปเพื่อเลือกเป็นพหุกรณีศึกษา

ระยะที่ 2 การสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบพหุกรณีศึกษา มาใช้ในการศึกษา คือ

1. ประเภทเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การศึกษาเอกสาร คือ ใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบบันทึกตามประเด็นที่ต้องศึกษา

การสังเกตและจดบันทึก(Observation and Field note) ใช้แบบสังเกตและจดบันทึก

การสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In -depth interview)มีลักษณะเป็นรายการ ข้อมูลหลักและคำถามที่ต้องการ สอบถามผู้เชี่ยวชาญ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นแบบสัมภาษณ์ ตามลักษณะการเกิด ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นการระดมสมอง เพื่อให้ได้ข้อมูลการสรุปและเน้นถึงวิธีการมองโลก ทัศนะ และ ความคิด ได้ตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด

2. การพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ

เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 4 ประเภท เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนั้น จึงให้ความสำคัญในเรื่องความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้วิจัย นำเครื่องมือไปตรวจสอบ จากอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ ภาคสนามเพื่อหาความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการปฏิบัติ แล้วนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

ระยะที่ 3 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขั้นเตรียมการ

1. การติดต่อโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง โดยส่งหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร เพื่อขออนุญาตดำเนินการ

2. ผู้วิจัยเดินทางไปโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง ล่วงหน้า 1 สัปดาห์ ก่อนเก็บข้อมูลเพื่อสร้างความคุ้นเคย (Rapport) และร่วมวางแผนเก็บข้อมูล

3. การศึกษาเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น ในการปฏิบัติงานสนาม

4. จัดทำตารางการเก็บข้อมูล

5. ดำเนินการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ภาคสนามเป็นระยะเวลา 24 เดือน โรงเรียนละ 9 ครั้ง ร่วมกิจกรรมสำคัญของโรงเรียน สังเกตโดยผู้วิจัยจดบันทึกภาคสนาม (Field Notes) และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เครื่องมือที่ระบุในระยะที่ 2

2. เพื่อให้ข้อมูลที่จัดเก็บและรวบรวมได้มีความเชื่อมั่น (Reliability) และมีความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยให้ผู้บริหารโรงเรียนและบุคคลผู้เกี่ยวข้องตรวจสอบเพื่อเป็นการยืนยันข้อมูล (Data) กิจกรรม และเหตุการณ์ว่าได้มีการปฏิบัติจริงในโรงเรียน (Law and Glover 2000) และมีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล ตรวจสอบสามเส้า ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ที่แตกต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน และตรวจสอบ การวิเคราะห์ ข้อมูลกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องถึงความถูกต้องการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายข้อมูล

การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะระหว่างการทำงานวิจัยภาคสนาม และระยะสิ้นสุดการเก็บข้อมูลภาคสนาม คือ 1) ระยะระหว่างการทำงานภาคสนาม ระยะระหว่างการทำงานเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในแต่ละประเด็น เพื่อบันทึกผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็น การเกิดตามมาตรฐานโรงเรียนในฝัน 3 มิติ คือ มิติคุณภาพนักเรียน มิติคุณภาพครู และมิติการบริหารจัดการ ในลักษณะการเกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้าน 2) ระยะสิ้นสุดการทำงานภาคสนาม การตีความและสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมมาได้ในสนามวิจัยมาวิเคราะห์ มองหาความหมาย ความคล้ายคลึง ความแตกต่าง อาจจะเป็นแบบซึ่งเป็นข้อสมมติฐานชั่วคราวย่อยๆ หลายสมมติฐาน วิธีการหลัก ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากนั้นจะเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานจนสามารถหาหลักฐานยืนยันได้ชัดเจนจากข้อสรุปย่อยๆ ไปสู่สรุปใหญ่ โดยจำแนกข้อมูลตามความเหมาะสมของข้อมูล และให้ผู้ตรวจแก้ไขทุกครั้งที่มีการเก็บข้อมูลภาคสนาม

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยภาพรวมผู้บริหารทั้ง 3 ท่าน เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ สามารถถ่ายทอดสู่บุคลากรได้มีความรู้ และทักษะมีความสามารถพิเศษ มีความเชี่ยวชาญ มีความชัดเจนในเป้าประสงค์ และเป็นแบบอย่างที่ดี มีบุคลิกภาพที่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้ด้านเทคโนโลยี มีความชัดเจนในพันธกิจ มีอุดมการณ์แน่วแน่ มีสมรรถนะ สมรรถภาพและความตั้งใจ ผู้บริหารคิดก้าวไกล ปรับเปลี่ยนเรียนรู้ มีทักษะในการวางแผนมีพฤติกรรมแบบนักพัฒนา มีความเป็นนักประชาธิปไตย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและเป็นที่ยอมรับนับถือ

1.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยภาพรวมผู้บริหารทั้ง 3 ท่านเป็นผู้บริหารที่เป็นแบบอย่างที่ดี มีความมุ่งมั่น มีความจริงใจ มีคุณธรรม โปร่งใส สร้างความเชื่อมั่น คิดดี มีผลงานเชิงประจักษ์ มีการพัฒนาตนเอง เปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาสเก่งเทคโนโลยี ออกแบบงานและร่วมแก้ปัญหาและสร้างงานใหม่ และเป็นกัลยาณมิตร มีความเมตตา กรุณา ดูแลช่วยเหลือ มีคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนผลงานเพิ่มประสิทธิภาพงาน เป็นแบบอย่างที่ดี มีบุคลิกภาพดี คิดเร็ว ทำเร็ว ตรงต่อเวลา ความเป็นเลิศ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชี้แนะแนวทาง คิดดี พูดดี สร้างขวัญกำลังใจ สนับสนุนส่งเสริมความสามารถ ผลงานเป็นเลิศ มีทักษะ การเรียนรู้ มีทักษะ การพัฒนาตนเอง ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ทำงานเป็นทีม ศึกษาการเรียนรู้ใหม่ๆ มีทักษะการสอนงาน มีผลงานเป็นแบบอย่าง เป็นนักวางแผนที่ดี ส่งเสริมทักษะกระบวนการทำงาน สร้างความศรัทธา และส่งเสริมการพัฒนาตนเอง

1.3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา โดยภาพรวมผู้บริหารทั้ง 3 ท่านเป็นผู้มีแนวคิดสร้างสรรค์ สร้างงานใหม่ คิดนอกกรอบ ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสร้างองค์ความรู้ สร้างเครือข่าย มีทักษะการกระจายอำนาจ มีทักษะการสื่อสาร ส่งเสริมการสร้างทีม ผลงานเป็นเลิศ ใช้หลักความยืดหยุ่น พัฒนาประสิทธิภาพงาน มีการจัดการความรู้ที่ยั่งยืน เสริมทักษะการเรียนรู้ ส่งเสริมวิธีการใหม่ๆ พัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีแผนเชิงกลยุทธ์ เป็นนักวางแผนที่ดี สร้างความตระหนัก กล้าตัดสินใจ เน้นประสิทธิผลของงาน เป็นแบบอย่างที่ดี เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มุ่งผลสำเร็จ สร้างแรงจูงใจ ให้รางวัลความเป็นเลิศ มีผลงานเชิงประจักษ์ สนับสนุนการเรียนรู้ทุกที่ทุกเวลา ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี บูรณาการใช้เทคโนโลยี มีทักษะ

เชิงปฏิบัติการ เน้นกระบวนการพัฒนา ปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ เรียนรู้เป็นระบบ มีแผนการเรียนรู้ที่ชัดเจน และเป็นมืออาชีพ

1.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยภาพรวมผู้บริหารทั้ง 3 ท่านเป็นผู้มีเทคนิคการบริหารโดยเน้นศักยภาพคน วางแผนความก้าวหน้า ใช้คนให้ถูกกับงานมอบหมายงานเพิ่มขึ้น ใช้บริหารงานระบบธรรมาภิบาล ประเมินผลการปฏิบัติงาน พัฒนางานสู่สากล ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ เสริมสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลาย ชี้แนะงาน สร้างความเป็นมืออาชีพ กำกับติดตาม ประเมินผล พัฒนางานสู่มาตรฐานสากล ศึกษาความถนัด วิเคราะห์ปัญหา ติดต่อสื่อสาร เปิดโอกาสจัดกิจกรรมที่หลากหลาย การมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม พัฒนางานสู่สากล เข้ารับการอบรม มีการสอนงาน ฝึกงาน ร่วมการแข่งขัน ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง ประเมินความสามารถ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และศึกษาข้อมูล ส่งเสริมความถนัด สนับสนุนการเรียนรู้ สร้างผลงานเป็นเลิศ ส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สนับสนุนการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่อง วางแผนงานที่ครอบคลุม มีการประสานงานที่ดี เน้นการติดตามที่เป็นระบบ และมีมาตรฐานสากล

2. ลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน ที่ส่งผลต่อมิติด้านคุณภาพนักเรียน คุณภาพครู และการบริหารจัดการ มีดังนี้

2.1 มิติคุณภาพนักเรียน ผู้บริหาร สร้างความเชื่อมั่น มีผลงานเชิงประจักษ์ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมทักษะผู้เรียน สร้างเครือข่าย มุ่งผลสัมฤทธิ์ เน้นความเป็นเลิศ และพัฒนานักเรียนสู่มาตรฐานสากล ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ มีบุคลิกภาพที่ดี รับการยอมรับ สร้างความเชื่อมั่น สร้างความคาดหวัง เป็นกัลยาณมิตร มีส่วนร่วม สร้างแรงจูงใจ วิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล เน้นการพัฒนาและให้ความสำคัญนักเรียนสูงสุด มีความรู้ มีทักษะด้านการเรียนรู้ พัฒนาทีม พัฒนางาน มีส่วนร่วม เป็นผู้นำที่ดี ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี และพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศ

2.2 มิติคุณภาพครู ผู้บริหารสร้างวิสัยทัศน์ เป็นแบบอย่างที่ดี สร้างศรัทธา กระจายอำนาจ สร้างทีมงาน ร่วมสร้างองค์ความรู้ พัฒนาศักยภาพ เสริมสร้างศักยภาพ สร้างสมรรถนะ และเน้นความเป็นเลิศ สร้างค่านิยมร่วม สร้างบารมี สร้างความเชื่อมั่น สร้างความคาดหวัง เน้นการปฏิบัติ เน้นความแตกต่าง ใช้เหตุผล ใช้ประสบการณ์ เน้นการพัฒนา เป็นพี่เลี้ยง มีความเป็นมืออาชีพ พัฒนาการเรียนรู้ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี สร้างความเชื่อมั่น สร้างขวัญกำลังใจ สร้างอุดมการณ์ และส่งเสริมประสิทธิภาพของงาน

2.3 มิติการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน ผู้บริหารสร้างวิสัยทัศน์ มีทักษะกระบวนการ กระจายอำนาจ มีส่วนร่วม มีความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมประสิทธิภาพของงาน และพัฒนาสู่มาตรฐานสากล สร้างบารมี เน้นปฏิบัติ เป็นกัลยาณมิตร สร้างแรงจูงใจ เน้นการพัฒนา เน้นความแตกต่าง พัฒนาทีม สร้างบารมี พัฒนางาน สร้างความเชื่อมั่น ส่งเสริมประสิทธิภาพของงาน มุ่งผลสัมฤทธิ์ ความเป็นมืออาชีพ พัฒนาสู่ความเป็นเลิศ และเป็นมาตรฐานสากล

อภิปรายผล

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารจะบริหารโรงเรียน ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดไปยังบุคลากรสามารถควบคุมอารมณ์ ในสถานการณ์วิกฤตได้ เป็นผู้ที่มีศีลธรรมและมีจริยธรรมสูงแสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาด ความมีสมรรถภาพ ความตั้งใจ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความแน่วแน่ในอุดมการณ์ ความเชื่อและค่านิยม แสดงความมั่นใจ สร้าง

ความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ผู้บริหารการเปลี่ยนแปลงจึงรักษาอิทธิพลของตนในการบรรลุเป้าหมายและปฏิบัติภาระหน้าที่ขององค์กร สอดคล้องกับ สุรจิตย์ ผิวงาม (2558 : 444) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration Motivation : IM) ผู้บริหารประพุดิในทางที่จูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจ โดยการสร้างแรงจูงใจภายใน กระตุ้น จิตวิญญาณของทีม (Team Spirit) ให้มีชีวิตชีวา มีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้น สร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก สร้างและสื่อความหวังที่ต้องการอย่างชัดเจน แสดงความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นความตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ เช่นเดียวกับ สุรจิตย์ ผิวงาม (อ้างถึงใน Tesuya Abe and Sachin Chowdhery (2012 : 2-3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation : IS) ผู้บริหารมีการกระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน หาแนวทางใหม่ๆ มาแก้ปัญหาในหน่วยงาน เพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิม เพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ มีการคิดและการแก้ปัญหา อย่างเป็นระบบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สนับสนุนความคิดริเริ่มใหม่ๆ สร้างองค์ความรู้ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 62-63) การกระตุ้นทางปัญญา เป็นส่วนที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถของบุคลากรในการที่จะตระหนัก เข้าใจ และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration : IC) ผู้บริหารจะมีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับบุคคลในฐานะให้การดูแลเอาใจใส่ เป็นรายบุคคลและให้ทุกคนรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญเป็น โค้ช (Coach) และเป็นที่ปรึกษา (Advisor) แต่ละคน เพื่อการพัฒนาและเอาใจใส่เป็นพิเศษในความต้องการของปัจเจกบุคคล เพื่อความสัมฤทธิ์ผลและเติบโตของแต่ละคน พัฒนาศักยภาพทุกคน ให้โอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ สร้างบรรยากาศของการให้การสนับสนุน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความจำเป็นและความต้องการ แสดงให้เห็นว่าเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการส่งเสริมการสื่อสารสองทาง สอดคล้องกับ โสภณ ภูเก้าล้วน (2551) มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) มีการมอบหมายงานเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนา เปิดโอกาสให้ใช้ความสามารถพิเศษอย่างเต็มที่และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่ท้าทายความสามารถ

2. เงื่อนไขการเกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในฝัน มีประเด็นพออภิปรายผลสนับสนุนข้อค้นพบดังนี้

2.1 ผู้บริหารนำพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 ไปใช้เป็นแม่บทในการทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี ทำแผนปฏิบัติการประจำปี จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ทำแผนงานให้ครอบคลุมในการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่ายงาน และให้บุคลากรครูใช้เป็นแม่บทในการออกแบบแผนการเรียนรู้ การวัดประเมินผล การเรียนรู้กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้สอดคล้องกับความสามารถและศักยภาพของนักเรียนให้เกิดคุณภาพทางการศึกษาตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดี เก่ง มีความสุข

2.2 ผู้บริหารยึดนโยบายการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี แผนกลยุทธ์ ให้สอดคล้องกับนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายกำหนด

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำเอามาตรฐานและคุณภาพการศึกษา ทั้งมาตรฐานของชาติ มาตรฐานของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานและ มาตรฐานของสำนักงานรับรองการประเมินและคุณภาพการศึกษาภายนอก โดยศึกษาความสอดคล้องและสัมพันธ์กันไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทำแผนกลยุทธ์ ทำแผนปฏิบัติการ จัดทำโครงการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้เกิดคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิผล และเต็มตามศักยภาพของนักเรียนตามมาตรฐานและคุณภาพการศึกษากำหนด

2.4 ผู้บริหารได้นำมาตรฐานและคุณภาพโรงเรียนในฝัน ไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนในฝัน โดยยึดเป็นแนวปฏิบัติในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ ในการบริหารจัดการ ตามเกณฑ์คุณภาพทั้ง 6 มิติ คือ มิติคุณภาพนักเรียน มิติคุณภาพครู มิติแหล่งเรียนรู้ มิติการพัฒนาทักษะชีวิต มิติคุณภาพส่งเสริมสุขภาพ และมิติบริหารจัดการ ทำให้โรงเรียนได้รับการรับรองเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันและเกิดการพัฒนายกระดับเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นโรงเรียนพระราชทาน

2.5 ผู้บริหารนำการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยี พัฒนาบุคลากรด้าน ICT สร้างเครือข่าย อบรมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อจัดทำข้อมูลสารสนเทศ จัดทำแผนพัฒนาด้านเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาให้ทุกคนเกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี

2.6 ผู้บริหารได้นำประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการ มาใช้เป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษา โดยนำทฤษฎีการบริหารทั้งศาสตร์และศิลป์มาใช้ในการพัฒนาด้านการศึกษาให้เกิดคุณภาพและประสิทธิภาพ และผู้บริหารได้นำทฤษฎีการบริหารที่มีประสิทธิภาพมาบริหารจัดการในสถานศึกษา คือนำเอาทฤษฎีการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM : School Base Management) การบริหารแบบธรรมาภิบาล (Good Governance) การบริหารระบบวงจรคุณภาพ PDCA และการบริหารแบบมีส่วนร่วม และยังนำแนวคิดสร้างสรรค์ด้านการบริหารของผู้บริหารเองมาพัฒนาและปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษาทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อคุณภาพการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำไปปฏิบัติ

1.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในฝัน เป็นลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้โรงเรียนในฝันพัฒนาเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลและต่อยอดเป็นโรงเรียนพระราชทานได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารทุกโรงเรียนสามารถนำไปใช้บริหารจัดการในโรงเรียนจะทำให้เกิดภาพความสำเร็จได้เป็นอย่างดี และเกิดการพัฒนาด้านการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ดังนั้น ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2. ข้อเสนอแนะต่อการทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การทำวิจัยพหุกรณีศึกษาครั้งนี้ ควรนำวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มาศึกษาต่อเนื่องได้ เช่น การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หรือการสร้างโมเดลเชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2.2 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยที่เป็นประเด็นเกี่ยวกับลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ควรทำการวิจัยและพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารระดับต่างๆ ในสถานศึกษา เพื่อนำไปพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวสดี โพธิ์วัฒน์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา วงศ์อนุสสิทธิ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ดร.บุญมี ก่อบุญ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือในการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร ประธานสาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา ดร.พนารัตน์ บุตรขารี ดร.ศิริพร กุลสานต์

และ ดร.สุรจิตย์ ผิวงาม ที่ให้คำปรึกษาและแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์ ที่ให้คำแนะนำในการเขียนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ขอขอบพระคุณ อาจารย์ผู้สอนทุกท่าน ที่ได้เมตตาประสิทธิ์ประสาทความรู้ และช่วยเหลือด้วยดีมาตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงยิ่งไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณคณะผู้บริหารครูและบุคลากรตลอดจนนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องทั้ง 3 โรงเรียน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการลงพื้นที่ เพื่อทำการวิจัย ตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึกรวมทั้งให้ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้ที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ โอกาสนี้ ที่มีส่วนช่วยเหลือให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วง ด้วยดี ขอขอบคุณนักศึกษานิพนธ์เอกสาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา รุ่นที่ 5 ทุกท่านที่เป็นกำลังใจ ให้ความช่วยเหลือด้วยดีมาตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ สามีและบุตรที่เป็นกำลังใจในการวิจัยครั้งนี้ ประโยชน์และคุณค่าจากวิทยานิพนธ์ ขอมอบบูชาพระคุณบุพการีผู้ให้ความรักความอบอุ่น ตลอดจนบูรพาจารย์ที่มีส่วนสำคัญยิ่งในการสร้างพื้นฐาน การศึกษาให้แก่ผู้วิจัยจนประสบผลสำเร็จตามความประสงค์

เอกสารอ้างอิง

กัญญา โพธิ์วัฒน. **ทีมผู้นำการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนประถมศึกษา : การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก.**

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.

กระทรวงศึกษาธิการ. **โครงการ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝัน.** กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2546.

ชำนาญ คำปัญญาโสโนทัย. “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน : พหุกรณีศึกษา,”

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา : วารสาร
บริหารการศึกษาบวบัณฑิต, 2559.

โรงเรียนเสนาธิการทหารบก. **การปฏิรูประบบการศึกษาไทยปัจจุบัน.** เข้าถึงได้จาก

<http://cgsc.rta.mith/cgsc/index.php?option=co>. 2554.

บุญชม ศรีสะอาด และสุรียะทอง ศรีสะอาด. **วิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา.** กรุงเทพฯ : สุริยาสาส์, 2552.

B. M. Bass. **Transformational Leadership : Industrial , Military, and Educational Impact.**

New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates, 1998.

Bennis, W. and Nanus, B. **Leaders : Strategies for Taking Change.** New York : Harper
Collins, 1997.

Wagner, E. **Communities of Practice : Learning, Meaning, and Identity.** Cambridge, U.K. :

Cambridge University, 2004.

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

A Model for Developing Instructional Leadership of Administrators
in Buddhist Scripture Schools under General Education Division
in the Northeast

ประสิทธิ์ อุ่นทองกุง¹

ปรีชา คัมภีรปรณ²

ไชยา ภาวะบุตร³

สุรัตน์ ดวงชาทม⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2556 สังกัดกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมกลุ่มที่ 7-11 จำนวน 134 คน ได้มาโดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) คู่มือการใช้รูปแบบ และเอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการ , รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

⁴ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Abstract

The purposes of this research were to 1) examine the components of instructional leadership of administrators in Buddhist Scripture Schools under General Education Division in the Northeast, 2) establish a model for developing instructional leadership of administrators in Buddhist Scripture Schools under General Education Division in the Northeast, and 3) evaluate the developed model. The samples, obtained through multi-stage Random sampling technique, were 134 administrators of Buddhist Scripture Schools under General Education Division Groups 7 to 11 in the Northeast, in the academic year 2013. The research tools consisted of 1) A handbook for model application and documents containing relevant materials on instructional leadership development of administrators, and 2) questionnaires examining the components of instructional leadership. The statistical analysis involved percentage, mean, and standard deviation.

The findings were as follows:

1. The components of instructional leadership of administrators of Buddhist Scripture Schools under General Education Division in the Northeast involved five key components with 13 sub-components and 60 indicators as follows: 1) ten indicators of vision, goal and mission of learning, 2) 13 indicators of curriculum and Instruction administration, 3) 13 indicators of learning atmosphere promotion, 4) 12 indicators of personnel development, and 5) 12 indicators of learners' development.
2. The developed model comprised 1) principles, 2) objectives, 3) contents, 4) processes, and 5) measurement and evaluation.
3. The effects after the model implementation revealed that the administrators of Buddhist Scripture Schools under General Education Division in the Northeast progressed in terms of instructional leadership at a percentage of 69.28. The developed model was appropriate, as a whole, at the highest level ($\bar{X} = 4.68$).

Keywords : Instructional Leadership of Administrators, Buddhist Scripture Schools, Instructional Leadership development

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไว้ในหมวดที่ 5 แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 4 แผนนโยบาย ศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม มาตรา 80(3) ดังนี้ พัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้ง ปลุกฝังผู้เรียนให้มีจิตสำนึกความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนร่วม และยึดมั่นในการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา 2551 : 3) รัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 ได้กล่าวว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ยากไร้ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่ง และการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษา โดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพ หรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐและ มาตรา 50 กล่าวว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษาอบรมการเรียนการสอนการวิจัยและการเผยแพร่ การวิจัยตามหลักวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่พลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และมาตร 81ระบุให้มีการปฏิรูปการศึกษาปฏิรูปการเรียนรู้ โดยใช้กลยุทธ์การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

ในหมวดระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 15 ได้กำหนดให้ การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้ มีการผสมผสานและการเทียบโอนผล การเรียนอยู่ระหว่างรูปแบบเดียวกันและต่างรูปแบบกันได้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2543 : 9) บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเป็นแรงผลักดันสำคัญที่มองเห็น ความจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาหรือต้องมีการปรับระบบการศึกษาใหม่ เนื่องจาก สภาพการศึกษาของไทยในปัจจุบันและการจัดการศึกษาของรัฐที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ในระดับหนึ่งทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาบางประการที่สะสมอยู่ กล่าวคือ ยังไม่สามารถ จัดได้ทั่วถึงและครอบคลุมโดยเฉพาะการศึกษาภาคบังคับ ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ของผู้จบการศึกษา ในแต่ละระดับยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ไม่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ตามกระแสโลกาภิวัตน์ (กระทรวงศึกษาธิการ 2543 : 11) การจัดการศึกษาของสงฆ์เป็นทางเลือกหนึ่งที่มีเยาวชน กลุ่มหนึ่งให้ความสนใจ และพ่อแม่ผู้ปกครองสนับสนุนให้เลืกทางเลือกนี้ เพื่อให้บุตรหลานได้ศึกษาเล่าเรียนในวัด ซึ่งการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของคณะสงฆ์ เป็นสถานศึกษาที่ปลอด อบายมุขและยาเสพติด การจัดการศึกษาประเภทนี้มุ่งหวังจะจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนของชาติที่อยู่ในวัย กำลังศึกษาแต่ขาดโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบาย และแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี และได้ระบุในการจัดการศึกษาของสงฆ์ว่า ให้รัฐสนับสนุนการจัด การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้เรียนอย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกันกับการที่รัฐสนับสนุนการจัด การศึกษาในระบบโรงเรียนปกติของรัฐ (พระบัณฑิต ศรีชัย 2548 : 3)

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานั้นกำหนดให้มีการเรียนบาลี นักธรรมและความรู้ชั้นมัธยม โดยรับผู้ที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษานี้ได้แผ่ขยายออกไปยังต่างจังหวัด หลายแห่ง มีพระภิกษุสามเณรเข้าเรียนกันมากขึ้น ทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษา จึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียน ประเภทนี้ใหม่ว่า โรงเรียนบาลีวิสาขามัญศึกษาสำนักเรียนวัดโดยมติสงฆ์สังฆมนตรีและกระทรวงศึกษาธิการ ก็ได้ออกระเบียบกระทรวง ให้โรงเรียนบาลีวิสาขามัญศึกษาสำนักเรียนวัดนี้ เปิดทำการสอนสมทบได้ ในชั้นตัวประโยค คือชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ตั้งแต่ ปีพุทธศักราช 2500 เป็นต้น และเมื่อสอบได้แล้ว ก็ยังจะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุสามเณรนิยมเรียนกันมาก โรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลายออกไปตามจังหวัดต่างๆ อย่างกว้างขวาง จนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่า การศึกษาธรรมและบาลีจะเสื่อมลงเพราะพระภิกษุสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากไปเป็นเหตุให้ต้องละทิ้ง การศึกษาธรรมและบาลีเสีย(พระบัณฑิต ศรีชัย 2548 : 6) ดังนั้น แม่กองบาลีสนามหลวง พระธรรมปัญญาบดี สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธโร) จึงได้ตั้งคณะกรรมการการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม

แผนกบาลีชั้นใหม่ มีวิชาบาลี วิชาธรรมและวิชาทางโลก เรียกว่าบาลีศึกษาสามัญศึกษา และปริทัศน์ศึกษา และได้ประกาศใช้เมื่อ พุทธศักราช 2507 พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของคณะสังฆมนตรี ว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนบาลีสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดเสวย และกำหนดให้พระภิกษุสามเณร เรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นใหม่ แต่ปรากฏการณ์ต่อมาว่าทางวัดตั้งสำนักเรียนตามแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีใหม่นี้มีน้อย นักเรียนก็นิยมเรียนกันน้อยเพราะพระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ ยังพอใจที่จะเรียน โดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้นนักเรียน ในโรงเรียนดังกล่าวจึงได้พากันเข้าซื้อกัน เป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ของวัด ซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ โดยสมัครสอบเทียบบ้าง เข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่บ้าง ทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงระยะนั้นเกิดความสับสนเป็นอันมาก (สมชาย บัวเล็ก 2535 : 10)

ปัจจุบันการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีปัญหาสำคัญหลายประการ กล่าวคือ สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม ประสบกับปัญหาในด้านการพัฒนาหลักสูตรเนื้อหาวิชาไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนด้านการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้ครูผู้สอนดำเนินการไม่ต่อเนื่อง จำนวนคู่มือแต่ละรายวิชาไม่เพียงพอกับจำนวนครูผู้สอนด้านการวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนการสอน ขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขาดแคลนงบประมาณที่จะให้การสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอน บุคลากรที่ทำการสอนมักไม่ตรงกับสาขาวิชาที่ได้ศึกษามาและขาดเทคนิควิธีสอนแบบต่างๆ จึงเป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ดังนั้นผลผลิตที่เกิดจากการบริหารวิชาการทำให้คุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ที่พบเกิดจากผู้บริหารยังขาดภาวะผู้นำทางวิชาการ (สมชาย บัวเล็ก 2535 : 9) ดังนั้น การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรม จริยธรรมมาทำหน้าที่บริหารงาน มีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ การที่จะนำองค์การไปสู่เป้าหมายได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำ หรือภาวะผู้นำที่เหมาะสม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้อื่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายขององค์การ ทั้งนี้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาได้กำหนดมาตรฐานด้านการบริหารในมาตรฐานที่ 10 ว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ ตัวบ่งชี้ที่ 10.3 ระบุอย่างชัดเจนว่า ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นเครื่องยืนยันถึงการบริหารงานวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ ส่งผลให้การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2550 : 7) และในการจัดการศึกษาการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพได้นั้น องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งคือภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งหมายถึงพฤติกรรมกระทำ ท่าทีที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงความสามารถในการบริหารกิจกรรมของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาและส่งเสริมวิชาการให้ได้ผลดียิ่งขึ้น พฤติกรรมดังกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษา จะก่อให้เกิดสภาพที่เอื้อต่อการทำงานของครู ช่วยทำให้คุณภาพการสอนของครูดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในที่สุดผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่ง ในการใช้พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการหรือภาวะผู้นำทางวิชาการของตน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนให้สูงขึ้น ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา (ไคศิษฐ์ เพลรินทร์ 2552 : 46)

การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ผ่านมามีปัญหาในการจัดการบริหาร อาทิ ยังไม่มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่ชัดเจนตามระบบ หรือเป็นไปตามระบบโรงเรียนที่ดี ส่วนใหญ่จัดตามอัธยาศัยขาดความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น บุคลากร อาคารสถานที่ อุปกรณ์ การเรียนการสอนและอื่นๆ กรมการศาสนา

จึงเห็นความจำเป็นต้องทำการศึกษาพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้สามารถตอบสนองนโยบายของรัฐและคณะสงฆ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2537 : 4) ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบปัญหาหลายประการ อันเนื่องมาจาก มีลักษณะการบริหารงานวิชาการแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป ซึ่งเป็นผลมาจากมีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทั้งทางโลกและทางธรรมในขณะที่มีทรัพยากรจำกัด เช่น ผู้เรียน บุคลากร ผู้สอน อาคารสถานที่ งบประมาณ อุปกรณ์การเรียนการสอน และเวลาเรียน (ปัญญา ภูภักดี 2545 : 3) และจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ ขึ้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา (2551-2553) ของสำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า คะแนนเฉลี่ยของวิชาหลัก คือ ภาษาไทย คะแนนเฉลี่ย 36.68 คณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ย 10.68 วิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ย 27.44 สังคมศึกษา คะแนนเฉลี่ย 14.48 และภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ย 43.14 มีคะแนนเฉลี่ยลดลงและต่ำกว่าระดับชาติ นอกจากนี้ ผลการทดสอบวิชาการพุทธศาสนาระดับชาติ (B-NET) มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าค่ามาตรฐาน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ 2555-2556) และด้านศาสนศึกษา พบว่า แผนกธรรม ผ่านร้อยละ 66.50 (สนามหลวงแผนกธรรม 2557) แผนกบาลี ผ่านร้อยละ 16.58 (สนามหลวง แผนกบาลี 2555) ผลการประเมินรอบสองของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 85 โรงเรียน รับการประเมิน ผ่านการรับรองในระดับคุณภาพ ดีมาก จำนวน 18 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ระดับดี จำนวน 28 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 61.90 ระดับพอใช้ จำนวน 2 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 4.76 และไม่ผ่านการรับรอง จำนวน 24 โรงเรียน (สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ 2555)

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น ทำให้ตระหนักชัดว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานั้น มีความสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการศึกษา โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมซึ่งเป็น สถานศึกษาจัดการศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษาเบื้องต้นที่ให้ความรู้และทักษะชีวิตแก่ผู้เรียน ซึ่งได้รับการปรับเปลี่ยน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หากผู้บริหาร สถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ได้รับการพัฒนาให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ จะส่งผลให้การกำหนดเป้าหมาย และทิศทางในการดำเนินการจัดการศึกษานั้นชัดเจน บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เป็นคนดี คนเก่งและมีสุข ตลอดจนนำพาความอยู่รอดในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ยกกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้สูงขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำ แนวคิดลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการและวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ มาทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบ การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

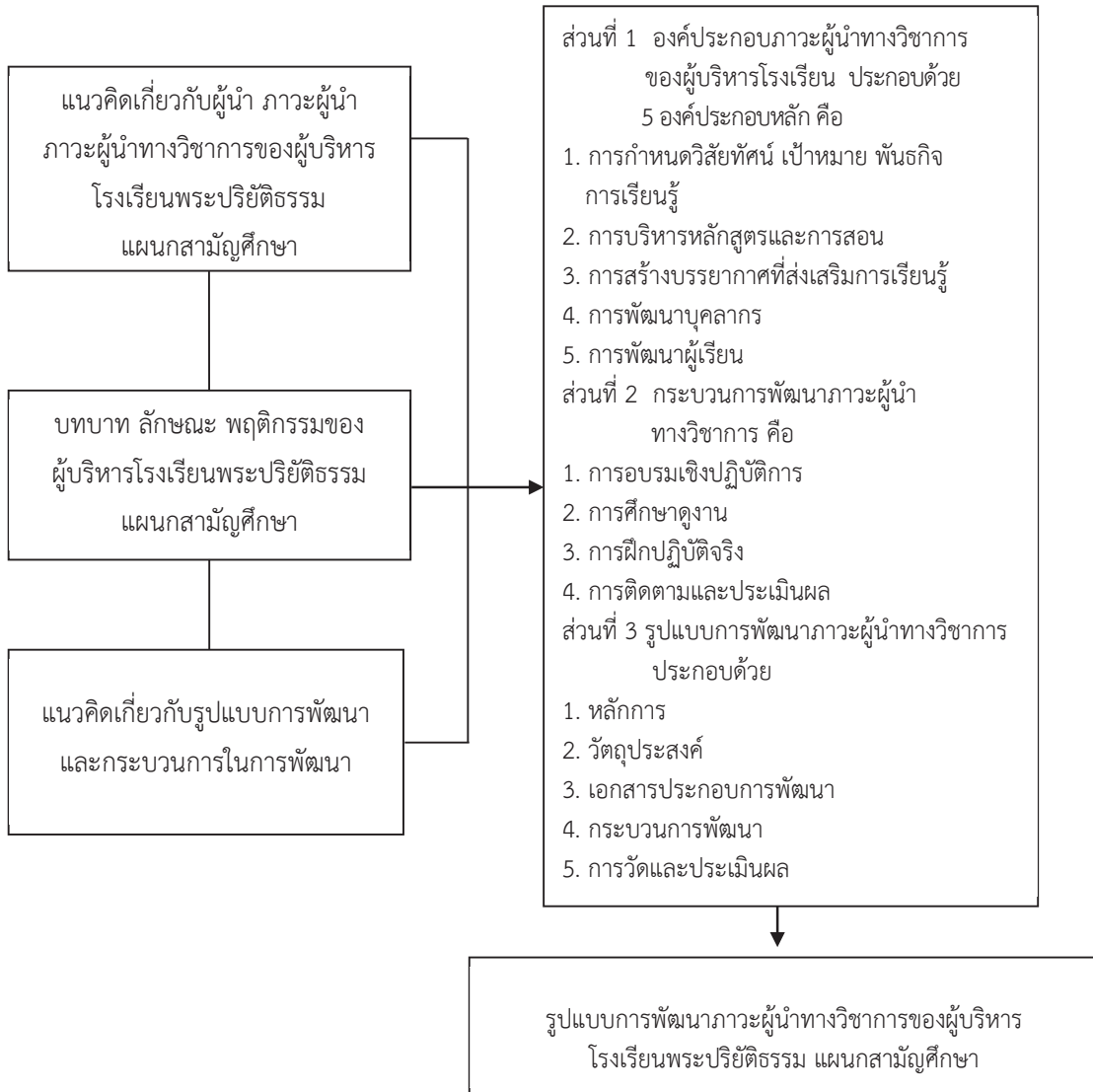
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2556 สังกัดกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม กลุ่มที่ 7-11 จำนวนทั้งสิ้น 205 คน
ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม กลุ่มที่ 7-11 และเลือกการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi –Stage Random Sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด 2553 : 43) ได้จำนวนทั้งสิ้น 134 คน

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (D) 2) แบบสอบถาม 3) คู่มือการใช้และเอกสารประกอบการพัฒนา และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ เป็นหลักสำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) มีวิธีดำเนินการวิจัย โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ 4 ขั้นตอน คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบ โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย การวิจัยระยะนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้องค์ประกอบ วิธีการพัฒนา และรายละเอียดของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร มีการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นการศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ และขั้นการศึกษาเชิงสำรวจ

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ในการจัดการเรียนรู้ มีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้น ประกอบด้วย ขั้นการสร้างรูปแบบการพัฒนา และขั้นยืนยันรูปแบบการพัฒนา โดยผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นการนำรูปแบบไปทดลองใช้ และขั้นสรุปผลการใช้รูปแบบ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งนี้ พบว่า

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 5 องค์ประกอบหลัก 13 องค์ประกอบย่อย และ 60 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจการเรียนรู้ มี 10 ตัวบ่งชี้ 2) การบริหารหลักสูตรและการสอน มี 13 ตัวบ่งชี้ 3) การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ มี 13 ตัวบ่งชี้ 4) การพัฒนาบุคลากร มี 12 ตัวบ่งชี้ และ 5) การพัฒนาผู้เรียนมี 12 ตัวบ่งชี้

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เอกสารประกอบการพัฒนา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน มีความก้าวหน้าในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 69.28 รูปแบบการพัฒนา มีความเหมาะสมโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68)

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้คือ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจการเรียนรู้ 2) การบริหารหลักสูตรและการสอน 3) การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 4) การพัฒนาบุคลากร 5) การพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจากว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน คือ คุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารโรงเรียน โดยนำเอาความรู้ ความสามารถ ความคิด เทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อกระตุ้นและนำครูให้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนจนบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด และพัฒนาวิชาชีพครูให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนต้องจัดทำและนำวัตถุประสงค์ทางวิชาการไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของทีมงาน สร้างวัฒนธรรม และบรรยากาศที่นำไปสู่การเรียนรู้ สื่อสารเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ตั้งความคาดหวังต่อผลงานสูง พัฒนาความเป็นผู้นำครู มีทัศนคติเชิงบวก

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เอกสารประกอบการพัฒนาดำเนินการพัฒนา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบที่ออกแบบมานี้ เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน เนื่องจากผู้วิจัยได้นำรูปแบบมาทดลองใช้ตามกระบวนการพัฒนารูปแบบ

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนและรูปแบบ มีกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และเนื่องจากผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจการเรียนรู้ การบริหารหลักสูตรและการสอน การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาผู้เรียน รวมถึงผู้บริหารได้นำความรู้ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติ การไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดแนวคิดเป้าหมายที่ชัดเจนส่งผลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจการเรียนรู้ การบริหารหลักสูตรและการสอน การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาผู้เรียน ที่เหมาะสมกับความเป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สามารถนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เอกสารประกอบการพัฒนา 4) กระบวนการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมกับความเป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดังนั้น ควรจัดให้มีการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และพัฒนาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาแต่ละด้านให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนได้มีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในระดับที่สูงขึ้น

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเหมาะสม และมีประสิทธิผลทำให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการใช้รูปแบบการพัฒนานี้ เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในภูมิภาคอื่น ๆ

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ในโรงเรียนระดับอื่นๆ หรือในระดับมหาวิทยาลัย

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.4 ควรศึกษาภาวะผู้นำด้านอื่น ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คัมภีร์ปรกรณ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.สุรัตน์ ดวงชาทม กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ดูแลให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือในการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์ ที่ได้คำแนะนำในการเขียนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ และขอขอบพระคุณ อาจารย์ผู้สอนทุกท่าน ที่ได้เมตตาประสิทธิประสาทความรู้ และช่วยเหลือด้วยดี มาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่งไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทุกท่าน และขอขอบคุณนักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา รุ่นที่ 5 ที่เป็นกำลังใจ ด้วยดีมาตลอด

ขอขอบคุณ คุณครูนาตติยา อุ๋นหนองกุง และครอบครัว ที่เป็นแรงบันดาลใจ ในการวิจัยครั้งนี้ ประโยชน์และคุณค่าจากวิทยานิพนธ์ ขอมอบบูชาพระคุณแด่บุพการี รตท. จันทร์ - คุณแม่พวง อุ๋นหนองกุง ผู้ล่วงลับ ตลอดจนบูรพาจารย์ที่มีส่วนสำคัญยิ่งที่ให้การศึกษให้แก่ผู้วิจัยจนประสบผลสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ และบรรลุตามความประสงค์ที่ตั้งใจไว้ทุกประการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. **แนวทางการนิเทศช่วยเหลือโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง**. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2543.
- โกศิษฐ์ เปลรินทร์. **การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552.
- ปัญญา ภูักกิตติ. **การบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545.
- พระบัณฑิต ศรีชัย. **แนวทางการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548.
- สมชาย บัวเล็ก. “การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา,” **วารสารการศึกษาแห่งชาติ**. 3(สิงหาคม 2535) : 8-9.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **รายงานการศึกษาไทย ปี 2534 – 2535**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2537.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **การนำองค์การและเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **กฎหมายและระเบียบที่ใช้ในการปฏิบัติราชการ**. กรุงเทพฯ : กองพุทธศาสนศึกษา, 2546.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. **มาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การพิจารณา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน รอบที่ 2 (พ.ศ.2549-2552)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (ร่าง) **แนวทางการดำเนินงานโครงการวิจัย และพัฒนาการส่งเสริม นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากร ทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน**. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551.

ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร

Proposed Strategies Chinese Education Management

Of Sakon Nakhon Province

ไพจิตร กุศลตั้งวัฒนา¹
ไชยา ภาวะบุตร²
วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความคาดหวังการจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์กลยุทธ์และแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร 3) ศึกษาความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญและจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วม โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาบริบทเพื่อจัดทำร่างข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ โดยการวิจัยเอกสาร การวิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาพหุกรณี และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดประชากร คือ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ จังหวัดสกลนครและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดสกลนคร 10,110 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 553 คน และระยะที่ 2 เป็นการตรวจสอบข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ฉบับสมบูรณ์ อิงเกณฑ์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยการประชุมผู้เชี่ยวชาญกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร และอาจารย์ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาภาษาจีนในจังหวัดสกลนคร ได้รับความสนใจจากผู้เรียนทุกระดับการศึกษา แต่ยังประสบปัญหาด้านการขาดทักษะการสื่อสารภาษาจีน ดังนั้น การวิจัยด้านการจัดการศึกษาภาษาจีน จึงมีความสำคัญต่อการผลิต พัฒนากำลังคนของประเทศ ในสังคมฐานความรู้ และยุคโลกาภิวัตน์ การใช้ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาภาษาจีน จึงเป็นเครื่องมือ ช่วยทำให้การจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสถาบันการศึกษาจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นฐานสำคัญหลักของการพัฒนาประเทศชาติต่อไป 2) ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์กลยุทธ์และแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย โดยมี 7 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ด้านการบริหาร มี 5 กลยุทธ์ 9 แนวปฏิบัติ 2) ด้านหลักสูตร มี 3 กลยุทธ์ 6 แนวปฏิบัติ 3) ด้านบุคลากร มี 3 กลยุทธ์ 6 แนวปฏิบัติ 4) ด้านผู้เรียน มี 3 กลยุทธ์ 6 แนวปฏิบัติ 5) ด้านการเรียนการสอน มี 3 กลยุทธ์ 6 แนวปฏิบัติ 6) ด้านเอกสาร ตำราและแหล่งศึกษา ค้นคว้า สื่อผสมที่ใช้ในการเรียนการสอน มี 3 กลยุทธ์ 6 แนวปฏิบัติ และ 7) ด้านความร่วมมือระหว่างภาครัฐภาคเอกชน และภาคท้องถิ่น มี 4 กลยุทธ์ 8 แนวปฏิบัติ 3) ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้เสีย เห็นว่า ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์กลยุทธ์และแนวปฏิบัติ การจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติต่อไป

คำสำคัญ : ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์, การจัดการศึกษาภาษาจีน

¹ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Abstract

This research purposes have three points, 1. Study problem and expectations of Chinese language education management in Sakon nakhon province for administrator and teacher. 2. Study of strategy and regulations for Chinese language management in Sakon Nakhon province 3. Study opinions and suggestions of specialists and stakeholders in Chinese language education management in Sakon Nakhon province by participatory policy research. The research methodology has 2 phases. Phase 1 process have documentary research, survey study, multi-study and expert in-depth interview for make strategy suggestions, the sample was Researchers have determined the population in the province , teachers, administrators and stakeholders in the province 10,110 people were selected by multistage random sampling of 553 people . Phase 2 process is verification the strategy complete suggestions by research methodology, propriety, feasibility and focus group of administrators group and teachers group total 20 persons with standard program and have 5 levels approximate, Reliability value is 0.97

The research findings were as follows: 1) Current Situation of Chinese language education in the province are receiving attention from all levels of education, But also faced the problem of lack of communication skills in Chinese, therefore, the study of Chinese language education is so important, particularly on production manpower development of the country In the knowledge-based society and globalization development of Human Resources. Using strategic management as a tool to study Chinese to help make learning Chinese to effectively contribute to the development of human resources, study province which is the main base to develop the country 2) Strategy suggestions and regulations of Chinese language education management in Sakon Nakhon which have 7 strategy, 1. Management strategy has 5 strategies and 9 regulations, 2. Curriculum strategy have 3 strategies and 6 regulations, 3. Personal strategy has 3 strategies and 6 regulations, 4. Student strategy has 3 strategies and 6 regulations, 5. Education strategy has 3 strategies and 6 regulations, 6. Text books, research center and introduction media have 3 strategies and 6 regulations, 7. Collaboration between government, private and community have 4 strategies and 8 regulations. 3) Specialists and stakeholders have opinion on this suggestions strategy of Chinese language education management in Sakon Nakhon province are possible to practice

Keywords : Strategic deals, Chinese management

บทนำ

สังคมโลกในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปในทางเจริญก้าวหน้าอย่างมากทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี หรือข้อมูลข่าวสาร ซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้โลกปัจจุบันและอนาคตมีแนวโน้มการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น สถานการณ์ความต้องการกำลังคนและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถเป็นเลิศในด้านต่างๆ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศจึงมีความสำคัญเพื่อยกระดับการผลิตสินค้าและการบริการ ซึ่งในโลกยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) นั้นโลกมีการสื่อสารกันตลอดเวลา การเรียนรู้ภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ ถือเป็นสิ่งสำคัญ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาที่นอกเหนือจากภาษาอังกฤษซึ่งถือว่าเป็นภาษาที่คนทั้งโลกจำเป็นต้องใช้นั้นกลายเป็นสิ่งจำเป็นที่ไม่อาจละเลยได้ และภาษาต่างประเทศที่สำคัญนอกเหนือจากภาษาอังกฤษคือ ภาษาจีน ซึ่งเป็นภาษาภาษาหลัก 1 ใน 5 ขององค์การสหประชาชาติ และเป็นภาษาที่มีคนใช้กันมากที่สุดในโลกคิดเป็นจำนวนถึง 1,051 คน โดย 873 ล้านคนใช้เป็นภาษาหลักและ 178 ล้านคนใช้เป็นภาษาที่สอง (สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ 2553) จากงานวิจัยของศูนย์จีนศึกษาสถาบันเอเชียอาทิตยศาสตร์มหาวิทยาลัย (พชนี ตั้งยีนยง 2551) ซึ่งดำเนินการวิจัยในปี พ.ศ. 2550 พบว่า มีนักศึกษาเรียนภาษาจีน จำนวน 44,425 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 ซึ่งเกินกว่าเป้าหมายที่รัฐบาลตั้งไว้ที่ร้อยละ 20 แต่นักเรียน นักศึกษาที่เรียนภาษาจีนกลับประสบปัญหาด้านคุณภาพ นอกจากนั้น ในงานวิจัยยังระบุว่าจากการสอบถามผู้บริหารโรงเรียน 58 แห่งเรื่องการนำภาษาจีนไปใช้ประโยชน์ภายหลังจบการศึกษาไปแล้วพบว่า เมื่อนักเรียนศึกษาจบแล้ว ไม่สามารถนำเอาไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำของผู้เรียนและยังพบปัญหาที่วิกฤตที่สุดคือ ไม่มีการเชื่อมโยงส่งต่อการเรียนการสอนภาษาจีนในแต่ละระดับ ทุกระดับการศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้น ยังพบปัญหาเรื่องการขาดแคลนครูสอนภาษาจีนและไม่มีตำแหน่งข้าราชการรองรับครูสอนภาษาจีน ซึ่งมีผลต่อความก้าวหน้าด้านวิชาชีพและค่าตอบแทน นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านหลักสูตรที่ไม่มีการจัดทำหลักสูตรภาษาจีนที่เป็นมาตรฐาน

จากปัญหาและความสำคัญดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่อง ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาภาษาจีน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับการใช้ภาษาจีน โดยเป็นทั้งผู้เรียนและผู้สอนภาษาจีน เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการศึกษา ทำให้พบว่า สภาพปัจจุบันของการศึกษาภาษาจีนในจังหวัดสกลนครล้วนได้รับความสนใจจากผู้เรียนทุกระดับการศึกษาแต่ก็ยังประสบปัญหาล้ำกับหลายพื้นที่ของประเทศไทยยิ่งกว่านั้น ภาษาจีนยังมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการผลิต พัฒนากำลังคนของประเทศ ในสังคมฐานความรู้ และยุคโลกาภิวัตน์ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ การจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร เพื่อรองรับยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (มุกดาหาร สกลนคร นครพนม) ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่มุ่งยกระดับและเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรและแรงงาน ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวการพัฒนาการค้าชายแดนและการพัฒนาเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ มีความเชี่ยวชาญเรื่องภาษา โดยเฉพาะทักษะการสื่อสารภาษาจีน จะได้เปรียบสามารถยืนหยัดมีงานทำได้ท่ามกลางสภาวะทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การใช้ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือจะช่วยทำให้การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนการพัฒนาภาษาจีนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นฐานสำคัญหลักของการพัฒนาประเทศชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความคาดหวังการจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร สำหรับผู้บริหารและครูอาจารย์
2. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติเชิงยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนครและมาตรการที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนให้ประสบผลสำเร็จ
3. ศึกษาความเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ การจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร คือ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ที่สอนภาษาจีนในจังหวัดสกลนคร มีจำนวน 10,110 คน ดังนี้ (สำนักงานจังหวัดสกลนคร, 2553) ผู้บริหารระดับพื้นฐาน (ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา) จำนวน 821 คน ผู้บริหารระดับอาชีวศึกษาจำนวน 4 คน ผู้บริหารระดับอุดมศึกษา จำนวน 3 คน ครูระดับพื้นฐาน (ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา) จำนวน 7,859 คน ครูระดับอาชีวศึกษา จำนวน 494 คน ครูระดับอุดมศึกษา จำนวน 243 คน สัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดสกลนคร จำนวน 20 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหาร 2) ด้านหลักสูตร 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านผู้เรียน 5) ด้านการเรียนการสอน 6) ด้านเอกสารตำราและแหล่งศึกษาค้นคว้า สื่อผสมที่ใช้ในการเรียนการสอน และ 7) ด้านความร่วมมือระหว่างภาครัฐภาคเอกชน และภาคท้องถิ่น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิเคราะห์ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ด้านการจัดการศึกษาภาษาจีน ทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหาร 2) ด้านหลักสูตร 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านผู้เรียน 5) ด้านการเรียนการสอน 6) ด้านเอกสารตำราและแหล่งศึกษาค้นคว้า สื่อผสมที่ใช้ในการเรียนการสอน และ 7) ด้านความร่วมมือระหว่างภาครัฐภาคเอกชน และภาคท้องถิ่น โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่การจัดทำร่างยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาการจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา ประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัยผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการใช้แบบการสัมภาษณ์ และแบบสอบถามในกลุ่มของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดยุทธศาสตร์ ผู้รับนโยบายและผู้ใช้งานในหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนในจังหวัดสกลนคร โดยผู้วิจัยได้กำหนดประชากร คือ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ที่สอนภาษาจีนในจังหวัดสกลนครและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดสกลนคร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ใช้การสังเกต และแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ครู อาจารย์ ที่สอนภาษาจีนในจังหวัดสกลนคร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในจังหวัดสกลนคร จำนวน 553 คน ดังนี้ ผู้บริหารระดับพื้นฐาน (ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา) จำนวน 82 คน ผู้บริหารระดับอาชีวศึกษา จำนวน 4 คน ผู้บริหารระดับอุดมศึกษา

จำนวน 3 คน ครูระดับพื้นฐาน(ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา)จำนวน 300 คน ครูระดับอาชีวศึกษาจำนวน 49 คนครูระดับอุดมศึกษา จำนวน 20 คน

สรุปผลการวิจัย

ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ การจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร มีผลการวิจัย สรุปดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการศึกษา ภาษาจีนในจังหวัดสกลนครล้วนได้รับความสนใจจากผู้เรียนทุกระดับการศึกษา ข้อคิดเห็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริหารและอาจารย์ต่อการจัดการเรียน การสอน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย เชิงยุทธศาสตร์ที่บอกทิศทางการพัฒนาการจัดการศึกษาภาษาจีนที่ชัดเจน ด้านหลักสูตร ที่มีความพึงพอใจด้านสถานศึกษาสามารถจัดประสบการณ์การสอนภาษาจีนตามกิจกรรมประจำวันได้ตามหลักสูตร ด้านผู้เรียน คือ มีความพร้อมทางครอบครัวและผู้เรียนได้รับการสนับสนุนการเรียนภาษาจีนจากรัฐบาล ด้านการเรียนการสอน คือการวัดผลในทางปฏิบัติเป็นไปตามมาตรฐาน ด้านเอกสารตำรา และแหล่งค้นคว้า สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน คือ ห้องสมุดมีตำราทางภาษาจีนเพียงพอ ด้านความพึงพอใจระดับมากที่สุด ได้แก่ ภาคเอกชนให้ความสนใจต่อการสอนภาษาจีนในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์กลยุทธ์และแนวปฏิบัติ การจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนครมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย โดยมี 7 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ยุทธศาสตร์ด้านการบริหาร มี 5 กลยุทธ์ 9 แนวปฏิบัติ 2) ด้านหลักสูตร มี 3 กลยุทธ์ 6 แนวปฏิบัติ 3)ด้านบุคลากร มี 3 กลยุทธ์ 6 แนวปฏิบัติ 4) ผู้เรียน คือผู้เรียนมี 3 กลยุทธ์ 6 แนวปฏิบัติ 5) ด้านการเรียนการสอน มี 3 กลยุทธ์ 6 แนวปฏิบัติ 6) ด้านเอกสารตำรา และแหล่งศึกษาค้นคว้า สื่อผสมที่ใช้ในการเรียนการสอน มี 3 กลยุทธ์ 6 แนวปฏิบัติ และ 7) ด้านความร่วมมือระหว่างภาครัฐภาคเอกชนและภาคท้องถิ่น มี 4 กลยุทธ์ 8 แนวปฏิบัติ

3. สรุปผลการวิเคราะห์ ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์การเป็น การจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร มีความสำคัญ ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร มีการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพความรู้ความสามารถของบุคลากรของสถานศึกษาและนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษา/ฝึกอบรมมาพัฒนาการทำงานด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาขีดความสามารถ สำหรับการวางแผนและการดำเนินงานบริหารจัดการภาษาจีนของจังหวัดสกลนครในอนาคต สามารถผลักดันการเรียนการสอนภาษาจีนให้มีความหลากหลายระดับมีความน่าสนใจและมีความมั่นคงทางเสถียรภาพ การศึกษาภาษาได้เป็นอย่างดี ด้านการพัฒนาหลักสูตรการสอนภาษาจีนให้มีประสิทธิภาพผลิตนักศึกษาที่คุณภาพ ตอบสนองนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านภาษาให้หลากหลาย เพื่อเตรียมความพร้อมและศักยภาพของบุคลากรในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ด้านความคาดหวังการบริหารจัดการศึกษาภาษาจีนในจังหวัดสกลนคร สถานศึกษาในจังหวัดสกลนครมีแนวโน้มที่จะเปิดสอนภาษาจีนในสถานศึกษามากขึ้น เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

อภิปรายผลวิจัย

ผู้วิจัยได้เสนอการอภิปรายผลตามความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อเป็นข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร ดังนี้ 1) ด้านการบริหาร ผู้บริหารและครู/อาจารย์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนครด้านบริหารโดยรวมอยู่ในค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.76 โดยปัจจัยย่อยด้านการบริหาร ที่มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย

เชิงยุทธศาสตร์ที่บอกทิศทางการพัฒนาการจัดการศึกษาภาษาจีนที่ชัดเจน รองลงมา คือ ผู้บริหารให้ความสำคัญของภาษาจีนมาก และมีงบประมาณในการดำเนินการเพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิชัย โกศัยยะวัฒน์ (2547) ได้ศึกษาศึกษาแนวทางการศึกษาการบริหารการศึกษาสภาพปัญหา และการพัฒนาโรงเรียนนโยบายพิเศษในจังหวัดชลบุรีที่พบว่า แนวทางพัฒนาโรงเรียน ของผู้บริหารคือจะขยายการสอน เปิดถึงขั้น มัธยมศึกษา จะจัดตั้งเป็นศูนย์ภาษาต่างประเทศ เปิดสอนบุคคลทั่วไปนอกเวลา ทำการปรับปรุง สถานศึกษาเพื่อให้มีมาตรฐานตามระบบการประกัน คุณภาพการศึกษาและเข้าสู่การประเมินคุณภาพ สถานศึกษาจัดสวัสดิการเพิ่มเติมให้แก่ครู นอกเหนือจากที่รัฐกำหนด ส่งเสริมให้ครูไปอบรม สัมมนา ศึกษาต่อเพิ่มพูนคุณวุฒิและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เป็นโรงเรียนพหุภาษา 2) ด้านหลักสูตร พบว่า ผู้บริหารและครู/อาจารย์มีความคิดเห็นต่อการจัดการ การศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนครด้านหลักสูตร โดยรวมอยู่ในค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.79 ปัจจัยย่อย ด้านการหลักสูตร ที่มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ได้แก่ สถานศึกษาสามารถจัดประสบการณ์การสอนภาษาจีนตามกิจกรรมประจำวันได้ตามหลักสูตร รองลงมาคือ หลักสูตรมีสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและสถานศึกษาจัดทำแผนงานการสอนภาษาจีนสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกระทรวง สอดคล้องกับรายงานการพัฒนาหลักสูตร สื่อ และการจัดการเรียนการสอน การศึกษาทางไกลหลักสูตรภาษาจีนเพื่อการสื่อสารของเขาวลิต ธานีวิเศษ (2552) ที่พบว่า การพัฒนาหลักสูตร ดำเนินการเพื่อสนองนโยบายการพัฒนาและขยายการจัดการเรียนการสอน ภาษาจีนของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งตอบสนองความต้องการเรียนรู้ภาษาจีนที่มีแนวโน้มเป็นภาษาสากล สำหรับประชาชน 3) ด้านบุคลากร พบว่า ผู้บริหารและครู/อาจารย์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการการศึกษา ภาษาจีนของจังหวัดสกลนครด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.76 โดยปัจจัยย่อย ด้านบุคลากร ที่มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ได้แก่ อาจารย์สอนภาษาจีนมีเพียงพอ รองลงมาคืออาจารย์ไม่สามารถให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร และอาจารย์มีทักษะทางภาษาจีนเพียงพอ สอดคล้องกับหวัง หยวนหยวน (2551) ที่ทำวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของครูอาสาสมัครจีนในโครงการครูอาสาสมัคร จีนจากฮั่นปิ่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ณ จังหวัดเชียงราย พบว่า ด้านบุคลากรครูผู้สอนภาษาจีน ครู ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ภาษาไทยไม่เพียงพอ นักเรียนจึงไม่ค่อยสนใจเรียนเท่าที่ควร เป็นเหตุให้ ครูอาจารย์ไม่สามารถสอนให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรได้ 4) ด้านผู้เรียน พบว่า ผู้บริหารและครูอาจารย์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนครด้านผู้เรียน โดยรวมอยู่ในค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.76 โดยปัจจัยย่อย ด้านผู้เรียน ที่มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้เรียนมีความพร้อมทางครอบครัว และผู้เรียนได้รับการสนับสนุนการเรียนภาษาจีนจากรัฐบาล รองลงมาคือ ผู้เรียนอยู่ห่างไกลสิ่งเสพติด และ ผู้เรียนมีความพร้อมทางครอบครัว 5) ด้านการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารและครู/อาจารย์ มีความคิดเห็น ต่อการจัดการการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร ด้านการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.59 โดยปัจจัยย่อย ด้านการเรียนการสอน ที่มีความพึงพอใจระดับ ได้แก่ การวัดผลในทางปฏิบัติ เป็นไปตามมาตรฐาน รองลงมาคือ การจัดการเรียนการสอนยังเป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และมีการแนะนำ นักเรียนเรื่องอิทธิพลภาษาจีนต่อภูมิภาค 6) ด้านเอกสารตำราและแหล่งค้นคว้า สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารและครู/อาจารย์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร ด้านเอกสาร ตำราและแหล่งค้นคว้า สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.64 โดยปัจจัยย่อย ด้านเอกสารตำราและแหล่งค้นคว้า สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน ที่มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ได้แก่ ห้องสมุด มีตำราทางภาษาจีนเพียงพอ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการสอนที่จำเป็นต้องใช้ในการสอนภาษาจีนมีเพียงพอ รองลงมา คือ ห้องสมุดมีตำราทางภาษาจีนเพียงพอ และแหล่งค้นคว้าด้านภาษาจีนมีเพียงพอ สอดคล้องกับ Der-Lin Chao (Abstract) รายงานการศึกษาเรื่อง วิธีการใหม่ในการสอนตัวอักษรจีน การเรียนตัวอักษรจีนนั้นเหมาะที่จะเรียน

ทางเว็บไซต์ เพราะทักษะภาษานี้ ไม่จำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมากนัก 7) ด้านความร่วมมือภาครัฐ เอกชนและภาคท้องถิ่น พบว่า ผู้บริหารและครู/ อาจารย์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนคร ด้านความร่วมมือภาครัฐ เอกชนและภาคท้องถิ่น โดยรวม อยู่ในค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.59 โดยปัจจัยย่อย ด้านความร่วมมือภาครัฐ เอกชนและภาคท้องถิ่น ที่มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ได้แก่ ภาคเอกชนให้ความสนใจต่อการสอนภาษาจีนในสถานศึกษา รองลงมาคือ สถานประกอบการต้องการบุคลากรทางภาษาจีน และภาครัฐให้การสนับสนุน ทางนโยบายการสอนภาษาจีนและงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับ พรพหัย จันทรานตานนท์ (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการจัดการโรงเรียนเอกชนที่สอนภาษาจีน ในหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า การจัดการด้านงบประมาณ โรงเรียนได้รับเงินค่าธรรมเนียมการเรียนมาเป็นเงินงบประมาณโรงเรียน และจัดสรรเพื่อจ่ายเป็นเงินเดือนแก่ครูสอนภาษาจีน ตรงตามคุณวุฒิการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับการจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนครควรจัดอบรมเทคนิคการสอนและการใช้สื่อให้แก่ครูอาสาสมัครหรือครูไทยผู้สอนภาษาจีนอย่างสม่ำเสมอ
2. สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับการจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนครควรพัฒนาสื่อ Interactive เพื่อให้ผู้เรียนและครูได้มีโอกาสฝึกฝนภาษาจีน มากยิ่งขึ้น
3. สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับการจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนครควรพัฒนาเกณฑ์เพื่อประเมินศักยภาพและมาตรฐานครูสอนภาษาจีนอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. จังหวัดสกลนครหรือสถาบันการศึกษาควรจัดอบรมครูแกนนำ/ครูประจำศูนย์เครือข่ายที่ได้ก่อตั้งขึ้นตามข้อเสนอยุทธศาสตร์การเป็น การจัดการศึกษาภาษาจีนในการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน เพื่อให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ และมีศักยภาพในการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนที่เปิดสอนภาษาจีนภายในเครือข่าย
2. สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับการจัดการศึกษาภาษาจีนของจังหวัดสกลนครควรจัดทำโครงการโรงเรียนพี่โรงเรียนน้องระหว่างโรงเรียนในประเทศไทยและจีน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาภาษาจีนในจังหวัดสกลนครควรเตรียมทำวิจัยค้นหาวิธีการเรียนการสอนภาษาจีนที่ประสพผลดี (Best practice) อย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดีเพราะได้รับการอนุเคราะห์ช่วยเหลืออย่างดียิ่ง จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ผศ.ดร.วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ และดร.จรี พชรนันท์กัว กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาดูแลเอาใจใส่ให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ

เพื่อการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อยได้วิทยานิพนธ์ที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ และทรงคุณค่ายิ่ง ขอขอบพระคุณอย่างสูงยิ่งไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษาและคณาจารย์ทุกท่านของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ ที่มีคุณค่ายิ่งและขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. พันธ์ ตั้งยีนยง รองศาสตราจารย์ ดร. ชรินทร์ วสินนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วัฒนา สุวรรณไตรย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เมฆม สอดส่องเกษ ที่ให้ความรู้และช่วยเหลือสำหรับการวิจัยและกราบขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้งานวิจัย บรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมายของการวิจัยทุกประการ

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ สงวนนวล. การศึกษาการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีน) ในสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- กุลนรี นุกิจรังสรรค์. สรุปผลงานวิจัย การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย : การศึกษานอกระบบ. เว็บไซต์สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ออนไลน์) 2551. (อ้างเมื่อ 25 กรกฎาคม 2555) จาก: <http://www.thaiworld.org>
- เขาวลิต ธาดาสีโว. รายงานการพัฒนาหลักสูตร สื่อ และการจัดการเรียนการสอน การศึกษาทางไกล หลักสูตรภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ : สถาบันการศึกษาทางไกล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2552.
- เขียวชาญ ศิวะคุณาการ. การประเมินผลโครงการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนเทศบาลบ้านสามกอง (ขุนวิเศษนุกุลกิจอุทิศ). สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2551.
- ทวี ธีระวงศ์เสรี. สรุปผลงานวิจัย เรื่อง ความร่วมมือไทย-จีน ด้านการเรียนการสอนภาษาจีน. (ออนไลน์) 2555. (อ้างเมื่อ 25 กรกฎาคม 2555). จาก : บทความจากเว็บไซต์ศูนย์โลกสัมพันธ์ไทย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย <http://www.thaiworld.org>
- พรหทัย จันทรگانตานนท์. การศึกษาสภาพการจัดการโรงเรียนเอกชนที่สอนภาษาจีน ในหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2549.
- พันธ์ ตั้งยีนยงและสุรีย์ ชุนทเรืองเดช. สรุปรายงานวิจัย การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย : ระดับอุดมศึกษา. (ออนไลน์) 2555. (อ้างเมื่อ 25 กรกฎาคม 2555). จาก : บทความจากเว็บไซต์ศูนย์โลกสัมพันธ์ไทย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. หนังสือรวมบทความวิชาการ สัมมนาจีนศึกษา “พลวัตแห่งภาษา วรรณกรรม และวัฒนธรรมจีน”. กรุงเทพฯ : แชนพอร์ พรินติ้ง, 2554.
- รณพล มาสันติสุข. การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ระดับชั้นประถม-มัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา. สถาบันเอเชียศึกษา, 2551.
- สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์. แนวทางการพัฒนาโรงเรียนนโยบายพิเศษในจังหวัดชลบุรี : กรณีศึกษาเฉพาะโรงเรียนสอนภาษาจีน. รายงานการวิจัย ภาควิชาพื้นฐานการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2543.

สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนรู้
การสอนภาษาจีนในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : บางกอกบลู๊ค, 2553.

หวัง หยวนหยวน. ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทย-จีน: กรณีศึกษาการเรียนการสอนภาษาจีนใน
สถาบันอุดมศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.

Chao, Der-lin. **A new Approach to Teach Chinese Characters**. [Online]. 2008. Accessed 23
May Available from [ztp://academics.hamikou.edu/eal/home//conf/c2/Abstract.html](http://academics.hamikou.edu/eal/home//conf/c2/Abstract.html).

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1

The Model of the Educational Quality Development in Yasothorn Primary Education Service Area 1

อภิชัย กรมเมือง¹

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 139 Yasothorn 1 Excellent Model ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) ศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยการปฏิบัติตามรูปแบบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 3) ศึกษาผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1 โดยใช้ 139 Yasothorn 1 Excellent Model กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 193 คน ครูวิชาการโรงเรียน 193 คน ศึกษานิเทศก์ 20 คน และประธานเครือข่ายคุณภาพการศึกษา 19 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แนวทางการพัฒนาคุณภาพตามรูปแบบ 139 Yasothorn 1 Excellent Model 2) แบบสอบถามความคิดเห็นระดับการรับรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการนำรูปแบบ 139 Yasothorn 1 Excellent Model ไปใช้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน และสถิติอ้างอิงหาค่าสหสัมพันธ์ และวิเคราะห์การถดถอยด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบ 139 Yasothorn 1 Excellent Model มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ยกเว้นรูปแบบ 139 Yasothorn 1 Excellent Model เอื้อต่อผู้ปฏิบัติ ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสมระดับมากแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามรูปแบบ 139 Yasothorn 1 Excellent Model ด้านการจัดการเรียนการสอนด้านการบริหารจัดการและด้านกรนิเทศการศึกษาโดยรวมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ทั้งสามด้าน
2. ปัจจัยการปฏิบัติด้านการจัดการเรียนการสอน ปัจจัยการปฏิบัติด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยการปฏิบัติกรนิเทศการศึกษาตามรูปแบบ 139 Yasothorn 1 Excellent Model มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-NET) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ ($R = 0.935$) มีค่า $R^2 = 0.874$, $\text{Adj } R^2 = 0.872$ แสดงว่า ปัจจัยการปฏิบัติด้านการจัดการเรียนการสอน ปัจจัยการปฏิบัติด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยการปฏิบัติกรนิเทศการศึกษา ตามรูปแบบ 139 Yasothorn 1 Excellent Model ทำนายได้ร้อยละ 87.20

---

¹ ผู้อำนวยการสำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1

3. ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธ เขต 1 โดยใช้ 139 Yasothon 1 Excellent Model พบว่า ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนในสังกัด ปีการศึกษา 2555 มีโรงเรียนได้รับการประเมิน 41 โรงเรียน มีผลการประเมินและรับรองคุณภาพระดับปฐมวัย 39 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 95.12 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีผลการประเมินและรับรองคุณภาพ 40 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 97.56

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-NET) ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2555 เฉลี่ยร้อยละ 47.80, 44.03 ตามลำดับ ปีการศึกษา 2556 เฉลี่ยร้อยละ 54.88, 46.83 ตามลำดับ ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศทั้งสองปีการศึกษา

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา, 139 Yasothon 1 Excellent Model

Abstract

The research aimed to develop the model of the educational quality development which could affect the educational quality development, to explore the relations of implementing the model and learning achievement of grade six and nine students and to examine the results of the educational development of the Office of Yasothon Primary Education Service Area 1. The model in use was 139 Yasothn 1 Excellent Model. The samples were 193 school administrators, 193 teachers, 20 education supervisors, and 19 chairpersons of the educational quality network. The research instruments were 1) the guidelines for the quality development based on model 139 Yasothon 1 Excellent Model, and 2) the questionnaire on the opinion concerning perception and utilization of the model in the study. Basic statistics were used to analyze data. Referential statistics were used to seek the value of correlation.

The research findings were as follows.

1. The model in the study was found to be suitable at the highest level. The guidelines for the development of educational quality according to the model under study in terms of instructional organization, administration and educational supervision were found to be suitable at the highest level.

2. The factors of instructional organization, administration and educational supervision according the model in the study were related to the learning achievement (O-NET) with a statistical significance of .01. The value of the multiple correlation was $R^2 = 0.874$, Adj $R^2 = 0.872$. It showed that these factors could predict by 87.20%.

3. Concerning the results of the educational quality development by the Office of Yasothon Primary Education Service Area 1 by using 139 Yasothon 1 Excellent Model, it was found that 41 schools in the academic year 2012 were evaluated for the external quality assurance, 39 schools at the pre-school level were accredited for their quality accounting for 95.12%. At the primary schools level, 40 schools were evaluated and accredited for their quality accounting for 97.56%.

The learning achievement or O-Net results of Pratomsuksa 6 students (Grade 6) and Mattayomsuksa 3 students (Grade 9) in the academic year 2012 were 47.80 and 44.03 respectively. In the academic year 2013, the average was 54.88, and 46.83 respectively. The average of 2 academic years were higher than the national average.

Keywords : model of the educational quality development, 139 Yasothon 1 Excellent Model

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนให้สมบูรณ์ในทุกด้านเพื่อให้เป็นคนดี คนเก่งและดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและรัฐต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาไทย โดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8 (2)) ต้องจัดการศึกษาให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอภาคกัน ในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง ต่อเนื่องและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 10) การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคน สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และเชื่อว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (มาตรา 22) มีการกำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 37) และให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง (มาตรา 39) (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 : 3-12)

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นการดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดคุณลักษณะเป็นคนดี คนเก่ง และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยมีมาตรฐานการศึกษาเป็นข้อกำหนด หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม ผู้สอนต้องพยายาม คัดสรรกระบวนการเรียนรู้ ออกแบบการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของผู้เรียน การกำหนด บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน การใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและการออกแบบการวัดและประเมินผล

เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ 2553 : 4-11)

จากรายงานของสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษาสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ (2551 : 87-89) พบว่า การทดสอบ การประเมินผล และการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไทยจากหลายหน่วยงานให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันว่านักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยหรือต่ำกว่านักเรียนในประเทศอื่น อาทิเช่น ผลการศึกษาของโครงการประเมินผลการศึกษา PISA (Programme for International Student Assessment) ประเทศสมาชิกขององค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) และประเทศนอก OECD ที่ขอเข้าร่วมโครงการเพื่อสำรวจความรู้และทักษะของประชากรอายุ 15 ปี ซึ่งถือว่า เป็นวัยที่จบการศึกษาภาคบังคับ พบว่าในเรื่องความสามารถในการอ่าน มีเด็กนักเรียนอายุ 15 ปี ของไทย มีเพียงร้อยละ 26 ที่มีทักษะการอ่านอยู่ในระดับดี (ระดับ 3-5) ในขณะที่ร้อยละ 74 มีทักษะการอ่าน อยู่ในระดับต่ำ (ต่ำกว่าระดับ 1, ระดับ 1-2) และประเทศไทยมีคะแนนอยู่ในอันดับที่ 30 จากทั้งหมด 40 ประเทศ ขณะที่ประเทศจากเอเชียสามารถครองอันดับ 1-3 (เกาหลี ญี่ปุ่น ฮองกง ตามลำดับ) และจากการศึกษาผลการประเมินคุณภาพนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-NET) ปีการศึกษา 2552 และ 2553 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 44.71 และ 43.44 ส่วนผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-NET) ปีการศึกษา 2552 และปีการศึกษา 2553 ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 34.76 และ 38.50 ตามลำดับ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 (2554 : 27)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีบทบาทสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ติดตามและนิเทศ ให้สถานศึกษาในสังกัดสามารถบริหารจัดการศึกษาให้เกิดคุณภาพสูงสุด การนำยุทธศาสตร์และนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง นวัตกรรมที่ควรนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและยกระดับคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ควรเป็นนวัตกรรมที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการคิด ซึ่งจะส่งผลในการนำไปใช้ในการพัฒนา จึงมีการประชุม ผู้บริหารโรงเรียน ประธานเครือข่ายคุณภาพการศึกษา ศึกษาในเทศก์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ และคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการศึกษา (กต.ป.น.) ร่วมกันสังเคราะห์แนวทางการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ให้ทุกโรงเรียน มีเป้าหมายคุณภาพเป็นหนึ่ง (1) โดยใช้กระบวนการในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3 กระบวนการ ประกอบด้วย กระบวนการจัดการเรียนการสอน กระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการนิเทศการศึกษา แต่ละกระบวนการมีแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 9 แนวปฏิบัติ ซึ่งแนวทางดังกล่าวได้จัดทำเป็นรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรียกว่า “139 Yasothon 1 Excellent Model” และเชื่อว่ารูปแบบดังกล่าวจะเป็นวิธีบริหารจัดการที่สามารถพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่กำหนดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 139 Yasothon 1 Excellent Model ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยการปฏิบัติตามรูปแบบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยใช้ 139 Yasothon 1 Excellent Model

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จำนวน 193 โรงเรียน ครู จำนวน 1,883 คน ประธานเครือข่ายคุณภาพการศึกษา จำนวน 19 เครือข่าย และศึกษานิเทศก์ จำนวน 20 คน

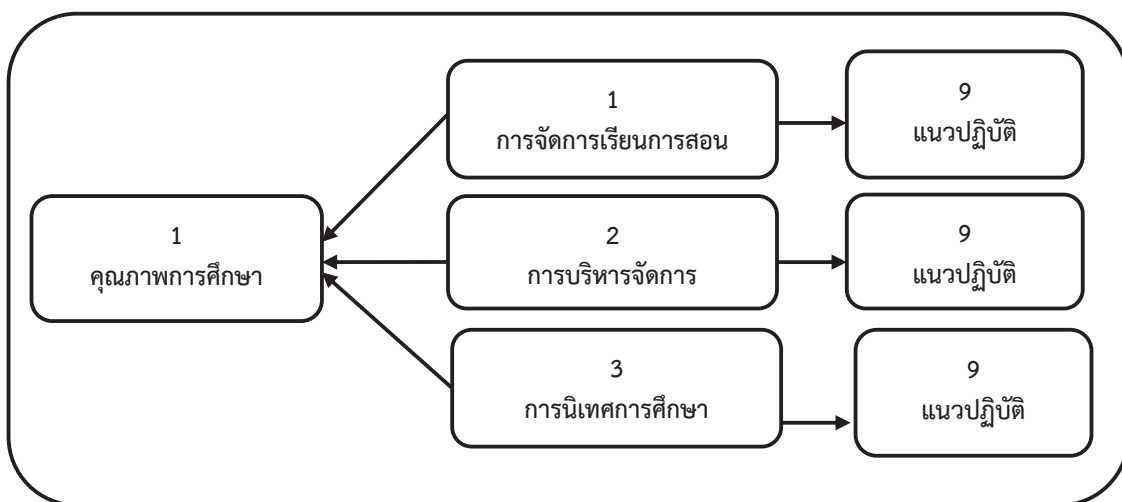
ตัวแปรที่จะศึกษา รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ประกอบด้วย ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ และ ด้านการนิเทศการศึกษา

ระยะเวลาในการวิจัย

พฤษภาคม 2555 – เมษายน 2557

กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 สรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาแบบผสม (Mixed Methodology) ทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Method) และเชิงคุณภาพ (Qualities Method) มุ่งศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 139 Yasothon 1 Excellent Model ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ประชากร ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1 จำนวน 193 โรงเรียน ครู จำนวน 1,883 คน ประธานเครือข่ายคุณภาพการศึกษา 19 เครือข่าย และศึกษานิเทศก์ จำนวน 20 คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษา 193 คน ครูวิชาการโรงเรียนๆ ละ 1 คน รวม 193 คน ประธานเครือข่ายคุณภาพการศึกษา จำนวน 19 คน และ ศึกษานิเทศก์ 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำแนกดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลการตอบแบบสอบถามได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งและครูวิชาการโรงเรียนทุกคน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1

2. กลุ่มตัวอย่างการศึกษาและพัฒนารูปแบบ “139 Yasothon 1 Excellent Model” ได้แก่ ประธานเครือข่ายคุณภาพการศึกษา จำนวน 19 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 20 คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model
2. แบบสอบถามความคิดเห็นระดับการรับรู้ และการปฏิบัติของครู ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามรูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model แบ่งเป็น 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model

ตอนที่ 3 การรับรู้และการปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพการศึกษารูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 139 Yasothon 1 Excellent Model เป็นรูปแบบที่ผู้วิจัยสังเคราะห์จากการศึกษาเอกสาร ตำรา การสัมมนา กลุ่ม การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ ก่อนการจัดพิมพ์เผยแพร่และทดลองใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. แบบสอบถาม มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

- 2.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถาม แล้วกำหนดกรอบขอบเขตของเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในการใช้เครือข่ายวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1

- 2.2 สร้างแบบสอบถาม ตามกรอบเนื้อหาที่กำหนดไว้ข้างต้น

2.3 นำแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ว่าคำถามแต่ละข้อมีความเที่ยงตรงสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัดหรือไม่เพียงใด ผู้เชี่ยวชาญมีจำนวน 5 คน

2.4 ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ ทดลองหาคุณภาพแบบสอบถาม โดยหาค่าสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวมและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รวมฉบับ (α) ตามวิธีการของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.94 แล้วนำไปเก็บข้อมูลจริง

ขั้นตอนการวิจัย แบ่งเป็น 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์ กำหนดรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ยโสธร เขต 1

ระยะที่ 2 จัดทำรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ยโสธร เขต 1 “139 Yasothon 1 Excellent Model”

ระยะที่ 3 จัดประชุมชี้แจงการนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามรูปแบบ “139 Yasothon 1 Excellent Model” สู่การปฏิบัติ ทั้งระดับผู้บริหารสถานศึกษาทุกคน ระดับประธานเครือข่าย คุณภาพการศึกษา คณะกรรมการนิเทศติดตามและประเมินผลการศึกษา (ก.ต.ป.น.) ศึกษา นิเทศก์ ครู บุคลากรทางการศึกษา

ระยะที่ 4 โรงเรียนทุกโรงในสังกัด และบุคลากรทุกระดับปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ตามรูปแบบ “139 Yasothon 1 Excellent Model” โดยเชื่อมโยงกันระหว่าง ศึกษา นิเทศก์ ประธานเครือข่าย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในประเด็นสำคัญดังนี้

4.1 การวิเคราะห์คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่รับผิดชอบ ตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัด จุดเด่น จุดด้อย ของนักเรียน ครู โรงเรียน

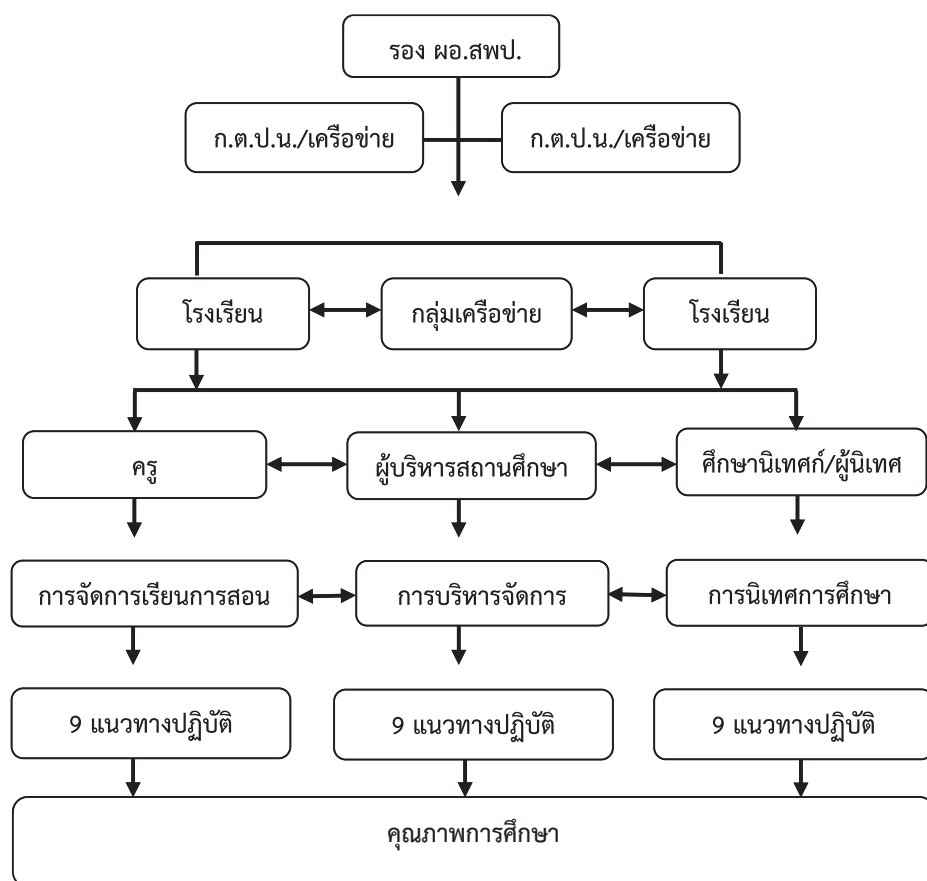
4.2 การเลือกวิธีการแก้ปัญหาและพัฒนา ตามจุดเด่น จุดด้อย ที่ได้จากการวิเคราะห์ โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนา

4.3 ดำเนินการพัฒนาตามรูปแบบที่กำหนด โดยให้สอดคล้องกับ “139 Yasothon 1 Excellent Model” โดยให้ทุกฝ่ายที่เป็นเครือข่ายการพัฒนามีส่วนร่วม

4.4 ประเมินผลการพัฒนา โดยการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนา ปรับปรุง วิธีการแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

การพัฒนาดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามรูปแบบ “139 Yasothon 1 Excellent Model” การดำเนินการตามรูปแบบดังต่อไปนี้

โครงสร้างการดำเนินงานตามรูปแบบ “139 Yasothon 1 Excellent Model”

ระยะที่ 5 สรุป ประเมินผล และรายงานผล

การพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้ “139Yasothon 1 Excellent Model”

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถาม ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ที่ผ่านการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ในการนำแนวทางการปฏิบัติตาม 139 Yasothon 1 Excellent Model สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1.1 ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม ภายหลังการพัฒนาด้วยการนำแนวทางการปฏิบัติตาม 139 Yasothon 1 Excellent Model ไปใช้

1.2 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำมาลงรหัสบันทึกข้อมูลเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

2. เก็บข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ โดยมอบให้ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบ โรงเรียนและเครือข่ายที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์ ไปเก็บข้อมูลจนครบตามจำนวนที่ต้องการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model
2. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้ และค่าเฉลี่ยระดับปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามรูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model
3. วิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการปฏิบัติด้านการจัดการเรียนการสอน ปัจจัยการปฏิบัติด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการปฏิบัติการนิเทศการศึกษา ตามรูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน O-NET โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ยกเว้นรูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model เอื้อต่อผู้ปฏิบัติ ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสมระดับมาก แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามรูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการและด้านการนิเทศการศึกษาโดยรวมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุดทั้งสามด้าน
2. ปัจจัยการปฏิบัติด้านการจัดการเรียนการสอน ปัจจัยการปฏิบัติด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาตามรูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-NET) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ ($R = 0.935$) มีค่า $R^2 = 0.874$, $\text{Adj } R^2 = 0.872$ แสดงว่า ปัจจัยการปฏิบัติด้านการจัดการเรียนการสอน ปัจจัยการปฏิบัติด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยการปฏิบัติการนิเทศการศึกษา ตามรูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model ทำนายได้ร้อยละ 87.20
3. ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยใช้ 139 Yasothon 1 Excellent Model พบว่า ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนในสังกัดปีการศึกษา 2555 มีโรงเรียนได้รับการประเมิน 41 โรงเรียน มีผลการประเมินและรับรองคุณภาพระดับปฐมวัย 39 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 95.12 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีผลการประเมินและรับรองคุณภาพ 40 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 97.56 ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน O-NET ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2555 เฉลี่ยร้อยละ 47.80, 44.03 ตามลำดับ ปีการศึกษา 2556 เฉลี่ยร้อยละ 54.88, 46.83 ตามลำดับ ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศทั้งสองปีการศึกษา

อภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. รูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ยกเว้นรูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model เอื้อต่อผู้ปฏิบัติ ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสมระดับมาก แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามรูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการและด้านการนิเทศการศึกษามีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ทั้งสามด้าน ซึ่งผลการพัฒนารูปแบบที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสมระดับมากที่สุดเป็นส่วนใหญ่ น่าจะเป็นเพราะรูปแบบนี้มีวิธีการ ขั้นตอนการสร้างเป็นไปตามหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และทุกฝ่ายทั้งระดับผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาพิเศษ มีส่วนร่วมในการกำหนด

รูปแบบตั้งแต่เริ่มต้น และมีการสังเคราะห์มาตามลำดับ ก่อนนำเสนอผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไข ให้เหมาะสมทุกรายการ สอดคล้องกับ บุญชม ศรีสะอาด (2546 : 20) ; สมาน อัสวภูมิ (2549 : 19) ที่ได้ให้แนวคิด การสร้างรูปแบบโดยสรุปได้ว่า การสร้างรูปแบบเป็นการกำหนดมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการสร้างองค์ความรู้ (Intensive Knowledge) เกี่ยวกับเรื่องที่จะสร้างให้ชัดเจน เพื่อชี้ให้เห็นว่า รูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไรและอธิบายปรากฏการณ์อะไรและนำไปสู่ข้อค้นพบอะไรใหม่ๆ โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวคิด รูปแบบและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้อาจกำหนดองค์ประกอบ หรือตัวแปรต่างๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ หรือตัวแปรเหล่านั้นตามลำดับ ก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบโดยใช้หลักของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ รูปแบบที่จะนำไปใช้ได้ประโยชน์ สูงสุดนั้น ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญคือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยาย ความผลทำนายได้กว้างขวางขึ้น และสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ๆ ผู้วิจัยจะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีในการสร้าง รูปแบบ นำเอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบ นำเอาข้อมูล กำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจนแล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนด แล้วนำรูปแบบที่สร้างขึ้น ไปตรวจสอบหาคุณภาพของรูปแบบเพื่อนำไปสู่ผลสรุป อธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวัง ของการวิจัย โดยมีการทดสอบและปรับปรุงรูปแบบก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริง ประเมินผลหลังจากนำรูปแบบ ไปใช้งานจริง

2. ปัจจัยการปฏิบัติด้านการจัดการเรียนการสอน ปัจจัยการปฏิบัติด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาตามรูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model มีความสัมพันธ์กับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-NET) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ ($R = 0.935$) มีค่า $R^2 = 0.874$, $Adj R^2 = 0.872$ แสดงว่าปัจจัยการปฏิบัติด้านการจัดการเรียนการสอน ปัจจัยการปฏิบัติ ด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยการปฏิบัติการนิเทศการศึกษา ตามรูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model ทำนายได้ร้อยละ 87.20 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการรับรู้แนวทางการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ตามรูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ และด้านการนิเทศการศึกษาโดยรวมระดับมากทั้งสามด้าน ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติงานที่นำไปสู่การพัฒนา คุณภาพการศึกษา ที่เป็นเป้าหมายสำคัญของแต่ละโรงเรียน และรูปแบบดังกล่าวเป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จึงมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง ดังนั้นจะเห็นว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง การจัดการเรียนการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงมีค่าสูง เพราะเป็นการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง อาจกล่าวได้ว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์หรือทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดีน่าจะเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้อง กับผู้เรียนมากที่สุด โดยรูปแบบสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างได้ชัดเจน เป็นไปตาม หลักการ แนวคิด และจุดเน้น การจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ให้การจัดการเรียนรู้เป็น กระบวนการที่สำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ มีมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยยึดหลักว่า ผู้เรียน มีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่าง

ระหว่างบุคคลและพัฒนาทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม ผู้สอนต้องพยายามคัดสรร กระบวนการเรียนรู้ ออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของผู้เรียน การกำหนดบทบาท ของผู้สอนและผู้เรียน การใช้สื่อการเรียนรู้ ที่หลากหลาย และการออกแบบการวัดและประเมินผล เพื่อพัฒนา ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน การเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3. การพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้ 139 Yasothon 1 Excellent Model ทำให้โรงเรียน ในสังกัดมีผลการประเมินและรับรองคุณภาพรอบสาม ระดับปฐมวัย จำนวน 39 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 95.12 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 40 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 97.56 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2555 และปีการศึกษา 2556 มีคะแนน เฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model มีความสัมพันธ์กับกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ เนื่องจากการดำเนินการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ ครบวงจร จะต้องดำเนินการ ใน 3 กระบวนการ อย่างสอดคล้อง ร้อยรัดสัมพันธ์กัน และต้องให้ความสำคัญกับทุกกระบวนการอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งในแต่ละกระบวนการมี ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) กระบวนการบริหารการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา รับผิดชอบโดยผู้อำนวยการสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา และรองผู้อำนวยการ สพป./สพม. ระดับสถานศึกษารับผิดชอบโดย ผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษา 2) กระบวนการเรียนการสอนรับผิดชอบโดย ครูผู้สอน และถือเป็นกระบวนการ ที่สำคัญที่สุด 3) กระบวนการนิเทศการศึกษา การนิเทศภายในรับผิดชอบโดย ผู้อำนวยการสถานศึกษาและ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา การนิเทศจากภายนอกรับผิดชอบโดยศึกษานิเทศก์ ซึ่งรูปแบบ 139 Yasothon 1 Excellent Model ที่นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นรูปแบบที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ปฏิบัติ ได้จนเกิดผลจริง การดำเนินงานตามรูปแบบทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามภารกิจ ทั้ง 3 ด้าน ไม่มีความยุ่งยากแต่มีกระบวนการชัดเจน เป็นไปตามหลักการ แนวคิด วิธีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ กระบวนการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผล สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกระดับให้ความสนใจ และมีความกระตือรือร้นในการใช้รูปแบบเป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น โดยเฉพาะการนิเทศที่มีโครงสร้างการนิเทศที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ทั้งในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระดับศูนย์เครือข่าย และการนิเทศภายในทำให้สามารถดำเนินการได้ อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและทั่วถึงทุกโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับ สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2541 : 31-32) ที่กล่าวถึง ปัจจัยที่ส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ ประกอบด้วยหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ครูและบุคลากร ทางการศึกษาและกระบวนการบริหารจัดการ กล่าวคือ หลักสูตรจะต้องมีลักษณะกว้าง ยืดหยุ่นและมีความเป็น สากต ทัดเทียมมาตรฐานโลก มีเนื้อหาสาระ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้โลกปัจจุบันและอนาคต เปิดโอกาสให้ชุมชน หรือสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนาหลักสูตรให้ยืดหยุ่นและหลากหลาย สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ ที่เป็นจริงของชุมชนหรือสังคม กระบวนการเรียนการสอนจะต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการสอนมุ่งเน้น การค้นหา สร้างความรู้ร่วมกันกับผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การเรียนร่วมประเมินผล การเรียนรู้ ตนเอง กิจกรรมและสื่อสอดคล้องสัมพันธ์กันและส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน บทเรียน ต้องท้าทายทางปัญญา คำถามต่างๆ ต้องพัฒนาทักษะการคิด อารมณ์และความรู้สึก ให้โอกาสในการแสดงออก อย่างอิสระ มีการเรียน มีการคาดหวัง ความเป็นเลิศของนักเรียนร่วมกันทั้งพ่อ แม่ ผู้ปกครอง นักเรียน และครู

ใช้เทคโนโลยีที่กว้างขวาง เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีความสามารถสูง สามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้อง เพื่อให้ผู้เรียนรู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีระบบการสรรหา การผลิตและการพัฒนาครูและบุคลากรที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการพัฒนาในอนาคต และมีกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา เน้นให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการจัดการศึกษามากขึ้น โดยที่คุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นยิ่งต่อการพัฒนาคนและสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา “139 Yasothon 1 Excellent Model” ไปใช้ในการศึกษาต่อไป โดยกำหนดเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นทุกชั้นเพื่อให้เกิดความยั่งยืน
2. เพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามรูปแบบ “139 Yasothon 1 Excellent Model” แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา ในสังกัด สพ.ย.โสธร เขต 1 เพื่อให้นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานในหน้าที่ให้เกิดประสิทธิผล
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรศึกษาวิจัย ปัจจัยที่เป็นตัวแปรองค์ประกอบภายในด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการและด้านการนิเทศการศึกษาว่าองค์ประกอบใดบ้างที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. ศึกษาตัวแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งตัวแบบด้านการบริหารจัดการ ตัวแบบด้านการจัดการเรียนรู้ และตัวแบบการนิเทศการศึกษา ตามรูปแบบต่างๆ ว่าเกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายท่าน ซึ่งไม่อาจนำมากล่าวนามได้ทั้งหมด ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัยและให้คำแนะนำช่วยเหลือ ขอขอบคุณรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษานิเทศก์ ประธานเครือข่ายคุณภาพการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการและคณะครูทุกคนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ที่ให้ความร่วมมือในการทดลองใช้รูปแบบและกรุณาตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่ ผู้ช่วยวิจัย และให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจนทำให้รายงานวิจัยนี้สำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- เขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1, สำนักงาน. รายงานการประเมินคุณภาพนักเรียน ปีการศึกษา 2553. กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, 2554.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : พรินทวานกราฟฟิค, 2545.
- บุญชม ศรีสะอาด. การพัฒนาการทำวิทยานิพนธ์. มหาสารคาม : โครงการตำราคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2546.
- ศึกษาธิการ,กระทรวง. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2553.
- สมศักดิ์ สีนธรรเวชญ์. “การประกันคุณภาพการศึกษา,” วารสารวิชาการ. 4 (เมษายน 2541) : 27.
- สภาการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สภาวะการศึกษาไทย ปี 2550/2251 “ปัญหาความเสมอภาคและคุณภาพการศึกษาไทย”. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2551.
- สมาน อัสวภูมิ. การบริหารการศึกษาสมัยใหม่แนวคิดทฤษฎีและการปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุบลราชธานี : อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์, 2549.

การบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
เพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

District Non-Formal and Informal Education Center
Lifelong Education Center Administration

สาคร ช่วยดำรงค์¹
ประเสริฐ อินทร์ักษ์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทราบองค์ประกอบการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต และ 2) ยืนยันองค์ประกอบการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งได้แก่ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์และเชี่ยวชาญด้านการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 19 ท่าน เลือกรุ่นตัวอย่างแบบเจาะจง และทำการศึกษาด้วยเทคนิคเดลฟายและกลุ่มที่สอง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 9 ท่าน ทำการศึกษาโดยการสนทนากลุ่มสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วย 18 องค์ประกอบประกอบด้วย 1. การวางแผน 2. การบริหารจัดการงบประมาณ 3. การบริหารบุคลากร 4. การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย 5. การบริหารการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ 6. การนิเทศติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน 7. การบริหารวิชาการ 8. การบริหารจัดการ 9. การบริหารการสร้างความเข้มแข็ง 10. การใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน 11. การจัดตั้งศูนย์กลางการประสานเครือข่าย 12. การจัดกระบวนการเรียนรู้ 13. การบริหารจัดการหลักสูตร 14. การจัดการด้านเศรษฐกิจพอเพียง 15. การประกันคุณภาพสถานศึกษา 16. การบริหารการเปลี่ยนแปลง 17. ควบคุมภายในสถานศึกษา และ 18. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล 2. ผลการยืนยันองค์ประกอบการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยกับการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต จำนวน 18 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่มีความโดดเด่น มีความเข้มแข็งสามารถเสริมยุทธศาสตร์ในการนำไปใช้ประโยชน์โดยสถานศึกษาควรให้ความสำคัญ คือ องค์ประกอบที่ 10 การใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน องค์ประกอบที่ 11 การจัดตั้งศูนย์กลางการประสานเครือข่ายองค์ประกอบที่ 12 การจัดกระบวนการองค์ประกอบที่ 13 บริหารจัดการหลักสูตรองค์ประกอบที่ 14 การจัดการด้านเศรษฐกิจพอเพียง และองค์ประกอบที่ 18 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

คำสำคัญ : การบริหาร, ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ, การจัดการศึกษาตลอดชีวิต
ศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

The purposes of this research were: 1) to determine the factors of district Non-Formal and Informal education center administration center for lifelong education center and 2) to confirm the factors of district Non-Formal and Informal education center administration center for lifelong education center, There were two groups of respondents. The first group were 19 experts on administrative center for district non-formal and informal education center, purposive sampling and Delphi Technique were used. The second group composed of 9 experts, with the Focus Group discussion technique. The statistics used for analyzing the data were median and interquartile range.

The findings of this study were as follows:

1. The factors of district non-formal and informal education center for lifelong education center composed of 18 factors; 1. planning, 2. budget management, 3. personnel management, 4. network participation, 5. management information technology, 6. Supervision and reporting, 7. academic administration, 8. management, 9. Management and motivation, 10. resources and learning center, 11. The establishment of network center, 12. learning process, 13. curriculum management, 14. economic self-sufficiency management, 15. education assurance, 16. change management, 17. internal control, and 18. good governance.

2. The experts confirmed that the administrative center for district non-formal and informal education center for lifelong education center factors were appropriated, possible, corrected, and useful. District non-formal and informal education center should be aware on, Article 10. resources and learning center, Article 11. The establishment of network center, Article 12. learning process, Article 13. curriculum management, Article 14. Economic self-sufficiency management, and Article 18. good governance

Keywords: Administration, District Non-Formal and Informal Education center lifelong, Education center lifelong learning center

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 15 ข้อ (2) การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมายรูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่มและข้อ 3) การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจศักยภาพความพร้อมและโอกาสโดยศึกษาจากบุคคลประสบการณ์ สภาพแวดล้อมสื่อหรือแหล่งความรู้อื่นๆ (คุรุชนวงการครู 2556 : 2) ในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 เพื่อประโยชน์

ในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาให้บุคคลได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติโดยให้บุคคลซึ่งได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้วหรือไม่ก็ตามมีสิทธิได้รับการศึกษาในรูปแบบการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยมาตรา 6 การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ยึดหลักดังนี้ 1) การศึกษานอกระบบยึดหลักความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางเป็นธรรมและมีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชนการกระจายอำนาจแก่สถานศึกษาและการให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ 2) การศึกษาตามอัธยาศัยยึดหลักการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่วนที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษาการจัดการรอบหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน(กระทรวงศึกษาธิการ 2551 : 3)

ปัจจุบันสังคมส่วนใหญ่มองการศึกษานอกระบบเป็นทางเลือกสุดท้ายของการศึกษา สังคมมองผลผลิตของการศึกษานอกระบบยังไม่มีคุณภาพกลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกระบบเป็นผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจและการย้ายถิ่นสูงไม่สามารถเข้ารับบริการร่วมกิจกรรมได้ต่อเนื่องความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของหน่วยงานส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ไม่เท่ากันกระแสโลกาภิวัตน์และวัตถุนิยมทำให้ข้อมูลเข้าถึงประชาชนได้เร็วและหลากหลาย ทำให้ศีลธรรมเสื่อมการจัดการเรียนรู้ให้เป็นคนดีทำได้ยากขึ้นคนทั่วไปไม่เข้าใจความแตกต่างระหว่างการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การบริหารจัดการในระดับสำนักที่ไม่เป็นนิติบุคคลตามโครงสร้างปฏิรูประบบราชการทำให้ฐานะหน่วยงานเป็นเพียงสำนักขนาดใหญ่ตัดสินใจนิติกรรมไม่ได้ ไม่มีอธิบดีไม่มีเลขาธิการ ขาดกฎหมายรองรับการบริหาร ทำให้ขาดความชัดเจนในการกิจขอบข่ายหน้าที่และอำนาจบังคับยังติดยึดแนวคิดจัดการศึกษาเองยังไม่ส่งเสริมหน่วยอื่นเข้าร่วมทำขาดทักษะการจัดการเรียนรู้เครือข่ายต้องถ่ายโอนภารกิจไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างบุคลากรของ กศน.ยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องการพัฒนากำลังคนด้านอุตสาหกรรมวิสัยทัศน์ใหม่ของการศึกษายุคเทคโนโลยีใหม่ยังขาดการขับเคลื่อนอย่างใช้ยุทธศาสตร์และมีพลัง ให้การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยเป็นวาระแห่งชาติผู้บริหารต้องการการพัฒนาทักษะการบริหารและบริการลูกค้ายุคใหม่อย่างเป็นระบบต่อเนื่องและมีมืออาชีพ (จรรยา พรธรรณินทร์ 2551 : 3-9)

ดังนั้นการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามรูปแบบการบริหารการดำเนินงานตามนโยบายกลยุทธ์ของสถานศึกษาเพื่อให้รูปแบบการบริหารเป็นไปด้วยดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบองค์ประกอบการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต
2. เพื่อยืนยันองค์ประกอบการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์และเชี่ยวชาญด้านการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต จำนวน 19 ท่าน โดยแสดงความคิดเห็นแบบ Delphi Technique กลุ่มที่ 2 คัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน เพื่อยืนยันการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต โดยแสดงความคิดเห็นแบบสนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย 1. แบบสอบถามความคิดเห็นปลายเปิดรอบที่ 1, 2. แบบสอบถามความคิดเห็นรอบที่ 2 ตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อยืนยันคำตอบตามแบบสอบถามความคิดเห็นปลายเปิดรอบที่ 1, 3. แบบสอบถามความคิดเห็นรอบที่ 3 เพื่อยืนยันองค์ประกอบการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางจัดการศึกษาตลอดชีวิต

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการ 2 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อการเป็นศูนย์กลางจัดการศึกษาตลอดชีวิต มี 2 รอบ คือ โดยใช้เทคนิคเดลฟายสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยมัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ผลการยืนยันองค์ประกอบการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อการเป็นศูนย์กลางจัดการศึกษาตลอดชีวิต จากแบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มในการสังเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอนผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัยโดยการศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยดังนี้คือ รอบที่ 1 ศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 19 คน เพื่อตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตแบบเดลฟาย รอบที่ 2 ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นรอบ 2 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ยืนยันแนวคิดจากรอบที่ 1 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความคิดเห็นมาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่ามัธยฐานและหาค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ เพื่อสรุปผลการวิจัยตามผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 3 ยืนยันองค์ประกอบการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต จำนวน 9 ท่าน โดยการจัดสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนการเสนอร่างรายงานผลการวิจัยเสนอคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องตามที่คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบการบริหารศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วย 18 องค์ประกอบประกอบด้วย 1. การวางแผน 2. การบริหารจัดการงบประมาณ 3. การบริหารบุคลากร 4. การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย 5. การบริหารการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ 6. การนิเทศติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน 7. การบริหารวิชาการ 8. การบริหารจัดการ 9. การบริหารการสร้างแรงจูงใจ 10. การใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน 11. การจัดตั้งศูนย์กลางการประสานเครือข่าย 12. การจัดกระบวนการเรียนรู้ 13. การบริหารจัดการหลักสูตร 14. การจัดการด้านเศรษฐกิจพอเพียง 15. การประกันคุณภาพสถานศึกษา 16. การบริหารการเปลี่ยนแปลง 17. การควบคุมภายในสถานศึกษาและ 18.การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

2. ผลการยืนยันองค์ประกอบการบริหารศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตพบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการบริหารศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต จำนวน 18 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่มีความโดดเด่น มีความเข้มแข็งสามารถเสริมยุทธศาสตร์ในการนำไปใช้ประโยชน์ โดยสถานศึกษาควรให้ความสำคัญ คือ องค์ประกอบที่ 10 การใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน องค์ประกอบที่ 11. การจัดตั้งศูนย์กลางการประสานเครือข่าย องค์ประกอบที่ 12. การจัดกระบวนการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 13 บริหารจัดการหลักสูตร องค์ประกอบที่ 14 การจัดการด้านเศรษฐกิจพอเพียงและ องค์ประกอบที่ 18 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลองค์ประกอบการบริหารศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตและผลการยืนยันองค์ประกอบการบริหารศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตพบว่ามี 18 องค์ประกอบ คือ 1. การวางแผน 2.การบริหารจัดการงบประมาณ 3.การบริหารบุคลากร 4.การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย 5.การบริหารการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ 6.การนิเทศติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน 7.การบริหารวิชาการ 8.การบริหารจัดการ 9.การบริหารการสร้างแรงจูงใจ 10.การใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน 11.การจัดตั้งศูนย์กลางการประสานเครือข่าย 12.การจัดกระบวนการเรียนรู้ 13.การบริหารจัดการหลักสูตร 14.การจัดการด้านเศรษฐกิจพอเพียง 15.การประกันคุณภาพสถานศึกษา 16.การบริหารการเปลี่ยนแปลง 17.การควบคุมภายในสถานศึกษา 18.การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานของ กศน.อำเภอจะต้องใช้หลักการบริหารที่ครอบคลุมในทุกประเด็นของหลักการบริหารเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนและภาคีเครือข่าย องค์การต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยความร่วมมือเป็นหลักซึ่งจะนำไปสู่การขับเคลื่อนการบริหารศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางจัดการศึกษาตลอดชีวิตและครอบคลุมเนื้อหา หลักการแนวคิด ทฤษฎีที่ช่วยขับเคลื่อนการบริหารของศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอให้เป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษาในระบบ การจัดการศึกษาจากระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ตามความต้องการของประชาชน เพราะประชาชนได้มีการแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลามีโอกาสเลือกเรียนตามรูปแบบที่ตนเองต้องการ มีความยืดหยุ่นตามโอกาสทุกคนและทุกคนสามารถเรียนรู้ได้จากทุกแห่งตามโอกาสเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสอดคล้องกับหลักการของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ว่าหลักการทำงาน กศน. ตำบล ยึดชุมชนเป็นฐานในการทำงานและการเรียนรู้ โดยใช้ต้นทุนของชุมชน เช่น อาคาร สถานที่ แหล่งวิทยาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรมประเพณี มีการประสานเครือข่ายในชุมชนร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในชุมชน/สังคมเข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการดำเนินการจัดกิจกรรม กศน.ตำบลทั้งในฐานะผู้ให้บริการผู้รับบริการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ปัญหาบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนและชุมชน มีคณะกรรมการ กศน.ตำบลที่เป็นคนในชุมชนให้การส่งเสริมสนับสนุนติดตามดูแลและร่วมประเมินผลการดำเนินงาน กศน. ตำบลสอดคล้องกับงานวิจัยของ Person (1997 : 307) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการรับรู้ประสิทธิผลของสถาบันของวิทยาลัยชุมชนในนอร์ทแคโรไลนา โดยศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร คณะครูและเจ้าหน้าที่ในวิทยาลัยพบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลพบว่าระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารไม่มีผลต่อการรับรู้ในประสิทธิผลและพบว่าระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารไม่มีผลต่อการรับรู้ในประสิทธิผลของวิทยาลัยสอดคล้องกับงานวิจัยของนวพณ เกศภาพ (2556 : บทคัดย่อ) พบว่า แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดพิจิตรประกอบด้วยการบริหารหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา และการวัดผลประเมินผลและยังสอดคล้องกับดวงจันทร์ วิรุณพันธ์ (2555 : บทคัดย่อ) พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก คือ ด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการพัฒนาหลักสูตร ปัญหาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก คือ ด้านการวางแผนจัดการศึกษาและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการนิเทศ ติดตามและประเมินผล และแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ต้องดำเนินการคือการจัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและภาคีเครือข่ายให้เป็นปัจจุบันครอบคลุมทุกภารกิจสอดคล้องกับงานวิจัยของปาน กิมปี (2540 : บทคัดย่อ) พบว่า เครือข่ายการเรียนรู้มีพัฒนาการมาจากการตระหนักถึงปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจของชุมชนโดยมีผู้นำชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีการใช้เครือข่ายสังคมเป็นศูนย์กลางการดำเนินงานภายในชุมชน และมีการขยายเชื่อมโยงกับองค์กรเครือข่ายในภาครัฐ เอกชน ชุมชน ธุรกิจ และหรือองค์กรวิชาการเพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่องโดยมีเป้าหมายการพึ่งตนเองของชุมชนเป็นหลักกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่พบในเครือข่ายการเรียนรู้ มีทั้งกิจกรรมในด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และแก้ปัญหาอันเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิต ด้านพัฒนาข่าวสารข้อมูลและด้านพัฒนาทักษะและอาชีพโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุธาทิพย์ ตรีศร (2543 : 87-88) พบว่าด้านการจัดการเรียนการสอนจัดหาแหล่งความรู้ให้หลากหลายสมบูรณ์และเพียงพอกับความต้องการของประชาชน เหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น จัดการเรียนรู้ให้หลากหลายและตรงกับความต้องการของผู้เรียน จัดการเรียนรู้โดยผ่านสื่อประเภทวิทยุ โทรทัศน์ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนหรือศึกษาเนื้อหาสาระด้านต่างๆ ได้ตามความสนใจจัดหลักสูตรอบรมระยะสั้นและจัดกลุ่มสนใจด้านการควบคุมมาตรฐานและคุณภาพ มีการกำกับดูแลมาตรฐานและคุณภาพการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในองค์กร หน่วยงานหรือบุคคลที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัยโดยใช้ระบบประกันคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชา จันทรมณี (2556 : บทคัดย่อ) พบว่า ตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนรู้ ความเป็นมืออาชีพของบุคลากรงานวิจัยในองค์กร การให้ความสำคัญ

กับผู้เรียน การให้ความสำคัญกับบุคลากรผลการดำเนินการ คุณภาพขององค์กร การนิเทศและเทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับองค์ประกอบด้านการวางแผนถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพราะการวางแผนสามารถกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด จำเป็นต้องมีภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อราชการซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรอฮาบา ยามา (2556 : 135) พบว่าด้านการวางแผนเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการภายในองค์กรทุกระดับ เป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดทิศทางในการทำงานรวมทั้งต้องมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานหรือแผนงานที่รับผิดชอบให้รับรู้ และสร้างความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกันเพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการทำงานร่วมกันทุกระดับและสร้างความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกันองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการงบประมาณซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้การบริหารงบประมาณเกิดความคล่องตัวโปร่งใสตรวจสอบได้และก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อระบบราชการอย่างสูงสุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีพัชรา สิทธิจักร แก้วพิจิตร (2551 : บทคัดย่อ) พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนควรจะมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพรจันทร์ พรศักดิ์กุล (2550 : บทคัดย่อ) พบว่าโรงเรียนประถมศึกษามีการดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการงบประมาณองค์ประกอบด้านการบริหารบุคลากรก็เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเพราะการบริหารงานบุคลากรเป็นการจัดหาบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงานเพื่อให้ได้ประสิทธิผลสูงสุดและคำนึงถึงความสุขและความพึงพอใจของบุคลากรจำเป็นต้องมีการฝึกอบรม มีการพัฒนาเพิ่มเติมความรู้ตลอดเวลาด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐชยารัตน์ ชูมีวสิน (2552 : 96-97) ที่พบว่าการบริหารบุคคลจะต้องให้ความสำคัญกับลักษณะทางวิชาการความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและประสบการณ์และคุณลักษณะส่วนตัวองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายถือว่าสำคัญเพราะในการบริหารศูนย์การศึกษาอิสระระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอการให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการบริหารการวางแผนการประสานงานร่วมจัดกิจกรรมขับเคลื่อนกิจกรรมไปด้วยกันเพื่อสู่เป้าหมายที่วางไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของปาน กิมปี (2540 : บทคัดย่อ) พบว่าเครือข่ายการเรียนรู้มีพัฒนาการมาจากการตระหนักถึงปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจของชุมชนโดยมีผู้นำชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีการใช้ เครือข่ายสังคมเป็นศูนย์กลางการดำเนินงานภายในชุมชน และมีการขยายเชื่อมโยงกับองค์กรเครือข่ายในภาครัฐ เอกชน ชุมชน ธุรกิจ และหรือองค์กรวิชาการ เพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่ององค์ประกอบด้านการบริหารการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอีกองค์ประกอบที่สำคัญเพราะสื่อเทคโนโลยีเป็นปัจจัยหลักในการบริหารที่คล่องตัวสามารถทำให้งานสำเร็จได้รวดเร็ว และสามารถติดต่อสื่อสารสะดวกรวดเร็วทันต่อเวลาทันเหตุการณ์เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชดา คงคาหลวง (2550 : บทคัดย่อ) พบว่าแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษาอิสระระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยของบ้านหนังสือกรุงเทพมหานคร ควรจัดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต มีกิจกรรมเหมาะกับทุกวัย ให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต มีบริการอินเทอร์เน็ต เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้าถึงข้อมูลโดยการประชาสัมพันธ์และได้ประเมินผลทุกครั้งองค์ประกอบด้านการนิเทศติดตามและรายงานผลการดำเนินงานก็เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบเพราะในการบริหารจำเป็นต้องมีการนิเทศติดตามผลและรายงานผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนตลอดจนการจัดกิจกรรมต่างๆ และเพื่อรายงานผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์พิมพ์ วงศ์ประชารัตน์ (2556 : บทคัดย่อ) พบว่าองค์ประกอบการนิเทศการศึกษาโดยคุณลักษณะของผู้บริหารการบริหารการนิเทศการศึกษา ความรู้ความสามารถของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานความพร้อมของครู บทบาทของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานความสัมพันธ์ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชนบริบทของสถานศึกษาคุณลักษณะของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การมีส่วนร่วมของชุมชนและ

การสื่อสารประชาสัมพันธ์องค์ประกอบด้านการบริหารวิชาการเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่สำคัญเพราะงานวิชาการเป็นหัวใจหลักของการบริหารเพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการบริหารของรักชนก คำวณิช (2556 : ออนไลน์) ได้กล่าวว่าการบริหารงานในสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการ ต้องให้ความสำคัญกับภาระหน้าที่ 17 ประการ เพื่อให้งานวิชาการมีคุณภาพยิ่งขึ้น องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการมีความสำคัญเพราะการบริหารจัดการองค์การเป็นการบริหารที่ครอบคลุมทั้ง กศน.อำเภอเพื่อเป็นการพัฒนา กศน.อำเภอให้เกิดความก้าวหน้าซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธาดา อักษรขึ้น (2556 : บทคัดย่อ) พบว่า องค์ประกอบของกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนโสตศึกษาของประเทศไทยในทศวรรษหน้าประกอบด้วย กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรกลยุทธ์ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน กลยุทธ์ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา กลยุทธ์การพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมกลยุทธ์การบริหารจัดการด้านงบประมาณและกลยุทธ์การพัฒนาวิชาการเพื่อการเรียนรู้องค์ประกอบด้านการบริหารการสร้างความมุ่งมั่นมีความจำเป็นต่อการบริหารเพราะการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน เป็นการพัฒนาความสามารถในการรับผิดชอบงานและมีความมุ่งมั่นในการทำงานของทีมงานให้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Baksh (1995 : 51) พบว่าความผูกพันต่อองค์กรและความพึงพอใจในการมีอิสระในการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในงาน ความพึงพอใจในโอกาสที่จะเติบโต และความพึงพอใจในหัวหน้างาน องค์ประกอบด้านการใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ร่วมกันมีความสำคัญเช่นกันเพราะแหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งที่ให้ข้อมูลข่าวสารความรู้ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อขยายประสบการณ์ผู้เรียน และเชื่อมโยงการใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jenkins (1981 : 59) พบว่า รูปแบบการสอนทางไกลต้องมีแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพซึ่งประกอบด้วย สิ่งพิมพ์ เอกสาร และรายการวิทยุรวมทั้งมีการสอนเสริมหรือพบปะกับผู้สอนเป็นครั้งคราว สื่อ เอกสารเป็นสื่อที่ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองเพราะถ้าเป็นสื่อวิทยุ โทรทัศน์ เมื่อรายการจบแล้วไม่สามารถกลับมาชมได้อีกและสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรชาติพิทย์ ตรีศร (2543 : 87-88) พบว่าด้านการจัดการเรียนการสอนจัดหาแหล่งความรู้ให้หลากหลายสมบูรณ์และเพียงพอกับความต้องการของประชาชน เหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น จัดการเรียนรู้ให้หลากหลายและตรงกับความต้องการของผู้เรียน จัดการเรียนรู้โดยผ่านสื่อประเภทวิทยุ โทรทัศน์ ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนหรือศึกษาเนื้อหาสาระด้านต่างๆ ได้ตามความสนใจ จัดหลักสูตรอบรมระยะสั้นและจัดกลุ่มสนใจในเรื่องต่างๆ เช่น การศึกษาดูงานโดยใช้วิทยากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นองค์ประกอบด้านการจัดตั้งศูนย์กลางการประสานเครือข่ายที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะศูนย์กลางการประสานเครือข่ายเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งกับชุมชนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันช่วยในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์อันดีของทุกส่วนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปาน กิมปี(2540: บทคัดย่อ)พบว่าเครือข่ายการเรียนรู้มีพัฒนาการมาจากการตระหนักถึงปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจของชุมชนโดยมีผู้นำชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีการใช้เครือข่ายสังคมเป็นศูนย์กลางการดำเนินงานภายในชุมชนและมีการขยายเชื่อมโยงกับองค์กรเครือข่ายในภาครัฐ เอกชน ชุมชน ธุรกิจ และหรือองค์กรวิชาการเพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายการพึ่งตนเองของชุมชนเป็นหลัก กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่พบในเครือข่ายการเรียนรู้ มีทั้งกิจกรรมในด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และแก้ปัญหาอันเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิต ด้านพัฒนาข่าวสารข้อมูลและด้านพัฒนาทักษะและอาชีพโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันการเรียนรู้ด้วยตนเององค์ประกอบด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด ได้ทำ ได้ใช้ประสบการณ์ร่วมกัน มีโอกาสที่จะเลือกเรียนเลือกอาชีพรู้จักคิดแก้ปัญหาและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของมาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2558 : 173-186) พบว่า แนวทางการนำกรอบแผนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดประกอบด้วยแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการหลักสูตรซึ่งหลักสูตรของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมีการบริหารจัดการหลักสูตรที่หลากหลายเป็นหลักสูตรที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนตามความสามารถและยืดหยุ่นมีการบูรณาการหลักสูตรเปิดโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตองค์ประกอบด้านการจัดการด้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการจัดการด้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักใช้ชีวิตพอเพียงเห็นคุณค่าของทรัพยากร มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันมีจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม คิดเป็นและเดินรอยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติธัช คงชะวัน (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและเศรษฐกิจพอเพียงพบว่ารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่พัฒนาขึ้นเรียกว่า LADIE Model ประกอบด้วย การทำความเข้าใจร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ร่วมกันจัดทำหลักสูตรและตรวจสอบ การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตรองค์ประกอบด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยจิรวรรณ สุรเสียง (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบริหารการเปลี่ยนแปลงกับการศึกษาในทศวรรษที่สองของโรงเรียนประเภทศึกษาสงเคราะห์พบว่าองค์ประกอบด้านคุณลักษณะมีอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์และด้านภาวะผู้นำ และองค์ประกอบของการบริหารการเปลี่ยนแปลงทุกองค์ประกอบไม่มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองของโรงเรียนประเภทศึกษาสงเคราะห์ องค์ประกอบด้านการควบคุมภายในสถานศึกษา เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพในสถานศึกษาช่วยลดความเสี่ยงในการบริหารงานควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่ทางราชการกำหนดและคอยติดตามผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่วางไว้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภา วิชาชาญ (2550 : บทคัดย่อ) พบว่าปัจจัยการบริหารของผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเขตภูมิภาคตะวันตกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญคือการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเขตภูมิภาคตะวันตก องค์ประกอบด้านการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลเป็นองค์ประกอบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลช่วยสร้างความเป็นธรรมในสังคม เอื้อประโยชน์ให้กับคนทุกระดับป้องกันฉ้อราษฎร์บังหลวงจัดระเบียบให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและช่วยให้ระบบการบริหารมีความยุติธรรมที่น่าเชื่อถือได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภา เจียมพุก (2554 : บทคัดย่อ) พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจของครูกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างน้อยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการยืนยันองค์ประกอบการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตพบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับองค์ประกอบทั้ง 18 องค์ประกอบโดยมีความเห็นว่าองค์ประกอบที่มีความโดดเด่น มีความเข้มแข็งสามารถช่วยในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตและช่วยให้ประชาชนได้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสร้างชุมชนที่เข้มแข็งมีความรู้ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นระบบและเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่ทำให้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วย 6 องค์ประกอบได้แก่ องค์ประกอบที่ 10 การใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ร่วมกันองค์ประกอบที่ 11 การจัดตั้งศูนย์กลางการประสานเครือข่ายองค์ประกอบที่ 12 การจัดกระบวนการเรียนรู้องค์ประกอบที่ 13 การบริหาร

จัดการหลักสูตรองค์ประกอบที่ 14 การจัดการด้านเศรษฐกิจพอเพียงและองค์ประกอบที่ 18 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรชาติพย์ ตรีศร (2543 : 87-88) งานวิจัยของปาน กิมปี (2540 : บทคัดย่อ)งานวิจัยของมาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2558 : 173-186) งานวิจัยของ Jenkins (1981 : 59) งานวิจัยของกิตติธัช คงชะวัน (2553 : บทคัดย่อ) และงานวิจัยของ Person (1994 : 307)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไปในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการบริหารต่อไปดังนี้

1. จากข้อค้นพบองค์ประกอบการบริหารบุคลากรเป็นองค์ประกอบที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น กศน.อำเภอควรพัฒนาการศึกษา การฝึกอบรม ให้กับบุคลากรด้านความรู้ความสามารถ จัดกิจกรรม ทักษะคุณลักษณะนิสัยและการจูงใจ ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ครู กศน. ต้องเป็นคนดีและคนเก่งเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษาและชุมชนควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านต่างๆ กับคณะกรรมการสถานศึกษา และคณะกรรมการ กศน.ตำบลเพื่อให้การดำเนินงานของ กศน.อำเภอเป็นไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ

2. จากข้อค้นพบองค์ประกอบการบริหารการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก จึงควรส่งเสริมให้บุคลากรใช้คอมพิวเตอร์ในการติดต่อประสานงานระหว่างบุคลากรใน กศน.อำเภอและภาคีเครือข่ายควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ให้กับภาคีเครือข่ายและชุมชน สื่อเทคโนโลยีทันสมัยให้สอดคล้องและมีประสิทธิภาพในการใช้งานของครูและบุคลากร วางระบบ ICT ในการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์กรและระหว่างองค์กร ต้องพัฒนา กศน.อำเภอให้เป็นศูนย์กลางข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการการวัดการศึกษาและเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพสารสนเทศกับหน่วยงานอื่นๆ ในอำเภอการบริหารและจัดการศึกษาควรส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย

3. กศน.อำเภอควรมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการโดยมีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาภายในและภายนอกองค์กรมีการจัดทำคำสั่งมอบหมายงาน ในหน้าที่ตามความรู้ความสามารถของทีมงานในองค์กรแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผลการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม และโครงการสม่ำเสมอมีการสรุป รายงานผลการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมรายงานผลไปยังผู้เกี่ยวข้องและ กศน.อำเภอมีการจัดทำแบบประเมินตนเอง SAR ของสถานศึกษาทุกปี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. นำองค์ประกอบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปทดลองใช้ในการวิจัยเชิงทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของการบริหารศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

2. วิจัยถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเพื่อการเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะความอนุเคราะห์ช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนจากบุคลากรหลายฝ่ายผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร.ปาน กิมปี ประธานสอบวิทยานิพนธ์ ดร.ทองอยู่ แก้วไทรยะ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ที่ให้คำปรึกษาแนะนำเป็นอย่างดี และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ กราบขอบคุณผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยและให้ข้อมูลในการวิจัย กราบขอบคุณ ดร.ปรีชา จันทรมณี อดีตผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกที่ช่วยเหลือดูแลเกี่ยวกับสถิติการวิจัยและช่วยเหลือดูแลรูปแบบ นายธวัชชัย ใจชาญสุขกิจ อดีตผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดราชบุรี และ นางสาวดารัตน์ กาญจนภา ผู้ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดราชบุรี ที่ให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษางานวิจัยให้สำเร็จเป็นไปด้วยดี ขอขอบคุณครอบครัวที่ให้การกำลังใจโดยตลอด นายพรารุช ช่วยดำรงค์ อาจารย์วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี นางสาวฉันทพร ช่วยดำรงค์ และเด็กชายณัฐวัฒน์ ช่วยดำรงค์ เป็นกำลังใจสร้างแรงผลักดันจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Baksh. **The Functions of the Executive**. Cambridge : Harvard University, 1995.
- Jenkins. **Master For Learning : How to Teach Adult at a Distance**. London : Rutledge and Kagan Paul, 1981.
- Person. **The evolution of Societies**. Englewood Cuffs : Prentice-Hall, 1994.
- กระทรวงศึกษาธิการ. **พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2551.
- กิตติธัชชงชนะวัน. **รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและ เศรษฐกิจพอเพียง**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.
- คุรุชนวงการศึกษา. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542** [online], accesses 25 September 2556. Available from <http://www.seal2thai.org/kru/kru012d.htm>.
- จรรยาพร ธรณินทร์. **ทิศทาง กศน.ยุคใหม่ปี 2551 ชุดที่ 1 วิเคราะห์สถานการณ์และยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนงาน** [online], accesses 25 september 2556. Available from : www.moe.go.th/charuaypon/works/ppt28_charuaypon.ppt
- จันทร์พิมพ์ วงศ์ประชารัตน์. **รูปแบบการนิเทศการศึกษาโดยกรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556.
- จิรวรรณสุรเสียง. **รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบริหารการเปลี่ยนแปลงกับการศึกษาในทศวรรษที่สองของโรงเรียนประเภทศึกษาสงเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556.
- จิราภาวิชาชาญ. **ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเขตภูมิภาคตะวันตก**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550.
- ณัฐชยรัตน์ ชูมิวคิน. **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารกับการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.
- ดวงจันทร์ วิรุณพันธ์. **การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2555.

- ธาดา อักษรขึ้น. กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนโสตศึกษาของประเทศไทยในทศวรรษหน้า. วิทยานิพนธ์ดุขฎิ บัณทิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556.
- นวนพน เกศพร. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณทิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2556.
- ปริชา จันทรมณี. ตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยอำเภอ. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณทิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556.
- ปาน กิมปี. การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุขฎิบัณทิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- พรจันทร์ พรศักดิ์กุล. รูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียน เป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณทิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550.
- มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ. “การพัฒนาแนวทางประกอบการใช้กรอบแผนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่ง สู่ ความเป็นเลิศด้านอาชีพท้องถิ่น,” วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. ปีที่ 5, ฉบับที่ 1, 2558.
- รอฮาบา ยามา. การดำเนินงานตามกระบวนการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของ ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณทิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2556.
- รักชนก คำว้จัน. ภาระหน้าที่การบริหารงานโรงเรียน 4 ฝ่าย. เข้าถึงเมื่อ 28 กรกฎาคม 2556. เข้าถึง ได้จาก <http://www.kroobannok.com/54850>
- รัชดา คงคาหลวง. การศึกษาความต้องการและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบ โรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยของบ้านหนังสือกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณทิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- ศรีพัชรา สิทธิกำจร แก้วพิจิตร. การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณทิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551.
- สุธาทิพย์ ตรีศร. การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในทศวรรษหน้า. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณทิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2543.
- สุภา เจียมพุก. แรงจูงใจของครูกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณทิต มหาวิทยาลัย ศิลปากร, 2554.

**การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้าง
ทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**
**Curriculum Development for Training English Teachers in Learning
Management to Enhance Thinking Skills of Grade 6 Students**

วนิดา แสงผล¹
ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์²
เฉลิมพล สวัสดิ์พงษ์³

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ข้อ คือ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาบริบท สภาพปัญหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ด้วยวิธีวิเคราะห์เอกสาร สอบถามครู และสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนาหลักสูตร ตรวจสอบคุณภาพและสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญวิชาชีพหลักสูตร จำนวน 9 คน ระยะที่ 3 นำหลักสูตรไปใช้ กับครูจำนวน 30 คน ด้วยวิธีวิจัยปฏิบัติการแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประเมินประสิทธิภาพโดยเปรียบเทียบผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจของครูก่อนและหลังการฝึกอบรม และประเมินความสามารถของครูหลังฝึกอบรม ประเมินประสิทธิผลจากการวัดทักษะการคิดของนักเรียนที่สอนโดยครูที่ผ่านการฝึกอบรมจำนวน 3 โรงเรียน จำนวน 51 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย คู่มือหลักสูตรฝึกอบรม คู่มือการนิเทศติดตามและประเมินผล แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจของครู แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู แบบสังเกตการสอน แบบบันทึกการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ และแบบวัดทักษะการคิดของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่า t (t - test Dependent) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีองค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหาสาระ 4) บทบาทผู้เกี่ยวข้อง 5) วิธีการฝึกอบรม 6) การวัดและประเมินผล ผลการนำหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษไปใช้พบว่า ผลการประเมินความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และผลการประเมินความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดหลังการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับ ดี ส่วนผลการประเมินความรู้ความสามารถด้านทักษะการคิดโดยรวมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนภายหลังการเรียนจากครูภาษาอังกฤษที่ผ่านการฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : หลักสูตรฝึกอบรมครู, ภาษาอังกฤษ, ทักษะการคิด, การจัดการเรียนรู้

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Abstract

The objectives of this Research and Development were: 1) to develop the curriculum for training the English teachers in learning management to enhance thinking skills of Grade 6 students, 2) To study the efficiency and effectiveness of the curriculum, terms of efficiency by comparing the English teachers' knowledge and Comprehension between pretest and posttest, and the effectiveness of the curriculum by comparing the experimental group students' thinking skills between pretest and posttest. There were 3 phases of this study: In Phase 1, the context, problem situation and need for developing the training curriculum, were studied through document analysis, survey with teachers and focus group discussion with the participants. In Phase 2, the curriculum was constructed and developed. It was validated and criticized by a focus group discussion comprised of 9 curriculum experts. In Phase 3, the curriculum was used with 30 teachers by using Action Research as School-Based. The efficiency was evaluated by comparing the teachers' knowledge between pretest and posttest. In addition, the curriculum effectiveness was evaluated from 51 students' Thinking Skills in 3 schools. The samples were selected by Purposive Sampling. The research instruments were: 1) the Handbook for Training, 2) the Handbook for Supervision, Following up and Evaluation, 3) the Teachers' Knowledge and Comprehension Test, 4) the Teachers' Competency in Learning Management Evaluation Form, 5) the Teaching Observation Form, 6) the Record Form in Reflection of Learning Management, and 7) the Students' Thinking Skills Test. The statistics included the Mean ($\bar{x}$), Standard Deviation (S.D.) and using t - test dependent. For Qualitative Data, they were analyzed by Content Analysis.

The research findings found that:

The Curriculum Development for Training English Teachers in Learning Management to Enhance Thinking Skills of Grade 6 Students consists of 1) Principles 2) Objectives 3) Contents 4) Roles of the participants. 5) Methods of the training and 6) Measurement and evaluation.

For application of teacher training curriculum, the research found that the evaluative findings of knowledge and comprehension in learning management to enhance thinking skills of grade 6 students, the posttest was significantly higher than the pretest at the .01 level. Furthermore, the evaluative findings of English Teachers' competency in learning management to enhance thinking skills of their students, in overall, was in the "Good" level.

The findings of Grade 6 students' knowledge and comprehension in thinking skills, overall, found that the mean value of the students' thinking skills posttest scores after studying under the teachers being trained in learning management to enhance the students' thinking skills was significantly higher than the students' thinking skills pretest at the .05 level.

Keywords: Teacher Training Curriculum, English Language, Thinking Skills, Learning Management

บทนำ

ประเทศไทยเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันในการเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 ทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) จึงมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันให้เข้มแข็งแก่ประเทศ ในการเตรียมความพร้อม ให้แก่ คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศ ให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ได้อย่างเหมาะสม รอบด้าน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2555) จากการประเมินสถานการณ์เพื่อจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของสำนักนายกรัฐมนตรี พบว่า แม้ว่าคนไทยจะได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาด้านสติปัญญา คุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะเด็กวัยเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 และมาตรฐานความสามารถของนักเรียนในเรื่องการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ และคิดสร้างสรรค์ค่อนข้างต่ำ

ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา จากรายงานการประเมินคุณภาพการศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2556- 2558 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ปรากฏว่า วิชาภาษาอังกฤษ มีแนวโน้มต่ำกว่าทุกกลุ่มสาระ กล่าวคือในปีการศึกษา 2556 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 22.65 ปีการศึกษา 2557 มีค่าเฉลี่ย 35.50 และปีการศึกษา 2558 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 34.08 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยร้อยละ ผลสอบ O – NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558 ระดับเขตพื้นที่ และระดับประเทศ พบว่าสาระภาษาเพื่อการสื่อสารระดับเขตพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 34.08 ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศร้อยละ – 2.43

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2555) ได้วิเคราะห์สาเหตุหลัก ของปัญหาคุณภาพด้านภาษาอังกฤษและด้านทักษะการคิดของเด็กไทย จากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน พบว่า มีสาเหตุมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ไม่เอื้อต่อนักเรียน เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในปัจจุบันไม่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการคิด เพราะกระบวนการเรียนรู้อย่างเน้นการให้ความรู้แบบครูคอยป้อน ด้วยการให้นักเรียนจำ ทำ ใช้ มากกว่าการสร้างและพัฒนา เช่นเดียวกับที่ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) มีความเห็นว่าการเรียนการสอนในระบบท่องจำที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมายาวนานหลายร้อยปี ทำให้เด็กนักเรียนไทยส่วนใหญ่ขาดความสามารถในการคิด ครู อาจารย์และหลักสูตรไม่เสริมสร้างให้นักเรียนคิดเป็น วิเคราะห์เป็นและประยุกต์ใช้ในโลกแห่งความเป็นจริงได้ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ของครูภาษาอังกฤษที่เสริมสร้างทักษะการคิดให้แก่เด็กนักเรียนจึงมีความสำคัญยิ่ง ดังที่ Pamphilon (2000) กล่าวไว้ว่า หน้าที่ครูคือ การพัฒนานักเรียนแบบยั่งยืน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการฝึกฝนทักษะการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ สอดคล้องกับที่ อัมพร ม้าคะนอง (2544) กล่าวว่า หากครูจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนที่ต่อเนื่องช่วยให้นักเรียนมีพื้นฐานที่จะคิดต่อถึงสถานการณ์ที่แปลกใหม่ หรือแก้ปัญหาที่ไม่เคยพบมาก่อน อีกทั้งทำให้พัฒนาไปเป็นทักษะการคิดในระดับสูง (Higher-Order Thinking) หรือสามารถสร้างความรู้เองได้ การพัฒนาทักษะการคิดให้เกิดขึ้นกับนักเรียนตั้งแต่อายุยังน้อยจึงจำเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับ Paziotopoulos and Kroll (2004) ที่กล่าวไว้ในบทความเรื่อง Hooked on Thinking ว่าการสอนให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการคิดเป็นภาระที่สำคัญอย่างยิ่งของครู เนื่องจากเป็นสิ่งที่จะต้องนำนักเรียนต้องนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน และใช้ในการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2544) ที่กล่าวว่า การที่นักเรียน

จะสามารถพัฒนาการคิดขั้นสูง จำเป็นต้องได้รับการฝึกทักษะการคิดขั้นพื้นฐานมาก่อน อีกทั้ง ศรีนทิพย์ รักษาสัตย์ (2545) ได้เสนอว่า นักเรียนจะเกิดสิ่งเหล่านี้ได้ เกิดจากการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมของครู เนื่องจากการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แล้วนำไปใช้จะทำให้ครูดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้จึงเป็นทักษะที่ครูควรได้รับการฝึกฝน ในทำนองเดียวกัน วัชรา เล่าเรียนดี (2554) ได้เสนอแนะว่า การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเป็นมโนคติที่นักการศึกษาไทยและต่างประเทศต่างเห็นพ้องด้วยกันว่า ควรมีการส่งเสริมพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างจริงจัง ทักษะการคิดสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ ถ้าโรงเรียนใส่ใจที่จะสอนให้คิด

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2555) เสนอว่าการพัฒนาครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความจำเป็นและต้องหารูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสม เพราะโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีครูไม่ครบชั้นหรือครูจำนวนจำกัด การอบรมพัฒนาครูที่ผ่านมา มักจะเชิญครูไปอบรมนอกโรงเรียน ผลเสียที่ตามมา คือ นักเรียนถูกทอดทิ้ง ทั้งที่มีครูไม่ครบชั้น ขาดการสอนทดแทน ยิ่งทำให้มาตรฐานด้านคุณภาพการศึกษามีช่องว่างห่างออกไปอีก การพัฒนาครูที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นรูปแบบที่ครูยอมรับและมีความต้องการในการเข้าร่วมฝึกอบรม ดังที่ศูนย์พัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ลัดดา ศรีน้อย และคณะ 2554) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า ครูส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับรูปแบบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ ที่มีขั้นตอนการดำเนินงานภายใต้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีความเหมาะสม

ด้วยเหตุผล ความสำคัญจำเป็นในการฝึกอบรมครูในการเสริมสร้างทักษะการคิดให้กับนักเรียน ในรายวิชาภาษาอังกฤษ รวมทั้งวิธีการพัฒนาครูที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียน ถือเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาที่จะส่งผลโดยตรงไปยังนักเรียน ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้น

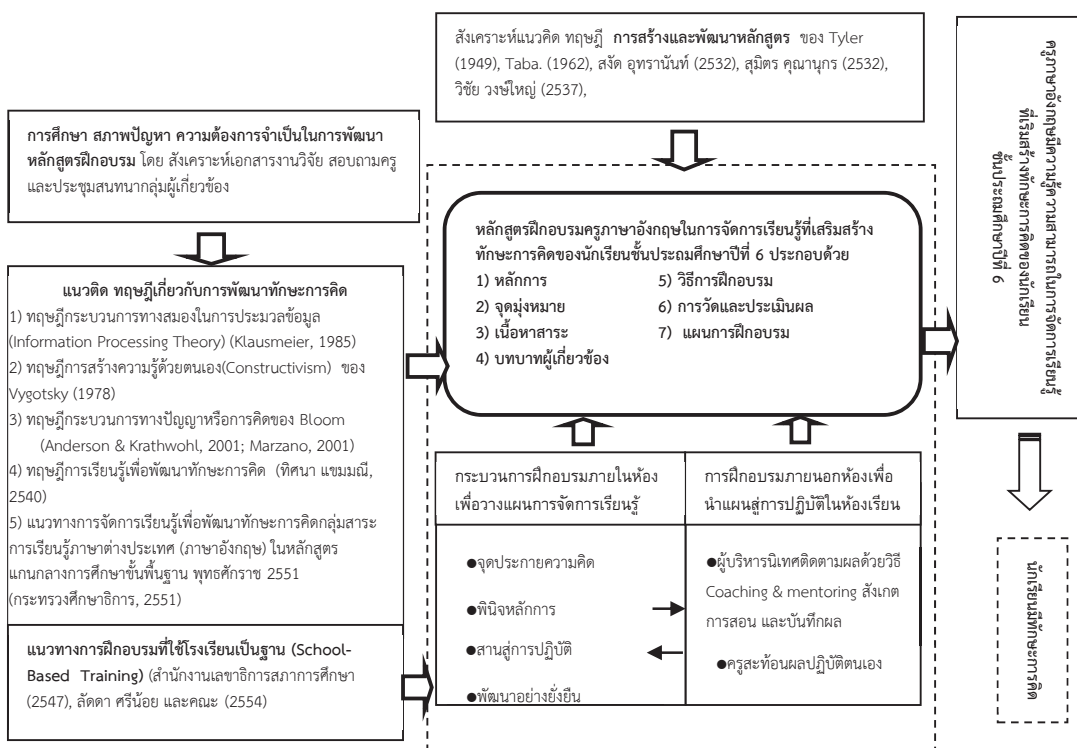
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้ 1) เปรียบเทียบความรู้ความสามารถของครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการฝึกอบรม 2) เปรียบเทียบ ทักษะการคิดของนักเรียนที่ได้รับการสอนจากครูภาษาอังกฤษที่ผ่านการฝึกอบรมในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การยกร่างหลักสูตร การนำไปใช้ และการประเมินหลักสูตร เน้นการพัฒนาตามสภาพปัญหา และบริบทของโรงเรียน ดังกรอบแนวคิดต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษที่เสริมสร้างทักษะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ครูสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 187 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 ปีการศึกษา 2558 เลือกมาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คนและนักเรียนที่เรียนจากครูที่ผ่านการฝึกอบรมจากโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ขนาดละ 1 โรงเรียน รวมจำนวน 51 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ การฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษทั้งภาคความรู้และภาคการปฏิบัติ เกี่ยวกับ 1) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิด 2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ 3) การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามแนวการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการพัฒนาทักษะการคิด ได้แก่ กระบวนการรวบรวมข้อมูล กระบวนการจัดทำข้อมูล และกระบวนการนำข้อมูลไปใช้สื่อสาร 4) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่เสริมสร้างทักษะการคิด 5) การฝึกปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ขอบเขตด้านเวลา การฝึกอบรมตามหลักสูตรการฝึกอบรมครูในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด ในห้องฝึกอบรมทุกวันอาทิตย์ จำนวน 4 สัปดาห์ ระหว่างวันอาทิตย์ที่ 8 พฤศจิกายน 2558 ถึงวันอาทิตย์ที่ 29 พฤศจิกายน 2558 จัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้วันที่ 14 ธันวาคม 2558 แล้วนำสู่การปฏิบัติการสอนจริงในห้องเรียนทุกสัปดาห์ แล้วจึงกลับมาฝึกเพิ่มเติมเนื้อหาใหม่จนครบตามหลักสูตร

ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษที่เสริมสร้างทักษะการคิดของนักเรียน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ความสามารถของครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ คู่มือหลักสูตรและคู่มือการนิเทศการฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจของครูก่อนและหลังฝึกอบรม

แบบประเมินความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตการสอน แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ของครู และแบบวัดทักษะการคิดของนักเรียน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่า t (t - test Dependent) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ผสมผสานแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler (1949) Taba (1962) ; สดัต อุทรานันท์ (2532) และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2538) สรุปขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) ขั้นตอนออกแบบและพัฒนาหลักสูตร 3) ขั้นการติดตามผลนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้น ในการวิจัยจึงแบ่งระยะการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนาหลักสูตรฯ และ ระยะที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ ดังนี้ 1) การศึกษาเอกสาร (Documentation) โดยสังเคราะห์เอกสาร รายงานและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษระดับประเทศ และระดับเขตพื้นที่ 2) การสอบถาม (Questionnaire) ครูภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 จำนวน 187 คน เป็นคำถามปลายเปิด 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้เกี่ยวข้องที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา รวมจำนวน 10 คน วิเคราะห์เนื้อหาโดย จัดกลุ่มข้อมูล แล้วนำมาหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนาหลักสูตร

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 มาเป็นกรอบแนวคิดในการยกร่างสร้างหลักสูตรฯ (ฉบับร่าง) ตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร และเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลภาษาอังกฤษ รวม 9 คน ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรแต่ละองค์ประกอบด้วยแบบประเมิน 5 ระดับ (Rating Scale) ผลการประเมินความเหมาะสมพบว่า โดยรวมหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกองค์ประกอบ ($X = 3.80$, S.D. = 0.83 – $X = 4.80$,

S.D. = 0.45) และตรวจสอบความสอดคล้องของแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร ปรากฏค่าความสอดคล้องของหลักสูตรแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.66 – 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของหลักสูตรเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับ 0.88 2) ผู้วิจัยดำเนินการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 ท่าน เพื่อวิพากษ์หลักสูตรฉบับร่างในวันที่ 10 สิงหาคม 2558 ณ ห้องประชุม 1535 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น แล้วปรับปรุง 3) นำหลักสูตรที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ที่ไม่ใช่อีกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน จากโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลเลิงนกทา โรงเรียนบ้านนาโพธิ์อ่างสร้างหิน และโรงเรียนบ้านดอนฮี ด้วยวิธีวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ทำการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วนำมาปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

ระยะที่ 3 นำหลักสูตรไปใช้ (Implementation)

ผู้วิจัยดำเนินการ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง (The One Group Pretest- Posttest Design) แบบ Pre-experimental กลุ่มทดลอง ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นครูผู้สอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สมัครใจเข้าร่วมพัฒนา จำนวน 30 คน โดยใช้รูปแบบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนการดำเนินงานภายใต้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประเมินประสิทธิภาพโดยก่อนและหลังการอบรมได้วัดความรู้ความเข้าใจของครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จำนวน 40 ข้อ และประเมินความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้หลังการฝึกอบรม ด้วยแบบจัดอันดับคุณภาพที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยร้อยละ และทดสอบค่า t (t – test dependent) วิธีฝึกอบรมมีการให้ความรู้พร้อมกับฝึกปฏิบัติกิจกรรมในวันอาทิตย์ ครูนำความรู้ไปปฏิบัติการสอนจริงในห้องเรียน ครั้งที่ 1 สัปดาห์ แล้วกลับมาฝึกเพิ่มเติมเนื้อหาใหม่ในวันอาทิตย์ถัดมาจนครบหลักสูตรรวม จำนวน 4 ครั้ง ระหว่างการนำความรู้ไปปฏิบัติการสอนในห้องเรียน มีการนิเทศติดตามช่วยเหลือ การสังเกตการสอน อย่างเป็นกัลยาณมิตรโดยผู้บริหารและเพื่อนครูด้วยเทคนิค Coaching and Mentoring ในทุกวันศุกร์มีการประชุมสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยผู้วิจัยเข้าร่วม 2 สัปดาห์ต่อครั้ง รับฟังข้อเสนอแนะและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรโดย หลังจากสิ้นสุดการฝึกอบรมครูได้ทั้งระยะให้ครูนำความรู้ความสามารถที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนแล้ว ผู้วิจัยได้เลือกผู้เข้าอบรมแบบเจาะจงเป็นครูที่ผ่านการอบรมภาคความรู้ตั้งแต่ ร้อยละ 80 ขึ้นไปในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก ขนาดละ 1 คน รวมจำนวน 3 คน เพื่อดำเนินการศึกษาระสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมโดยการทดสอบความรู้ความสามารถด้านทักษะการคิด ของนักเรียน รวมจำนวน 51 คน ด้วยแบบวัดทักษะการคิดภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยร้อยละ ทดสอบความแตกต่างด้วยค่า t (t – test dependent)

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและพัฒนาหลักสูตร พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของหลักสูตรฝึกอบรม ที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในการฝึกอบรม (School-Based Training) 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มุ่งฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษให้มีทั้งความรู้ ความสามารถ และเจตคติที่ดีในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดของนักเรียน 3) เนื้อหาสาระของหลักสูตร แบ่งเป็น 5 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 ความหมาย

ความสำคัญ หลักการ ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด หน่วยที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด หน่วยที่ 3 การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่เสริมสร้างทักษะการคิด และหน่วยที่ 4 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่เสริมสร้างทักษะการคิด หน่วยที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่เสริมสร้างทักษะการคิด 4) บทบาทผู้เกี่ยวข้อง ด้านผู้ให้การอบรมในการเป็นผู้กระตุ้น/เสริมสร้างทักษะการคิดให้กับผู้เข้ารับการอบรม ด้านผู้เข้ารับการอบรมให้มีบทบาทเป็นผู้พัฒนาทักษะการคิดของตนเองในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดของนักเรียน ฝึกปฏิบัติในห้องเรียน และสะท้อนผล ผู้บริหารสถานศึกษาสังเกตการสอนและประชุมสะท้อนผล 5) วิธีการฝึกอบรม แบ่งเป็น การฝึกอบรมในห้องอบรม ประกอบด้วย กระบวนการดังนี้ ขั้นตอนการเตรียมตัว ขั้นจุดประกายความคิด ขั้นพินิจหลักการขั้นสานสู่การปฏิบัติ และขั้นพัฒนาอย่างยั่งยืน และการฝึกอบรมปฏิบัติในสภาพห้องเรียนจริง เป็นกิจกรรมที่ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ความสามารถที่ได้จากการฝึกอบรมในห้องฝึกอบรมแต่ละครั้ง ไปปฏิบัติในสภาพห้องเรียนจริงของครู ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมทั้งสิ้น จำนวน 40 ชั่วโมง ฝึกอบรมในห้องอบรม จำนวน 24 ชั่วโมง การฝึกปฏิบัติการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้สอนจริงในห้องเรียน จำนวน 12 ชั่วโมง และการสะท้อนผล จำนวน 4 ชั่วโมง กระบวนการฝึกอบรมใช้โรงเรียนเป็นฐานปฏิบัติ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน (P=Plan) ขั้นปฏิบัติ (A = Act) ขั้นสังเกต (O = Observe) และขั้นสะท้อนผล (R = Reflect) 6) การวัดและประเมินผล ประเมินก่อนการฝึกอบรมด้วยแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจของครูผู้เข้ารับการอบรม ประเมินระหว่างการฝึกอบรมด้วยการตรวจชิ้นงานการฝึกปฏิบัติในแต่ละหน่วยการฝึกอบรมและประเมินหลังการฝึกอบรมด้วยแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจของครูผู้เข้ารับการอบรม

2. ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ ความสามารถของครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด ภายหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยก่อนการพัฒนาครูภาษาอังกฤษส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด เท่ากับร้อยละ 42.50 ภายหลังการฝึกอบรม ครูภาษาอังกฤษมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดเท่ากับ ร้อยละ 70.32 ส่วนผลการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาอังกฤษ โดยรวมใน สัปดาห์ที่ 4 อยู่ในระดับ ดีมาก (ร้อยละ 77.77) สัปดาห์ที่ 3 อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 70.55) สัปดาห์ที่ 2 อยู่ในระดับ ดี (ร้อยละ 61.11) และสัปดาห์ที่ 1 อยู่ในระดับ พอใช้ (ร้อยละ 51.11)

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร จากการวัดความรู้ความสามารถของผู้เรียนที่สอน โดยครูที่ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษที่เสริมสร้างทักษะการคิด ด้วยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สำหรับวัดทักษะการคิด พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ ความสามารถของนักเรียนในด้านทักษะการคิดโดยรวม ภายหลังการเรียนจากครูภาษาอังกฤษที่ผ่านการฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนการเรียนกับครูภาษาอังกฤษที่ผ่านการฝึกอบรม นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนร้อยละ 41.11 ภายหลังการเรียน นักเรียนมีความรู้ ความสามารถด้านทักษะการคิดโดยรวม อยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ ร้อยละ 63.79

การแปลผลคะแนน แบ่งเป็น 4 ระดับ (Best 1977) คะแนน 76-100 หมายถึง ระดับดีมาก คะแนน 51-75 หมายถึง ระดับดี คะแนน 25-50 หมายถึง ระดับพอใช้ และ คะแนน 0-24 หมายถึง ระดับปรับปรุง

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ บทบาทผู้เกี่ยวข้อง วิธีการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2538) ซึ่งเป็นการพัฒนาตามสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของครูในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาครูที่โรงเรียนทำให้โรงเรียนร่วมเป็นเจ้าของโครงการ ที่สำคัญเป็นการฝึกอบรมที่เกิดจากความสมัครใจของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม มิใช่เป็นการบังคับ จึงทำให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นตรงกับความต้องการจำเป็นของครูและโรงเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบความรู้ความสามารถของครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการฝึกอบรม ที่พบว่า คะแนนเฉลี่ยของครูภาษาอังกฤษ หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจาก เป็นหลักสูตรที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง (Participatory Training) ในการกำหนดเนื้อหา บทบาทและวิธีการเรียนรู้ และการประเมินการพัฒนาตามสภาพปัญหา และบริบทของโรงเรียน ตามหลักการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Training) ที่เกิดจากปัญหา ความสนใจของบุคลากร ที่มองเห็นความจำเป็นและสมัครใจที่จะพัฒนาตนเอง ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรร่วมกัน สอดคล้องกับที่ สุริยา เหมตะศิลป์ (2537) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพในการพัฒนาหลักสูตรที่มีรูปแบบที่มีพื้นฐานมาจากระดับโรงเรียน นอกจากนี้หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นยังมีวิธีการวัดและประเมินผลครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เป็นไปตามหลักการประเมินผลการฝึกอบรมที่ ศิริชัย กาญจนวาสี (2544) ได้กล่าวไว้ว่าการประเมินโครงการฝึกอบรมสามารถกระทำได้ 3 ระยะ ได้แก่ การประเมินก่อนการฝึกอบรม การประเมินระหว่างการฝึกอบรมและการประเมินหลังการฝึกอบรม การประเมินการเรียนรู้ (Learning) ในการประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการอบรม เช่น การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ ก่อน-หลังการฝึกอบรมเกี่ยวกับ ความรู้/ความคิด ทักษะ/ค่านิยม ทักษะ/การปฏิบัติเป็นต้น เครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บข้อมูลอาจเป็น แบบทดสอบ (Test) แบบสอบภาคปฏิบัติ (Performance Test) การสังเกตพฤติกรรม (Observation)

การฝึกอบรมในห้องฝึกอบรมตามหลักสูตรการฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด สามารถพัฒนาความรู้ความสามารถของครูภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี หลักการเสริมสร้างทักษะการคิด การวิเคราะห์ทักษะการคิดที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เทคนิคกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด การออกแบบการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด หลังการฝึกอบรม (เฉลี่ยร้อยละ 70.32) ให้สูงขึ้นจากก่อนการฝึกอบรม (เฉลี่ยร้อยละ 42.50) ได้นั้น เนื่องจาก หลักสูตรฝึกอบรมมีกระบวนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย ขั้นตอนประกายความคิด เพื่อให้เกิดความตระหนักในปัญหาและความจำเป็นด้วย เกี่ยวกับประเด็น ปัญหา สถานการณ์ปัจจุบัน เปรียบเทียบกับมาตรฐานแนวโน้มนความต้องการของสังคมเกี่ยวกับการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยใช้ทักษะการคิดในการส่งและรับข้อมูล ด้วยขั้นพินิจหลักการ โดยปรับความสมดุลข้อมูลความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมมาหาเหตุผลเพื่อยอมรับในแนวทางที่เหมาะสมสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด นำสู่ขั้นสานสู่การปฏิบัติ เป็นการนำองค์ความรู้ที่ครูสร้างขึ้นมาทดลองใช้ให้เกิดความมั่นใจในวิธีการสอนที่จะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียน นำสู่ขั้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ช่วยให้ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้คิดสร้างสรรค์การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน ซึ่งแตกต่าง

จากเดิมจากการสังเกตการสอนพบว่าครูภาษาอังกฤษส่วนใหญ่ยังไม่จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างทักษะการคิดเท่าที่ควร เช่น ครูส่วนใหญ่มักจะให้นักเรียนท่องคำศัพท์ หรือพูดประโยคตามตัวอย่างในหนังสือเรียนซ้ำๆ ขาดการกระตุ้นให้คิดในสถานการณ์ต่างๆตามบริบททางภาษาที่ใช้จริง ภายหลังการฝึกอบรม พบว่า ครูส่วนใหญ่มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการคิดมากขึ้น เช่น การใช้เครื่องมือช่วยคิด ด้วยคำถาม What Where When Why How จากการสังเกต จากคลิปสถานการณ์ การใช้แผนภาพช่วยคิด (Graphic Organizer) รูปแบบต่างๆ การใช้กิจกรรมช่วยคิดเช่น หมวก 6 ใบ และอื่นๆ ดังนั้น จึงน่าจะเชื่อได้ว่าหลักสูตรนี้สามารถพัฒนาครูภาษาอังกฤษให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากกิจกรรมการฝึกอบรมในห้องฝึกอบรมแล้ว หลักสูตรนี้ยังมีกิจกรรมการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ฝึกออกแบบในห้องฝึกอบรมไปใช้ในโรงเรียนที่ครูทำการสอนปกติทำให้ครูมีพัฒนาการด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดจากสัปดาห์ที่ 1-4 สูงขึ้นตามลำดับนั้น ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรนี้เน้นผู้ฝึกอบรมเป็นสำคัญ กระบวนการฝึกอบรมค่อยๆ ดำเนินไปตามกิจกรรมและเนื้อหาที่ตรงกับสถานะการสอนปกติ สามารถนำไปใช้ได้จริง มีการช่วยเหลือระหว่างฝึกปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ มีการสังเกตสะท้อนผลเป็นระยะ และสามารถปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ครูมีความมั่นใจและเข้าใจกระบวนการและวิธีการจัดการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจที่ถาวรจากการได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้เห็นแบบอย่างของวิธีปฏิบัติที่ดีจากเพื่อนร่วมงาน ที่นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนคิดร่วมกัน ย่อมแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ของครูเป็นไปตามหลักการพัฒนาการเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติ คิดไตร่ตรอง แก้ปัญหา จนเกิดระบอบระเบียบวิธีปฏิบัติได้ด้วยตนเอง (Self – Regulation) สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (Constructivism) เกิดความรู้ความเข้าใจที่คงทนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้การที่ผลการประเมินความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดสูงขึ้นอย่างมีพัฒนาการตามลำดับนั้น แสดงให้เห็นว่าการฝึกอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยการใช้กระบวนการ PAOR มีส่วนช่วยให้ครูมีพัฒนาการด้านทักษะปฏิบัติสูงขึ้น เนื่องจาก เป็นกระบวนการที่มีส่วนร่วมระหว่างผู้เกี่ยวข้อง เช่น ขั้นวางแผน (P = Plan) ผู้ให้การฝึกอบรมและผู้รับการฝึกอบรมได้ร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้ ขั้นปฏิบัติ (A = Act) ผู้รับการอบรมนำความรู้จากการฝึกอบรมการวางแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับนักเรียน ระหว่างปฏิบัติ ผู้วิจัยร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติการสังเกตการสอน กระตุ้นชี้แนะและบันทึกการสังเกตการปฏิบัติ ขั้นการสะท้อนผลและปรับปรุง (R = Reflect)) เป็นขั้นที่ผู้สังเกตและผู้รับการสังเกตร่วมกันสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด โดยครูผู้สอนสะท้อนผลการสอนของตนเองลงในแบบบันทึกการสะท้อนผล และผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่ตั้งคำถามเพื่อการ Coach ครู ได้แก่ การถามถึงกิจกรรมที่ครูผู้สอนคิดว่าตนเองทำได้ดีหรือประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ สังเกตได้จากอะไร และยังมีกิจกรรมที่คิดว่าจะต้องปรับปรุงคืออะไร สาเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น และถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นครั้งต่อไปครูภาษาอังกฤษคิดว่าจะปรับปรุงการสอนอย่างไร ผู้วิจัยได้ร่วมสะท้อนผลและชี้แนะเพิ่มเติม ทบทวนเกี่ยวกับผลที่ได้จากการรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดในสัปดาห์ที่ผ่านมา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด ซึ่งผลของการพัฒนาครูภาษาอังกฤษที่เข้ารับการฝึกอบรมมีพัฒนาการสูงขึ้นย่อมแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ

3. หลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้วัดประสิทธิผลโดยเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรมผู้วิจัยได้ติดตามผลการพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนที่สอนโดยครูภาษาอังกฤษที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ ความสามารถของนักเรียนในด้านทักษะการคิด ภายหลังจากเรียนจากครู ภาษาอังกฤษที่ผ่านการฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิด สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 สาเหตุดังกล่าว อาจเนื่องมาจากการที่ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการ Backward Design (โกวิท ประวาทพฤษ 2551) ที่มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนที่ต้องการให้ บรรลุ ซึ่งหมายถึง ทักษะการคิดต่างๆ เป็นแนวทางในการกำหนดหลักฐาน ร่องรอย ชิ้นงาน ภาระงานพร้อม การวัดประเมินผล แล้วจึงกำหนดกิจกรรมที่นำไปสู่ชิ้นงานภาระงาน อีกทั้งการที่ครูได้แทรกกระบวนการ GPAS (Gathering, Processing, Applying and Self-Regulation) ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ได้เสนอแนะไว้ เพิ่มเติมลงในกระบวนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารแบบ 3P (Presentation, Practice, Production) ซึ่ง กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ (2546) สนับสนุนให้ครูภาษาอังกฤษทั่วไปใช้สอนประกอบ กับมีเครื่องมือช่วยคิด ได้แก่ การใช้คำถามกระตุ้นการคิด การใช้ผังช่วยคิด (Graphic Organizer) และการใช้ กิจกรรมช่วยคิด ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ในการสอนนักเรียน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณา ทักษะการคิดเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะการคิดของนักเรียนที่อยู่ในระดับน้อยได้แก่ ทักษะการอ้างอิง และทักษะการนำไปใช้ การที่ผล ปรากฏเช่นนี้ สาเหตุอาจเนื่องมาจากการเป็นทักษะที่ครูภาษาอังกฤษส่วนใหญ่มีเวลาฝึกทักษะดังกล่าวให้แก่ นักเรียนค่อนข้างน้อย สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดเวลาเรียนภาษาอังกฤษเพียง สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ซึ่งน้อยมาก อยู่แล้ว

จากผลการประเมินที่ปรากฏและเหตุผลที่ผู้วิจัยนำเสนอข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า หลักสูตรฝึกอบรมครู ภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นหลักสูตร ที่เน้นการมีส่วนร่วม ใช้สภาพจริงในโรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาครู ระหว่างที่ครูนำความรู้ไปปฏิบัติ มีการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือด้วยเทคนิค Coaching & Mentoring อย่างต่อเนื่องด้วยกระบวนการ PAOR สามารถพัฒนาครู ในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล ต่อพัฒนาการเรียนรู้อ ด้านทักษะการคิดของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เพื่อให้การฝึกอบรมครูมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ควรเพิ่มเวลาฝึกอบรมสำหรับจัดเนื้อหาเสริม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับเทคนิคการนิเทศ การสังเกต การสะท้อนผลหลังการปฏิบัติ และการสร้างชุมชน นักปฏิบัติในสถานศึกษา ในกรณีที่กลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีจำนวนมาก เพื่อให้การนิเทศระหว่างครูฝึกอบรม มีประสิทธิภาพ ควรมีการจัดประชุมชี้แจงศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการนำหลักสูตรและคู่มือ การนิเทศไปใช้ ตลอดจนทั้งวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เข้าใจอย่างชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากปัจจุบันศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอกับจำนวนโรงเรียนที่ต้องการรับการนิเทศ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศโดยผู้บริหาร (Administrative Monitoring) ที่ใช้ภาวะผู้นำ (Leader Styles) แบบต่างๆ ร่วมกับเทคนิคการ Coaching หรือการให้คำปรึกษาแนะนำ (Mentoring) รูปแบบอื่นๆ

เช่น Reflective Coaching, Differentiated Coaching, Peer Coaching หรือการชี้แนะแบบต่างๆ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย ผศ.ดร.ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์ และ ดร.เฉลิมพล สวัสดิ์พงษ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรินทิพย์ รักษาสัตย์ ประธาน คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนา ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.ธูปทอง กว้างสวัสดิ์ ดร.เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจตุรัส ดร.โณทัย อุดมบุญญานุภาพ ดร.วาทยุทธ พุทธพรหม ดร.รุ่งนภา แสนอ้านวยผล ดร.ศศิกันต์ ประเสริฐรัตน์ อาจารย์สมนึก บุญปัญญา และอาจารย์เมตตา แพงคำ ตลอดทั้งผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ศึกษาพื้นที่ภาค ผู้บริหาร คณะครูและผู้เกี่ยวข้องที่ช่วยให้การดำเนินการวิจัยสำเร็จอย่างดียิ่ง และขอขอบพระคุณ บรรณาธิการ และคณะกรรมการวารสารบริหารการศึกษามหาบัณฑิตที่อนุเคราะห์เผยแพร่งานวิจัยไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กองวิจัยทางการศึกษา. การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มุ่งเน้นทักษะการสื่อสาร

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2546.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การคิดเชิงวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : ชัคเชคมิเดีย : ภาพพิมพ์, 2546

โกวิท ประวาทพุกษ์. การออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พ.ว.), 2551.

เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ. การพัฒนากระบวนการเสริมสมรรถภาพการชี้แนะของนักวิชาการที่เลี้ยงโดยใช้

การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ในการอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร ดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

ทิตนา แหมณี และคณะ. 2544. วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2544.

ลัดดา ศิลาน้อย, ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์, อังคณา ตุงคะสมิต และจรรยา บุญมีประเสริฐ. “รูปแบบการบริหาร จัดการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” วารสารวิจัย มข. 16,3(มีนาคม 2554) : 13-14.

วิชัย วงษ์ใหญ่. ทฤษฎีและการพัฒนาหลักสูตร. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2538.

วิชรา เล่าเรียนดี. รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 7. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.

ศรินทิพย์ รักษาสัตย์. การบูรณาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น : ภาควิชา การประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2545.

ศิริชัย กาญจนวาสี. การวัดและประเมินความสามารถในการคิด : วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2544.

สัจ จุฑานันท์. พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2532.

- สุริยา เหมตะศิลป. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพในการพัฒนาหลักสูตรแบบมีฐาน
มาจากระดับโรงเรียน สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา. ปรินญานพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2537.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11
(พ.ศ.2555 - 2559). กรุงเทพฯ : สหมิตรปริ้นต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. รายงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษา
แบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ระยะที่ 1. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2555.
- อัมพร ม้าคะนอง. แนวคิดและแนวปฏิบัติสำหรับครูมัธยมเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- Pamphilon, B. 2000. “ Flipping the Fish out of Water: the Role of the Educator in Development
of Critical Thinking Skills ” How to Develop Thinking Skill. Bangkok: Chulalongkorn
University.
- Paziotopoulos, A. and M. Kroll. “ Hooked on Thinking.” *Journal of the Reading Teacher*.
57,7(January 2004) : 672-677.
- Saylor Galen J., Alexander, William M., and Arther J Lewis. **Curriculum Planning for Better
Teaching and Learning**. 4th ed. New York: Holt Rinchart and Winston, 1981.
- Taba, H. **Curriculum Development: Theory and Practice**. New York : Brace and World,
1962.
- Tyler, Raph W. **Basic Principles of Curriculum and Instruction**. Chicago: The University of
Chicago, 1949.

การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้
ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

Developing the Training Program of Learning Management for
Assisting Teachers in Schools under Chaiyaphum Provincial
Administrative Organization

ยุวสี โพนนอก¹

กาญจน์ เรืองมนตรี²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และวิธีการพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ และ 3) พัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีวิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา 3 ระยะ (Research and Development) โดยดำเนินการเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดด้านการจัดการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาสังเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และวิธีการพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้ช่วย จำนวน 64 คน โดยใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 3 พัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมิน สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 12 ตัวชี้วัด

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และวิธีการพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

2.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 การวิเคราะห์ความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากสูงสุดไปต่ำสุดคือ การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน (PNI=0.2967) การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้

¹ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ที่คาดหวัง สารการเรียนรู้ (PNI=0.2953) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ (PNI=0.2765) การรายงานผลการเรียนรู้ (PNI=0.2527)

2.3 วิธีการพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ที่ครูผู้ช่วยมีความเชื่อมั่นว่ามีประสิทธิภาพสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ การเรียนรู้จากการปฏิบัติ การอบรม และการประชุมปฏิบัติการ

3. ผลการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

3.1 องค์ประกอบของโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีองค์ประกอบ 9 ส่วน 1) ที่มาและความสำคัญของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เป้าหมาย 4) รูปแบบและวิธีการพัฒนา 5) โครงสร้างของโปรแกรม 6) เนื้อหา 7) แนวการจัดกิจกรรม 8) เทคนิคและเครื่องมือ และ 9) การประเมินผล

3.2 เนื้อหาของโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 4 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สารการเรียนรู้ ชุดที่ 2 การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน ชุดที่ 3 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ชุดที่ 4 การรายงานผลการเรียนรู้ ใช้เวลาในการพัฒนา 12 ชั่วโมง รูปแบบในการพัฒนานั้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้การทำกิจกรรมกลุ่ม และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนามาสามารถนำไปเป็นหลักการในการพัฒนาตนเอง

โดยสรุป โปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม มีเนื้อหาครอบคลุมด้านการจัดการเรียนรู้ของครูผู้ช่วย มีวิธีการพัฒนาดตนเอง และผู้เข้ารับการพัฒนามาสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนาผู้เรียนได้จริง จึงควรนำโปรแกรมนี้ไปใช้ในการพัฒนาครูผู้ช่วย ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิต่อไป

คำสำคัญ : การพัฒนาโปรแกรม, การพัฒนาครูผู้ช่วย, การพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research were 1) to study elements and indicators of learning management in schools under Chaiyaphum Provincial Administrative Organization 2) to study current conditions, desirable traits, and methods of developing assisting teachers in learning management in schools under Chaiyaphum Provincial Administrative Organization 3) to develop the training program of learning management for assisting teachers in schools under Chaiyaphum Provincial Administrative Organization. There were 3 stages of this research: the first, to study elements and indicators of learning management. The samples were 5 academic experts chosen by purposive sampling, using questionnaire as a tool, and then analyzed the collected data by describing. The second, to study currents conditions, desirable traits, and methods of developing assisting teachers. The samples were 64 assisting teachers from the population, using questionnaire. The statistics used for analyzing were mean, percentage, and standard

deviation. The third, to develop the program of learning management. The samples were 5 academic experts chosen by purposive sampling, using evaluation form as a tool. The statistics used for analyzing were mean and standard deviation.

The study found that:

1. There were 4 elements 12 indicators of learning management.
2. Current conditions, desirable traits, and methods of training assisting teachers in learning management in schools under Chaiyaphum Provincial Administrative Organization were found as follows;

- 2.1 In overall, the result of the current conditions was in high level and the result of desirable traits was in very high level.

- 2.2 The analyzed needs of training assisting teachers in learning management were arranged from maximum to minimum as follows: studying to solve and develop learners (PNI = 0.2967), analyzing learning standards, expected learning outcomes, and learning areas (PNI = 0.29536), designing for learning (PNI = 0.2765), and reporting the result (PNI = 0.2527)

- 2.3 The development methods that convinced assisting teachers were arranged respectively as follows: practical learning, training, and workshop.

3. The research of developing the training program of learning management for assisting teachers found that:

- 3.1 There were 9 elements of training program on learning management: 1) background and significance; 2) objectives; 3) targets; 4) styles and methods; 5) program's structure; 6) contents; 7) activity guidelines; 8) techniques and tools; 9) evaluation

- 3.2 There were 4 contents in the program: 1) analyzing on learning standards, expected outcomes, and learning areas; 2) searching for solving and developing learners; 3) designing activities about learning management; 4) reporting the learning result. They were spent 12 hours on conducting. In the interest of sustainable learning, the provided activities should be focused on constructionism, cooperative learning, and action learning.

In conclusion, the training program of learning management for assisting teachers in schools under Chaiyaphum Provincial Administrative Organization is appropriate both in contents and self-development methods. Those who were trained by this program could adopt the ideas in their teaching.

Keywords : Developing the Training Program, Developing Assistant Teachers, Learning Management for Assisting Teachers

บทนำ

การพัฒนาครูเป็นกระบวนการที่ใช้เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้เพราะครูเป็นเงื่อนไขความสำเร็จประการหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา การพัฒนาครู ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากทิศทางการพัฒนากำลังคนภาครัฐ ตามยุทธศาสตร์การปรับขนาดกำลังคนภาครัฐ และอีกส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู ผู้บริหารต้องทำความเข้าใจในความต้องการของทั้งตัวบุคคลและกลุ่มบุคคลด้วย เนื่องจากครูจะมีระดับความพร้อมหรือระดับความมีวุฒิภาวะและประสบการณ์ที่แตกต่างกันเพราะครูเป็นผู้เรียนรู้ที่เป็นผู้ใหญ่ การพัฒนาครูจึงต้องคำนึงถึงความสามารถกับจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ด้วย (วิโรจน์ สารัตนะ 2553 : 192) การจัดโปรแกรมเพื่อการพัฒนาครู สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือการเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ในการสอนของครูและการให้ครูได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมพัฒนาตนเองและการประเมินผลตนเอง (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2549 : 46)

การพัฒนาตนเองเพื่อสร้างความรู้ความงอกงามและเพิ่มพูนความสมบูรณ์ในชีวิตของบุคคลมีหลายแนวทาง และหลายแนวคิดที่ส่งผลต่อทั้งตนเอง ผู้อื่น และสังคมประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครู ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่นำพาให้องค์กรเกิดการพัฒนาเพราะครู คือผู้สร้างคุณภาพผู้เรียน สามารถสะท้อนให้เห็นได้จาก ความสำเร็จในการพัฒนาวิชาชีพตนเองครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุด ที่จะขับเคลื่อนนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการของรัฐบาล ให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น ครู จำเป็นต้องมีจิตสำนึก และมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนานตนเอง ซึ่งจะหยุดนิ่งไม่ได้ เพื่อให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสปฏิรูปการศึกษาและกระแสของโลกโลกาภิวัตน์

ในปัจจุบันสถานศึกษาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษา มีแนวโน้มในการขาดแคลนครู และบุคลากรทางการศึกษา เพราะครูเก่าที่อยู่ในสังกัดเดิมไม่ประสงค์โอนย้ายมีจำนวนมากจึงทำให้มีการบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นจำนวนมาก ในด้านการปฏิบัติงานเมื่อเข้าสู่วิชาชีพครูแล้วคือครูมีภาระงานอื่น ๆ ที่ต้องทำงานนอกเหนือจากงานสอน ที่สถานศึกษามอบหมายและขอร้อง (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา 2544 : 7) นอกจากนั้นบุคลากรทางการศึกษาได้เปลี่ยนโฉมใหม่จากบุคลากรที่มีประสบการณ์ทางการสอนมาก มาเป็นบุคลากรที่มีประสบการณ์ทางด้านการสอนน้อย หรือบางครั้งไม่มีประสบการณ์ในการสอนเลย เนื่องจากโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของรัฐบาลปัจจุบัน บุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ได้เข้าโครงการนี้เป็นส่วนใหญ่ ทำให้บุคลากรทางการศึกษาขาดแคลนจำเป็นต้องหาบุคลากรทางการศึกษาเพิ่มเป็นจำนวนมาก บุคลากรทางการศึกษารุ่นใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถแต่ยังขาดประสบการณ์ประสบการณ์ในการถ่ายทอด ไม่ได้ผ่านการฝึกให้เป็นครู ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำให้การเป็นครูยังไม่สมบูรณ์จำเป็นต้องมีการพัฒนาครูให้เป็นคนที่สมบูรณ์เหมาะสมกับครูมืออาชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนและบางครั้งบุคลากรทางการศึกษารุ่นใหม่ที่เข้ามาบางคนไม่มีวุฒิครู ไม่รู้จักยุทธวิธีในการสอนไม่มี

จากปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญและมีความจำเป็นที่ต้องดำเนินการพัฒนาข้าราชการครู เพราะข้าราชการครูเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ หากข้าราชการครูขาดคุณภาพก็จะส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนด้อยลงไป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา เปิดโอกาสให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา สนับสนุนการพัฒนาครู ให้โอกาสการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ เร่งวิจัยพัฒนาหลักเกณฑ์ประเมินวิทยฐานะให้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา ดังนั้น ข้าราชการครูโดยเฉพาะครูผู้ช่วยซึ่งเป็นครูบรรจุใหม่ยังขาดความรู้ทักษะประสบการณ์ จึงควรประเมินความต้องการจำเป็นของตนเองเพื่อให้เป็นตามมาตรฐานวิชาชีพเพราะวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งคุรุสภาได้กำหนดเป็นข้อบังคับของคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ

พุทธศักราช 2548 (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา 2544 : 30-32) ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพครูจะต้องมีการพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านความรู้ ทักษะประสบการณ์ ให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งประกอบไปด้วย มาตรฐานด้านการปฏิบัติตน มาตรฐานด้านการปฏิบัติงาน และมาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูในโรงเรียนที่ถ่ายโอนสถานศึกษามาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมที่ครูผู้ช่วยจะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเอง ในการจัดการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ความพร้อมของเครื่องมือ สื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่ แหล่งเรียนรู้ที่จะศึกษาค้นคว้า ประกอบกับครูในยุคปัจจุบันมีแนวคิดที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้น เพื่อส่งผลถึงความก้าวหน้าในวิชาชีพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยและพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง และจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และวิธีการพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา
ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา แล้วนำมากำหนดขอบเขตเนื้อหา จำแนกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1. การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สารการเรียนรู้ 2. การออกแบบการเรียนรู้ 3. การวิจัยแก้ปัญหาและพัฒนา 4. การรายงานผลการเรียนรู้

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล
เพื่อให้สอดคล้องกับคำถามและความมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยจึงนำเสนอแบ่งเป็น 3 ระยะดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และวิธีการพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้ช่วยในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 64 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้ช่วยในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 64 คน ได้มาโดยใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาวิจัยการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยจาก 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของโปรแกรม ดังนี้ 1. หลักการและแนวคิดของโปรแกรม 2. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3. เป้าหมาย 4. รูปแบบและวิธีการพัฒนา 5. โครงสร้างของโปรแกรม 6. เนื้อหา 7. แนวการจัดกิจกรรม 8. เทคนิคและเครื่องมือ 9. การประเมินผล ส่วนที่ 2 การพัฒนาโปรแกรม ดังนี้ 1. การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) 2. ร่างโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วย ด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา (จัดทำคู่มือการใช้โปรแกรม) 3. ประเมินผลโปรแกรม ส่วนที่ 3 การจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1. การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สารการเรียนรู้ 2. การออกแบบการเรียนรู้ 3. การวิจัยแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน 4. การรายงานผลการเรียนรู้ ส่วนที่ 4 วิธีการพัฒนาตนเองของครู ดังนี้ 1. การอบรม 2. การสัมมนา 3. การเรียนรู้จากการปฏิบัติ 4. การเข้ารับการนิเทศ 5. การประชุมปฏิบัติการ 6. การศึกษาจากเอกสาร 7. การเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ 8. การศึกษาดูงาน 9. การศึกษาต่อ 10. ประเมินตนเอง 11. รับข้อมูลย้อนกลับ 12. ศึกษาสื่อสิ่งพิมพ์ 13. วางแผน 14. เรียนรู้ด้วยตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ และเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาสังเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และวิธีการพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 1.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้ช่วยในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 64 คน
  - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้ช่วยในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 64 คน ได้มาโดยใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ระดับการปฏิบัติงานของครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และบางส่วนจัดส่งผ่านตู้รับ-ส่ง หนังสือราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามทั้งหมดหาค่าทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ และเดินทางไปเก็บแบบประเมินด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบประเมินทั้งหมดหาค่าทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาค้นคว้าประกอบและตัวชี้วัดด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ 2) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3) การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน 4) การรายงานผลการเรียนรู้ และตัวชี้วัดด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 12 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีความรู้ความเข้าใจเรื่องมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ 2) สามารถวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ 3) นำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการวางแผนจัดการเรียนรู้ 4) มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 5) สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้ 6) นำผลการออกแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ 7) มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน 8) ทำวิจัยแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน 9) มีรายงานการวิจัยที่แสดงถึงการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน 9) มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการรายงานผลการเรียนรู้ 10) สามารถจัดทำรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ 12) รายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ถูกต้องและสมบูรณ์

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และวิธีการพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า สภาพปัจจุบันของครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด คือ การรายงานผลการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด คือ การรายงานผลการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและ

พัฒนาผู้เรียน การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สารการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ และค่า PNI Modified เรียงลำดับจากสูงที่สุดไปต่ำสุด คือ การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน (PNI=0.2967) การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สารการเรียนรู้ (PNI=0.2953) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ (PNI=0.2765) การรายงานผลการเรียนรู้ (PNI=0.2527)

วิธีการพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เรียงลำดับที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นว่ามีประสิทธิภาพสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ การเรียนรู้จากการปฏิบัติ การอบรม และการประชุมปฏิบัติการ

3. การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า จากการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ สรุปได้ดังนี้ 3.1 องค์ประกอบของโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีองค์ประกอบทั้งหมด 9 ส่วน ประกอบด้วย หลักการและแนวคิดของโปรแกรม วัตถุประสงค์ของโปรแกรม เป้าหมาย รูปแบบและวิธีการพัฒนา โครงสร้างของโปรแกรม เนื้อหา แนวการจัดกิจกรรม เทคนิคและเครื่องมือ และการประเมินผล 3.2 ขอบข่ายเนื้อหาของโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 4 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สารการเรียนรู้ ชุดที่ 2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ชุดที่ 3 การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน ชุดที่ 4 การรายงานผลการเรียนรู้ ใช้เวลาในการพัฒนา 12 ชั่วโมง รูปแบบในการพัฒนา เน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้การทำกิจกรรมกลุ่ม และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและทักษะการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนามาสามารถนำไปเป็นหลักการในการพัฒนาตนเองต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สารการเรียนรู้ 2) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3) การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน 4) การรายงานผลการเรียนรู้ และตัวชี้วัดด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 12 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีความรู้ความเข้าใจเรื่องมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสารการเรียนรู้ 2) สามารถวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสารการเรียนรู้ 3) นำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการวางแผนจัดการเรียนรู้ 4) มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 5) สามารถออกแบบการเรียนรู้ได้ 6) นำผลการออกแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ 7) มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน 8) ทำวิจัยแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน 9) มีรายงานการวิจัยที่แสดงถึงการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน 9) มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการรายงานผลการเรียนรู้ 10) สามารถจัดทำรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ 12) รายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบถูกต้องและสมบูรณ์ ทั้งนี้เพื่อให้ครูผู้ช่วยมีความเข้าใจและทักษะในการจัดการเรียนรู้ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2548 : 1-3)

2. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และวิธีการพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า สภาพปัจจุบันของครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงสุด

ไปต่ำสุด คือ การรายงานผลการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สารการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นในการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ครูผู้ช่วยมีระดับการจัดการเรียนรู้ต่ำกว่าองค์ประกอบอื่น โดยเน้นการจัดเนื้อหา กิจกรรม สื่อ/แหล่งเรียนรู้ รวมถึงระยะเวลาในการพัฒนามากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Skager (1977 : 133); Griffin (1983 : 153) ; Brookfield (1984 : 61) ; สมคิด อิศระวัฒน์ (2538 : 4) ; ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ (2541 : 65-81) และของทิตนา แหมมณี (2551 : 386) ที่กล่าวว่า การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ถือเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่ยึดหลักให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่สำคัญที่สุดซึ่งต้องอาศัยแนวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางก็จำเป็นต้องอาศัยหลักการวิธีสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลายเข้าไปช่วย การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำสุด คือ การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน การรายงานผลการเรียนรู้ การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สารการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นในการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่พึงประสงค์หรือเป็นองค์ประกอบต้องการให้เกิดขึ้นกับครู สูงกว่าองค์ประกอบอื่น โดยเน้นการจัดเนื้อหา กิจกรรมสื่อ/แหล่งเรียนรู้ รวมถึงระยะเวลาในการพัฒนามากยิ่งขึ้น

3. การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย องค์ประกอบของโปรแกรม และขอบข่ายเนื้อหาของโปรแกรม สามารถอธิบายผลได้ดังนี้ 1) องค์ประกอบของโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีองค์ประกอบทั้งหมด 9 ส่วน ประกอบด้วย หลักการและแนวคิดของโปรแกรม วัตถุประสงค์ของโปรแกรม เป้าหมาย รูปแบบและวิธีการพัฒนา โครงสร้างของโปรแกรม เนื้อหา แนวการจัดกิจกรรม เทคนิคและเครื่องมือ และการประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริลักษณ์ สามารถ (2554 : 665-666) ; จุรีรัตน์ พินิจมนตรี (2554 : 181-191) 2) ขอบข่ายเนื้อหาของโปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 4 ชุดที่ได้แก่ ชุดที่ 1 การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สารการเรียนรู้ ชุดที่ 2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ชุดที่ 3 การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน และชุดที่ 4 การรายงานผลการเรียนรู้ สำหรับการเรียงลำดับเนื้อหาให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้เกิดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ในองค์ประกอบของการพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ จากนั้นนำเสนอโดยเรียงลำดับหัวข้อในแต่ละองค์ประกอบ สำหรับกิจกรรมในการพัฒนาเป็นการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีการอภิปรายและสรุปผลของการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้เกิดองค์ความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริลักษณ์ สามารถ (2554 : 665-666); จุรีรัตน์ พินิจมนตรี (2554 : 181-191) ใช้ระยะเวลาการพัฒนา 12 ชั่วโมง ซึ่งผู้วิจัยควรมีการแบ่งเวลาเพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้เรียนรู้และทำกิจกรรม เวลาบรรยายสรุปของวิทยากรให้มีความเหมาะสม โดยที่วิทยากรควรนำเสนอแนวคิด ที่สำคัญในแต่ละชุด หลังจากนั้นให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้ศึกษาด้วยตนเอง ทำใบกิจกรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และออกมา

นำเสนอผลงานของตนเองหรือของกลุ่ม ร่วมกันอภิปรายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความคุ้นเคยของผู้เข้ารับการพัฒนา ระหว่างการพัฒนาในแต่ละชุดหรือในแต่ละชุดวิทยากรไม่ควรใช้เวลาในการบรรยายมากเกินไป เพราะจะทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาเกิดความเบื่อหน่าย วิทยากรควรกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง โดยการสร้างความตระหนักด้วยตนเอง โดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยประสบการณ์และการเรียนรู้ร่วมกันให้มากที่สุด โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ จูรีรัตน์ พินิจมนตรี (2554 : 181-191) สำหรับการวัดและการประเมินผลควรมีการประเมินที่หลากหลาย ทั้งผู้เข้ารับการพัฒนาประเมินตนเอง และประเมินโดยบุคคลอื่นๆ มีการเปรียบเทียบโดยการประเมินทั้งก่อนและหลังการพัฒนา และมีเกณฑ์สำหรับการประเมินที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถตรวจสอบความรู้ ทักษะหรือทัศนคติ ของผู้เข้ารับการพัฒนาตามที่ระบุเป้าหมายไว้ โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับในระหว่างขั้นตอนการประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำโปรแกรมไปใช้

1.1 สภาพปัจจุบันของครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การออกแบบการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้นควรเน้นและให้ความสำคัญในประเด็นดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น

1.2 ความต้องการในการพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด ดังนั้น ควรให้ความสำคัญในประเด็นนี้มากยิ่งขึ้น

1.3 ก่อนนำโปรแกรมไปใช้ ผู้เกี่ยวข้องควรศึกษาและทำความเข้าใจในแนวทาง ความคิดรวบยอด เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในโปรแกรมให้ชัดเจน เพื่อจะได้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และดำเนินการพัฒนาได้บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในโปรแกรม

1.4 โปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ผู้เข้ารับการพัฒนาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ทั้ง 4 ชุดที่ จึงจะทำให้เกิดการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาอย่างครบถ้วน และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

1.5 ควรเตรียมความพร้อมของผู้เข้ารับพัฒนามาก่อนเข้ารับการพัฒนาเพื่อให้ทราบแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนา วิธีการจัดกิจกรรมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การศึกษาเอกสารประกอบ ซึ่งต้องมีการเตรียมความพร้อมก่อนการพัฒนา

1.6 ผู้เข้ารับการพัฒนา ควรเข้ารับการพัฒนาด้วยความสมัครใจและมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อให้การพัฒนาเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเพื่อค้นหาวิธีการพัฒนาครูผู้ช่วยในด้านอื่นๆ เช่น วิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมพัฒนาครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา ว่าเกิดผลต่อการพัฒนาตนเองของครูผู้ช่วยต่อการพัฒนาผู้เรียนและต่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างไร

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจน์ เรืองมนตรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรินธร นามวรรณ ประธานกรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน อาจารย์ ดร.สุเทพ ทองประดิษฐ์ กรรมการสอบ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ ให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่ จนเป็นวิทยานิพนธ์ที่เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียน ทุกโรงเรียน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาพระคุณบิดามารดา ครู อาจารย์ทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอน ประสาทวิชาความรู้ สติปัญญา จนผู้วิจัยประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2545.
- . การประเมินความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้มตำแหน่งครูผู้ช่วย. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 121 ตอนพิเศษ 79 ก. , 2548.
- จूरรัตน์ พินิจมนตรี. รูปแบบการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2554.
- ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ. “ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการนำตนเองของผู้เรียนผู้ใหญ่ของกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่บางประเภท,” ศึกษาสารปริทัศน์, 2541.
- ทิตนา แชมมณี. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์, 2551.
- วิโรจน์ สารรัตน์. ผู้บริหารโรงเรียน : สามมิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิผล. ขอนแก่น : คลังนาโนวิทยา, 2553.
- สมคิด อิสระวัฒน์. “การเรียนรู้ด้วยตัวเอง,” วารสารการศึกษานอกโรงเรียน. หน้า 6, 2538.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : หน้าที่และบทบาท. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2549.
- สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา. การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา (สปศ) องค์กรมมหาชนเฉพาะกิจ, 2544.
- สิริลักษณ์ สามารถ. โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554.
- Brookfield, S. D. “Understanding and Facilitating Adult Learning,” *Quarterly*. 35 (January 1984) : 59-71.
- Griffin, C. *Curriculum Theory in Adult Lifelong Education*. London : Croon Helm, 1983.
- Skager, Rodney, Dave, R. H. *Lifelong Education and Evaluation Practice*. New York : UNESCO Institute for Education, Hambury and Pergamon, 1977.

สุนันทา พุฒพันธ์¹
สันติ วิจักขณาลัญญ์²
ชาณณรงค์ เหยียงราช³

คำสำคัญ : การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ , ทฤษฎีเชื่อมโยงนิยม , รูปแบบการจัดการเรียนรู้

The purpose of this study was to develop students' creative problem solving competency indicator. The study was divided into 2 steps. Step 1: The context of teaching and learning in creative solving and connectivism theory were studied from the following target groups; 1) 6 teachers 2)107 Matthayomsuksa 3 students from Kor Wag Wittayakom school, Ban Nam Om school and Gud Nam Sai Jan Bok Noi school. In this part, the descriptive research methodology was applied. Step 2: The students' creative problem solving competency indicator was created with the following target group; 5 experts in teaching and learning

¹ หลักสูตรคชวิทยบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

management which help improve the skills in Mathematics and Science, and the measurement and evaluation. In this part, the qualitative research methodology was applied. The study showed the results of the students' creative problem solving competency indicator as follows: 1) the students could identify and link the elements of the situation that occurred. 2) the students could summarize the issues arising from the situation clearly 3) the students could brainstorm to find the new creative and different ways of solution. 4) the students could compare the effects of different solutions in order to decide on the solution that corresponded to the situation occurred. 5) the students could plan and determine solutions properly 6) the students followed the solving guidance that they created and could check and record the results properly.

Keywords : Creative Problem Solving , Connectivism Theory , Learning Model

บทนำ

การศึกษาในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และเทคโนโลยี และเกิดภาวะการณ์แข่งขันกันด้วยปัญญา ใช้ความรู้เป็นฐานในการทำงาน ซึ่งความรู้ในปัจจุบันนี้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร ที่ทำให้ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เกิดการเชื่อมต่อกันอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการกระจายของข้อมูล ไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้ง่ายเกิดเป็นโลกไร้พรมแดน ส่งผลให้สังคมในปัจจุบันมีความก้าวหน้าและซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นในก็ย่อมมีความซับซ้อนตามกันมา ดังนั้นการดำเนินชีวิตของคนในสังคมจึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินชีวิตประจำวัน ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในส่วนของการศึกษานั้น ถือเป็นพลังขับเคลื่อนให้มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองและปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะพัฒนาผู้เรียนของเราให้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่รู้จักคิดและแก้ปัญหาได้เองนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการฝึกฝน และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2542 ที่ต้องการให้จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้คนไทยได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการนำความรู้มาประยุกต์ใช้เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้

ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดสมรรถนะที่จำเป็นของผู้เรียน ไว้ 5 สมรรถนะ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลกนั้น จากการสังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นพบว่าใน 5 สมรรถนะที่จำเป็นของผู้เรียนนั้น สมรรถนะที่จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนคือ สมรรถนะในด้านความสามารถในการแก้ปัญหา และความสามารถในการคิด จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัยพบว่า แนวคิดของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ได้มีการมุ่งให้ผู้เรียนคิดหาวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย แล้วเลือกวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดมาใช้ เพื่อให้สามารถวางแผนการแก้ปัญหาที่มีความยุ่งยากซับซ้อนได้ โดยการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์นั้น เป็นการแก้ปัญหาจากการคิดอย่างเป็นระบบ โดยมีวิธีการคิดที่แปลกใหม่หลากหลาย เป็นลักษณะเฉพาะในตัวบุคคล ผสมผสานกันระหว่างการคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ซึ่งการคิดสร้างสรรค์นั้นจะช่วยขยายกรอบแนวคิดเพื่อสร้างความคิดที่หลากหลาย

ส่วนการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยพิจารณาแนวคิดในการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุดต่อสถานการณ์ปัญหานั้นๆ จากการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์จะทำให้บุคคลสามารถก้าวผ่านปัญหาและอุปสรรคจนนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาวิณี บุญธิมา (2553 : 74-76) พบว่า ผู้เรียนที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์นั้น สามารถที่จะรวบรวมปัญหา ระบุสาเหตุ และ หาวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดได้ นอกจากนั้นแล้วจากงานวิจัยของ นพเรศวร์ ธรรมศรีณกุล (2553 : ง) และ กัญญารัตน์ โคจร (2554 : 16) พบว่า ผู้เรียนที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์นั้นจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

ดังนั้น ในสภาพสังคมยุคปัจจุบัน ปัญหาต่างๆ มีความหลากหลายและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การที่เราจะพัฒนาผู้เรียนเพื่อเตรียมพร้อมให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติ และเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์สามารถสรุปได้ว่าการคิดแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์นั้นเป็นวิธีการคิดที่มุ่งแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนโดยการเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่หลากหลาย เป็นการผสมกันระหว่างการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ใหม่ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัญหา ในส่วนของคำว่า “สมรรถนะ” ในบริบทของผู้เรียนหมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ/ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้หรือปฏิบัติงานหรือสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่นๆ ในชั้นเรียน (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา 2555 : 1-2) ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้นิยามสมรรถนะการแก้ปัญหาไว้ว่า “เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้ มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม” นอกจากนั้นยังได้กำหนดนิยามสมรรถนะด้านการคิดไว้ว่า “เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์องค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสม” นอกจากนั้นแล้ว โครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA 2003) ได้นิยามสมรรถนะการแก้ปัญหาไว้ว่า “เป็นความสามารถที่จะใช้กระบวนการทางสติปัญญาในการเผชิญหน้าและแก้ไขสถานการณ์จริงที่ข้ามสาขาวิชา ซึ่งไม่มีเนื้อหาวิชาใดวิชาหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือการอ่านก็ตาม” (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2549 : 2-3)

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะการคิดแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์หมายถึง ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดแก้ปัญหา เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่มีความซับซ้อน ซึ่งจะส่งผลให้งานที่ปฏิบัติได้ผลสำเร็จตามเกณฑ์หรือดีกว่าเกณฑ์ที่กำหนด งานวิจัยชิ้นนี้ได้กำหนดเกณฑ์ผ่านการประเมินสมรรถนะการคิดแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ โดยผู้เรียนต้องมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ขึ้นไปจึงจะถือว่ามีความสมรรถนะการคิดแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ (สำนักทดสอบทางการศึกษา 2555 : 11-14) เพื่อให้การประเมินสมรรถนะการคิดแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนถูกต้องและ

เป็นไปตามนิยามที่ได้กำหนดไว้ จำเป็นอย่างที่จะต้องมิตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงได้ทำการพัฒนาตัวชี้วัดสมรรถนะด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดสมรรถนะด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียน

ขอบเขตของการวิจัย

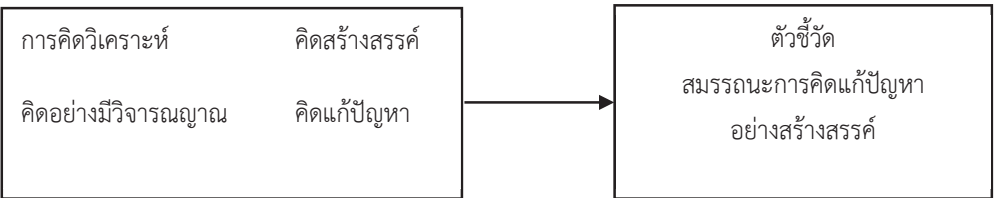
กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการคิด จำนวน 5 คน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านในการพัฒนาตัวชี้วัดสมรรถนะด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียน

ผู้เชี่ยวชาญ	จำนวน (คน)
ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดในวิชาคณิตศาสตร์	1
ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดในวิชาวิทยาศาสตร์	2
ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดในด้านการวัดและประเมินผล	2
รวมทั้งสิ้น	5

ตัวแปรที่ศึกษา สมรรถนะด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิด จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถามถึงโครงสร้างเกี่ยวกับตัวชี้วัดของสมรรถนะด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis)

ขั้นตอนการวิจัย ผู้วิจัยได้ร่างตัวชี้วัดของสมรรถนะด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณา หลังจากนั้นผู้วิจัยได้เข้าพบผู้เชี่ยวชาญ พร้อมแบบสอบถามถึงโครงสร้างเกี่ยวกับตัวชี้วัดของสมรรถนะด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ทำ

การปรับตัวชีวิตตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก็ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญร่วมพิจารณาอีกครั้ง ก่อนที่จะสรุป และสังเคราะห์เป็นตัวชีวิตของสมรรถนะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis) และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ สรุปผลได้ดังนี้

องค์ประกอบและตัวชีวิตของสมรรถนะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

สมรรถนะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ประกอบด้วยการคิดแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยสามารถแยกองค์ประกอบได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การจำแนก แยกแยะข้อเท็จจริงต่างๆ ที่มีการกล่าวถึงในสถานการณ์ปัญหา รวมไปถึงการหาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบย่อยที่เกิดขึ้นด้วย มีตัวชีวิตคือ สามารถจำแนก แยกแยะ และเชื่อมโยง องค์ประกอบย่อยของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ระบุพฤติกรรมบ่งชี้ได้ดังนี้

1.1 การจำแนก แยกแยะข้อเท็จจริงในสถานการณ์ปัญหา

1.2 หาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบย่อยจากข้อเท็จจริงในสถานการณ์ปัญหา

2. การสร้างนิยาม หมายถึง การนำข้อเท็จจริงที่ได้จากสถานการณ์ มาสรุปเป็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น มีตัวชีวิตคือ สามารถสรุปประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ได้อย่างชัดเจน ระบุพฤติกรรมบ่งชี้ได้ดังนี้

2.1 สรุปประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากข้อเท็จจริง

3. การค้นหาแนวคิดในการแก้ปัญหา หมายถึง การระดมสมองเพื่อค้นหาแนวคิดใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลายและสอดคล้องกับสถานการณ์ มีตัวชีวิตคือ สามารถระดมสมองเพื่อค้นหาแนวทางแก้ปัญหาที่แปลกใหม่และหลากหลายแนวทางได้ ระบุพฤติกรรมบ่งชี้ได้ดังนี้

3.1 ระดมสมองเพื่อค้นหาแนวทางทางแก้ปัญหาที่แปลกใหม่และหลากหลายแนวทางได้

4. การประเมินค่าและตัดสินใจ หมายถึง การเปรียบเทียบแล้วจำแนกผลของทางเลือกต่างๆ ในการแก้ปัญหาที่ได้ แล้วตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด มีตัวชีวิตคือ สามารถเปรียบเทียบ และจำแนกผลที่เกิดขึ้นได้จากแนวทางการแก้ปัญหาแบบต่างๆ เพื่อตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ระบุพฤติกรรมบ่งชี้ได้ดังนี้

4.1 เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นได้จากแนวทางการแก้ปัญหาแบบต่างๆ

4.2 ตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้

5. การวางแผนการแก้ปัญหา หมายถึง การออกแบบวิธีการแก้ปัญหา ตามแนวคิดที่ได้ตัดสินใจเลือกอย่างเหมาะสม มีตัวชีวิตคือสามารถวางแผนและออกแบบการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ระบุพฤติกรรมบ่งชี้ได้ดังนี้

5.1 วางแผนและออกแบบการแก้ปัญหาได้

6. การดำเนินการแก้ปัญหาและลงข้อสรุป หมายถึง การปฏิบัติตามแผนการแก้ปัญหาที่ได้ ออกแบบไว้ มีการตรวจสอบ ทบทวนแก้ไขข้อบกพร่อง และบันทึกผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้น มีตัวชีวิตคือ สามารถปฏิบัติตามแนวทางการแก้ปัญหาที่ได้ออกแบบไว้ มีการตรวจสอบ และบันทึกผลที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง ระบุพฤติกรรมบ่งชี้ได้ดังนี้

- 6.1 การปฏิบัติตามแผน
- 6.2 การตรวจสอบ
- 6.3 การบันทึกผลการปฏิบัติ
- 6.4 สรุปผลและรายงาน

อภิปรายผลการวิจัย

องค์ประกอบและตัวชี้วัดของสมรรถนะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล มีตัวชี้วัดคือ สามารถจำแนก แยกแยะ และเชื่อมโยงองค์ประกอบย่อยของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์ ในส่วนของการคิดวิเคราะห์เนื้อหา และการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยเป็นการแยกแยะหน่วยย่อยต่างๆ ออกมา จากเนื้อหา หรือจากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง และกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อย หรือความเกี่ยวข้องต่างๆ ที่ปรากฏในเนื้อหานั้นๆ เพื่อค้นหาว่าในแต่ละเหตุการณ์มีความสัมพันธ์อะไรที่เกี่ยวข้องกัน (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2543 : 17-24 ; Bloom 1979 : 162-183)

2. องค์ประกอบที่ 2 การสร้างนิยาม มีตัวชี้วัดคือ สามารถสรุปประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา โดยมีการระบุเรื่องราวที่สำคัญหรือการระบุปัญหา สร้างความกระจ่างต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการตั้งคำถาม การหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทำความเข้าใจกับปัญหารวมทั้งเงื่อนไขที่สถานการณ์กำหนดให้ (สมเดช บุญประจักษ์ ; 2551 : 33-38 ; Needler 1985 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี 2544)

3. องค์ประกอบที่ 3 การค้นหาแนวคิดในการแก้ปัญหา มีตัวชี้วัดคือ สามารถระดมสมองเพื่อค้นหาแนวทางแก้ปัญหาที่แปลกใหม่และหลากหลายแนวทางได้ สอดคล้องกับองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ โดยเป็นการระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัญหา พิจารณาข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา หาแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลายโดยอาศัยองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์คือ การคิดริเริ่ม การคิดคล่อง และการคิดยืดหยุ่น (Bloom 1979 : 162-183 ; Needler 1985 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี 2544 : 41-47 ; Torrance 1995 : 313-322)

4. องค์ประกอบที่ 4 การประเมินค่าและตัดสินใจ มีตัวชี้วัดคือ สามารถเปรียบเทียบและจำแนกผลที่เกิดขึ้นได้จากแนวทางการแก้ปัญหาแบบต่างๆ เพื่อตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยเป็นการตัดสินใจระหว่างข้อมูลที่ชัดเจนกับข้อมูลที่มีความคลุมเครือ พิจารณาผลลัพธ์ที่อาจเป็นไปได้ และพิจารณาตัดสินใจข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา (Needler 1985 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี 2544 : 41-47)

5. องค์ประกอบที่ 5 การวางแผนการแก้ปัญหา มีตัวชี้วัดคือสามารถวางแผนและออกแบบการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับองค์ประกอบของการคิดแก้ปัญหา และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยในการวางแผนการแก้ปัญหานั้น เป็นขั้นตอนในการวิเคราะห์รายละเอียดและหาความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่างๆ ในสถานการณ์ เพื่อให้สามารถหาข้อสรุปที่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาและหาคำตอบได้ (สมเดช บุญประจักษ์ 2551 : 33-38)

6. องค์ประกอบที่ 6 การดำเนินการแก้ปัญหาและลงข้อสรุป มีตัวชี้วัดคือสามารถปฏิบัติตามแนวทางการแก้ปัญหาที่ได้ออกแบบไว้ มีการตรวจสอบ และบันทึกผลที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับ

องค์ประกอบของการคิดการคิดแก้ปัญหา และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยเป็นการแก้ปัญหาตามแผนการที่ได้วางไว้ มีการตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นเพื่อให้เห็นว่าแนวทางการแก้ปัญหาที่ได้ออกแบบไว้นั้นสามารถใช้ได้จริง (สมเดช บุญประจักษ์ 2551 : 33-38 ; Osborn 1979 : 47)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการพัฒนาตัวชี้วัดสมรรถนะด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนตามแนวทฤษฎีเชื่อมโยงนิยมนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ดังนี้

1. นำตัวชี้วัดไปใช้เพื่อประเมินสมรรถนะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนนั้น ควรมีการสร้างเกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับพฤติกรรมบ่งชี้ของตัวชี้วัด ซึ่งจะทำให้สามารถบ่งบอกระดับพฤติกรรมที่ต้องการประเมินได้อย่างถูกต้อง
2. ในการนำตัวชี้วัดไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้น ควรที่จะศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับองค์ประกอบในแต่ละด้านของสมรรถนะด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจาก รศ.ดร.สันติ วิจิตรภักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.ชาญณรงค์ เที่ยงราช อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้คอยให้คำแนะนำ บริक्षा ช่วยเหลือดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบ ให้คำแนะนำ ในการพัฒนาปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ โคจร. การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เรื่องสารและสมบัติของสาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปรินทิพนิพนธ์การศึกษาศุภบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554.
- ทิตินา เขมมณี และคณะ. วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2544.
- นพเรศวร์ ธรรมศรีณกุล. การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยประยุกต์รูปแบบ 4 ขั้นตอนของสเติร์นเบิร์ก เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- ภาวณี บุญธิมา. การจัดกิจกรรมแนะแนวด้วยเทคนิคการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอร์เรนซ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2543.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. สมรรถนะการแก้ปัญหาสำหรับโลกวันพรุ่งนี้. กรุงเทพฯ : เซเวนพรีนติ้ง กรุ๊ป, 2549.
- สมเดช บุญประจักษ์. หลักการคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ : คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2551.

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. คู่มือประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตาม
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2555.

Bloom, B. J. Ed. **Taxonomy of Educational Objectives : Handbook/Cognitive 73**
Domain. London : Longman, 1979.

Osborn, A. F. **Applied Imagination: Principles and Procedures of Creative Problem**
Solving. Charles Scribner's Sons, 1979.

Torrance E. Paul. **Insights About Creative: Questioned, Reject, Ridiculed, Ignored.**
Educational Psychology Review, Vol.7, 1995.

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณและความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์และการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง

Comparisons of Learning Achievement, Critical Thinking, and Emotional Intelligence of Matthayomasuksa 1 Students Between Who Learned Based on Cooperative Learning with Jigsaw Approach and Simulation Learning Approach

วรางคณา พรหมราช¹

ธนดล ภูสีฤทธิ์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ (1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์ และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง วิชาอาเซียนศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความฉลาดทางอารมณ์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์และการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง และ (3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ธวัชบุรี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 65 คน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 จำนวน 36 คน จัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์ กลุ่มที่ 2 จำนวน 29 คน จัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์ และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง กลุ่มละ 12 แผนๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมเวลาเรียนกลุ่มละ 24 ชั่วโมง (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชนิดเลือกตอบ จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (B) ตั้งแต่ 0.32–0.97 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (r_{cc}) เท่ากับ 0.90 (3) แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ชนิดเลือกตอบ จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยาก (p) ตั้งแต่ 0.23–0.78 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.28–0.90 มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.85 (4) แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r_{xy}) ตั้งแต่ 0.28–0.78 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (α) เท่ากับ 0.87 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และทดสอบสมมุติฐานใช้ t-test (Dependent Samples) และ F-Test (One-way MANOVA)

¹ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง วิชาอาเซียนศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.69/79.17 และ 82.39/81.84 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์และการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความฉลาดทางอารมณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์, การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ, ความฉลาดทางอารมณ์

Abstract

The purposes of this research were : 1) to develop plans for learning management based on Cooperative Learning with Jigsaw Approach and Simulation Learning Approach, in ASEAN Education subject, Social Studies, Religious, and Cultural content strands, for Matthayomsuksa 1 level, with a required efficiency of 80/80, 2) to compare learning achievement, critical thinking, and emotional intelligence of those two groups, between before and after learning in each approach, and 3) to compare learning achievement, critical thinking, and emotional intelligence between the students who learned based each approach. The samples used in this study consisted of 65 Matthayomsuksa 1 students from 2 classes, composed of 36 and 29 students, attending Song-Kraw Tawatburi School, Tawatburi District, Roi-Et Province, in the second semester of the academic year of 2015, obtained using the Cluster Random Sampling technique, and random assigned to provide learning with Cooperative Learning with Jigsaw Approach and Simulation Learning Approach respectively. The instruments used in this research were : 1) instructional plans learning based on Cooperative Learning with Jigsaw Approach and Simulation Learning Approach, with 12 plans and provided for two hours per each plan, had a total of 24 hours for learning in each approach ; 2) a 30- items test of learning achievement, with discriminating power (B) ranging 0.32-0.97, and a reliability (r_{cc}) of 0.90 ; 3) a 30- items of critical thinking test, with difficulties (p) ranging 0.23-0.78 and a reliability (KR-20) of 0.85 ; and 4) a 30- items scale on emotional intelligence of the students, with discriminating power (r_{xy}) ranging 0.28-0.78, and a reliability (α) of 0.87. The statistics used for

analysis data were percentage, mean, standard deviation, and F-test (One-way MANOVA) was employed for testing hypothesis.

The results of the study were as follows :

1. The efficiencies of instructional plans based on Cooperative Learning with Jigsaw Approach and Simulation Learning Approach, in ASEAN Education subject, Social Studies, Religious, and Cultural content strands, for Matthayomsuksa 1 level, were 82.69/81/84 and 82.39/81.84 respectively, those congruent with the establishment criterion.
2. The students who learned in both of two groups showed the higher posttest in learning achievement, critical thinking, and emotional intelligence than pretest, at the .05 level of significance.
3. The students who learned based on simulation approach showed higher of learning achievement and critical thinking than the group of students learned based on Cooperative Learning with Jigsaw approach at the .05 level of significance, but both of two groups did not show different of emotional intelligence.

Keywords : Instructional Strategy Based on Cooperative Learning with Jigsaw Approach and Simulation Learning Approach, Learning achievement, Critical thinking, Emotional intelligence

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย ที่ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความรู้ทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาและการประกอบอาชีพตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ 2551 : 21) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่สังคมยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข และได้กำหนดให้เป็นกลุ่มสาระที่จะต้องเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคมและการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดีของชาติและสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ 2551 : 23) โดยลักษณะการคิดที่จะช่วยให้นักเรียนแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยเหตุผลและการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) ซึ่งเป็นทักษะการคิดที่ใช้แก้ปัญหาที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขในสังคมปัจจุบันจะต้องมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเพื่อให้รอดพ้นจากปัญหาอุปสรรคอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2549 : 15-17)

การคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงมีความสำคัญสำหรับทุกคนในสังคม โดยเฉพาะผู้เรียนซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจลงความเห็นกับข้อมูลที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ทำให้มีมุมมองโลกทัศน์กว้างยิ่งขึ้น การคิดอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยให้สามารถค้นหาปัญหาและหาวิธีการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ขณะที่การนำตนเองในการเรียนรู้ ก็เป็นอีกหนึ่งความสามารถในการเรียนรู้ที่จะสามารถช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาการทางสติปัญญา พัฒนาทางด้านทักษะกระบวนการต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น โดยผู้เรียนจะได้รู้จักใช้ความรู้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่จะทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้นรวมทั้งจะได้นำประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ มาช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะการนำตนเองในการเรียนรู้ได้ อีกทั้งยังเป็นการฝึกปฏิบัติที่สำคัญที่จะนำไปสู่การเป็นบุคคลที่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นนักแก้ปัญหาที่มีความสามารถในทุกสถานการณ์ เมื่อนักเรียนเผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่ผู้เรียนไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ในการแก้ปัญหาเพื่อที่จะให้สำเร็จลุล่วงได้นั้น นักเรียนต้องเรียนรู้จากสถานการณ์นั้นๆ เพื่อหาวิธีปฏิบัติ รู้จักการค้นหาข้อมูล และการประยุกต์ความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ในการปฏิบัติกันด้วย (นิราศ จันทรจิตร 2550 : 123)

การแก้ปัญหาที่จะทำให้นักเรียนมีการพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และส่งเสริมความสามารถในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพทั้งด้านความรู้ ความสามารถและทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรแนวทางหนึ่งคือ การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ซึ่งเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่อาศัยหลักพึ่งพากันเพื่อความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ (ดวงกมล สีนเพ็ง 2553 : 185) ช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามในการเรียนรู้เป็นผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีทักษะการทำงานกลุ่มย่อย และการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มนอกจากนี้ยังพัฒนาทักษะทางสังคมความสามารถในการทำงาน และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทิตนา ขามมณี 2552 : 99-101) โดยเฉพาะการเรียนแบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคจิกซอร์ เป็นรูปแบบหนึ่งของวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบใช้ประสบการณ์จริง ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ฝึกทักษะกระบวนการกลุ่ม ความสามารถในการทำงานร่วมกัน เป็นการจัดการกิจกรรมกลุ่มตามความสามารถของผู้เรียนที่ต่างกัน เรียนรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ ช่วยเหลือกัน รับผิดชอบผลการเรียนรู้ด้วยตนเองและของกลุ่ม

การจัดการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญของกิจกรรมการเรียน ได้แก่ (1) การให้รางวัลหรือคำชมเชยแก่ทีมหรือกลุ่มผู้เรียน (Team Rewards) (2) ความรับผิดชอบในการเรียนของสมาชิกแต่ละคน (Individual Accountability) และ (3) การมีโอกาที่จะประสบผลสำเร็จในงานที่เท่าเทียมกัน (Equal Opportunities for Success) ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวไม่เพียงจะกำกับควบคุมให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน แต่ยังมีเหตุผลที่จะนำผู้เรียนแต่ละคนไปสู่ความสำเร็จด้วยความมุ่งมั่นอย่างแท้จริง วิธีการหรือรูปแบบกิจกรรมการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือที่นำมาใช้เป็นหลักหรือต้นแบบ ได้แก่ แบบจิกซอร์ซึ่งมีผลการวิจัยสนับสนุนและเชื่อถือได้ว่ากิจกรรมการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือที่กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติงานกลุ่มที่ได้รับมอบหมายร่วมกันจนสำเร็จ จะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ด้วยปัจจัยที่เสริมสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน (Slavin 1995 : 200) ซึ่งนักวิจัยเห็นว่าเป็นกิจกรรมการเรียนที่มีความซับซ้อนสำหรับนำไปปฏิบัติ และควบคุมให้การจัดการกิจกรรมการเรียนประสบผลสำเร็จแต่ละครั้ง ผลการจัดการเรียนแบบร่วมมือส่วนมากจะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น โดยทั่วไปการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ จะพิจารณาองค์ประกอบของกิจกรรมในด้านการสนับสนุนการเรียน ปริมาณความมากน้อยของเนื้อหาที่นำมาจัดกิจกรรม ระยะเวลาที่ใช้ เนื้อหาบทเรียน ส่วนประกอบของกลุ่ม วัสดุสื่อและกระบวนการตัดสินใจในบริบทที่เกี่ยวข้อง (Siegel 2000 : 62)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยได้แสดงออกหรือลงมือปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งสามารถทำให้ การเรียนวิชาอาเซียนศึกษาน่าสนใจกระตุ้นผู้เรียนให้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสนุกสนาน พบว่า การจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเป็นวิธีหนึ่งที่จะสามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณและเพิ่มความฉลาด ทางอารมณ์ของนักเรียนที่เรียนวิชาอาเซียนศึกษาได้ดีขึ้นประกอบกับลักษณะของการทำกิจกรรมที่น่าสนใจ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงบทบาทต่างๆ ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติต่อการเรียนยิ่งขึ้น ซึ่งแนวคิดนี้ได้จากการศึกษา งานของผู้เชี่ยวชาญในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาทิ ทิศนา ขัมมณี (2550) ได้เสนอวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถานการณ์จำลองซึ่งเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนลงไปเล่นในสถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูลกติกา การเล่นที่สะท้อนความจริงในการตัดสินใจและ แก้ปัญหาต่างๆ สถานการณ์จำลองเป็นกิจกรรมที่ให้ออกสาผู้เข้าร่วมสถานการณ์ได้ฝึกฝนการใช้ทักษะการคิด การตัดสินใจ การแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างมีวัตถุประสงค์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น ประกอบกับข้อมูลผลการวิจัยของ เนตรา มูลดวง (2550 : 74-78) ที่ได้พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สถานการณ์จำลอง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องวิถีประชาธิปไตยที่ผลการวิจัย พบว่าผู้เรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยความกระตือรือร้น การได้เผชิญสถานการณ์ปัญหาได้เสนอ แนวคิดอย่างอิสระได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันจนสามารถสรุปบทเรียนได้ซึ่งสอดคล้องกับ (อรนุช ภูมิเหล่าแจ้ง 2557 : 44) ที่ได้กล่าวถึงประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้แบบนี้ไว้ว่า 1) ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง ที่สอดคล้องกับชีวิต และ 2) ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจนค้นพบความสามารถ ความถนัดและวิธีการเรียนรู้เกิดขึ้น ด้วยตนเอง กิจกรรมดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แก้ปัญหา อย่างมีประสิทธิภาพมีความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้น กล้าแสดงออกมีทักษะการทำงานกลุ่มมีความรับผิดชอบต่ตนเองและกลุ่ม และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่ม สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาอาเซียนศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ราชบุรี เห็นว่านักเรียนในระดับชั้นนี้ยังประสบปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีต้องใช้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ และเป็นปัจจัยสำคัญสนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะดำเนินการศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ที่เรียนวิชาอาเซียนศึกษาให้บรรลุผลและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณแตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ สถานการณ์จำลอง วิชาอาเซียนศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความฉลาดทาง อารมณ์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์และ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียน ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ และกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถานการณ์จำลอง

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนศึกษา สงเคราะห์วัชรบุรี สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 4 ห้องเรียน รวม 160 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์วัชรบุรี ห้อง 1/2 จำนวน 36 คน และนักเรียนห้อง 1/4 จำนวน 29 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ จำแนกเป็นการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความฉลาดทางอารมณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ สถานการณ์จำลอง วิชาอาเซียนศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบละ 12 แผน ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมแบบละ 24 ชั่วโมง มีผลการประเมินคุณภาพและค่างานเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญรายแผน อยู่ในระดับมาก

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาอาเซียนศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบ เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (B) ตั้งแต่ 0.32–0.97 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (r_{cc}) เท่ากับ 0.90

3. แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ วิชาอาเซียนศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็น แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยาก (p) ตั้งแต่ 0.23–0.78 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.28–0.90 มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.85

4. แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r_{xy}) ตั้งแต่ 0.28–0.78 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (α) เท่ากับ 0.87

ขั้นตอนการวิจัย

1. ผู้วิจัยชี้แจงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ วิชาอาเซียนศึกษา รวมทั้งแนวทางการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทหน้าที่รับผิดชอบและการวัดผลประเมินผล ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละแบบให้กับนักเรียนรับรู้เข้าใจ

2. จัดเก็บข้อมูลก่อนเรียน (Pre- test) กับนักเรียนทั้งสองกลุ่มด้วยแบบทดสอบผลวัดสัมฤทธิ์ ทางการเรียน แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และตอบแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์

3. ดำเนินการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ และจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง ผู้วิจัยเป็นผู้จัดการเรียนรู้ทั้งสองกลุ่มด้วยตนเอง จัดสภาพบรรยากาศ ห้องเรียนให้เหมาะสมเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ทั้งสองแบบ พร้อมทั้งจัดเก็บคะแนนระหว่างเรียนจากการปฏิบัติ กิจกรรมใบงานและการทดสอบย่อยท้ายแผนของนักเรียน

4. จัดเก็บข้อมูลหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบ ทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และตอบแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง วิชาอาเซียนศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80 โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความฉลาดทางอารมณ์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์และการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง โดยทดสอบสมมติฐานด้วย t-test (Dependent Samples)

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียน ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ และได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง โดยทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ F-test (One- way MANOVA)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ทั้งสองแบบ สรุปได้ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง วิชาอาเซียนศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.69/79.17 และ 82.39/81.84 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ และกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความฉลาดทางอารมณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ทั้งสองแบบมีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์และการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง สามารถอภิปรายผลในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ผลการศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ วิชาอาเซียนศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.69/79.17 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ การที่ปรากฏผลเช่นนี้ เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุผลตาม จุดประสงค์ ด้วยความกระตือรือร้นอยากเรียน กิจกรรมการเรียนเหมาะกับเนื้อหาและความต้องการของผู้เรียน ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จริง โดยจัดเรียนเป็นกลุ่มย่อยมีจำนวนสมาชิกในกลุ่มที่เหมาะสมระหว่าง 4-6 คน ตามบริบทการเรียน เพื่อสนับสนุนและกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน ทั้งในด้านการรู้คิด ด้านคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งกลุ่มผู้เรียนที่จัดไว้แต่ละกลุ่มนั้นจะร่วมกันปฏิบัติงานที่ได้รับ มอบหมายให้บรรลุผล โดยใช้เวลาปฏิบัติกิจกรรมให้พอเพียงกับงานที่ต้องการทำให้สำเร็จอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ความสำเร็จของกลุ่มผู้เรียนจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการเรียนรู้รายบุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่ม องค์ประกอบสำคัญ ที่จะสนับสนุนให้การเรียนมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การจัดสถานการณ์การเรียนที่น่าสนใจสอดคล้องกับความต้องการ ของผู้เรียน เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดด้านบวก รวมทั้งความรับผิดชอบของผู้เรียน แต่ละคนที่ชัดเจน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงานของกลุ่ม ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและ การใช้กระบวนการกลุ่ม (Ong and Yue 2006 : 110) รวมทั้ง Johnson and Johnson (1999, cited in Dick, Lou and James 2009 : 85) ได้อธิบายองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือที่มีประสิทธิผลไว้ว่า จะมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ (1) การมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องของผู้เรียนในกลุ่มสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านบวก (2) การมีปฏิสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด ให้บรรลุผลสำเร็จด้วยความพยายาม (3) การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคน เพื่อสนับสนุนให้งานในกลุ่มประสบผลสำเร็จ (4) การสร้างสัมพันธ์ภาพและทักษะในกลุ่มย่อย ด้วยการสื่อสาร การยอมรับนับถือ การไว้วางใจ การใช้บทบาทผู้นำ การแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง และการตัดสินใจ (5) การใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อสะท้อนวิธีการทำงานกลุ่มที่ดีและ เลือกสรรในสิ่งที่ควรปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างการทำงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งเงื่อนไขการจัดการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพอาจเป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ด้านบวก การสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถทบทวนแก้ปัญหาซ้ำ อีกครั้ง รวมทั้งการควบคุมบรรยากาศที่ดีขณะที่ผู้เรียนสนทนาในกลุ่ม จากเงื่อนไขดังกล่าวจึงส่งผลให้แผนการจัด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งทิวา วิริยะสกลิต (2552 : 118) ที่พบว่าแผนการจัด การเรียนรู้แบบ Jigsaw เรื่อง หน้าที่ประชาชนไทย มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.24/78.21 เช่นเดียวกับผลการ วิจัยของ ปฐมพงษ์ บานฤทัย (2550 : 105) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือจิกซอร์ เรื่อง การเมืองการปกครองสมัยอยุธยา ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 93.25/91.42 รวมทั้งผลการศึกษาของ วิเวก บุตรโท (2549 : 67-68) พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบจิกซอร์ เรื่อง พุทธประวัติและสาวก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 87.74/81.79 และผลการศึกษาของ ณัฐชา ศรีหล้าภูเขียว (2553 : 127) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สาระเศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ Jigsaw มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.58/80.89

1.2 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง วิชาอาเซียนศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.39/81.84 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด ที่ปรากฏผลเช่นนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลองเป็นการใช้ปรากฏการณ์ ในชีวิตจริงมานำเสนอในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือแสดงออกตามสภาพ ประกอบการจัดให้มีการ สะท้อนผลการปฏิบัติของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด จึงเป็นการสร้างสรรค์การเรียนรู้และประสบการณ์การปฏิบัติ ที่มีประสิทธิภาพ (Morrison and others 2011 : 244) อีกทั้งการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลองจำเป็นการนำ

เหตุการณ์จากชีวิตจริงที่เป็นแนวคิดของเหตุการณ์ที่เป็นนามธรรม เพื่อกำหนดให้ผู้เรียนได้ฝึกแก้ปัญหาและเรียนรู้ อย่างมีความหมาย ปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้การใช้สถานการณ์จำลองประสบผลสำเร็จ ได้แก่ การอธิบาย ผู้เรียนเพื่อแนะนำเป้าหมายกิจกรรมและบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระและใช้ ความเป็นตัวเองปฏิบัติกิจกรรมให้มาก รวมทั้งมีการอภิปรายประเด็นสำคัญประกอบการสรุปผลการเรียนรู้ของ ผู้เรียน ซึ่ง Joyce Weil and Calhoun (2000, cited in Larson and Keiper 2011 : 196) เห็นว่ากระบวนการ จัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองที่ดีควรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การแนะนำจุดประสงค์การเรียนรู้ และกระบวนการหรือกิจกรรมสำคัญของบทเรียน (2) การจัดการระบบกิจกรรม (Organizing) เพื่อให้ผู้เรียนรับรู้ เข้าใจกฎเกณฑ์ การมอบหมายบทบาทหน้าที่และวิธีการตัดสินใจปฏิบัติในสถานการณ์ที่เผชิญด้วยความเข้าใจ (3) การปฏิบัติการในกิจกรรมพร้อมทั้งการได้รับข้อมูลป้อนกลับหรือการสะท้อนผลด้านอภิปัญญา (Metacognitive Reflection) และ (4) การสรุปบทเรียน เป็นการประมวลผลกิจกรรมและวิเคราะห์เหตุการณ์ที่ปรากฏในสถานการณ์ จำลองนั้น ว่าได้บรรลุผลตามจุดประสงค์เพียงใดและจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขในประเด็นใด เพื่อการเรียนรู้ ของผู้เรียนระยะต่อไป จากเหตุผลและปัจจัยดังกล่าวจึงส่งผลให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง มีประสิทธิภาพตามที่ปรากฏในผลการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เจริญทอง สุตสังข์ (2550 : 116) ที่พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง คุณธรรม จริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.67/85.37 และผลการวิจัย ของ อรุณวรรณ แก้วกล้า (2554 : 113) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง เรื่องวิถีชีวิต แบบประชาธิปไตย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.10/82.22 นอกจากนี้ผลการศึกษาของ ลักขณา ศรีมาต (2555 : 124) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.59/82.00 รวมทั้งผลการศึกษาของ เนตรนา มูลดวง (2550 : 118) ที่พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องวิถีประชาธิปไตย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.45/85.97 และผลการศึกษา ของ มาลินี เชื้อมกลาง (2553 : 126) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง เรื่อง กฎหมาย สำคัญในประเทศไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 92.65/81.33

2. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์ และการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถานการณ์จำลอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความฉลาดทางอารมณ์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถจำแนกการอภิปรายผลในแต่ละประเด็น ดังนี้

2.1 นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณและความฉลาดทางอารมณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนนั้น เป็นผลเนื่องมาจากการออกแบบ การจัดการเรียนรู้แบบจิกซอว์ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม โดยจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มแยกกันไปเรียนรู้เนื้อหาในฐานความรู้ตามที่ตนสนใจและมีความถนัด ผ่านการอภิปราย ความรู้ในฐานความรู้ที่ครูจัดไว้ให้ โดยเลือกเรียนรู้ในฐานความรู้ที่ตนสามารถและมีความพร้อม จากนั้นให้นักเรียน ตัวแทนกลุ่มกลับไปยังกลุ่มเดิมของตน เพื่อนำเสนอข้อมูลความรู้ที่ตนเองไปเรียนรู้มา พร้อมทั้งอภิปรายเพื่อ นำไปสู่ข้อสรุปจากการเชื่อมโยงสังเคราะห์ความรู้ของสมาชิกแต่ละคน ผู้ที่มีความสามารถสูงจะมีโอกาสช่วยเหลือ ผู้ที่มีความสามารถปานกลางและต่ำ ส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าร่วมกัน ช่วยเหลือกันในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ร่วมกันและปฏิบัติงานกลุ่มจนสำเร็จ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น และมีแรงจูงใจที่จะเรียนตาม ที่ได้รับมอบหมาย มีโอกาสได้ปรึกษาและให้คำแนะนำซึ่งกันและกัน จนบรรลุผลตามเป้าหมายของบทเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือที่เอื้อให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จ ในด้าน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดไตร่ตรองใคร่ครวญ และความฉลาดทางอารมณ์ ผ่านการอภิปรายและการสนทนาของกลุ่ม เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ได้ยึดเงื่อนไข ตามหลักการในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวก การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนอย่างใกล้ชิด และการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้ผู้เรียนแต่ละคนปฏิบัติ จนเกิดความสำเร็จในการเรียนของกลุ่ม เพราะสมาชิกกลุ่มแต่ละคนจะช่วยสนับสนุนงานของกลุ่มให้บรรลุผล ผ่านกิจกรรมการประเมินตนเอง การทบทวนงานร่วมกัน สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีโอกาสนำเสนอที่จะเกิดการเรียนรู้แบบรอบรู้ได้ (Savage and Armstrong 2004 : 277-278) รวมทั้ง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความคิดรวบยอดที่ดี ส่งเสริมการพัฒนาด้านการคิด ใช้กิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นและมีขั้นกิจกรรมที่น่าสนใจ ผู้เรียนจัดไว้เป็นกลุ่มได้ร่วมรับผิดชอบ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามกรอบเนื้อหาที่สมบูรณ์ มีโอกาสเรียนรู้ตามศักยภาพความชอบและวิธีที่ตนเองถนัด ประกอบกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมใช้ความสามารถด้านต่างๆ โดยเฉพาะการสนับสนุนให้ผู้เรียนทำกิจกรรมกลุ่ม ผ่านการเป็นตัวแทนของกลุ่มเพื่อไปร่วมเรียนรู้และสร้างความเข้าใจในประเด็นเนื้อหาของบทเรียน ในฐานะเป็นผู้รู้ของกลุ่ม จึงเป็นเงื่อนไขช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งใจรับผิดชอบในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ก่อนนำผลมาเสนอแก่สมาชิกของกลุ่ม และสุดท้ายนักเรียนแต่ละคนได้ร่วมกันคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ของสมาชิกแต่ละคนสรุปเป็นความรู้ของกลุ่ม จึงเป็นปัจจัยที่ช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียนผ่านความรับผิดชอบของตนเอง ซึ่งมีงานวิจัยจำนวนมากสนับสนุนว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์เหมาะกับการนำไปใช้เสริมสร้างผลสัมฤทธิ์และการคิดของนักเรียนในวิชาสังคมศึกษา ได้มากกว่า (Niemi 2009 : 7) จากเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความฉลาดทางอารมณ์หลังเรียนเพิ่มขึ้น ดังที่ปรากฏในผลการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริมา พุ่มทิพย์ (2552 : 126) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Jigsaw เรื่องอริยสัจ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้น สอดคล้อง กับผลการศึกษาของ กลอยใจ มุกดา (2553 : 88) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Jigsaw เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จงจิต ถนัดคำ (2553 : 91-92) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ แบบ Jigsaw เรื่อง ทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้น

2.2 นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความฉลาดทางอารมณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ที่ปรากฏผลเช่นนี้เนื่องมาจากการใช้สถานการณ์จำลองในชั้นเรียนจะเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ ในสถานการณ์การเรียนรู้ทั่วไปจะช่วยให้เสริมสร้างให้ผู้เรียนได้รับโอกาสเรียนรู้ด้านภาษาในการสื่อสารกับเพื่อนไปพร้อมด้วย ซึ่งเป้าหมายสำคัญของการใช้สถานการณ์จำลอง ได้แก่ การนำเสนอสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดประกอบการแก้ปัญหาผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ตามแนวทางที่เผชิญเหตุการณ์ในชีวิตจริง นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการเสริมสร้างเจตคติผู้เรียนด้านการใช้ความพยายามในการเรียนให้บรรลุผลด้วย ซึ่ง Jones (1995 : 14) เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลองที่มีคุณภาพควรเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในบริบทที่เหมาะสมดังนี้ มีเพื่อนร่วมเรียน ผู้ให้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในกิจกรรม มีการจัดการที่ดี มีพฤติกรรมและการกำหนดบทบาทหน้าที่ปฏิบัติที่ชัดเจน มีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ชีวิตจริง มีคุณธรรมจริยธรรมที่รับผิดชอบในชีวิตจริง และมีการสรุปผลปฏิบัติที่เสริมสร้างความสามารถด้านที่เกี่ยวข้องของผู้เรียน อีกทั้ง Larson and Keiper (2011 : 197) เห็นว่า มีแนวคิดสำคัญสนับสนุนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลองเพื่อการเรียนรู้ จะต้องใส่ใจดำเนินกิจกรรม

ให้ประกอบด้วย (1) สถานการณ์จำลองเป็นเหตุการณ์ที่ไม่สามารถนำมาจัดอธิบายแนะนำผู้เรียนโดยตรงได้ (2) ผู้สอนควรปล่อยให้เหตุการณ์ที่ไม่ได้มุ่งหวังไว้เบื้องต้นปรากฏขึ้นในกิจกรรม ก่อนนำเหตุการณ์ดังกล่าวมา ทบทวนสะท้อนผลเพิ่มเติมในขั้นสรุปบทเรียนอีกครั้งหนึ่ง (3) หลีกเลี่ยงหรือระงับการใช้สิ่งล่อใจให้ผู้เรียนเกิด พฤติกรรมตามที่ต้องการหรือการขอร้องให้ปฏิบัติตาม ถึงแม้บางครั้งจะเป็นเงื่อนไขจำเป็นต้องทำก็ตาม และ (4) การสรุปบทเรียนยังเป็นกิจกรรมสำคัญที่จำเป็น และต้องจัดให้มีขึ้นภายใต้เงื่อนไขการใช้เวลาที่เหมาะสม จากเหตุผลและปัจจัยดังกล่าว จึงส่งผลให้นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณและความฉลาดทางอารมณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ทั้งสองแบบมีความฉลาดทางอารมณ์ไม่ แตกต่างกัน การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ สถานการณ์จำลอง มีคุณภาพและความเหมาะสมกับบริบทการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งวิธีการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับธรรมชาติวิชา และความต้องการของผู้เรียนมากกว่า จึงส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมี วิจารณญาณ สูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยกิจกรรมร่วมมือแบบจิกซอร์ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วย สถานการณ์จำลอง เป็นการนำเสนอกรอบกิจกรรมที่เป็นนามธรรมของสถานการณ์เหตุการณ์ในชีวิตจริงที่ ต้องการให้ผู้เรียนหรือทีมร่วมกันแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนโดยผู้สอนได้ออกแบบลักษณะสถานการณ์ที่ ใกล้เคียงกับเหตุการณ์จริง สำหรับให้ผู้เรียนปฏิบัติหรือลงมือจัดกระทำด้วยตัวเอง สร้างการตอบสนองและ ปฏิบัติให้เกิดการแก้ไขจุดบกพร่องที่มีอยู่ให้ถูกต้องหรือคงสภาพที่มีความเหมาะสมให้ปรากฏในตัวผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนยังสามารถกำหนดเงื่อนไขที่เหมาะสมเพื่อต้องการให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตอบสนองควบคู่กับ ผู้เกี่ยวข้องในสถานการณ์ดังกล่าวจะมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้เรียนให้เป็นไปตามสภาพ จริง ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องอภิปรายสนับสนุนและประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนครั้งนั้นด้วย (Morrison et al 2011 : 233) อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผสมผสานข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนำไปอธิบายการใช้ทักษะ ปฏิบัติ การให้ข้อมูลป้อนกลับที่ถูกต้องเหมาะสม และการให้คำแนะนำจากผู้สอนจนเกิดการรอบรู้ในทักษะ ดังกล่าว นอกจากนี้กิจกรรมสถานการณ์จำลองอาจประยุกต์หรือจัดทำจากสถานการณ์ชีวิตจริง เพื่อนำไปใช้ ประกอบการออกแบบสถานการณ์การเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อสร้างความคิดรวบยอดและทักษะ ให้กับผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลองต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้จากผลที่เกิดขึ้นจากการลง มือปฏิบัติหรือกระทำกิจกรรม ลักษณะของกิจกรรมที่ใช้ประกอบการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลองอาจจัดใน รูปแบบของเกม การละเล่น การแข่งขันหรือการร่วมมือทำกิจกรรม (Joyce, Weil and Calhoun 2011 : 379) นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลอง เป็นกลวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อช่วยเสริมสร้าง ความรู้สึกเห็นใจและเพื่อเข้าใจสภาพลำบากใจในการดำเนินชีวิตของผู้อื่น โดยจัดให้ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์ หรือเหตุการณ์เรื่องราวปัญหา เพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติผ่านประสบการณ์สำหรับนำไปปฏิบัติ ซึ่ง ผู้เรียนจะได้เผชิญการปฏิบัติ การคิด การแสดงออกด้านความรู้สึก หรือการตอบสนอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนา ด้านความรู้ ทักษะปฏิบัติ ความคิดรวบยอด การร่วมมือด้วยความเห็นใจ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถ ของตนเอง และแนวโน้มการแสดงออก ผ่านการได้รับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น และนำมาแทนที่ประสบการณ์เดิม ของตน (Nesbitt 1971 : 36) ขณะที่การจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ จะให้ความสำคัญกับกิจกรรม ที่ผู้เรียนร่วมมือกันปฏิบัติงานกลุ่ม เพื่อให้บรรลุผลการเรียนรู้ตามเป้าหมายของกิจกรรมที่ร่วมกันปฏิบัติ ภายใต้

หลักการให้ผู้เรียนแต่ละคนได้รับผิดชอบในการเรียนรู้นอกกลุ่ม เพื่อนำความรู้มาสังเคราะห์ร่วมกับเพื่อนในกลุ่มให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ถึงแม้การจัดการเรียนรู้แบบจิกซอว์ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือ และเป็นการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ ในกรณีที่ผู้เรียนมีศักยภาพและความสามารถในการเรียนระดับสูง เนื่องจากผู้เรียนที่เป็นสมาชิกกลุ่มแต่ละคนจะต้องใช้ ความสามารถเฉพาะของตนให้บรรลุผล ในบทบาทที่เป็นผู้รู้ของกลุ่ม แต่หากผู้เรียนแต่ละคนขาดศักยภาพตรงเงื่อนไข ก็อาจส่งผลให้ผู้เรียนไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ด้านความคิดรวบยอดหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเนื้อหา และความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณการได้ ประกอบกับการนำแผนกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือวิธีใดมาใช้กับผู้เรียน ก็จะต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเป้าหมายและบริบทการจัดการเรียนรู้ ซึ่ง Sherman and Klien (1995, cited in Morrison et al 2011 : 234) เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือให้มีประสิทธิภาพอาจนำมาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้โดยทั่วไปในลักษณะที่หลากหลายทั้งบริบทการเรียนรู้ปกติ และจัดการเรียนด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งอาจจะเหมาะสมและส่งผลการเรียนรู้กับผู้เรียนได้ รวมทั้งการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เป็นวิธีการเรียนที่จัดให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ร่วมทำงานกันเป็นกลุ่มย่อย โดยกำหนดกิจกรรมให้สมาชิกรับผิดชอบงานกลุ่ม มีการหมุนเวียนหน้าที่การทำงานที่ทั่วถึง มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด มีการช่วยเหลือกัน มีพัฒนาทักษะการทำงาน และทักษะทางสังคม การจัดกิจกรรมจะเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน ความสำเร็จของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือและความสามารถของสมาชิกในกลุ่มทุกคน สมาชิกแต่ละคนจะมีหน้าที่รับผิดชอบที่จะเรียนรู้ในกระบวนการแก้ปัญหาาร่วมกัน มุ่งเน้นสมาชิกในกลุ่มทุกคนจะต้องรับผิดชอบ และคอยช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนซึ่งกันและกัน (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ 2544 : 37) จากเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในส่วนที่เป็นผลของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ทั้งสองแบบ มีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกันนั้น อาจเป็นผลของกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งสองแบบมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการวิเคราะห์ การแสดงบทบาทหรือการอภิปรายผล กิจกรรมสถานการณ์จำลองร่วมกัน เนื่องจากการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์มีลักษณะสำคัญของการเรียนที่ใช้กระบวนการเรียนผ่านกลุ่มผู้เรียนและมุ่งให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์กันแบบใกล้ชิด การมีปฏิสัมพันธ์กันในด้านบวก การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิก การทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันให้สำเร็จ และการใช้ทักษะทางสังคมเข้าช่วยสนับสนุนในการเรียน ปัจจัยดังกล่าวจะเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (Slavin and others 1990 : 24) อีกทั้ง Johnson and Johnson (1990 ; cited in Hall and others 2014 : 293) ได้ให้ความสำคัญในการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือว่า ทักษะการเรียนรู้ต้องใช้การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพผ่านการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ เพื่อต้องการให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยมีโอกาสเรียนรู้เนื้อหาบทเรียนและใช้ทักษะการร่วมมือของกลุ่ม ดังนั้น การเรียนด้วยกลุ่มร่วมมือจึงเป็นการเรียนรู้ของกลุ่มย่อยที่สนับสนุนให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน เพื่อให้งานกลุ่มประสบผลสำเร็จสูงสุด และผู้เรียนแต่ละคนเกิดการเรียนรู้เท่าเทียมกัน และ Henson (1996 : 125) เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นแบบการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนในกลุ่มร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายให้ประสบผลสำเร็จโดยสมาชิกจะใช้ความสามารถของตนช่วยการปฏิบัติงานซึ่งกันและกันกับเพื่อนในกลุ่ม โดยเฉพาะการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนในกลุ่ม ขณะที่การเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง เป็นการนำเสนอกรอบกิจกรรมที่เป็นนามธรรมของสถานการณ์เหตุการณ์ในชีวิตจริง ที่ต้องการให้ผู้เรียนหรือทีมร่วมกันแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนโดยผู้สอนได้ออกแบบลักษณะสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับเหตุการณ์จริง สำหรับให้ผู้เรียนปฏิบัติหรือลงมือจัดกระทำด้วยตัวเอง

สร้างการตอบสนองและปฏิบัติให้เกิดการแก้ไขจุดบกพร่องที่มีอยู่ให้ถูกต้องหรือคงสภาพที่มีความเหมาะสมให้ปรากฏในตัวผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนยังสามารถกำหนดเงื่อนไขที่เหมาะสม เพื่อต้องการให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตอบสนองควบคู่กับผู้เกี่ยวข้องในสถานการณ์ดังกล่าว จะมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้เรียนให้เป็นไปตามสภาพจริง ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องอภิปรายสนับสนุนและประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนครั้งนั้นด้วย (Morrison and others 2011 : 233) และ Brown (2007 : 232) เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง ช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันในแบบแผนของกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ออกแบบหรือจินตนาการขึ้นให้บรรลุผล ภายใต้เงื่อนไขการคิดวางแผนทำงานที่ใช้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการตัดสินใจร่วมกันด้วยบรรยากาศของกลุ่มผู้เรียนที่หลากหลาย ในลักษณะของกลุ่มที่อาจมีสมาชิกค่อนข้างมาก ในบางโอกาส จากเหตุผลและปัจจัยดังกล่าวจึงส่งผลให้นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง และกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ มีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้สอนวิชาอาเซียนศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ เนื่องจากเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ค่อนข้างเป็นระบบ และเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณและความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จ และสอดคล้องเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์และโดยการใช้สถานการณ์จำลอง ผู้สอนควรคำนึงถึงความต้องการและบริบทของผู้เรียนประกอบ เนื่องจากเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ใช้เวลาและปัจจัยอื่นสนับสนุนค่อนข้างมาก โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลอง

1.3 ผู้สอนสามารถจัดหรือกำหนดเนื้อหาบทเรียน สำหรับเลือกนำมาใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม ควรเป็นเนื้อหาที่ไม่ยากและซับซ้อนเกินไปสำหรับผู้เรียนประกอบการเรียนรู้แบบจิกซอร์ และเป็นเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความตระหนักและคุณค่าในตัวเองของผู้เรียน

1.4 ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเข้ากลุ่มผู้เรียนตามความสนใจ ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ในบางครั้ง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพอใจในการเรียนรู้ และส่งผลต่อคุณภาพกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบอื่น เพื่อนำมาศึกษาวิจัยเปรียบเทียบผลของตัวแปรตาม เมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์และการใช้สถานการณ์จำลอง เช่น กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้หลักฐานข้อมูลหรือเหตุการณ์ประกอบ หรือการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะความรู้

2.2 ควรศึกษาตัวแปรตามอื่นของผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอร์และโดยการใช้สถานการณ์จำลอง ได้แก่ พฤติกรรมการนำตนเองในการเรียนรู้ ความรับผิดชอบในการเรียน การกำกับตนเองในการเรียน เจตคติต่อการเรียน การยอมรับนับถือตนเองหรือความสามารถในการแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.ธนตล ภูสีฤทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทระจิตร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ภมรพรรณ ยุธยาตร์ กรรมการสอบ และอาจารย์ ดร.สุวิมล โพธิ์กลิ่น กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งสำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : ชุมชน
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2551.
- กลอยใจ มุกดา. **ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยกลุ่มร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์**. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.
- จงจิต ถนัดคำ. **การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ทวีป
อเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์**.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.
- ณัฐชา ศรีหล้าภูเขียว. **ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระเศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสตร์และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิ๊กซอว์**. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.
- ดวงกมล สีนเพ็ง. **การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ : การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
: กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิ. พรันท์
(1991), 2553.
- ทิตนา แคมมณี. **รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2552.
- . **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**.
พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- นิราศ จันทระจิตร. **ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาหลักสูตรคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กับจุดมุ่งหมาย
ของหลักสูตรคณิตศาสตร์ประถมศึกษา พ.ศ. 2550**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2550.
- เนตรา มูลดวง. **การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรมเรื่องวิถีประชาธิปไตย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. การค้นคว้าแบบอิสระการศึกษา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.
- ปฐมพงษ์ บานฤทัย. **การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง การเมืองการปกครองสมัยอยุธยา
กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2550.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. **การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : แนวคิดวิธีและเทคนิคการสอน 2**. กรุงเทพฯ :
สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2544.

- มาลินี เชื้อมกลาง. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือโดยใช้สถานการณ์จำลองเรื่องกฎหมายสำคัญในประเทศไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. การค้นคว้าแบบอิสระการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.
- รุ่งทิพา วิริยะสถิต. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หน้าที่ประชาชนไทย การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญากับการจัดการเรียนรู้แบบจิกซอร์. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- ลักขณา ศรีมามาศ. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองและการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2555.
- วิเวก บุตรโท. การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบจิกซอร์ เรื่องพุทธประวัติและสาวกกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2549.
- ศิริมา พุ่มทิพย์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง อริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิคจิกซอร์ 2 กับการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวทางการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2549.
- เหรียญทอง สุดสังข์. การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องคุณธรรมจริยธรรมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและโดยใช้สถานการณ์จำลอง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.
- อรนุช ภูมิเหล่าแจ้ง. “การพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานในโรงเรียนฟ้าแดดสูงยางวิทยาการ,” วารสารบริหารการศึกษามหาบัณฑิต. 14, 2(มกราคม-พฤษภาคม 2557) : 40-53, 2557.
- อรุณวรรณ แก้วกล้า. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเรื่องวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. การค้นคว้าแบบอิสระการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2554.
- Brown, H. Douglas. *Teaching by Principles : An Interactive Approach to Language Pedagogy*. 3rd ed. New York : Pearson Education, 2007.
- Dick, Walter, Lou Carey and James O. Carey. *The Systematic Design of Instruction*. 7th ed. Upper Saddle River, NJ : Pearson Education, 2009.
- Hall, Gene E., Linda F. Quinn; and Donna M. Gollnick. *Introduction to Teaching : Making A Difference in Student Learning*. Thousand Oaks CA : SAGE Publication, 2014.

- Henson, Kenneth T. **Methods and Strategies for Teaching in secondary and Middle Schools.** 3rd ed. White Plains, N.Y. : Longman, 1996.
- Jones, K. **Simulations : A Handbook for Teachers and Trainers.** 3rd ed. East Brunswick, NJ : Nichols, 1995.
- Joyce, Bruce, Marsha Weil and Emily Calhoun. **Models of Teaching.** Boston : Pearson Education, 2011.
- Larson, Bruce E. and Keiper Timothy A. **Instructional Strategies for Middle and Secondary Social Studies : Methods, Assessment, and Classroom Management.** New York : Routledge, 2011.
- Morrison, Gray R. Ross, Steven M. Kalman Howard K. and Kemp Jerrold. **Designing Effective Instruction.** 6th ed. Hoboken : John Wiley and Sons, 2011.
- Nesbitt, W. A. **Simulation Games for the Social Studies Classroom.** New York : Foreign Policy Education, 1971.
- Niemi, Jeffrey. **An Examination of Cooperative Learning Models and Achievement in Middle and Secondary Level Social Studies.** Thesis for The Degree Doctor of Education. Ed. D. Walden University, Minnesota, United States, 2009.
- Ong and Yue. **Teaching Strategies that Promote Thinking : Model and Curriculum Approaches.** Singapore : McGraw-Hill, 2006.
- Savage, Tom V. and Armstrong David G. **Effective Teaching in Elementary Social Studies.** 5th ed. New Jersey : Pearson Education, 2004.
- Siegal, C., et al. "The construction of community indexes of mental health and social and mental well-being and their application to New York City," **Evaluation and Program Planning.** 23(January 2000) : 315-327.
- Slavin, R. E. **Cooperative Learning : Theory, Research and Practice.** 2nd ed. Boston : Allyn and Bacon, 1995.
- Slavin, Robert E and others. "Cooperative Learning Models for the 3 R'S," **Educational Leadership.** 47,4(January 1990) : 22-28.

การเปรียบเทียบความพร้อมทางคณิตศาสตร์และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน
ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ระหว่างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน
กับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป

Comparisons of Mathematical Readiness, and Emotional Intelligence of
Kindergartners Level 2 Between Who Learned Based on Brain Based
Learning and HighScope Learning Approaches

ธราธิคุณ ระหา¹

ชนดล ภูสีฤทธิ์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ (1) พัฒนาแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานและแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานและแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป ชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ (3) เปรียบเทียบความพร้อมทางคณิตศาสตร์และความฉลาดทางอารมณ์หลังเรียน ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ระหว่างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโพธิ์ชน และโรงเรียนบ้านกุดแซ่โนนโพธิ์วิทยา อำเภอสกลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม จำนวน 2 กลุ่มๆ ละ 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป จำนวนแบบละ 20 แผน ๆ ละ 45 นาที (2) แบบทดสอบวัดความพร้อมทางคณิตศาสตร์ ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยาก (p) ตั้งแต่ 0.23–0.68 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.31–0.74 มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.84 (3) แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จำนวน 15 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.36-0.71 มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.86 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และทดสอบสมมุติฐานใช้สถิติ F-Test (One-way MANOVA)

ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป ชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 90.10/86.00 และ 90.66/82.66 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ตามลำดับ
2. ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป ชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.6718 และ 0.6133 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 67.18 และ 61.33 ตามลำดับ
3. นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 กลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป มีความพร้อมทางคณิตศาสตร์และความฉลาดทางอารมณ์หลังเรียนไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป, ความพร้อมทางคณิตศาสตร์, ความฉลาดทางอารมณ์

¹ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Abstract

The purposes of this research were : 1) to develop plans for learning management based on Brain Based Learning and HighScope learning approaches, for kindergartners level 2, with the required efficiencies criterion of 80/80, 2) to study for the effectiveness indices of plans for learning management based on Brain Based Learning and HighScope learning approaches, and 3) to compare mathematical readiness, and emotional intelligence of Kindergartners level 2 between who learned based on Brain Based Learning and HighScope learning approaches. The samples used in this study consisted of 40 kindergartners from 2 classes, composed of 20 learners in each class, attending from Ban Phochan school and Ban Gudkhae-Nonpowittaya school, Selaphoom District, Roi-Et Province, in the second semester of the academic year of 2015, obtained using the Cluster Random Sampling technique, and random assigned to provide learning with Brain Based Learning and HighScope learning approaches respectively. The instruments used in this research were : 1) instructional plans learning based on Brain Based Learning and HighScope learning approaches, with 20 plans and provided for 45 minutes per each plan ; 2) a 30- items test of mathematical readiness with difficulty (p) ranging 0.23–0.68, discriminating power (r) ranging 0.31–0.74 and a reliability (KR-20) of 0.84 ; 3) a 15- item scale of emotional intelligence of the students, with discriminating power (r_{xy}) ranging 0.36-0.71, and a reliability (α) of 0.86. The statistics used for analysis data were percentage, mean, standard deviation, and F-test (One-way MANOVA) was employed for testing hypothesis.

The results of the study were as follows :

1. The efficiencies of instructional plans based on Brain Based Learning and HighScope learning approaches, for kindergartners level 2 were 90.10/86.00 and 90.66/82.66 respectively.
2. The effectiveness indices of those two instructional plans based on Brain Based Learning and HighScope learning approaches were 0.6718 and 0.6133, which indicated that two groups of the learners had progresses in learning at 67.18 and 61.33 percents respectively.
3. The students who learned in both of two groups based on Brain Based Learning and HighScope learning approaches, did not show difference of mathematical readiness, and emotional intelligence.

Keywords : Instructional strategy based on Brain Based Learning and HighScope learning Approaches, Mathematical readiness, Emotional intelligence

บทนำ

การจัดการศึกษาของเด็กก่อนประถมศึกษามีความสำคัญยิ่ง เด็กปฐมวัยหรือเด็กก่อนวัยประถมศึกษาเป็นวัยที่มีความสำคัญที่สุดในชีวิต เพราะเด็กมีพัฒนาการทุกด้านรวดเร็วมาก ประสบการณ์ที่เด็กได้รับในช่วงนี้เป็นประสบการณ์ที่ดีและเหมาะสมจะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาได้เต็มศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2539 : 1) ภาครัฐจึงกำหนดปรัชญาการศึกษาปฐมวัยที่ว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็ก ตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบท สังคม วัฒนธรรม ที่ได้อาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ว่า ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี กล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อมัดเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน มีสุขภาพจิตที่ดีและมีความสุข มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตใจที่งดงาม ชื่นชมและแสดงออกทางดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย ช่วยเหลือตนเองได้อย่างเหมาะสมกับวัย รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2546 : 6)

จากผลการประเมินพัฒนาการตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของกลุ่มโรงเรียนนางามอำเภอสลภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ยังพบว่า มาตรฐานด้านความสามารถพัฒนาการทางสติปัญญา โดยเฉพาะความพร้อมทางคณิตศาสตร์และความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียน หรือการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมของเด็กในวัยนี้ ยังต้องการการปรับปรุงพัฒนาให้อยู่ในระดับสูงขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 2557) เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการให้เหมาะสมกับวัยและบริบทการเรียนรู้ของผู้เรียนรวมทั้งการมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น การใช้ภาษาสื่อสารที่เหมาะสมกับวัย และการมีความคิดรวบยอดในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ซึ่งยังมีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ โดยเฉพาะความสามารถทางคณิตศาสตร์ ที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ด้านการรู้คิดทางสติปัญญา และต้องการปรับปรุงพัฒนาให้มีคุณภาพสูงขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในด้านความสามารถทางคณิตศาสตร์ ให้มีระดับสูงขึ้นนั้น สามารถที่จะเลือกแนวคิดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮโลโคป เป็นกรอบการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนระดับปฐมวัยให้มีความสามารถในด้านดังกล่าวบรรลุผล ซึ่งปรากฏผลการวิจัยสนับสนุนว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮโลโคป เป็นกิจกรรมประสบการณ์ที่ช่วยพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ให้สูงขึ้น (ศิริพรรณ สิทธิพูนอนุภาพ 2552 : 67)

เนื่องจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮโลโคป สามารถช่วยสนับสนุนและเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จ การประยุกต์ใช้ทฤษฎีพุทปัญญา เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นบนพื้นฐานทฤษฎีพุทปัญญาโดยยึดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่อาศัยความสามารถทางพุทปัญญาทั้งแปดด้านของผู้เรียน เป็นกรอบการจัดประสบการณ์ การประยุกต์พุทปัญญาเพื่อการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการเรียน

ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพและความถนัดของผู้เรียน (เยาวยา เดชะคุปต์ 2551 : 118-120) แนวคิดในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนอีกแนวทางเลือกหนึ่ง ได้แก่ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคป (High Scope Learning)

เนื่องจากการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ในรูปของกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง และเกมการศึกษา ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมได้หลากหลายแนวทาง และผู้วิจัยเห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดโดยใช้สมองเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตในทุกด้าน มีการทำงานเป็นองค์รวมและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง สมองและจิตใจของมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เลือกรับรู้และเรียนรู้ เป็นกระบวนการร่วมกันระหว่างความสนใจ การจดจ่อกับการเรียนรู้จากปลายประสาทสัมผัสและจดจำในสิ่งที่มีความสำคัญหรือความหมาย เกิดขึ้นทุกส่วน และบางส่วนของสมองทั้งในภาวะรู้ตัวและไม่รู้ตัว จากการกระตุ้นที่ท้าทายความอยากรู้อยากเห็น เพื่อการเรียนรู้อย่างไม่มีขีดจำกัด ดังนั้น เด็กปฐมวัยจึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยพื้นฐานของโครงสร้าง และหน้าที่การทำงานของสมอง หากสมองยังปฏิบัติตามกระบวนการทำงานปกติ การเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้นต่อไป (Caines and Caines 2009 : 58) หลักการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน จะมีความสำคัญเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน การเรียนรู้ต้องใช้ทุกส่วนทั้งการคิด ความรู้สึกและการลงมือปฏิบัติจริงไปพร้อมๆ กัน จึงเป็นการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างแบบแผนอย่างมีความหมายการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำองค์ความรู้และธรรมชาติการเรียนรู้ของสมองมาออกแบบกระบวนการเรียนรู้ มีกิจกรรมสร้างประสบการณ์ ตลอดจนจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม เพื่อสร้างศักยภาพสูงสุดในการเรียนรู้

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ และความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยนำการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป มาใช้ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านดังกล่าว และเป็นข้อสังเกตประกอบการค้นคว้าวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานและแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป ชั้นอนุบาลปีที่ 2
3. เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมทางคณิตศาสตร์และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ระหว่างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 กลุ่มโรงเรียนนางาม อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 7 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านโพธิ์ชัน โรงเรียนบ้านพันช้าง โรงเรียนบ้านกุดเรือ โรงเรียนบ้านโพธิ์ตาก โรงเรียนบ้านสำโรงหนองจอก โรงเรียนบ้านน้ำเที่ยงนาเรียง และโรงเรียนบ้านกุดแซ่โนนโพธิ์วิทยา มี 7 ห้องเรียน รวมนักเรียน 136 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโพธิ์ชัน และโรงเรียนบ้านกุดแซ่โนนโพธิ์วิทยา อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยกลุ่มทดลองที่ 1 ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโพธิ์ชัน จำนวน 20 คน ใช้การจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และกลุ่มทดลองที่ 2 ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านกุดแซ่โนนโพธิ์วิทยา จำนวน 20 คน ใช้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดของไฮสโคป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จำแนกเป็น 2 วิธี คือ 1) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน 2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป และตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ความพร้อมทางคณิตศาสตร์ 2) ความฉลาดทางอารมณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป แบบละ 4 หน่วยการเรียนรู้ รวม 20 คาบ ๆ ละ 45 นาที
2. แบบทดสอบวัดความพร้อมทางคณิตศาสตร์ ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยาก (p) ตั้งแต่ 0.23–0.68 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.31–0.74 มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.84 (3)
3. แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 15 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) ตั้งแต่ 0.36–0.71 และมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.86

การดำเนินการจัดเก็บข้อมูล

1. จัดเก็บข้อมูลก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ด้วยแบบทดสอบวัดความพร้อมทางคณิตศาสตร์ และแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์
2. ดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสมองเป็นฐานกับนักเรียนโรงเรียนบ้านโพธิ์ชัน และใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปกับนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดแซ่โนนโพธิ์วิทยา
3. ทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ด้วยแบบทดสอบวัดความพร้อมทางคณิตศาสตร์ และแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นฉบับเดียวกันที่ใช้ทดสอบและวัดก่อนเรียน
4. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มไปทำการตรวจ วิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อสรุปผลการทดลองตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80 โดยการหา

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละของคะแนนผลการเรียนระหว่างเรียนในแต่ละแผนเป็นประสิทธิภาพ กระบวนการ และคะแนนทดสอบหลังเรียนจากแบบวัดความพร้อมทางคณิตศาสตร์เป็นประสิทธิภาพของผลลัพธ์

2. วิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และคำนวณค่าดัชนีประสิทธิผล จากสูตร E.I.

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความพร้อมทางคณิตศาสตร์และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ระหว่างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานและการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป โดยใช้สถิติ F-test (One-way MANOVA)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยการเปรียบเทียบความพร้อมทางคณิตศาสตร์และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ระหว่างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตามแนวคิดไฮสโคป สรุปผลได้ดังนี้

1. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และแผนการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป ชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 90.10/86.00 และ 90.66/82.66 ตามลำดับ

2. ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป ชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.6718 และ 0.6133 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 67.18 และ 61.33 ตามลำดับ

3. นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 กลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป มีความพร้อมทางคณิตศาสตร์และความฉลาดทางอารมณ์ หลังเรียนไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1.1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน ชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 90.10/86.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หมายความว่า นักเรียนได้คะแนน การสังเกตพฤติกรรมเรียน การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน และคะแนนทดสอบย่อยท้ายหน่วย ระหว่างเรียนทั้ง 20 แผน คิดเป็นร้อยละ 90.10 และคะแนนจากการทดสอบวัดความพร้อมทางคณิตศาสตร์ หลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 86.00 แสดงว่า แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสามารถนำไปใช้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้เนื่องมาจากการ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่สอดคล้องกับ การทำงานของสมองและความสนใจของผู้เรียน ที่สามารถเลือกปฏิบัติกิจกรรมตามที่ตนเองสนใจผ่านการเล่น ตามมุมประสบการณ์ต่างๆ ที่ครูได้จัดเตรียมไว้ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติอย่างมีอิสระ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้อง กับแบบแผนการทำงานของสมองตามธรรมชาติ ตรงกันถึงถึงความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพสมองในแต่ละ

ช่วงอายุที่เหมาะสม จึงนำมาซึ่งกระบวนการจัดการและกระตุ้นการเรียนรู้ให้เหมาะสม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้สมองเป็นฐานในระดับปฐมวัยเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ลงมือสำรวจ และเรียนรู้ตามกรอบหลักสูตรที่มีคุณภาพ โดยดำเนินการวางแผนกิจกรรมที่รอบคอบ ซึ่งข้อค้นพบจากงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดการเรียนรู้ที่ใช้สมองเป็นฐาน จะปรากฏผลด้านเสริมสร้างการคิดสร้างสรรค์ควบคู่ไปพร้อมพัฒนาการด้านอื่น กลวิธีดังกล่าวจะนำไปสู่การเรียนรู้ตามที่ต้องการได้สูงสุดที่เชื่อมโยงกับบริบทแวดล้อมที่ปลอดภัย การสนับสนุนให้ใช้ด้านความรู้สึกร่วมที่มีคุณภาพต่อผลการเรียน การใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะการปฏิบัติด้วยการรับรู้หลายมิติ (Multisensory Practices) การเสนอกิจกรรมการปฏิบัติที่แยกเป็นส่วนย่อยๆ ในมุมมองที่แตกต่าง เพื่อสนองความแตกต่างของผู้เรียนผ่านกิจกรรมการวางแผน และช่วยให้ผู้รับรู้เข้าใจและสร้างความหมายของบทเรียนใหม่ (Shiller and Willis 2008 : 53) จากเงื่อนไขและปัจจัยดังกล่าว จึงส่งผลให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานมีประสิทธิภาพค่อนข้างสูง ดังที่ปรากฏในผลการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพัชรินทร์ วาวงค์มูล (2553 : 80-81) ที่พบว่า แผนการจัดประสบการณ์การพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ สำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวทางการเรียนรู้ที่ใช้สมองเป็นฐาน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.50/85.87 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุธิตา มั่นกลาง (2556 : 125-133) ที่พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์ทักษะทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดสมองเป็นฐานมีค่าเท่ากับ 89.95/86.94

1.2 แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป มีประสิทธิภาพเท่ากับ 90.66/ 82.66 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แสดงว่า นักเรียนได้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมการเรียน ผลการปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน และคะแนนทดสอบย่อยท้ายหน่วย ระหว่างเรียนทั้ง 20 แผน คิดเป็นร้อยละ 90.66 และคะแนนการทดสอบวัดความพร้อมทางคณิตศาสตร์หลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 82.66 ส่งผลให้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สามารถนำไปใช้จัดประสบการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่ปรากฏผลเช่นนี้เนื่องมาจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน ตามฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย และได้จัดไว้ที่เป็นหมวดหมู่ และเสริมสร้างให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาอย่างกระตือรือร้น สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองตามกรอบแนวทางการสร้างสรรค์การเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้มากขึ้น ซึ่งการจัดกิจกรรมตามแนวคิดไฮสโคป เน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติตามความสนใจของเด็ก เหมาะกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยใช้กระบวนการสร้างสรรค์การเรียนรู้ เด็กได้เรียนรู้จากการกระทำของตน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในสาระของสิ่งที่เรียน ผู้สอนจะจัดประสบการณ์สนับสนุนให้ผู้เรียนเลือกเรียนและเลือกปฏิบัติกิจกรรมตามศักยภาพและความต้องการของตน กระบวนการเรียนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนดำเนินการเรียนรู้และประเมินผลงานตนเอง เด็กมีโอกาสเชื่อมโยงการกระทำต่างๆ ผู้สอนจัดการเรียนรู้ผ่านความสัมพันธ์ และเผชิญสถานการณ์ปัญหาเพื่อการเรียนรู้มากขึ้น (กุลยา ตันติผลาชีวะ 2551 : 120-121) รวมทั้งการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป (High/Scope) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดำเนินการบนพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ในการปฏิบัติกิจกรรมโดยตรงของผู้เรียน ผนวกกับการมีโอกาสนสะท้อนความคิดของผู้เรียนเป็นการเสริมสร้างทักษะด้านการคิดที่สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน (Thomas 2010 : 30) จากเงื่อนไขและปัจจัยดังกล่าวจึงส่งผลให้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป มีประสิทธิภาพค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของมยุรา เพียรยิ่ง (2556 : 88-92) ที่พบว่า แผนการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์

และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 87.04/85.07 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

2.1 ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน ชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.6718 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 67.18 ที่ปรากฏผลเช่นนี้เนื่องมาจาก การประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพสมองในช่วงวัยอย่างเหมาะสม จึงส่งผลให้กระบวนการจัดการและกระตุ้นการเรียนรู้ตามแนวทาง Brain-based Learning ของผู้เรียนให้มีสติปัญญาและวุฒิภาวะทางอารมณ์สูงขึ้น สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพัฒนาการผู้เรียนในแต่ละวัย อีกทั้งยังสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละบริบทของเนื้อหาและธรรมชาติของผู้เรียนได้หลากหลาย หากนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้รอบด้าน นักวิทยาศาสตร์ยังพบว่าสมองไม่ได้แบ่งการทำงานเป็นซีกซ้ายและขวาตามที่เรามักจะเข้าใจกัน แม้ว่าสมองแต่ละซีกจะมีความถนัดของตัวเอง แต่สมองทำงานแบบเชื่อมกันหมด (All Parts of the Brain are Interlinked) และส่วนของสมองซีกซ้ายและซีกขวาก็มีการทำงานร่วมกัน (Overlap) เพื่อช่วยทำให้การเชื่อมโยงความคิดของสมองเราดีขึ้น (The Whole Brain Approach to Learning) ดังนั้น ผู้เรียนจึงสามารถใช้จินตนาการ ดนตรี ศิลปะ และมีสัมผัสพันธ์ มาส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องการใช้เหตุผล ภาษา และคณิตศาสตร์ได้ ในลักษณะการจัดระเบียบและความสัมพันธ์ในการทำงานของสมองส่วนต่างๆ การเรียนรู้ที่ผสมผสานไปกับความเพลิดเพลินทั้งในห้องเรียนและผ่านสื่อการเรียนรู้ที่มีความหมายน่าสนใจ และใช้กิจกรรมที่หลากหลาย จึงผสมผสานการทำงานของสมองทั้งสองซีกและส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนประสบผลสำเร็จ ในหลายด้าน (นิราศ จันทระจิตร 2558 : 97-98) อีกทั้ง หลักการด้านการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานที่จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและสนใจจนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียน สนับสนุนให้มีการเรียนรู้เป็นกลุ่ม ช่วยกันคิด ช่วยกันทำกิจกรรมจนประสบผลสำเร็จ รวมทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดเปรียบเทียบโดยการสังเกต บันทึก สร้างผลงานและเสนอผลงาน มีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและการผ่อนคลายทางอารมณ์ ส่งผลให้ผู้เรียนได้ตีเปิดโอกาสให้ฝึกปฏิบัติรอบด้าน และนำเสนอผลงานที่มีความมั่นใจในตนเอง (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ 2553 : 67) จากเงื่อนไขดังกล่าวจึงส่งผลให้ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน มีคุณภาพในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พชรินทร์ วาวงศ์มูล (2553 : 80-81) ที่พบว่าค่าดัชนีประสิทธิผลแผนการจัดประสบการณ์ การพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ สำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เท่ากับ 0.6601 แสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 66.01 และสอดคล้องกับผล การวิจัยของ สุธิตา มั่นกลาง (2556 : 125-133) ที่พบว่าค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดประสบการณ์ทักษะทางคณิตศาสตร์ สำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดสมองเป็นฐาน เท่ากับ 0.6811

2.2 ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป ชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.6133 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 61.33 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปได้มุ่งให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ นักเรียนจะเรียนรู้จากการกระทำของตน หลักการที่สำคัญของไฮสโคป ในระดับปฐมวัย คือ การเรียนรู้แบบลงมือกระทำ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเด็ก การเรียนรู้แบบลงมือกระทำจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดในโปรแกรมที่พัฒนาเด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ การเรียนรู้แบบลงมือกระทำ หมายถึงการเรียนรู้ซึ่งเด็กได้จัดกระทำกับวัตถุได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ความคิด และเหตุการณ์จนกระทั่งสามารถสร้างองค์ความรู้

ด้วยตนเอง จุดประสงค์สำคัญของการเรียนรู้แบบโฮสโคป มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะ การแก้ปัญหา มนุษยสัมพันธ์ และทักษะการสื่อสารที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จึงเน้นการจัดอุปกรณ์และเวลาให้แก่เด็กในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสนใจอย่างอิสระโดยมีครู เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้คำแนะนำให้งานเป็นไปตามลำดับและวัตถุประสงค์ที่เด็กต้องการ คอยกระตุ้นให้ เด็กคิดและแก้ปัญหาด้วยตัวเองให้มาก ประการสำคัญครูต้องใช้ปฏิสัมพันธ์มากที่สุดในการเรียนรู้ระหว่างปฏิบัติ หรือลงมือกระทำตามแผนและการทบทวนแผนงาน เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ ไม่ใช่เพียงจัดให้เด็กปฏิบัติตาม ขั้นตอนของการวางแผนการปฏิบัติและการทบทวนเท่านั้น จากเงื่อนไขและปัจจัยดังกล่าวจึงส่งผลให้แผนการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป มีดัชนีประสิทธิผลค่อนข้างสูง ตามที่ปรากฏในผลการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มยุรา เพียรยั้ง (2556 : 88-92) ที่พบว่าดัชนีประสิทธิผลการจัดประสบการณ์ ของแผนการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์ และความสามารถทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ตามแนวคิดโฮสโคป มีค่าเท่ากับ 0.7255 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้า ทางการเรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 72.55

3. นักเรียนชั้นอนุบาลกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป มีความพร้อมทางคณิตศาสตร์และความฉลาดทาง อารมณ์หลังเรียนไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจาก การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งสองแบบเป็น กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับธรรมชาติและความแตกต่างของผู้เรียน ที่เน้นให้ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความสามารถผ่านการใช้ ประสบการณ์พื้นฐานของผู้เรียนทั้งสองกลุ่มในระดับเดียวกัน ประกอบกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตาม แนวคิดสมองเป็นฐานและการเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป เป็นการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับพัฒนาการผู้เรียน ในวัยดังกล่าว อีกทั้งยังสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละบริบทของเนื้อหาและธรรมชาติของผู้เรียน ที่หลากหลาย เน้นให้เกิดการเรียนรู้รอบด้านด้วยการลงมือปฏิบัติ และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ใช้การคิด และ เหตุการณ์สนับสนุนจนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Caine and others (2009 : 32-33) ที่เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน เป็นการจัดสภาพแวดล้อมบริบทการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการจัดการเรียนรู้ที่มีความเชื่อมโยงหรือสัมพันธ์เกี่ยวข้อง ระหว่าง สถานการณ์การเรียนรู้กับแบบแผนการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดระบบข้อมูลให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับสไตล์การเรียนรู้ของผู้เรียน จัดสถานการณ์การเรียนรู้ให้มีเป็น ส่วนประกอบของกระบวนการ และเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในกิจกรรมการเรียนรู้พร้อมกันแบบองค์รวม มีการจัด การเรียนรู้ผ่านเหตุการณ์ที่มีความสำคัญกับผู้เรียน จัดการเรียนรู้มีความท้าทาย สนับสนุนให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ หรือคำตอบผ่านการค้นคว้า การปฏิบัติและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และมีการจัดการเรียนรู้ผ่านทางเลือก ภายในขอบเขตความรู้ที่ชัดเจน ในขณะที่การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโฮสโคป มุ่งเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติ กิจกรรมในแนวทางที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน กิจกรรมที่ออกแบบให้ปฏิบัติ จะเชื่อมโยงกับความต้องการ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนสอดคล้องกับเงื่อนไขของสถานการณ์ เหตุการณ์ในการเรียน เนื่องจากการจัดประสบการณ์แบบโฮสโคปนั้น ได้ยึดแนวทางการจัดการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์ ที่ผู้สอนได้จัดสถานการณ์ ให้เชื่อมโยงกับบริบทแวดล้อมและประสบการณ์ผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดออกแบบ ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เพื่อให้การเรียนรู้มีความหมายสอดคล้องกับประสบการณ์ผู้เรียน ประสบการณ์และ กิจกรรมดังกล่าว จึงสามารถส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะทางสังคมของผู้เรียน สนับสนุน

ให้ผู้เรียนบรรลุผลในการเรียนทั้งด้านภาษาและความสามารถทางคณิตศาสตร์ และมีโอกาสกระตุ้นผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ผ่านการสะท้อน การรู้คิดตามแนวคิดอภิปัญญา (Metacognitive Reflection) สนับสนุนให้ผู้เรียนใช้กิจกรรมสำรวจและกระตุ้นให้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง โดยที่ผู้สอนให้คำชี้แนะบางประเด็น จนผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เข้าใจผ่านการใช้ประสาทสัมผัสรับรู้เชื่อมโยงทุกด้าน (Jackson 2009 : 7-8) จากเงื่อนไขและปัจจัยดังกล่าว จึงส่งผลให้ผู้เรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ทั้งสองกลุ่ม มีความพร้อมทางคณิตศาสตร์และความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยบางส่วนของ โสภา แสนลือชา (2556 : 96) ที่พบว่านักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป มีความสามารถทางภาษา ความสามารถทางคณิตศาสตร์ และความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้อาจยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

1.2 ครูควรมีการเสริมแรงให้กับนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนกลุ่มที่ไม่สนใจในการเรียน ครูจะต้องให้ความสนใจและดูแลอย่างใกล้ชิด สนับสนุนการได้รับโอกาสยกย่องชมเชย ซึ่งจะทำให้เด็กนักเรียนกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น และเป็นการเพิ่มความมั่นใจให้นักเรียน

1.3 ครูต้องเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญจำเป็นให้พร้อมก่อนสอนทุกครั้ง เช่น ใบงาน ใบความรู้ แบบบันทึกการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1.4 ครูต้องศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคลก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และมอบหมายงาน รวมทั้งควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เป็นกันเองกับนักเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละขั้นตอน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป ควรนำไปใช้จัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยหรืออาจนำไปปรับใช้ตามความเหมาะสม

2.2 ควรนำการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป ไปศึกษาวิจัยร่วมกับตัวแปรอื่น เช่น ความพร้อมทางภาษา ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และการคิดเชิงสร้างสรรค์ ของผู้เรียน

2.3 ควรนำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป ไปทดลองหาประสิทธิภาพกับนักเรียนกลุ่มอื่นอีกหลายกลุ่มเพื่อจะได้ข้อสรุปผลการวิจัยกว้างขวาง และน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.ธนดล ภูสีฤทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทระจิตร ประธานกรรมการสอบ อาจารย์ ดร.ภมรพรรณ ยุระยาตร์ กรรมการสอบ และอาจารย์ ดร.สุวิมล โพธิ์กลิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนช่วยเหลือข้อบกพร่องต่างๆ ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546.
- กรมวิชาการ. แนวการจัดและสื่อการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2540.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ : มิตรสัมพันธ์กราฟิค, 2551.
- ฉัตรแก้ว เภาวิเศษ. “ปัจจัยที่ส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรภาษาอังกฤษคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต,” วารสารบริหารการศึกษาฉบับบัณฑิต, 14, 2(ตุลาคม 2556 – มกราคม 2557) : 49.
- ทิตนา แหมมณี. ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- นิราศ จันทระจิตร. “การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างการกำกับตนเองในการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2,” วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 21(มกราคม-เมษายน 2558) : 22-40.
- พัชรินทร์ วาวงศ์มูล. การพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน. การค้นคว้าแบบอิสระการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.
- พัชรี ผลโยธิน และคณะ. การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดโฮสโคป. กรุงเทพฯ : วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, 2550.
- เยาวพา เดชะคุปต์. การพัฒนาหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร, 2551.
- มยุรา เพียรยิ่ง. การเปรียบเทียบความสามารถทางคณิตศาสตร์และความสามารถทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ระหว่างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2556.
- วรนาถ รักสกุลไทย. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย. 12(มีนาคม 2542) : 158-169.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. เอกสารประกอบการสอนวิชา 0506702 : นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้. กภาพสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2553.
- สุธิตา มั่นกลาง. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางคณิตศาสตร์ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและพัฒนาการด้านสติปัญญาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสมองเป็นฐานและการจัดประสบการณ์แบบปกติ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2556.

- ศิริพรรณ สิทธิพูนอนภาพ. การพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมเสรีตามแนวคิดไฮสโคป (High/Scope). การค้นคว้าแบบอิสระการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- โสภา แสนลือชา. การเปรียบเทียบความสามารถทางภาษา ความสามารถทางคณิตศาสตร์ และความสามารถทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ระหว่างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2556.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. สรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 กลุ่มโรงเรียนนางาม. ร้อยเอ็ด : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด, 2557.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับปฐมวัย (0-5 ปี). กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2539.
- Caine, Renate Nummela ; Geoffre Caine ; Carol McClintic; and Karl J. Klimek. **12 Brain/Mind Learning Principles in Action : Developing Executive Functions of Human Brain.** 2nd ed., Thousand Oaks, CA : Corwin, 2009.
- Jackson, Keenya M. **A Comparison of the High Scope Curriculum and Alternative Curricula Used to Prepare Pre-Kindergarten Students for Kindergarten.** Dissertation for the Doctor of Education, Walden University, 2009.
- Shiller, Pam and Willis, Clarissa A. “Using Brain – Based Teaching Strategies to Create Supportive Early Childhood Environments that Address Learning Standards,” **YC Young Children.** 63,4(July 2008) : 52–55.
- Thomas, Loren D. **A Case Study: The High/Scope Preschool Curriculum and Kindergarten Readiness in the Pittsgrove Township School District.** Dissertation for the Doctor of Education, Seton Hall University, 2010.

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 4

The Development Model for School Administration by using The Results
Based Management Concept in The Schools under Nakhon Si Thammarat
Primary Educational Service Area Office 4

นัยนา เมฆแดง¹

วีระยุทธ ชาทะกาญจน์²

เจียร ทองนุ่น³

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 มีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดกรอบแนวคิด เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัย รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ 2) การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในสถานศึกษา โดยสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา 3) การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์เนื้อหา 4) การตรวจสอบด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสมและความถูกต้องของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ และการสนทนากลุ่มผู้ปฏิบัติ ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ประกอบด้วย 4 ส่วนหลักคือ

ส่วนที่ 1 หลักคิดพื้นฐาน (Basic Idea) ในการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วย 1) การบริหารตามข้อมูลในการดำเนินงาน 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 3) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นการบริหารงานที่มุ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผล 4) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นการบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

³ ศึกษาธิการจังหวัดพัทลุง

ส่วนที่ 2 สร้างความคิดรวบยอด (Building Concept) ของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ให้กับบุคลากรในองค์กร ประกอบด้วย 1) แนวคิดหลักการของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) ลักษณะขององค์กรที่บริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 3) ขั้นตอนการพัฒนากระบวนการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 4) เงื่อนไขความสำเร็จของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ และ 5) การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา

ส่วนที่ 3 โครงสร้างการบริหารจัดการ (Management Structure) ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) ฝ่ายสนับสนุน ส่วนที่ 4 การนำไปปฏิบัติ (Implementation) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ของสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นเป้าหมายในการดำเนินงานในสถานศึกษา 2) จัดทำโครงการ 3) ดำเนินการโครงการและการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ

2. ผลการตรวจสอบรูปแบบ มีมาตรฐานด้าน 1) มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ 2) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ 3) มาตรฐานด้านความเหมาะสม 4) มาตรฐานด้านความถูกต้องในทุกส่วนของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ, การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

Abstract

The purposes of this research were to develop and prove the Development Model for School Administration by using The Results Based Management Concept in Schools under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area office 4. The research procedure comprised of 4 steps; 1) set a conceptual framework for model development 2) studied the current situations and problems 3) developed model, and 4) proved and implementation. The research protocols are in-depth interview, content analysis, connoisseurship and focus group discussion. The statistics for data analysis were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The researching results found that;

1. The model for school administration by using the results based management concept in schools under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area office 4. Concept consisted of 4 core factors are; (1.1) basic idea consisted of data based management, participative management, effectiveness, decentralization and accountability management. (1.2) building concept consisted of principle and idea, organization characteristics, development protocols, success goals and studied the current situations and problems. (1.3) management structure consisted of school administrators, school boards and supporting teams, and (1.4) the implementations consisted of the analytical in vision, mission and schools strategies for projects planning management.

2. The model approved result consisted of 4 core standards are; (2.1) utility standards. (2.2) feasibility standards. (2.3) propriety standards, and (2.4) accuracy standards.

Key words : The Model Development, Result Based Management.

บทนำ

การปฏิรูปราชการกำลังเป็นเรื่องที่รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ให้ความสนใจมาก เนื่องจากการรับรู้ข่าวสารของประชาชนทั่วโลกเป็นไปอย่างกว้างขวาง มีผลต่อความต้องการ บริการของประชาชนได้รับการยกระดับสูงขึ้น ความล่าช้า ความไม่สะดวก และคุณภาพ การบริการของรัฐเป็นปัญหาที่รัฐบาลทุกประเทศกำลังเร่งปรับปรุงอย่างเร่งด่วน ประเด็นปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการปฏิรูป ได้แก่ การบริการของรัฐที่ยังไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน อย่างทันเหตุการณ์ งานล่าช้า ชับซ้อน ไม่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับการบริการของภาคธุรกิจ เอกชน มีกฎระเบียบบงกช ไม่ยืดหยุ่น ระบบการทำงานไม่โปร่งใส และไม่สามารถแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมได้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลก โลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง (สุเทพ เชาวลิท 2549 : 93) ในเวลาตั้งแต่ปี ค.ศ.1980 เป็นต้นมา รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ได้มีความพยายาม ที่จะทำการปฏิรูปราชการ โดยต้องการที่จะปรับปรุงระบบการบริหารงานราชการให้มีความทันสมัย ขจัดความไม่คล่องตัวทางการบริหาร ตลอดจนได้เปลี่ยนแปลงกระบวนการบริหารแบบเดิมที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อปัจจัยนำเข้าและกฎระเบียบมาใช้วิธีการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Management ; RBM) เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารรัฐกิจให้มีลักษณะเป็นอย่างภาคเอกชน (ทศพร ศิริสัมพันธ์ 2543 : 145) จากการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ.2552 - 2561) คุณภาพผู้เรียนที่สังคมปัจจุบันคาดหวัง จากการประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ผ่านมา สำนักงานเลขาธิการ สำนักงานการศึกษา ได้ให้ข้อเสนอแนะวิสัยทัศน์ เกี่ยวกับคนไทยยุคใหม่ ในยุคการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ที่ต้องการเห็นคนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่าน และมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถวิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สามารถทำงานเป็นกลุ่ม ตลอดจนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก และความภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รังเกียจการทุจริต และต่อต้านการซื้อเสียงขายสิทธิ์ และสามารถก้าวทันโลก เมื่อสรุปรวมโดยย่อ คือ คนไทยยุคใหม่เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต มีสติรู้ทัน มีปัญญารู้คิด มีสมรรถนะ มีคุณธรรม รับผิดชอบต่อครอบครัว ประเทศชาติ และเป็นพลเมืองดีของโลก โดยมุ่งปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และการเรียนรู้ของคนไทย 2) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และ 3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอกกระบวนการศึกษาร่วมบริหาร และจัดการศึกษาด้วยหลักการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สองนี้ ยังคงสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยเฉพาะในหมวดที่ว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ รัฐบาลชุดปัจจุบันได้กำหนดกรอบแนวทางในการปรับปรุงการศึกษาไว้ 4 ประการ นั่นคือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาครูยุคใหม่ การพัฒนาสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการยุคใหม่ โดยกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และตัวบ่งชี้ความสำเร็จไว้ ดังนี้ 1) การศึกษาไทยมีคุณภาพและได้มาตรฐานระดับสากล 2) คนไทยใฝ่รู้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่าน และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง 3) คนไทยใฝ่ดี มีคุณธรรม มีจิตสำนึก และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีจิตสาธารณะ มีวัฒนธรรมประชาธิปไตย 4) คนไทย คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีทักษะในการคิดและปฏิบัติ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร

จากความเคลื่อนไหวของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน นอกจากสถานศึกษาจะมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม ในท้องถิ่นของตนแล้ว สถานศึกษา

จะต้องผนวกสิ่งที่คุณเรียนควรรับการพัฒนาและมีวิสัยตามวิสัยทัศน์ ที่สังคมในอนาคตควรจะเป็นด้วย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 2554 : 7-8)

จะเห็นได้ว่าการบริหารสถานศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากเข้าใจแล้วจะต้องรู้จักนำเทคนิค วิธีการ ที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร เช่นแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารสถานศึกษา มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4
2. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

สถานศึกษา ที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 จำนวน 113 โรงเรียน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การบริหารสถานศึกษา ศึกษา ตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ การประกันคุณภาพการศึกษา ขั้นตอนการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปสาระสำคัญ มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 จำนวน 113 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ มีค่าเชื่อมั่น .95 แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น .86 สถิติที่ใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เก็บข้อมูลแบบสอบถาม จำนวน 105 ชุด ได้รับ 94 ชุด คิดเป็นร้อยละ 89.52 และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เกี่ยวกับการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

ขั้นตอนการวิจัย

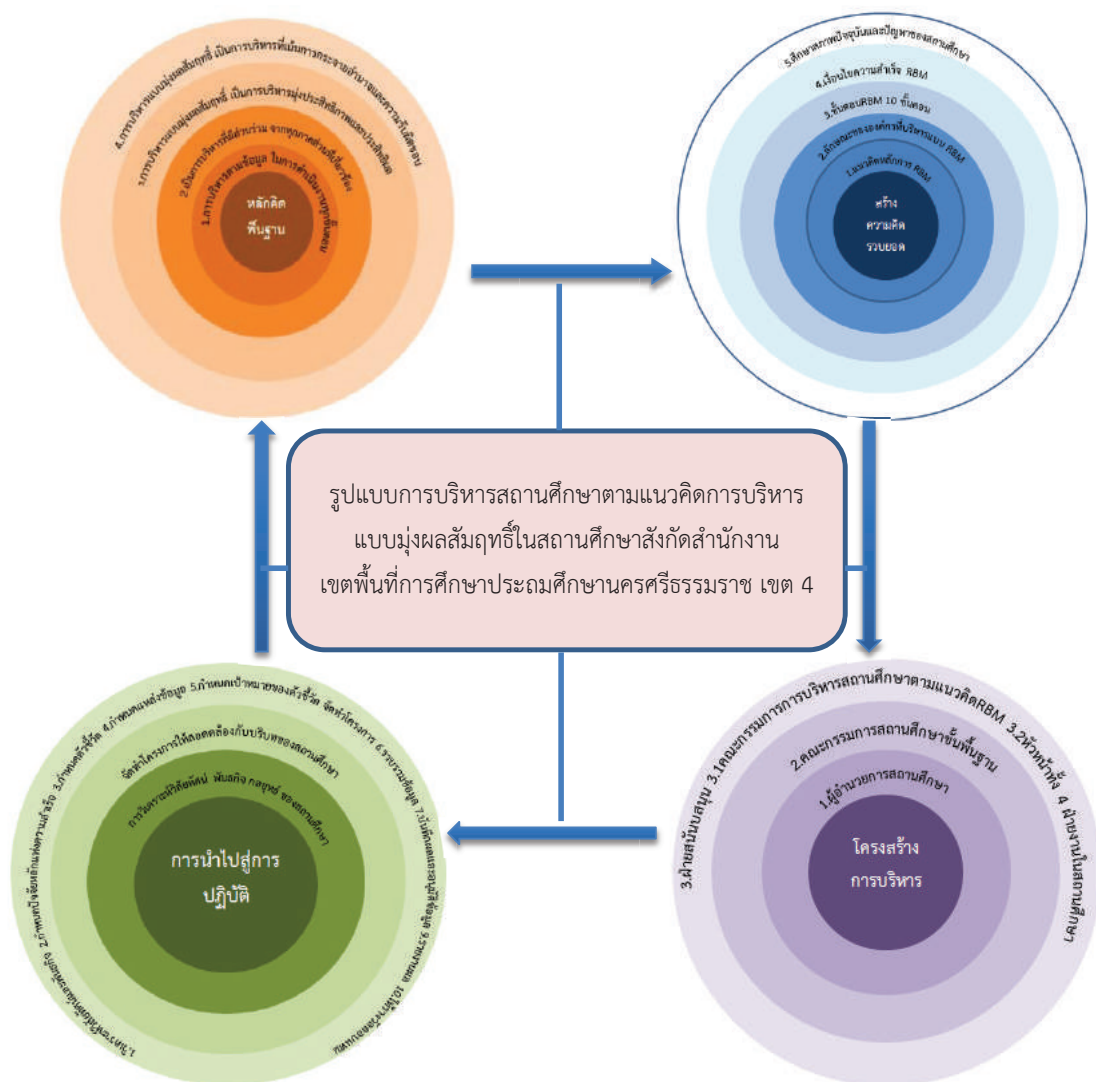
1. การกำหนดกรอบแนวคิด เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัย รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ
2. การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในสถานศึกษา โดยสอบถาม ผู้บริหารสถานศึกษา
3. การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์เนื้อหา
4. การตรวจสอบด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสมและความถูกต้องของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา โดยการสัมมนากับผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ และการสนทนากลุ่มผู้ปฏิบัติ ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีธรรมราชเขต 4 พบว่า มีส่วนประกอบ 4 ส่วน ดังนี้

1. หลักคิดพื้นฐาน (Basic Idea) ในการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ จะประกอบด้วย 1) การบริหารตามข้อมูลในการดำเนินงานทุกขั้นตอน 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 3) การบริหารที่มุ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานเป็นหลัก และ 4) การบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ
2. สร้างความคิดรวบยอด (Building Concept) ของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ให้กับบุคลากรในองค์กร ประกอบด้วย 1) แนวคิดหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 3) การบริหารงานที่มุ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผล 4) การบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ ซึ่งลักษณะขององค์การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ จำเป็นต้องมีพันธกิจ วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ผู้บริหารมีเป้าหมายการทำงานชัดเจน เป้าหมายสามารถวัดได้เป็นรูปธรรม การตัดสินใจต้องยึดผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก สร้างความตระหนักให้ทุกคนในองค์กรรู้ว่าการคาดหวังคืออะไร ความรับผิดชอบ ความสามารถ การกระจายอำนาจในการตัดสินใจ ระบบการสนับสนุนการทำงาน วัฒนธรรมและอุดมการณ์ในการทำงาน ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน
3. โครงสร้างการบริหารจัดการ (Management Structure) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. การนำไปปฏิบัติ (Implementation) ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ของสถานศึกษาเพื่อใช้เป็นเป้าหมายในการดำเนินงานในสถานศึกษา การจัดทำโครงการที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและเป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ของสถานศึกษาที่ได้ร่วมกันตั้งไว้

ผลจากการตรวจสอบรูปแบบการบริหารตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา พบว่า ทั้ง 4 ส่วน มีมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า

ส่วนที่ 1 หลักคิดพื้นฐาน (Basic Idea) ในการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งประกอบด้วย 1) การบริหารตามข้อมูล ในการดำเนินงานทุกขั้นตอนต้องยึดข้อมูลเป็นหลัก 2) เป็นการบริหารที่มีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 3) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นการบริหารที่มุ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานเป็นหลัก 4) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นการบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับ มังกร หริรักษ์ (2555 : 216-220) ที่ได้ศึกษา เรื่องรูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษาที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลักดังนี้ 1) องค์ประกอบหลักที่ 1 ด้านการนำ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย และ 21 แนวทางการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

2) องค์ประกอบหลักที่ 2 ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย และ 19 แนวทางการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 3) องค์ประกอบหลักที่ 3 ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ และมีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย และ 15 แนวทางการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 4) องค์ประกอบหลักที่ 4 ด้านการจัดการกระบวนการ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย และ 26 แนวทางการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 5) องค์ประกอบหลักที่ 5 ด้านผลลัพธ์การดำเนินการ ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบย่อย และ 28 แนวทางการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ารูปแบบฯ มีความเหมาะสมระดับมาก

ส่วนที่ 2 สร้างความคิดรวบยอด (Building Concept) ของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ให้กับบุคลากรในสถานศึกษา ในประเด็น ลักษณะขององค์กรที่บริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วย 1) มีพันธกิจ วัตถุประสงค์ขององค์กรที่ชัดเจน 2) ผู้บริหารทุกระดับ ในองค์กรมีเป้าหมายการทำงานชัดเจน 3) เป้าหมายวัดได้เป็นรูปธรรม โดยมีตัวชี้วัดที่สามารถวัดได้ 4) ตัดสินใจจัดสรรงบประมาณ รางวัลตอบแทน จากผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก 5) ทุกคนในองค์กรรู้ว่าจะทำงานที่องค์กรคาดหวังคืออะไร และรับผิดชอบงานตามความสามารถของแต่ละคน 6) มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ 7) มีระบบการสนับสนุนการทำงาน 8) มีวัฒนธรรมร่วมกันในการทำงาน 9) มีอุดมการณ์ร่วมกันในการทำงาน 10) เจ้าหน้าที่มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ผู้รับบริการมีความพึงพอใจ ขั้นตอนการพัฒนาระบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีทั้งหมด 10 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์วิสัยทัศน์และพันธกิจ ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลัก ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแหล่งข้อมูล ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดเป้าหมายของตัวชี้วัดการดำเนินงานหลัก โดยผู้บริหารระดับสูงขององค์กร ขั้นตอนที่ 6 การรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่ 7 การบันทึกและอนุมัติข้อมูลขั้นตอนที่ 8 การวิเคราะห์ผล ขั้นตอนที่ 9 การรายงานผล และขั้นตอนที่ 10 การให้รางวัลตอบแทน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ได้เพิ่มขึ้นจากของเดิม มี 9 ขั้นตอน เพื่อให้คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษามีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้นและเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดของสถานศึกษา และในประเด็นเงื่อนไขความสำเร็จของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วย 1) ความเข้าใจและการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง 2) การจัดระบบข้อมูลผลการปฏิบัติงาน 3) การพัฒนาบุคลากร ประเด็นศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 เป็นประเด็นสำคัญที่ทางสถานศึกษาจะต้องรู้สภาพปัจจุบันและปัญหาของสถานศึกษา เพื่อได้กำหนดทิศทางในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป สอดคล้องกับ ยงยุทธ ทรัพย์เจริญ (2555 : 211-215) ทำงานวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยดำเนินการ เป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็น ในด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 5 และขั้นตอนที่ 5 การสรุปและรายงานผลการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่เหมาะสม ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเป็นไปได้โดยผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วย มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 5 มาตรฐาน

และจุดเน้นการพัฒนา 2 จุดเน้น ส่วนที่ 2 โครงสร้างการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วย โครงสร้างระบบงาน และเครือข่าย และส่วนที่ 3 ขั้นตอนการปฏิบัติแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ วิสัยทัศน์พันธกิจ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ 2) การกำหนดปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ 3) การกำหนดตัวชี้วัด ผลการดำเนินงานหลัก 4) การกำหนดวิธีการ และขั้นตอนการปฏิบัติงาน 5) การกำหนดเป้าหมาย 6) การปฏิบัติตามวิธีการและขั้นตอน 7) การบันทึกผลการปฏิบัติงาน 8) การวิเคราะห์ผล และ 9) การพัฒนาการปฏิบัติและเผยแพร่ผลงาน ผลการวิจัย และสอดคล้องกับ Bodilly (2001 : 193-201) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิรูปโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นนวัตกรรม การยอมรับนวัตกรรมไปปฏิบัติต้องมีการปรับเปลี่ยนความรู้ และพฤติกรรมของครูและบุคลากรทั้งโรงเรียนกระบวนการปฏิรูปโรงเรียนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายระดับมีพฤติกรรมของบุคลากรหลายกลุ่มที่ต้องปรับเปลี่ยน และแรงจูงใจที่จะยอมรับการปรับเปลี่ยนของบุคลากรแต่ละบุคคลแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันมาก

ส่วนที่ 3 โครงสร้างการบริหาร (Management Structure) สถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีการจัดโครงสร้าง ไว้ดังนี้ 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ฝ่ายสนับสนุนคือ 3.1) คณะกรรมการบริหาร การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ จำนวน 9-15 คน 3.2) หัวหน้างาน ทั้ง 4 งาน ประกอบด้วย งานบริหารงานวิชาการ งานบริหารงานบุคคล งานบริหารงบประมาณ งานบริหารทั่วไป สำหรับโครงสร้างนั้นจำเป็นอย่างยั้งที่ต้องมีคณะกรรมการบริหาร การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เหตุเพราะว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจไม่มีความรู้มากพอที่จะชี้แนะหรือให้คำปรึกษากับคณะครูและบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับ เจียรทองนุ่น (2555 : บทคัดย่อ) ทำงานวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนอง ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ 1. แนวคิด และหลักการของการบริหาร ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการบริหาร เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล โดยการระดมทรัพยากรและประสานความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและด้านหลักการของการบริหาร ประกอบด้วย 1) การให้ความสำคัญกับความต้องการของ นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน 2) การปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง 3) การให้ทุกคนได้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และ 4) การบริหารโรงเรียนให้เป็นระบบ 2. องค์ประกอบของการบริหาร ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ 1) องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ โครงสร้างการทำงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ข้อมูลและสารสนเทศ ทรัพยากรบุคคล งบประมาณและเครื่องมือ และเทคนิคในการบริหาร 2) องค์ประกอบด้านกระบวนการบริหาร ได้แก่ การวางแผนการบริหาร การติดต่อสื่อสาร การให้ความรู้ และการฝึกอบรม การทำงานเป็นทีม และการวัดและประเมินผลการบริหาร และ 3) องค์ประกอบด้านผลผลิต ได้แก่ รางวัลและความชอบ และการรายงานผลการศึกษา 3. ขั้นตอนการบริหาร ซึ่งได้แบ่งขั้นตอนของการบริหารดังนี้ 1) การสร้างแนวคิดพื้นฐาน 2) การตั้งคณะทำงาน 3) การศึกษาความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน 4) การกำหนดวิสัยทัศน์ 5) การกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ 6) การวางแผนและการจัดทำแผน และ 7) การลงมือปฏิบัติ

ส่วนที่ 4 การนำไปปฏิบัติ (Implementation) การนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิด Williams (1998 : 25-27) ; ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2543 : 151-152) และวีระยุทธ ขาตะกาญจน์ (2547 : 11) ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้ 1) การวางแผนกลยุทธ์ ขององค์การซึ่งองค์การจะต้อง

ทำหน้าที่กำหนดทิศทางโดยรวมว่าต้องการที่จะทำอะไร อย่างไร ซึ่งเป็นเรื่องของการวางยุทธศาสตร์หรือวางแผนกลยุทธ์เพื่อทำการ วิเคราะห์ สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กร (SWOT Analysis) และให้ได้มาซึ่งเป้าประสงค์สุดท้าย ที่ต้องการขององค์กร หรือ วิสัยทัศน์ (Vision) อันนำไปสู่การกำหนดพันธกิจ (Mission) วัตถุประสงค์ (Objective) เป้าหมาย (Target) และกลยุทธ์การทำงาน (Strategy) รวมทั้งพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จ ขององค์กร (Critical Success Factors) และสร้างตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงานหลัก (Key Performance Indicators) ในด้านต่าง ๆ 2) การกำหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงาน เมื่อผู้บริหารขององค์กร ได้ทำการตกลงร่วมกันเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงานแล้ว จะเริ่มดำเนินการสำรวจเพื่อหาข้อมูลหลักฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน (Baseline Data) เพื่อนำมาช่วยในการกำหนดความชัดเจนของตัวบ่งชี้ดังกล่าว ทั้งในเชิงปริมาณ (Quantity) และคุณภาพ (Quality) เวลา (Time) และความครอบคลุม (Place) อันเป็นเป้าหมายที่ต้องการแต่ละตัวบ่งชี้ 3) การวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ผู้บริหารจะต้องให้มีการตรวจสอบและรายงานผลการดำเนินงานของแต่ละตัวบ่งชี้ ตามที่กำหนดไว้ เช่น รายเดือน รายไตรมาส รายปี เป็นต้น เพื่อแสดงความก้าวหน้า และสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ อย่างไร นอกจากนี้ในบางกรณี อาจจะจัดให้มีคณะบุคคลเพื่อทำการตรวจสอบผลการดำเนินงานเป็นเรื่อง ๆ ไปก็ได้ 4) การให้รางวัลตอบแทนตามระดับของผลงาน ที่ได้ตกลงกันไว้ นอกจากนี้อาจมีการให้ข้อเสนอแนะ หรือกำหนดมาตรการ บางประการ เพื่อให้มีการปรับปรุงผลงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับ Knutel (1999 : 97) ที่ได้ศึกษากระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมที่ใช้เทคโนโลยี พบว่า ขั้นตอนการรู้ มีความสัมพันธ์กับขั้นตอนการประเมิน การรู้คิด ขั้นตอนการตั้งใจและการตัดสินใจ และขั้นตอนการนำไปใช้และการยืนยัน และนอกจากนี้ยังพบว่า อินเทอร์เน็ต ข้อมูลการสอน อาจารย์ศึกษา และการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของครูจากการไม่ให้ความสนใจต่อนักเรียนมาเป็นให้คำแนะนำเป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับการใช้เทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อนำผลวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา ไปประยุกต์ใช้ ในแต่ละสถานศึกษาจะต้องพิจารณาจากบริบทของสถานศึกษาอย่างรอบคอบ เนื่องจากรูปแบบนี้ เป็นการสังเคราะห์บริบทของสถานศึกษาซึ่งสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกโรง
2. ในส่วนของโครงการสถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถปรับเปลี่ยนหรือลด ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของสถานศึกษานั้น ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา ไปทดลองใช้ในสถานศึกษาและสรุปผลการใช้เปรียบเทียบกับการบริหารแบบเดิมที่สถานศึกษาใช้อยู่
2. ควรพัฒนาระบบสารสนเทศในสถานศึกษา ตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบการบริหาร สถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา
3. พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ให้สอดคล้อง กับมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระยุทธ ขาตะกาญจน์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ดร.เจียร ทองนุ่น กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.อรุณ จุติผล ที่ช่วยให้คำปรึกษาเรื่องการเขียนบทความวิจัยจนเสร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. **แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด 2553.
- เจียร ทองนุ่น. **รูปแบบการบริหารเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนอง**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช, 2555.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. **การบริหารผลการดำเนินงาน (Performance Management) รวมบทความวิชาการ 100 ปี รัฐประศาสนศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ : ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- มังกร หริรักษ์. “รูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ อาชีวศึกษา,” **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ฉบับพิเศษ**. โครงการเผยแพร่งานวิจัย ประจำปี 2556, 2555.
- ยงยุทธ ทรัพย์เจริญ. **การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยพายัพ, 2555.
- วีระยุทธ ขาตะกาญจน์. **เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามีอาชีพ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.
- สุเทพ เชาวลิท. **การบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมอธรรม, 2555.
- Bodilly S. **New American School Concept of Break the Mold Designs : How Designs**. New York : McGraw-Hill, 2001.
- Knutel, Phillip Gerard. **Adoption of an Innovation : the Process Through Which Faculty Decide Whether of use Instructional Technology**. Ph.D. Dissertation, The University of Michigan Dissertation Abstracts International, 1999.
- Williams, Richard S. **Performance Management : Perspectives on Employee Performance**. London : International Thomson Business, 1998.

ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

The Relationship Between Power Implementation of Administrators
And School Effectiveness under Krabi Primary Educational
Service Area Office

บุษกร แก้วพิทักษ์¹
ไมตรี จันทรา²
วันชัย วงศ์ศิลป์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ทั้งหมดจำนวน 152 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านอำนาจจากการอ้างถึง ด้านอำนาจจากความเป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านอำนาจตามกฎหมาย ด้านอำนาจจากการให้รางวัล ด้านอำนาจจากการบังคับขู่เข็ญ ด้านอำนาจจากการได้รับหรือการเป็นเจ้าของ และด้านอำนาจจากการเชื่อมโยง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด
2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียน ให้มีทัศนคติทางบวก มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด
3. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์, การใช้อำนาจ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ประสิทธิภาพ

¹ หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Abstract

This research aimed to study the relationship between power implementation of administrators and school effectiveness under Krabi Primary Educational Service Area Office. The 152 samples consisted of school administrators. The tools are questionnaires and data analysis were percentage, mean standard deviation and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The research found that:

1. In overall, the administrator's power implementation was at a high level. When considering in order each aspect are: reference power, expert power, legal power, reward power, coercion power, obtaining and ownership power and correlated power.
2. Overall, the school effectiveness was at a high level. When considering in each aspect, in order of high level to low level, the results were as follows: adaptation and development effectiveness, internal solving effectiveness, students achievement effectiveness and student attitude development effectiveness.
3. The relationship between the administrator's power implementation and the effectiveness of schools was in positive related.

Keywords : relationship, power implementation, school administrators, effectiveness.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างซับซ้อน ผันผวน รุนแรงและรวดเร็วของสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้ทุกองค์กรต้องพยายามปรับตัวในเชิงรุกโดยการวางแผนและสร้างการเปลี่ยนแปลงล่วงหน้า มิฉะนั้นอาจปรับตัวไม่ทัน ซึ่งจะทำให้เสียโอกาสในการแข่งขัน และอาจจะเสี่ยงต่อความล้มเหลวในการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ผู้บริหารต้องตัดสินใจทำการพัฒนาองค์กร เพราะเมื่อสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องทุกอย่างเปลี่ยนไป องค์กรย่อมจะต้องพยายามปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อความอยู่รอด ความมั่นคง และการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องในมิติและระดับต่างๆ ตามผลกระทบที่องค์กรได้รับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะก่อให้เกิดผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงให้กับสมาชิกและองค์กร และส่งผลกระทบต่ออนาคตขององค์กร และสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้อง ที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการให้องค์กรที่ตนรับผิดชอบปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด (สัมมา รณิธย์ 2553 : 331) สถานศึกษาก็เป็นองค์กรหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วไม่น้อยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ด้วยเช่นกัน ผู้บริหารสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาของตนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กรของตน

ประสิทธิผลจึงเป็นเครื่องมือหรือตัวบ่งชี้ในการตัดสินใจว่า การบริหารสถานศึกษา จะสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้มากน้อยเพียงใด เป็นเรื่องเกี่ยวกับผลที่ได้รับและผลสำเร็จของงาน ซึ่งความสำเร็จของสถานศึกษาที่สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้นั้น ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถวัดได้จากผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียน ความพึงพอใจในการทำงาน การขาดงาน และอัตราการออกกลางคัน และคุณภาพทั่วไป หรือพิจารณาจากความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติทางบวก ตลอดจนความสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมภายใน ภายนอก และสามารถแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา จนทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานซึ่งเป็นการมองประสิทธิผลในภาพรวม (สงวนพงศ์ ขวณม 2557 : 137) ในการบริหารงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีอำนาจเหนือบุคคลอื่นในสถานศึกษา และมีวุฒิภาวะในการใช้อำนาจที่ตนมีให้เกิดประสิทธิผลต่องานโดยตรง ผู้บริหารการศึกษา จะปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรหรือไม่จะต้องคำนึงถึงการตอบสนองต่อการใช้อำนาจหน้าที่ของตนจากผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรหลักของสถานศึกษาและเป็นผู้นำวิชาชีพที่จะต้องมีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม ตลอดทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี จึงจะนำไปสู่การจัดการและการบริหารสถานศึกษาที่ดีมีประสิทธิภาพ (ธีระ รุญเจริญ 2550 : 8)

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรรู้จักเลือกใช้อำนาจให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษามีหลากหลายรูปแบบและอำนาจแต่ละรูปแบบจะส่งผลต่อการทำงานแตกต่างกัน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเลือกใช้รูปแบบอำนาจให้เหมาะสมกับงาน เวลา สถานการณ์และกลุ่มคน เช่น อำนาจบังคับอาจใช้กับสถานการณ์คับขันที่ต้องการความรวดเร็วหรือใช้กับงานที่ต้องยึดกับกฎระเบียบหรือกลุ่มผู้ตามวุฒิภาวะต่ำ อำนาจการให้รางวัลก็อาจใช้เพื่อการกระตุ้นให้สมาชิกตั้งใจทำงาน เป็นต้น อำนาจจากทุกรูปแบบมีประโยชน์ต่อผู้บริหารและผู้นำทางการศึกษา เพียงแต่ต้องรู้จักเลือกใช้หรือผสมผสานกันไปตามความเหมาะสมก็จะทำให้ความเป็นผู้นำของเขาดำรงอยู่ต่อไป นอกจากนี้ผู้นำจะต้องมีการตรวจสอบและประเมินอำนาจของตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้การทำงานในฐานะเป็นผู้นำประสบผลสำเร็จตลอดไป

จากความเป็นมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการใช้อำนาจอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด และประสิทธิผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุง พัฒนา การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาให้เหมาะสม อันจะส่งผลทำให้การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จในด้านการจัดการศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพและสถานศึกษามีประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

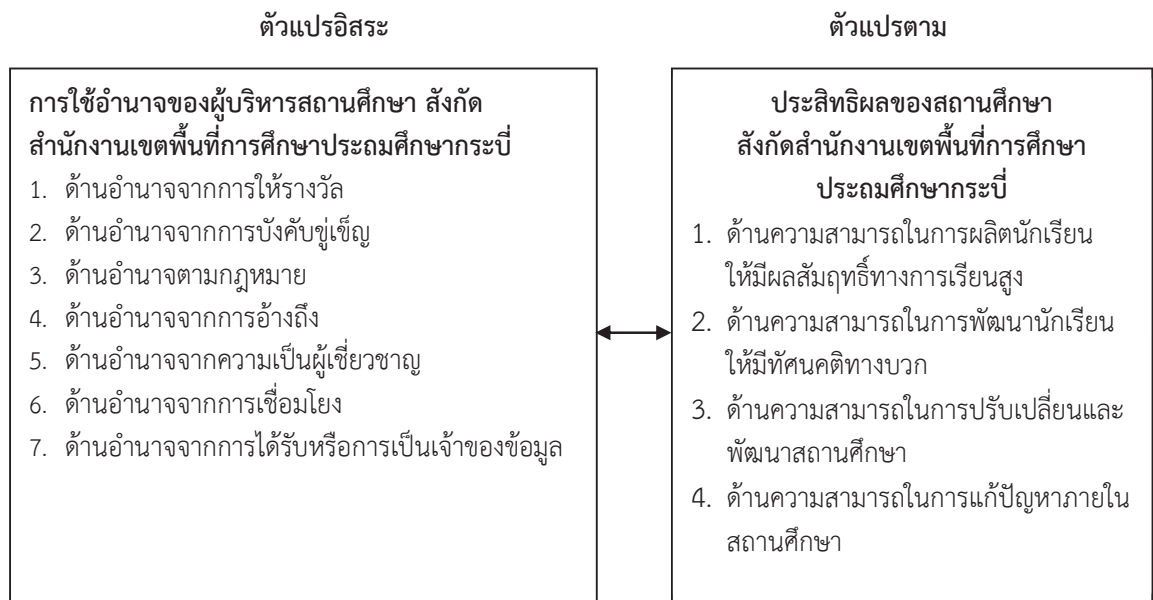
1. เพื่อศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดของ Blandchard and Johnson (2001 : 274) ได้จำแนกการใช้อำนาจของผู้บริหารออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านอำนาจจากการให้รางวัล ด้านอำนาจจากการบังคับขู่เข็ญ

ด้านอำนาจตามกฎหมาย ด้านอำนาจจากการอ้างถึง ด้านอำนาจจากความเป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านอำนาจจากการเชื่อมโยง และด้านอำนาจจากการได้รับหรือการเป็นเจ้าของข้อมูล

ประสิทธิผลของสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ยึดตามกรอบของ Hoy and Miskel (2001 : 305) ได้จำแนกประสิทธิผลออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา และด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยในครั้งนี้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านอำนาจจากการอ้างถึง ด้านอำนาจจากความเป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านอำนาจตามกฎหมาย ด้านอำนาจจากการให้รางวัล ด้านอำนาจจากการบังคับขู่เข็ญ ด้านอำนาจจากการได้รับหรือการเป็นเจ้าของ และด้านอำนาจจากการเชื่อมโยง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่ค้นพบตามจุดมุ่งหมายและสมมติฐานของการวิจัย มีสาระในการอภิปรายผล ดังนี้

1. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านอำนาจจากการอ้างถึง ด้านอำนาจจากความเป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านอำนาจตามกฎหมาย ด้านอำนาจจากการให้รางวัล ด้านอำนาจจากการบังคับขู่เข็ญ ด้านอำนาจจากการได้รับหรือการเป็นเจ้าของ และด้านอำนาจจากการเชื่อมโยงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญใจ เกตุอุดม (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ พฤติกรรมผู้นำเน้นงาน พฤติกรรมผู้นำที่เน้นการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมผู้นำที่เน้นความสัมพันธ์ตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประกายเดือน ท้าวกลยา (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้อำนาจของผู้บริหารที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการทำงานของครูในโรงเรียน อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนและขวัญกำลังใจในการทำงานของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตพทย์ รุณกระโทก (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านอำนาจข่าวสาร รองลงมา คือ ด้านอำนาจการให้รางวัล และค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ด้านอำนาจตามกฎหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล ชำนาญพล (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านอำนาจการบังคับขู่เข็ญอยู่ในระดับปานกลาง มีระดับการใช้อำนาจสามอันดับแรก ดังนี้ คือ มีการใช้อำนาจในด้านอำนาจตามกฎหมาย รองลงมาด้านอำนาจการให้รางวัล และอันดับที่สาม ด้านอำนาจอ้างอิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงพร ร่องสุนทร (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ อำนาจอ้างอิง อำนาจเชี่ยวชาญและอำนาจตามกฎหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ วงเดือน ฉายปรีชา (2555) ได้ศึกษาเรื่องการใช้อำนาจการบริหารสถานศึกษา สังกัดกองการศึกษาเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี พบว่า การใช้อำนาจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านแล้วเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านอำนาจความเชี่ยวชาญ ด้านอำนาจการติดต่อเชื่อมโยงและด้านอำนาจอ้างอิง ด้านอำนาจข่าวสาร ด้านอำนาจตามกฎหมาย ด้านอำนาจการให้รางวัล และด้านอำนาจบังคับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภักฎดา คงสมัย (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองลำพูน พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองลำพูนส่วนใหญ่ใช้อำนาจทุกประเภทอยู่ในระดับมาก โดยใช้อำนาจที่เกิดจากการเป็นผู้เชี่ยวชาญมากที่สุด รองลงมาคือ อำนาจทางกฎหมาย อำนาจจากการอ้างอิง อำนาจการให้รางวัล และอำนาจการบังคับหรือลงโทษ ตามลำดับ สำหรับครูผู้สอนมีความเห็นว่าผู้บริหารได้ใช้อำนาจทุกประเภทอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยใช้อำนาจจากการอ้างอิงมากที่สุด รองลงมา คือ อำนาจที่เกิดจากการเป็นผู้เชี่ยวชาญ อำนาจทางกฎหมาย

อำนาจการให้รางวัล และอำนาจการบังคับหรือลงโทษตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลธิดา เนื่องจำนงค์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการสอน โรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางละมุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านอำนาจการให้รางวัล อำนาจการติดต่อเชื่อมโยง อำนาจอ้างอิง อำนาจข่าวสาร อำนาจตามกฎหมาย อำนาจการบังคับ และอำนาจเชี่ยวชาญตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญใจ เกตุอุดม (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ พฤติกรรมผู้นำเน้นงาน พฤติกรรมผู้นำที่เน้นการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมผู้นำที่เน้นความสัมพันธ์ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรสุดา พรหมกุล (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา มีการใช้อำนาจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านอำนาจตามกฎหมาย ด้านอำนาจการอ้างถึง ด้านอำนาจจากการให้รางวัล ด้านอำนาจจากการได้รับหรือการเป็นเจ้าของข้อมูล ด้านอำนาจจากการเชื่อมโยง ด้านอำนาจจากความเป็นผู้เชี่ยวชาญ และด้านอำนาจจากการบังคับขู่เข็ญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีระ เงินแก้ว (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ได้แก่ อำนาจการให้รางวัลอำนาจการบังคับอำนาจตามกฎหมายอำนาจอ้างอิงและอำนาจความเชี่ยวชาญโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวกสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตพทย์ รุณกระโทก (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ประสิทธิภาพด้านการปรับตัว รองลงมา คือ ประสิทธิภาพด้านการมีจิตมุ่งสู่องค์กร และค่าเฉลี่ย ลำดับสุดท้ายคือ ประสิทธิภาพด้านการบูรณาการสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงพร ว่องสุนทร (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ความมั่นใจในการทำงาน ความรับผิดชอบในหน้าที่การงานและความสัมพันธ์กันภายในองค์กรสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัคญาดา คงสมัย (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองลำพูนพบว่า ครูผู้สอนมีความเห็นว่าผู้บริหารได้ใช้อำนาจทุกประเภทอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยใช้อำนาจจากการอ้างอิงมากที่สุด รองลงมาคืออำนาจที่เกิดจากการเป็นผู้เชี่ยวชาญ อำนาจทางกฎหมาย อำนาจการให้รางวัล และอำนาจการบังคับหรือลงโทษตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของกุลธิดา เนื่องจำนงค์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

ปฏิบัติการสอน โรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางละมุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า แรงจูงใจ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความต้องการความสัมพันธ์ ด้านความต้องการความเจริญก้าวหน้า และด้านความต้องการดำรงชีวิต ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญใจ เกตุอุดม (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี พบว่าประสิทธิผลของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ผลในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน ผลในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ผลของการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและผลการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวกตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรสุตา พรหมกุล (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ด้านความสามารถแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีระ เงินแก้ว (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ได้แก่ ด้านการปรับตัวด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรด้านการบูรณาการ ด้านการมีจิตมุ่งต่อ องค์กรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ในระดับต่ำ สรุปได้ว่าผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตพทย์ รุณกระโทก (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล ชำนาญพล (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า เปรียบเทียบการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงพร ว่องสุนทร (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ความสัมพันธ์กันภายในองค์กรและการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับมากกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วงเดือน ฉายปรีชา (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้อำนาจการบริหารสถานศึกษา สังกัดกองการศึกษาเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี พบว่า ผลการเปรียบเทียบการใช้อำนาจ จำแนกตามเพศโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านอำนาจบังคับ ด้านอำนาจความเชี่ยวชาญ และด้านอำนาจการติดต่อเชื่อมโยง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการเปรียบเทียบการใช้อำนาจจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณา

รายด้าน พบว่า ด้านอำนาจบังคับ และด้านอำนาจการติดต่อเชื่อมโยง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลธิดา เนื่องจำนงค์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการสอน โรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางละมุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจ พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อยู่ในระดับค่อนข้างสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญใจ เกตุอุดม (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี เป็นไปในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พรสุดา พรหมกุล (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีระ เงินแก้ว (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งการใช้อำนาจการบังคับมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลโดยรวมมากกว่าการใช้อำนาจอย่างอื่นและการใช้อำนาจด้านการให้รางวัลมีความสัมพันธ์น้อยกว่าทุกอำนาจ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศให้แก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่และหน่วยงานอื่น ๆ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ควรสนับสนุนให้เกิดนโยบายโดยนำข้อมูลไปวางแผน จัดอบรมเกี่ยวกับการใช้อำนาจ ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในยุคปัจจุบันให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
2. ผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ควรใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาจากสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ นำไปสู่การพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้พัฒนาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

2. คว้าการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์และมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ได้ ต้องขอกราบพระคุณเป็นอย่างสูงในความอนุเคราะห์ของรองศาสตราจารย์ ดร. ไมตรี จันทรา ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ดร.วันชัย วงศ์ศิลป์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยดูแลเอาใจใส่ ให้คำปรึกษาและแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องทุกขั้นตอนเป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ดร.กรกฎ ไชยเจริญ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาบอน ดร.สมพร ญาณสูตร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ ดร.ศุภโชค เสือทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนจรัสพิชากร คุณประดับ แก้วนาม ผู้อำนวยการโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช และว่าที่ร้อยโทดร.สุเวศ กลับศรี รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ผู้เชี่ยวชาญที่ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นในการวิจัยตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ มาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นตามความเป็นจริงเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชที่กรุณาประสานงานและอำนวยความสะดวก ขอขอบคุณเพื่อนสมาชิกในห้องเรียนสาขาบริหารการศึกษา ปีการศึกษา 2557 ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ รวมทั้งขอบคุณผู้บริหาร และเพื่อนครู จังหวัดกระบี่ และจังหวัดใกล้เคียงที่คอยส่งเสริมสนับสนุน และให้กำลังใจจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

เอกสารอ้างอิง

กุลธิดา เนื่องจามรงค์. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการสอน โรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางละมุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2555.

ขวัญใจ เกตุอุดม. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, 2554.

จิตพทย์ รุณกระโทก. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2557.

ดวงพร ว่องสุนทร. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 2556.

- ธีระ เงินแก้ว. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2553.
- ธีระ รุญเจริญ. ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง,
2550.
- ประกายเดือน ท้าวกล้า. การใช้อำนาจของผู้บริหารที่มีผลต่อขวัญกำลังใจการทำงานของครูในโรงเรียน
อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2557.
- พรพิมล ชำนาญพล. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2556.
- พรสุดา พรหมกุล. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, 2554.
- ภักฎดา คงสมัย. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองลำพูน. การค้นคว้า
แบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555.
- วงเดือน ฉายปรีชา. การใช้อำนาจการบริหารสถานศึกษา สังกัดกองการศึกษาเทศบาลนครแหลมฉบัง
จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2555.
- สงวนพงศ์ ขวนชม. การบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : อี.ที.พัลลิกซ์,
2557.
- สัมมา รณิธย์. **หลัก ทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง, 2553.
- Best, J. W. **Research in Education**. Boston : Allyn and Bacon, 1993.
- Blanchard, K. H. and Johnson D. E. **Management of Organizational Behavior : Leading
Human Resources**. New Jersey : Prentice Hall, 2001.
- Hoy, W. K. and Miskel C.G. **Educational Administration Theory, Research, and Practice**. 7th ed.
The United State : McGraw-Hill, 2001.
- Krejcie, R. V. and Morgan W. D. "Determining Sample size for Research Activities," **Journal of
Education and Psychological Measurement**. 30,3(January 1993) : 154-155.

การศึกษาองค์ประกอบในการพัฒนารูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือน
บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน
วิชานวัตกรรมการศึกษา

The Study on the Components in the Development of Virtual Learning
Environment on the Internet Network Collaborated with the Flipped
Classroom in Educational Innovation Course

อนล สวนประดิษฐ์¹

ขจรศักดิ์ สงวนสัตย์²

ประชิด อินทะกนก³

นุชจรี บุญเกต⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชานวัตกรรมการศึกษา 2) ประเมินรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชานวัตกรรมการศึกษา กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยต่างๆ จัดแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา 2. กลุ่มหลักสูตรและการสอน 3. กลุ่มการวัดและการประเมินผล รวมทั้งสิ้น จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบของรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชานวัตกรรมการศึกษาประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เนื้อหารายวิชาและคลิปวิดีโอ 2) ระบบบริหารการเรียน (LMS) 3) การสื่อสารระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และ 4) ด้านการวัดผลการเรียน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) การนำเข้าสู่บทเรียน 2) เชื้อเพลิงในการเรียน 3) การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ และ 4) แรงจูงใจในการเรียน

2. ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชานวัตกรรมการศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชานวัตกรรมการศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือน, ห้องเรียนกลับด้าน, การสอนออนไลน์, การออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้, การเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

⁴ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Abstract

This research aimed to study: 1) the components of the virtual learning environment on the Internet network environment collaborated with the Flipped classroom in Educational Innovation Course, and 2) assess the model of the virtual learning environment on the Internet network collaborated with the flipped classroom in Educational Innovation Course. The target group included the experts from different universities, classified into 3 groups containing the groups of: 1) instruction management in educational technology, 2) curriculum and instruction, and 3) measurement and evaluation, totally 12 experts. The instrument was the questionnaires, and the statistics used were the mean and standard deviation.

The research findings were that:

1. The components of the virtual learning environment on the Internet network collaborated with the flipped classroom in Educational Innovation Course included 4 components composing of: 1) the course contents and video clips, 2) learning management system (LMS), 3) the communication between learners and instructors, and 4) learning measurement. In terms of instructional activities with the virtual learning environment on the Internet network collaborated with the reversed classroom learning, they included 4 activities containing: 1) leading in lessons, 2) learning conditions, 3) learning exchanges, and 4) learning motivation.

2. The assessment findings following to the experts' opinions towards the model of the virtual learning environment on the Internet network collaborated with the flipped classroom in Educational Innovation Course as a whole were in the most level, and the instructional activities using the virtual learning environment on the Internet network collaborated with the flipped classroom in Educational Innovation Course revealed in the most level.

Keywords : Virtual Learning Environments, Flipped Classroom, Online Learning, Design Environment for learning, Virtual Learning on the Internet Network

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ต โลกในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปจากสมัยก่อน ในความเปลี่ยนแปลงต่อประชากรของโลกที่ต้องปรับตัวให้อยู่รอดในสังคม ซึ่งเต็มไปด้วยความซับซ้อน ซึ่งในปัจจุบันสารสนเทศที่ล้นไหลเข้ามาสู่สังคมโลกเป็นจำนวนมาก จากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อการปรับตัว เพื่อให้ทันเทียมและเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบริบททางสังคมในทุกมิติรอบด้านสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขปรับปรุง แก้ไข พ.ศ. 2545 มาตรา 22 กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการ

จัดการศึกษาต้อง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 : 8)

ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์เดิมจากการครูที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ (Passive) ให้กับตัวผู้เรียน (Teacher Center) มาเป็นการให้ผู้เรียนได้ลงมือสร้างความรู้ด้วยตนเองซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม (Traditional Learning) ที่ครูเป็นผู้ป้อนความรู้ประสบการณ์ให้ผู้เรียนในลักษณะของครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center) ซึ่งจะแตกต่างจากรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือให้ผู้เรียนได้เป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดเป็นผู้สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนซึ่งในการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองได้จำเป็นจะต้องมีสื่อหรือช่องทางในการที่จะให้ผู้เรียนได้แสวงหาหรือค้นคว้าความรู้ ซึ่งในปัจจุบันการใช้ ICT เข้ามาช่วยในการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนที่เรียนด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าการใช้ ICT มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ จากเดิมที่จะพบคำว่า Web-based Instruction, Online Learning, หรือคำว่า Learning Environment มากยิ่งขึ้น ซึ่งในยุคปัจจุบันเรามองในมิติของการเรียนรู้เป็นการเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา โดยอาศัยพื้นฐานของเทคโนโลยีสร้างความเสมือน (Virtue Learning) ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งการเรียนการสอนที่จำลองแบบเสมือนจริง เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่สถาบันการศึกษา ต่างๆ ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจ (Weller (2007)

ซึ่งปัญหาในการทาวิจัยครั้งนี้ สืบเนื่องจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์มีข้อบกพร่อง เช่น องค์ประกอบของการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ที่ยังต้องมีการปรับปรุงและพัฒนา ปัญหาที่พบในการวิจัย เช่น การควบคุมผู้เรียนในขณะที่เรียนอยู่ที่บ้าน และการกำกับตนเองของผู้เรียน (อนล สวนประดิษฐ์ 2558) ซึ่งทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงจะเป็นการศึกษาการออกแบบสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ซึ่งจะช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เพิ่มทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Marlowe (2012 : 17) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการลดความเครียดของผู้เรียน โดยการใช้ห้องเรียนกลับด้าน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจากการใช้ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) และการศึกษาการลดความเครียดของผู้เรียนจากการใช้ห้องเรียนกลับด้าน ผลการวิจัยพบว่า ผลของการใช้ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเกิดจากการการดูวิดีโอบรรยายนอกชั้นเรียนและสามารถส่งงานได้เสร็จตามระยะเวลาที่ผู้สอนกำหนด อีกทั้งการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านยังเป็นการลดความเครียดจากการเรียนเนื่องจากผู้เรียนสามารถศึกษาวิดีโอได้นอกชั้นเรียน ทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นไปด้วยความสนุกสนานเป็นประโยชน์ อีกทั้ง Strayer (2007 : 3) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้ห้องเรียนกลับด้านต่อการเรียนรู้สภาพแวดล้อมโดยการเปรียบเทียบกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบดั้งเดิมและห้องเรียนกลับทางที่ใช้ระบบการสอนอัจฉริยะ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในห้องเรียนแบบดั้งเดิมและห้องเรียนกลับด้านที่ใช้ระบบการสอนอัจฉริยะ และการศึกษาความพึงพอใจการใช้ห้องเรียนกลับด้านที่ใช้ระบบ การสอนอัจฉริยะ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดย การใช้ห้องเรียนกลับด้านมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ ดวงฤทัย สานะสิทธิ์ (2556 : 13) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน โดยมี

วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Flipped Classroom และศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Flipped Classroom ผลการวิจัยพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องราวมาตรฐานโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ มีผลเฉลี่ยคะแนนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ ผู้วิจัยจึงพัฒนารูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนจริงบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้รายวิชานวัตกรรมการศึกษาเป็นรายวิชาที่ใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือการช่วยเหลือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับเนื้อหา ผู้เรียนด้วยกันเอง ผู้เรียนกับผู้สอน และเป็นช่องทางในการสื่อสารสอบถามข้อสงสัย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสรุปและประยุกต์ใช้อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้และเข้าใจเนื้อหาวิชาได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชาวัตกรรมการศึกษา
2. เพื่อประเมินรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชาวัตกรรมการศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย
กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยต่างๆ จัดแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา 2) กลุ่มหลักสูตรและการสอน และ 3) กลุ่มการวัดและการประเมินผล
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งในรายวิชานวัตกรรมการศึกษา เรื่องการสร้างเว็บไซต์เพื่อการศึกษา โดยแบ่งเป็น 4 เนื้อหา ได้แก่
  - 1) โครงสร้างภาษาของเว็บ
  - 2) การออกแบบและการสร้างเว็บ
  - 3) การใช้โปรแกรมประยุกต์ตกแต่งเว็บ
  - 4) การอัปโหลดและเผยแพร่เว็บ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

วิจารณ์ พานิช (2555 : 16) กล่าวถึง ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ว่าเป็นการเรียนที่ครูจะเน้นช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการ ไม่ใช่ท่องจำ หัวใจคือครูเน้นทำหน้าที่ ช่วยแนะนำการเรียนของเด็ก ไม่ใช่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ครูเปลี่ยนจากบทบาทปฏิสัมพันธ์กับ ผู้เรียนทั้งชั้น เป็นมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนเป็นรายคน

Bergmann and Sams (2012 : 20) กล่าวถึง ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ว่า บทบาทของครูเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง คือไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่ทำบทบาทไปในทาง เป็นตัวต่อครูเปรียบเสมือนโค้ช หรือเป็นผู้จุดประกายทางความคิด โดยการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด สร้างความสนุกสนานในการเรียน และเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน

Daniel John Kennedy (2009 : 2) ได้ศึกษาองค์ประกอบการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนออนไลน์ 1. เครื่องมือผู้เรียน 2. การจัดการและการติดตามผู้เรียน 3. เนื้อหารายวิชา 4. การสื่อสาร 5. การวัดผลการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Mads Kock Pedersen, Birk Skyum, Robert Heck, Romain Müller, Mark Bason, Andreas Lieberoth, Jacob F. Sherson (2016) ได้ศึกษาองค์ประกอบการเรียนรู้ด้วยสภาพแวดล้อมเสมือน ซึ่งงานวิจัยอธิบายสภาพแวดล้อมเสมือนออนไลน์ว่าองค์ประกอบ ได้แก่ 1. การวัดผลการเรียน 2. ระบบบริหารการเรียน หรือ LMS 3. แผนการจัดการเรียนรู้ 4. แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม 5. แบบทดสอบการประเมินตนเอง 6. เชื่อมโยงไปยังแหล่งภายนอก 7. การเข้าถึงผู้สอนสำหรับผู้เรียนแต่ละคน 8. เอกสารและสถิติเก็บข้อมูล 9. เครื่องมือการเขียนโดยผู้สอนถึงผู้เรียน 10. ผู้ปกครอง

Sunchai Pattanasith, Nattaphon Rampai, Jongkol Kanperm (2015) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือน โดยพบว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ประกอบด้วย 1. การสื่อสาร

ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน 2. ระบบบริหารการเรียน หรือ LMS 3. การเข้าถึงผู้สอนสำหรับผู้เรียนแต่ละคน 4. ผู้เรียน 5. การเรียนแบบร่วมมือกัน 6. ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

เยาวนารถ พันธุ์เพ็ง (2551) ได้ศึกษาการออกแบบการเรียนการสอนด้วยระบบ e-Learning Instruction Design by E-learning System โดยการจัดรูปแบบการสอนเป็นห้องเรียนเสมือนบนเครือข่าย ซึ่งจากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบในห้องเรียนเสมือนประกอบด้วย 1. เนื้อหารายวิชา 2. การสื่อสารระหว่างผู้เรียนและผู้สอน 3. การวัดผลการเรียน 4. LMS 5. แผนการจัดการเรียนรู้

Ligorio and Van (2006) ได้ศึกษาองค์ประกอบการเรียนรู้ด้วยสภาพแวดล้อมเสมือน โดยพบว่าสภาพแวดล้อมเสมือนมีองค์ประกอบ ได้แก่ 1. การมอบหมายงาน 2. เครื่องมือการทำงานร่วมกันแบบประสานเวลา 3. ทฤษฎีการมีสติมีเดีย 4. พื้นที่อัปโหลดไฟล์ 5. ปฏิทิน 6. เครื่องมือค้นหา Bookmarking 7. รูปแบบการนำทางการเรียนแบบร่วมมือกัน 8. ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Strayer (2007) ได้ทำการศึกษา ผลของการใช้ห้องเรียนกลับด้านต่อการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม โดยการเปรียบเทียบกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบดั้งเดิมและห้องเรียนกลับทางที่ใช้ระบบการสอนอัจฉริยะ ผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนที่เรียนโดยการใช้ห้องเรียนกลับด้านมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจะใช้เป็นพื้นฐานในการสังเคราะห์รูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยต่างๆ จัดแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา 2) กลุ่มหลักสูตรและการสอน และ 3) กลุ่มการวัดและการประเมินผล โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) กำหนดผู้เชี่ยวชาญ ตามด้านที่กำหนดไว้ ด้านละ 4 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 12 คน

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของ Rating Scale เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด 2556)

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเหมาะสมของรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลค่าเฉลี่ยเป็นระดับความเหมาะสมเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายที่ตั้งไว้ แล้วสรุปว่าความเหมาะสมในระดับใด

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Developmental Studies) และระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Methods) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและกระบวนการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านตามแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. รูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน โดยการกำหนดละเอียด ร่างรูปแบบ โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) รูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน และ 2) ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน
3. นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน
4. วิเคราะห์และสรุปผลรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินงานตามขั้นตอนของการวิจัยที่ได้ นำเสนอแล้วนั้น ปรากฏได้ผลบรรลุวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชาวัตกรรมการศึกษา พบว่า การพัฒนารูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน ควรจะมีองค์ประกอบทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เนื้อหารายวิชาและคลิปวิดีโอ 2) ระบบบริหารการเรียน (LMS) 3) การสื่อสารระหว่างผู้เรียนและผู้สอนและ 4) ด้านการวัดผลการเรียน และขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) การนำเข้าสู่บทเรียน 2) เจาะใจในการเรียน 3) การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ 4) แรงจูงใจในการเรียน
2. การประเมินรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชาวัตกรรมการศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้ง 12 คน ในการประชุมกลุ่มย่อย
  - 2.1 ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านที่พัฒนาขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความเหมาะสมของรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน	4.79	0.61	มากที่สุด
2. ความเหมาะสมของรายละเอียดของรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน	4.62	0.64	มากที่สุด
3. ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ด้านเป้าหมายของรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน	4.61	0.66	มากที่สุด
โดยรวมเฉลี่ยทั้งหมด	4.67	0.63	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชาคณิตกรรมการศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.67$, $S.D.=0.63$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความเหมาะสมของรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.79$, $S.D.=0.61$) รองลงมาคือด้านความเหมาะสมของรายละเอียดของรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน ($\bar{X}=4.62$, $S.D.=0.64$) และความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ด้านเป้าหมายของรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.61$, $S.D.=0.66$) ตามลำดับ

2.2 ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านที่พัฒนาขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน	4.57	0.58	มากที่สุด
1. การนำเข้าสู่บทเรียน	4.61	0.53	มากที่สุด
2. เนื้อหาในการเรียน	4.62	0.64	มากที่สุด
3. การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้	4.61	0.53	มากที่สุด
4. แรงจูงใจในการเรียน	4.58	0.54	มากที่สุด
โดยรวมเฉลี่ยทั้งหมด	4.59	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชาวัตกรรมการศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}=4.59$, $S.D.=0.56$) เมื่อพิจารณาในแต่ละกิจกรรมพบว่ากิจกรรมที่ 2. เจื่อนใจในการเรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.62$, $S.D.=0.64$) รองลงมาคือ กิจกรรมที่ 1. การนำเข้าสู่บทเรียน และกิจกรรมที่ 3. การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.61$, $S.D.=0.53$) และกิจกรรมที่ 4. แรงจูงใจในการเรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.58$, $S.D.=0.54$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

รูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชาวัตกรรมการศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เนื้อหารายวิชาและคลิปวิดีโอ 2) ระบบบริหารการเรียน (LMS) 3) การสื่อสารระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และ 4) ด้านการวัดผลการเรียน โดยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชาวัตกรรมการศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.67$, $S.D.=0.63$) และกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) การนำเข้าสู่บทเรียน 2) เจื่อนใจในการเรียน 3) การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ 4) แรงจูงใจในการเรียน โดยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชาวัตกรรมการศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}=4.59$, $S.D.=0.56$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Daniel John Kennedy (2009 : 2) ได้ศึกษาองค์ประกอบการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนออนไลน์ 1. เครื่องมือผู้เรียน 2. การจัดการและการติดตามผู้เรียน 3. เนื้อหารายวิชา 4. การสื่อสาร 5. การวัดผลการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ Mads Kock Pedersen, Birk Skyum, Robert Heck, Romain Müller, Mark Bason, Andreas Lieberoth, Jacob F. Sherson (2016) ได้ศึกษาองค์ประกอบการเรียนด้วยสภาพแวดล้อมเสมือน ซึ่งงานวิจัยอธิบายสภาพแวดล้อมเสมือนออนไลน์ว่าองค์ประกอบ ได้แก่ 1. การวัดผลการเรียน 2. ระบบบริหารการเรียน หรือ LMS 3. แผนการจัดการเรียนรู้ 4. แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม 5. แบบทดสอบการประเมินตนเอง 6. เชื่อมโยงไปยังแหล่งภายนอก 7. การเข้าถึงผู้สอนสำหรับผู้เรียนแต่ละคน 8. เอกสารและสถิติเก็บข้อมูล 9. เครื่องมือการเขียนโดยผู้สอนถึงผู้เรียน 10. ผู้ปกครอง ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ Sunchai Pattanasith, Nattaphon Rampai, Jongkol Kanperm (2015) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือน โดยพบว่าสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ประกอบด้วย 1. การสื่อสารระหว่างผู้เรียนและผู้สอน 2. ระบบบริหารการเรียน หรือ LMS 3. การเข้าถึงผู้สอนสำหรับผู้เรียนแต่ละคน 4. ผู้เรียน 5. การเรียนแบบร่วมมือกัน 6. ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนมีความรู้สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการสังเคราะห์รูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน ได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและผ่านการประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิในด้านความเหมาะสมของกรอบทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่น่า มาวิเคราะห์ ศึกษาบริบทและความต้องการ

แนวทางในการจัดการเรียนการสอน และผ่านการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้
เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนี้ร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชาวัตกรรมการศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ
รวมทั้งหมด 12 คน

ข้อเสนอแนะ

การนำรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนี้ร่วมกับการเรียนแบบ
ห้องเรียนกลับด้านไปใช้ควรคำนึงถึงบริบทของโรงเรียนหรือสถานศึกษา และเนื้อหาของรายวิชา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

แนวทางการพัฒนางานวิจัยนี้ในระยะต่อไปคือ การศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning
Style) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้แต่ละรูปแบบ โดยบูรณาการศาสตร์การสอน เช่น รูปแบบการเรียนการสอน
ตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT หรือการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) และควรศึกษาความพึงพอใจ
ของผู้เรียนที่มีต่อสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ด้วยสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนบนเครือข่ายร่วมกับเทคนิค
ห้องเรียนกลับด้าน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องการศึกษาองค์ประกอบในการพัฒนารูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือน
บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนี้ร่วมกับการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชาวัตกรรมการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งในงาน
ดุขุณิพนธ์ปริญญาเอก สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สุรินทร์ ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ สงวนสัตย์ อาจารย์ที่ปรึกษาดุขุณิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำในการปรับปรุง
บทความ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประชิด อินทะกนก และอาจารย์ ดร.นุชจรี บุญเกตุ ที่ให้ข้อเสนอแนะ
และแนวทางในการเขียนบทความ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความเมตตาในการตรวจสอบรูปแบบ
สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนในครั้งนี้ คุณอันไศยที่เกิดจากงานวิจัยนี้ ขอมอบแด่ บิดา มารดา ครูอาจารย์ที่เคารพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2546.
- กันยารัตน์ ดัดพันธ์. การออกแบบสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเสมือน สำหรับการเรียนแบบโครงการใน
ระดับอุดมศึกษา. วิทยุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2551.
- ดวงฤทัย สานะสิทธิ์. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้
รูปแบบการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน. กรุงเทพฯ : โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ สีลม,
2556.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. การเรียนรู้ในยุคสมัยหน้า: ตอนรูปแบบและทฤษฎี การเรียนรู้อนาคต. (ออนไลน์)
2556 [เข้าถึงเมื่อ 18 ก.ย. 2556]. เข้าถึงได้จาก[http://thanompo.edu.cmu.ac.th/load/
journal/50-51/next-generation%20of%20learning.pdf](http://thanompo.edu.cmu.ac.th/load/journal/50-51/next-generation%20of%20learning.pdf)
- บุญชม ศรีสะอาด. วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2556.

- เยาวนารล พันธุ์เพ็ง. “การออกแบบการเรียนการสอนด้วยระบบ e-Learning,” วารสารทางวิชาการ. 12,1 (กรกฎาคม - กันยายน 2558) : 23-24.
- วิจารณ์ พานิช. **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์, 2555.
- อนล สวนประดิษฐ์. **การออกแบบและ พัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่าย อินเทอร์เน็ตโดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. บุรีรัมย์** ทุนวิจัยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2558.
- Bergman, J. and Sams, A. **Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day**. International Society for Technology in Education, 2012.
- Daniel John Kennedy. “Virtual Learning Environments (VLEs): Here to Stay, or on the Brink of Demise?,” **The Plymouth Student Educator**. 1,1(January 2009) : 58-66.
- David Savage. “Owners of Learning: The Nyae Nyae Village Schools Over Twenty- five Years,” **Basler Afrika Bibliographie**. 18 (April 2016) : 247-248.
- Erik M. van Raaij, Jeroen J. L. Schepers. **The Acceptance and use of a Virtual Learning Environment in China**. Vienna : Elsevier, 2008.
- Jacob, F. Sherson. **Virtual Learning Environment for Interactive Engagement with Advanced Quantum Mechanics**. New York : McGraw-Hill, 2016.
- Maggie Leese. **Out of Class-out of Mind? The use of a Virtual Learning Environment to Encourage Student Engagement in out of Class Activities**. New York : McGraw-Hill, 2008.
- Marlowe. .Use of Synchronous Virtual Classrooms: Why, Who, and How?. MERLOT,” **Journal of Online Learning and Teaching**. 10,2(March 2012) : 13-14.
- Masterman, Liz. **The Challenge of Teachers' Design Practice**. Oxford : Routledge, 2013.
- Strayer. **The Effects of the Classroom Flip on the Learning Environment: a Comparison of Learning Activity in a Traditional Classroom and a Flip Classroom that used an Intelligent Tutoring System**. Ohio : Ohio Department of Higher Education, 2007.
- Sunchai Pattanasith, Nattaphon Rampai, Jongkol Kanperm. **The Development Model of Learning though Virtual Learning Environments (VLEs) for Graduated Students**. Department of Educational Technology, Faculty of Education, Kasetsart University, 2015.
- Van Veen, K. **Virtual Learning Environments: Concepts, Methodologies, Tools and Applications**. New York : McGraw-Hill, 2006.
- Weller, Martin. **Virtual Learning Environments: Using, Choosing and Developing**. New York : McGraw-Hill, 2007.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการของ
ผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 35

The Relationship between Participative Management and Academic
Effectiveness of School Administrators and Teachers in Thoenburin
School Group under The Secondary Educational
Service Area Office 35

วันวิสา เป็กกันใจ¹

ศิริพร เสรีตานนท์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) ประสิทธิภาพของงานวิชาการ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมและประสิทธิผลของงานวิชาการ และ 4) แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของงานวิชาการโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ประชากรผู้บริหาร 21 คน และกลุ่มตัวอย่างครู 200 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 221 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน และระดับมาก 1 ด้าน
2. ระดับประสิทธิผลของงานวิชาการของผู้บริหารและครูในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก
3. การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการของผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของงานวิชาการโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ

คำสำคัญ : การบริหารแบบมีส่วนร่วม, ประสิทธิภาพของงานวิชาการ

¹ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเนชั่น

² คณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเนชั่น

Abstract

The purposes of this research were to study 1) the participative management level 2) the academic effectiveness level 3) the relationship between participative management and academic effectiveness and 4) the guidelines for developing academic effectiveness by participative management of school administrators and teachers in Thoenburin school group under the secondary educational service area office 35. The samples used in this study were 221 respondents who were categorized into two groups. The first group, comprising totally 21 school administrators. The second group, including 200 teachers, was representative sample. The instruments for data collecting were questionnaires with reliability coefficient at .96. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation and Pearson's product-moment correlation coefficient.

The finding were as follow :

1. The participative management level of the school administrators in overall and on all aspects were at high level. The level of academic effectiveness of the teachers in overall was at medium level. There were 3 aspects at middle level, 1 aspect at high level.
2. The academic effectiveness level of the school administrators and the teachers in overall and on all aspects were at high level.
3. The relationship between participative management and academic effectiveness both of the school administrators and the teachers were positively correlated at middle level with statically significant at .01 level.
4. The guidelines for. developing academic effectiveness by participative management of the school administrators and the teachers were consistent with the quantitative data.

Keywords : participation management, academic effectiveness

บทนำ

การศึกษาถือว่ามีความสำคัญต่อมนุษย์ทุกคนเพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่บุคคลนำมาใช้ในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ เจตคติ ความประพฤติที่ดีมีคุณค่า และมีคุณธรรม ทำให้เป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม (Good 1973 : 202) นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมไปถึงการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การศึกษาจึงถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่งในการสร้างสรรค์สังคมและประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ และเป็นแนวทางในการสร้างองค์ความรู้ ซึ่งก่อให้เกิดนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ ขึ้นมากมาย ทั้งนี้บุคคลจะมีคุณภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งภาครัฐได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาจึงได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พุทธศักราช 2555-2559) ซึ่งเน้นในเรื่องแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ขณะเดียวกันได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในกระบวนการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2554 : 1) นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ได้กำหนดยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2558-2563) ให้สอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษาของรัฐบาล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีความรู้ ความสามารถ และส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ โดยโดยมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 เพิ่มโอกาส การเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึงครอบคลุมผู้เรียน ให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และมีคุณภาพ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบการบริหารจัดการ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2559 : 18) สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการจัดการศึกษาของประเทศ โดยสาระสำคัญในหมวด 1 มาตรา 8 กำหนดการจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ ให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับ ประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี 2542 : 4)

จากคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ประจำปีการศึกษา 2558 ของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีรินทร์ทั้งหมด 10 โรงเรียน พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยระดับกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีรินทร์เท่ากับ 36.99 ถือว่าต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 41.14 และระดับประเทศซึ่งมีค่าเท่ากับ 37.91 ส่วนนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยระดับกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีรินทร์เท่ากับ 32.31 ถือว่าต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 36.74 และต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับ ประเทศซึ่งมีค่าเท่ากับ 34.81 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 2559 : 53) จากผลการทดสอบ ทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชาติที่ปรากฏ บ่งชี้ว่าการศึกษานักเรียนในกลุ่มโรงเรียน เถินบุรีรินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 35 ยังไม่มีคุณภาพและไม่สามารถเตรียมพร้อม ให้นักเรียนมีศักยภาพในการแข่งขันกับประชาคมโลกได้เท่าที่ควร อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและ ครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีรินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 พบว่าครูยังขาดการมี ส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ สะท้อนให้เห็นได้จากคุณภาพของผู้เรียนและการปฏิบัติงานวิชาการซึ่งยังไม่บรรลุ ตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานวิชาการของสถานศึกษา

การบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษา ประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2553 : 1) ในเมื่องานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดของโรงเรียนและเป็นงานหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน (กมล ภูประเสริฐ 2544 : 12) ดังนั้น ผู้บริหารและครูควรให้ความสนใจและทุ่มเทให้กับ การยกระดับคุณภาพทางการศึกษาด้วยการพัฒนางานวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในกระบวนการดำเนินงาน จึงจะทำให้เกิดแนวทางการพัฒนา งานวิชาการไปในทิศทางเดียวกัน ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายการจัด การศึกษาต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะครูที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในกลุ่มบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการของ ผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีรินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 ว่ามี ความสัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของงานวิชาการของผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการของผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของงานวิชาการโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35

ขอบเขตของการวิจัย

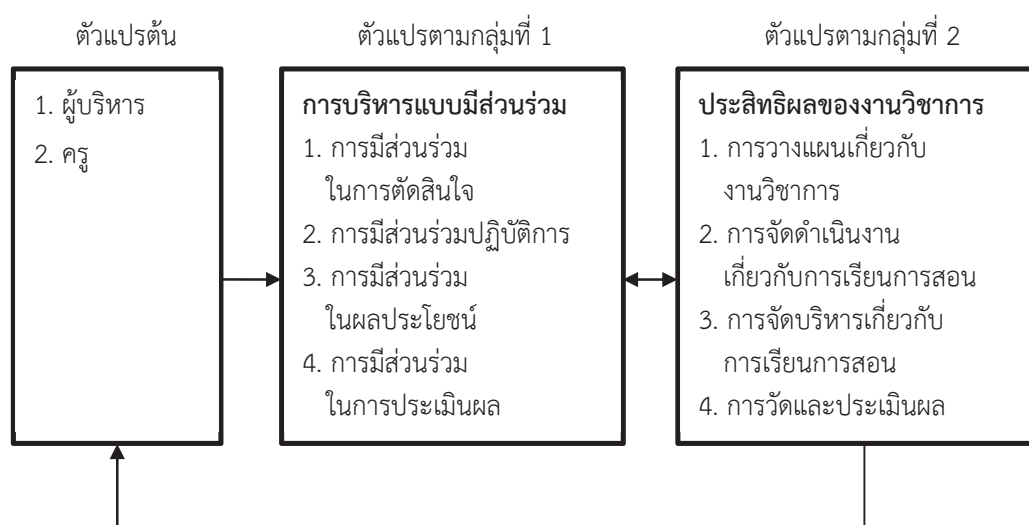
ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 จำนวน 10 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 21 คน และครู 365 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 386 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรต้น ได้แก่ ผู้บริหารและครู ตัวแปรตามมี 2 กลุ่ม ได้แก่

ตัวแปรตามกลุ่มที่ 1 การบริหารแบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1977 : 6) 4 ด้าน ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ 3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ตัวแปรตามกลุ่มที่ 2 ประสิทธิภาพของงานวิชาการตามขอบข่ายงานวิชาการของปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 3) 4 ด้าน ได้แก่ 1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ 2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน 3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน และ 4. การวัดและประเมินผล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 จำนวน 10 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 21 คน และครู 365 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 386 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 200 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการด้วยสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจับฉลากเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประชากรผู้บริหาร 21 คน และกลุ่มตัวอย่างครู 200 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 221 คน

เครื่องมือที่ใช้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการของผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลของงานวิชาการของผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 4 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลของงานวิชาการโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดกระทำข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติต่างๆ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปความเรียง

2. วิเคราะห์ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยภาพรวมและรายด้าน นำผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาแปลผล แล้วนำเสนอในรูปความเรียง

3. วิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของงานวิชาการของผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยภาพรวมและรายด้าน นำผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาแปลผล แล้วนำเสนอในรูปความเรียง

4. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการของผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 โดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน แล้วนำเสนอในรูปความเรียง

5. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลของงานวิชาการโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากการนับความถี่ของคำตอบที่ได้ แล้วนำเสนอในรูปความเรียง

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งนี้ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเนชั่น ลำปาง เพื่อขออนุญาตในการทดลองใช้เครื่องมือ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรผู้บริหารและกลุ่มตัวอย่างครู
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด 221 ฉบับ

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็น 4 ส่วน ตามลำดับ ดังนี้

1. ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 พบว่า

1.1 การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

1.2 การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน และมาก 1 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ และน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ถือว่าไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

2. ระดับประสิทธิผลของงานวิชาการของผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต พบว่า

2.1 ประสิทธิภาพของงานวิชาการของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน รองลงมา คือ การวัดและประเมินผล การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ และน้อยที่สุด คือ การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

2.2 ประสิทธิภาพของงานวิชาการของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การวัดและประเมินผล รองลงมา คือ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน และน้อยที่สุด คือ การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการของผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 พบว่า

3.1 การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์กันทางบวกระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการมีค่าอยู่ระหว่าง .127-.754** สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3.2 การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการของครู มีความสัมพันธ์กันทางบวกระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการมีค่าอยู่ระหว่าง .262**-.646** สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

4. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของงานวิชาการโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

4.1 ผู้บริหารมีแนวทางการพัฒนา เรียงลำดับค่าความถี่จากมากไปน้อย ดังนี้ นิเทศติดตามการดำเนินงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการดำเนินงานในรูปคณะกรรมการ ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน อบรมและพัฒนาบุคลากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมแก่บุคลากรทุกคน จัดสรรอัตราค่าจ้างครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีจำนวนเพียงพอ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร สร้างแรงจูงใจโดยการเสริมแรงทางบวก สร้างความเข้าใจในภาระงานและขอบข่ายงานแก่บุคลากรให้ชัดเจน สนับสนุนงบประมาณในการบริหารวิชาการให้เพียงพอ จัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านวิชาการเพื่อการตรวจสอบและพัฒนา วัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง สร้างทีมงานบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ มอบหมายภาระงานแก่ครูให้ตรงกับความสามารถและความถนัด นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารงานวิชาการ จัดระบบการบริหารงานวิชาการให้มีความกระชับรวดเร็ว และส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน

4.2 ครูมีแนวทางการพัฒนา เรียงลำดับค่าความถี่จากมากไปน้อย ดังนี้ สนับสนุนงบประมาณในการบริหารวิชาการ นิเทศติดตามการดำเนินงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง อบรมและพัฒนาบุคลากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ลดภาระงานอื่นเพื่อให้ครูได้ปฏิบัติงานสอนอย่างเต็มที่ แจ้งผลการประชุมวิชาการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ สร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่แก่บุคลากร เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็น ชี้แจงวัตถุประสงค์ให้ครูทุกคนทราบว่าต้องการให้โรงเรียนดำเนินงานไปในทิศทางใดกระจายอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนตรวจสอบ และนิเทศติดตาม พัฒนาศักยภาพให้มีความเชี่ยวชาญในงานวิชาการ เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายร่วมกันและร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในการบริหารงานวิชาการ จัดระบบบริหารจัดการให้มุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้มากที่สุด สร้างแรงจูงใจโดยการเสริมแรงทางบวก จัดระบบการดำเนินงานวิชาการให้มีความกระชับรวดเร็ว จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนอื่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและนำระบบ PDCA มาใช้ในการพัฒนางานวิชาการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าผู้บริหารมีระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยภาพรวมมากกว่าครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารในปัจจุบันได้รับการอบรมให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานครอบคลุมการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารจึงทราบบทบาทหน้าที่และแนวทางในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แสดงออกถึงเจตนารมณ์ในการให้สถานศึกษาและชุมชนร่วมกันจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสุข และเป็นคนเก่ง เป็นไปตามแนวคิดของ Swansburg (1996 : 91) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการได้รับการยอมรับไว้วางใจ ช่วยเหลือสนับสนุนผูกพัน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ร่วมตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ให้อิสระและให้อำนาจต่อการตัดสินใจและรับผิดชอบในงาน จะทำให้ผู้ร่วมงานมีความทุ่มเทและทำงานอย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับการวิจัยของโศภิตา คล้ายหนองสรวง (2558 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า การบริหาร

แบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของมานิตา สุทธิหา (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางปะกง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ระดับประสิทธิผลของงานวิชาการของผู้บริหารและครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ผู้บริหารมีระดับประสิทธิผลของงานวิชาการโดยภาพรวมมากกว่าครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานวิชาการมีระเบียบและวิธีปฏิบัติที่มีความชัดเจน ทำให้ผู้บริหารและครูมีแนวทางในการดำเนินงานวิชาการ โดยบุคลากรแต่ละคนล้วนมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายของงานวิชาการทั้งสิ้น ตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ การดำเนินงานด้านการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดและประเมินผล ซึ่งทำให้ประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ Hoy and Miskel (1991 : 51) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลการจัดการศึกษาว่า เป็นการที่ผู้บริหารการศึกษาสามารถใช้ภาวะผู้นำเป็นจุดศูนย์รวมในการจัดการศึกษา และสอดคล้องกับยุกตนันท์ หวานฉ่ำ (2555 : 75) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนในอำเภอลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 11 ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงาน อีกทั้ง ครูและบุคลากรมีความสามารถ ทำให้การวางแผนการดำเนินงานด้านต่างๆ เป็นระบบ จัดการง่าย มีการดำเนินงานตามแผน และร่วมกันแก้ปัญหา มีความมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียนให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลกับสถานศึกษา และสอดคล้องกับการวิจัยของบวรลักษณ์ ศักดิ์วีไลพร (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 พบว่า ระดับประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการของผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนเถินบุรีนทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 35 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ผู้บริหารมีระดับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการมากกว่าครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารและครูมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงาน มีความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการจึงส่งผลต่อประสิทธิผลของงานวิชาการไปในทิศทางเดียวกันด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของบวรลักษณ์ ศักดิ์วีไลพร (2553 : บทคัดย่อ) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับอนงค์ อาจทอง (2557 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผู้บริหารมีแนวทางการพัฒนา 3 ลำดับแรก ดังนี้ นิเทศติดตามการดำเนินงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการดำเนินงานในรูปคณะกรรมการ ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน ส่วนครูมีแนวทางการพัฒนา 3 ลำดับแรก ดังนี้ สนับสนุนงบประมาณในการบริหารวิชาการ นิเทศติดตามการดำเนินวิชาการอย่างต่อเนื่อง อบรมและพัฒนาบุคลากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารและครูมีแนวทางการพัฒนาที่คล้ายกันคือ เสนอแนะให้มีการนิเทศติดตามการดำเนินงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนิเทศถือว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะช่วยตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน เพื่อช่วยให้บุคลากรเกิดขวัญกำลังใจในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยพัฒนาและส่งเสริมให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ รวมทั้งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับ กมล ภูประเสริฐ (2544 : 59) ได้กล่าวว่า การนิเทศเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศเพื่อพัฒนางานในหน้าที่ความรับผิดชอบ ถือเป็นการพัฒนาบุคลากรรูปแบบหนึ่งที่อาจให้ผล รวดเร็วกว่า โดยเฉพาะการนิเทศภายในสถานศึกษา เพราะผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศทำงานอยู่ร่วมกัน และ ผู้นิเทศในเรื่องหนึ่งอาจเป็นผู้รับการนิเทศในเรื่องหนึ่งได้ ในทำนองเดียวกันผู้รับการนิเทศก็อาจกลับไปเป็นผู้นิเทศ ในเรื่องที่ตนเองมีความสามารถสูงได้ และสอดคล้องกับการวิจัยของกาญจนา ทับทิมศรี (2556 : 109-112) ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาความต้องการในการพัฒนาการบริหารวิชาการด้วยเทคนิคการกระจายหน้าที่เชิงคุณภาพของ โรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์ สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร พบว่า มีแนวทางในการพัฒนางานวิชาการ ดังนี้ จัดให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน จัดห้องเรียนให้เพียงพอต่อการเรียนรู้ จัดให้ผู้มีประสบการณ์จริง มานิเทศ และจัดให้ประเมินการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และสอดคล้องอานนท์ คนขยัน (2558 : 135-136) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดมุกดาหาร พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดมุกดาหาร มีดังนี้ จัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับศักยภาพความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ใช้วัฏจักรการเรียนรู้ การเรียนการสอน ที่ทันสมัย ประเมินคุณภาพกำกับติดตามตรวจสอบการวัดผลและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานวิชาการ
2. ควรเน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานวิชาการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ รวมทั้งการประเมินผล
3. ควรนิเทศติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดำเนินงานวิชาการมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการ ตามแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมและขอบข่ายงานวิชาการของนักวิชาการท่านอื่น
2. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมและประสิทธิผลของงานวิชาการเพื่อ เป็นแนวทางในการพัฒนางานวิชาการให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร เสรีตานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์พนิดา สีนสุวรรณ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.พิมพ์ ไซดา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และ

แก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้อำนวยการทุกโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยซึ่งมีส่วนสำคัญในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ให้มีความสมบูรณ์ทุกขั้นตอน คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่บิดามารดาที่เคารพบูชายิ่ง ซึ่งท่านได้อบรมเลี้ยงดูและให้คำแนะนำสั่งสอน ส่งผลให้ผู้วิจัยเป็นผู้ใฝ่เรียนใฝ่รู้ จนประสบความสำเร็จในวิชาชีพตามเจตนารมณ์ทุกประการ

เอกสารอ้างอิง

- กมล ภูประเสริฐ. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : ทิพย์พับลิเคชั่น, 2544.
- กาญจนา ทิพย์ศิริ. การศึกษาความต้องการในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้วยเทคนิคการกระจายหน้าที่เชิงคุณภาพของโรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์ สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2556.
- บวรลักษณ์ ศักดิ์วิไลพร. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2553.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2553.
- “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542,” ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74. หน้า 1-23. 19 สิงหาคม 2542.
- มานิตา สุทธิหา. การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางปะกง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2556.
- ยุกตนันท์ หวานฉ่ำ. การบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในอำเภอลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2555.
- ไศริดา คล้ายหนองสรวง. การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2558.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35. สารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2559. (ออนไลน์) 2559 (อ้างเมื่อ 1 ธันวาคม 2559). จาก <http://www.secondary35.go.th/planning>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 - 2559. (ออนไลน์) 2554 (อ้างเมื่อ 10 มกราคม 2560). จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=5748&filename=develop_issue.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2560. (ออนไลน์) 2559 (อ้างเมื่อ 10 มกราคม 2560). จาก <http://plan.bopp-obec.info/index/plan>.
- อนงค์ อาจทอง. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2557.

- อานนท์ คนขยัน. “แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน มัธยมศึกษาในจังหวัดมุกดาหาร,”
วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์. 2, 1 (มกราคม-เมษายน 2558) : 135-136.
- Cohen, J. M. and Uphoff N.T. **Rural Development Participation : Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation**. New York : The Rural Development Community Center for International Studies, Cornell University, 1977.
- Good, Carter V. **Dictionary of Education**. New York : McGraw-Hill, 1973.
- Hoy, W. K. and Miskel C. G. **Educational Administration : Theory Research and Practice**. New York : McGraw-Hill, 1997.
- Swansburg, R. **Management and Leadership for Nurse Managers**. Boston, MA : Johns and Bartlett, 1996.

การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
Internal Quality Assurance Operation in Small-Sized Schools under
Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1

กมลชนก ทรายคำ¹

พิสิษฐ์ ยอดวันดี²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานและเปรียบเทียบการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 97 คน จากโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 19 แห่ง ซึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพภายนอก รอบสาม ของสมศ. เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กดังกล่าวโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะพบว่า ควรมีประชุมกำหนดการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพมาตรฐาน รองรับกลยุทธ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 บุคลากรทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันวางแผนและปฏิบัติตามการประกันคุณภาพที่กำหนด แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพตามสภาพจริง โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วมด้วย และการจัดทำรายงานตนเองควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การดำเนินงานสถานศึกษา, การประกันคุณภาพภายใน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1

Abstract

This research aimed to study the value levels of operations and compare those of internal quality assurance (IQA). The total number of 97 samples was determined from school administrators and teachers from 19 small-sized schools under the area office 1 of which standards were not certified from the Office for National Education Standards and Quality Assessment (ONESQA). The instrument was a rating-scale questionnaire analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation as well as t-test. The findings resulted in a high level of the overall and each aspect of IQA operation. The comparison between the opinions of the two groups of samples was not different. The suggestions were found that a plan of developing educational standards should be made in line with the strategy of Kamphaeng Phet Educational Service Area Office 1. All parties concerned should participate to plan and work together in compliance with quality assurance requirements. The committee should be jointly appointed with the school board to audit the quality based on actual conditions. Also, the self-assessment reports should be carried out continuously.

Keywords : School Operations, Internal Quality Assurance (IQA), Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การกำกับติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา และการติดตามตรวจสอบการจัดการศึกษา มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 : 16)

กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ข้อ 2 ในกฎกระทรวงนี้ได้กล่าวว่า “การประเมินคุณภาพภายใน” หมายความว่า การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาการติดตาม และการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน

การศึกษาของสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนดสำหรับการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งกระทำโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา หมวด 2 การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ข้อ 14 ให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาชั้นพื้นฐาน โดยดำเนินการดังต่อไปนี้ (1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (3) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ (4) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (5) จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (6) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (7) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน (8) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการตามวรรคหนึ่งให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ จัดระบบและโครงสร้าง การวางแผนการดำเนินงานตามแผนรวมทั้งการสร้างจิตสำนึกให้เห็นว่าการพัฒนาการศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและได้รับความรับผิดชอบร่วมกันทุกคน (การประกันคุณภาพการศึกษา 2553 : 26) ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของคนไทย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติซึ่งระบุให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จึงกำหนดให้ต้องออกกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนั้น เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนากระบวนประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เข้มแข็ง ตามกฎกระทรวงดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จึงได้จัดทำคู่มือระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 1 “ 4 ร ” ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2553 ขึ้น กำหนดให้โรงเรียนในสังกัดดำเนินการตามระบบหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้วยกระบวนการ “ 4 ร ” เพื่อให้สถานศึกษามีทิศทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้ระบบประกันคุณภาพภายในเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการทั้งในระดับสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา มาสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและเพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในการควบคุมคุณภาพ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ด้วยกระบวนการ “ 4 ร ” ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมพัฒนา (นายธรมย์ พะโยม 2558 : 12)

ด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาในสังกัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดแนวนโยบายให้สถานศึกษาบริหารจัดการศึกษาตามนโยบาย มีจุดเน้นเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งด้านคุณภาพครู นักเรียนและผู้บริหารให้เป็นไปตามมาตรฐาน และติดตามตรวจสอบคุณภาพสถานศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนา และปรับปรุงการบริหารจัดการของสถานศึกษาในสังกัดอย่างต่อเนื่อง แต่จากข้อมูลการประเมินคุณภาพการศึกษากายนอก รอบสามของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่า ยังมีโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 19 แห่ง ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า ยังไม่ผ่านการรับรองคุณภาพการศึกษารอบสามของ สมศ. และให้ปรับปรุงบางมาตรฐานผลมาจากตัวบ่งชี้ที่ 5 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนซึ่งคะแนนรวมไม่ถึง 80 คะแนน ส่วนใหญ่ผลการประเมินออกมายังอยู่ในระดับปรับปรุงและพอใช้ สาเหตุผลการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีข้อเสนอแนะไว้ในเอกสารรับรองของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) จากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาภายในการศึกษา 2558 (นางสาวทัศนีย์ เนื้อไม้ 2559 : 8)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ด้วยกระบวนการ “ 4 ร ” เพื่อให้สถานศึกษามีทิศทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้ระบบประกันคุณภาพภายในเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการทั้งในระดับสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อจะได้นำไปเป็นข้อมูลเสนอให้ผู้ที่เกี่ยวข้องใช้และเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการปรับปรุงการดำเนินงานในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งที่ปฏิบัติงาน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพภายนอก รอบสามของสมศ.จำนวน 19 แห่ง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krecie and Morgan จำนวนทั้งสิ้น 97 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 19 คน โดยการใช้เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และครูผู้สอน จำนวน 78 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ด้วยกระบวนการ “ 4 ร ” ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมพัฒนา ที่ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้ (คู่มือการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สพป. กำแพงเพชร เขต 1)

1. ร่วมคิด
  - ด้านที่ 1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
  - ด้านที่ 2 การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐาน
2. ร่วมทำ
  - ด้านที่ 3 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
  - ด้านที่ 4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
3. ร่วมตรวจสอบ
  - ด้านที่ 5 การติดตามตรวจสอบคุณภาพ
  - ด้านที่ 6 การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
4. ร่วมพัฒนา
  - ด้านที่ 7 การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นการประเมินคุณภาพภายใน
  - ด้านที่ 8 การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

สถานภาพส่วนบุคคล
จำแนกตามตำแหน่ง

1. ผู้บริหารสถานศึกษา
2. ครูผู้สอน

ตัวแปรตาม

ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการดำเนินงาน
การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร
เขต 1

1. ร่วมคิด

ด้านที่ 1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

ด้านที่ 2 การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของ

สถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐาน

2. ร่วมทำ

ด้านที่ 3 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

ด้านที่ 4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา
ของสถานศึกษา

3. ร่วมตรวจสอบ

ด้านที่ 5 การติดตามตรวจสอบคุณภาพ

ด้านที่ 6 การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา
ของสถานศึกษา

4. ร่วมพัฒนา

ด้านที่ 7 การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นการประเมิน
คุณภาพภายใน

ด้านที่ 8 การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพภายนอกของ สมศ.
จำนวน 19 แห่ง เป็นผู้บริหาร จำนวน 19 คน และครูผู้สอน จำนวน 107 คน รวมทั้งสิ้น 126 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพภายนอกของ สมศ.
จำนวน 19 แห่ง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krecie and Morgan จำนวนทั้งสิ้น 97 คน
ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 19 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และครูผู้สอน
จำนวน 78 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ(Check list)

ตอนที่ 2 เป็นข้อความเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อการดำเนินงาน
การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
กำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 48 ข้อ ซึ่งเป็นคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales)

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิด เพื่อสอบความคิดเห็นข้อเสนอแนะการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

ขั้นตอนการวิจัย 1. ขอนหนังสือจากคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 ที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพภายในกรอบสามของ สมศ. จำนวน 19 แห่ง เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง 3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ จำแนกแบบสอบถามโดยคัดแยกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำคะแนนที่ได้จัดพิมพ์ลงเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาทั้ง “4 ร” อยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1. ร่วมคิดที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐาน อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ 2. ร่วมพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นการประเมินคุณภาพภายในและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก 3. ร่วมทำที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ และการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก และ 4. ร่วมตรวจสอบที่เกี่ยวข้องกับการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ตามลำดับโดยรายละเอียดตามกระบวนการ 4 ร

2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ด้วยกระบวนการ 4 ร จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวม ด้านร่วมคิด ด้านร่วมทำ ด้านตรวจสอบ และด้านพัฒนา ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

3.1 ร่วมคิด ข้อเสนอแนะที่มีค่าความถี่สูงสุด คือ ควรมีประชุมปรึกษาหารือกำหนดการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานที่รองรับกลยุทธ์ของ สพพ. กำแพงเพชร เขต 1

3.2 ร่วมทำ ข้อเสนอแนะที่มีค่าความถี่สูงสุด คือ บุคลากรทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันประชุมวางแผนการจัดทำประกันคุณภาพภายในแล้วปฏิบัติตามขั้นตอนที่วางไว้

3.3 ร่วมตรวจสอบ ข้อเสนอแนะที่มีค่าความถี่สูงสุด คือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพตามสภาพจริงและจริงจังโดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วมด้วย

3.4 ร่วมตรวจสอบ ข้อเสนอแนะที่มีค่าความถี่สูงสุด คือ การจัดทำรายงานตนเองหรือรายงานประจำปี ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนได้นำกรอบแนวคิดในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 4 ร มาใช้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 4 ร ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับกระบวนการที่มีเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ซึ่ง อุทุมพร (ทองอุไทย) และจามรมาน (2544 : 2) ก็ได้อธิบายถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ โดยมีสาระสำคัญ 4 ประการคือ 1. เพื่อให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ 2. เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารจัดการ 3. เพื่อให้ประชาชนได้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพของผลผลิตของสถานศึกษา 4. เพื่อให้ประชาชนได้ข้อมูลว่าทุกคนในสถานศึกษาทำงานคุ้มค่ากับภาษีของเขาและยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรรณิการ์ เทศกาล (2554 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 และพบว่า การขาดความร่วมมือกันในการวางแผนการประกันคุณภาพ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร และได้ให้แนวทางในการแก้ไขไว้ว่า ควรมีการร่วมกันกำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มาตรฐานการปฏิบัติงาน และดำเนินการตามแผนที่วางไว้อย่างเป็นระบบ จากผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องด้านที่สำคัญที่สุดคือ การร่วมคิด ซึ่งต้องมีการประชุมคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา เพื่อให้มีแนวทางในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน อันสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ศิริกานดา บุชาธรรม (2557 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มกรุงธนใต้สังกัดกรุงเทพมหานครและพบว่าขั้นตอนการศึกษาและเตรียมการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนั้นมีความสำคัญที่สุด รวมถึงการแต่งตั้งคณะกรรมการและกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา จัดประชุม อบรม ชี้แจง และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิด รูปแบบ และวิธีการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

2. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งที่ปฏิบัติงานโดยภาพรวมและรายด้าน ประชากรที่มีตำแหน่งต่างกัน พบว่าการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวไม่ความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จักราช หินซุย (2556 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 โดยที่ตำแหน่งผู้บริหารมีปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษามากกว่าครู

3. ข้อเสนอแนะการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ควรมีประชุมกำหนดการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพมาตรฐานรองรับกลยุทธ์ของ สพป.กำแพงเพชรเขต 1 บุคลากรทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันวางแผนและปฏิบัติตามการประกันคุณภาพที่กำหนด แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพตามสภาพจริง โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วมด้วย และจัดทำรายงานตนเองควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากข้อค้นพบในการทำวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าควรนำแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีทิศทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้ระบบประกันคุณภาพภายในเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการทั้งในระดับสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา มาสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มาปรับปรุงเพื่อพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียนดังนี้

1. ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนควรมีการประชุมปรึกษาหารือกำหนดการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพมาตรฐานที่รองรับกลยุทธ์ของเขตพื้นที่ศึกษานั้น ๆ
2. ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนควรร่วมมือกันช่วยดำเนินการจัดทำแผนการศึกษาของสถานศึกษา มีการตรวจสอบคุณภาพตามสภาพจริงและจริงจัง มีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาและจัดทำรายงานตนเองรวมถึงรายงานประจำปี ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยเรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากอาจารย์ ดร.พิสิษฐ์ ยอดวันดี อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.สุดา เนตรสว่าง ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ดร. พรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านในการให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆ ของวิทยานิพนธ์ พร้อมให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ ถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย และขอขอบพระคุณคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยเนชั่น ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาทางด้านการศึกษาและการวิจัย เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถนำความรู้ประสบการณ์มาปรับใช้ในการทำงาน จึงทำให้งานวิจัยชิ้นนี้เสร็จสมบูรณ์ไปด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ทุกท่าน ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่และครอบครัวที่คอยให้การสนับสนุน ให้คำปรึกษา และเป็นกำลังใจเสมอมา จนการศึกษาในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : สยามสปอร์ต ชินดิเคท, 2553.

กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ : สยามสปอร์ต ชินดิเคท, 2553.

กรณีการ เทศกาล. ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2554.

จักราช หินซุย. ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาในการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลับูรพา, 2556.

รมย์ พะโยม. คู่มือการศึกษาระบบการประกันคุณภาพภายในการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. กำแพงเพชร : กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, 2558.

นางสาวทัศนีย์ เนื้อไม้. แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. กำแพงเพชร : กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, 2559.

ศิริกานดา บุชาธรรม. การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, 2558.

อุทุมพร จามรรณ. 100 คำถาม-คำตอบเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พันธ์, 2544.

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม : การปฏิรูปการใช้สาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ในยุคไทยแลนด์ 4.0

Cultural Creative Economy : A Reformation of Local Wisdom Content in Thailand 4.0 Generation

คมกริช ชาญณรงค์¹

บุญสม ยอดมาลี²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาพัฒนาการการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา 2. พัฒนารูปแบบการใช้สาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการวิจัยภาคสนาม โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และประชากรในพื้นที่ จำนวน 100 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยด้านพัฒนาการการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา พบว่า การจัดการศึกษาของไทยมีมานานแล้วแต่การใช้และการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นปรากฏชัดขึ้นหลังการบรรจุการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และหลังการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2551 ที่ให้สถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยสาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมีปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระวิชาวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระภาษาไทย และกลุ่มสาระด้านศิลปศึกษา เป็นหลัก

และสามารถพัฒนาการใช้สาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการนำแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ บูรณาการกับการใช้สาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถสร้างเป็นสาระวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม เป็นรายวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้รูปแบบโครงงาน เพื่อตักตักศักยภาพด้านการสร้างสรรค์ของผู้เรียนและประเมินการจัดการเรียนรู้ด้วยผลงานหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การปฏิรูปการศึกษา, เศรษฐกิจสร้างสรรค์

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Abstract

The study was aimed to 1.) study development of local wisdom education in secondary schools. 2.) develop a pattern of employment of local wisdom content in secondary schools. The study is a qualitative research which was done by examining related texts and documents as well as field research which was participated by 100 informants including government officers and local people. The data was collected by using questionnaire, observation form, interview, and focus group. The data was then analyzed according to the study aims by descriptive analysis approach.

The result on development of local wisdom education in secondary schools shows that the local wisdom content has been employed for decades but it was apparently employed when enclosed in the National Education Act of B.E. 2542 (1997). When the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (2008) was promulgated, local wisdom content was consequently appeared in Learning Area of Occupations and Technology, Learning Area of Social Studies, Religion and Culture, Learning Area of Thai Language, and Learning Area of Arts.

The contents of local wisdom, therefore, could be developed by the integration between Creative Economy Concept and Local Wisdom Content Employment. The product of this integration is a supplementary subject called “Cultural Creative Economy”. The subject belongs to the Learning Area of Occupations and Technology that shall be instructed by using project work and evaluated by creations of pieces of work or products in order to bring out creativity potential of learners.

Keywords : Local Wisdom, Education Reformation, Creative Economy

บทนำ

สถานการณ์ของประเทศไทยต้องเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสถานการณ์ทั่วโลกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่วิกฤตเศรษฐกิจ ปีพ.ศ. 2540 ที่สะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยยังขาดความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ขาดภูมิคุ้มกันที่ดี ทำให้เกิดปัญหาด้านการดำรงชีวิต การจะแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาคนให้มีความพร้อมในการรับมือกับปัญหาเหล่านี้ เฉลิมชาติ เมฆแดง (2558 : 172) กล่าวว่า เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนคือการศึกษา ที่ตอนนี้นำมาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนในการสร้างชาติ สร้างคนและสร้างงาน เพื่อให้ประชาชนในชาติเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่ให้บริการการศึกษาแก่เยาวชนและบุคคลในชุมชน และสังคม หากมีการพัฒนาการศึกษาที่ดีประกอบเข้ากับการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ด้วยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ทำให้ประชาชนพอมีพอกิน และพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนั้นการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีเหตุมีผล ในการร่วมกันแก้ปัญหาของคนในชุมชนก็เป็นทิศทางหนึ่งที่จะทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งการดำรงชีวิตที่เกื้อกูลกับธรรมชาติ โดยการสร้างความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาดั้งเดิมให้เกิดขึ้นใหม่ และสามารถนำความรู้จากภายนอกมาพัฒนาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่สามารถจัดการกับทรัพยากร

ที่มีอยู่ในชุมชนได้ (ปราณี โนนจันทร์ และคณะ 2551 : 283) ดังนั้น หากเกิดการสอดประสานร่วมมือกัน พัฒนาภูมิปัญญาในท้องถิ่นและองค์ความรู้ต่างๆ ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนก็จะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคน ให้มีภูมิคุ้มกันที่ดีในการรับมือกับปัญหาต่างๆ ได้ โดยจากรายงานการวิจัยเรื่องภูมิปัญญากับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนพบว่า วิชาที่ผู้รู้ในท้องถิ่นนำมาสอนได้แก่กลุ่มสาระการงานและพื้นฐานอาชีพ มีเนื้อหาที่นำมาสอนมากที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ การจักรสาน/หัตถกรรม ดนตรีพื้นบ้าน การทำการเกษตร การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น (กรมวิชาการ 2542 : 51) นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ ยังได้มอบพันธกิจให้สถานศึกษาพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี องค์ความรู้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยี สิ่งประดิษฐ์ของคนรุ่นใหม่ โดยมุ่งสร้างแรงจูงใจในการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมในการศึกษาหรือพัฒนาต่อยอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ สู่มาตรฐานสากล ซึ่งจะสามารถสร้างประโยชน์ต่อการสืบสานและพัฒนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ยังคงอยู่ผ่านกระบวนการจัดการศึกษาและยังสามารถพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้าง มูลค่าทางเศรษฐกิจได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการใช้สื่อด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ที่ทำการศึกษา เก็บข้อมูลในพื้นที่ที่มีภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน บนฐานความคิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม โดยในการคัดเลือกพื้นที่ดำเนินการวิจัยได้ดำเนินการ คัดเลือกตามลำดับดังนี้

1. ระดับจังหวัด ได้ดำเนินการคัดเลือกแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง อันประกอบไปด้วย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดร้อยเอ็ด รวม 4 จังหวัด
2. ระดับสถานศึกษา เลือกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์หรือการถ่ายทอด ภูมิปัญญา ที่มีลักษณะการใช้และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน จังหวัดละ 1 โรงเรียน และโรงเรียนทั่วไปที่มีพื้นที่และบริบทใกล้เคียงกันอีก 4 โรงเรียน โดยอาศัยข้อมูลจาก สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดของทั้ง 4 จังหวัด รวม 8 โรงเรียน โดยอาศัยเทคนิค แบบสโนว์บอล (Snowball Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยการแนะนำของผู้ให้ข้อมูลที่ได้เก็บข้อมูลไปแล้วต่อไป จนกระทั่งได้สถานศึกษาครบตามจำนวนที่ต้องการ ซึ่งสถานศึกษาที่ผู้วิจัยใช้เป็นพื้นที่วิจัย 8 โรงเรียน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

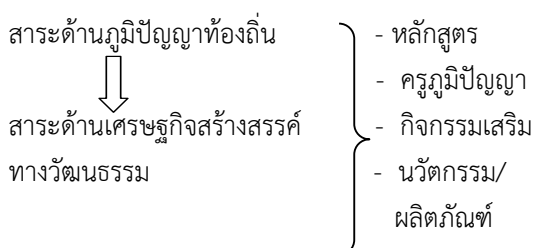
1. ศึกษาภูมิปัญญา และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในประเด็นของความหมาย ประเภทของภูมิปัญญา และการนำภูมิปัญญามาใช้ชีวิตประจำวันทั้งที่เคยมีและยังมีอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งภูมิปัญญาที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้น มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และศึกษาว่าบริบทของชุมชนมีส่วนต่อการดำรงคงอยู่ของภูมิปัญญาเหล่านั้น อย่างไร

2. ศึกษาสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ทั้งในส่วนของหลักสูตรการศึกษา ระดับชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรท้องถิ่นศึกษาหรือหลักสูตรที่บูรณาการกลุ่มสาระวิชาการสืบสาน และอนุรักษ์ภูมิปัญญา และหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาในกลุ่มเป้าหมายคือจังหวัดในภาคอีสาน ตอนกลาง

3. ศึกษาพัฒนาการการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัจจุบันในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยใช้สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป้าหมายเป็นฐาน อีกทั้งหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการใช้สาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การสร้างสาระด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม อันจะสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับสถานศึกษาและชุมชนได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการการใช้สาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การสร้างสาระด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยมีกรอบแนวคิดดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐ อันประกอบไปด้วย สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด สถานศึกษา ผู้นำชุมชน ที่เป็นทางการ และประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ คนในชุมชน ผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ นักเรียน ในเขตพื้นที่เป้าหมาย คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง 4 จังหวัดคือ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์และร้อยเอ็ด โดยสถานศึกษา ที่ผู้วิจัยใช้เป็นพื้นที่วิจัย 8 โรงเรียน ประกอบไปด้วย โรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม โรงเรียนเขว้าใหญ่พิทยาสรรค์ โรงเรียนนาไคร้พิทยาสรรค์ โรงเรียนหนองห้างพิทยา โรงเรียนโพนสูงประชาสรรค์ โรงเรียนปทุมรัตน์พิทยาคม โรงเรียนชนบทศึกษา และโรงเรียนบ้านแท่นศิลาทิพย์ศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 100 คน ดังนี้

1. กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) จำนวน 16 คน โดยพิจารณาจากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลความรู้ ความเป็นมา สภาพปัจจุบัน ในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ภาครัฐ ได้แก่ กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 4 คน กองการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 4 คน และกลุ่มผู้รู้ภาคชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน หรือปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 8 คน

2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) จำนวน 60 คน โดยพิจารณาคัดเลือกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของสถานศึกษาและท้องถิ่นนั้นๆ ได้แก่ กลุ่มผู้นำปฏิบัติ เช่น ผู้บริหาร หรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 8 คน และกลุ่มผู้ปฏิบัติ เช่น ครูผู้รับผิดชอบ จำนวน 16 คน ครูภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 8 คน นักเรียนที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษาละ 3-4 คน รวมจำนวน 28 คน

3. กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั่วไป (General Informant) จำนวน 24 คน โดยพิจารณาจากบุคคลทั่วไปที่มีส่วนในการใช้และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในสถานศึกษา อันได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางตรง เช่น ให้คำปรึกษา จำนวน 8 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางอ้อม เช่น คนในชุมชน จำนวน 8 คน ผู้ใช้หรือได้ทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้

1. แบบสำรวจ (Survey Form) มุ่งเน้นในการสำรวจบริบทของพื้นที่วิจัยในด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เพื่อนำผลมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

2. แบบสังเกต (Observation Form) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) เพื่อศึกษาสภาพการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา และชุมชน

3. แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) แบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 แบบ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ใช้ในการสัมภาษณ์พัฒนาการการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาและแนวทางการพัฒนาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการแบ่งแบบสัมภาษณ์เป็น 3 กลุ่มสำหรับ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั่วไป

4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นกระบวนการสนทนากลุ่มย่อย เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลพัฒนาการการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวทางในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จากกลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั่วไป

ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้รับการพิจารณาในความถูกต้องและครอบคลุมของเนื้อหาโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์จำนวน 5 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ในการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ทำการวิเคราะห์โดยวิธีการ Method of Agreement คือ ตรวจสอบความถูกต้องในแนวคิด ทฤษฎี โดยศึกษาจากเอกสารหลายแหล่งในเรื่องเดียวกัน เมื่อข้อมูลมีความน่าเชื่อถือได้จึงนำมาอ้างอิงในงานวิจัย

2. ข้อมูลภาคสนาม หลักจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือในการเก็บข้อมูลทุกประเภทได้นำมาจำแนกข้อมูล (Typology Analysis) ตามประเด็นและวัตถุประสงค์ในการศึกษา

3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และทำการอธิบายผลโดยวิธีพรรณนา

ขั้นตอนการทําวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Study) เป็นการความรู้พื้นฐานและการสร้างความเข้าใจก่อนการลงพื้นที่และประกอบการอภิปรายผลโดยแบ่งประเภทเอกสารดังนี้ หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรท้องถิ่นหลักสูตรสถานศึกษา เอกสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาและภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน โดยความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประวัติความเป็นมาและบริบทของชุมชนและโรงเรียนเป้าหมายที่จะ

ทำการศึกษา ทั้งจากตำรา คู่มือ หนังสือ บทความ อินเทอร์เน็ต วิทยานิพนธ์เพื่อทำการเชื่อมโยงข้อมูลในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่เป้าหมายที่มีการใช้ภูมิปัญญาเพื่อสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา จำนวน 4 โรงเรียน และโรงเรียนทั่วไปที่มีพื้นที่และบริบทใกล้เคียงกันอีก 4 โรงเรียน รวม 8 โรงเรียน จากนั้นทำการลงพื้นที่โดยแจ้งวัตถุประสงค์และขออนุญาตเข้าศึกษาต่อผู้นำชุมชนและสถานศึกษานั้นๆ และทำการศึกษาในส่วนที่เป็นเอกสาร การสังเกตและสัมภาษณ์ นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้นำชุมชน

3. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ ผู้วิจัยได้ใช้การตรวจสอบข้อมูลด้านต่างๆคือ ด้านข้อมูล ด้านทฤษฎี ด้านผู้วิจัย จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำเสนอผลการวิจัย ตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) นำเสนอผลการวิจัยตามความมุ่งหมายของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 พัฒนาการการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา

1. ด้านนโยบายรัฐ

นโยบายทางการศึกษาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในระยะแรกจะมุ่งการพัฒนาการศึกษาเพื่อเน้นการศึกษาภาคบังคับและการกระจายการศึกษาดังที่สะท้อนในแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ซึ่งยังไม่ปรากฏนโยบายการส่งเสริมการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นชัดเจนนัก ในส่วนของกฎหมายทั้งระดับชาติและกฎหมายทางการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเกี่ยวกับท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นปรากฏชัดขึ้นหลังการบรรจุการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งส่งผลต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ส่งผลให้สถานศึกษาหลายแห่งหันมาให้ความสำคัญและนำแนวนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นรูปธรรมเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมอีกทั้งหน่วยงานต้นสังกัดได้จัดสรรงบประมาณมายังสถานศึกษาหลาย และอีกช่วงคือหลังการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2551 ที่เอื้อให้สถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่มุ่งเน้นสร้างและนำภูมิปัญญามาสู่กระบวนการเรียนรู้ภายใต้บริบทของสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

2. หลักสูตรการศึกษา

ในส่วนของหลักสูตรการศึกษาที่มีการกล่าวถึงท้องถิ่นครั้งแรกรันั้นเป็นหลักสูตรการศึกษา 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) นับเป็นจุดเริ่มต้นของหลักสูตรท้องถิ่น และหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาที่ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาของชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน สังคม และประเทศชาติ หลังจากใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 มาได้ระยะหนึ่งพบว่ายังมีจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุง กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2551 มีความยืดหยุ่นกว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นให้สถานศึกษาเชิญวิทยากรภายนอกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสอน เช่น พระ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพมาเป็นครูภูมิปัญญาของสถานศึกษา

3. แบบเรียนสาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในหนังสือแบบเรียนที่ตีพิมพ์ขึ้นมาก่อนพระราชบัญญัติการศึกษา 2542 นั้น จะไม่ปรากฏสาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจะพบเฉพาะการปลูกฝังให้ความรักและอนุรักษ์ภูมิปัญญาแห่งชาติและถ่ายทอดภูมิปัญญาแห่งชาติ จนกระทั่งภาครัฐได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเติมจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อพิจารณาด้านเนื้อหาและรูปแบบการใช้ภูมิปัญญาและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยมีใช้ภูมิปัญญาที่แตกต่างกันคือ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาไทย และวิทยาศาสตร์จะมีเนื้อหาที่มุ่งเน้นความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักในความสำคัญของภูมิปัญญาเพื่อนำไปสู่การคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในขณะที่กลุ่มสาระศิลปะมีสาระที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค์และสืบสานงานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ส่วนกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยีมีสาระที่เน้นการนำภูมิปัญญาเข้ามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการสร้างผลงานจากการพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาให้สามารถใช้ในชีวิตประจำวันหรือสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการใช้สาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา

จากการวิจัยสามารถพัฒนารูปแบบการใช้สาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสาระวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม และควรมีการพัฒนาด้านหลักสูตร ด้านครูภูมิปัญญา ด้านกิจกรรม และด้านผลิตภัณฑ์ไปพร้อมกัน ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร จากการวิจัยพบว่าสถานศึกษาควรปรับการใช้สาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสาระด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมโดยการสร้างเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยีเนื่องจากมีสาระการเรียนรู้เดิมที่ใกล้เคียงและครูผู้สอนในกลุ่มสาระดังกล่าวก็มีทักษะในการพัฒนาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดมูลค่า และควรจัดการรายวิชาเพิ่มเติมนี้ในรูปแบบการของเรียนรู้และพัฒนาด้วยรูปแบบโครงงานเพื่อตักศักยภาพด้านการสร้างสรรค์ของผู้เรียนออกมาและประเมินการจัดการเรียนรู้ด้วยผลงานหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้ โดยประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่าง เค้กรายวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม จากการระดมความคิดของประชากรในพื้นที่วิจัยในส่วนของ คำนำ วิสัยทัศน์ และความมุ่งหมายรายวิชา (ทั้งนี้ผู้สนใจเค้กรายวิชาฉบับเต็มสามารถติดต่อได้ที่ keng5323@hotmail.com) ดังนี้

ความนำ

หลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม เป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากความต้องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาเพิ่มมูลค่าโดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงมรดกทางภูมิปัญญาที่มีใช้เพียงแคตกทอดสู่ลูกหลานสืบต่อไป แต่ยังสามารถก่อให้เกิดรายได้และเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไปพร้อมกัน รวมถึงเป็นการประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์ภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) ที่ปรับจากการจัดการจัดการเรียนรู้แบบ PBL จากกรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพ เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสมรรถนะที่สำคัญสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนด

วิสัยทัศน์

ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการสร้างโครงงานทางวัฒนธรรมได้ โดยใช้หลักเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง และมีความมุ่งมั่นในการทำงาน สามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์และทักษะการสืบค้นข้อมูลในการแสวงหาความรู้มาพัฒนาความสามารถของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ดังนี้

- 1) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาของชาติ
- 2) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง
- 3) มีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบโครงการทางวัฒนธรรมโดยใช้หลักเศรษฐกิจ

สร้างสรรค์

- 4) มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มีความมุ่งมั่นในการทำงาน และมีจิตสาธารณะ
- 5) มีเจตคติที่ดีต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง และเจตคติที่ดีต่อรายวิชาเพิ่มเติมเศรษฐกิจ

สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม

2. ด้านครูภูมิปัญญา ผลการศึกษาพบว่า รัฐควรส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีนโยบายในการใช้ครูภูมิปัญญาและมีงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาในระดับตำบลหรืออำเภอควรจัดทำทำเนียบครูภูมิปัญญาในพื้นที่ของตนเองไว้ โดยแยกประเภทของครูภูมิปัญญาไว้ให้ชัดเจน เพื่อที่การเชิญครูภูมิปัญญามาสอนจะได้มีการจัดการเวลาที่เหมาะสมกับภูมิปัญญาที่ทำการถ่ายทอด ควรมีการจัดการให้มีการสอนคู่กันระหว่างครูภูมิปัญญากับครูผู้สอนประจำวิชาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการถ่ายทอดและเรียนรู้ที่สมบูรณ์ อีกทั้งให้ครูภูมิปัญญามีส่วนร่วมในการประเมินผู้เรียน

3. ด้านการจัดกิจกรรม ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการสร้างสาระด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม สามารถทำได้โดย

1) กิจกรรมถาวร โดยการจัดห้องเรียนรู้หรือนิทรรศการถาวร โดยเฉพาะการสร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้นักเรียนใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ อีกทั้งเพื่อใช้เป็นสถานที่จัดแสดงผลภัณฑ์หรือชิ้นงานจากการเรียนรู้และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของครูผู้สอนและนักเรียน

2) กิจกรรมไม่ถาวร ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมหมุนเวียน อาทิเช่น การจัดปายนิเทศ กิจกรรมให้ความรู้หน้าเสาธง การจัดค่ายเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอีกกิจกรรมที่ควรให้ความสำคัญคือการนำนักเรียนออกไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้จริงในชุมชน

4. ด้านนวัตกรรม/ผลิตภัณฑ์ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนานวัตกรรมหรือผลิตภัณฑ์ ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยขอใช้คำว่าผลงาน ที่สำคัญประกอบไปด้วย 3 ส่วนดังนี้

1) การจัดการเรียนรู้ ควรจัดให้มีรายวิชาเพิ่มเติมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2) รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือจากสถาบันอุดมศึกษา

3) การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย สามารถทำได้โดย จัดตั้งศูนย์แสดงและจำหน่ายผลงานจากการพัฒนาของนักเรียนและครู หรือใช้ช่องทางของร้านค้าในชุมชน หรือหน่วยวิสาหกิจทั้งระดับชุมชนและระดับชาติ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นจากการศึกษาพัฒนาการและแนวทางการพัฒนาการใช้สาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษามีมานานแล้วแต่จะให้ความสำคัญมากขึ้นขึ้นอยู่กับนโยบายและการสนับสนุนจากรัฐเนื่องจากนโยบายของรัฐเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญและเป็นไปผ่านทางที่ดีให้การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเนื่องจากสภาพปัญหาอย่างหนึ่งที่พบในการวิจัยคือผู้บริหารสถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญในการใช้และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น หากรัฐมีนโยบายที่ประกาศเป็นกฎหมายระดับชาติ เช่นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติแล้วจะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาหันมาให้ความสำคัญและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ผลการศึกษาจึงพบว่าหลังการบรรจุเรื่องการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและมติคณะรัฐมนตรี จึงเกิดความตื่นตัวอย่างมากในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสมคิด พรหมจ้อย และคณะ (2546 : 59-71) ได้ทำการวิจัยเศรษฐกิจ ชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้ ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมในหมู่บ้านอย่างรวดเร็ว ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอก สาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ยุค คือ 1) การเปลี่ยนแปลงก่อนการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือ อำนาจอริสฐาน การศึกษา ศาสนา การคมนาคมทางรถไฟและทางถนน 2) การเปลี่ยนแปลงช่วงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปัจจัยที่ส่งผลได้แก่การเพิ่มของประชากร การกำหนดกรอบพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฯ และอิทธิพลของระบอบทุนนิยม การที่รัฐมีนโยบายจะทำให้ข้าราชการในสถานศึกษานำไปดำเนินการให้สัมฤทธิ์ผลในการดัดแปลงสภาพที่มีอยู่แล้วในชุมชนและสถานศึกษาสู่การพัฒนา ดังผลการวิจัยของ Fernandez (2006 : 47 -48) ได้ศึกษาเรื่องนโยบายภาครัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุความสำเร็จได้นั้นจะต้องอาศัยปัจจัยทั้ง 2 ประการคือ ข้าราชการและประชาชนที่อยู่ในโครงการ และปัจจัยที่เน้นด้านชุมชนที่ยึดมั่นในวัฒนธรรม ปัจจัยทางด้านนโยบาย ปัจจัยด้านข้าราชการระดับปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการระดับปฏิบัติที่จะเป็นผู้เชื่อมโยงนโยบายระดับนามธรรมลงสู่การปฏิบัติระดับพื้นที่ที่เป็นรูปธรรม

2. สถานศึกษามีการประยุกต์ใช้แนวความคิดเชิงสร้างสรรค์ในการใช้และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจากการศึกษา พบว่า มีการเรียนการสอนในเชิงความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพที่ให้นักเรียนประดิษฐ์ชิ้นงานจากความรู้ภูมิปัญญาเดิมให้มีรูปแบบสวยงามหรือการใช้สอยเหมาะสมกับความต้องการใช้ในปัจจุบัน ซึ่งแนวความคิดสร้างสรรค์นี้จะเป็นการลดปัญหาด้านการตลาดและเพิ่มมูลค่าได้ สอดคล้องกับ นิยม วงศ์พงษ์คำ (2552 : 267-271) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสาน ด้านการผลิตผลิตภัณฑ์โลหะผสมสำริดและทองเหลืองเพื่อพัฒนามูลค่าเชิงพาณิชย์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จในด้านการผลิต ผลิตภัณฑ์โลหะผสมสำริดและทองเหลืองเพื่อพัฒนามูลค่าเชิงพาณิชย์ในภาคอีสาน ยังคงตั้งอยู่บนฐานแนวความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมผสมผสานกับแนวคิดใหม่เป็นการบูรณาการแนวคิดดั้งเดิมเข้ากับแนวคิดใหม่โดยเฉพาะการพัฒนาด้านวัสดุในกระบวนการผลิต และรูปแบบการผลิตในเชิงพาณิชย์ขึ้นใหม่เพื่อเพิ่มทั้งคุณค่า และมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับทิศทางความต้องการของผู้บริโภค สอดคล้องกับ อ้อยทิพย์ เกตุเฒ (2547 : 90-96) ได้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ระดับชุมชนในผ้าทอพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษา ผลิตภัณฑ์ “ผ้าหางกระรอก” ซึ่งดำเนินการวิจัยการทำผ้ามัดหมี่หางกระรอกนั้นพบว่า เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่สมาชิกกลุ่มคิดขึ้น โดยการผสมผสานภูมิปัญญาการทอผ้าสองประเภทเข้าด้วยกัน

3. สถานศึกษาที่มีการพัฒนาการใช้ภูมิปัญญาได้ดีนั้นมีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยวิสาหกิจและหน่วยงานรัฐ ประเด็นนี้ผู้วิจัยมองว่าเป็นหนทางที่สำคัญในการสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากการสร้างเครือข่ายจะช่วยในเรื่องของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชิ้นงานให้ให้เป็นที่ต้องการและอย่างยิ่งคือการแก้ปัญหาช่องทางการจัดจำหน่ายซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาต่อยอดการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดคล้องกับ บุญอนันต์

พินัยทรัพย์ และพลาพรรณ คำพรรณ (2549 : (6-4)-(6-13)) ได้วิจัยเรื่องชุมชนเข้มแข็ง กระบวนการสร้างสรรค์ คีฬาล้างสู่ชุมชน พบว่า แนวคิด หลักการ การดำเนินการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นโครงการพัฒนา เพื่อส่งเสริมรายได้โดยการผสมผสานภาคีการพัฒนาเข้าสู่ชุมชนที่เป็นรูปธรรมจนเกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เกิด การกำหนดเป้าหมาย การบริหารจัดการ และการระดมความคิดเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค รวมทั้ง ปรับปรุงงานให้ดีขึ้น มีหน่วยงานต่าง ๆ จากภาครัฐเข้ามามีส่วนช่วยพัฒนาโดยสนับสนุนผ่านแผนงาน แผนเงิน บุคลากร และเทคโนโลยี สอดคล้องกับ พิพาภรณ์ รวิพลศาสนันท์ (2552 : 326-346) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการ องค์ความรู้เกี่ยวกับผักหวานป่า เพื่อพัฒนาการอนุรักษ์และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน พบว่า ภาครัฐและองค์กร เอกชนเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมให้เป็นพืชเศรษฐกิจชุมชนได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้มีงานเทศกาลผักหวานป่า และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนและแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้การปลูกผักหวานป่า สอดคล้องกับ Kobina (1999 : 40- 42) ได้ศึกษาถึงผลกระทบของการปรับโครงสร้างในเขตพื้นที่ Sub-Sahara ในแอฟริกา กรณีศึกษา เศรษฐกิจชุมชนของอเมริกาตะวันตก และแอฟริกาใต้ในการพัฒนาชุมชน พบว่า การปรับโครงสร้างและรูปแบบ แนวพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบใหม่คือมีการสร้างความสัมพันธ์กันของชุมชนและมีการประสานกันระหว่าง นโยบายเศรษฐกิจกับรัฐอื่น ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างระบบการลงทุนระหว่างประเทศ ทำให้เกิดผลกระทบต่อ ระบบเศรษฐกิจอย่างมากในทวีปแอฟริกา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไปในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลการวิจัยพบว่า ต้นทางในการพัฒนาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือนโยบายรัฐ ดังนั้น รัฐควรส่งเสริมด้านนโยบายและงบประมาณอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งจะส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อสร้างคน เพื่อให้พร้อมสอดคล้องกับนโยบายในการขับเคลื่อนประเทศด้วยนวัตกรรมและแนวคิดสร้างสรรค์

1.2 ผลการวิจัยมีการสร้างรูปแบบการพัฒนาการใช้สาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างเป็น โครงร่างรายวิชาเพิ่มเติมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้ภาครัฐ สถานศึกษา สามารถนำผลการวิจัย ไปขยายผล พัฒนาต่อยอดหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเองได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 พัฒนาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่การพัฒนาในรูปแบบของการสร้าง สาระเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม อาจมุ่งในกระบวนการการใช้ภูมิปัญญา กิจกรรม และผลิตภัณฑ์

2.2 นำสาระวิชาเพิ่มเติมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมไปทดลองใช้กับสถานศึกษาเพื่อ เป็นการทดลองหลักสูตร และทำการประเมินหลักสูตร จากนั้นทำการพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้สาระวิชา มี ความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.3 พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ที่ไม่ใช่ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning หรือ PBL) เพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมกับการพัฒนา การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.4 ทำการวิจัยเพิ่มเติมในระดับการศึกษาที่แตกต่างกันออกไปเพื่อหาความเหมาะสมในการเรียนรู้ และพัฒนาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ในระดับประถมศึกษา และระดับอุดมศึกษาเนื่องจากอายุและระดับ การศึกษานั้นมีผลอย่างมากต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร.บุญสม ยอดมาลี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกๆ ท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชา ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นสาขาวัฒนธรรมศาสตร์ที่ได้ให้คำปรึกษาและร่วมมือด้วยดีเสมอมา และสุดท้ายนี้ขอบคุณคุณพ่อคุณแม่ ครอบครัวและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่ทำให้การสนับสนุนจนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. รายงานการวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : กองวิจัยทางการศึกษา, 2542.
- เฉลิมชาติ เมฆแดง. “แนวทางในการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน,” วารสารบริหารการศึกษาฉบับจิต. 15 (ตุลาคม-ธันวาคม 2558) : 172.
- ทิภาภรณ์ รวิพลศานันท์. การจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับผักหวานป่า เพื่อพัฒนาการอนุรักษ์และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- นิยม วงศ์พงศ์คำ. การศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานด้านการผลิตผลิตภัณฑ์โลหะผสมสำริดและทองเหลืองเพื่อพัฒนามูลค่าเชิงพาณิชย์. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- บุญอนันต์ พินัยทรัพย์และพลาพรรณ คำพรรณ . โครงการศึกษาชุมชนเข้มแข็ง กระบวนการสร้างสรรค์คีนพลังสู่ชุมชน : หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์. รายงานวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2549.
- ปราณี โนนจันทร์ และคณะ. วิถีชีวิตและความมั่นคงทางอาหาร : กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปากบุงและชุมชนใกล้เคียงในตำบลคันไร่ อำเภอสรินธร จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2551.
- สมคิด พรหมจ้อย. เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้ : ความอยู่รอดของชุมชนท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2547.
- อ้อยทิพย์ เกตุเฒ. โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในกิจกรรมส่งเสริมงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนในผ้าทอพื้นบ้านทุกภูมิภาค และอาหารแปรรูป 4 เครื่องช่วยผลิตภัณฑ์ภาคกลาง. กรณีศึกษา : ผลิตภัณฑ์ผ้าทางกระรอก บ้านพะงาดเหนือพัฒนา หมู่ 12 ต.ขามสมบูรณ์ อ.คง จ.นครราชสีมา. การประชุมวิชาการว่าด้วยเศรษฐกิจชุมชนแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 1 “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนบนฐานความรู้”, 2547.
- Fernandez, P. Lynne. Government Policy Towards Community Economic Development in Manitoba. Canada : University of Manitoba, 2006.
- Kobian, N Andoh. The Impact of Structural Adjustment on Regional Interaction Sub-Saharan Africa : A African Development Community Economic Development. Havard : Havard University, 1999.

สภาพความเป็นจริงกับความคาดหวังของครูเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน
ประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
จังหวัดเชียงใหม่

Reality and Expectation of Teachers on Personnel Management in
Primary Schools under Chiangmai Primary Educational Service Area
Office 5, Chiangmai Province

รัตติยา วรกานต์ตระกูล¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพความเป็นจริงกับความคาดหวังของครูเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ครูของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 274 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test ผลการวิจัยพบว่า สภาพความเป็นจริงการบริหารงานบุคคลโรงเรียนประถมศึกษาโดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านงานเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านงานพัฒนาบุคลากร ส่วนความคาดหวังการบริหารงานบุคคลโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านงานเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านงานวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ผลการเปรียบเทียบสภาพความเป็นจริงกับความคาดหวังเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

คำสำคัญ : ความคาดหวัง, การบริหารงานบุคคล, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

Abstract

This research aimed to survey and compare between reality and expectation of teachers on personnel management of primary schools under Chiangmai Educational Service Area Office 5. The samples consisted of 274 primary school teachers in the mentioned area. The instrument was a five-rating scale questionnaire with the statistical analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test for comparison testing. The findings were indicated that the overall reality of personnel management in the schools was at a high level. When considered in each aspect, the highest value was salary increase and the lowest

¹ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเนชั่น

in personnel development. The overall expectation on personnel management in the schools was at a high level. When considered in each aspect, the highest value was salary increase and the lowest in workforce planning and position management. The comparison between reality and expectation on personnel management in the schools was significantly different at 0.05.

Keywords: Expectation, Personnel Management, Chiangmai Primary Educational Service Area Office 5

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2548 : 30) ได้สรุปไว้ว่า ในปัจจุบันการจัดการศึกษา มุ่งเน้นแนวทางในการจัดการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายในการปฏิรูประบบราชการ โดยให้ปรับปรุง การบริหาร และการจัดการศึกษา ซึ่งการปฏิรูปการศึกษาจะมุ่งเน้นการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตั้งแต่ประถมศึกษา ปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคน ให้มีคุณภาพโดยแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ยึดแนวคิดในการให้ความสำคัญในการพัฒนาคนโดยใช้การศึกษา เป็นหลักสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคน และสถานศึกษาจะประกอบด้วย คนหลาย ๆ คน กระทำงานเพื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน สถานศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคน ให้เป็นคนที่มีประสิทธิภาพ และเมื่อคนมีประสิทธิภาพก็จะสามารถดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งจะทำได้ทั้งการมีคุณภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผลภายในองค์การ

สถานศึกษาเป็นหน่วยปฏิบัติงานที่สำคัญยิ่ง มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็ก และเยาวชนไทยให้เป็นคนดี คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ จิตใจดีงามมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ทางด้านจิตใจ และพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ มีจิตใจประชาธิปไตย มีความเสียสละ รักสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เป็นคนเก่ง คนเก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นคน ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยี มีความเป็นไทย สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพและทำ ประโยชน์เกิดแก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติ เป็นคนมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ 2542 : 1)

คนหรือบุคลากร ถือว่าเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าหากองค์การปราศจาก ซึ่งบุคคลที่จะมาดำเนินการในภารกิจต่างๆ แล้ว เป้าหมายที่องค์การได้กำหนดไว้นั้น ก็ไม่อาจที่จะบังเกิดเป็นจริงได้ ทุกองค์การล้วนแต่ต้องการบุคลากรที่มีคุณภาพ (สมาน รังสิโยกฤต 2544 : 1) ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของ ผู้บริหารองค์การที่จะต้องใช้ความสามารถทางการบริหารเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่มีคุณค่า และมีศักยภาพ นอกจากนี้แล้วยังจำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้บุคลากรที่มีอยู่ อย่างชาญฉลาดให้แก่องค์การ ซึ่งถ้าหากดำเนินการได้อย่างถูกวิธีและเหมาะสมแล้ว ก็จะได้พลังความสามารถ ที่มีอยู่ในตัวบุคลากรออกมา อุทิศให้กับองค์การและกิจกรรมที่ทำอยู่ นอกจากนี้ยังเป็นการธำรงรักษาบุคลากร ที่มีศักยภาพเหล่านี้ได้มีโอกาสทำงานอยู่กับองค์การให้นานที่สุด ด้วยความราบรื่นสบายใจ

การบริหารงานบุคลากรเป็นกระบวนการที่ผู้บริหาร ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานบุคลากรหรือ บุคลากร ที่ต้องปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับบุคลากรขององค์การร่วมกันใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการสรรหา การคัดเลือก และบรรจุบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้เข้าปฏิบัติงานในองค์การ พร้อมทั้งธำรงรักษาและพัฒนา

ให้บุคลากรขององค์การมีศักยภาพที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน และมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่เหมาะสม ตลอดจนเสริมสร้างหลักประกันให้แก่สมาชิกที่ต้องพึ่งพาการร่วมงานกับองค์การให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขในอนาคต (สุทธยาณั นามวงศ์ 2558 : 2)

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด และเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการให้บริการทางการศึกษากับเยาวชนของชาติให้มีความรู้ความสามารถ ทศนคติ ค่านิยม คุณธรรม ตามที่รัฐบาลต้องการ โดยส่วนใหญ่จะเป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ชนบท ซึ่งเป็นพื้นที่ห่างไกล ส่งผลให้ครูต้องการย้ายไปปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ดีกว่า ทำให้เกิดปัญหาทางหยุดชะงักไม่ต่อเนื่อง และสถานศึกษาต้องเผชิญกับการขาดแคลนบุคลากร ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ ปัญหาการบริหารบุคลากรมีปัญหาด้านความไม่เข้าใจระเบียบวิธีปฏิบัติประเพณีที่ปฏิบัติไม่เหมาะสม ครูและบุคลากรมีความขัดแย้งในบทบาทหน้าที่ ไม่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ทันเวลาและเกิดประสิทธิภาพ การพัฒนาบุคลากรไม่เสมอภาค การได้เลื่อนเงินเดือนความดีความชอบไม่เป็นธรรม การปฏิบัติการสอนของครูเนื่องจากมีครูไม่ครบชั้น ทำให้มีภาระงานมาก ขาดขวัญและกำลังใจ บุคลากรมีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน ซึ่งทำให้เกิดผลเสียต่อการดำเนินงาน ดังนั้น การบริหารงานบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงเป็นงานที่ท้าทายสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องลงมือปฏิบัติ เพื่อให้งานจัดการศึกษาเป็นไปด้วยความราบรื่น

จากสภาพการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพความเป็นจริงกับความคาดหวังของครูว่ามีความคาดหวังเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเช่นไร เพื่อเป็นประโยชน์ในการพิจารณาปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาการบริหารบุคคลให้มีความสอดคล้องกับความคาดหวังของครู อันจะนำไปสู่ความพึงพอใจ และก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานได้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความเป็นจริงกับความคาดหวังของครูเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพความเป็นจริงกับความคาดหวังเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่

สมมติฐานการวิจัย

สภาพความเป็นจริงกับความคาดหวังของครูเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ มีความแตกต่างกัน

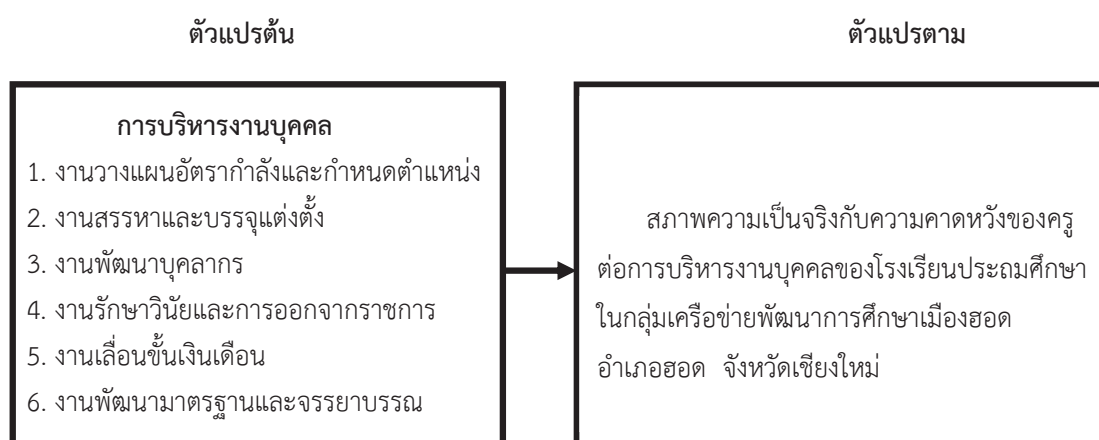
ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 950 คน จาก 101 โรงเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพความเป็นจริงกับความคาดหวังของครูเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ ใน 6 ด้าน คือ

1. งานวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
2. งานสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
3. งานพัฒนาบุคลากร
4. งานรักษาวินัยและการออกจากราชการ
5. งานเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
6. งานพัฒนามาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 950 คน จาก 101 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 274 คน ซึ่งได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตาม Krejcie and Morgan (1970 : 608)

เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของครูโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของครูต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ลักษณะของแบบสอบถามกำหนดค่าคะแนนออกเป็นช่วงน้ำหนัก 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สถานภาพบุคคลของครูกลุ่มตัวอย่าง โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำมาเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงกับความคาดหวังของครูต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำมาเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย แล้วนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาแปลผล
3. การเปรียบเทียบสภาพความเป็นจริงกับความคาดหวังของครูต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการหาค่า t-test นำมาเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

ขั้นตอนการวิจัย

1. ผู้วิจัยยื่นคำร้องต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเนชั่น ขอความอนุเคราะห์ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่
2. ดำเนินการจัดส่งหนังสือ พร้อมแบบสอบถามไปยังประชากรที่ศึกษาสังกัดโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 274 คน เพื่อเก็บข้อมูลและนัดวันที่จะจัดเก็บแบบสอบถาม และได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์กลับคืน จำนวน 274 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์
4. จำแนกแบบสอบถามโดยการคัดแยกฉบับตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามแล้ว นำข้อมูลที่ได้นำเข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพความเป็นจริงการบริหารงานบุคคลโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ มากที่สุด คือ ด้านงานเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านงานสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง อยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านงานวางแผน อัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง อยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านงานรักษาวินัยและการออกจากราชการ อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาด้านงานพัฒนามาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ด้านงานพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง
2. ผลการศึกษาความคาดหวังการบริหารงานบุคคลโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ มากที่สุด คือ ด้านงานเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านงานสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านงานพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านงานพัฒนามาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านงานรักษาวินัยและการออกจากราชการ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ด้านงานวางแผน อัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพความเป็นจริงกับความคาดหวังเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีระดับการปฏิบัติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสภาพความเป็นจริงของการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือด้านงานเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือด้านงานสรรหา และการบรรจุแต่งตั้ง อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านงานพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความคาดหวังของครูเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือด้านงานเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือด้านงานสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านงานวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. สภาพความเป็นจริงการบริหารงานบุคคลโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะสภาพการบริหารงานบุคคลโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน มีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารโรงเรียนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดีมีความรับผิดชอบในการดำเนินงานของโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามขอบข่ายของการบริหารงานบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรวิดี เกตุแก้ว (2551,บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 1 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 1 ได้ปฏิบัติงานบริหารงานบุคคลโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานบริหารงานบุคคลจากมากไปหาน้อยตามลำดับดังนี้ ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านงานออกจากราชการ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. ความคาดหวังการบริหารงานบุคคลโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ โดยส่วนมากจะเป็นโรงเรียนที่ห่างไกลความเจริญ อยู่บนดอย ตามป่าเขา ยากลำบากต่อการติดต่อสื่อสาร การดำเนินงานต่างๆไม่สะดวกเท่าที่ควร จึงทำให้ข้าราชการครูมีความหวังการดำเนินงานการบริหารงานบุคคลสูงกว่าสภาพความเป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชิษณุกร พรภานุวิชัย (2540 : 6) ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะเห็นได้ว่าความคาดหวังการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับที่สูงกว่าสภาพจริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของไพศาล ลับบัวงาม (2549,หน้า 59) ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจและความคาดหวังในการบริหารงานบุคคลของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านของความคาดหวังในการบริหารงานบุคคลของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการวิเคราะห์ภาระงานเพื่อวางแผนในการกำหนดตำแหน่งและสรรหาบรรจุแต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และตรงตามวิชาเอกที่ต้องการของสถานศึกษา หรือวิชาเอกที่สถานศึกษาขาดแคลนจริงๆ
2. ควรมีเกณฑ์หรือแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติงานในการพิจารณาความดีความชอบด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม เป็นที่ยอมรับและเปิดเผยผลการประเมินให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทราบ
3. ควรสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาเจตคติจิตสำนึกและพฤติกรรมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการอบรมหรือประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกฎ ระเบียบ วินัย ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติราชการ ให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง เพื่อป้องกันการกระทำผิดวินัย

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยเรื่อง สภาพความเป็นจริงกับความคาดหวังของครูเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความกรุณายิ่งจากอาจารย์ดร.สมมาตร สนธิมีโน อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.ศิริพร เสรีตานนท์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ดร. พรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านในการให้คำปรึกษาแนะนำตรวจปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆของวิทยานิพนธ์พร้อมให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัยและขอขอบพระคุณคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยเนชั่นที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาทางด้านการศึกษาและการวิจัยเพื่อให้ผู้วิจัยสามารถนำความรู้ประสบการณ์มาปรับใช้ในการทำงานจึงทำให้งานวิจัยชิ้นนี้เสร็จสมบูรณ์ไปด้วยดีผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ขอขอบคุณโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จังหวัดเชียงใหม่ ทุกท่าน ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่และครอบครัวที่คอยให้การสนับสนุนให้คำปรึกษาและเป็นที่กำลังใจเสมอมาจนการศึกษาในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. **หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.
- ชิษณุกร พรภาณุวิชัย. **ปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540.
- ไพศาล ลับบัวงาม. (2545). **ความพึงพอใจและความคาดหวังในการบริหารงานบุคคลของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.
- ภัทรวดี เกตุแก้ว. **สภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุขมนตรี**. **เขต 1**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2551.
- สมาน รังสีโยกฤษฎ์. **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารบุคคล**. กรุงเทพฯ : สวัสดิการ สำนักงาน ก.พ., 2544.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D.W. "Determining Sample Size for Research Activities," **Educational and Psychological Measurement**. 30,3(January 1970) : 607-608.

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11
A Model for Developing Teacher Leadership in Primary Schools
under the office of Education Region 11

รัตติยา พร้อมสัน¹
วัฒนา สุวรรณไตรย์²
วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์³
ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 2) สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 3) ศึกษาประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยกระบวนการวิจัยและพัฒนา มี 3 ระยะ 7 ขั้นตอน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาภาวะผู้นำครู เป็นครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 370 คน โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) และผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ครูผู้สอนโรงเรียนละ 1 คน โดยใช้วิธีการการสุ่มอย่างง่ายได้โรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 370 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนา คือ ครูในโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์เครือข่ายการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำครู 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำครู ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 3) คู่มือการใช้รูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก 23 องค์ประกอบย่อย และ 104 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ความเป็นครู มี 3 องค์ประกอบย่อย 17 ตัวบ่งชี้ 2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มี 5 องค์ประกอบย่อย 20 ตัวบ่งชี้ 3) ความเชี่ยวชาญด้านการสอน มี 5 องค์ประกอบย่อย 22 ตัวบ่งชี้ 4) การพัฒนาตนเอง มี 3 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวบ่งชี้ 5) การทำงานเป็นทีม มี 4 องค์ประกอบย่อย 21 ตัวบ่งชี้ และ 6) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มี 3 องค์ประกอบย่อย 11 ตัวบ่งชี้
2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

⁴ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนบ้านนาแก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 พบว่า รูปแบบการพัฒนา มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$) ครูที่ได้รับการพัฒนามีความก้าวหน้าในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 72.97

คำสำคัญ : รูปแบบ, ภาวะผู้นำครู, การพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the components of teacher leadership of the teachers in Primary Schools under the Office of Education Region 11 2) establish and develop a model for developing teacher leadership of the teachers in Primary Schools under the Office of Education Region 11, and 3) validate the effectiveness of the developed model. This research employed a Research and Development approach which was performed in three phases and seven stages. The samples, using simple random sampling technique, consisted 370 teachers in 370 primary schools under the Office of Education Region 11 in the academic year 2559, were asked to identify the level of teacher leadership. The samples for using the developed model were 20 primary school teachers from the schools in the school network 5 under the Office of Sakon Nakhon Primary Educational 2. The research instruments were 1) the structure interview form to study the components of teacher leadership from the experts 2) the questionnaires used to seek for the levels of teacher leadership, and 3) the manual for using the model and the documents for developing teacher leadership. Data were analyzed using basic statistical methods, percentage, means and standard deviation.

The findings were as follows:

1. The components of teacher leadership in primary schools under Office of Education Region 11 has three major components: 1) Teachership comprised 3 sub-components and 17 indicators; 2) Developing school curriculum comprised 5 sub-components and 20 indicators; 3) Expertise in teaching comprised 5 sub-components and 22 indicators; 4) Self Development comprised 3 sub-components and 13 indicators; 5) Teamwork comprised 4 sub-components and 21 indicators; and 6) Being Change Agent comprised 3 sub-components and 11 indicators.

2. A model for developing teacher leadership in primary schools under the Office of Education Region 11 included 5 components; 1) Principles 2) Objective, 3) Content, 4) Developing processes, and 5) Measurement and Evaluation.

3. It was founded that the developed model for developing teacher leadership, as a whole, were suitable at the highest level ($\bar{X} = 4.68$). The teachers who involved in the development using the developed model for developing teacher leadership had a progress in developing their teacher leadership at 72.97 percent.

Keywords : Model, Teacher leadership, Developing Teacher leadership in Primary Schools

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กล่าวถึงการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เสริมสร้างให้เด็กไทยเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองดี เก่ง ฉลาด มีศักยภาพ ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่า ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและเรียนรู้ถึงเทคนิควิธีการที่จะพัฒนาการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย (Reimer 2003 ; รุ่ง แก้วแดง 2544 ; ไกษิษฐ์ เพลรินทร์ 2552 : 19, อ้างถึงใน ศิริพร กุลสานต์ 2557 : 3-5) สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2546) ได้สรุปไว้ว่า ครูในสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์ จะต้องมียุทธศาสตร์ของความเป็นครู เป็นกัลยาณมิตร และผู้ชี้ทางปัญญา เป็นผู้ทรงศาสตร์และศิลป์แห่งวิชาชีพครูแล้ว ต้องรู้จักศึกษาค้นคว้า พัฒนานตนเองและพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ เป็นนักเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าถึงแหล่งความรู้ใหม่ ๆ แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น ติดตามความก้าวหน้าด้านเทคนิควิธีการสอนต่างๆ มีเป้าหมายการเรียนการสอนไปกับการพัฒนาผู้เรียนแต่ละบุคคล ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังนั้น บทบาทของครูจึงต้องเป็นผู้คอยแนะนำส่งเสริมช่วยเหลือผู้เรียนและเพื่อนครูให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วมกับชุมชนและผู้ปกครอง นอกจากนี้ ครูต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2554-2559) ซึ่งระบุเกี่ยวกับการผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพตามนโยบายด้านการศึกษา เพิ่มพูนให้ครูมีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับการพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ได้ให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำครู (Teacher Leadership) กล่าวคือ ภาวะผู้นำครูประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญที่มีความมุ่งมั่นและพัฒนาตนเองไปสู่ครูมืออาชีพอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนช่วยเหลือครูคนอื่นให้สามารถพัฒนาไปสู่ครูมืออาชีพด้วย และลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำครู คือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เกี่ยวกับการเรียนการสอน และนำไปสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน โดยก่อให้เกิดผลต่อการปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียน และเป็นผู้นำในการจัดการเรียนรู้ และยังอธิบายถึงภาวะผู้นำครูในแง่คุณลักษณะ 6 ด้าน คือ 1) เป็นผู้นำการเรียนการสอน 2) เป็นผู้นำการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง 3) เป็นผู้นำต้นแบบด้านคุณธรรม 4) เป็นผู้นำการมีส่วนร่วม 5) เป็นผู้นำการบริหารจัดการ 6) เป็นผู้นำการแก้ปัญหา ขณะที่ผลการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำครู โดยใช้มิติด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพและมิติด้านความช่วยเหลือสนับสนุนและความร่วมมือ ครูที่มีภาวะผู้นำจะมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นผู้สร้างเครือข่ายที่สามารถปฏิบัติเป็นทีมกับเพื่อนครูในโรงเรียนของตนได้ (Pellicer and Ander 1995 ; Acker-Hocevar, 1999 ; Leithwood and Duke, 1999 อ้างถึงใน อุชาวดี จันทรสนธิ 2552 : 35)

จากเหตุผลดังกล่าว การพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษามีความสำคัญอย่างมากที่จะช่วยเสริมสร้างให้ครูมีภาวะผู้นำครูซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบันและสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 และแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของครู ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของครู ในโรงเรียนประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11
2. เพื่อสร้างและพัฒนาแบบแผนการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

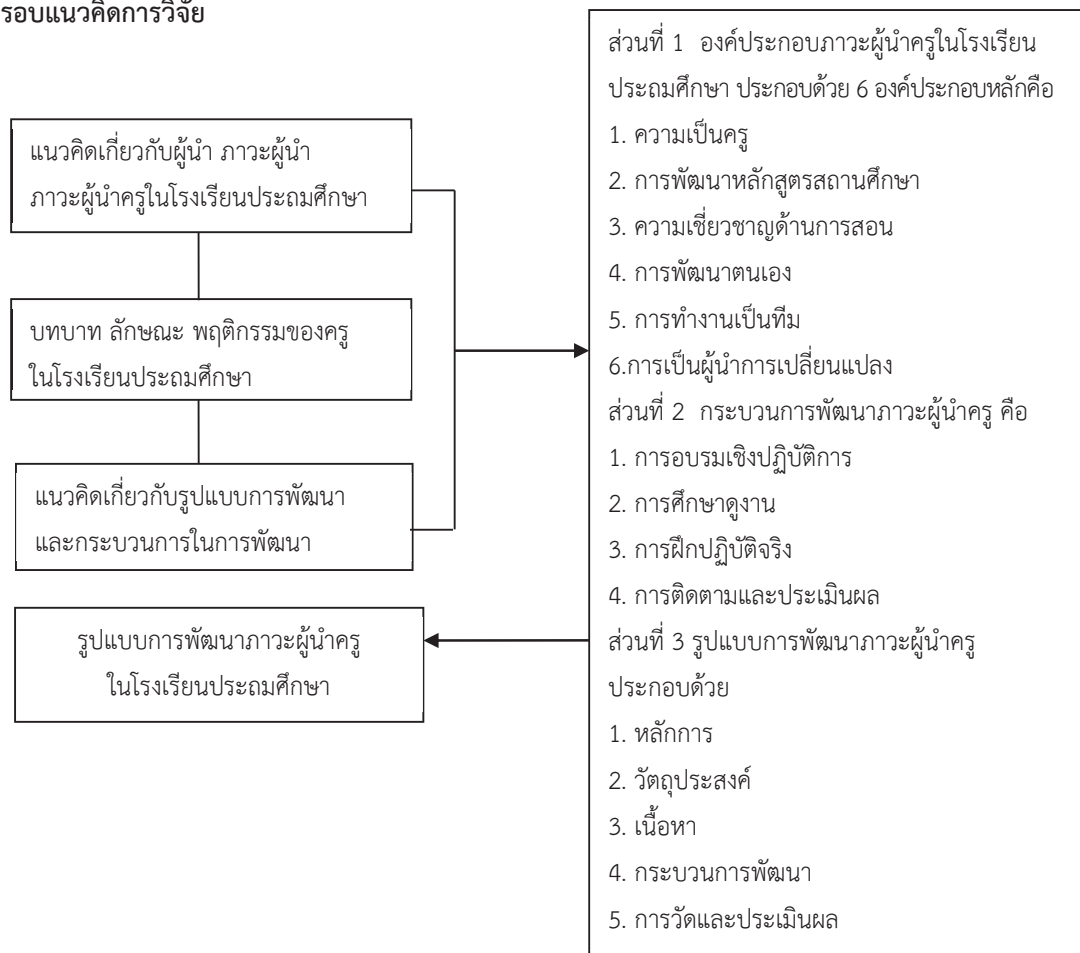

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วย จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน 14,934 คน จาก 1,309 โรงเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน 14,934 คน จาก 1,309 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน 370 คน โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) และผู้ให้ข้อมูลหลักคือครูผู้สอนโรงเรียนละ 1 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย และวิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด 2553 : 43)

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถาม 3) คู่มือการใช้และเอกสารประกอบการพัฒนา และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญเป็นหลักสำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R and D) มี 3 ระยะ 7 ขั้นตอน คือ

ระยะที่ 1 การศึกษารูปแบบ ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีภาวะผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู ในโรงเรียนประถมศึกษา และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครู โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ และนักปฏิบัติการ ที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์เกี่ยวกับด้านภาวะผู้นำครู โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยการศึกษาเชิงสำรวจ

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบ ขั้นตอนที่ 4 คือ การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ในการสร้างรูปแบบการพัฒนานั้น ผู้วิจัยได้นำ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา และวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำครู ในโรงเรียนประถมศึกษา ในระยะที่ 1 มาเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ขั้นตอนที่ 5 การยืนยันรูปแบบ ตรวจสอบ ร่างรูปแบบการพัฒนา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน นำมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ และจัดทำคู่มือ เอกสารประกอบการพัฒนาที่สมบูรณ์

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ ขั้นตอนที่ 6 นำรูปแบบไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน ในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 20 คน ดำเนินการ 4 กระบวนการ คือ อบรมเชิงปฏิบัติการ ศึกษา ดูงาน ฝึกปฏิบัติจริง และการติดตามประเมินผล ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยนำผลจากการทดลองใช้รูปแบบและสรุปเป็นรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู ในโรงเรียนประถมศึกษา เขียนรายงานการวิจัยพร้อมที่จะเผยแพร่ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 พบว่า

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มี 6 องค์ประกอบหลัก 23 องค์ประกอบย่อย และ 104 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ความเป็นครู มีองค์ประกอบย่อย คือ 1) มีคุณธรรมจริยธรรม 2) มีจิตวิญญาณของความเป็นครู 3) การให้บริการที่ดี 2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การร่างหลักสูตร 3) การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร 4) การนำหลักสูตรไปใช้ 5) การประเมินหลักสูตร 3) ความเชี่ยวชาญด้านการสอน องค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ คือ 1) วิเคราะห์และยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ปรับเปลี่ยนและพัฒนาทักษะการสอน 3) มีทักษะในการสื่อสาร 4) การพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีในการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ 4) การพัฒนาตนเอง องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ คือ 1) การฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ 2) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 3) ความต้องการประสบผลสำเร็จ 5) การทำงานเป็นทีม องค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ คือ

- 1) มีเป้าหมายร่วมกัน 2) มีส่วนรวมและมีความยืดหยุ่นในการทำงาน 3) ความต้องการประสบความสำเร็จของทีม 4) ความพึงพอใจและแรงจูงใจของทีม 6) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ คือ 1) การสร้างแรงบันดาลใจ 2) การสร้างวัฒนธรรมในการทำงานอย่างมีส่วนร่วม 3) การคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์บุคคล

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มี 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

2.1 หลักการ หมายถึง แนวคิดที่ใช้เป็นหลักในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) เป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยยึดแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำภาวะผู้นำครูและรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู 2) เป็นรูปแบบที่ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ 3) เป็นรูปแบบที่ใช้กระบวนการและวิธีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติจริงและการติดตามและประเมินผล 4) เป็นรูปแบบที่ใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม

2.2 วัตถุประสงค์ หมายถึง เป้าหมายที่ต้องการให้บรรลุผลของการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา 2) เพื่อสร้างความตระหนักและเจตคติที่ดีในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา และ 3) เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา

2.3 เนื้อหา หมายถึง เนื้อหาสาระในเอกสารประกอบการพัฒนาที่ครอบคลุมองค์ประกอบภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 องค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นครู 2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) ความเชี่ยวชาญทางการสอน 4) การพัฒนาตนเอง 5) การทำงานเป็นทีม และ 6) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และเอกสารประกอบการพัฒนา ประกอบด้วย ระยะเวลา วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการดำเนินกิจกรรม สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

2.4 กระบวนการพัฒนา หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 วัน ระยะที่ 2 การศึกษาดูงานประถมศึกษาศึกษาดีเด่น โรงเรียนบ้านพังโคน (จำปาสามัคคีวิทยา) เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา และประชุมสรุปผลการศึกษาดูงานเพื่อวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของโรงเรียนที่ปฏิบัติการสอนอยู่ และวิเคราะห์หาแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาตนเอง ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลา 36 ชั่วโมง และระยะที่ 4 การติดตามและประเมินผล เป็นการติดตามผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยทำการประเมินหลังจากกลุ่มทดลองฝึกปฏิบัติการเสร็จ 1 สัปดาห์

2.5 การวัดและการประเมินผล หมายถึง วิธีการวัดผลเพื่อประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ในกระบวนการพัฒนา และตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบ

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น พบว่า ก่อนการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.52$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 3.51$) หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเป็นครู ($\bar{X} = 4.41$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 3.76$) โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 72.97

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 อภิปรายผลได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้คือ 1) ความเป็นครู 2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) ความเชี่ยวชาญด้านการสอน 4) การพัฒนาตนเอง 5) การทำงานเป็นทีม 6) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูทุกคนต้องตระหนัก เพราะครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการชั้นเรียน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2550 : 39-41) ขาญชัย อาจินสมาจาร (2550 : 49, 80-81) ทิศนา ขมมณี (2553 : 378) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2553 : 13-14) อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550 : 84) และผลการวิจัยของ ภิญโญ ทองเหลา (2553 : 210-214) อาภารัตน์ ราชพัฒน์ (2554 : 145) วิศิษฐ์ มุ่งนากลาง (2556 : 226) Harris and Muijs (2005 : 13-17)

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะอาจเป็นเพราะ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา มีการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมที่ครูได้วิเคราะห์ อภิปราย เสนอความคิดเห็น พร้อมกับแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน มีการสรุปประเด็นสำคัญและนำเสนอรายงานผลของการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษาในแต่ละครั้ง ส่งผลให้การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นในทุกด้าน เห็นได้จากพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ หลังสิ้นสุดระยะปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระยะก่อนปฏิบัติ ซึ่งการที่ผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นเช่นนี้ แสดงว่าครูที่ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำได้ตระหนัก เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการพัฒนาตนเอง รวมถึงนำทักษะและความรู้ที่ได้รับไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภาวะผู้นำของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรเทพ ภูมิภักดีพรรณ (2550 : 149-150) วัฒนา สุวรรณไตรย์ และประยูร บุญใช้ (2550 : 93-96) ; ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ (2553 : 272-274) ; ศิริพร กุลสานต์ (2557 : 206-207)

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ตรวจสอบได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และหากพิจารณารายด้าน คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย และกระบวนการพัฒนา อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนเอกสารประกอบการพัฒนา ในแต่ละองค์ประกอบ และการติดตามและประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกัน

3.2 ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 พบว่า ก่อนการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 72.97

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการพัฒนา พบว่า ภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษาของผู้เข้ารับการพัฒนา หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูโรงเรียนประถมศึกษาสูงกว่าก่อนการทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ได้จากการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู ที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบของรูปแบบและกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และเนื่องจากครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นครู การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ความเชี่ยวชาญด้านการสอน การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง รวมถึงครูได้นำความรู้ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติการไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การประเมินหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา ศรีสารคาม (2554 : 249-275) รัชฎาพร พิมพ์ชัย (2556 : 200) วิศิษฐ์ มุ่งนากลาง (2556 : 226) และศิริพร กุลสานต์ (2557 : 206-207)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วย คือ 1) ความเป็นครู 2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) ความเชี่ยวชาญด้านการสอน 4) การพัฒนาตนเอง 5) การทำงานเป็นทีม และ 6) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสามารถนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย ความเป็นครู การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ความเชี่ยวชาญทางการสอน การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา ดังนั้น ควรจัดให้มีการฝึกอบรม การศึกษา ดูงาน และพัฒนาเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูให้แก่ครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูในโรงเรียนประถมศึกษาได้มีการพัฒนาภาวะผู้นำครู ในระดับที่สูงขึ้น

1.3 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการใช้รูปแบบการพัฒนานี้ เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษาในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษาในภูมิภาคอื่นๆ

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาหรือในระดับมหาวิทยาลัย

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

2.4 ควรศึกษาภาวะผู้นำด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษานั้นๆ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความเมตตา ห่วงใยและเอาใจใส่ ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือในการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์ และได้รับคำชี้แนะ เกี่ยวกับการเขียนบทคัดย่อภาษาอังกฤษจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์ กรรมการที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ตลอดจนได้รับคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเป็นอย่างยิ่งจาก ดร.ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รวมทั้งอาจารย์ผู้สอนทุกท่าน ที่ได้เมตตาประสิทธิ์ประสาทความรู้และให้ความช่วยเหลือ ด้วยดีมาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่ง ไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ดร.บัณฑิตย์ ศรีพุทธานุรักษ์ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศรี ประสานตรี ดร.ชรินดา พิมพ์บุตร ดร.เพชรปณิ อินทรพนาธิชัย นายไมยมิตร ป้องวิชัย และนายสืบศักดิ์ สวัสดิ์ ที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความเมตตาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยและตรวจสอบรูปแบบ

ขอขอบคุณ ครูและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ที่กรุณา ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณครูในโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 ทุกท่าน ที่เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู ขอขอบคุณผู้ที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่มีส่วนช่วยเหลือ ให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี และขอขอบคุณ ดร.ชำนาญ คำปัญญาสินทัย ดร.พนารัตน์ บุตรขารี ดร.ศิริพร กุลสานต์ และนักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา รุ่นที่ 5 ทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อเจียม และ คุณแม่วิไลวรรณ ชาตะรักษ์ ที่ให้การอบรม เลี้ยงดูและ ส่งเสริมสนับสนุนด้านการศึกษา ขอขอบคุณ ร.ต.ท.ปรีชา พร้อมสัน และครอบครัวที่เป็นกำลังใจในการวิจัยครั้งนี้ คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่บิดามารดาและครู อาจารย์ ผู้มีพระคุณ ทุกท่านที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

ไกศิษฐ์ เพลรินทร์. การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.

วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.

รุ่ง แก้วแดง. ปฏิบัติการศึกษไทย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : มติชน, 2544.

ศิริพร กุลสานต์. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์

ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2557.

ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิผล

โรงเรียน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2553.

- วรินทร์ ภูมิภักดีพรรณ. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2550.
- วัฒนา สุวรรณไตรย์และประยูร บุญใช้. การพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาหลักสูตร **ครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี)**. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์กรุงเทพฯ : การสนับสนุนทุนจากศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน), 2550.
- อาภารัตน์ ราชพัฒน์. การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554.
- Krejcie, R. V. and Morgan D. W. "Determining Sample Size for Research Activities," **Educational and Psychological Measurement**. 30,3(March 1970) : 608-609.
- Leithwood and Jantzi. **Change Leadership for Changing Times**. Philadelphia : Open University, 1990.
- Leithwood and Jantzi. **Change Leadership for Changing Times**. Philadelphia : Open University, 1990.
- Pellicer, L. O. and Anderson, L. W. **A Handbook for Teacher Leaders**. Thousand Oaks, CA : Corwin, 1995.

การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3
The Guideline Development of Execution of Internal Educational Quality
Assurance of Educational Institutions Under Maha Sarakham
Office of Primary Education Service Area 3

อรัณญา รักษาพันธุ์¹
ชญาพร เสนาคูณ²

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ และแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู กำหนด ขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 641 คน โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.24 – 0.80 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษา และครูหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ด้านการจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ตามลำดับ

2. แนวทางในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้แก่ 1) ควรเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ และเทคนิคการวิเคราะห์มาตรฐานประชุมเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์เชิงระบบจัดทำเอกสารประกอบมาตรฐาน และการประชาสัมพันธ์ 2) ควรแต่งตั้งคณะกรรมการจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ระดมความคิด/ประเมินความต้องการจำเป็น กำหนดยุทธศาสตร์ระยะยาวและแผนการดำเนินงานรายปี และประชุมชี้แจงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 3) ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการบริหารจัดการและกำหนดคณะทำงาน ด้านระบบสารสนเทศ/ประชุมเชิงปฏิบัติการด้านสารสนเทศ 4) ควรจัดทำแผนปฏิบัติการรายปีที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มอบหมายงาน/กระจายอำนาจ/ทำงานเป็นทีม จัดระบบสนับสนุน/อำนวยความสะดวก วางแผนและดำเนินการนิเทศ ติดตาม และวิเคราะห์ผลการดำเนินงานระหว่างและหลังการดำเนินงาน

¹ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² หลักสูตรความหลากหลายทางชีวภาพ สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เพื่อปรับปรุงแก้ไข 5) ควรจัดอบรมเพิ่มเติมความรู้และทักษะให้กับบุคลากร เพื่อจัดทำกรอบ/เครื่องมือตรวจสอบและกำหนดเป้าหมาย/ขอบข่ายการตรวจสอบ 6) ควรจัดการประชุมวางแผนการประเมินเป็นระบบ และติดตามผลการประเมินและการพัฒนา 7) ควรดำเนินการพิจารณาคณะกรรมการที่เหมาะสม กำหนดข้อมูล/วิธีการจัดเก็บ/รูปแบบรายงาน และระดมความคิดเห็นทางเลือกในการพัฒนา 8) ควรดำเนินการประชุมชี้แจงการดำเนินงาน ระดมความคิด วิเคราะห์ผล และวางแผนการดำเนินงานตามวงจร PDCA โดยการวางแผนการปฏิบัติตามแผนการตรวจสอบประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

คำสำคัญ : การพัฒนาแนวทาง, การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

Abstract

The research aimed to study the execution, to compare, and to study means of execution of internal educational quality assurance in educational institutions under Maha Sarakham Office of Primary Education Service Area 3. The sample, obtained through stratified random sampling, consisted of educational institution administrators, teachers, and basic education institution committee members in the academic year 2012, totally 234 persons. The sample size was figured out according to the Krejcie and Morgan table. The instrument used was a rating scale questionnaire with the discrimination power ranging from 0.24 to 0.80, and the total reliability was 0.97. The data analysis was to find percentage, mean, and standard deviation. F-test (one-way ANOVA) was employed in the hypothesis testing.

The results are as follows:

1. The educational institution administrators, and the teachers in charge of the educational quality assurance work had their opinion on the execution of the internal educational quality assurance in the educational institutions under Maha Sarakham Office of Primary Education Service Area 3, on the whole and by aspect, in the middle level. Ranked in descending order, the top 3 aspects are: the aspect of making education organization development plan that gears toward standard quality education; the aspect of educational quality follow-up and inspection; and the aspect of setting educational standard of the educational institution, respectively.

2. The means of the execution of the internal educational quality assurance in the educational institutions under Maha Sarakham Office of Primary Education Service Area 3 are: 1) expert should be invited to impart knowledge and techniques of standard analysis, workshops, systematic analysis, writing system supplementary documents, and public hearings; 2) a committee should be appointed. The committee members should be from all parties concerned. There should be brainstorming, need assessment, setting strategies from the long-term plan and the annual plan, and a meeting to inform all concerned parties; 3) training should be

organized to impart knowledge to personnel and everyone concerned in the management and setting up a task force for the information system/ workshop on information system; 4) annual operational plan that is congruent with the educational development plan should be written/ delegating work/ decentralizing the authority/teamwork, organizing the support system/ facilitating/ planning and carrying out supervision, follow-up and analyzing the outcomes of the supervision during and after the course of action for improvement; 5) training should be provided to give more knowledge and skill to the personnel in order to set up the framework/ tools for inspection and setting up goals/scope of inspection; 6) meetings should be held to plan the evaluation systematically and follow up the outcomes and the development; 7) attention should be paid to appointing appropriate committee members, decide which data to be collected and how/decide on the format of the report, and brainstorm to find alternatives in the development; 8) meetings should be held to explain the course of action, mobilize ideas, analyze the results, and plan the execution according to the PDCA cycle by planning the execution in compliance with the inspection and evaluation plan and continuous and systematic development with transparency and conscience in educational development which will result in more efficient and more effective education in the future.

Keywords : The Guideline Development, Execution of Internal Educational Quality Assurance,

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยให้กระทรวงมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา และให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ 2546 : 23) ดังนั้น สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพของตนเองโดยให้มีการบริหารจัดการทำงานที่เน้นคุณภาพมีระบบการประเมินผลภายในและเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาเป็นการสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2547 : 35)

ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพราะการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยั่งยืน สถานศึกษาจึงเป็นองค์กรที่ต้องดำเนินการพัฒนา ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาเป็นสถานที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดแก่ผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ การพัฒนาของสถานศึกษาจึงต้องดำเนินการอย่างริบถ้วนเพื่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 2557 : 32) ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน ได้เล็งเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา จึงมีความสนใจเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เพราะการประกันคุณภาพการศึกษานั้นเป็น

กลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และยังเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานทำให้ผู้เรียนสามารถสำเร็จการศึกษาได้ มีความรู้ ความสามารถ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด และยังสามารถรองรับการประกันคุณภาพภายนอกในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ขอบเขตการวิจัย

ระยะที่ 1

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 147 โรงเรียน จำแนกเป็น ผู้บริหาร 139 คน ครู 1,262 คน รวมทั้งหมด 1,401 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางจี้และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ 2553 : 35) จากจำนวนครูทั้งหมด เทียบสัดส่วนของแต่ละขนาดและแต่ละโรงเรียนแล้ว สุ่มอย่างง่ายได้กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร 124 คน ครู 517 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพ และขนาดของสถานศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพปัจจุบัน และสภาพอันพึงประสงค์ของการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ระยะที่ 2

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจากโรงเรียนที่มีการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน 8 ด้าน ที่ประสบผลสำเร็จ (Best Practices) เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 9 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และสภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 147 โรงเรียน จำแนกเป็น ผู้บริหาร 139 คน ครู 1,262 คน รวมทั้งหมด 1,401 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางจี้และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ 2553 : 35) จาก

จำนวนครูทั้งหมด เทียบสัดส่วนของแต่ละขนาดและแต่ละโรงเรียนแล้ว สุ่มอย่างง่ายได้กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร 124 คน ครู 517 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามจำนวน 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไป เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ระดับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารสถานศึกษาตามแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 จำนวน 8 ด้าน เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

3.1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการจากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2553

3.2 นำร่างแบบสอบถามเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษา แล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อ ตรวจสอบ และพิจารณาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of Congruence) ซึ่งได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป

3.3 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และครูหัวหน้างาน ประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.24 – 0.80 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.97

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่ (Frequency) และจัดลำดับ ใช้การวิเคราะห์เป็นร้อยละ (Percentage) และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจากโรงเรียนที่มีการพัฒนาการดำเนินงานการประกัน คุณภาพภายใน 8 ด้าน ที่ประสบผลสำเร็จ (Best Practices) เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 9 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ 8 ขั้นตอน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ นำเสนอในลักษณะข้อมูลเชิงคุณภาพ

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา และครู มีระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ด้านการจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2. แนวทางในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 มี ดังนี้

2.1 ควรเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้และเทคนิคการวิเคราะห์มาตรฐานประชุมเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์เชิงระบบโดยคณะกรรมการ จัดทำเอกสารประกอบมาตรฐาน ประชาพิจารณ์ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญ

2.2 ควรแต่งตั้งคณะกรรมการจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ระดมความคิด/ประเมินความต้องการจำเป็น กำหนดยุทธศาสตร์จากระยะยาวและแผนการดำเนินงานรายปี และประชุมชี้แจงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2.3 ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วม กระบวนการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายในการบริหารจัดการและกำหนดคณะทำงานด้านระบบสารสนเทศ/ประชุมเชิงปฏิบัติการด้านสารสนเทศ

2.4 โรงเรียนควรจัดทำแผนปฏิบัติการรายปีที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษามอบหมายงาน/กระจายอำนาจ/ทำงานเป็นทีม จัดระบบสนับสนุน/อำนวยความสะดวก วางแผนและดำเนินการนิเทศ ติดตาม

2.5 โรงเรียนควรจัดอบรม เพิ่มเติมความรู้และทักษะให้กับบุคลากร โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ เพื่อจัดทำกรอบ/เครื่องมือตรวจสอบและกำหนดเป้าหมาย/ขอบข่ายการตรวจสอบ

2.6 โรงเรียนควรจัดการประชุมชี้แจงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง วางแผนการประเมินเป็นระบบ และติดตามผลการประเมินและการพัฒนา

2.7 โรงเรียนควรดำเนินการพิจารณาคณะกรรมการที่เหมาะสม กำหนดข้อมูล/วิธีการจัดเก็บ/รูปแบบรายงาน และระดมความคิดหาทางเลือกในการพัฒนา

2.8 โรงเรียนควรดำเนินการประชุมชี้แจงการดำเนินงานทั้งระบบ และวางแผนการดำเนินงานในปีต่อไปให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และดำเนินงานจัดการศึกษาตามวงจร PDCA โดยการวางแผนการปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่สมควรนำมาอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา และครู มีระดับการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาของสวส์ดี บุญมี (2552 : 92-93) และนงคราญ ชุนอภิชาติ (2556 : 84-90) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน พบว่า สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องมาจากสถานศึกษาต่างๆ มีกระบวนการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนที่มีการปรับปรุง และพัฒนาต่อเนื่องตลอดเวลา

เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพเป็นภารกิจที่สำคัญที่โรงเรียนทุกโรงเรียน และเพื่อเตรียมความพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ตามที่กำหนดในหมวด 6 ตั้งแต่มาตรา 47-51 ได้กล่าวถึงระบบประกันคุณภาพการศึกษาสรุปไว้ว่า มาตรา 47 กล่าวว่า ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกช่วงชั้น ซึ่งการประกันคุณภาพภายในเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยจะต้องดำเนินการประกันคุณภาพภายในเป็นประจำทุกปี และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการศึกษาที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2. แนวทางในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้แก่ 1) ควรเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ และเทคนิคการวิเคราะห์มาตรฐานประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) ควรแต่งตั้งคณะกรรมการจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ระดมความคิด/ประเมินความต้องการจำเป็น 3) ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในการบริหารจัดการและกำหนดคณะทำงานด้านระบบสารสนเทศ/ประชุมเชิงปฏิบัติการด้านสารสนเทศ 4) ควรจัดทำแผนปฏิบัติการรายปีที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มอบหมายงาน/กระจายอำนาจ/ทำงานเป็นทีม จัดระบบสนับสนุน/อำนวยความสะดวก วางแผนและดำเนินการนิเทศ ติดตาม 5) ควรจัดอบรมเพิ่มเติมความรู้และทักษะให้กับบุคลากร เพื่อจัดทำกรอบ/เครื่องมือตรวจสอบและกำหนดเป้าหมาย/ขอบข่าย การตรวจสอบ 6) ควรจัดการประชุมวางแผนการประเมินเป็นระบบ และติดตามผลการประเมินและการพัฒนา 7) ควรดำเนินการพิจารณาคณะกรรมการที่เหมาะสม กำหนดข้อมูล/วิธีการจัดเก็บ/รูปแบบรายงาน และระดมความคิดหาทางเลือกในการพัฒนา 8) ควรดำเนินการประชุมชี้แจงการดำเนินงาน ระดมความคิด วิเคราะห์ผล และวางแผนการดำเนินงานตามวงจร PDCA โดยการวางแผนการปฏิบัติตามแผนการตรวจสอบประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ สอดคล้องกับการวิจัยของนครกาญจน์ ชุนอภิชาติ (2556 : 84-90) และไพโรจน์ เนตรแสง (2552 : 61-68) ได้สรุปว่า แนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยภาพรวมกำหนดให้มีการดำเนินการวางแผนเพื่อควบคุมคุณภาพโดยให้ทุกภาคส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดผู้รับผิดชอบ งบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้ชัดเจน ส่งเสริมการดำเนินการให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการประชุมสร้างความเข้าใจของบุคลากร กำหนดเครื่องมือสำหรับตรวจสอบให้หลากหลาย วางแผนนำข้อมูลที่ได้จัดทำเป็นสารสนเทศตามภาพรวมของโรงเรียนให้ชัดเจน ครอบคลุมทุกข้อมูลโดยดูจาก มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นให้ทุกส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพ จัดทำคู่มือการประเมินคุณภาพ เผยแพร่ผลการประเมินให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึงจัดทำรายงานให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำ รายงานประเมินตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปกำหนดเป็นเกณฑ์มาตรฐานในโรงเรียนของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของตนเอง และจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายใน แล้วนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2 โรงเรียนควรมีการจัดหางบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน และเทคโนโลยีทางการศึกษา เพิ่มเติมเพื่อให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน โดยประสานงานกับมูลนิธิองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรเอกชนเป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในท้องถิ่นอื่น ๆ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูวิชาการ และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แห่งอื่นว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่

2.2 ควรศึกษาสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพศึกษา ตามสภาพที่เป็นจริงของโรงเรียน และตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2551 เพื่อเปรียบเทียบสภาพความเป็นจริงกับความหวังในการจัดการศึกษา ซึ่งจะเป็ข้อมูลในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือและให้คำแนะนำช่วยเหลือ แก้ไขข้อบกพร่อง จนได้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีคุณภาพ

ขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนต่าง ๆ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือในการเป็นกลุ่มตัวอย่าง และตอบแบบสอบถามสำหรับการศึกษาในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. **ชุดฝึกอบรม : การปรับกระบวนการทัศน์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ :

โรคพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2546.

เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3, สำนักงาน. **แผนปฏิบัติการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา**

มหาสารคาม เขต 1 ปีงบประมาณ 2557. มหาสารคาม : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2557.

นงคราญ ชุนอภิชาติ. **สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน**

เขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึง, 2556.

บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. **การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สิริวิริยาสาน, 2553.

ไพโรจน์ เนตรแสง. **แนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด**

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2552.

สวัสด์ บุญมี. **สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่**

การศึกษานครปฐม เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2550.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. **ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตาม**

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี, 2547.

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

The Competencies of School Administrators of Krabi Primary

Educational Service Area Office

อรรถพล อรรถชัยยะ¹
ไมตรี จันทรา²
สุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 322 คน และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหาร ด้านธุรการการเงินพัสดุและอาคารสถานที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด รองลงมา คือ ด้านการบริการ และด้านคุณธรรม และจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ด้านเพศ และวุฒิการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน ด้านประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา ด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษา ด้านการบริหาร ด้านวิชาการ ด้านการบริการ ด้านธุรการการเงินพัสดุและอาคารสถานที่ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารกิจการนักเรียน ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน และโดยรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านขนาดของโรงเรียน พบว่า ในภาพรวม และด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : สมรรถนะ, ผู้บริหารสถานศึกษา

¹ หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Abstract

This research aims 1) to study the opinions of teachers and education personnel on the performance of school administrators. Under the Primary Educational Service Area Office Krabi 2) to compare the opinions of teachers and education personnel. On the performance of school administrators. Under the Primary Educational Service Area Office Krabi. Researchers have determined the size of the sample (Sample Size) and a sample of 322 people how to use the sample by means of a random stratified. The tools used to collect information, including statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation values (t-test) and F (F-test).

The research found that

1. The performance of school administrators. Under the Primary Educational Service Area Office Krabi. The overall level When classifying it was found that the performance at a high level. Administrative, financial, procurement and premises. Averaged the highest, followed by the top management. And ethics for school administrators. The average lowest
2. The comparative performance of school administrators. Under the Primary Educational Service Area Office, Krabi sex and education were not significantly different. The experience in the field of ethics for school administrators. No difference in other areas, including the core administrative processes and education. Policy and planning studies. Management Academic Management. Administrative, financial, procurement and premises. The personnel management The business management student The Quality Assurance Management Technology Management, public relations and community relations. And overall opinions differ statistically significant at the .05 level. The size of the school as a whole and the other side is no different. Except for the management of information technology. And ethics for school administrators. Opinions vary significantly on the level of statistical significance. 05.

Keywords : Performance, School Administrators

บทนำ

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ได้ตระหนักถึงสถานการณ์และความเสี่ยง ซึ่งเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกและภายในประเทศ โดยเฉพาะภาวะผันผวนด้านเศรษฐกิจ พลังงาน และภูมิอากาศที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบอย่างชัดเจนต่อประเทศไทย ทั้งเชิงบวกและลบ ดังนั้น ทิศทางการบริหารจัดการประเทศ ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงเป็นการใช้จุดแข็งและศักยภาพ ที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศที่เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตภาคเกษตร และการประกอบกิจการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ขณะเดียวกันจำเป็นต้องปรับตัวในการเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจโลกและภูมิภาค

ซึ่งประเทศไทยมีพันธกรณีภายใต้กรอบความร่วมมือต่าง ๆ เพื่อสามารถใช้โอกาสที่เกิดขึ้นและเพิ่มภูมิคุ้มกันของทุนที่มีอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม พร้อมก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ขณะเดียวกันจำเป็นต้องสร้างความพร้อมสำหรับเชื่อมโยงด้านกายภาพ ทั้งโครงสร้างพื้นฐาน และระบบโลจิสติกส์ควบคู่กับการยกระดับคุณภาพคน การเสริมสร้างองค์ความรู้ การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้เป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2554 : 7)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีความจำเป็นและสำคัญต่อการจัดการศึกษาของประเทศ เพราะเป็นการจัดการศึกษาสำหรับประชาชนทุกคนโดยถ้วนหน้า และครอบคลุมการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งจะมีผลต่อความเจริญ การพัฒนาของประเทศในทุกด้าน ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ และสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการในทุกวิชาชีพจำเป็นต้องปรับตัวอย่างมาก ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้า การจัดและบริหารการศึกษาที่เช่นเดียวกัน จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินการ จึงจะทำให้การศึกษابرลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากวิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูงวิชาชีพหนึ่ง ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นมืออาชีพ จึงจะทำให้การศึกษابرลุความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธีระ รุญเจริญ 2553 : 1)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 หมวดที่ 5 แนวนโยบายพื้นฐานของรัฐ มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม โดยการคุ้มครอง พัฒนาเด็ก และเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัยส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัว และชุมชน รวมทั้งต้องส่งเสริมและจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ควรส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพ อันนำไปสู่สภาวะที่ยั่งยืน ของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และต้องพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษา ในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครอง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2550 : 45-60)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดบทบัญญัติถึงแนวนโยบายในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง ไว้อย่างชัดเจน จำเป็นต้องใช้กระบวนการปฏิรูปการศึกษาเข้ามาดำเนินการเพื่อให้คนไทย มีศักยภาพสูงสุดในการดำรงชีวิตและร่วมกันพัฒนาสังคม ประเทศชาติให้เจริญมั่นคง โดยปฏิรูปทั้งโครงสร้างระบบบริหารการศึกษา ระบบการบริหารบุคลากร การปฏิรูปการเรียนการสอน และการปฏิรูประบบการศึกษา สถานศึกษาที่เปิดทำการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้รับผลจากการปฏิรูปการศึกษาโดยตรง เพราะเป็นหน่วยปฏิบัติ (ธีระ รุญเจริญ 2546 : คำนำ) ซึ่งมีองค์ประกอบหลายอย่างที่จะช่วยให้สถานศึกษาอยู่ได้อย่างมั่นคง มีความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่มีการเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ กำหนดเป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

เพื่อการขับเคลื่อนเรื่องคุณธรรมนำความรู้ การขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายควบคู่ไปกับการพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานทางการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจ การบริหารจัดการไปให้เขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษา โดยให้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคเอกชน และท้องถิ่น ดังมีสาระสำคัญของนโยบายการศึกษา ได้แก่ การเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรม นำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึก ในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิต ประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรม เป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน และสถาบันการศึกษา การขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้กว้างขวางและทั่วถึงโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ การกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่และสถานศึกษา การส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของประชาชนภาคเอกชนและท้องถิ่น และการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2550 : 1-22)

เมื่อมีนโยบายปฏิรูปการศึกษาการดำเนินการให้เกิดผลตามเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาโดยยึด หลักการกระจายอำนาจ และการให้ประชาชนและสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อมุ่งให้การจัดการศึกษา มีมาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องต่อความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด แนวทางดังกล่าว เป็นหลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือการบริหาร แบบฐานโรงเรียน (School – Based Management) เป็นรูปแบบการบริหารที่ยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของ การบริหารจัดการ เป็นตัวแบบการบริหาร ที่ยึดตัวโรงเรียนเป็นแกนกลางหรือเป็นฐานในการคิดและดำเนินงาน ในกระบวนการบริหารโรงเรียน ของแต่ละโรงเรียน มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการการศึกษาไปสู่ตัวโรงเรียน โดยตรง ให้โรงเรียนดูแลรับผิดชอบการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยตนเอง (กรมสามัญศึกษา 2544 : 45)

การบริหารแบบฐานโรงเรียน (School-Based Management) เป็นรูปแบบการบริหาร (Management Model) ที่มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาไปจากส่วนกลางหรือ จากเขตการศึกษาไปยังสถานศึกษา โดยตรง ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการบริหารโรงเรียน ทั้งโรงเรียนในแบบเบ็ดเสร็จ มีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการตัดสินใจในการบริหารจัดการ ในการสั่งการเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน ในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของโรงเรียน ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และ ด้านบริหารทั่วไป สิ่งสำคัญ ในกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนแนวนี้ที่เด่นชัด คือ ระบบการทำงานแบบมี ส่วนร่วม ที่บทบาทของผู้มีส่วนร่วมเป็นแบบหุ้นส่วน หรือเป็นผู้ร่วมหุ้น (Partner) ของผู้ที่มีส่วนได้เสีย หรือที่มี ส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง เป็นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสีย รูปแบบที่นิยมใช้กันมาก คือ การบริหาร โดยคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชน ร่วมกัน บริหารโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน หรือตอบสนอง และเป็นไปตามความต้องการของ ผู้เรียน ของผู้ปกครอง และของชุมชนให้มากที่สุด แนวทางการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนี้เป็นแนวปฏิบัติทางการบริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน นโยบายของชาติในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสาระสำคัญตามมาตรา 39 และ 40 ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งได้กำหนดให้กระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาของแต่ละสถานศึกษา ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

(SBM) นอกจากจะยึดหลักการของ SBM และแนวทางตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติแล้วเงื่อนไขความสำเร็จที่สำคัญประการหนึ่ง คือ กฎระเบียบที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ (กรกมล เพิ่มผล 2554 : 6)

การจัดการและบริหารการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินการ จึงจะทำให้การศึกษาบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากวิชาชีพทางการศึกษา เป็นวิชาชีพชั้นสูงวิชาชีพหนึ่ง ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ จะต้องเป็น “มืออาชีพ” จึงจะทำให้การศึกษาบรรลุความสำเร็จ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธีระ รุญเจริญ 2550 : 7)

ผู้นำ (Leader) จะแสดงบทบาทของผู้นำในการเปลี่ยนแปลง แต่ผู้บริหารจะไม่ค่อยริเริ่มการเปลี่ยนแปลง ฉะนั้นในการเป็นผู้บริหารยุคใหม่จะต้องมีคุณลักษณะที่เป็นผู้นำ และผู้บริหาร ในคน ๆ เดียวกัน และผู้บริหาร จำเป็นต้องเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง เพื่อที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารโรงเรียนในยุคปัจจุบัน จะมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การเสริมสร้างสิ่งต่าง ๆ ขึ้นในโรงเรียน อย่างน้อยในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้คือการสร้างความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน การเสริมสร้างการเป็นองค์กรวิชาชีพ การเสริมสร้างการตัดสินใจร่วม การเสริมสร้างการตั้งใจสร้างสรรค์ การเสริมสร้างการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง การเสริมสร้างวัฒนธรรม และบรรยากาศองค์การในทางบวก การเสริมสร้างกระบวนการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลง และวัฒนธรรม การเสริมสร้างกระบวนการบริหารหลักสูตรและการสอนที่มีประสิทธิภาพ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เต็มศักยภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด (วิโรจน์ สารัตนะ และสัมพันธ์ พันธุ์ฤกษ์ 2545 : 7)

คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้มีแนวทางการประเมินคุณภาพ การปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะ ต้องผ่านการประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 วินัย คุณธรรมจรรยาบรรณ และจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านที่ 2 คุณภาพการปฏิบัติงานโดยพิจารณาจากสมรรถนะในการปฏิบัติงาน คือ พิจารณาจากสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน ส่วนด้านที่ 3 ผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติงานในหน้าที่ ดังนั้น ผู้บริหารมืออาชีพ จึงต้องพัฒนาตนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการบริหารโรงเรียน (จีระ จอกศิลป์ 2550 : 4) ดังนั้น ด้านหนึ่งในสามด้านของการประเมินผู้บริหารสถานศึกษา คือ สมรรถนะ (Competency) ถือเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่นำมาเป็นพื้นฐานจัดทำระบบหรือวางแผนทาง ในการพัฒนา ทรัพยากรบุคคลขององค์กรให้สอดคล้องกับกลยุทธ์และเป้าหมายในการดำเนินขององค์กร และนำมาใช้กับการบริหารทรัพยากรบุคคล เพื่อให้มีประสิทธิภาพ สมรรถนะจึงมีความสำคัญต่อการบริหารทรัพยากรบุคคล ขององค์กร กล่าวคือ เป็นเครื่องมือช่วยในการแปลงวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัฒนธรรมองค์กร และ ยุทธศาสตร์ต่างๆ ขององค์กรมาสู่กระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคลเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความสามารถ ของบุคลากรในองค์กรอย่างมีระบบต่อเนื่องและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัฒนธรรมองค์กร และยุทธศาสตร์ขององค์กร

วิสัยทัศน์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ บริหารจัดการภายใต้การมีส่วนร่วม อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบุคลากรมืออาชีพ ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา มีศักยภาพในการแข่งขัน ในระดับนานาชาติ ภายในปี 2558 ภายใต้พันธกิจ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตาม เกณฑ์มาตรฐาน มีศักยภาพในการแข่งขันในระดับนานาชาติ เพื่อพัฒนาการดำเนินการให้ประชากรวัยเรียน ได้รับการเรียนรู้อย่างทั่วถึง และได้ศึกษาต่อตามศักยภาพ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน โดยเน้นให้เป็นผู้มี จิตสาธารณะ รักและภูมิใจในท้องถิ่น ได้เรียนรู้ด้านอาชีพที่เหมาะสม กับช่วงวัย มีทักษะชีวิต มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเร่งพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาสู่ความเป็นมืออาชีพ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาพัฒนาการดำเนินการ ตามระบบประกันคุณภาพภายในให้เข้มแข็งและได้รับรองคุณภาพภายนอก เพื่อปรับระบบบริหารจัดการและ

เสริมสร้างศักยภาพสถานศึกษาขนาดเล็ก ให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และพัฒนาสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายพิเศษสู่ความเป็นเลิศ เพื่อจัดและพัฒนาเครือข่ายทางการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนศักยภาพ ของเครือข่ายให้สามารถดำเนินการกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยยึดการบริหารจัดการแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ สร้างความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วม เสริมสร้างระบบคุณธรรม จริยธรรม สร้างระบบกำกับ ดูแลตนเองที่ดี เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการและ การทำงานจะเห็นได้จากวิสัยทัศน์ พันธกิจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะปี การจะดำเนินงาน ให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ถือได้ว่ามี บทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายให้เป็นรูปธรรม ดังนั้นผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถ มีสมรรถนะที่ดี ก็จะทำให้การทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ง่ายยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะปี จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะปี ว่ามีสมรรถนะ ในการปฏิบัติงานเป็นอย่างไร เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ เป็นข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้องในการปรับปรุง พัฒนาสมรรถนะในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะปี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะปี

ขอบเขตของการวิจัย

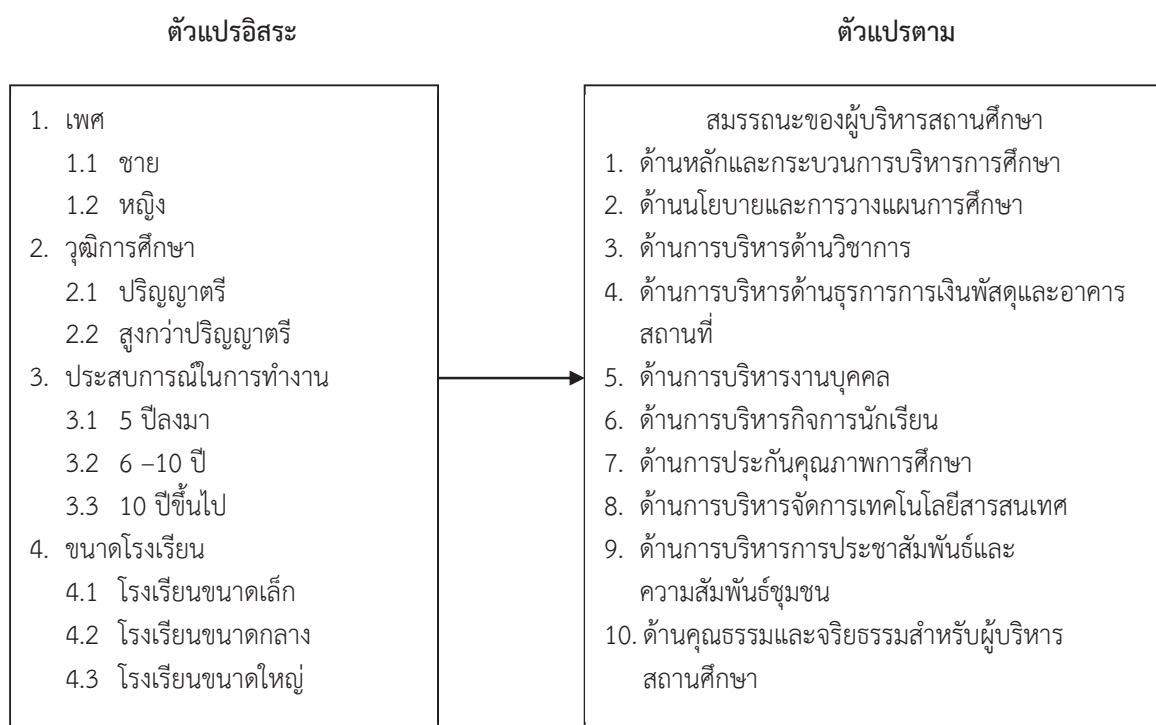
1. ขอบเขตด้านประชากร
ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาระยะปี ปีการศึกษา 2558 ประกอบด้วย ครูผู้สอน จำนวน 2,834 คน
กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970 : 608, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด 2553 : 43) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 322 คน และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น
2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา
  - 2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน
  - 2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.)
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็น ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะปี ตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ประกอบด้วย ด้านหลัก และกระบวนการบริหารการศึกษา ด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษา ด้านการบริหารด้านวิชาการ ด้านการบริหารด้านธุรการการเงิน พัสดุและอาคารสถานที่ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารกิจการนักเรียน

ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการบริหารการประชาสัมพันธ์ และความสัมพันธ์ชุมชน และด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีการศึกษา 2558 ประกอบด้วย ครูผู้สอน จำนวน 2,834 คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970 : 608, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด 2553 : 43) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 322 คน และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความเที่ยงตรงหรือหาค่า IOC จากนั้นนำแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ มีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 1 โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง

2. วิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รายด้านและโดยรวม โดยกำหนดการแปลผลช่วงคะแนนเฉลี่ยดังนี้ (ภัทรพร เกษสังข์ 2551 : 109)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีสมรรถนะอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีสมรรถนะอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีสมรรถนะอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดโรงเรียนโดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test)

สรุปผลการวิจัย

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหาร ด้านธุรการการเงินพัสดุและอาคารสถานที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการบริหาร และด้านคุณธรรม และจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ด้านเพศ และวุฒิการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน ด้านประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา ด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษา ด้านการบริหาร ด้านวิชาการ ด้านการบริหาร ด้านธุรการการเงินพัสดุและอาคารสถานที่ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารกิจการนักเรียน ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน และโดยรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านขนาดของโรงเรียน พบว่า ในภาพรวม และด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลงานการวิจัย หลักการ แนวคิด เอกสารและตำราทางวิชาการ มาอภิปรายสนับสนุนประกอบผลการวิจัยของผู้วิจัย ดังนี้

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหาร ด้านธุรการการเงินพัสดุและอาคารสถานที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการบริหารด้านวิชาการ ด้านหลัก

และกระบวนการบริหารการศึกษา ด้านการบริหาร การประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน ด้านนโยบาย และการวางแผนการศึกษา และด้านการบริหารกิจการนักเรียน ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิฏฐราฐ์ ศรีจันทร์เวียง (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี พบว่า สมรรถนะผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามขนาดโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและ รายด้านทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วลีสลักษ์ สุขใจ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหาร สถานศึกษาในทัศนะของครูผู้สอน สังกัดการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาวินิจฉัยสรุปว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี การสร้างบรรยากาศการทำงาน ศักยภาพ ในการเปลี่ยนแปลง ศักยภาพการเป็นผู้นำ การมุ่งไปสู่ผลสัมฤทธิ์ ความเสียสละในการบริหาร การสร้างความเข้าใจและการติดต่อสื่อสาร การควบคุมการปฏิบัติงาน การกำหนดเป้าหมาย และความเอื้ออาทร อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พเยาว์ สุดรัก (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาสมรรถนะหลักของ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ชำนาญ สุรินาม (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารและคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 2 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษายโสธร เขต 2 มีระดับสมรรถนะทางการบริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับสมรรถนะอยู่ในระดับสูงในทุกด้าน โดยด้านการทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการสื่อสารและการจูงใจ และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาธิต รัตนสารี (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของ ผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ และด้านการนิเทศ การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดินันท์ วาเยะ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะ ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษารอบสอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม มีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีสมรรถนะ อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการมีวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และด้านการบริการที่ดี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพัชร พินแก้ว (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะหลักของ ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ คำหยาด อาจิวชัย (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน ในอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ด้านสมรรถนะหลักโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ย

สูงสุด ได้แก่ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์และด้านการบริการที่ดี ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม ส่วนด้านสมรรถนะประจำสายงาน โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญรุ่ง อยู่ใจเย็น (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับสูง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาตนเองอยู่ในอันดับสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการบริการที่ดีอยู่ในอันดับต่ำสุด ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมัย ดอนสมจิตร (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีสมรรถนะโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการบริการที่ดี การประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีระดับการดำเนินการโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากระบี่ ด้านเพศ พบว่า ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากระบี่ จำแนกตามเพศ โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา ด้านการบริหาร ด้านธุรการการเงินพัสดุและอาคารสถานที่ ด้านการบริหาร การประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชนและด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน ด้านวุฒิการศึกษา พบว่า ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากระบี่ จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา ด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษา ด้านการบริหาร ด้านวิชาการ ด้านการบริหารด้านธุรการการเงินพัสดุและอาคารสถานที่ ด้านการบริหาร งานบุคคล และด้านการบริหารกิจการนักเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน ด้านประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 ปีลงมา 6 – 10 ปี และ 10 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ในด้านคุณธรรมและจริยธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา ด้านนโยบาย และการวางแผนการศึกษา ด้านการบริหารด้านวิชาการ ด้านการบริหาร ด้านธุรการการเงินพัสดุ และอาคารสถานที่ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารกิจการนักเรียน ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน และโดยรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านขนาดของโรงเรียน พบว่า ผู้ที่สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำแนกตามขนาดโรงเรียน ในภาพรวม

และด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านคุณธรรมและจริยธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิฎฐธวัช ศรีจันทร์เวียง (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร พบว่า สมรรถนะผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามขนาดโรงเรียน แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วลีสลักชัย สุขใจ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในทัศนะของครูผู้สอน สังกัดการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาวินิจฉัยสรุปว่า ครูผู้สอนที่มีระดับศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็น ต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พยารีย์ สุดรัก (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชำนาญ สุรินาม (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหาร และคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 2 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 2 ที่มีประสบการณ์ทางการบริหารต่างกัน มีระดับสมรรถนะไม่แตกต่างกันทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์ทางการบริหารใกล้เคียงกันทั้งสองกลุ่ม 3) ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 2 ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีระดับสมรรถนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์มีระดับสมรรถนะไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาธิต รัตนสารี (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การสอน และจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดินันท์ วาเยะ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะ ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษารอบสอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอนที่มีเพศ ตำแหน่งหน้าที่ และวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน แต่ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการทำงานเป็นทีม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพัชร หินแก้ว (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ คำหยาด อาจิชัย (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำแนกตามสถานภาพด้านสมรรถนะหลัก โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ

ในด้าน การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การพัฒนาตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่น ไม่แตกต่างกัน โดยครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์มากกว่าผู้บริหาร และผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการพัฒนาตนเองมากกว่าครู ส่วนด้านสมรรถนะประจำสายงาน ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน โดยที่ผู้บริหารมีความคิดเห็นในด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมากกว่าครู และเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน ในอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำแนกตามประเภทโรงเรียน ด้านสมรรถนะหลักโดยรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยโรงเรียนมัธยมศึกษามีความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา มากกว่าโรงเรียนประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านสมรรถนะประจำสายงาน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษามีความคิดเห็นในด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ และด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมากกว่าโรงเรียนขยายโอกาสและโรงเรียนประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคู่อื่นมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญรุ่ง อยู่ใจเย็น (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 คือ ด้านการทำงานเป็นทีม การมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการพัฒนาตนเอง มีประสิทธิภาพในการทำนาคิดเป็นร้อยละ 75.70

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 รัฐควรมีแผนการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างต่อเนื่อง โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดมีการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ เน้นความชัดเจน และจริงจังในการพัฒนา ใช้หลักการบริหารจากข้อมูลสารสนเทศ

1.2 รัฐควรกำหนดการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นนโยบายสำคัญโดยกำหนดรูปแบบ วิธีการพัฒนาที่ทันสมัย หลากหลาย

1.3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต ควรกำหนดการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นนโยบายสำคัญและเน้นการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะของความเป็นผู้บริหาร และสมรรถนะทางด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ทั้งในองค์กรของรัฐและเอกชน โดยมีการติดตามประเมินผลในด้านนี้อ้างอิงจริงและต่อเนื่อง เพื่อทำให้สามารถรู้สภาพของสมรรถนะของความเป็นผู้บริหารและสมรรถนะทางด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างครบถ้วน และครอบคลุมอย่างทั่วถึง

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาสมรรถนะของความเป็นผู้บริหารและสมรรถนะทางด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ นำไปประยุกต์เพื่อการปฏิบัติในพื้นที่โรงเรียน ในลักษณะการวิจัย

และพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่พัฒนาจากสภาพจริง พร้อมทั้งสามารถนำไปเป็นแบบอย่างหรือรูปแบบนาร่องสำหรับโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้ เป็นการสนองต่อการนำผลการวิจัยสู่การปฏิบัติจริงและพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ได้ ต้องขอกราบพระคุณเป็นอย่างสูงในความอนุเคราะห์ของ รองศาสตราจารย์ ดร.ไมตรี จันทรา อาจารย์ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ ดร.สุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่คอยดูแลเอาใจใส่ ให้คำปรึกษา และแนะนำ ในการแก้ไขข้อบกพร่องทุกขั้นตอนเป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากระบี่ทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

ขอขอบคุณ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ทุกท่านที่กำลังใจในการศึกษา และทำวิทยานิพนธ์มาตลอด และขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัวที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี

ประโยชน์และคุณค่าอันพึงมีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบให้แก่ บิดา มารดา ตลอดจนครู-อาจารย์ และผู้พระคุณทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

กรมสามัญศึกษา. แนวทางสู่ SBM : การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ :

กองการมัธยมศึกษา, 2544.

กมลพัชร หินแก้ว. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2555.

กรกมล เพิ่มผล. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2554.

ขวัญรุ่ง อยู่ใจเย็น. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10.

(ออนไลน์) 2555. สืบค้นจาก <http://rd.vru.ac.th/Proceedings-sri.pdf>.

คำหยาด อาจิชัย. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม.

(ออนไลน์) 2555. สืบค้นจาก <http://www.naiyanankp.com/เครือข่ายสถานศึกษา/22-เครือข่ายเรณูนคร/โรงเรียนเรณูวิทยาคร/>

จิระ งอกศิลป์. เตรียมสอบรองผู้อำนวยการสถานศึกษา/ผู้อำนวยการสถานศึกษา สพฐ. ชุดที่ 3. ชัยภูมิ : ม.ป.พ., 2550.

ชำนาญ สุรินาม. สมรรถนะของผู้บริหารและคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 2. ร้อยเอ็ด : มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 2554.

- จิ๋วธรรมา ศรีจันทร์เวียง. สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
อุดรธานี. อุดรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2553.
- ธีระ รุญเจริญ. การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท, 2546.
- ธีระ รุญเจริญ. ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูป
รอบสองและประเมินภายนอกรอบสาม. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง, 2553.
- วิโรจน์ สารรัตนะ และสัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์. ผู้บริหารใหม่ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา.
กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ, 2545.
- วัลลัทธิคุณ สุกใจ. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในทัศนะของครูผู้สอน สังกัดการปกครองส่วนท้องถิ่น
จังหวัดปทุมธานี. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, 2553.
- สมัย ดอนสมจิตร. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัด
องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น : โครงการพิเศษ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2556.
- สาธิต รัตนสาโร. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 2554.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวทางการกระจายอำนาจบริหารและการจัดการศึกษาให้
คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนด
หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2550.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554). กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2554.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ :
สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2550.
- อดิษฐ์ วาเยะ. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษารอบสอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3. (ออนไลน์) 2554. สืบค้นจาก
http://vijai.trf.or.th/research/project_content.asp?projID=RDG54S0033%20%E0%B9%81%E0%B8%84%E0%B8%8A.
- Krejcie, Robert V. and Daryle W. Morgan. “Determining Size for Research Activities,”
Education and Psychological Measurement. 30,3(March 1970) : 608.

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียน
วิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
แบบปัญหาเป็นฐานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ
Comparison of Learning Achievement, Analytical thinking and Attitude
Toward History Learning Subject of the Mathayomsuksa 4 students
Using Problem-Based Learning and Conventional Approach

วิเชียร สุวรรณโชคิสาน¹

เดชา จันทศักดิ์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2. ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ 3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ ระหว่างก่อนและหลังเรียน 4. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 2 ห้องเรียน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 45 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/4 จำนวน 45 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ จำนวนรูปแบบละ 4 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชนิดปรนัย 5 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 – 0.73 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 3) แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ชนิดปรนัย 4 ตัวเลือกจำนวน 25 ข้อ มีค่าความยากตั้งแต่ 0.40 – 0.63 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.25- 0.73 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 4) แบบวัดเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.22 – 0.65 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย t-test (Dependent Samples) และ Hotelling T²

¹ นิสิตศึกษานิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผลการวิจัยปรากฏผลดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและแบบปกติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.79/87.56 และ 82.54/85.19 ตามลำดับ
2. ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติมีค่าเท่ากับ 0.6633 และ 0.6015 ตามลำดับ
3. นักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและแบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01
4. นักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและแบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์หลังเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > .05$)

คำสำคัญ : การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การคิดวิเคราะห์

Abstract

The purposes of this research were to (1) develop lesson plans using Problem-Based Learning for History classes of Mathayomsuksa 4 in the controlled class and the normal class with the required efficiency of 80/80, (2) find out the effectiveness indices of those two types of plans of learning management (3) compare learning achievement, analytical thinking and attitudes toward History subject of the students between before and after using of the two mentioned approaches (4) compare learning achievement, analytical thinking and attitudes toward history subject of the students who learned by using the two different approaches.

The sample used in this study consisted of 90 Mathayomsuksa 4 students attending Mahasarakham University Demonstration School(Secondary) in the second semester of the academic year 2015, selected through the cluster random sampling technique. The instruments were: plans for learning activities using of the two mentioned approaches, each plan lasts 1 hour a week for the total of 15 hours of teaching; a 30-item achievement test with discrimination ranging 0.20–0.73 and a reliability of 0.90; a 25-item test of analytical thinking with difficulties ranging 0.40–0.63, discrimination ranging 0.25–0.73 and reliability of 0.90; and a 20-item rating-scale questionnaire on attitudes toward history subject learning with discrimination ranging 0.22–0.65 and reliability of 0.88. The paired t-test and Hotelling T^2 were employed for testing the hypotheses.

The results of the study were as follows:

1. The plans of learning management using the Problem- Based Learning and Conventional Approach of Mathayomsuksa 4 had efficiencies of 84.79/87.56 and 82.54/85.19 respectively.

2. The effectiveness indices of plans of learning management by using the Problem - Based Learning and Conventional Approach, were 0.6633 and 0.6015 respectively.

3. The students in both Problem - Based Learning class and the Conventional Approach class gains higher score of learning achievement, analytical thinking, and attitude toward history subject than before at the level of significance .01

4. The critical thinking abilities, the learning Achievements, and the attitude of the Mathayomsuksa 4 Students who were instructed by using the Problem based Learning Approach and those who were instructed by using the Conventional Approach were not different.

Keywords : Problem - Based Learning , achievement, analytical thinking

บทนำ

สภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ในสาระประวัติศาสตร์นั้น พบว่า กระบวนการคิดวิเคราะห์และเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนโดยทั่วไปยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งอาจเนื่องจากครูยังขาดวิธีการสอนที่เหมาะสม ไม่หลากหลาย และยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ เน้นการท่องจำและให้นักเรียนอ่านหนังสือเป็นหลัก ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการและทำให้การจัดการเรียนการสอนได้อย่างไม่ถูกต้อง ซึ่งส่งผลให้นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการเรียนและขาดการคิดวิเคราะห์ ส่งผลถึงเจตคติต่อรายวิชาประวัติศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 และนอกจากนี้เนื้อหาในรายวิชานั้นเป็นเรื่องที่ยากแก่การจดจำ มีเนื้อหาที่เยิ่นเย้อ มีขอบเขตกว้าง อาจส่งผลให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจต่อการเรียนเท่าที่ควร ส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ดังจะเห็นได้จากรายงานผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประจำปี 2557 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระประวัติศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 77.41 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์การประเมินภายในสถานศึกษาคือร้อยละ 80 (ฝ่ายวิชาการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฝ่ายมัธยม 2557 : 7-8)

การเสริมสร้างให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติที่ดีต่อรายวิชา จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยศึกษาวิธีการและแนวทางการจัดการเรียนรู้ต่างๆ มาปรับใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพของการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อรายวิชาให้เพิ่มสูงขึ้น การจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยสนับสนุนให้การเรียนของผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ และจากการได้ศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ นั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากมีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เป็นการจัดการเรียนการสอนอีกวิธีหนึ่งที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยประยุกต์ใช้ทั้งหลักการของการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองบนฐานของประสบการณ์เดิมและใช้ปัญหาที่จะพบได้ในสถานการณ์จริง เป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองโดยที่ครูเป็นผู้ชี้แนะ เสนอแนะแนวทาง และเตรียมทรัพยากรที่เหมาะสมไว้ให้ รวมทั้งนักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบตลอดจนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นทีม (วัฒนา รัตนพรหม 2548 : 33) โดยเฉพาะในการทำงานในระบบกลุ่มนั้น ต้องผ่านการอธิบาย ถาม ตอบ กับตัวเองและเพื่อนๆ ในกลุ่มอย่างจริงจัง การจะรู้ว่าต้องถาม-ตอบอย่างไรต้องใช้การคิด การวิเคราะห์ ใช้เหตุใช้ผล ในการพิจารณาข้อมูล การตีความ การสังเกตซึ่งรวมเรียกการคิดเหล่านี้ว่าการคิดวิเคราะห์ การคิดวิเคราะห์มีความเกี่ยวข้องกับการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ และการทำความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้น ดังนั้นเมื่อพบปัญหาหรือสถานการณ์ใด ๆ ก็สามารถวิเคราะห์ได้ถึงองค์ประกอบของปัญหาและสาเหตุของปัญหานั้นๆ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ตรงประเด็น และช่วยในการประเมินสถานการณ์ และตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้แม่นยำ สามารถสรุปสิ่งต่างๆ ได้ตรงตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ (พัชฎาพรรณ แสงตะวัน 2558 : 110)

จากเหตุผลและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาประวัติศาสตร์ จึงมีความสนใจศึกษาผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ เพื่อเป็นแนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัด การเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จ และสามารถที่จะเป็นประโยชน์สำหรับการค้นคว้าวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปเพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมหรือกลุ่มสาระต่างๆ ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ
3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติระหว่างก่อนและหลังเรียน
4. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 5 ห้อง รวมนักเรียนทั้งสิ้น 209 คน (ไม่รวมกับห้องโครงการพิเศษ Gifted ห้องโครงการ Gifted ภาษา ห้องคัดผลการเรียนดีและห้องโครงการพิเศษ มวม) ซึ่งห้องดังกล่าวเป็นห้องเรียน ที่คัดเลือกนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ต่างๆ ที่กำหนดในการเข้าเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 2 ห้องเรียน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 45 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/4 จำนวน 45 คน ซึ่งการจัดห้องเรียนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) จัดโดยคณะกรรมการเรียนของนักเรียน และห้องมัธยมศึกษา4/2และ มัธยมศึกษา4/4 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้หน่วยการสุ่มเป็นห้องเรียนและจับสลากห้องเรียนเพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง ได้นักเรียนห้องมัธยมศึกษา 4/2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและได้นักเรียนห้องมัธยมศึกษา 4/4 จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง ผู้วิจัยใช้แบบแผนในการวิจัยแบบ Two Group Pre-test Post - test Design (ลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ 2543 : 249) มีสองกลุ่มเปรียบเทียบทดลองเพื่อศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 วิชาประวัติศาสตร์ ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานกับการจัดเรียนรู้แบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยรูปแบบปัญหาเป็นฐาน จำนวน 4 แผน รวม 16 ชั่วโมง และรูปแบบปกติ จำนวน 4 แผน รวม 16 ชั่วโมง เวลาเรียน 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
3. แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ
4. แบบวัดเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สถิติพื้นฐาน การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และใช้สูตร E1/E2 ในการหาของแผนการจัดการเรียนรู้
2. วิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยใช้สูตรการหาดัชนีประสิทธิผล (E.I.)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ ระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบ t-test แบบ Dependent Samples

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ โดยใช้สถิติทดสอบ Hotelling - T^2

ขั้นตอนการวิจัย

1. ทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ และแบบวัดเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
2. ดำเนินการทดลองสอนตามตารางเรียนของนักเรียน สอนโดยนักเรียนห้องมัธยมศึกษา 4/2 จัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและนักเรียนห้องมัธยมศึกษา 4/4 สอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปกติ
3. ทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ และแบบวัดเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

สรุปผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานและแบบปกติเท่ากับ 84.79/87.56 และ 82.54/85.19 ตามลำดับซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้
2. ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานและแบบปกติเท่ากับ 0.6633 และ 0.6015 ตามลำดับแสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนเพิ่มขึ้น
3. นักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและแบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01
4. นักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและแบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์หลังเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > .05$)

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและแบบปกติวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เท่ากับ 84.79/87.56 และ 82.54/85.19 ตามลำดับซึ่งหมายความว่านักเรียนได้คะแนนจากการประเมินพฤติกรรมการเรียน การประเมินผลกิจกรรมจากใบงานระหว่างเรียน และคะแนนทดสอบย่อยท้ายแผนทั้ง 4 แผนคิดเป็นร้อยละ 84.79 และคะแนนจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 87.56 นั่นคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ซึ่งสามารถนำไปใช้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ที่สร้างขึ้นมีรายละเอียดชัดเจน มีการกำหนดขั้นของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชัดเจนและแผนได้ผ่านขั้นตอนในการทำ
อย่างเป็นระบบซึ่งผ่านการศึกษาค้นคว้าเอกสารความรู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังได้ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ
และผ่านการทดลองปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองสอนจริง โดยการจัดกิจกรรมนั้นก็ได้นั้นที่นักเรียน
เป็นสำคัญโดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติมากที่สุดและครูคอยชี้แนะส่งเสริมให้กิจกรรมสามารถดำเนินไปตาม
จุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานซึ่งเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียน
เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ ใช้พฤติกรรมแสดงออกและจัดกิจกรรมการปฏิบัติที่เชื่อมโยงกับคุณลักษณะ
หรือตัวชี้วัดพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถทางกระบวนการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนเพื่อใช้กิจกรรมการเรียนรู้
เป็นสื่อไปสู่การเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน

เนื่องจากการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียน
จะเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการสำรวจค้นคว้าหาข้อมูล
พร้อมทั้งวิเคราะห์ สังเคราะห์และนำข้อมูลไปใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งครูออกแบบและกระตุ้นความสนใจของ
นักเรียนในกระบวนการเรียนรู้ให้จัดโครงสร้างของการแก้ปัญหาหรือสร้างยุทธวิธีในการแก้ปัญหาและมอบ
ความเป็นอิสระให้กับนักเรียนในการเป็นผู้สำรวจ และควบคุมกระบวนการสำรวจด้วยตัวเอง พร้อมกับเป็นผู้ให้
คำแนะนำส่งเสริมให้คิดและฝึกฝนกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานให้กับนักเรียน และครูคอยฝึกฝน
แนะนำนักเรียนในขณะที่นักเรียนดำเนินกระบวนการเรียนรู้จนได้คำตอบของปัญหาออกมา ซึ่งสอดคล้องกับ
ผลการวิจัยของสวาท พิมพิลา (2556 : 133-138) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถการคิดวิเคราะห์ ผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนและเหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการสอนแบบปกติ
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย
พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการสอนปกติ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีประสิทธิภาพ 85.89/83.53 และ 84.17/82.20
ตามลำดับ แสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการสอนปกติ ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพ
ตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐยา ศิริสวัสดิ์ (2554 : 155-160) ได้ศึกษา
เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประวัติศาสตร์ไทยสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ ผลการวิจัยพบว่า
แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีประสิทธิภาพเท่ากับ
80.94/83.04 และ 85.67/82.67 ตามลำดับ ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2. ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้แบบปกติวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้เท่ากับ 0.6633 และ 0.6015 ตามลำดับซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้า
ในการเรียนคิดเป็นร้อยละ 66.33 และ 60.15 ตามลำดับ ซึ่งหมายความว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
แบบปัญหาเป็นฐานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติมีความก้าวหน้าในการเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 66.33
และ 60.15 ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นช่วยให้นักเรียนสามารถ
เข้าใจสภาพปัญหาของเรื่องที่จะศึกษาและสามารถส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ให้มากยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนมี
ความกระตือรือร้นและมีความสนใจในการหาข้อมูลมากขึ้น และจากการให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่างๆ ในการเรียน
การทำกิจกรรมกลุ่ม การนำเสนองาน การพูดคุยปรึกษาหารือภายในกลุ่มนั้นช่วยทำให้นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย
ในการเรียน และได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของณรงค์รัตน์ เมธาคณวุฒิ

(2556 : 113-117) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เหตุผลเชิงจริยธรรม และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบประเด็นทางวิทยาศาสตร์กับสังคมและการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แบบประเด็นทางวิทยาศาสตร์กับสังคม และแบบปัญหาเป็นฐาน เท่ากับ 0.6817 และ 0.6637 ตามลำดับ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของขวัญตา แสงผล (2556 : 107-114) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหาและเจตคติต่อการเรียนวิชาฟิสิกส์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้นตอน และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้นตอนและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานวิชาฟิสิกส์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเท่ากับ 0.7538 และ 0.7381 ตามลำดับ

3. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและแบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อวิชาประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากก่อนเรียนนั้นนักเรียนยังไม่เคยเรียนมาก่อน จึงยังไม่มีความรู้ในเรื่องของการปรับปรุงประเทศสมัยรัชกาลที่ 5 และการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 เมื่อได้ทำการทดสอบก่อนเรียน นักเรียนจึงมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติที่แตกต่างกัน เนื่องจากเหตุผลคือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เป็นวิธีการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่เป็นการบูรณาการ ทั้งนี้เป็นการเรียนการสอนที่เริ่มต้นด้วยปัญหาที่น่าสนใจเพื่อที่จะสามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ เกิดความอยากรู้และสามารถที่จะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม พัฒนาการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้ด้วยตนเองและการทำงานเป็นกลุ่มและการจัดการเรียนการสอนแบบปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยที่ผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง หรือผู้สอนอาจจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหา และฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ปัญหา การแก้ปัญหาพร้อมกันเป็นกลุ่มซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดความเข้าใจในปัญหานั้นๆ หรือเรื่องนั้นๆ อย่างชัดเจน และได้เห็นทางเลือกหรือวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหาเหล่านั้นๆ รวมทั้งสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิดและกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ

ซึ่งเหตุผลต่างๆ ที่ได้กล่าวมานั้นมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของวรรัตน์ ปักกระเน (2556 : 104-112) ซึ่งพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยจัดการเรียนรู้แบบซิปปาและจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง การเคลื่อนที่แบบต่าง ๆ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดวิเคราะห์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของดวงเดือน ดวงดี (2553 : 52-89) ซึ่งพบว่านักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนเพิ่มขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์หลังเรียนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > .05$) ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งสองรูปแบบ ถึงแม้จะมีลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่ต่างกัน แต่ก็เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งสองแบบ โดยมีการจัดการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยทำให้นักเรียนได้ร่วมกันค้นคว้าหาคำตอบแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน โดยครูเป็นผู้คอยแนะนำและให้ความรู้เสริม ซึ่งในขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้จะมีความแตกต่างกันคือ การจัด

กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเป็นการใช้ปัญหาตั้งแต่ต้นซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้ เกิดความสนใจในเนื้อหานั้นๆมากยิ่งขึ้นและถ้านักเรียนได้ฝึกแก้ปัญหาได้ก็จะมีส่วนทำให้นักเรียนสามารถจดจำเนื้อหาความรู้เรื่องนั้นๆได้ง่ายและนานขึ้น เพราะได้มีประสบการณ์ตรงในการฝึกการแก้ปัญหา การฝึกตอบคำถาม การฝึกแสดงความคิดเห็นด้วยความรู้ดังกล่าว ปัญหาที่ใช้เป็นตัวกระตุ้นก็มักเป็นปัญหาที่ต้องการคำอธิบายความรู้จากหลาย ๆ วิชาทำให้นักเรียนได้เห็นถึงความสัมพันธ์ ความต่อเนื่องและความเกี่ยวข้องของวิชาต่าง ๆ เป็นเรื่องราวเดียวกันในการเรียนการสอนแบบ Traditional ซึ่งการสอนวิชาใดก็จะสอนวิชานั้นๆ โดดๆ จนจบและอาจไม่เห็นความสัมพันธ์ของแต่ละวิชา ซึ่งจะทำให้นักเรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้ดี นภา หลิมธรัตน์ (2540 : 13) การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานยังสามารถทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การแก้ปัญหาโดยตรง ทำให้พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดซึ่งสามารถถ่ายโยงไปสู่การแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในวิชาชีพและชีวิตประจำวันได้ และเกิดการพัฒนาทักษะการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ การติดต่อสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น การพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์และการสังเคราะห์ช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ซึ่งในหลักสูตรไม่ได้เปิดโอกาสให้และยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้อย่างมีโครงสร้างซึ่งง่ายต่อการระลึกได้ และการนำมาใช้ประโยชน์ มมสภรณ์ วิฑูรเมธา (2544 : 67) ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญเท่ากันและดำเนินการสอนโดยใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย และเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของทิพวรรณ หาญวารี (2556 : 66-72) ซึ่งพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อการเรียนไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งทิพา กระพุ่มทิพย์ (2555 : 120) ซึ่งพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาหลังเรียนไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานนั้นในระยะแรกๆ นักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับการเรียนแบบนี้ ซึ่งจำเป็นที่ครูควรอธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และวิธีการเรียนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการเรียนได้มากยิ่งขึ้น
2. ครูผู้สอนควรปรับแผนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทต่างๆ เช่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล สภาพของห้องเรียน การจัดกิจกรรมการเรียน รวมทั้งการจัดเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ให้มีความหลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจในการเรียนของนักเรียน โดยสำรวจความสนใจและกำหนดปัญหาให้ตรงกับความสนใจของนักเรียน
3. กระบวนการกลุ่มเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก ดังนั้นครูควรออกแบบกิจกรรมให้ดีให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ให้ได้มากที่สุด และการเตรียมคำถามเพื่อทำให้นักเรียนสนใจในปัญหานั้นๆ ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ครูควรเตรียมไว้ให้รอบคอบซึ่งคำถามนั้นอาจได้มาจากครูเป็นผู้ตั้งคำถามให้หรือจะให้นักเรียนช่วยกันตั้งคำถามที่ตนเองสนใจและอยากเรียนรู้
4. การออกแบบใบความรู้ และใบงานในการทำกิจกรรมนั้นครูควรทำอย่างรอบคอบและศึกษาถึงผลที่นักเรียนจะได้รับเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและใบความรู้เสริมนั้นครูผู้สอนก็ควรพิจารณาว่าเนื้อหาใดที่มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียนและออกแบบให้มีความน่าสนใจ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานกับวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีอื่นๆในเนื้อหาเดียวกัน
2. ควรเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ และเจตคติด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานกับวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เตชา จันทศักดิ์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษิต บุญทองเทิง กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร.ธนรัตน์ ศรีผ่องงาม กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน ประธานกรรมการสอบที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและแนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ช่วยตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) สังกัดสำนักงานอุดมศึกษา ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในครั้งนี้และขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อวีรศักดิ์ สุวรรณโชคอิสาน และคุณแม่ปราณี สุวรรณโชคอิสาน ที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือทุนการศึกษาและเป็นที่กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญตา แสงผล. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหาและเจตคติต่อการเรียน วิชาฟิสิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2556.
- ณรงค์รัตน์ เมธาคูณวุฒิ. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เหตุผลเชิงจริยธรรมและเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบประเด็นทางวิทยาศาสตร์กับสังคมและการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2556.
- ณัฐยา ศิริสวัสดิ์. การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้เรื่อง ประวัติศาสตร์ไทยสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT และแบบปัญหาเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2554.
- ดวงเดือน ดวงดี. การพัฒนาการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ภาคตัดกรวย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.
- ทิพวรรณ ชาญวาริ. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องงานประดิษฐ์เครื่องแขวนไทย ระหว่างการจัดการเรียนรู้

- แบบใช้ปัญหาเป็นฐานกับการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2556.
- นภา หลิมรัตน์. “PBL คืออะไร,” วารสารส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอน. 6,1(12-14 กันยายน-ธันวาคม 2540) : 37-39.
- พัญญาพรรณ แสงตะวัน และคณะ. “การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบกลุ่มร่วมมือ,” วารสารบริหารการศึกษามหาบัณฑิต. 15(ตุลาคม-ธันวาคม 2558) : 107-114.
- มนัสกรณ วิฑูรเมธา. “การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก,” รัฐศาสตรสนเทศ. 7,1 (มกราคม-มิถุนายน 2544) : 57-69.
- นวรรตน์ ปักกระเน. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง การเคลื่อนที่แบบต่างๆ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาและการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2556.
- ฝ่ายวิชาการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฝ่ายมัธยม. รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. มหาสารคาม : โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฝ่ายมัธยม, 2557.
- รุ่งทิพา กระพุ่มทิพย์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และเจตคติ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเรื่อง พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2555.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสัน, 2543.
- วัฒนา รัตนพรหม. “การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก,” วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 20,1(เมษายน 2548) : 33-45.
- สวาท พิมพิลา. การเปรียบเทียบความสามารถการคิดวิเคราะห์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการสอนแบบปกติ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเรื่อง มารยาทชาวพุทธ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2556.

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

A Model of Participation in the Implementation of the Student Supporting System in the Schools under the Jurisdiction of the Office of the Basic Education Commission

ธารณี บุญทวี¹

สมาน อัครภูมิ²

อัครฤทธิ์ อุทัยรัตน์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 916 คน และศึกษาสถานศึกษาที่เป็นต้นแบบ 3 แห่ง โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 คน ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบองค์ประกอบ 9 คน ผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบขั้นต้น 13 คน ผู้เชี่ยวชาญการประเมินรูปแบบขั้นสุดท้าย 21 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดบทบาทและหน้าที่ รวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล สรุปผลและจัดเก็บอย่างเป็นระบบ 2) การมีส่วนร่วมด้านการคัดกรองมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การจำแนกกลุ่มนักเรียน จัดทำเครื่องมือเพื่อการคัดกรองนักเรียน สรุปผล และจัดทำสารสนเทศระดับสถานศึกษา 3) การมีส่วนร่วมด้านการส่งเสริมและพัฒนา มีส่วนร่วมในการประชุมกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริม และพัฒนานักเรียน จัดเครือข่ายผู้ปกครองและประชุมผู้ปกครองร่วมกับสถานศึกษา เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงพฤติกรรมนักเรียน ประเมินสรุปและรายงานผลการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหา มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรม และจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา บริการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ จัดครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวโดยเฉพาะ 5) การมีส่วนร่วมด้านการส่งต่อ มีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวกับการส่งต่อผู้เชี่ยวชาญ ประสานงานระหว่างโรงเรียนในการส่งต่อภายในและภายนอก ติดตามพฤติกรรม

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

จากการช่วยเหลือส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ประกอบไปด้วย การวางแผน การดำเนินการและการติดตามและประเมินผล ส่วนผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การดำเนินงาน, ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

Abstract

The objectives of the research were to study and evaluate the model of participation in implementing the student supporting system in the schools under the jurisdiction of the Office of the Basic Education Commission. The samples comprised the school administrators, teachers responsible for the support system and the parents and school committees of the schools under the Office of the Basic Education Commission and three model schools. Key informants were 12 school administrators, teachers, parents and school committees; 9 experts who checked the components; 13 experts who evaluated the model in the preliminary steps, 21 experts who evaluated the model in the final step. The research instruments were a questionnaire, an interview, and an evaluation form. Statistics used was mean, standard deviation and content analysis.

The research findings were as follows:

The model of participation in the study consisted of five steps: 1) participation in personally knowing individual students, setting up the criteria for the committee appointment, specifying roles and duties, collecting data in order to analyze individual students, and systematizing data; 2) participation in setting up the criteria for classifying the students, making tools to separate students, and ordering information; 3) participation in promotion and development, in making plans, in organizing the projects and activities, creating a network between the school and parents, and exploring the means to change students' behavior; 4) participation in preventing and solving the problems, establishing the activities and learning in line with the circumstances, providing counseling to students; 5) participation in transferring the cases, coordinating between the schools, developing the students' potential. The participants were school administrators, teachers responsible for the student supporting system, parents and the basic education committee. The model in the study after having been evaluated was found to be suitable, possible and useful at the highest level.

Keywords : Participation, Implementation, Student Supporting System.

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) มีความมุ่งมั่นพัฒนาคนและสังคมโดยรวม และได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคฝ่าย ซึ่งได้กล่าวไว้ในวัตถุประสงค์ของแผน ข้อที่ 3 ว่าเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคนอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการศึกษาและเรียนรู้ มีการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน รวมทั้งความร่วมมือในภูมิภาคและกับนานาชาติมากขึ้น (แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (2552-2559) 2553 : 12-13)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาระบบการศึกษาไว้ว่า ปีการศึกษา 2557-2558 เป็นปีแห่งการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน ในการช่วยเหลือนักเรียนในการศึกษานี้ มีจุดเน้นเพื่อให้นักเรียนพ้นจากภัยยาเสพติดโดยการ ช่วยเหลือนักเรียนนั้นจะเป็นไปตามกระบวนการและให้ความสำคัญเป็นกรณีพิเศษกับการจัดกิจกรรม ดังนี้ 1) ครูทุกคนให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยความเอาใจใส่ ตามหลักระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสม 2) ครู ผู้ปกครองและนักเรียนร่วมกันเรียนรู้ปัญหาและแสวงหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาพฤติกรรมนักเรียนด้วย แนวคิดและวิธีการที่สร้างสรรค์ 3) ผู้บริหารโรงเรียนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน 4) โรงเรียนทุกแห่งมีระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนที่เข้มแข็ง 5) โรงเรียนทุกแห่งปลอดจากการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ 6) โรงเรียนแต่ละแห่งมีความคิดริเริ่มวิธีการและนวัตกรรมใหม่ๆ ในการพัฒนาส่งเสริมป้องกัน แก้ไขและดูแลช่วยเหลือนักเรียน 7) เขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่งมีฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศเกี่ยวกับการดูแล ช่วยเหลือเป็นปัจจุบัน 8) เขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่งมียุทธศาสตร์มาตรการและแนวทางในการพัฒนาระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นเอกภาพ 9) โรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษามีเครือข่ายความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในทุกด้าน 10) ในสังคมมีทัศนคติและความเชื่อที่ถูกต้องตรงกันว่าเด็กไม่ใช่ปัญหาของสังคมแต่ปัญหาของสังคมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 2557 : 1)

ยุทธศาสตร์ที่ 7 ของแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่าง ๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชน ชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กร สังคมต่าง ๆ ในการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและสนับสนุนการศึกษา ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลาย และเพื่อระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ จากทุกภาคส่วนของสังคม ดังเช่น มาตรการข้อที่ 4 รัฐมีมาตรการส่งเสริม สนับสนุนจูงใจให้เอกชน ชุมชน ครอบครัวยุทธศาสตร์สถานประกอบการ และองค์กร สังคมอื่น เข้ามา ร่วมจัดการศึกษามากขึ้น ทั้งการสนับสนุนด้านวิชาการ ให้คำปรึกษา แนะนำ การให้สิทธิประโยชน์ ในการลดหย่อน/ยกเว้นภาษี เงินอุดหนุน และสิทธิประโยชน์อื่นแก่ผู้จัดหรือสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยเร่ง จัดทำแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนและประกาศให้ทราบทั่วกัน (แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ 2550 : 10)

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา จะประสบผลสำเร็จ ได้นั้น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่ายเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งมีบทบาทในการร่วมกำหนดนโยบาย วางแผนการจัดการศึกษา เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรให้เติบโตเป็นเยาวชนของชาติที่มีคุณภาพ และเป็น กำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

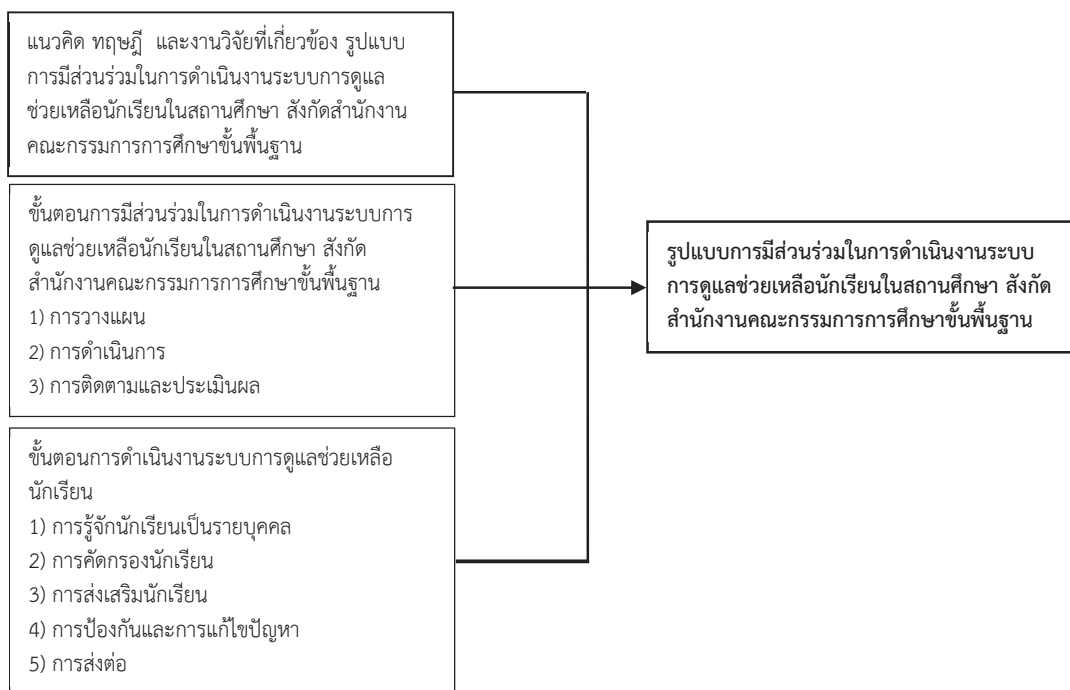
การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขอบเขตของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีหลักการ จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักบริหารยุทธศาสตร์ และบูรณาการการศึกษาที่ 9

3. การศึกษากรณีศึกษาโรงเรียนที่มีแนวการบริหาร การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

ระยะที่ 1 ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยตัวแปรใน 3 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ ขั้นตอนย่อยที่ 1 ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นตอนย่อยที่ 2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สภาพปัจจุบัน ปัญหาบริบท และแนวทางในการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จ และขั้นตอนย่อยที่ 3 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แนวคิดของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระยะที่ 2 ประเด็นที่ศึกษาได้แก่ ระดับความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระยะที่ 3 ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ ระดับความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

1.1 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้แทน

ผู้ปกครองนักเรียน และผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ โรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักตรวจราชการที่ 9 ได้แก่ อำนาจเจริญ นครพนม มุกดาหาร สกลนคร อุบลราชธานี ศรีสะเกษ และยโสธร โดยวิธีการสุ่มหลายขั้นตอน ได้กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ อำนาจเจริญ มุกดาหาร ยโสธร เขต 1 ศรีสะเกษ เขต 1 ศรีสะเกษ เขต 2 ทั้งหมด 229 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 916 คน

1.3 การศึกษากรณีศึกษาโรงเรียนที่มีแนวการบริหารการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดีเด่น (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน และผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview)

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

2.1 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน ซึ่งเป็นผู้มีความสามารถและประสบการณ์ ด้านการบริหารสถานศึกษา และประสบการณ์วิจัยและประเมินผลการศึกษา ประกอบด้วย นักการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่มอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion)

2.3 การสร้างและประเมินคู่มือ รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และปรับปรุง แก้ไขรูปแบบและคู่มือรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 3 ประเมิน รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการดำเนินการดังนี้

3.1 การนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) จำนวน 21 คน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านบริหารการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ครู และผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่มอิงผู้ทรงคุณวุฒิ

3.2 ปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและจัดทำรายงานการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยมี ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ คือ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การมีส่วนร่วมด้านการคัดกรอง การมีส่วนร่วม

ด้านการส่งเสริมและพัฒนา การมีส่วนร่วมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และการมีส่วนร่วมด้านการส่งต่อ ซึ่งมีขั้นตอนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

2.1 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ขั้นตอนการดำเนินการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การมีส่วนร่วมด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มี 10 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 2 การมีส่วนร่วมด้านการคัดกรอง มี 9 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 3 การมีส่วนร่วมด้านการส่งเสริมและพัฒนา มี 12 ตัวบ่งชี้

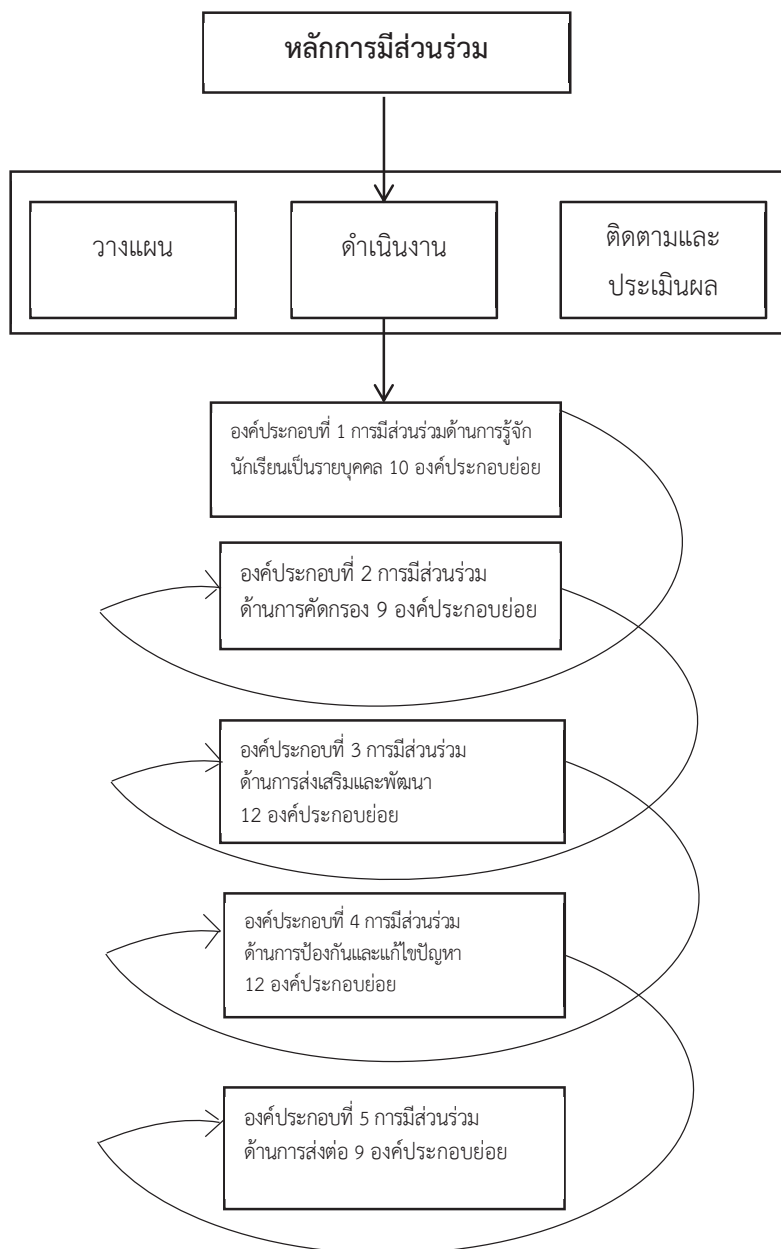
องค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มี 12 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 5 การมีส่วนร่วมด้านการส่งต่อ มี 9 ตัวบ่งชี้

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.3 ผลจากการสร้างและประเมินคู่มือการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า ความเหมาะสมคู่มือ รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด

ระยะที่ 3 ผลจากการประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) โดยประเมินผลความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พบว่า การประเมินความเหมาะสมโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

ภาพที่ 2 รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อภิปรายผล

จากการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบัน ในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การมีส่วนร่วมด้านการคัดกรอง การมีส่วนร่วมด้านการส่งเสริมและพัฒนา การมีส่วนร่วมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมด้านการส่งต่อ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากการมีส่วนร่วมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาบุคลากรเมื่อครั้งอยู่ในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนางสุมาลี ทองงาม (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดโคกอนสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดโคกอนมีการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาของกรุงเทพมหานคร โดยมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมจากคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการรายงานผลการบริหารจัดการที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เปรียบเทียบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาการดำเนินการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า ด้านการปฏิบัติของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่ม คือ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ช่วยผู้บริหาร ครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนว ผู้ปกครอง และนักเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รวมทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประชุม ปิ่นสกุล (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและปัญหาของการบริหารการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของระบบการบริหารการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ คือ การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหา การวางแผน การดำเนินการตามแผนที่กำหนด การติดตามและตรวจสอบ และการปรับปรุงและพัฒนาในการบริหารรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะประสบความสำเร็จจะต้องมีปัจจัยเชิงบวกสนับสนุน คือ มีระบบสารสนเทศที่ใช้ในการทำงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ได้รับความร่วมมือในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และภาวะผู้นำของผู้บริหาร 3) รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ภาพรวมการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ามี 5 องค์ประกอบและ 52 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การมีส่วนร่วมด้านการคัดกรอง การมีส่วนร่วม ด้านการส่งเสริม

และพัฒนา การมีส่วนร่วมด้านการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา การมีส่วนร่วมด้านการส่งต่อ แต่ละ องค์ประกอบประกอบไปด้วยขั้นตอนในการมีส่วนร่วม 3 ขั้นตอนได้แก่ วางแผน ดำเนินการ และติดตามประเมินผล และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไข้ปัญหาการส่งต่อ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ธงชาติ วงษ์สวรรค์ (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า “ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม” (PSSS) ประกอบด้วยระบบย่อย 4 ระบบ ได้แก่ ระบบวางแผน (Plan) ระบบปฏิบัติการ (Act) ระบบตรวจสอบ (Observe) และระบบสะท้อนผล (Reflect) ทุกระบบมีขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นตรวจสอบ และขั้นสะท้อนผล และสอดคล้องกับวิไล บุญญานันต์ (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ โครงสร้างคณะกรรมการ ประกอบด้วย คณะกรรมการ 3 คณะ คือ คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสานงาน และคณะกรรมการดำเนินการ การบริหารจัดการเครือข่าย ประกอบด้วย การเตรียมการและวางแผน การดำเนินงาน การนิเทศ กำกับ ติดตามผล และการประเมินผล ขั้นตอนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลการคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไข้ปัญหาและการส่งต่อ และปัญหาของเครือข่ายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่าโครงสร้างของคณะกรรมการยังไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายภายนอก เครือข่ายท้องถิ่นไม่ได้เข้ามามีบทบาทอย่างเต็มที่ การบริหารจัดการเครือข่าย ขาดการประสานงานติดต่อสื่อสารการติดตามผลประเมินผล และการรายงานประชาสัมพันธ์ อย่างต่อเนื่อง 2) รูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น คือ แสดงโครงสร้างและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เห็นเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างคณะกรรมการและบทบาทหน้าที่ ได้แก่ คณะกรรมการอำนวยการ และคณะกรรมการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการเครือข่าย ได้แก่ การเตรียมการและวางแผน การระดมทรัพยากร การปฏิบัติตามแผน การติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การติดตามผลและประเมินผล และการรายงานผลและประชาสัมพันธ์ ด้านขั้นตอนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา และการส่งต่อ และ 3) รูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2.1 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าโดยภาพรวมผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินการรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบจำกัดในการนำคู่มือไปใช้ 4) วิธีการดำเนินการตามรูปแบบ 5) เกณฑ์การประเมินการใช้รูปแบบ 6) แบบประเมินการใช้รูปแบบ 7) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ 8) บรรณานุกรม 9) ภาคผนวก

ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือพบว่า ความเหมาะสมคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

3. ผลการประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับผลการวิจัยของจุฬามาต สนิทติ (2550 : 50-52) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนอนุบาลเทิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน เช่น การร่วมในการคัดสรรบุคลากรท้องถิ่นเพื่อเป็นวิทยากร การวางแผนในการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศ 2) การมีส่วนร่วมในการแสวงหาทรัพยากร เช่น การร่วมสร้างและจัดหาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เช่น การประชาสัมพันธ์โรงเรียน และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เช่น การร่วมประเมินผลการจัดการศึกษา การร่วมนำผลการประเมินหาแนวทาง แก้ไข ปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน และสอดคล้องกับอวยชัย ศรีตระกูล (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพและแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย หลักการและแนวคิดในการบริหาร ปัจจัยที่ส่งผลการบริหาร ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การส่งต่อนโยบาย การมีส่วนร่วมของบุคลากรและการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์กร การนำองค์กรการปฏิบัติการ การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล การปรับปรุงพัฒนา และการประสานงาน 2) รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและแนวคิดในการบริหาร 2) ปัจจัยที่ส่งผลการบริหาร ประกอบด้วย การกำหนดและการส่งต่อนโยบาย และการขับเคลื่อนนโยบายโดยบุคลากรหลักของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 3) กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์กร การนำองค์กร การปฏิบัติการ การตรวจสอบติดตามและประเมินผล การปรับปรุงพัฒนา และการประสานงาน 3) การประเมินรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากและมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. การมีส่วนร่วมด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้น ยังเป็นไปตามโอกาส ควรให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วม
2. การมีส่วนร่วมด้านการคัดกรอง คณะทำงานบางท่านนั้น ยังไม่รู้หน้าที่ของตนเองควรจัดประชุม กำหนดหน้าที่ให้คณะทำงานให้ชัดเจน
3. การมีส่วนร่วมด้านการส่งเสริมและพัฒนา ควรให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
4. การมีส่วนร่วมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา บางกิจกรรม / โครงการ ไม่สามารถแก้ไข บางพฤติกรรมได้ ควรให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้วางแผนการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับพฤติกรรม
5. การมีส่วนร่วมด้านการส่งต่อ นักเรียนบางคนไม่พร้อมที่จะถูกกำหนดให้ส่งต่อ ควรให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นก่อนหรือมีการโน้มน้าวจิตใจก่อนดำเนินการส่งต่อ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงทดลองกับสถานศึกษาในบริบทต่างๆ จะทำให้ได้แนวทางนำไปขยายผลที่ชัดเจนมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน เช่น ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เป็นต้น เพื่อจะได้ข้อสารสนเทศที่จะนำมาใช้ประโยชน์จากการศึกษา นำมาประกอบการประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ให้เอื้อประโยชน์ต่อสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จทางการศึกษาของผู้วิจัย ซึ่งสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์และความร่วมมืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัสวภูมิ และรองศาสตราจารย์ ดร.อัสวฤทธิ์ อุทัยรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องของการศึกษาให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รวมทั้งคณาจารย์ทุกท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13, สำนักงาน. คู่มือการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13. ตรัง, 2557.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. แนวทางการดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับ
โรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2549.
- จุฑามาศ สนิทดี. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนอนุบาลเทิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาเชียงราย เขต 4. การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย,
2550.
- ธงชาติ วงษ์สุวรรณ. การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การวิจัย
เชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์,
2554.
- ประชุม ปิ่นสกุล. “การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,” วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 2557.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559). กรุงเทพฯ :
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553.
- _____. แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่าง ๆ ในรูปแบบ
ศูนย์การเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550.
- วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนัก. การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552.

- วิไล บุญญาวัตร. “การพัฒนารูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น,” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ. 20 (มกราคม-มีนาคม 2557) : 43-56.
- สมพงษ์ ศรีสินทิ. สภาพปัจจุบันและความต้องการการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับ
ปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2553.
- สุมาลี ทองงาม การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโคกอน สำนักงานเขตภาษีเจริญ
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต(พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.
- อวยชัย ศรีตระกูล. “การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา,” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
15,4 ตุลาคม – ธันวาคม 2556) : 24-25.

รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี
ขององค์การของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาในโรงพยาบาลศูนย์
และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ

The Model of Structural Linear Relationship of the Factors Affecting
Organizational Citizenship Behaviors of Personal in Radiology's
Department of Regional and General Hospital

นิติกาญจน์ ยุถาวร¹

สมาน อัครภูมิ²

เสนอ ภิรมจิตรผ่อง³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ และตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่ นักรังสีการแพทย์ และเจ้าพนักงานรังสีการแพทย์ ที่ปฏิบัติงานในกลุ่มงานรังสีวิทยาในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ จำนวน 480 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความถี่ ค่าความแปรปรวน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson ค่า KMO การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และวิเคราะห์ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การโดยส่งผ่านตัวแปรความพึงพอใจในงาน ปัจจัยคุณลักษณะงานส่งผลตรงและส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ โดยส่งผ่านตัวแปรความพึงพอใจในงาน ปัจจัยด้านความเครียดส่งผลตรงเชิงบวกและส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ โดยส่งผ่านตัวแปรความพึงพอใจในงานและความเหนื่อยหน่าย ปัจจัยด้านความพึงพอใจในงานส่งผลตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ และปัจจัยด้านความเหนื่อยหน่ายส่งผลตรงเชิงลบต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ 2) รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐที่ประหยัดที่สุด มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไคสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 181.69 ค่า χ^2/df เท่ากับ 1.20 องศาความเป็นอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 152 มีค่า

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ความมีนัยสำคัญ (P-value) มีค่าเท่ากับ .05 ค่า RMSEA เท่ากับ .020 ค่า GFI เท่ากับ 0.97 ค่า AGFI เท่ากับ 0.94 ค่า NFI เท่ากับ 0.98 ค่า NNFI เท่ากับ 0.99 ค่า CFI เท่ากับ 1.00 และค่า CN เท่ากับ 498.97 โดยที่ปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา ในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ ได้ร้อยละ 52

คำสำคัญ : พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ, ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี

Abstract

The research aimed to develop the model of structural linear relationship of the factors affecting organizational citizenship behaviors of personal in radiology's department of Regional and General Hospital and examining the congruence of the constructed model with the empirical data. The sample of the study includes 480 of Radiological Technologist and Radiographer Technician in radiology's department of Regional and General Hospital. The instrument used in this study was a survey questionnaire. The statistics including percentage, mean, standard deviation, skewness, kurtosis, Pearson's correlation, KMO, confirmatory factor analysis, and the analysis of congruence of the structural linear relationship model.

The research findings were as follows. 1) The model of structural linear relationship of the factors affecting Organizational citizenship behaviors of personal in radiology's department of Regional and General Hospital include 5 factors. Transformational Leadership have an indirect affecting of the organizational citizenship behaviors through their job satisfaction, job characteristic directly affecting of the organizational citizenship behaviors and indirect affecting through their job satisfaction, stress directly positive affecting of the organizational citizenship behaviors and indirect affecting through their job satisfaction and burnout, job satisfaction directly affecting of the organizational citizenship behaviors, burnout directly negative affecting of the organizational citizenship behaviors 2) The model of structural linear relationship of the factors affecting Organizational citizenship behaviors of personal in radiology's department of Regional and General Hospital found to be the most economical and consistent with the empirical data as show in chi-square value (χ^2) of 181.69, χ^2/df of 1.20, degree of freedom of 152, P-value of .05, RMSEA of .020, GFI of 0.97, AGFI of 0.94, NFI 0.98, NNFI of 0.99, CFI of 1.00 and CN of 498.97. All of these values were altogether able to describe the variance of success of the Organizational citizenship behaviors of personal in radiology's department of Regional and General Hospital by 52 percent of accuracy.

Keywords : Organizational Citizenship Behaviors, The Factors Affecting Organizational Citizenship Behaviors.

บทนำ

มนุษย์ถือเป็นทรัพยากรหนึ่งที่สำคัญขององค์กร หากองค์กรใดมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ มีทัศนคติที่ต่องานพร้อมที่จะอุทิศแรงกายแรงใจให้กับองค์กร องค์กรก็จะสามารถ ฝ่าฟันอุปสรรค และเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ ส่งผลให้องค์การนั้นๆ มีการดำเนินงานที่มี ประสิทธิภาพประสบผลสำเร็จ (ชุตินา มาลัย 2552 : 1) ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งสำคัญอันดับต้นๆ ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรอย่างยั่งยืนนั้น สามารถทำได้โดยการพัฒนาพฤติกรรมในการทำงาน ให้แก่บุคลากร โดยส่งเสริมให้บุคลากรมีพฤติกรรมดังนี้ การให้ความช่วยเหลือ ความสำนึกในหน้าที่ ความอดทน อดกลั้น การคำนึงถึงผู้อื่น และการให้ความร่วมมือ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ก็คือพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของ องค์กร หรือOrganizational Citizenship Behaviors (OCB) (Organ. 1998 : 8 -13) ซึ่งเมื่อบุคลากรมีพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีต่องานก็ย่อมส่งผลให้เกิดประสิทธิผลขององค์กร โดยเฉพาะบุคลากรที่ให้บริการ ด้านสาธารณสุขซึ่งถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีชีวิตรอยู่และการดำรงชีพของประชาชน (ธูปนรรณ์ แสงศิลา 2551 : 1) เพราะบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขเป็นผู้ที่ต้องให้บริการด้านสุขภาพแก่ประชาชน โดยเฉพาะ ในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไป ที่นับวันผู้รับบริการจะยิ่งเพิ่มปริมาณมากขึ้น ดังนั้นการส่งเสริม พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในด้านนี้ เพื่อให้สามารถดูแลสุขภาพ ของประชาชนทั่วประเทศได้อย่างทั่วถึง จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ในกลุ่มงานรังสีวิทยาของโรงพยาบาลทั่วไป จึงสนใจที่จะศึกษา ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาล ทั่วไปของรัฐ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์และนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวางแผนพัฒนาพฤติกรรมบริการ ของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี ขององค์กร ของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไป ของรัฐกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักรังสีการแพทย์และเจ้าพนักงานรังสีการแพทย์ที่ปฏิบัติงาน ในกลุ่มงานรังสีวิทยาในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ
2. ตัวแปรที่ศึกษา
  - 2.1 ตัวแปรสาเหตุหรือตัวแปรอิสระ ประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอก 3 ตัว และตัวแปรแฝง ภายใน 2 ตัวคือ
    - 2.1.1 ตัวแปรแฝงภายนอก 3 ตัว ได้แก่ 1) พฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลง วัดจากตัวแปร สังเกตได้ 4 ตัว คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึง

ความเป็นปัจเจกบุคคล 2) คุณลักษณะงาน วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว คือ การใช้ทักษะที่หลากหลาย เอกลักษณ์ของงาน ความสำคัญของงาน งานที่มีอิสระ และการได้รับข้อมูลย้อนกลับจากงาน 3) ความเครียด วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว คือ ปริมาณงานและความกดดันของระยะเวลา สัมพันธภาพระหว่างบุคลากร แรงกดดันจากผู้ป่วย ปัญหาองค์การและการจัดการ และประเด็นหน้าที่การทำงาน

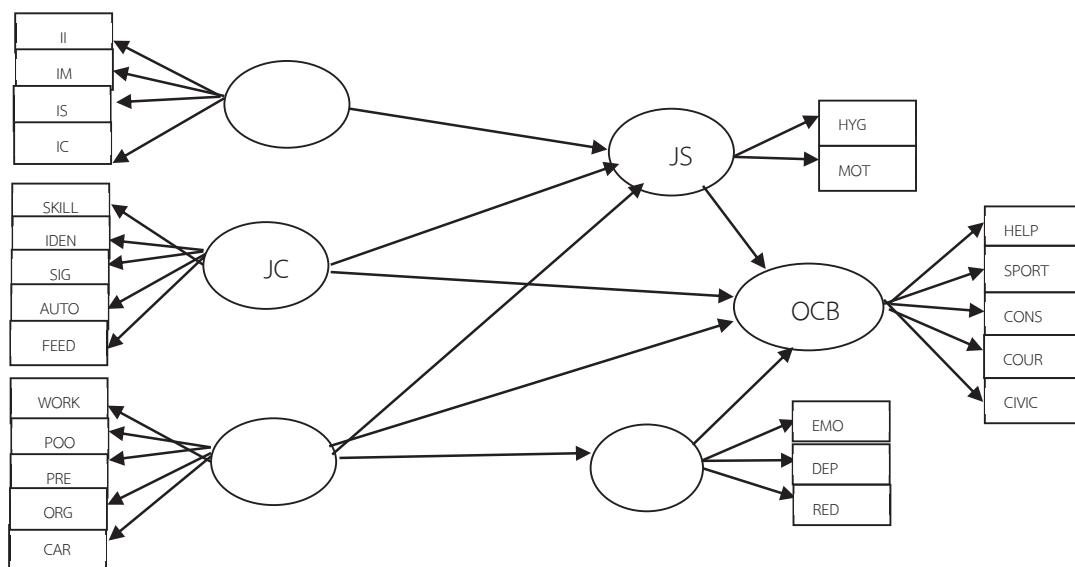
2.1.2 ตัวแปรแฝงภายใน 2 ตัว ได้แก่ 1) ความพึงพอใจในงาน วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัว ได้แก่ ปฏิกิริยาคำจูน และปฏิกิริยาลึกใจ 2) ความเหนื่อยหน่าย วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ ความอ่อนล้าทางอารมณ์ การลดค่าความเป็นบุคคล และการลดความสำเร็จส่วนบุคคล

2.2 ตัวแปรผลหรือตัวแปรตามซึ่งเป็นตัวแปรแฝงภายใน ได้แก่ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว คือ การให้ความช่วยเหลือ ความอดทนอดกลั้น ความสำนึกในหน้าที่ การคำนึงถึงผู้อื่น และการให้ความร่วมมือ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยด้านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การมาเป็นกรอบแนวคิดดังนี้ 1) พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (OCB) ผู้วิจัยศึกษาตามแนวคิดของ Organ (1998 : 8-13) ประกอบด้วยพฤติกรรม การให้ความช่วยเหลือ (HELP) ความอดทนอดกลั้น (SPORT) ความสำนึกในหน้าที่(CONS) การคำนึงถึงผู้อื่น(COUR) และการให้ความร่วมมือ(CIVIC) 2) พฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TL) ตามแนวคิดของ Bass and Avolio (1994 : 113-117) ได้แก่ การมีอิทธิพลในการสร้างอุดมการณ์ (II) การสร้างแรงบันดาลใจ (IM) การกระตุ้นทางปัญญา (IS) และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจก (IC) 3) คุณลักษณะงาน (JC) ตามแนวคิดของ Hackman and Oldhams (1980 : 90) ได้แก่ การใช้ทักษะที่หลากหลาย (SKILL) เอกลักษณ์ของงาน (IDEN) ความสำคัญของงาน (SIG) งานที่มีอิสระ (AUTO) และการได้รับข้อมูลย้อนกลับจากงาน (FEED) 4) ความเครียด (ST) ตามแนวคิดของ Wheeler and Riding (1995 : 160-168) ได้แก่ ปริมาณงานและความกดดันของระยะเวลา (WORK) สัมพันธภาพระหว่างบุคลากร (POO) แรงกดดันจากผู้ป่วย (PRE) ปัญหาองค์การและการจัดการ (ORG) และประเด็นหน้าที่การทำงาน (CAR) 5) ความพึงพอใจในงาน (JS) ตามแนวคิดของ Herzberg and others (1968 : 53-62) ได้แก่ ปฏิกิริยาคำจูน (HYG) และปฏิกิริยาลึกใจ (MOT) 6) ความเหนื่อยหน่าย (BO) ตามแนวคิดของ Maslach (2008 : 301) ได้แก่ ความอ่อนล้าทางอารมณ์ (EMO) การลดค่าความเป็นบุคคล (DEP) การลดความสำเร็จส่วนบุคคล (RED) ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์กัน ดังนี้ 1) พฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์ทางอ้อมต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ โดยผ่านความพึงพอใจในงาน จากการศึกษาของ กฤตพงษ์ พัทธภิณูพงษ์ (2556 : 107) พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารไม่ได้ส่งอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ แต่ส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านความพึงพอใจในงาน และความผูกพันกับองค์การ 2) คุณลักษณะงาน มีความสัมพันธ์ทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ การศึกษาของอริสา สำรอง (2553 : 154) พบว่าคุณลักษณะงานมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ 3) ความเครียดมีความสัมพันธ์ทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ผลการศึกษาของ Bolino and Turnley (2005 : 740-748) พบว่าความเครียดในงานมีผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี 4) ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์ทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ โดย Bolon (1997 : 221-242) พบว่า ความพึงพอใจในงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ 5) ความเหนื่อยหน่าย มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงลบต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี

ขององค์การซึ่ง มานิดา หล้าหัส (2554 : 49-50) พบว่าความเหนื่อยหน่ายในงานสามารถทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี ดังนั้น ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา จึงเขียนได้ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เบื้องต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากร ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งนักรังสีการแพทย์และเจ้าพนักงานรังสีการแพทย์ในกลุ่มงานรังสีวิทยาโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐรวม 100 แห่ง จำนวน 871 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งนักรังสีการแพทย์และเจ้าพนักงานรังสีการแพทย์ในกลุ่มงานรังสีวิทยาโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ จำนวน 480 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 7 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนตอนที่ 2 ถึง ตอนที่ 7 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นรายด้านของแต่ละปัจจัย ได้แก่ ด้านพฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านคุณลักษณะงาน ด้านความพึงพอใจในงาน ด้านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ด้านความเครียด และด้านความเหนื่อยหน่าย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระเบียบวิธีทางสถิติ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง โดยการหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี

ขององค์การของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา โดยโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ โดยการตรวจสอบ

ข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ลักษณะการแจกแจงแบบปกติของตัวแปรสังเกตได้ โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความโด่งและความเบ้ และการตรวจสอบความสามารถในการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยการหาค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) และทดสอบด้วยสถิติ Bartlett's Test of Sphericity และ ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ทางตรง ทางอ้อมและค่าความสัมพันธ์รวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความโด่ง ค่าความเบ้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson ค่าสถิติ Bartlett's test of Sphericity ค่า KMO และ วิเคราะห์ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ตัวแปรจากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ตัวแปรแฝง 6 ตัว โดยเป็นตัวแปรแฝง ภายนอก 3 ตัว ได้แก่ พฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลง คุณลักษณะงาน และความเครียด ตัวแปรแฝงภายใน 3 ตัว ได้แก่ ความพึงพอใจในงาน และความเหนื่อยหน่าย ส่วนพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การเป็นตัวแปรตามและเป็นตัวแปรแฝงภายใน โดยปัจจัยด้านต่างๆ มีความเกี่ยวข้องกัน ดังนี้ พฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา โดยส่งผ่านความพึงพอใจ คุณลักษณะงาน ส่งผลทางตรง และส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา โดยส่งผ่านความพึงพอใจ ความเครียด ส่งผลทางตรงและส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา โดยส่งผ่านความพึงพอใจและความเหนื่อยหน่าย ความพึงพอใจในงาน ส่งผลทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา ความเหนื่อยหน่าย ส่งผลทางตรงเชิงลบต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานทุกข้อ ได้แก่ รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้ ค่าไคสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 181.69 ค่า χ^2/df เท่ากับ 1.20 องศาความเป็นอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 152 ค่าความมีนัยสำคัญ (p-value) มีค่าเท่ากับ .05 ค่า RMSEA เท่ากับ .020 ค่า GFI เท่ากับ 0.97 ค่า AGFI เท่ากับ 0.94 โดยพฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์ทางอ้อมเชิงบวก ($P_{ij} = 0.07$) ต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา คุณลักษณะงาน มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวก ($P_{ij} = 0.51$) ต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา ความเครียด มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวก ($P_{ij} = 0.39$) ต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา ความพึงพอใจในงาน มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวก ($P_{ij} = 0.26$) ต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากร

กลุ่มงานรังสีวิทยา ความเหนื่อยหน่าย มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงลบ ($P_j = -0.44$) ต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาในโรงพยาบาลศูนย์และ โรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการพัฒนาารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ พบว่ามีตัวแปรที่เกี่ยวข้อง 6 ตัว ซึ่งประกอบด้วย ด้านพฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นตัวแปรอิสระและเป็น ตัวแปรแฝงภายนอก ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว ได้แก่ การมีอิทธิพลในการสร้างอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจก สอดคล้องกับ Bass and Avolio (1994 : 113-117) ด้านคุณลักษณะงาน เป็นตัวแปรอิสระและเป็นตัวแปรแฝงภายนอก ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว ได้แก่ การใช้ทักษะที่หลากหลาย เอกลักษณ์ของงาน ความสำคัญของงาน งานที่มีอิสระ และการได้รับข้อมูลย้อนกลับและผลสะท้อนจากงาน สอดคล้องกับ Hackman and Oldhams (1980 : 90) ด้านความเครียด เป็นตัวแปรอิสระและเป็นตัวแปรแฝงภายนอก ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว ได้แก่ ปริมาณงานและความกดดันของระยะเวลา สัมพันธภาพระหว่างบุคลากร แรงกดดันจากผู้ป่วย ปัญหาองค์การและการจัดการ และประเด็นหน้าที่การทำงาน สอดคล้องกับ Wheeler and Riding (1995 : 160-168) ด้านความพึงพอใจในงาน เป็นตัวแปรอิสระและเป็นตัวแปรแฝงภายใน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัว ได้แก่ ปัจจัยค่าจ้างและปัจจัยจิตใจ สอดคล้องตามแนวคิดของ Herzberg and others (1968 : 53-62) ด้านความเหนื่อยหน่าย เป็นตัวแปรอิสระและเป็นตัวแปรแฝงภายใน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ ความอ่อนล้าทางอารมณ์ การลดค่าความเป็นบุคคล และการลดความสำเร็จส่วนบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดของ Maslach (1986 : 301) ด้านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ เป็นตัวแปรตามและเป็นตัวแปรแฝงภายใน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือ ความอดทนอดกลั้น ความสำนึกในหน้าที่ การคำนึงถึงผู้อื่น และการให้ความร่วมมือ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุตินา มาลัย (2552 : 135)

2. จากสมมติฐานที่ว่า“พฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์ทางอ้อมต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ โดยส่งผ่านตัวแปรคั่นกลาง ความพึงพอใจในงาน” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์ทางอ้อมต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา โดยส่งผ่าน ความพึงพอใจในงาน ทั้งนี้ เพราะหัวหน้ากลุ่มงานรังสีวิทยามีอิทธิพลต่อผู้ตาม ทำให้ผู้ตามรู้สึกไว้วางใจ ผู้นำมีวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน กระตุ้นให้บุคลากรค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลาย และการนำวิธีการที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยมาใช้ ตลอดจนปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากร พฤติกรรมต่างๆเหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และเมื่อมีความพึงพอใจในงาน บุคลากรก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือและมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานที่นอกเหนือจากหน้าที่ด้วยความเต็มใจ เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย สอดคล้องกับ Bass and Avolio (1994 : 2) กล่าวว่าการภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดความสนใจในระหว่างผู้ร่วมงานและผู้ตาม มีการพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับความสามารถที่สูงขึ้น มีศักยภาพมากขึ้น และ

สอดคล้องกับ สมาน อัสวภูมิ (2557 : 136) ที่ว่าผู้นำที่ดีโดยทั่วไปจะเป็นคนมีวิสัยทัศน์ มองเห็นสิ่งที่หลายคนมองไม่ออก และสามารถบอกผู้ตามได้ว่าปัญหา คืออะไร และสิ่งที่ควรเป็นนั้นเป็นอย่างไร ถ้าผู้นำเห็นและนำเสนอให้ผู้ตามรู้ว่าเป้าหมายหรือสิ่งที่จะได้จากการนำของผู้มาเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับเขาและสำหรับทุกคนแล้ว การนำก็จะประสบผลสำเร็จ

3. จากสมมติฐานที่ว่า “คุณลักษณะงาน มีความสัมพันธ์ทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา ในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ” ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะงาน มีความสัมพันธ์ทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา เนื่องจากลักษณะงานบริการด้านรังสีวิทยาเป็นการให้บริการผู้ป่วยที่มีทั้งเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อยจนถึงรุนแรงมาก โดยเฉพาะผู้ป่วยอุบัติเหตุฉุกเฉินรุนแรงมากซึ่งบุคลากรที่พบเห็น จะต้องรีบช่วยเหลือให้บริการโดยเร่งด่วน เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยที่รวดเร็วที่สุด ถึงแม้จะไม่ใช่งานที่ของตน และจากการที่มีผู้รับบริการเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน บุคลากรจึงแสดงพฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือแก่เพื่อนร่วมงานร่วมกันปฏิบัติงานเป็นทีม เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการที่รวดเร็วลดความแออัด ทันเวลาที่แพทย์ทำการตรวจแต่ละวัน นอกจากนั้นบุคลากรทางรังสียังต้องมีความอดทนต่อความเหน็ดเหนื่อยเนื่องจากต้องปฏิบัติงานตลอดทั้งวันและต้องปฏิบัติงานต่อการเข้าเวรกะบายดึก และต้องมีพฤติกรรมคำนึงถึงผู้อื่นโดยการเคารพสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานและการเคารพระเบียบปฏิบัติร่วมกันในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะเรื่องการขึ้นรับเวร ลงเวร ตรงตามเวลา เนื่องจากการขึ้นเวรกะ บาย-ดึก ที่ต้องปฏิบัติงานตลอดคืน ทำให้เกิดความเหนื่อยล้า ซึ่งบุคลากรที่ขึ้นเวรกะ บาย-ดึก จะทราบถึงปัญหานี้ดี ดังนั้นบุคลากรทุกคนจึงตระหนักถึงความสำคัญในการรับเวร ตรงต่อเวลา และจากการที่กลุ่มงานรังสีวิทยาให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง โดยไม่จำกัดเวลาและจำนวนของผู้รับบริการ ซึ่งผู้ให้บริการไม่สามารถปฏิเสธผู้รับบริการได้ บุคลากรจึงมีความสำนึกในหน้าที่ นอกจากนั้นบุคลากรยังต้องดูแลบำรุงรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ เนื่องจากเป็นเครื่องมืออุปกรณ์ราคาสูง ซึ่งเครื่องมือมีเอกสารระบุ หรือติดขัดได้ง่าย หากไม่บำรุงรักษาผลที่ตามมาคือการให้บริการผู้ป่วยหยุดชะงัก ไม่สามารถให้บริการได้ ส่งผลต่อการวินิจฉัยโรคของแพทย์ ทำให้การวางแผนการรักษาสำหรับผู้ป่วยแต่ละรายหยุดชะงัก ไม่สามารถทำการรักษาโรคได้ทันเวลา โดยเฉพาะในผู้ป่วยฉุกเฉิน อาจเกิดความเสียหายรุนแรง เป็นผลต่อชีวิตของผู้ป่วยได้ ดังนั้นบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาทุกคนจึงต้องมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี เพื่อให้กลุ่มงานหรือองค์การบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับ Podsakoff and MacKenzie (1997 : 135-139) ที่ว่าพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ เป็นพฤติกรรมที่ส่งผลทางบวกต่อประสิทธิภาพขององค์การ โดยบุคคลสามารถทำงานได้หลายหน้าที่ เกิดการช่วยเหลือกันในการทำงาน ทำให้องค์การสามารถรักษาคณितให้คงอยู่กับองค์การและเพิ่มเสถียรภาพในการทำงาน

4. จากสมมติฐานที่ว่า “ความเครียดมีความสัมพันธ์ทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา ในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ” ผลการวิจัยพบว่า ความเครียดมีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา อภิปรายได้ว่าเนื่องจากบุคคลแต่ละคนจะเกิดความเครียดในระดับและสถานการณ์ที่แตกต่างกัน บางสถานการณ์อาจก่อให้เกิดความเครียดกับบุคคลเพียงบางคน หรือบุคคลอาจเกิดความเครียดในสถานการณ์เดียวกันแต่ระดับความเครียดอาจไม่เท่ากัน ส่งผลให้บุคคลมีความเครียดในระดับที่แตกต่างกัน ดังนั้นการแสดงผลพฤติกรรมของบุคคลที่เกิดความเครียดจึงแตกต่างกัน บางคนเมื่อเกิดความเครียดจะแสดงพฤติกรรมในเชิงลบ แต่บางคนเมื่อเกิดความเครียด โดยเฉพาะความเครียดในระดับต่ำจะแสดงผลพฤติกรรมในเชิงบวก ดังที่ Selye (1965 : 24-31)

กล่าวถึงความเครียดในระยะเตือน (Alarm Reaction) ว่าเป็นระยะที่เริ่มรู้สึกว่ามีสิ่งคุกคาม เป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น นำมาซึ่งสมดุลหรือภาวะธำรงดุล (Homeostasis) ของร่างกายที่เป็นความเครียดที่เกิดขึ้นตามปกติไม่คุกคามต่อการดำเนินชีวิตและสามารถจัดการหรือแก้ไขได้ในเวลาอันสั้น และเนื่องจากบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาเป็นบุคลากรทางสาธารณสุขซึ่งส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องความเครียดและผลกระทบที่เกิดจากความเครียด ดังนั้นบุคลากรจึงสามารถเผชิญและจัดการกับความเครียดได้ ผลการวิจัยจึงพบว่าความเครียดของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร นั้นแสดงว่าบุคลากรสามารถจัดการกับความเครียดและปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นผลทางบวกที่ทำให้บุคคลเกิดการตื่นตัวและกระตุ้นให้บุคลากรแสดงพฤติกรรมในทางบวก

5. จากสมมติฐานที่ว่า “ความพึงพอใจในงาน มีความสัมพันธ์ทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา ในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจในงาน มีความสัมพันธ์ทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา อภิปรายว่าเมื่อบุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงานทั้งด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน ได้แก่ นโยบายและการบริหารจัดการของหน่วยงาน ความปลอดภัยจากสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกความสำเร็จในผลงานที่ปฏิบัติ และการได้รับการยอมรับนับถือ ตลอดจนความพึงพอใจในงานที่รับผิดชอบในปัจจุบัน บุคลากรก็ย่อมมีแรงจูงใจที่จะแสดงพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรได้ สอดคล้องกับ วิริณธิ์ ธรรมนารถสกุล (2544 : 115-116) ที่พบว่าความพึงพอใจในงานที่ประกอบด้วยความพึงพอใจภายในลักษณะงานและความพึงพอใจภายนอกงานส่งผลทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

6. จากสมมติฐานที่ว่า “ความเหนื่อยหน่าย มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงลบต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา ในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ” ผลการวิจัยพบว่า ความเหนื่อยหน่าย มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงลบต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยา อภิปรายได้ว่าเมื่อบุคลากรมีความเหนื่อยหน่ายเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรลดลง ในทางตรงกันข้ามหากบุคลากรมีความเหนื่อยหน่ายลดลง จะส่งผลให้พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Maslach and Leiter (2008 : 498-512) ที่ว่าเนื่องจากเมื่อบุคคลมีความเหนื่อยหน่ายในงาน บุคคลจะสูญเสียทรัพยากรทางร่างกายและอารมณ์ ทำให้เย็นชาต่อเพื่อนร่วมงานและบุคคลรอบข้าง และรู้สึกว่าคุณไม่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผลการวิจัยพบว่า ความเหนื่อยหน่ายส่งผลทางตรงในเชิงลบต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรซึ่งความเหนื่อยหน่ายของบุคลากร ส่วนหนึ่งเกิดจากภาระงานที่มากเกินไป ระบบการดูแลสวัสดิการและค่าตอบแทนไม่เหมาะสม ทำให้เกิดการลาออกจากงาน บางรายเปลี่ยนสายงาน เกิดปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพบริการเป็นไปได้ช้าไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการจัดระบบบริหารจัดการด้านอัตรากำลังให้เหมาะสมกับปริมาณงาน จัดสวัสดิการและค่าตอบแทนที่เหมาะสม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทางรังสีให้คงอยู่กับองค์กรให้มากที่สุด

2. ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยความเครียดส่งผลทางอ้อมเชิงลบต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาความเครียดของบุคลากร โดยควรพิจารณาสาเหตุของความเครียด และหาแนวทางในการผ่อนคลายความเครียดของบุคลากรด้วยการให้ความรู้และจัดกิจกรรมการต่างๆ ที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีกำลังกายกำลังใจที่เข้มแข็ง สามารถเผชิญและจัดการกับความเครียดได้ รวมถึงการแก้ปัญหาภายในระบบงานให้มีปัญหาน้อยที่สุด

3. ผลการวิจัยพบว่าความเครียดส่งผลทางอ้อมเชิงลบและส่งผลทางตรงในเชิงบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร นั่นก็แสดงว่าความเครียดมีทั้งประโยชน์และโทษ ดังนั้นผู้ที่เผชิญกับความเครียดควรมีวิธีจัดการกับความเครียดอย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถเผชิญกับความเครียดได้ โดยไม่ปล่อยให้ตนเองเกิดความเครียดซ้ำๆ จนไม่สามารถจัดการได้ ซึ่งอาจทำให้ตัดสินใจใช้วิธีที่ผิดพลาด เช่น การคิดฆ่าตัวตาย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยพบว่าความเครียดมีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวก ต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร จึงควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาว่าบุคลากรมีความเครียดในระดับใดจึงจะแสดงพฤติกรรมทางบวก เพื่อจะได้ข้อมูลมาดำเนินการพัฒนาสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรแสดงพฤติกรรมในทางบวกที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรต่อไป

2. ในการประเมินความเครียด ควรระวังข้อคำถามที่มีข้อความทางลบ และข้อความทางบวก ควรมีการนิยามหรือกำหนดข้อคำถามให้ชัดเจน เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์หรือผลการศึกษาที่ตรงกับข้อมูลเชิงประจักษ์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งสองท่านคือ รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัสวภูมิ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนอ ภิรมจิตร์ผ่อง ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำต่าง ๆ เป็นอย่างดียิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง ในความกรุณาของทั้งสองท่าน จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กฤตพงษ์ พัทธวิญญูพงศ์. “แบบจำลองสมการโครงสร้างเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานที่ปฏิบัติงานในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในประเทศไทย,” วารสารสมาคมนักวิจัย.

18, 3(มีนาคม 2556) : 17-18.

ชุดิมา มาลัย. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของอาจารย์วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.

ฐปนรินทร์ แสงศิลา. พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลอุดรธานี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.

มานิดา หล้าหัส. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเหนื่อยหน่ายในงาน การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กร กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.

- วิรัตน์ ธรรมนารณสกุล. อิทธิพลของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรต่อผลการปฏิบัติงานของ
พยาบาลวิชาชีพ. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สมาน อัครภูมิ. “Book Review,” วารสารบริหารการศึกษาบัณฑิต. 14, 2 (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม
2557) : 136.
- อริสา สำรอง. แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของบุคลากร
ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ : องค์การที่เป็นสมาชิกสมาคมการจัดการงานบุคคลแห่งประเทศไทย.
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553.
- Bass, B. M. and Avolio, B. J. **Improving Organizational Effectiveness Through Transformational
Leadership**. Thousand Oaks, CA : Sage, 1994.
- Bolino, M. C. and Turnley W. H. “The Personal Costs of Citizenship : The Relationship between
Individual Initiative and Role Overload Job Stress and Work-Family Conflict,”
Journal Applied Psychology. 13(March 2005) : 45-47.
- Bolon, D. S. **Organizational Citizenship Behavior Among Hospital Employees: a Multidimensional
Analysis Involving job Satisfaction and Organizational Commitment**. Hospital
and Health Services Administration, 1997.
- Hackman, J. R. and G. R. Oldham. **Work Redesign**. New York : Addison-Wesley, 1980.
- Herzberg, F. **One More time : How Do You Motivate Employees**. New York : Harvard
Business Review, 1968.
- Maslach, C. **In Social Psychology and Analysis**. San Francisco : American Psychology
Association Convention, 1986.
- Maslach, C. and Leiter M. P. **Early Predictors of Job Burnout and Engagement**. New York :
McGraw-Hill, 2008.
- Organ, D. W. **Organizational Citizenship Behavior : The Good Soldier Syndrome**.
Lexington, MA : Lexington Books, 1998.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B. and Bommer W. H. **Transformational Leader Behavior
and Substitutes for Leadership as Determinants of Employee Satisfaction,
Commitment, Trust, and Organizational Citizenship, Behavior**. New York :
McGraw-Hill, 1997.
- Selye, H. **Stress of Life**. New York : McGraw-Hill, 1965.
- Wheeler, H. H. and Riding R. J. **Occupational Stress and Cognitive style in Nurse 2**. New York :
McGraw-Hill, 1995.

รูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

The Model of Internal Supervision in Academic Affairs for the Small Primary Schools Network

รักพงษ์ บุญศิริ¹

จิณณวัตร ปะโคทั้ง²

พงษ์ธร สิงห์พันธ์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 955 คน สถานศึกษาด้านแบบ จำนวน 3 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 12 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมสนทนากลุ่ม จำนวน 13 คน ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบ จำนวน 17 คน และผู้ทรงคุณวุฒิประชุมเพื่อนำเสนอรูปแบบ จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) การวางแผนการนิเทศ ประกอบด้วย การกำหนดโครงสร้างการนิเทศ 2) การกำหนดและแต่งตั้งบุคคลที่รับผิดชอบและการกำหนดบทบาทผู้เกี่ยวข้องกับกรนิเทศ การให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำให้เกี่ยวกับการจัดการนิเทศ ประกอบด้วย การประชุม อบรม ปฐมนิเทศ การศึกษาเอกสารทางวิชาการ ตำรา การให้คำปรึกษาหารือเป็นกลุ่ม และรายบุคคล 3) การปฏิบัติงานเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศ ประกอบด้วย การเตรียมการก่อนการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ การควบคุมกำกับกับการปฏิบัติ 4) การนิเทศการสร้างขวัญและกำลังใจเกี่ยวกับการนิเทศ ประกอบด้วย การกระตุ้นให้มีความสนใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานด้านงานวิชาการอย่างสม่ำเสมอเท่าเทียมกัน 5) การประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการนิเทศ ประกอบด้วย ข้อมูลย้อนกลับและประเมินผลด้านบทปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและผลผลิตด้านงานวิชาการ ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การนิเทศภายใน งานวิชาการ เครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

¹ หลักสูตรดุขปฏิบัติ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Abstract

The research aimed to develop the supervision model for the academic works in the small sized primary school network. The samples consisted of 955 school administrators and teachers and 3 model schools. Key informants in the study were 12 school administrators and teachers, 13 experts who participated in the focus group, 17 experts who evaluated the model and 18 experts to whom the model was presented. The research instruments were a questionnaire, an in-depth interview, a focus group record, and a model evaluation. Statistics were mean, standard deviation and content analysis.

The research findings were as follows:

The internal supervision model for the academic works in the small sized primary schools was composed of 5 main components: 1) supervision plan consisted of a supervision structure; 2) appointment of the persons in charge and their roles consisted of meeting, training, orientation, study of academic documents, texts, individual or collective counseling; 3) performance related to supervision consisted of preparation, supervision, monitoring and operation; 4) morale and support for the supervision consisted of encouragement to give an attention and interest to the performance in a consistent and regularly manner; 5) evaluation of the supervision consisted of feedback and assessment of the preliminary factors, and processes and output of academic works. Considering the results of the model evaluation, it was found that the model was suitable, possible and useful at the highest level.

Keywords : Internal supervision, Academic works, Small sized primary school network

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ได้บัญญัติไว้ว่าการจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคณาไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 2553 : 10) การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคณาในชาติให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะตรงตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติของตนเอง การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาประเทศ แนวทางการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กล่าวคือการจัดการศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ การพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต(กระทรวงศึกษาธิการ 2552 : 3) การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคณาให้สมบูรณ์ทุกด้านโดยรัฐได้กำหนดไว้เป็นกฎหมายหลักคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนและรัฐต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับให้สอดคล้อง

กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านบริหารและจัดการศึกษา มาตรฐานที่ 14 ตัวบ่งชี้ที่ 14.6 ระบุให้สถานศึกษามีระบบการนิเทศการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอย่างสม่ำเสมอ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2550 : 13) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชีระ ฤกษ์เจริญ (2546 : 69) ที่ว่าการนิเทศและพัฒนาการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มงานการนิเทศการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการสอน เป็นการบริหารในสถานศึกษาเกี่ยวกับงานวิชาการ

ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญในการบริหารสถานศึกษาเพราะการบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารกิจกรรมทุกอย่างในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างสมบูรณ์มีประสิทธิภาพ กระบวนการนิเทศจึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เกิดจากความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียนเป็นสำคัญนอกจากนี้เกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา(สมศ.)ยังได้กำหนดให้การนิเทศภายในเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การประเมินด้วยโดยระบุในด้านผู้บริหารมาตรฐานที่ 12 เกณฑ์การพิจารณาข้อที่ 12.2.5 สถานศึกษามีระบบการนิเทศการเรียนการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักเห็นความสำคัญและนำไปปฏิบัติในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) 2546 : 9) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วาสนา ต่อชาติ (2555 : 3) ที่ว่าการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญมีผลโดยตรงต่อการจัดการศึกษาและการพัฒนาการศึกษาในทุกขั้นตอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีนโยบายมุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาชาติจึงทำให้การนิเทศภายในสถานศึกษามีความจำเป็นมากยิ่งขึ้นและจำเป็นต้องมีรูปแบบที่เหมาะสมสอดคล้องกันการจัดสภาพการศึกษาและบริบทของสถานศึกษาแต่ละขนาด สมพงษ์ นียมลักษณ์ (2548 : 157-159) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนในเขตอำเภอท่าตะโก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนเขตอำเภอท่าตะโก ประกอบด้วย 1) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการนิเทศ 3) จัดทำแผนการนิเทศภายใน 4) แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายใน 5) ปฏิบัติตามแผน 6) ติดตามและประเมินผลการนิเทศภายใน 7) สรุปรายงานผลการประเมิน และ 8) กำหนดแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรีย์มาศ สุขกลี (2549 : 115-118) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย 5 ด้านคือ 1) ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง 2) ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม 3) ด้านการเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน 5) ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนโดยให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรงและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ กิตติรัชดานนท์ (2550 : 138-143) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ด้านวัตถุประสงค์ของการนิเทศ 2) ด้านเนื้อหาของการนิเทศ 3) ด้านกระบวนการนิเทศ 4) ด้านวิธีการนิเทศ 5) ด้านผู้นิเทศ 6) ด้านระยะเวลาและการนิเทศ 7) ด้านปัจจัยเอื้อ/ข้อจำกัดในการนิเทศและรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้น เป็นระบบที่ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้ลงมือปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมจนบรรลุตามแผนที่วางไว้สอดคล้องกับงานวิจัย ของ อภิชาติ สุภรัมย์ย์ (2558 : 135-145) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีผลการวิจัยพบว่า

สภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าโดยรวมและรายด้านส่วนใหญ่ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเพื่อปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยรูปแบบการนิเทศที่เหมาะสมด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ชัดเจนสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสู่มาตรฐานได้อย่างแท้จริงเพื่อส่งผลต่อคุณภาพที่ดีของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้มีคุณภาพสูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
2. เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
3. เพื่อประเมินผลรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตที่จะศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

รูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบ ประกอบด้วย การวางแผนการนิเทศภายในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก การให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศภายใน การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศภายใน การสร้างขวัญกำลังใจในการนิเทศภายใน การประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการนิเทศภายใน และการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในแต่ละขั้นตอนของการวิจัยประกอบด้วยครูในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี ได้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 กลุ่มเครือข่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 755 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาสถานศึกษาต้นแบบ จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 12 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมสนทนากลุ่มจำนวน 13 คนผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบจำนวน 17 คนและผู้ทรงคุณวุฒิประชุมเพื่อนำเสนอรูปแบบจำนวน 18 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สร้างรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และประเมินผลรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษา

ขนาดเล็ก ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบในการวิจัยจากองค์ความรู้ในเรื่องรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กซึ่งสามารถสรุปและกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

1. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาผู้วิจัยได้แนวคิดหลักการของสงัด อุทรานันท์ (2530 : 84-87) ; อุทัย บุญประเสริฐ และ ชโลมใจ ภิงคารวัฒน์ (2528 : 80) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 54-59) ชารี มณีศรี (2538 : 202-203) และ Harris (1963 : 14-15) ได้สาระสำคัญที่นำมาใช้ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำ 4) การปฏิบัติงาน 5) การสร้างขวัญและกำลังใจ 6) การประเมินผลการปฏิบัติงาน 6 องค์ประกอบของรูปแบบของธีระ รุญเจริญ (2550 : 12) ซึ่งประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กลไกการดำเนินงาน 4) วิธีดำเนินการ 5) การประเมินรูปแบบ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จซึ่งสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 สสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้แก่ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก ได้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 กลุ่มเครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำนวน 755 คน 2) กลุ่มเป้าหมายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กดีเด่น การนิเทศภายในด้านวิชาการจำนวน 3 โรงเรียน 3) ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ จำนวน 15 คน 4) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้แก่ การวางแผนการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก การให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศงานวิชาการ การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศงานวิชาการ การสร้างขวัญกำลังใจในการนิเทศงานวิชาการ การประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการนิเทศงานวิชาการ และการนิเทศงานวิชาการ

ระยะที่ 2 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบเป็นผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 13 คน ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของคู่มือดำเนินการตามรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ระยะที่ 3 ประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบเป็นผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญ ด้านรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 17 คน ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของร่างรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของคู่มือดำเนินการตามรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ระยะที่ 4 ประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบเป็นผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 18 คน ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตการใช้รูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและจัดทำรายงานเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการ 2)แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการนิเทศงานวิชาการในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น (Best Practice) 3) แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ 4) แบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบ และ 5) แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยตามระยะ 4 ระยะ ผู้วิจัยสรุปผลของการวิจัยโดยมีรายละเอียดผลของการวิจัยแต่ละขั้นตอนตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้สรุปผลการศึกษาดังนี้ 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการดำเนินการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การวางแผนการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็ก รองลงมา คือ การให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำเกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็กส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสร้างขวัญและกำลังใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็ก 2) ผลการศึกษาปัญหาการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในด้านการวางแผนการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ผู้ให้การนิเทศมีภาระงานอื่น ๆ มากจึงไม่มีเวลานิเทศภายในด้านงานวิชาการได้ตามแผนที่วางไว้ การไม่เข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านวิชาการของผู้รับการนิเทศ และผู้รับการนิเทศมีเวลาเตรียมความพร้อมที่จะรับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการน้อย เนื่องจากใช้เวลาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ด้านการให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำเกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า การยอมรับและการให้เกียรติซึ่งกันและกันระหว่างผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศยังไม่ดีพอ และการจัดให้ครูได้พบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านวิชาการร่วมกับครูโรงเรียนอื่น ๆ น้อย ด้านการปฏิบัติงานเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็กพบว่า ผลการปฏิบัติงานไม่เป็นปัจจุบัน และขาดหลักฐานการปฏิบัติงาน ผู้รับการนิเทศมักไม่พอใจ เมื่อมีการทักท้วง หรือตักเตือน กรณีที่มีการปฏิบัติงานด้าน

วิชาการยังไม่ถูกต้องถึงแม้จะใช้วิธีพูดคุยหรือปรึกษาหารือกัน ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ส่วนมากขวัญและกำลังใจที่ได้รับจะเป็นนามธรรม ครูและบุคลากรไม่ค่อยได้ปฏิสัมพันธ์กันเพื่อเพิ่มความสามัคคีและความผูกพัน ด้านการประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ผู้รับการนิเทศยังไม่เข้าใจวิธีการสร้างเครื่องมือประเมินผล และวิธีการประเมินผลเกี่ยวกับงานด้านวิชาการที่ถูกต้อง บางครั้งผู้รับการนิเทศไม่ยอมรับผลการนิเทศ จากผู้ให้การนิเทศ ก่อให้เกิดปัญหาต่อการกระบวนการประเมินผลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านวิชาการ 3) ผลการศึกษาความต้องการการนิเทศภายในเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า การวางแผนการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้ให้การนิเทศควรลดภาระงานอื่น ๆ จึงจะมีเวลานิเทศภายในด้านงานวิชาการได้ตามแผนที่วางไว้ ควรมีการประชุมคณะครูเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านวิชาการของผู้รับการนิเทศ ผู้รับการนิเทศควรปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานการนิเทศภายในด้านงานวิชาการจึงจะทำให้มีเวลาในการเตรียมความพร้อมที่จะรับการนิเทศมากขึ้น การให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำเกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ควรกำหนดตัวบุคคลเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการให้เหมาะสมเพราะผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศอาจเข้าใจไม่ตรงกัน ควรจัดให้ครูได้พบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านวิชาการร่วมกับครูโรงเรียนอื่นให้มากขึ้น การปฏิบัติงานเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ควรมีการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ระบุวัน เวลา ที่แน่นอน กำหนดแบบแผนในการดำเนินงานด้านวิชาการให้ชัดเจน ครูควรตระหนักในการรับการนิเทศด้านวิชาการและให้ผู้นิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่อง การสร้างขวัญและกำลังใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ควรให้ขวัญหรือกำลังใจที่เป็นรูปธรรม เช่น รางวัลหรือเกียรติบัตร จัดให้ครูและบุคลากรไม่ค่อยได้ปฏิสัมพันธ์กันเพื่อให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนในงานด้านวิชาการทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า กระตุ้นให้ครูเห็นความสำคัญและประโยชน์อันเกิดจากการประเมินผลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านวิชาการ ควรมีการประเมินติดตามผลการนิเทศภายในเกี่ยวกับงานด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง 4) ผลการสังเคราะห์รูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สรุปได้ดังนี้สรุปผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และผลจากการศึกษาดูงานเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กดีเด่นด้านการนิเทศงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 3 เครือข่ายสถานศึกษา และตรวจสอบองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยผู้เชี่ยวชาญ ได้องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ และองค์ประกอบย่อย 31 องค์ประกอบ

2. ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า มีดังนี้ 2.1) ผลการสร้างรูปแบบตามองค์ประกอบของรูปแบบที่กำหนดไว้ คือ วัตถุประสงค์ หลักการ กลไกการดำเนินการ วิธีดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งปรากฏผลของรูปแบบจากการศึกษาดังนี้ 2.1.1) วัตถุประสงค์ เพื่อให้มีการดำเนินการด้านงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพในโรงเรียนประถมศึกษา

ขนาดเล็กและเป็นแนวทางในการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ 2.1.2) หลักการ มีหลักการในการดำเนินการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 7 หลักการ คือ หลักการวางแผน หลักการรับผิดชอบ หลักการร่วมมือ หลักการมีส่วนร่วม หลักความไว้วางใจ หลักการทำงานเป็นทีม หลักการดำเนินงานนิเทศภายในด้านงานวิชาการเชิงระบบ 2.1.3) กลไกการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และหลักการที่กำหนดไว้ต้องมีกลไกการดำเนินการ ดังนี้ จัดโครงสร้างองค์หรือหน่วยงาน กำหนดคณะกรรมการและบทบาทหน้าที่ กำหนดความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกัน สนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นในการนิเทศและพัฒนากระบวนการข้อมูลความรู้ 2.1.4) วิธีดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และหลักการที่กำหนดไว้ต้องมีกลไกการดำเนินการและกลไกการดำเนินการต้องมีวิธีดำเนินการ ดังนี้ การวางแผนการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ การให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่จะทำให้เกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ การปฏิบัติงานเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ การสร้างขวัญและกำลังใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ การประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ 2.1.5) การประเมินผล คือ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล อย่างเป็นระบบเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และการปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้ดียิ่งขึ้น ประกอบด้วย 1) วัดความสามารถในการดำเนินการด้านงานวิชาการของครู 2) ครูสามารถดำเนินการด้านงานวิชาการตามสภาพแวดล้อมได้ถูกต้อง 3) วัดความสามารถในการดำเนินการตามขั้นตอนของการนิเทศภายในของงานวิชาการ 2.1.6) เงื่อนไขความสำเร็จ คือ ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ทำให้รูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และหลักการ ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ความสำคัญกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ 2) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษามีภาวะความเป็นผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลง 3) ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 4) สร้างขวัญกำลังใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในรูปแบบหลากหลาย 2.2) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและข้อสังเกตในด้านหลักการด้านกลไกการดำเนินการและเงื่อนไขความสำเร็จ 2.3) ผลการสร้างคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบจำกัดในการนำคู่มือไปใช้ 4) วิธีการนำคู่มือไปใช้ 5) วิธีการดำเนินการตามรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 6) การดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการที่มีประสิทธิผลในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 7) การประเมิน 8) เกณฑ์การประเมินผลการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ 9) แบบประเมินผลการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ 10) แบบสรุปองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ และ 11) เงื่อนไขความสำเร็จ 2.4) ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ พบว่า คู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่จัดทำขึ้น โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก

3. ผลการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กพบว่า มีดังนี้ ผลการประเมินผลความสอดคล้องของรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับสอดคล้องมากที่สุด

4. ผลการประเมินผลรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า มีดังนี้ 4.1) ผลการประเมินรูปแบบจากการประชุมสนทนากลุ่ม พบว่า มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและข้อสังเกตจากผู้ทรงคุณวุฒิในรูปแบบขององค์ประกอบแต่ละด้าน คือ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านกลไกการดำเนินการ

ด้านวิธีดำเนินการ ด้านเงื่อนไขความสำเร็จ ไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และข้อสังเกตจากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านหลักการควรรำลึบความสำคัญของหลักการ เช่น หลักการวางแผน ควรอยู่ลำดับที่ 1 เปลี่ยนข้อความให้สั้นและได้ใจความ เช่น ด้านการประเมินควรตัดคำว่า ปัจจัยต่าง ๆ ในข้อ 24.2) ผลจากการใช้แบบประเมินสอบถาม ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ภาพรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับ ส่วนความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสมของเงื่อนไขความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมากตามลำดับ ด้านความเป็นไปได้ พบว่า การประเมินผล และ เงื่อนไขความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ และสำหรับความเป็นประโยชน์ พบว่า วัตถุประสงค์และการประเมิน อยู่ในระดับ ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ เครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กพบว่า

สภาพปัจจุบันในการดำเนินการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือการวางแผนการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็ก รองลงมาคือ การให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำเกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็ก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการสร้างขวัญและกำลังใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ เครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็กซึ่งสภาพปัจจุบันดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุญคำ ใจหนัก (2545 : 67-71) ได้ทำการศึกษาการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดลำพูน พบว่า สภาพการดำเนินการกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนทั้ง 5 ขั้นตอนผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเห็นสอดคล้องกันว่าการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนโดยภาพรวมและรายข้อในแต่ละขั้นตอน อยู่ในระดับมากจำแนกได้ดังนี้ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นสอดคล้องกันว่ามี การดำเนินการปฏิบัติในระดับมาก 2) การวางแผนและกำหนดทางเลือกการนิเทศภายในผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นสอดคล้องกันว่ามี การดำเนินการในระดับมาก 3) การสร้างสื่อเครื่องมือ และพัฒนาการนิเทศภายในผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นสอดคล้องกันว่ามี การดำเนินการปฏิบัติในระดับมาก 4) การปฏิบัติการนิเทศภายใน 5) การประเมินผลและรายงานผลการนิเทศภายในผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นสอดคล้องกันว่ามี การปฏิบัติในระดับมาก

2. จากผลการสังเคราะห์รูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบและองค์ประกอบย่อย 31 องค์ประกอบ มีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ ประกอบด้วย 1) ประชุมปรึกษาหารือระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศ และครู เพื่อให้ได้มาซึ่งสภาพปัจจุบัน 2) วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาจากมากไปน้อย 3) วางแผนโดยใช้ข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการด้านงานวิชาการของโรงเรียน และนโยบาย

ของหน่วยงานต้นสังกัดเป็นพื้นฐาน 4) กำหนดจุดประสงค์และเป้าหมายในการวางแผนนิเทศภายในด้านงานวิชาการไว้อย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงความสามารถและทรัพยากรต่างๆ ที่สามารถระดมมาได้ 5) กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือทางเลือกสำหรับดำเนินการนิเทศภายในด้านงานวิชาการที่เหมาะสมและเป็นไปได้ 6) จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานและโครงการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ ที่ระบุกิจกรรมที่ชัดเจน 7) แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ และกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน

องค์ประกอบที่ 2 การให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) ประชุมชี้แจงหรือประชุมปรึกษาหารือ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ 2) กำหนดตัวบุคคลหรือคณะทำงานที่จะรับผิดชอบในการให้ความรู้ความเข้าใจด้านงานวิชาการ ก่อนการนิเทศภายในด้านงานวิชาการไว้อย่างชัดเจน 3) ให้ครูศึกษาด้วยตนเองจากสื่อการนิเทศทางไกลด้านงานวิชาการที่มีคุณภาพสูงและได้ตอบกับผู้นิเทศได้ 4) จัดประชุมทางวิชาการโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ และศึกษาดูงานนอกสถานที่ด้านงานวิชาการ 5) จัดป้ายนิเทศ การบริการเอกสารทางวิชาการ การสนทนาทางวิชาการ เพื่อให้ความรู้ทางวิชาการแก่ครูและบุคลากรในสถานศึกษาด้านงานวิชาการ

องค์ประกอบที่ 3 การปฏิบัติงานเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในด้านวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการด้านงานวิชาการของผู้รับการนิเทศ 2) กำหนดจุดประสงค์ วิธีการปฏิบัติงานด้านงานวิชาการ หลังจากทราบสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการของผู้รับการนิเทศ 3) ปฏิบัติการนิเทศภายในด้านงานวิชาการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยใช้เทคนิคการนิเทศอย่างหลากหลาย 4) บันทึกผลการนิเทศตามกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย และรายงานผลการนิเทศภายในด้านงานวิชาการให้ผู้บริหารสถานศึกษาทราบ 5) ส่งเสริม สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานด้านงานวิชาการของผู้รับการนิเทศ 6) ส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณการเงิน ในด้านการฝึกอบรม การจัดประชุมด้านงานวิชาการ 7) ให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานด้านงานวิชาการ

องค์ประกอบที่ 4 การสร้างขวัญและกำลังใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ ประกอบด้วย 1) ให้ความสนใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานด้านงานวิชาการอย่างสม่ำเสมอเท่าเทียมกัน 2) เปิดโอกาสให้ครูรับผิดชอบงานนิเทศภายในด้านงานวิชาการร่วมกันและมีโอกาสคิดค้นวิธีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ 3) สนับสนุนให้ครูเข้ารับการฝึกอบรมด้านงานวิชาการ 4) ยอมรับฟังความคิดเห็นของทุกคนและประชาสัมพันธ์ความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านงานวิชาการ 5) ยกย่องชมเชย และให้เกียรติแก่ผู้ปฏิบัติงานด้านงานวิชาการเป็นรายบุคคล

องค์ประกอบที่ 5 การประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ ประกอบด้วย 1. ประชุมคณะทำงานนิเทศภายในเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ เพื่อกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมตรงกับสภาพเป็นจริง 2) กำหนดวิธีการและเกณฑ์การประเมินผลการนิเทศภายในด้านงานวิชาการที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ 3) ใช้ข้อมูลหลากหลายประกอบในการประเมินผลการนิเทศภายในด้านงานวิชาการได้อย่างเหมาะสม 4) ใช้เครื่องมือประเมินผลด้านงานวิชาการในรูปแบบหลากหลาย อย่างเหมาะสม 5) ประเมินผลด้านบริบทปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิตด้านงานวิชาการ 6) นำเอาผลการประเมินผลจากการนิเทศภายในด้านงานวิชาการทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพไปใช้ในการปรับปรุงงานการจัดการปฏิบัติงานด้านงานวิชาการ 7) สรุปและรายงานผลการนิเทศภายในด้านงานวิชาการที่เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับให้คณะครูพัฒนางานด้านงานวิชาการ

3. จากผลการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการที่พบว่ารูปแบบมี 5 องค์ประกอบ 1) วัตถุประสงค์ 2) หลักการ 3) กลไกการดำเนินการ 4) วิธีดำเนินการ 5) การประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ สรุปได้ว่ารูปแบบได้พัฒนามาจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง มีการร่างรูปแบบไปเสนอผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ มีการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

4. จากผลการประเมินผลความสอดคล้องของรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับสอดคล้องมากที่สุด

5. จากผลการประเมินผลรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ พบว่า

5.1 ผลการประเมินรูปแบบจากการประชุมสนทนากลุ่ม พบว่า มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและข้อสังเกตจากผู้ทรงคุณวุฒิในรูปแบบขององค์ประกอบแต่ละด้าน คือ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านกลไกการดำเนินงาน ด้านวิธีดำเนินการ และด้านเงื่อนไขความสำเร็จ ไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและข้อสังเกตจากผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนด้านหลักการ ควรลำดับความสำคัญของหลักการ เช่น หลักการวางแผน ควรอยู่ลำดับที่ 1 เปลี่ยนข้อความให้สั้นได้ใจความ เช่น ด้านการประเมิน ควรตัดคำว่า ปัจจัยต่าง ๆ ในข้อที่ 2

5.2 ผลจากการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ภาพรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ส่วนความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสมของเงื่อนไขความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมากตามลำดับ ด้านความเป็นไปได้ พบว่า การประเมินผล และ เงื่อนไขความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ และสำหรับความเป็นประโยชน์ พบว่า วัตถุประสงค์และการประเมิน อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่สร้างขึ้นผ่านกระบวนการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งล้วนเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จึงสามารถให้ข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดีเมื่อนำไปใช้จริง ๆ ประกอบกับผลการประเมินการใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก เพราะการใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีการปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน ผลการประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจึงปรากฏเช่นนี้

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานต้นสังกัดควรนำรูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กนี้ ไปใช้แก้ปัญหาในการนิเทศภายในด้านงานวิชาการเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยเฉพาะการนิเทศภายใน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในงานหลักของสถานศึกษา และควรจะมีการจัดสรรงบประมาณในการปฏิบัติงานด้วย

2. ควรนำปัญหาและความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ให้การนิเทศและครูผู้รับการนิเทศ ไปใช้ประโยชน์ไปใช้ในการปฏิบัติงานด้านวิชาการ และดำเนินการนิเทศภายในเพื่อให้ครูมีความรู้และความสามารถในการแต่ละเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องการประเมินผลการดำเนินการเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านวิชาการซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความต้องการมากที่สุด

3. การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้านงานวิชาการ ควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินการอย่างเต็มที่เพื่อให้การพัฒนาเกิดประสิทธิผลมากที่สุด 4) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละขนาดควรมีการดำเนินการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และมีรูปแบบหลากหลาย นอกจากนี้สถานศึกษาต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนว่ามีความต้องการไปในทิศทางใด

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จทางการศึกษาของผู้วิจัย ซึ่งสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์และความร่วมมืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง และดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องของการศึกษาให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รวมทั้งคณาจารย์ทุกท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. **แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2551.
- คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, สำนักงาน. **การวัดและประเมินผลสภาพแท้จริงของนักเรียน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2553.
- ธีระ รุญเจริญ. **รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2546.
- บุญคำ ไจหนัก. **การนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน**. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- วาสนา ต่อชาติ. **การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดกลาง**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2555.
- ชาลี มณีศรี. **การนิเทศการศึกษา**. กรุงเทพฯ : โสภณการพิมพ์, 2538.
- _____. **การนิเทศการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โสภณการพิมพ์, 2542.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2552.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2547.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). **มาตรฐานตัวบ่งชี้และเกณฑ์การพิจารณาเอการประเมินคุณภาพภายนอกด้านการอาชีวศึกษารอบที่ 2 (พ.ศ.2549-2553)**. กรุงเทพฯ : 21เซ็นจูรี, 2550.
- สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาพ.ศ.2549-2551**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2548.

- สัจด์ อุทรานันท์. การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- _____. การนิเทศการศึกษา หลักการ ทฤษฎีและปฏิบัติ (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ :
ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- สัจด์ อุทรานันท์. การนิเทศการศึกษาหลักการทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : มิตรสยาม, 2530.
- สมพงษ์ นียมลักษณะ. รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนในเขตอำเภอท่าตะโก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
นครสวรรค์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2548.
- สุรีย์มาศ สุขกลี. รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุขุภักดิ์บัณฑิต
มหาวิทยาลัยบูรพา, 2549.
- สุภาภรณ์ กิตติรัตนานนท์. “การพัฒนาารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน,” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. ฉบับพิเศษ (มกราคม
2551) : 73-88.
- สุวิมล โพธิ์กลิ่น. การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุขุภักดิ์บัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร,
2549.
- อภิชิต สุภรณ์มัย. “การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
อุบลราชธานี,” วารสารบริหารการศึกษาบัณัฒิต. 3 (มิถุนายน-กันยายน 2558) : 135-145.
- อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ กิงคารวัฒน์. หลักและแนวทางในการจัดการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียน
ประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2528.
- Harris, Ben M. Supervisory Behavior in Education. New Jersey : Prentice-Hall, 1963.
- _____. Supervisory Behavior in Education. 2nd ed. New Jersey: Prentice-Hall, 1975.

**การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2**
**An Administration according to a Good Governance of the Non-Formal
and Informal Education Centers of the Districts in a Lower Part
of Northeast Thailand**

รุจิรา คงอ่อน¹

สมาน อัครภูมิ²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 จำนวน 273 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วน 5 ระดับ จำนวน 48 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 และแบบสอบถามแบบปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test และค่า F-test การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของ Scheffe'

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า และด้านหลักความรับผิดชอบ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากตามลำดับ ส่วนด้านหลักการมีส่วนร่วม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การปฏิบัติงาน พบว่า โดยรวมแตกต่างกัน

คำสำคัญ : การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Abstract

The research aimed to study the states and problems of an administration according to a good governance of Non-formal and Informal Education Centers in the districts of the lower part of Northeast Thailand and to compare the states and problems of an administration according to a good governance as perceived by the school administrators and educational personnel as classified by sex, educational levels, positions and working experiences. The samples used in the study were 273 administrators and educational personnel of the Non-formal and Informal Education Centers of the districts in the lower part of Northeast Thailand. The research instruments were a five-rating scale questionnaire of 48 items of a total confidence value equivalent to .98 and an open-ended questionnaire. Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test and Scheffe's paired method.

The research findings were as follows.

1. The administrators and educational personnel in the study viewed that the administration according to good governance of the Non-formal and Informal Education Centers in the districts in the lower part of Northeast Thailand was overall at a high level. As for individual aspects, it was found that transparency; jurisprudence, virtues, worthiness and responsibility were found at a high level. Participation was put into practice at a moderate level.
2. Concerning a comparison of the opinions of the administrators and educational personnel of the Non-formal and Informal Education Centers in the study, it was found that the subjects as classified by sex, educational levels, positions and working experiences had different opinion on the administration according to good governance.

Keywords : An Administration according to a Good Governance of the Non-Formal and Informal Education Centers of the Districts

บทนำ

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายปฏิรูประบบราชการ มาตรา 3/1 กำหนดให้ส่วนราชการต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำนึงถึงความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ยังกำหนดให้ใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาประเทศ และถือว่ามีความสำคัญที่สุดที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อื่นไปสู่เป้าหมาย โดยกำหนดให้สร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2544 : 18)

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 เพื่อให้สถานศึกษาใช้สำหรับการดำเนินงานการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้กำหนดการบริหารงานตาม

บทบาทและอำนาจหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในแต่ละจังหวัด โดยศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ มีผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละสถานศึกษาเป็นผู้บริหารกิจการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษาในฐานะสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้รับบริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นคนดี เก่ง และมีความสุขตามแนวทางของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งการบริหารจัดการของสถานศึกษาจำเป็นต้องมีหลักในการบริหารจัดการและบุคลากรในสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการโดยการปฏิบัติตามหลักการของกฎหมาย กฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์การโดยยึดถือความถูกต้องเป็นธรรม สุจริต โปร่งใส อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงจะส่งผลประโยชน์อย่างสูงสุดต่อผู้รับบริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (จรรยาพร ธรณินทร์ 2551 : 5)

แต่ในสภาพปัจจุบันพบว่า การบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษานั้น มีการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลเพียงในระยะเริ่มต้น และผู้บริหารสถานศึกษายังคงบริหารด้วยวัฒนธรรมของการทำงานแบบเดิมที่มีการใช้พระเดชมากกว่าพระคุณ ยึดตัวบุคคลคือผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลักมากกว่าการทำงานเป็นทีม ทำให้เกิดการร้องเรียนถึงการไม่ได้รับความเป็นธรรม ความไม่โปร่งใสในเรื่องของการบริหารงานการเงินและการพัสดุ ขาดการตรวจสอบและการมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษา การประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวและองค์กรต่าง ๆ (ธีระ รุญเจริญ 2546 : 15) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการขาดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการในสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา การบริหารจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ว่าสถานศึกษาได้ปฏิบัติบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลมากน้อยเพียงใด โดยจะศึกษาในลักษณะการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปเผยแพร่ให้หน่วยงานสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจนำไปเป็นข้อมูลในการพิจารณาหาแนวทางเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสถานศึกษาให้มีระดับความเป็นธรรมาภิบาลในการบริหารงานเพิ่มมากยิ่งขึ้น อันจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การปฏิบัติงาน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ใช้กรอบแนวคิดตามหลักในการดำเนินการตามองค์ประกอบของธรรมาภิบาล 6 หลักการ คือ (สำนักนายกรัฐมนตรี 2542 : 3-4) 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษาชนบทและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 2 (จังหวัดอุบลราชธานี, ยโสธร, ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ) รวมทั้งสิ้น 907 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 63 คน และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 844 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษาชนบทและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 2 จำนวน 273 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 20 คน บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 253 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดสถานศึกษาเป็นชั้น และใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่และมอร์แกน ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Krejcie and Morgan 1970 : 608, อ้างถึงใน อีรวุฒิ เอกะกุล 2552 : 127)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 เพศ

- 1) ชาย
- 2) หญิง

3.1.2 ระดับการศึกษา

- 1) ปริญญาตรี
- 2) สูงกว่าปริญญาตรี

3.1.3 ตำแหน่ง

- 1) ผู้อำนวยการ
- 2) บุคลากรทางการศึกษา

3.1.4 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

- 1) ประสบการณ์ น้อยกว่า 10 ปี
- 2) ประสบการณ์ 10 - 20 ปี
- 3) ประสบการณ์ มากกว่า 20 ปี

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษาชนบทและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โดยพิจารณาจาก

องค์ประกอบของธรรมาภิบาล 6 หลักการ คือ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามตามแนวความคิดของ Likert โดยศึกษาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย ซึ่งผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นเอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ทั้ง 6 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ทั้ง 6 ด้าน

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการสร้างเครื่องมือ เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจในรายละเอียดในด้านเนื้อหา เพื่อที่จะนำมาสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน

3. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหาของแบบสอบถาม เพื่อให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเที่ยงตรงมากขึ้น

4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอดำรง จันทบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 ชุด มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 จำนวน 273 ชุด ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดสถานศึกษาเป็นชั้น และใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละข้อ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S)
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยใช้สถิติทดสอบค่า t (t-test) และการทดสอบค่า F (F-test) การทดสอบค่ารายคู่ Scheffe'

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้แบบสอบถามกลับคืนแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูล เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำแบบสอบถาม มาทำการลงรหัส (Coding) และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งสามารถนำเสนอได้ ดังนี้

1. ค่าความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ
  - 1.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่า IOC
  - 1.2 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์

แอลฟา (α -Coefficient) ของ Chronbach

2. ค่าสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย
  - 2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)
  - 2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)
  - 2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. ทดสอบสถิติ โดยใช้สถิติ
  - 3.1 การทดสอบค่า t (t-test)
  - 3.2 การทดสอบค่า F (F-test)

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามเมื่อจำแนกตามเพศ เป็น ชายมากที่สุด ร้อยละ 52 เป็นหญิง ร้อยละ 48 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา เป็นระดับปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 74 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 26 เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง เป็นบุคลากรทางการศึกษามากที่สุด ร้อยละ 92.7 เป็นผู้อำนวยการ ร้อยละ 7.3 และเมื่อจำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน 10-20 ปี มากที่สุด ร้อยละ 41.4 เป็นผู้มีประสบการณ์การปฏิบัติงานน้อยกว่า 1 ปี ร้อยละ 33 และมากกว่า 20 ปี ร้อยละ 25.6 ตามลำดับ

สภาพความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 รายงานพบว่า

ด้านหลักนิติธรรม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.78$) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการนำพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ มาใช้ในสถานศึกษา ($\bar{X}= 4.39$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีศิลปะในการโน้มน้าวใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไปตามข้อบังคับ และแนวปฏิบัติของสถานศึกษา ($\bar{X}= 3.34$)

ด้านหลักคุณธรรม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.74$) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการประพฤติปฏิบัติเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{X}= 4.33$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่ครูและนักศึกษาอยู่เสมอ ($\bar{X}= 3.35$)

ด้านหลักความโปร่งใส โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.80$) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการใช้จ่ายเงินของสถานศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงาน/กิจกรรม/โครงการ และเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ($\bar{X}= 4.38$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการประชุมชี้แจงรายละเอียดของหลักเกณฑ์ต่างๆ อาทิ งบประมาณที่สถานศึกษาได้รับให้บุคลากรรับรู้อย่างทั่วถึง ($\bar{X}= 3.22$)

ด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 3.38$) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษามีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ($\bar{X}= 3.81$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และส่งเสริมให้บุคลากรทำงานเป็นทีม ($\bar{X}=2.97$)

ด้านหลักความรับผิดชอบ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.58$) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีแผนการควบคุม ติดตาม ประเมินผลภายในที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{X}= 3.79$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีระบบการให้บริการในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}= 3.42$)

ด้านหลักความคุ้มค่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.64$) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการจัดสรร ควบคุม การใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ($\bar{X}= 4.10$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ($\bar{X}= 3.34$)

สภาพความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X}= 3.80$) รองลงมาคือ ด้านหลักนิติธรรม ($\bar{X}= 3.78$) และด้านหลักคุณธรรม ($\bar{X}=3.74$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X}= 3.38$)

สภาพความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 เมื่อจำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ที่มีเพศต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกันถ้าพิจารณาจากรายด้านพบว่า ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักคุณธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่มีระดับการศึกษา ตำแหน่งต่างกัน และประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเปรียบเทียบรายคู่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โดยรวมด้านหลักนิติธรรม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า และหลักการมีส่วนร่วม ระหว่างประสบการณ์การปฏิบัติงาน น้อยกว่า 1 ปี กับประสบการณ์

การปฏิบัติงาน 10-20 ปี และ มากกว่า 20 ปี แตกต่างกัน ส่วนด้านหลักคุณธรรม และ หลักความรับผิดชอบ ระหว่างประสบการณ์การปฏิบัติงาน 10-20 ปี กับ มากกว่า 20 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การอภิปรายผล

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านหลักความโปร่งใสอยู่ในระดับมากกว่าทุกด้าน ซึ่งอาจเป็นเพราะสถานศึกษาได้มีการตรวจสอบการทำงานชี้ ทะเบียนการเงิน และพัสดุให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน มีการใช้จ่ายเงินของสถานศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงาน กิจกรรม โครงการ และเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา มีการประเมินผลและจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี (Assessment Report) เผยแพร่ต่อสาธารณชน และรายงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารที่แสดงถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามภารกิจต่างๆ ของสถานศึกษาให้ผู้ปกครอง ชุมชน ได้ทราบเป็นระยะผู้รับบริการรับทราบหลักการ วิธีการในการเข้าถึงบริการต่าง ๆ อย่างหลากหลายและทั่วถึง มีระบบการสื่อสารข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศต่าง ๆ ให้กับผู้รับบริการ มีการชี้แจงการใช้งบประมาณในโครงการต่างๆ ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ มีการดำเนินการจัดซื้อ จัดจ้างตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นไปอย่างเปิดเผย สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล และในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายปฏิรูประบบราชการ มาตรา 3/1 กำหนดให้ส่วนราชการต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำนึงถึงความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดเผยข้อมูล การติดตามตรวจสอบ และ ประเมินผลการปฏิบัติงาน (ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา 2545 : 33) เหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้บริหารองค์กรในทุกระดับ และทุกภาคส่วนต้องตระหนักให้เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญวุฒิ ไชยรักษา (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีเทศบาลนครพิษณุโลก ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงกระแสในเรื่องของธรรมาภิบาล (Good Governance) ทำให้ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น ต้องมีความตระหนักมากขึ้นในเรื่องของการบริหารและการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะในเรื่องของความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน เทศบาลนครพิษณุโลก ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประวัติการจัดตั้งมากกว่า 70 ปี เป็นเทศบาลที่มีความตระหนักเป็นอย่างยิ่งต่อเรื่องของการบริหารงานที่โปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการปกครองท้องถิ่น ประเด็นเรื่องความโปร่งใสของเทศบาลนครพิษณุโลกนั้น เทศบาลได้จัดให้มีช่องทางให้ประชาชนได้รับรู้และตรวจสอบความโปร่งใสของการบริหารเทศบาลในหลายช่องทาง เช่น การจัดให้มีรายการวิทยุ ชื่อรายการว่า “เทศบาลพบประชาชน” ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดพิษณุโลก เปิดโอกาสให้ประชาชนโทรศัพท์เข้ามาพูดคุยกับผู้บริหารเทศบาล จัดกิจกรรมเวทีประชาคมเมือง จัดทำเอกสารเผยแพร่ต่างๆ มีการเผยแพร่ทางเว็บไซต์ของเทศบาล หอกระจายข่าวชุมชน เป็นต้น

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 จำแนกตาม เพศ โดยรวมไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกัน มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

2.1 ด้านเพศ

จากการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ที่มีเพศต่างกัน ทั้งเพศชาย และเพศหญิง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักคุณธรรม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของประเสริฐ อาสนาทิพย์ (2550 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนดงมูล ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนดงมูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จำแนกตามเพศ ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตราภรณ์ ไชยโคตร (2550 : ง) ได้ศึกษาการประเมินการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ผู้เกี่ยวข้องในการบริหารงานเห็นว่าการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลบรบือโดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่สมาชิกสภาเทศบาลเห็นว่าการบริหารโดยรวมและเกือบทุกด้านอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบการประเมินผลการบริหารงานเทศบาลบรบือของผู้เกี่ยวข้องในการบริหารงาน จำแนกตามเพศ อายุ ารับการศึกษา และตำแหน่งแตกต่างกัน โดยรวมและทุกด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ด้านระดับการศึกษา ด้านตำแหน่ง และด้านประสบการณ์การปฏิบัติงาน

จากการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ที่มีระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความไม่เรียนรู้ ไม่ศึกษาหาความรู้ของแต่ละบุคคลมีไม่เท่ากันถึงแม้ว่าปัจจุบันสิทธิเสรีภาพทั้งชายและหญิงต่างก็มีสิทธิเท่าเทียมกัน สามารถศึกษาหาความรู้ ปฏิบัติตนได้ทั้งผู้นำและผู้ตาม มีโอกาสที่จะเข้ารับการอบรม เรียนรู้ได้เช่นกันและตลอดเวลา แต่ก็ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลจะแสวงหาโอกาสนั้นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิษฐ์ศักดิ์ สิงห์ลกะ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูจำแนกตามวุฒิการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือ ปริญญาตรีกับวุฒิสสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นโดยรวมต่อการบริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ด้านหลักคุณธรรม และด้านหลักความรับผิดชอบ ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ด้านหลักการมีส่วนร่วม ครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงสัมพันธ์กันกับตำแหน่ง และประสบการณ์การปฏิบัติงาน ที่แต่ละบุคคลจะสะสมและปฏิบัติหน้าที่การทำงานในแต่ละอย่างไม่เท่ากัน

จากงานวิจัยที่ค้นพบและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวนี้ ทำให้สามารถสรุปได้ว่า การที่สถานศึกษาต่างๆ จะประสบความสำเร็จในการนำหลักธรรมาภิบาลเข้าสู่อการบริหารจัดการภายในสถานศึกษานั้น ต้องมีการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ต่อเนื่องและดำเนินการอย่างยั่งยืน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนต้องตระหนักและเห็นความสำคัญ มีความมุ่งมั่นอย่างแท้จริงที่จะร่วมกันปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จอย่างจริงจัง ผู้บริหารในทุกระดับต้องเป็นหลักในการนำสู่การปฏิบัติและสานต่อในทุกระดับและทุกภาคส่วนขององค์กร รวมถึงสังคม โดยเฉพาะจะต้องตระหนักว่าจะทำอย่างไร หรือจะสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเช่นไรแก่ประชาชนในระดับล่างเพื่อให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมและรับผลประโยชน์โดยตรงและแท้จริงจากหลักธรรมาภิบาล ไม่ใช่เอื้อประโยชน์ต่อผู้ใดผู้หนึ่งหรือกลุ่มผลประโยชน์ใด โดยเฉพาะหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า ซึ่งถือเป็นอำนาจอันพึงมีพึงได้ของประชาชนคนไทยทุกคนที่ต้องได้รับการปฏิบัติโดยเท่าเทียมกันต้องตั้งอยู่บนความสมดุลระหว่างผู้ใช้อำนาจและผู้ถูกใช้อำนาจเหล่านั้น สำหรับสถานศึกษา สถาบันที่ส่งต่อผลผลิตสำคัญคือเยาวชนของชาติทั้งหลาย ออกสู่สังคม และจะสร้างผลลัพธ์ที่จะได้รับการยอมรับหรือไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมหรือไม่นั้น ยิ่งต้องมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างหลักธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอควรที่จะศึกษาหลักนิติธรรม อีกทั้งข้อบังคับต่าง ๆ และนำศิลปะในการโน้มน้าวใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไปตามข้อบังคับและแนวปฏิบัติของสถานศึกษาให้มากขึ้นกว่าที่เคยปฏิบัติมา
2. ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอควรจัดอบรม ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ด้านหลักคุณธรรม เพื่อสร้างความตระหนัก ความพยายามในการแก้ไขการขาดคุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน มีการบังคับใช้ให้เกิดผลที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ปฏิบัติจริงจังในครอบครัว โดยบ้าน วัด โรงเรียน มีส่วนร่วม มีการดำเนินงานอย่างซื่อสัตย์
3. ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอควรจัดให้มีการประชุมชี้แจงรายละเอียดของหลักเกณฑ์ต่าง ๆ อาทิ งบประมาณที่สถานศึกษาได้รับให้บุคลากรรับรู้อย่างทั่วถึง
4. ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนและกำหนดนโยบายการดำเนินงานของสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และส่งเสริมให้บุคลากรทำงานเป็นทีม
5. ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอควรมีการมอบหมายหน้าที่การปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างชัดเจน มีระบบการให้บริการในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
6. ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง มีระบบการบริหารการเงินและทรัพย์สินที่ชัดเจนและตรวจสอบได้ มีการจัดสรร ควบคุม การใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการบริหารงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2
2. ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละด้าน เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาและใช้ประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษาต่อไป
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ระหว่างศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 และกลุ่มจังหวัดอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัสวภูมิ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบและปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัย ซึ่งได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.จินณวัตร ปะโคทั้ง ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษาประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุศักดิ์ เกตุสิริ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อาจารย์ ดร.ปัญญา ตรีเลิศพจน์กุล อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี นางยุวดี แจ้กร รองผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอำนาจเจริญ และนางมัจฉา เมฆา ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอวารินชำราบ

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร อำนาจเจริญ และจังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ซึ่งได้อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลและตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการวิทยานิพนธ์ทุกท่าน และเพื่อนนักศึกษา บ.ศ.คม.17 ทุกท่านที่สนับสนุนและให้กำลังใจมา ณ โอกาสนี้

คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบบูชาพระคุณบิดา-มารดา และพระคุณของครู-อาจารย์ทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2540.

จรวยพร ธรณินทร์. แนวโน้มการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยุคใหม่. ทิศทาง กศน. ยุคใหม่

ปี 2551. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550.

- ชนิษฐ์ภัค สิงหลกะ. การศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา
เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
2549.
- ชาญณวุฒิ ไชยรักษา. ความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น :
ศึกษากรณีเทศบาลนครพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร,
2548.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 6. อุบลราชธานี :
วิทยาการพิมพ์, 2552.
- ธีระ รุญเจริญ และคนอื่นๆ. การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : เบลโล่การพิมพ์, 2546.
- ประเสริฐ อาสนาทิพย์. การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนดงมูล
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2550.
- วิจิตรารณ ไชยโคตร. การประเมินการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลบรบือ อำเภอบรบือ
จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
2550.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.
กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟิก, 2542.

**สภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1**

**The States and Problems of Implementation according to the Second
Decade Education Reform Guidelines of the Schools Attached to
the Office of Ubon Ratchathani Primary Education Service Area 1**

ภูมิพิชญา จันทร์ส่อง¹

สมาน อัครภูมิ²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู จำแนกตามตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียน ประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 338 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 32 คน และครูผู้สอน จำนวน 306 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ.97 วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe’

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ตามขอบข่ายการปฏิรูปการศึกษาใน 4 ด้าน คือ ด้านพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ด้านพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ด้านพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ ด้านพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีตำแหน่งต่างกันและมีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน เห็นว่า สภาพและปัญหาการดำเนินงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่ความคิดเห็นของข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีขนาดต่างกัน เห็นว่าสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะพบว่า ด้านการพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักการอ่านให้มากขึ้น รณรงค์สร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ตั้งไว้ ให้นำมาใช้ได้และเกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน ด้านพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ควรส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาด้านคุณวุฒิที่เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณในวิชาชีพ มีระบบการผลิตครูที่มีคุณภาพ ด้านพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการด้านการศึกษาได้อย่างเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และคุ้มค่ามากที่สุด ด้านพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

คำสำคัญ : การปฏิรูปการศึกษา, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The research aimed to study the states, problems, and recommendations and to compare the opinions towards the implementation according to the second decade education reform guidelines of the schools attached to the Office of Ubon Ratchathani Primary Education Service Area 1. The samples numbered 338 consisting of 32 administrators and 306 teachers. The research instrument was a five-rating scale questionnaire of 45 items of a total confidence value equivalent to .97. Statistics used were percentage, mean, standard deviation, t-test, one way ANOVA and Scheffe's paired method.

The research findings were as follows.

1. The problems of implementation according the second decade education reform of the schools in the study were found to be at a high level in four aspects: development of a new generation of Thais, development of a new generation of teachers, development of the school quality and learning sources, and development of a new administration.

2. As regards a comparison of the opinions of the teachers under study, it was found that the teachers who had different positions and working experiences held no different opinions on the implementation. The teachers from different-sized schools held different views on the guideline implementation with a statistical significance of .05.

3. The problems and recommendations were as follows: on development of a new generation of Thais: activities should be organized to encourage more reading for a new generation; desirable characteristics should be more promoted, practiced and used in real life. On development of a new generation of teachers: they should be encouraged to obtain the degree suitable for their assigned tasks, priority should be also given to virtues, ethics and code of conduct in profession. On development of the school quality and learning sources: adequate budget should be allocated according to the school setting, needs of the receivers should be satisfied. On development of a quality of a new administration: all parties concerned should be allowed to participate in an administration.

Keywords : Education Reform, Primary Schools.

บทนำ

ชาติบ้านเมืองจะมีความเจริญมั่นคงอยู่ได้ ก็เพราะประชาชนในชาติได้รับการพัฒนาอย่างถูกวิธี การพัฒนาคนจะดำเนินไปอย่างถูกต้องก็เพราะมีระบบการศึกษาที่ดี (พระราโชวาทของสมเด็จพระเทพฯ สยามบรมราชกุมารี, อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2552ก)

เนื่องจาก “คน”(People) เป็นสิ่งเดียวในโลกที่มีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างอนันต์ต่อการดำรงอยู่และล่มสลายของโลกใบนี้ (दनัย เทียนพุด 2551 : 49) นับได้ว่า “คนเป็นศูนย์กลาง” การพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน และเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความรอบรู้ รอบคอบ มีความเพียร มีทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นก็คือ “ระบบการศึกษาของประเทศ” ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งเป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้ประชาชนคนไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งในระดับโลกและภายในประเทศ ทำให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ เพื่อให้ทัดเทียมกับอารยประเทศ และเมื่อความต้องการของสังคมเปลี่ยนไป ระบบการศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจึงต้องปรับตัวตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ซึ่งเห็นได้จากรายงานสรุปผลการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ผ่านมา พบปัญหาที่ต้องเร่งปรับปรุงแก้ไข พัฒนาและสานต่อ ในด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา พบว่ามีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ยังไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ประเมินของสมศ. คุณภาพผู้เรียน พบว่าสัมฤทธิ์ผลในรายวิชาหลัก มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาและอุดมศึกษามีความสามารถและสมรรถนะยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ และยังขาดทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น ด้านการผลิตและการพัฒนาครู คุณาจารย์ ที่ผ่านมามีการขาดแคลนครู มีปัญหาครูสอนไม่ตรงวุฒิ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา ขาดระบบการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพต่อเนื่อง และขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจัง ทำให้ครูไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบเพียงพอ ด้านการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่ายังขาดเนื้อหาและวิธีการที่เหมาะสมที่จะทำให้มีสัมฤทธิ์ผลตามที่ควร ขาดการปรับปรุงกฎระเบียบที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้การศึกษาตลอดชีวิตยังไม่เป็นวิถีชีวิตของคนในชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2552 : 5-9)

จากรายงานสรุปผลดังกล่าว รวมไปถึงการศึกษาวิจัยทิศทางการศึกษาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาไทยในอนาคต ทั้งการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 นโยบายการศึกษาของรัฐบาล และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชากร พลังงานและสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยคณะกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะกิจได้จัดทำข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) เสนอต่อที่ประชุมสภาการศึกษาในคราวประชุมเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2552 ซึ่งมีมติเห็นชอบและนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาและคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ “ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561)” ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2552 ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอและให้ดำเนินการต่อไปได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2552 : คำนำ) โดยมีเป้าหมายหลัก คือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย โอกาสทางการศึกษา และเรียนรู้ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2552 : 11-12) พร้อมทั้งกำหนดประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาและเรียนรู้ที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วนได้ 4 ประการด้วยกัน คือ

ด้านพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ด้านพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ด้านพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ ด้านพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2552 : 13-22)

ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรในวงการการศึกษา ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินงานตามแนวการปฏิรูปการศึกษา ทศวรรษที่สอง มีความสนใจ ต้องการทราบถึงสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ทศวรรษที่สองของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ตามกรอบแนวทางของการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินงานตามแนวการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ให้มีคุณภาพประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยจำแนกตามตำแหน่ง ขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาต่อการดำเนินงานตามแนวการทางปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของข้าราชการครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร
ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 251 แห่ง จำนวน 2,682 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1910 : 608, อ้างถึงในธีรฤทธิ เอกะกุล 2552 : 127) ได้มาโดยการแบ่งแบบชั้นภูมิที่ใช้ขนาดสถานศึกษาเป็นชั้นภูมิในการแบ่ง รวมทั้งสิ้น 338 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 32 คน และครูผู้สอน 306 คน
3. กรอบเนื้อหาการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบเนื้อหาที่จะศึกษา ไว้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ 2) ด้านพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ 3) ด้านพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ 4) ด้านพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่
4. กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองไว้ 4 หลัก คือ 1) ด้านพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ 2) ด้านพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ 3) ด้านพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ 4) ด้านพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2552 : 13-32)

5. พื้นที่ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1

6. ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย ระหว่างเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2558 – กันยายน พ.ศ.2559

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามตามแนวความคิดของ Likert โดยศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง ซึ่งผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นเอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ใน 4 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาในการดำเนินงานตามแนวการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 เป็นแบบปลายเปิด (Open -Ended) จำนวน 4 ข้อ จำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ 2) ด้านพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ 3) ด้านพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ 4) ด้านพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการสร้างเครื่องมือ เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจในรายละเอียดในด้านเนื้อหาเพื่อที่จะนำมาสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1

3. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหาของแบบสอบถาม เพื่อให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเที่ยงตรงมากขึ้น

4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสำนักงานเขตพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 ชุด มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 338 ชุด ด้วยวิธีการสุ่มแจกอย่างง่าย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละข้อ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1 โดยการทดสอบค่า t (t-test) และการทดสอบค่า F (F-test) การทดสอบค่ารายคู่ Scheffe'

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้แบบสอบถามกลับคืนแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูล เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำแบบสอบถาม มาทำการลงรหัส (Coding) และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยสามารถนำเสนอได้ ดังนี้

1. ค่าความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ
  - 1.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่า IOC
  - 1.2 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์

แอลฟา (α -Coefficient) ของ Chronbach

2. ค่าสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย
  - 2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)
  - 2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)
  - 2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. ทดสอบสถิติ โดยใช้สถิติ
  - 3.1 การทดสอบค่า t (t-test)
  - 3.2 การทดสอบค่า F (F-test)

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามเมื่อจำแนกตามตำแหน่งเป็นครูผู้สอน จำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 90.50 เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 9.50 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์เป็นผู้มีประสบการณ์ 10 ปีถึง 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.10 รองลงมาผู้มีประสบการณ์ มากกว่า 20 ปี ร้อยละ 33.40 ผู้มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี ร้อยละ 22.50 ตามลำดับ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 38.20 รองลงมาเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่มาก 31.40 และเป็นสถานศึกษาขนาดกลาง ร้อยละ 30.50 ตามลำดับ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า

ด้านการพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาศตวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก ($X=3.78$) ปัญหาที่พบ คือ เด็กนักเรียนบางส่วนยังอ่านหนังสือไม่ออก สะกดการันต์ไม่ถูก ขาดศักยภาพในการสืบค้นและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา ทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสารและทักษะในการสร้างองค์ความรู้ให้แก่ตนเอง ใช้เทคโนโลยีไม่ถูกต้อง ตลอดจนถึงการขาดทักษะชีวิต 1. นักเรียนนอกเมืองขาดโอกาสทางการศึกษา กฎหมายเอื้อต่อสิทธิและเสรีภาพมากเกินไป ทำให้การพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรมไม่ประสบผลสำเร็จ

ด้านพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาศตวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก ($X=3.63$) ปัญหาที่พบ คือ ครูยังขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การผลิตสื่อการสอนสื่อการสอน อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการจัดการเรียน มีภาระงานที่นอกเหนือไปจากการจัดการเรียนการสอนมากเกินไป มีจำนวนครูไม่เพียงพอ ไม่ครบตามเกณฑ์

ด้านพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ พบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาศตวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก ($X=3.78$) ปัญหาที่พบ คือ สถานศึกษาขนาดเล็กยังไม่พร้อมในเรื่องของเทคโนโลยี สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการจัดการเรียน ไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณ ด้านการก่อสร้าง การพัฒนาอาคารสถานที่ สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรบ่อยเกินไป

ด้านพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ พบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาศตวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก ($X=3.59$) ปัญหาที่พบ คือ ขาดการประสานงานจากหน่วยงานการศึกษานิเทศก์ ขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายทางการศึกษา ขาดงบประมาณ ขาดการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง ขาดการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ ขาดคุณธรรมจริยธรรม อันพึงประสงค์

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาศตวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า

ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกัน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาศตวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาศตวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05

ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน คือ ต่ำกว่า 10 ปี 10 ปีถึง 20 ปี และมากกว่า 20 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาศตวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ทศวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า

ด้านการพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ปัญหาที่พบ คือ เด็กนักเรียนบางส่วนยังอ่านหนังสือไม่ออก สะกดการันต์ไม่ถูก ผู้เรียนขาดศักยภาพในการสืบค้นและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และ ทักษะในการสร้างองค์ความรู้ให้แก่ตนเอง ตลอดจนถึงการขาดทักษะชีวิต ขาดทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสาร จัดระบบการจัดการเรียนรู้ วัสดุผลและประเมินผล ไม่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา นักเรียนนอกเมืองขาดโอกาสทางการศึกษา กฎหมายเอื้อต่อสิทธิและเสรีภาพมากเกินไป ทำให้การพัฒนา ด้านคุณธรรมและจริยธรรมไม่ประสบผลสำเร็จ ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักการอ่าน ให้มากขึ้น รมรณรงค์สร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ตั้งไว้ ให้นำมาใช้ได้และเกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน และควรส่งเสริมความร่วมมือของสถาบันครอบครัว โรงเรียนและชุมชน ซึ่งเป็นนับได้ว่าสถาบันหลัก ในการมีส่วนร่วมสร้างคนไทยยุคใหม่สู่สังคมไทยและสังคมโลก

ด้านพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ปัญหาที่พบ คือ ครูยังขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ครูขาดทักษะการผลิตสื่อการสอนสื่อการสอน อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการจัดการเรียนรู้อะไรงานที่ นอกเหนือไปจากการจัดการเรียนการสอนมากเกินไป ไม่เพียงพอ ไม่ครบตามเกณฑ์มาตรฐานบรรณในวิชาชีพ ขาดคุณธรรม จริยธรรม ไม่เป็น ข้อเสนอแนะ คือ ควรส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาด้านคุณวุฒิที่เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณในวิชาชีพ มีระบบการผลิตครูที่มีคุณภาพเพื่อที่จะได้คนดี คนเก่งมาเป็นครู

ด้านพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ ปัญหาที่พบ คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก ยังไม่พร้อมในเรื่องของเทคโนโลยี สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณ ด้านการก่อสร้าง การพัฒนาอาคารสถานที่ สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรบ่อยเกินไป ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อที่สถานศึกษา จะได้นำมาพัฒนาในด้านอาคารสถานที่และแหล่งการเรียนรู้ที่ทันสมัย สามารถตอบสนองต่อความต้องการของ ผู้รับบริการด้านการศึกษาได้อย่างเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและคุ้มค่ามากที่สุด

ด้านพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ปัญหาที่พบ คือ ขาดการประสานงานจากหน่วยงาน การศึกษานิเทศก์ ขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายทางการศึกษา ขาดงบประมาณขาดการกระจาย อำนาจอย่างแท้จริง ขาดการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ ขาดคุณธรรมจริยธรรมอันพึงประสงค์ ข้อเสนอแนะ คือ ควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ มีอำนาจในการตัดสินใจ วางแผน กำหนดนโยบายในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มากขึ้น เน้นการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

การอภิปรายผล

1. จากการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สาเหตุที่การศึกษาค้นคว้าปรากฏเช่นนี้ อาจมีผลเนื่องจากรายงานสรุปผล การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก พบปัญหาต่างๆมากมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพผู้เรียน พบว่า สัมฤทธิ์ผล ในวิชาหลักมีค่าเฉลี่ยต่ำ ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาและอุดมศึกษามีความสามารถและสมรรถนะ ยังไม่สอดคล้องกับ

ความต้องการของผู้ใช้และขาดทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น ด้านการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ อาจารย์ มีปัญหาครูสอนไม่ตรงวุฒิและการขาดแคลนครูในบางพื้นที่ ทำให้มีการขาดแคลนครูโดยรวมในเชิงปริมาณและคุณภาพ ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษาและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมรวมทั้งการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา กอปรกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ส่งผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกระดับ สถานศึกษาทุกแห่งและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทุกภาคส่วน เร่งการพัฒนาและให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการปฏิรูปการศึกษา ทศวรรษที่สอง ซึ่งข้าราชการครูเองก็ได้เห็นถึงสภาพการจัดการศึกษาของประเทศในระยะที่ผ่านมา ว่าประสบความสำเร็จและพบปัญหาที่ต้องเร่งพัฒนาและสานต่ออย่างไร จึงมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ข้าราชการครูตื่นตัวให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญในการศึกษาหาความรู้เพื่อที่จะปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินงานตามแนวกับการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองมากยิ่งขึ้น

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกัน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็น โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เหตุที่ผลการศึกษาปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากรายงานผลการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่ผ่านมาพบปัญหาในการจัดการศึกษาด้านต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ อาจารย์ ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษาและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทั้งการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนตระหนักและตื่นตัวและพร้อมที่จะเตรียมปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของทองดี บุญประเสริฐ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพในการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีต่อสภาพในการดำเนินดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีตำแหน่งต่างกัน เห็นว่า สภาพและปัญหาในการดำเนินดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน เหตุที่ผลการศึกษาปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะข้าราชการครูซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ จะสามารถดำเนินการสนองนโยบายตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับขนาดของสถานศึกษาที่มีความพร้อมต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัททยา สุขจิตต์ (2552 : 107) ซึ่งได้ทำการศึกษาการวิจัยเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 พบว่า ข้าราชการครูที่มีปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 โดยรวมแตกต่างกัน

4. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ทศวรรษที่สองของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน คือ ต่ำกว่า 10 ปี 10 ปี ถึง 20 ปี และมากกว่า 20 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่ต่างกัน เหตุที่ผลการศึกษาปรากฏ เช่นนี้ เพราะสาเหตุจากรายงานสรุปผลการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก พบปัญหาในการจัดการศึกษา ด้านต่างๆ มากมาย ข้าราชการครูซึ่งเปรียบเสมือนกองทัพในการขับเคลื่อนระบบการจัดการศึกษา เป็นผู้จะต้องมีความตระหนักที่จะศึกษาหาความรู้ วิธีการแก้ปัญหา แนวทางในการดำเนินงานเพื่อที่จะขับเคลื่อนนโยบายตามแนวทางการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นครูที่มีประสบการณ์มากหรือน้อย ย่อมเห็นความสำคัญของการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ทศวรรษที่สองทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอุทุมพร ภาผล (2554) ซึ่งได้ทำการศึกษาการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 3 ที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษา พบว่า ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 3 ที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยสภาพการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาในการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง ให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักการอ่านให้มากขึ้น รณรงค์สร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ตั้งไว้ ให้นำมาใช้ได้และเกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันและควรส่งเสริมความร่วมมือของสถาบันครอบครัว โรงเรียนและชุมชน ซึ่งเป็นนับได้ว่าสถาบันหลัก ในการมีส่วนร่วมสร้างคนไทยยุคใหม่สู่สังคมไทยและสังคมโลก
2. ด้านพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ควรส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาด้านคุณวุฒิที่เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณในวิชาชีพ มีระบบการผลิตครูที่มีคุณภาพเพื่อที่จะได้คนดี คนเก่งมาเป็นครู
3. ด้านพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อที่สถานศึกษาจะได้นำมาพัฒนาในด้านอาคารสถานที่และแหล่งการเรียนรู้ที่ทันสมัย สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการด้านการศึกษได้อย่างเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและคุ้มค่ามากที่สุด
4. ด้านพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ มีอำนาจในการตัดสินใจ วางแผน กำหนดนโยบายในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มากขึ้น เน้นการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในสังกัดอื่นหรือจังหวัดอื่น
2. ควรศึกษาโดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลหลายรูปแบบ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ซึ่งอาจจะได้ผลการศึกษาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ควรศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครู ในด้านพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ของบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายแห่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัสวภูมิ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความกรุณาอย่างยิ่งในการให้คำปรึกษาแนะนำพร้อมทั้งตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงทุกขั้นตอน ด้วยความเอาใจใส่อย่างดี จนทำให้การวิจัยครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จินณวัตร ปะโคทั้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุศักดิ์ เกตุศิริ อาจารย์ ดร.ปัญญา ตรีเลิศพจน์กุล ดร.มานะ แก้วมาลา และผู้อำนวยการจากุพจน์ สุธรรมวิจิตร ที่ให้ความกรุณาในการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือและข้อเสนอแนะในการวิจัยจนมีความสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีทุกท่าน ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้พร้อมแนวคิดและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณบิดา มารดา ตลอดจนเพื่อนร่วมรุ่น บ.ศศ.ค.ม.17 ที่ให้การสนับสนุนเป็นกำลังใจและช่วยเหลือให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

दनय เทียนพุม. นักบริหารมืออาชีพ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2542.

ทองดี บุญประสิทธิ์. สภาพในการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่

การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2551.

ธีรภูมิ เอกะกุล. ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 6. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2552.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. การศึกษาในทศวรรษที่ 21 พระราชดำรัสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในพิธีเปิดการประชุมโต๊ะกลมไทย-สหรัฐอเมริกา ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2552ก.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561).

กรุงเทพฯ : פרקหวานกราฟฟิค, 2552 ข.

_____. ปาฐกถาพิเศษเรื่องทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา : ปัญหาและทางออก. กรุงเทพฯ: פרקหวานกราฟฟิค, 2552 ค.

_____. แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559): ฉบับสรุป. กรุงเทพฯ : פרקหวานกราฟฟิค, 2553.

อัทธยา สุขจิตต์. ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พุทธศักราช 2545 ของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2552.

การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน
โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
The Development Characteristics of Discipline Student's Participation
of Parents

ขจรศักดิ์ ประทุมพันธ์¹

พงษ์ธร สิงห์พันธ์²

พระมหาอำนวย มีราคะ³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่างการวิจัยประกอบด้วย ครูปฏิบัติหน้าที่สายงานการสอน โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 400 คน กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย โรงเรียนที่ใช้เป็นกรณีศึกษา จำนวน 4 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ได้รับมอบหมาย 1 คน ผู้ปกครองนักเรียน 1 คน และนักเรียน 1 คน รวม 12 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม จำนวน 15 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินแนวทางการพัฒนา จำนวน 23 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และแบบประเมินความเป็นประโยชน์ สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มีการดำเนินการ 2 ส่วน ส่วนที่ 1 หลักการมีส่วนร่วมในดำเนินการของผู้ปกครอง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สถานการณ์สภาพปัจจุบัน ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการวางแผนและจัดทำแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านความมีวินัยของผู้เรียนตามความต้องการของชุมชนและผู้ปกครอง ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการระดมทรัพยากร วิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการติดตามตรวจสอบประเมินผลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนา 6 แนวทาง ประกอบด้วย แนวทาง การประชุมสร้างความร่วมมือ แนวทางการสร้างภาคีเครือข่าย แนวทางการบูรณาการชีวิตประจำวัน และการเรียนการสอน แนวทางความสัมพันธ์ชุมชน แนวทางการดำเนินกิจกรรมระบบดูแลและช่วยเหลือนักเรียน และแนวทางการติดตามตรวจวัดและประเมินผล

ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง พบว่า ในภาพโดยรวม มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน, การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Abstract

This research aims Presents “The Development characteristics of Discipline student’s Participation of Parents” The simple consisted of teachers teaching in school, belong to Office of the Basic Education Commission: OBEC. Examples of military 400 person, the target group consists of he school was used as a case study, the number of schools targeted 4 school, and Informant school 3 per person contributors include, the school administrators or delegates one person, parents one person and student one person, a total of 12 people. The qualified for focus group 15 people, and the qualified to evaluate the development of 23 people. Tools used in research, questionnaire, and interview. A proper assessment and feasibility and assess the useful and the statistics used in this study is average and the standard deviation. and content analysis

The results showed that

The Development characteristics of Discipline student’s Participation of Parents. The implementation of part two, Part 1 the principles involved in the action of the governor include five aspects. The participation in the analysis of the current condition. The involvement of parents in the target objective. The involvement of parents in planning, and to develop the desirable characteristics of the discipline of students according to the needs of the community and parents. The involvement of parents in raising resources, guest speakers, local knowledge, and the involvement of parents in monitoring, evaluation desirable characteristics of learners. Part 2, The development 6 includes the conference consists of creating partnerships. The creation of partnership networks. The integration of everyday life and teaching. The Community Relations. Guidelines for the care and support student activities. And guidelines for monitoring and evaluation.

Assessment Guidelines, The Development characteristics of Discipline student’s Participation of Parents, found the overall picture Suitable Possibility and is located at the highest level .

Keywords : The Development Characteristics of Discipline student’s and the Participation of parents.

บทนำ

คุณลักษณะความมีวินัยของนักเรียน เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่ปฏิบัติคำสั่งระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่างๆ ที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการปฏิบัติที่เกิดจากจิตสำนึกและตระหนักถึงความสงบสุขทางสังคม เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ความมีวินัย เป็นแบบอย่างคุณลักษณะที่ดี ที่ส่งผลให้การดำเนินงานใดๆ ลุล่วงด้วยดี และเกิดผลงอกงามทางจริยธรรม เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ทั้งนี้ความมีวินัยเป็นความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์

และพฤติกรรมให้อยู่ในระเบียบ และข้อบังคับ ปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ของสังคม ตรงต่อเวลาเคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น ซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยดังกล่าว มีความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมบ่งชี้คุณธรรมของนักเรียนตามหลักสูตร ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ค่านิยมของคนไทย ดังนั้น ความมีวินัยจึงมีความจำเป็นที่จะได้รับการพัฒนาส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทั้งนี้การส่งเสริมและพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นผู้มีวินัย เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณภาพ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไข พ.ศ. 2545 มาตรา 24 (4) กล่าวถึง การจัด การเรียนการสอนเน้นการบูรณาการ การปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และ มาตรา 6 กล่าวถึง กระบวนการเรียน การสอนที่สนับสนุนส่งเสริมวินัยความรับผิดชอบของผู้เรียน การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุข นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 กล่าวถึง การพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้เข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน เสริมสร้างศักยภาพของคนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง มีสติปัญญาที่รอบรู้ มีจิตใจที่สำนึกในศีลธรรมคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ปลูกฝังจิตใจให้ทุกคนมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย สอดคล้องกับ หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดให้การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพ ความเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจสังคม มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และตามเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 80 เน้นความมีวินัยว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อประชาชนทุกระดับ ในสังคม วินัยเป็นเครื่องมือในการควบคุมและกระตุ้นให้มีการปฏิบัติและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมตาม สภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
2. เพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ขอบเขตของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและนำมากำหนดกรอบแนวคิดในแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัย ของนักเรียน โดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิด ได้แก่ กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ศึกษาวิเคราะห์ สถานการณ์ปัจจุบัน การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ การวางแผนและจัดทำแนวทางการพัฒนาความมีวินัย ของผู้เรียนตามความต้องการของชุมชนและผู้ปกครอง การระดมทรัพยากร วิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น ติดตามตรวจสอบ ประเมินผลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา ศึกษาเกี่ยวกับ ความหมายความสำคัญและความจำเป็นของความมีวินัย กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการส่งเสริม

ความมีวินัย ส่งเสริมความมีวินัยของนักเรียนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและการศึกษาระดับตัวอย่าง Best Practice และกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม

ประชากร ได้แก่ ครูปฏิบัติหน้าที่สายงานการสอน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดในเขตอีสานใต้ จำนวน 7 จังหวัด จำนวน 15,413 คน (<http://www.secondary.obec.go.th/> จำนวนครูสังกัด สพม. : 1 เมษายน 2558)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูปฏิบัติหน้าที่สายงานการสอน โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 จังหวัด กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากประชากร จำนวน 15,413 คน ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 400 คน ใช้สูตรคำนวณของ Yamane (1973 : 887, อ้างถึงใน อีรุณี เอกะกุล) โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย เป็นศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลกรณีศึกษาโรงเรียนที่จัดกิจกรรมดีเด่นด้านการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน (Best Practice) โรงเรียนที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ด้วยการสอบถาม การสังเกต การศึกษาบริบทของโรงเรียน สภาชุมชน สังคม โดยการสอบถาม วิเคราะห์ สังเคราะห์ และอภิปรายผล จำนวน 4 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ ผู้บริหารหรือบุคลากรที่ได้รับมอบหมาย 1 คน ผู้ปกครอง 1 คน ตัวแทนนักเรียน 1 คน รวมโรงเรียนละ 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือการวิจัย เป็นแบบสอบถาม เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert (1982 : 182) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ Alpha = .86 และแบบสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง การบันทึกภาพ และแบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ แบบประเมินความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสำรวจสภาพปัจจุบัน 2) การศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและขั้นตอนที่ 3) การศึกษาระดับศึกษา Best Practice

ระยะที่ 2 ศึกษาและกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) จัดทำร่างแนวทางการพัฒนา 2) จัดทำคู่มือการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และ 3) ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาร่างและคู่มือการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ระยะที่ 3 การนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) นำเสนอร่างและคู่มือแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 2) ปรับปรุงร่างและคู่มือการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 3) ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมของร่างและคู่มือการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และ 4) การสรุปรายงานผล

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัย ใช้กระบวนการวิจัยทั้งหมด 3 ระยะ โดยดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยสรุปผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาระดับการปฏิบัติการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองกับทางโรงเรียน พบว่าสภาพปัจจุบันของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ทั้งหมด 5 ด้าน ทุกด้านมีการปฏิบัติร่วมกัน ระดับมาก และการศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่า ครอบครัว ชุมชน ผู้นำทางภูมิปัญญา ผู้นำท้องถิ่น องค์กรทางศาสนา องค์กรการปกครอง สอดคล้องกับผลการศึกษาก่อนหน้านี้ ซึ่งพบว่า โรงเรียนจัดให้มีการประชุมผู้ปกครอง การจัดตั้งภาคีเครือข่าย การเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมกับชุมชน การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในโรงเรียน การดำเนินการแก้ปัญหา นักเรียนจะดำเนินการตามลำดับขั้นตอน การสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับใช้เครื่องมือสื่อสารในเวลาเรียน การบริหารแบบมีส่วนร่วม การเยี่ยมบ้าน การจัดกิจกรรมสัมพันธ์ การตั้งชมรมศิษย์เก่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาลูกเสือแบบเข้ม และการฝึกสมาธิก่อนเรียน

2. ผลการศึกษาศึกษาและกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 6 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 การประชุมเพื่อสร้างความร่วมมือ เป็นการการจัดการประชุมระหว่าง โรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียน องค์กรท้องถิ่น ประกอบด้วย การประชุมสร้างความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง 3 ส่วน ได้แก่ 1) การประชุมประจำปีระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง 2) การประชุมระหว่างผู้ปกครองนักเรียน ครูประจำชั้น และนักเรียน และ 3) การประชุมผู้ประธานหรือตัวแทนเครือข่ายผู้ปกครอง

แนวทางที่ 2 การสร้างภาคีเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วยภาคีเครือข่าย 5 เครือข่าย ได้แก่ 1) เครือข่ายครูในโรงเรียน 2) เครือข่ายผู้ปกครองแต่ละชั้นเรียน 3) เครือข่ายตัวแทนผู้ปกครอง 4) เครือข่ายองค์กรในท้องถิ่น และ 5) เครือข่ายศิษย์เก่า

แนวทางที่ 3 การบูรณาการชีวิตประจำวันและการเรียนการสอนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้แก่ 1) การบูรณาการในชีวิตประจำวัน 2) การบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอน

แนวทางที่ 4 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนมีความสำคัญกับการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียน ได้แก่ ความสัมพันธ์ชุมชน การเข้าร่วมประชุมกับชุมชน ร่วมกิจกรรมประเพณีชุมชนและร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์กับชุมชน การประกาศเชิดชูเกียรติ และการเยี่ยมบ้าน

แนวทางที่ 5 การดำเนินกิจกรรมระบบดูแลและช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ การดำเนินการตามระบบดูแลและช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการลงโทษนักเรียน

แนวทางที่ 6 การติดตามประเมินผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ได้แก่ การประเมินการติดต่อสื่อสาร และการประเมินการยกย่องส่งเสริมคนดี และผลสำเร็จของผู้เรียน

3. ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน พบว่า การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง อภิปรายผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน 5 ด้าน การดำเนินการของโรงเรียนและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติหรือการดำเนินการอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนและผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ หลักการ และจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 (2551 : 4-5) มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน โดยสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้เรียนทุกคนมีความสำคัญ และมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 8) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ทั้งร่วมดำเนินการ สนับสนุน ให้ความร่วมมือ การร่วมมือติดตาม ประเมินผล เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงติดตามผลและร่วมรับผลของการจัดการศึกษา เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ เดชชัย คงแสง (2553 : 285-298) กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในชุมชนประกอบด้วย ผู้ปกครอง ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนและโรงเรียน บุคคลภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพลังของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นอย่างดี ซึ่งสัมพันธ์กับผลงานวิจัยของ จินฉัตร ปะโคทัง (2549 : 98) ที่ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วม พบว่า ผู้ปกครอง ของครอบครัว ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกด้านโดยเฉพาะการอบรมปณิธิสมาธิของครอบครัวโดยตรง การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นสถาบันที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน และการมีส่วนร่วมของวัด ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสั่งสอนให้เยาวชนประพฤติดีประพฤติชอบและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี และผลงานวิจัยของ สุเมธ ศรีสุระ (2550 : 85-90) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน กลยุทธ์การประชุมปฏิบัติการและการนิเทศแบบมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการพัฒนางานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน เร่งเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนด้วยการรักษาความสะอาด แต่งตั้งคณะกรรมการเสริมสร้างวินัยในตนเอง กำหนดกิจกรรมในการเสริมสร้างวินัยในตนเอง นอกจากผลงานวิจัยของ สมชัย เจียรกุล (2557 : 213) พบว่า การเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา พ่อ แม่ ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังต่อเนื่อง ตามกระบวนการบริหารสถานศึกษาที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ การดำเนินการดังกล่าวเป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ความสามารถของมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้ง สติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม ดังนั้น การศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การกำหนดแนวทางการพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทาง สามารถกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาได้ และทำให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์

2. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง จากผลการวิจัยที่ศึกษาโดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินผล พบแนวทางการพัฒนา 6 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 การประชุมสร้างความร่วมมือ ผลการวิจัยพบว่า การประชุมสร้างความร่วมมือประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ การประชุมประจำปีระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง การประชุมระหว่าง ผู้ปกครอง นักเรียนกับครูประจำชั้นและนักเรียน และการประชุมประธานหรือตัวแทนเครือข่ายผู้ปกครอง การประชุมทุกส่วนมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน การประชุมประจำปี เป็นการประชุมระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียนทุกคน

เพื่อสร้างข้อตกลง ทำความเข้าใจ และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน ผู้ปกครองจะทราบข้อมูลกิจกรรมทั้งหมดเกี่ยวกับการดูแลและพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้เกิดความเห็นที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการดูแลและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน นอกจากนี้การประชุมสร้างความเข้าใจ นำมาซึ่งความร่วมมือในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Suver (2001 : 4678-A) ที่ศึกษาเจตคติของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนของตน ซึ่งพบว่า สิ่ง que การศึกษาคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไม่ใช่สิ่งที่ผู้ปกครองคิดเกี่ยวกับมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจริงเสมอไป นักการศึกษาสามารถนำไปใช้พัฒนาความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับการกระทำของผู้ปกครอง ความจำเป็นและความต้องการของผู้ปกครองได้ข้อสรุปบางประการที่เกิดขึ้น ได้แก่ ผู้ปกครองต้องการสื่อสารเพื่อช่วยบุตรหลานของตนให้ประสบความสำเร็จ ผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานของตนมีการบ้าน ผู้ปกครองมีความเต็มใจอาสาสมัครใช้ความพยายามของตนช่วยโรงเรียนในด้านที่พวกเขาสามารถทำได้ และการสร้างจิตสำนึกในทักษะการทำหน้าที่ผู้ปกครองภายในโรงเรียนต้องใช้กลยุทธ์ นักการศึกษาที่รู้จักและกล่าวถึงความเข้าใจและเจตคติของผู้ปกครองในปัจจุบัน อาจจะส่งเสริมชุมชนและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและสัมพันธ์ที่มีชีวิตชีวาระหว่างบ้านกับโรงเรียนได้ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Brittingham (1998 : 1406) ที่สรุปการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ครอบครัวและชุมชนที่ประสบความสำเร็จ กล่าวคือ ผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและเป็นความหวังสำคัญที่จะทำให้ห้องเรียนมีคุณภาพ และพัฒนาปรับปรุงอย่างมีคุณภาพและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ครูจะต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาสถานะของเด็กเยาวชนและครอบครัวให้ดีขึ้นถือเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ครอบครัว ชุมชนที่เข้มแข็ง ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และจากการศึกษากรณีศึกษา พบว่า การประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจ เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน นอกจากนี้ผลงานวิจัยของ Friesin-Ford (1995 : unpagged) แห่งมหาวิทยาลัยจิงนา (แคนาดา) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการสำรวจทัศนคติและความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับวินัยนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ศึกษาเกี่ยวกับวินัยนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา บทบาทของผู้ปกครองที่เข้าไปมีส่วนร่วมในด้านวินัยนักเรียน ผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนแจ้งให้ทราบทางโทรศัพท์ เมื่อพบว่าบุตร ธิดา มีปัญหาพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการเรียน การจัดการพฤติกรรมประพฤติดีที่ไม่พึงประสงค์ การประชุมครูและนักเรียนเหมาะสมที่สุด

แนวทางที่ 2 การสร้างภาคีเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วย เครือข่ายครูในโรงเรียน เครือข่ายผู้ปกครองแต่ละชั้นเรียน เครือข่ายตัวแทนผู้ปกครอง เครือข่ายองค์กรในท้องถิ่น และเครือข่ายศิษย์เก่า ภาคีเครือข่ายมีบทบาทสำคัญ คือ การประสานงานซึ่งกันและกันระหว่างตัวแทนเครือข่าย เพื่อการรับรู้ข้อมูลพฤติกรรมและความเคลื่อนไหวของบุตรหลานทั้งหมดร่วมกัน เพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุม ซึ่งสอดคล้องกับ ระเบียบ ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ว่าด้วยเครือข่ายผู้ปกครอง พ.ศ. 2551 ที่นิยามศัพท์ เครือข่ายผู้ปกครอง ว่า เป็นการรวมกันระหว่างผู้ปกครองนักเรียน ในสถานศึกษาเดียวกัน เพื่อร่วมมือกับสถานศึกษาในการประกอบกิจกรรมด้านการพัฒนาการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียน และ ผู้ปกครอง หมายความว่า บิดา หรือ มารดา ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือ ผู้ปกครองที่นักเรียนอยู่ด้วยเป็นประจำ หรือนักเรียนอยู่รับใช้การงาน จัดให้มีเครือข่ายผู้ปกครอง เพื่อดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียน และเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และแนวคิด ระหว่างผู้ปกครอง ครู และนักเรียน

ในโรงเรียน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Guepet (2003 : 3802-A) ได้ศึกษาเพื่อกำหนดว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างการติดต่อของผู้ปกครองกับวินัยในห้องเรียนหรือไม่ ซึ่งพบว่า การติดต่อกับของผู้ปกครองส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนในห้องเรียนจริง จากที่กล่าวมา

แนวทางที่ 3 การบูรณาการชีวิตประจำวัน ได้แก่ การบูรณาการการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในชีวิตประจำวันที่บ้าน และการบูรณาการในกิจการการเรียนรู้ การบูรณาการในชีวิตประจำวันเกิดจากการเป็นแบบอย่างที่ดีจากครอบครัว สังคมชุมชน ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการช่วยอบรมตักเตือนโดยผู้อาวุโส การบูรณาการในกิจกรรมการเรียนการสอน สอดแทรกการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีเข้าไปในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มาลีณี จุฑาปะนา (2537 : 126-128) กล่าวถึง บุคลิกภาพของบุคคลสามารถปลูกฝังได้ เพื่อให้เจริญงอกงามไปในทางที่ดี เรื่องบุคลิกภาพเป็นการสังสมลักษณะต่างๆ ไว้นั้นที่สุดก็ขยายเป็นภาพที่เป็นตัวบุคคลออกมาให้คนอื่นได้รับรู้ เมื่อมนุษย์เกิดมามีบุคลิกภาพเด่นชัดเมื่อบุคคลได้มีสัมพันธ์กับสิ่งเร้าแล้วการเกิดการเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาตามขั้นพัฒนาการ และสอดคล้องกับทฤษฎีทางด้านจิตพิสัยของ Krathwahl Bloom and Masia (1964) ลำดับมโนภาพของการเกิดความรู้สึกหรือด้านคุณลักษณะ (Characteristics) กล่าวคือ ครั้วมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ บรรยากาศและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว บรรยากาศที่รักและเข้าใจกัน และประนีประนอมกันระหว่างพ่อกับแม่ จะสนับสนุนการพัฒนาทางบุคลิกภาพของเด็กให้เจริญงอกงามด้วยดี ดังนั้น การสร้างวินัยจำเป็นต้องเริ่มจากผู้สร้างก่อน โดยการสร้างวินัยจะต้องทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความคิดที่กระจำง มีความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าด้วยตัวเองแล้วแสดงพฤติกรรม การสร้างวินัยจะเกิดจากแบบอย่างที่เราไว้วางใจมีความเห็นที่สอดคล้องเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวผู้สร้างหรือผู้เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งจะต้องมีการผสมผสานสิ่งเร้าในการตอบสนองพฤติกรรมทั้งในทางบวกและทางลบ

แนวทางที่ 4 การสร้างความสัมพันธ์ชุมชน ประกอบด้วย ผู้บริหารหรือผู้ได้รับมอบหมาย เข้าร่วมประชุมกับชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีชุมชนและร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์กับชุมชน การประกาศเชิดชูเกียรติ และกิจกรรมการเยี่ยมบ้าน ทั้งนี้โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การจัดการกระบวนการศึกษาให้เหมาะสมกับผู้เรียนโดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในการดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ด้วยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาการเรียนการสอน ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงมีทักษะการแสวงหาความรู้ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งเป็นการสนองความต้องการของชุมชนอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ Brittingham (1998 : 1406) กล่าวว่า ครอบครัวและชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ ผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและเป็นความหวังสำคัญที่จะทำให้ห้องเรียนมีคุณภาพ และพัฒนาปรับปรุงอย่างมีคุณภาพ ครูจะต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน และการเข้ามามีส่วนร่วมในด้านสังคม อารมณ์ และความก้าวหน้าด้านวิชาการของเด็ก การพัฒนาสภาวะของเด็กเยาวชนและครอบครัวให้ดีขึ้น นอกจากนี้ เอกสารสารสนเทศโรงเรียนธัญบุรี (2558 : 92) กล่าวถึง ระเบียบวินัยเป็นพื้นฐานของชีวิต งานปกครองจะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยความร่วมมือกันทุกฝ่าย โดยเฉพาะนักเรียนและผู้ปกครองต้องรับรู้ระเบียบของโรงเรียนพร้อมทั้งต้องปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบวินัยกฎเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้

แนวทางที่ 5 การดำเนินกิจกรรมระบบดูแลและช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การดำเนินตามระบบดูแลและช่วยเหลือนักเรียน และการลงโทษนักเรียน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน ครูที่ปรึกษาและการมีส่วนร่วมผู้ปกครอง ชุมชน

ผู้บริหาร และครูทุกคน มีความสำคัญต่อระบบดูแลและช่วยเหลือนักเรียน การยกย่องชมเชยในที่สาธารณะ การค้นหาสิ่งที่ดีนักเรียนมีความถนัด แล้วสรรหากิจกรรมเสริมอาชีพให้เรียนรู้ โดยเน้นนักเรียนทุกคนเป็นสำคัญ และการเสริมแรงทางบวกยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มีระดับที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ คู่มือการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (2557 : 1) กำหนดให้ ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนร่วมกันเรียนรู้ปัญหา และแสวงหาแนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหา พฤติกรรมนักเรียนด้วยแนวคิดและวิธีการที่สร้างสรรค์ ผู้บริหารโรงเรียนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับ กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัยเป็นกระบวนการสำคัญที่นำ หลักทฤษฎีการเรียนรู้ โดยการเสริมแรง กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2542 : 169) กล่าวถึง ทฤษฎีมนุษยนิยมว่า การให้ความรักความอบอุ่น ความเข้าใจเด็กและเห็นคุณค่าของเด็ก การรับรู้และมองเห็นผลของการกระทำ การวิเคราะห์ถึงผลของการกระทำ การสร้างแนวปฏิบัติ การปฏิบัติ การประเมินผลและการปรับปรุง ชื่นชมในผลการปฏิบัติ การกระทำใดๆ ทั้งดีและเสียของบุคคลย่อมส่งผลต่อ บุคคลอื่นเสมอ

แนวทางที่ 6 การติดตามประเมินผลการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ประกอบด้วย การประเมินการสอดส่องพฤติกรรมนักเรียนโดยองค์กรภาคีเครือข่าย การประเมินการติดต่อสื่อสาร และการประเมิน การยกย่องส่งเสริมคนดีและผลสำเร็จของผู้เรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การกำหนดวิธีการประเมิน เกณฑ์และเครื่องมือการประเมิน คำอธิบายคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ราษฎรภูมิปัญญาชาวบ้าน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมิน จะทำให้ผลการประเมินมีความเที่ยงตรง มากขึ้น สอดคล้องกับ ทฤษฎีทางด้านจิตพิสัยของ Krathwahl Bloom and Masia (1964) ลำดับมโนภาพของการเกิดความรู้สึกหรือด้านคุณลักษณะ 5 ชั้น และทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของโคลเบิร์กโดยการยึดถือพัฒนาการ ทางปัญหาของ Piaget (1967) เชื่อว่าพัฒนาการทางปัญหาของผู้มีอายุประมาณ 12 ปีขึ้นไป สามารถเข้าใจบทบาท ของบุคคล และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นระบบ การตัดสินใจถูกผิดของการกระทำ ของบุคคลต่างๆ ตามกฎเกณฑ์ของสังคมได้ ดังนั้น การพัฒนาจำเป็นต้องยึดหลักหลักการจริยธรรมสากลเป็นสิ่งที่ ถูกต้องหลักการเหตุผล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2542 : 169) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการเรียนรู้ โดยการเลียนแบบของฟรอยด์ยุคใหม่ กล่าวคือ การสร้างเอกลักษณ์ที่ดีงานให้แก่เด็ก การให้ความรักความอบอุ่น ความเข้าใจเด็กและเห็นคุณค่าของเด็ก การรับรู้และมองเห็นผลของการกระทำ การวิเคราะห์ถึงผลของการกระทำ การประเมินผลและการปรับปรุง การชื่นชม จะทำให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ที่เหมาะสมและสมบูรณ์ สามารถ ปฏิบัติตนได้เหมาะสมและถูกต้องได้

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียน มีแนวทางการพัฒนาที่สถานศึกษา สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ซึ่งแนวทางการพัฒนา ตามงานวิจัยนี้เป็นแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น โดยหลักการของการมีส่วนร่วมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หากการปฏิบัติร่วมกันอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเชื่อว่าจะทำให้การดำเนินการทางการศึกษาประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากท่านอาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อศุภฤทธิ์ อุทัยรัตน์ อาจารย์ ดร.สุวิมล โพธิ์กลิ่น และท่านอาจารย์ ดร. พระมหาอำนาจ มีราภา ซึ่งได้ให้คำแนะนำตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ที่สุด พร้อมทั้งชี้แนะแนวทางในการดำเนินการวิจัยตลอดมา อีกทั้ง รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุศักดิ์ เกตุสิริ ที่คอยติดตามส่งเสริมสนับสนุนให้กำลังใจในการศึกษาและการจัดทำวิทยานิพนธ์อย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้วิจัยมีขวัญกำลังใจที่ดีและมีความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จ รวมทั้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ศรีกระจำจ่าง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่กรุณาปรับแก้ไข ให้คำแนะนำทางโดยละเอียด ทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. ....

กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2545.

_____. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2551.

_____. **แนวทางการพัฒนา การวัดประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2552.

จิณณวัตร ปะโคทั้ง. **รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่น โรงเรียนกันทรารมณ จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา,** 2549.

เดชชัย ควงแสง. **การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน.**

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2553.

ธีรภูมิ เอกะกุล. **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 5. วิทยาออฟเซทการพิมพ์,** 2550.

มาลินี จุฑาปะนา. **จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : ทิพย์พิสุทธิ์, 2537.**

โรงเรียนธัญบุรี. **คู่มือนักเรียนและผู้ปกครอง ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนธัญบุรี. ปทุมธานี : ไสเทค พรินติ้ง,** 2558.

สมชัย เจียรกุล. **รูปแบบการบริหารจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2557.**

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. **จำนวนครูสังกัด สพม. (ออนไลน์) 2558 (อ้างเมื่อ 1 เมษายน 2558).** <http://www.secondary.obec.go.th/>

สุเมธ ศรีสุระ. **การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนโรงเรียนประชาบำรุง กิ่งอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.**

สุวิมล ว่องวานิช และคณะ. **แนวคิด หลักการ และกลยุทธ์หรือนวัตกรรมการพัฒนาคุณลักษณะ. ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.**

- Brittingham, Ben M. "Community Attitudes Toward Education and Levels of Participation in School Affairs," **Dissertation Abstracts International**. 49 (August 1998) : 1406.
- Friesin-Ford, Cymthai Norine. **Survey of Parental Attitudes and Opinions Concerning Student Discipline in Saskatchewan Elementary Schools**. Master's Thesis, The University of Regina, 1995.
- Guepet, Sharon Joyann. "Parental Contact and Student Discipline in the Classroom Setting," **Dissertation Abstract International**. 61, 11 (May 2003) : 3802-A.
- Suver, Sara L. "Education, Elementary (0524); Education, Administration (0514) : The University of Dayton," **Dissertation Abstracts International**. 166 (January 2001) : 4678-A.

แนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ The Guidelines for the Development of the Extra Large-sized Secondary Schools to be Parts of the Learning Organization

ปริญธร พรหมศรี¹

อนุศักดิ์ เกตุสิริ²

สมาน อัครภูมิ³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ ผู้บริหารและครู 466 คน ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบของแนวทางการพัฒนาด้วยการประชุมสนทนากลุ่มที่มีผู้เชี่ยวชาญ 12 คน และประเมินแนวทางการพัฒนาจากการประชุมอิงผู้ทรงคุณวุฒิของผู้มีส่วนได้เสีย 19 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

แนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีองค์ประกอบการพัฒนา 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้เฉพาะ 2) ด้านรูปแบบวิถีคิด 3) ด้านการมีส่วนร่วม 4) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และ 5) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ มีองค์ประกอบของแนวทางการพัฒนา 5 องค์ประกอบคือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) แนวทางการพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 4) การประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาพบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเหมาะสมของคู่มือแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในภาพรวมรายด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ องค์กรแห่งการเรียนรู้

Abstract

The research aimed to study and evaluate the guidelines for the development of the extra-large sized school to be parts of the learning organization. The subjects used were 466 school administrators and teachers, 3 experts who examined the guideline components, 12 experts who participated in the focus group, and 19 experts who evaluated the guidelines.

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

The instruments were a questionnaire and an evaluation form. Statistics used was mean, standard deviation and content analysis.

The research findings were as follows:

The guidelines for the development had five components: specific knowledge, thinking methods, common vision, learning in teamwork and systematic thinking. There were five components: principles, objectives, guidelines to develop a learning organization, evaluate the success conditions. The evaluation results showed that the guidelines for the development of the schools in question were suitable, possible and useful at the highest level. There were also suitable manuals available to develop the extra-large sized school to be parts of the learning organization at the highest level.

Keywords : Guidelines to Develop the Extra-large Sized School to be parts of the Learning Organization

บทนำ

ประเทศไทยเป็นสังคมย่อยสังคมหนึ่งในสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่ย่อมได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ประชากรในประเทศไทยจะต้องสามารถที่จะเรียนรู้และจะอยู่ร่วมในโลกใบนี้ได้อย่างชาญฉลาด ด้วยกลไกของการศึกษา อย่างไรก็ตามในด้านของการศึกษา ก็ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงนี้ เช่นเดียวกันและมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไม่หยุดยั้ง ใน 20 ปีข้างหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การเมืองการปกครอง รวมทั้งประชากรในยุคโลกาภิวัตน์ (พินสุตา สิริธรรังศรี 2551 : 54) การศึกษาเป็นรากฐานในการพัฒนาคุณภาพประชาชนให้ได้ศักยภาพสร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนำไปสู่การสร้างความมั่นคงของชาติ รัฐจึงต้องมีหน้าที่จัดการศึกษาและส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานของสังคมมาร่วมจัดการศึกษา ซึ่งรัฐได้บัญญัติพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2553) เป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษา ทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา มีสาระสำคัญทั้งสิ้น 9 หมวด โดยเฉพาะหมวดที่ 4 ว่าด้วยแนวทางในการจัดการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา (รุ่ง แก้วแดง 2544 : 111-112) เพราะสาระของหมวดครอบคลุมหลักการ สาระ และกระบวนการจัดการศึกษาที่เปิดกว้างให้แนวทางการมีส่วนร่วม สร้างสรรค์ วิสัยทัศน์ใหม่ทางการเรียนการสอน และสาระการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนานคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีภูมิคุ้มกัน ก้าวสู่สังคมฐานความรู้ เสริมสร้างสุขภาวะคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจ และเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2555 : 76)

การจัดการศึกษาในประเทศไทยที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน จากรายงานของหลายหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ พบว่า คุณภาพการศึกษายังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ แม้จะมีการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ถือว่าเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรก ซึ่งตราขึ้นด้วยเหตุผลที่ว่า การศึกษาของชาติซึ่งมองไปที่คุณภาพของเด็กนักเรียน นิสิต นักศึกษา ว่าสู่ประเทศเพื่อนบ้านหรือประเทศอื่น ๆ ในโลกไม่ได้ โดยพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

มีเจตนารมณ์เพื่อปฏิรูปการศึกษาของชาติ ให้มีคุณภาพทัดเทียมนานาชาติในระดับประเทศ มีศักยภาพในการแข่งขันในเวทีโลกสูง แต่เวลาปฏิรูปการศึกษาผ่านไปกว่าทศวรรษ คุณภาพการศึกษายังไม่ดีขึ้นเท่าที่ควร ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ติดตามผลการปฏิรูปการศึกษา 9 ปีที่ผ่านมา พบว่า ในด้านผู้เรียนและสถานศึกษามีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ประเมินของ สมศ. ในรอบแรก และพบว่าสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนในวิชาหลัก ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาและอุดมศึกษายังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ขาดทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น อย่างไรก็ตามในการประเมินของ สมศ. รอบ 2 พบว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 22,425 แห่ง มีถึง ร้อยละ 79.7 ที่ได้มาตรฐาน และร้อยละ 20.3 ที่ต้องได้รับการพัฒนา

องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นการพัฒนาองค์ความรู้ในรูปแบบหนึ่ง ที่ต้องการให้องค์การก้าวไปสู่ความสำเร็จได้ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของภาคราชการ รัฐวิสาหกิจ และธุรกิจเอกชน สามารถประยุกต์ใช้ร่วมกับระบบการพัฒนารูปแบบอื่น ๆ เพราะมีลักษณะเป็นการพัฒนาองค์การให้เติบโตไปด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และให้บรรลุความสำเร็จในระบบการบริหารเชิงคุณภาพรวม (วีรบุรุษ มาฆะศิรานนท์ 2540 : 3) โรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่ทำหน้าที่จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรยาสถาปัตยกรรม การก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นจากการจัดสภาวะแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข Kleiner (1994 : 41) กล่าวถึงความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ว่า สถาบันการศึกษาก็เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากคุณลักษณะต่อไปนี้ คือต้องสร้างโอกาสเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ใช้การเรียนรู้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์การเชื่อมโยงการปฏิบัติงานของบุคลากรกับการปฏิบัติงานขององค์การ สนับสนุนการค้นคว้า สืบสวนสอบสวนและการสนทนาให้บุคลากรแบ่งปันความรู้อย่างเปิดเผยและกล้าเสี่ยง คำนึงถึงการใช้สภาวะปัจจุบันเป็นฐานในการเปลี่ยนแปลง ตระหนักถึงความสำคัญและปฏิสัมพันธ์

ในปัจจุบันโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมีภาระความรับผิดชอบงานของแต่ละฝ่ายที่ชัดเจนก็จริง แต่ในการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะร่วมกันยังมีน้อย และการพัฒนาองค์การยังขาดความต่อเนื่อง ขาดความเท่าทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขัน การมีองค์การแห่งการเรียนรู้นี้จะทำให้องค์การและบุคลากร มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการเชื่อมโยงรูปแบบของการทำงานเป็นทีม (Team Working) สร้างกระบวนการในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเตรียมรับกับความเปลี่ยนแปลง เปิดโอกาสให้ทีมงานและมีการให้อำนาจในการตัดสินใจ (Empowerment) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการคิดริเริ่ม (Initiative) และการสร้างนวัตกรรม (Innovation) ซึ่งจะทำให้เกิดองค์การที่เข้มแข็ง พร้อมเผชิญกับสภาวะการแข่งขัน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดขององค์การแห่งการเรียนรู้เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับ ส่งผลต่อการพัฒนาการของบุคคลและกลุ่มคนในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นครู อาจารย์ นักเรียน ตลอดจนผู้บริหาร จะได้รับรู้ข่าวสาร สามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งมีการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถ และสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลในสังกัดให้มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดการเรียนรู้ของบุคคล ทีมงานและกลุ่ม ภายในองค์กรมีการเพิ่มพูนความสามารถในการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ

เพื่อให้องค์การไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ว่าควรจะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ข้อเสนอแนะ และประเมินแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารและครู โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สภาพปัจจุบัน ปัญหา ข้อเสนอแนะ และประเมินแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ยึดกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ของ Senge (1990 : 6-10)
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพองค์กร
3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยศึกษาเกี่ยวกับความหมายของมัธยมศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ลักษณะของมัธยมศึกษา และประวัติการมัธยมศึกษาไทยและวิวัฒนาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารและครู โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนการวิจัย ดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แล้วสร้างแบบสอบถามเพื่อสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ รวมทั้งการศึกษา Best Practice แล้วสรุปแนวคิดที่ได้จากการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยที่สำคัญ คือ 1) ร่างแนวทางโดยฐานข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 2) ประเมินองค์ประกอบหลัก/องค์ประกอบย่อยโดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน

3) ปรับปรุงแนวทางจากการแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และ 4) สร้างคู่มือแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีขั้นตอนการดำเนินการโดยการจัดประชุมประชาพิจารณ์ตามกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 19 คน ด้วยการนำผลการวิจัยที่ปรับปรุงแล้วจากขั้นตอนที่ 2 สู่การประชาพิจารณ์ เพื่อประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มี 5 ด้านประกอบด้วย 1) ด้านความรู้เฉพาะ 2) ด้านรูปแบบวิถีคิด 3) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม 4) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และ 5) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ มีองค์ประกอบของแนวทางการพัฒนา 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) แนวทางการพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 4) การประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ

ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของระดับการปฏิบัติขององค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการดำเนินการสูงสุด ได้แก่ ด้านความรู้เฉพาะ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และด้านการคิดอย่างเป็นระบบ รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม และด้านรูปแบบวิถีคิด ตามลำดับ

ผลการศึกษาโรงเรียนต้นแบบ 3 แห่ง โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า องค์ประกอบของแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มี 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความรู้เฉพาะ ด้านรูปแบบวิถีคิด ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และด้านการคิดอย่างเป็นระบบ

2. ผลการสร้างแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีองค์ประกอบของแนวทางการพัฒนา 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย แนวทางการพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จากการประชุมอิงผู้ทรงคุณวุฒิ ของผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 19 คน มีผลการประเมินแนวทางโดยวิพากษ์พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และความเหมาะสมของคู่มือแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้านมีความเหมาะสมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในประเด็นความหมายของการจัดการ วัตถุประสงค์ของการจัดการ ขอบข่ายการจัดการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิด

ในการวิจัยและการศึกษาองค์ประกอบของแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ทำให้ได้แนวคิดและข้อมูลเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบ มี 5 ด้าน ประกอบด้วยด้าน ความรอบรู้เฉพาะ ด้านรูปแบบวิธีคิด ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของ Senge (1990 : 6-10) นอกจากนี้ยังพบว่าระดับการปฏิบัติขององค์การแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีการดำเนินการสูงสุด ได้แก่ ด้านความรอบรู้เฉพาะ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และด้านการคิดอย่างเป็นระบบ รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม และด้านรูปแบบวิธีคิด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากองค์การที่จะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ จะต้องเป็นองค์การที่เอื้อให้บุคคลในองค์การ มีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยใช้แนวทางการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของบุคลากรทุกคนในองค์การ กระตุ้นให้เกิดการพัฒนา ร่วมกันในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นอย่างจริงจัง มีการแบ่งปันและมีการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน อย่างเป็นเครือข่ายท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่วิถีทางแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน และเต็มไปด้วยจิตสำนึกที่ดีของบุคลากรทั่วทั้งองค์การ ระดับการปฏิบัติขององค์การแห่งการเรียนรู้ ด้านความรอบรู้เฉพาะ กับด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม จึงมีคะแนนสูงสุดอันดับแรก ดังนั้นบุคลากรที่จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้นั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีแรงจูงใจ มีเจตคติที่ดีในการทำงาน และรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมคิดสร้อยน้ำ (2547 : 140) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาตัวแบบขององค์การแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของมานิต เขียวศรี (2554 : ค) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในโครงการโรงเรียนในฝัน รุ่นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนในฝัน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีระดับการพัฒนาปัจจัยทางการบริหาร และระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

2. ผลการสร้างแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เมืองค์ประกอบของแนวทางการพัฒนา 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย แนวทางการพัฒนาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งมีความสอดคล้องกับอนันต์ หอมพิกุล (2554 : 112) ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการดำเนินการส่งเสริมวิทยาลัยสารพัดช่างให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ พบว่า องค์การแห่งการเรียนรู้เมืองค์ประกอบที่สำคัญที่จะส่งเสริมให้ครูและบุคลากรวิทยาลัยสารพัดช่างให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ คือ มีความรู้เกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ มีวิสัยทัศน์ร่วม มีความรอบรู้แห่งตน มีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม มีรูปแบบความคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง มีการคิดอย่างเป็นระบบ และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับมานิต เขียวศรี (2554 : 98) ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ ด้านภาวะผู้นำ ด้านยุทธศาสตร์ ด้านระบบการบริหารจัดการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม ด้านการจัดการความรู้และด้านการพัฒนาทีมงาน

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับดุริยะ จันทร์ประจักษ์ (2553 : 279) ทำการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้ในการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติจากผู้เชี่ยวชาญพบว่ายุทธศาสตร์การบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษควรสร้างความตระหนัก ความเข้าใจ ให้ความรู้ สร้างความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้การดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาเป็นไปในทิศทางเดียวกันให้เกิดประสิทธิภาพ
2. ควรสร้างแบบวัดและประเมินตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้กำหนดเป็นมาตรฐานและตัวชี้วัดที่สามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์ประเมินความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนุศักดิ์ เกตุสิริ และรองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัสวภูมิ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจทาน แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เป็นอย่างดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาทำนุเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความกรุณาในการให้ข้อมูล และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการวิจัย คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีของงานวิจัยฉบับนี้ขอมอบบูชาพระคุณบิดา-มารดา และพระคุณของครู-อาจารย์ทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555.
- ดุริยะ จันทร์ประจักษ์. **ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2553.
- พิณสุตา สิริธรรี. **ยุทธศาสตร์และมาตรการในการนำประเทศไทยเข้าสู่สังคม-เศรษฐกิจฐานความรู้**. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551.
- มานิต เขียวศรี. **ปัจจัยที่สัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2554.
- รุ่ง แก้วแดง. **ประกันคุณภาพการศึกษา : ทุกคนทำได้ไม่ยาก**. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2544.

วีรรุธ มาฆะศิริานนท์. วินัย 5 ประการ พื้นฐานองค์กรแห่งการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
เอ็กซ์เปอร์เน็ท, 2540.

สมคิด สร้อยน้ำ. การพัฒนาตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
ดุขฎฐิบัณชิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.

อนันต์ หอมพิกุล. รูปแบบการดำเนินการส่งเสริมวิทยาลัยสารพัดช่างให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุขฎฐิบัณชิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2554.

Kleiner, R. **Management.** 7th ed. Boston : Houghton Mifflin, 1994.

Senge, P.M. **The Fifth Discipline: The art and Practice of the Learning Organization.**
New York : currency Doubleday, 1990.

การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
Relationship Building Strategies towards Networks of Secondary Schools
Under the Office of Basic Education Commission

เยี่ยม ธรรมบุตร¹

สมาน อัครภูมิ²

จิณณวัตร ปะโคทั้ง³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา 3) เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา และ 4) เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีขั้นตอนการวิจัย 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาความต้องการการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 315 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 945 คน และโรงเรียนที่มีแนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายดีเด่น จำนวน 3 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 36 คน ระยะที่ 2 ประเมินความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ระยะที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ระยะที่ 4 นำเสนอยุทธศาสตร์ต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้เสีย จำนวน 23 คน โดยประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบบันทึกการประชุมสนทนากลุ่ม แบบสังเกต และแบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการ

---

¹ หลักสูตรดุขบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการสร้างยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดหลักการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย โดยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบประเมินผลร่วมปรับปรุงแก้ไข และร่วมชื่นชมยินดี ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์จำนวน 5 ยุทธศาสตร์ คือ 1) การวางแผนการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย 2) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย 3) การให้บริการภาคีเครือข่าย 4) การได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย และ 5) การประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย

3. ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิและประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การสร้างความสัมพันธ์, ภาคีเครือข่าย

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the basic information of relation and networks of secondary schools under the Office of Basic Education Commission 2) create the relationship building strategies towards networks of secondary schools under the Office of Basic Education Commission 3) evaluate the relationship building strategies towards networks of secondary schools under the Office of Basic Education Commission and 4) present the relationship building strategies towards networks of secondary schools under the Office of Basic Education Commission. The research was conducted in 4 phases. Phase 1; studying the basic information of relation and networks of secondary schools from text books and researches, studying the current issues, the need to establish the relationship building strategies towards networks of secondary schools under the Office of Basic Education Commission of 945 students in 315 secondary schools in the northeast office, and 36 students among the three outstanding schools of the relationship building strategies towards networks. Phase 2; evaluating the accordance of strategies by 17 experts. Phase3; evaluating the suitability and possibility of the strategies by 12 experts. Phase 4; presenting strategies of the relationship building strategies towards networks of secondary schools under the office of Basic Education Commission to the 23 experts for evaluate the suitability, possibility and utility of strategies. The instruments were in-depth interview form, document analysis form, focus group form, observation form and questionnaire. The data collected were analyzed by the statistics: mean, standard deviation

The research findings were as follows:

1. The result of the relationship building strategies towards networks of secondary schools under found that the boards, teachers, basic education board of schools performed about strategies of relationship building strategies in operating practices at a high level.
2. The results of the relationship building strategies towards networks of secondary schools depended on the principle of network participation by cooperative of thinking, participation, examination, evaluation, modifications and gladness were composed of vision, mission, aim and strategies in 5 strategies; 1) The relationship building strategies planning towards network 2) The participation in networks development 3) The provision of networks services 4) the supporting from the networks and 5) The evaluation of the relationship building strategies.
3. The results of strategies' assessment, suitability and possibility of the relationship building strategies towards networks of secondary schools was at highest level.
4. The results of strategies' assessment, suitability, possibility and utility of the relationship building strategies towards networks of secondary schools was at highest level.

Keywords : Building relationships, networks

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน เป็นเครื่องมือส่งผ่านความรู้ไปสู่การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ อันนำไปสู่การพัฒนาและการปรับสภาพความเป็นอยู่ ทำให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รูปแบบการจัดการศึกษาที่ดีควรมีแนวทางที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เป็นจริง มีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม ชุมชน วัฒนธรรมประเพณีของประเทศ อันจะนำไปสู่การสร้างสมดุลต่อการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน และถือเป็นการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ประเทศชาติ เพื่อให้การศึกษาเป็นกระบวนการที่พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้เป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ดังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 80 (4) ว่ารัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน

จากสภาพการดำเนินการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับภาคีเครือข่ายในปัจจุบัน พบว่า ปัญหาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับภาคีเครือข่ายมีหลายประการด้วยกัน ได้แก่ 1) ปัญหาระหว่างผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่ายขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 2) ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือภาคีเครือข่าย เนื่องจากความขาดแคลนของโรงเรียน 3) ปัญหาเกี่ยวกับภาคีเครือข่ายไม่สามารถช่วยเหลือทางด้านทรัพยากรทั้งทางด้านงบประมาณและแรงงาน 4) ปัญหาเกี่ยวกับภาคีเครือข่ายขาดแหล่งทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมียุทธศาสตร์ในการบริหารจึงจะประสบความสำเร็จในการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการบริหารสถานศึกษาจึงสนใจและทำการศึกษาแนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องใช้ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา
3. เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา
4. เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร ได้แก่ 1. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีหลักการ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย 2. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3. การศึกษากรณีศึกษาโรงเรียนที่มีแนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายดีเด่น (Best Practice)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา จากผู้บริหาร 1 คน หัวหน้างานชุมชนและภาคีเครือข่าย 1 คน และผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 1 คน รวมจำนวน 3 คน ใน 1 โรงเรียน จำนวน 315 โรงเรียน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan และสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) จากโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก รวมจำนวนทั้งสิ้น 945 คน และการศึกษากรณีศึกษาโรงเรียนที่มีแนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายดีเด่น (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบัวเชดวิทยา อำเภอบัวเชด จังหวัดสุรินทร์ โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ และโรงเรียนหนองแวงวิทยาคม อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้แทนนักเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

ระยะที่ 1 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย สภาพปัจจุบัน ปัญหา บริบทและแนวทางในการบริหารจัดการของโรงเรียนมัธยมศึกษา และแนวคิดของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และนักเรียนเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย

ระยะที่ 2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ระดับความสอดคล้องของยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย

ระยะที่ 3 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย

ระยะที่ 4 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ระดับความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย

เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ

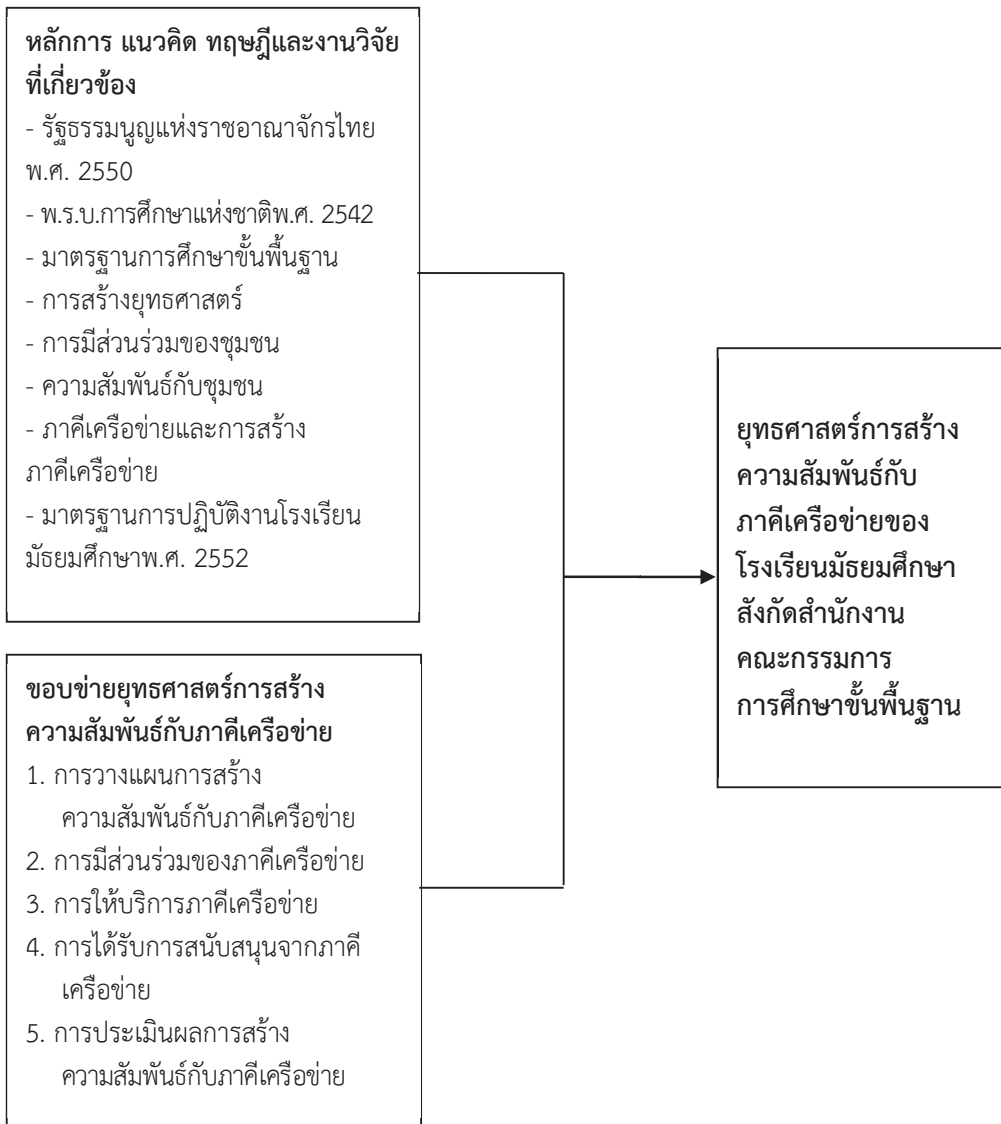
1. แบบวิเคราะห์เอกสาร เป็นแบบบันทึกข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย
3. แบบบันทึกการประชุมสนทนากลุ่ม เป็นแบบบันทึกการประชุมสนทนากลุ่มของคณะครู
4. แบบสังเกต ใช้สำหรับบันทึกการสังเกตเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย
5. แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) และความสอดคล้องของข้อคำถามกับกรอบแนวคิด แล้ววิเคราะห์หาค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) ซึ่งผลของการประเมินดัชนีความสอดคล้องได้ 0.60-1.00 และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับภาศึเครือข่าย ประกอบด้วย

1.1 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์กับภาศึเครือข่าย

1.2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการการสร้างความสัมพันธ์กับภาศึเครือข่าย โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้างานชุมชนและภาศึเครือข่าย และผู้แทน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 การศึกษากรณีศึกษาโรงเรียนที่มีแนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับภาศึเครือข่ายดีเด่น (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

และผู้แทนนักเรียน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) และการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ระยะที่ 2 สร้างยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย

2.1 สร้างยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย

2.2 ประเมินความสอดคล้องของยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายที่ประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

2.3 การสร้างและประเมินคู่มือยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย และปรับปรุง แก้ไขยุทธศาสตร์และคู่มือยุทธศาสตร์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 3 การประเมินยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย โดยประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ระยะที่ 4 นำเสนอยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย มีการดำเนินการดังนี้

4.1 การนำเสนอยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จำนวน 23 คน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านบริหารการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ครู ผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์กร ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

4.2 ปรับปรุง แก้ไข และจัดทำรายงานยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยมี ดังนี้

ระยะที่ 1 พบว่า จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์ย่อย โดยมีการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาภาคีเครือข่าย 3) ด้านการให้บริการภาคีเครือข่าย 4) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย 5) ด้านการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย และผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการปฏิบัติเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการให้บริการภาคีเครือข่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย

ระยะที่ 2 พบว่า

2.1 ยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการวางแผนการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษามีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีแนวดำเนินการ 5 ข้อ ได้แก่ 1. รวบรวมข้อมูลพื้นฐานและสภาพแวดล้อมของภาคีเครือข่ายและสถานศึกษา 2. ให้ภาคีเครือข่ายมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการวางแผน 3. แต่งตั้งผู้รับผิดชอบประสานงานกับภาคีเครือข่าย 4. ให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกับภาคีเครือข่าย และ 5. จัดเตรียมโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มีแนวดำเนินการ 10 ข้อ ได้แก่ 1. สถานศึกษาประสานงานกับภาคีเครือข่ายในการจัดกิจกรรมทางด้านศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น และด้านอื่น ๆ 2. ให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา 3. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของแต่ละชุมชนในการจัดการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง 4. ส่งเสริม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยบุคคลในภาคีเครือข่าย 5. รวบรวมข้อมูลพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น 6. ให้นักเรียนศึกษาสถานที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ของชุมชน 7. ให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น 8. สร้างแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาร่วมกับภาคีเครือข่าย 9. ให้นักเรียนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการนำเสนอแหล่งเรียนรู้ของภาคีเครือข่าย และ 10. ส่งเสริม สนับสนุน และอนุรักษ์การประกอบอาชีพท้องถิ่นของชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการให้บริการภาคีเครือข่าย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษามีความพร้อมและศักยภาพในการให้บริการแก่ภาคีเครือข่าย มีแนวดำเนินการ 6 ข้อ ได้แก่ 1. สำรวจความต้องการและความจำเป็นของภาคีเครือข่าย 2. พัฒนาสถานศึกษาให้มีความพร้อมรองรับการให้บริการแก่ภาคีเครือข่าย 3. พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีน้ำใจในการให้บริการ 4. ให้ครูและนักเรียนเข้าไปร่วมกิจกรรมของชุมชนในโอกาสต่าง ๆ 5. สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายเข้ามาศึกษาหาความรู้ทางวิชาการ และ 6. สถานศึกษาจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริม สนับสนุนประเพณี กีฬาของภาคีเครือข่าย

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างระบบการสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของสถานศึกษาจากภาคีเครือข่ายให้เข้มแข็ง มีแนวดำเนินการ 7 ข้อ ได้แก่ 1. ส่งเสริม สนับสนุนการจัดตั้งองค์กรของสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย เช่น ชมรม สมาคม 2. กำหนดแนวทางหรือรูปแบบในการขอความร่วมมือสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายในด้านต่าง ๆ 3. จัดกิจกรรมระดมทรัพยากรในโอกาสต่าง ๆ 4. ประชาสัมพันธ์ให้ภาคีเครือข่ายทราบถึงความก้าวหน้าในการพัฒนาสถานศึกษาและสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสถานศึกษา 5. เชิญผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ 6. สนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้ปกครองต่อสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และ 7. สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้นำภาคีเครือข่าย เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการประสานงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายและนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย มีแนวดำเนินการ 4 ข้อ ได้แก่ 1. แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย 2. สร้างเครื่องมือประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายให้สอดคล้องกับกิจกรรม 3. ประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายด้วยวิธีที่หลากหลาย และ 4. วิเคราะห์ผลการประเมินผลและนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย

2.2 ผลการประเมินความสอดคล้องของยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย โดยรวมอยู่ในระดับสอดคล้องมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย

2.3 ผลจากการประเมินคู่มือยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า คู่มือการใช้ยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย มีความเหมาะสมในระดับ

มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การจัดรูปแบบการพิมพ์ที่เหมาะสม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความชัดเจนของเนื้อหาที่น่าสนใจในคู่มือ

ระยะที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการวางแผนการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย และการประเมินความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินผลความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการวางแผนการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย

ระยะที่ 4 ผลจากการนำเสนอยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) โดยประเมินผลความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พบว่า การประเมินความเหมาะสมโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการวางแผนการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายและด้านการให้บริการภาคีเครือข่าย การประเมินความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย และการประเมินความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

อภิปรายผล

1. ผลจากการสังเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายสรุปได้ว่า รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐาน คุณภาพการศึกษา ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามยุทธศาสตร์ใน 5 ด้านพบว่า มีการปฏิบัติเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการให้บริการภาคีเครือข่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับพิเชษฐ คงสตรี (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาการปฏิบัติงาน ปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ผลจากการวิจัย พบว่า ความต้องการในการดำเนินงานด้านสัมพันธ์ชุมชนมีความต้องการในระดับมาก

2. ผลจากการประเมินความสอดคล้องของยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายโดยรวมอยู่ในระดับสอดคล้องมากที่สุด และผลจากการสร้างและประเมินคู่มือยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า คู่มือการใช้ยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายมีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างยุทธศาสตร์ โดยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และใช้เทคนิคการวิจัยแบบผสมคือการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ทำให้ต้องรู้ที่รู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างยุทธศาสตร์ และการสร้างยุทธศาสตร์ครั้งนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนา พัฒนพงศ์ (2546 : 30-32) ได้สรุปขั้นตอนการสร้างยุทธศาสตร์ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดพันธกิจ ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดค่านิยมร่วม ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดความสามารถหลัก ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดวัตถุประสงค์ ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดจุดมุ่งหมายเชิงกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ ขั้นตอนที่ 7 การกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จแบบสมดุล ขั้นตอนที่ 8 การกำหนดกลุ่มสัมฤทธิ์หลัก และขั้นตอนที่ 9 การแปลงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติด้วยการกำหนดรายชื่อแผนงานและโครงการ

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ จากผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินผล การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการวางแผนการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย และการประเมินความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการวางแผนการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน โดยประยุกต์แนวคิดของ นักการศึกษาหลายคน มีการกำหนดองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ไว้อย่างชัดเจน ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวดำเนินการในแต่ละยุทธศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของคณะนิติ นิธิ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในเครือข่าย จังหวัด สงขลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในเครือข่ายจังหวัด สงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ใน ระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ บทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การรับความช่วยเหลือจากชุมชน การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

4. ผลการนำเสนอยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) โดยประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์ ซึ่งผลจากการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการให้บริการ ภาคีเครือข่าย การประเมินความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย และการประเมินความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคี เครือข่ายที่สร้างขึ้นได้ผ่านกระบวนการประชุมสนทนากลุ่มและประเมินผลความเหมาะสม และความเป็นไปได้ รอบหนึ่งแล้ว จากนั้นได้ปรับปรุง เพิ่มเติมข้อบกพร่องจากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงทำให้ได้ยุทธศาสตร์ ที่มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในทางปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทัศนคติ (2549 : 97) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเป็นการร่วมมือกันของผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชน ในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยการดำเนินการนั้นมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีหลากหลายของกิจกรรมที่ทำ ซึ่งนอกเหนือจากเป็นประสิทธิภาพในการศึกษาแล้วยังสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการประเมินยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย เมื่อพิจารณาความเหมาะสมเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ดังนั้นผู้บริหารควรมีการประเมินผล ทบทวนการดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินการ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการให้บริการภาคีเครือข่าย ดังนั้นผู้บริหารควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของภาคีเครือข่ายและให้บริการในทุก ๆ ด้านแก่ภาคีเครือข่าย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้นควรมีการศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในแต่ละภูมิภาคเพื่อจะเป็นข้อมูลในการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสถานศึกษาในภูมิภาคนั้น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จทางการศึกษาของผู้วิจัย ซึ่งสำเร็จลงไปด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์และความร่วมมืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัสวภูมิ และ รองศาสตราจารย์ ดร.จิณฉัตร ปะโคทัง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องของการศึกษาให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รวมทั้งคณาจารย์ทุกท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- คะนิงนิจ กฤษนาม. การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในเครือข่ายวังจันทร์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2553.
- ทัศนาศว สว่างศักดิ์. ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2549.
- พิเชษฐ คงสตรี. การปฏิบัติงาน ปัญหา และความต้องการในการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.
- วัฒนา พัฒนพงศ์. BSC และ KPI เพื่อการเติบโตขององค์กรอย่างยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์, 2546.

ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

A Strategy of Community Participation in Educational Management of Child Development Center under Jurisdiction Local Administration

วาสิณี สารบรรณ¹

พงษ์ธร สิงห์พันธ์²

อัครวุฒิ อุทัยรัตน์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสนอยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ครู/นักวิชาการศึกษา/นักบริหารการศึกษา และคณะกรรมการศูนย์ฯ จำนวน 93 คน และศึกษาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ (Best Practice) สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 3 แห่ง โดยแยกเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ได้แก่ 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวดง อำเภอศีลาลาด จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 21 คน 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลเขมราฐ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 33 คน 3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 39 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติและค่าเฉลี่ยค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ 5 องค์ประกอบ คือวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ยุทธศาสตร์ วิธีปฏิบัติ การประเมินยุทธศาสตร์มีรายละเอียดดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การมีส่วนร่วมด้านหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ยุทธศาสตร์ที่ 2 การมีส่วนร่วมด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ยุทธศาสตร์ที่ 3 การมีส่วนร่วมด้านการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ในระดับมาก ยุทธศาสตร์ที่ 4 การมีส่วนร่วมด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในระดับมาก ยุทธศาสตร์ที่ 5 การวัดและการประเมินผลพัฒนาการเด็กอยู่ในระดับมาก และยุทธศาสตร์ที่ 6 การมีส่วนร่วมด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครอง เด็กและชุมชนอยู่ในระดับมาก สรุปผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$, $SD=0.51$)

2. การสร้างและพัฒนาคู่มือการใช้ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$, $SD=0.31$)

4. การนำเสนอและประเมินยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$, $SD=0.31$)

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชน, การจัดการศึกษา, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Abstract

The objectives of this research were to propose A strategy of community participation in educational management of child development center under jurisdiction local administration. The samples were 93 from local administration, teachers, academicians, education administrators and commission chairman and study best practices from 3 childhood development center were small size, medium size and large size include 1) Nongbuadong child development center Siralad District Sisaket Province were 21 2) Khemmaratchild development center Khemmarat District Ubonratchathani Province were 33 3) Roi-et municipality child development center Muang Roi-et District Roi-et Province were 39 commission chairmen. The research instruments consisted of questionnaires, interviews and in-depth interviews. Percentage, means, Standard Deviation and content analysis were used for analyzing the collected data.

The research findings were as follows:

1. A strategy of community participation in educational management of child development center under jurisdiction local administration yield 5 components were Vision, Mission, Goal, Strategy, process, evaluation of strategy. The sub strategies include Strategy 1) Participation in curriculum, Strategy 2) Participation in context learning, 3) Participation in development learning, Strategy 4) Participation in experience learning, Strategy 5) Evaluation of children and Strategy 6) Relation with teachers, parents, child and community. The result of participation at a high level all. ($\bar{X}$ = 4.25, SD = 0.51)
2. The construction of guidebook for use A strategy of community participation in educational management of child development center under jurisdiction local administration by experts with suitability and possibility in the high level. ($\bar{X}$ = 4.22, SD = 0.31)
3. The proposition and evaluation of overall suitability and possibility of the created A strategy of the created A strategy of community participation in educational management of child development center under jurisdiction local administration resulted in the high level. ($\bar{X}$ = 4.22, SD = 0.31)

Keywords : A Strategy of Community participation, educational management, child development center under jurisdiction local administration

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 289 ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ คำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 41 บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการ

ภายในท้องถิ่นพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 มาตรา 19 (9) บัญญัติให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา และมาตรา 17 (6) บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา (มหกรรมการจัดการศึกษาท้องถิ่น 2552 : 21) ยุทธศาสตร์เปรียบเสมือนตัวขับเคลื่อนที่มีความ สำคัญมากในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนได้เสียในสถานศึกษา จะต้องมีความมุ่งมั่นและความรับผิดชอบร่วมถึงการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันทำความเข้าใจ และสามารถใช้อยุทธศาสตร์ที่กำหนด ไปใช้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่วางไว้จนประสบความสำเร็จมุ่งไปสู่การดำเนินตามยุทธศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

Erin and Stephanine (2000 : 367-374) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาระดับปฐมวัย พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาระดับปฐมวัยมี 3 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่บ้าน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียน และการเข้าร่วมประชุมของโรงเรียน และผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูงกว่า จะเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาน้อยกว่า สอดคล้องกับ Miller (2002 : 475) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐสเตอร์เจียน ผลการวิจัยพบว่า การติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับคณะกรรมการสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพ และยังพบว่า โรงเรียนประถมศึกษายังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความคณะกรรมการสถานศึกษามารับผิดชอบการจัดการศึกษาร่วมกับครู

ด้วยวิถีชีวิตของทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา ศิลปวัฒนธรรมและจริยธรรม ซึ่งมีผลต่อคุณภาพของสังคม ชุมชนครอบครัวและสิ่งแวดล้อม มีผลกระทบต่อกันและกันต่างมีกระบวนการวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงโดยไม่มีการหยุดนิ่ง ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยเฉพาะเด็กๆ คำว่า “ครอบครัว” ซึ่งนอกจากมีพ่อแม่ลูกแล้ว อาจมีปู่ย่า ตายาย และญาติ อาศัยร่วมอยู่ด้วย ปัจจุบันได้ประสบความสำเร็จอย่างมากกับการให้การเลี้ยงดูเด็กด้วยเงื่อนไขของเวลาและสภาพความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ชุมชนให้ความร่วมมือน้อย เพราะไม่มีเวลา เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม ที่เปลี่ยนแปลงไป และไม่มีความรู้ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งจะต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล และจะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมพัฒนา โดยจิตอาสาจริงๆ เพราะไม่มีคำตอบแทนเป็นการยากที่จะได้รับการร่วมมือเท่าที่ควร นอกจากที่กล่าวมานี้ ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการนำไปสู่การปฏิบัติการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาไม่ชัดเจน เพราะฉะนั้น จึงต้องมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียอย่างเป็นรูปธรรมโดยแท้จริง

จากเหตุผลที่กล่าวมาและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เหมาะสมโดยเน้นกระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นทั้งในส่วนของผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่นที่เหมาะสมตามความพร้อมและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำพาและพัฒนาศักยภาพคนของท้องถิ่นให้มีคุณภาพตลอด จนการวางแผนและส่งเสริมในการพัฒนาการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาในระดับปฐมวัยให้ประสบผลสำเร็จได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อสร้างและพัฒนายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อนำเสนอและประเมินยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้ยึดกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย

1. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 1) ความหมายและการบริหารจัดการยุทธศาสตร์ 2) หลักการและกระบวนการยุทธศาสตร์ 3) ยุทธศาสตร์เพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และ 4) ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษา
2. กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ จากกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและสรุปสาระสำคัญที่นำมาใช้ คือ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) ยุทธศาสตร์ และ 5) การลงมือปฏิบัติ
3. กรอบแนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) ความหมายของการมีส่วนร่วม 2) ลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วมและ 3) กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
4. กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมด้านหลักสูตร 2) การมีส่วนร่วมด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) การมีส่วนร่วมด้านการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ 4) การมีส่วนร่วมด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 5) การมีส่วนร่วมด้านการวัดและการประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย และ 6) การมีส่วนร่วมด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครอง เด็กและชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มาโดยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายตามเกณฑ์คัดเลือกดังนี้ ผู้บริหารท้องถิ่น, ครู/นักวิชาการศึกษา/นักบริหารการศึกษา และคณะกรรมการศูนย์ฯ โดยแยกเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้รับรางวัล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 แห่ง โดยแยกเป็นศูนย์ฯ ขนาดเล็ก จำนวน 1 แห่ง รวม 21 คน ขนาดกลาง จำนวน 1 แห่ง รวม 33 คน ขนาดใหญ่ จำนวน 1 แห่ง รวม 39 คน รวมทั้งสิ้น 93 คน ขั้นตอนที่ 2 สร้างและพัฒนายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนทนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน และขั้นตอนที่ 3 นำเสนอและประเมินยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 21 คน

เครื่องมือและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ 2) แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (Best Practice) ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหารท้องถิ่น, ครู/นักวิชาการศึกษา/นักบริหารการศึกษา, คณะกรรมการศูนย์ฯ วิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติโดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) แบบประเมินร่างยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมฯ (Focus Group) โดยผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 4) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมฯ (Connoisseurship) โดยอิงผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหา ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสรุปผลดังนี้ ผลจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการศึกษาองค์ประกอบของ ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ทำให้ได้แนวคิดและข้อมูลเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบมี 6 ด้านประกอบด้วย การมีส่วนร่วมด้านหลักสูตร การมีส่วนร่วมด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมด้านการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การมีส่วนร่วมด้านการวัดและการประเมินพัฒนาการเด็ก และการมีส่วนร่วมด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครอง เด็กและชุมชน ซึ่งได้จากการสังเคราะห์แนวคิดของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 2547 : 5-7) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น 2553 : 3-4) มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย (สำนักงานคณะกรรมการ การการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2554 : 16-17) การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ.2552-2561) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2552 : ก) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 (กระทรวงศึกษาธิการ 2553 : 7-9) แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2553 : 7-9) มาตรฐานการศึกษา

ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : การศึกษาปฐมวัยรอบที่ 3 (พ.ศ.2554-2558) (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน 2554 : 2) แนวคิดของเฟรเดริค วิลเฮลมเฟรอบเอล (Friedrich Wilhelm Frobel) แนวคิดการบริหารโรงเรียนปฐมวัยโดยนวัตกรรมการศึกษาปฐมวัยการศึกษาออลดอร์ฟ (Waldorf Education) รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 11 พ.ศ.2552-2559

นอกจากนี้ยังพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการดำเนินการสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมด้านการวัดและการประเมินพัฒนาการเด็ก การมีส่วนร่วมด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครอง เด็กและชุมชน การมีส่วนร่วมด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมด้านหลักสูตร และการมีส่วนร่วมด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเด็กปฐมวัยยังเป็นเด็กเล็กที่ก้าวสู่การเรียนรู้นอกบ้านเป็นครั้งแรก เป็นช่วงที่ผู้ปกครองเป็นห่วงและเอาใจใส่มาก และการเรียนรู้จะต้องเชื่อมต่อเชื่อมโยงระหว่าง สถานศึกษาและครอบครัวเพื่อให้การเรียนรู้ของเด็กนั้นต่อเนื่องสามารถเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริงที่บ้านได้ด้วยระดับการปฏิบัติของการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครอบครัวของเด็กจึงมีคะแนนสูงสุดอันดับแรกซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัด

การศึกษา กำหนดสาระที่สำคัญ 2 ส่วน ดังนี้ 1) การศึกษาเป็นสิทธิของผู้เรียน เดิมมีความเชื่อว่า การศึกษาเป็นสิทธิของสถาน ศึกษาว่าจะจัดอย่างไรย่อมได้ เมื่อผู้ปกครองนำลูกหลานไปเข้าโรงเรียนจะต้องอ้อนวอนขอเข้าและจ่ายเงินค่าเข้าเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ระบุไว้ชัดเจนว่า การศึกษาเป็นสิทธิของผู้เรียนมิใช่สิทธิของครูหรือผู้จัดการ อย่างที่เคยเป็นมาในอดีต 2) การจัดการศึกษาแต่เดิมจะขึ้นอยู่กับคนเพียงไม่กี่คนเท่านั้น ขณะนี้ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ระบุไว้ว่าทุกฝ่ายในสังคมจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อสามารถให้การศึกษากับคนทุกประเภทได้ เพราะฉะนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง จึงมีบทบาทและมีโอกาสไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้บุตรหลานของตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่ง แก้วแดง (2544 : 4-5) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง ประกันคุณภาพการศึกษาทุกคนทำได้ไม่ยาก พบว่า การเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง สามารถจัดการศึกษาภายในครอบครัวได้เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่เรียกว่า Home School คือ ผู้ปกครองทุกคนสามารถจัดการศึกษาให้กับลูกหลานที่บ้านได้ หากเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนการศึกษาภาคบังคับกับพ่อแม่ ผู้ปกครองต้องเปิดติดต่อประสานงานกับสถานศึกษาแห่งใดแห่งหนึ่งเพื่อปรึกษาหารือ หาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา Home School ที่จะทำได้มี 2 รูปแบบ 1) ผู้ปกครองที่มีความพร้อมสามารถจัดการศึกษาได้เองทุกอย่างโดยจัดทุกวิชาเพียงแต่รายงานการประเมินให้กับสถานศึกษาที่ได้ประสานไว้ให้เป็นผู้ดูแลหรือเป็นผู้ช่วยเหลือและได้ตระหนักไว้ว่ารายงานหรือประเมินผลภาคเรียนละครึ่งหรือปีละครั้ง 2) ผู้ปกครองจะจัดการศึกษาให้เฉพาะวิชา ที่มีความถนัดและสามารถทำได้ ส่วนวิชาที่ผู้ปกครองไม่ถนัด เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิชาอื่น ๆ ให้สถานศึกษาเป็นผู้จัดให้

2. ผลการสร้างยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา มุ่งองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ 5 องค์ประกอบ คือวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ยุทธศาสตร์ วิถีปฏิบัติ และยุทธศาสตร์ที่ได้มีทั้งหมด 6 ด้าน ซึ่งการประเมินยุทธศาสตร์มีรายละเอียดดังนี้ยุทธศาสตร์ที่ 1. การมีส่วนร่วมด้านหลักสูตรมีทั้งหมด 5 แนวดำเนินการ, ยุทธศาสตร์ที่ 2. การมีส่วนร่วมด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีทั้งหมด 5 แนวดำเนินการ, ยุทธศาสตร์ที่ 3. การมีส่วนร่วมด้านการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ มีทั้งหมด 5 แนวดำเนินการ, ยุทธศาสตร์ที่ 4. การมีส่วนร่วมด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ มีทั้งหมด 5 แนวดำเนินการ, ยุทธศาสตร์ที่ 5. การมีส่วนร่วมด้านการวัดและการประเมินผลพัฒนาการเด็ก มีทั้งหมด 5 แนวดำเนินการและยุทธศาสตร์ที่ 6. การมีส่วนร่วมด้านการสร้างความ สัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครอง เด็กและชุมชนมีทั้งหมด 6 แนวดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของภรณ์ หะวานนท์ และคนอื่นๆ (2543 : ก-ง) ศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน พบว่า ความสำเร็จของการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนยังมีขอบเขตจำกัดอยู่เฉพาะการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการแสวงหาทรัพยากร ด้านวัตถุและโรงเรียนและร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นเป็นครั้งคราว และคณะกรรมการโรงเรียนยังไม่สามารถสร้างกลไกให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาการให้มีส่วนร่วมในการพิจารณาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตร การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัย ของวิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พบว่า ยุทธศาสตร์การดำเนินงานสู่ผลสำเร็จ ของการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่เน้นคุณภาพทั้งองค์กร ยุทธศาสตร์การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม ยุทธศาสตร์การมอบงาน

ยุทธศาสตร์การกำกับติดตามงาน ยุทธศาสตร์การใช้เทคโนโลยี ยุทธศาสตร์การระดมทรัพยากร ยุทธศาสตร์การประสานงาน และยุทธศาสตร์การบูรณาการสอดคล้องกับ Redephy (2003 : 3348) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในมลรัฐ นิวฟันด์แลนด์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษา เข้ามามีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม และร่วมรับผิดชอบในการจัดการ ศึกษาเป็นอย่างมาก ผู้สอดคล้องกับ Johannes (1992 : 124-131) ได้ศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การจัดการในโรงเรียน พบว่า กลยุทธ์ในการบริหารจัดการนั้น เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง ที่ควรนำมาใช้ในการบริหาร การนำกลยุทธ์มาใช้วางแผนในอนาคต คือ การใช้ทักษะการบริหารจัดการในอนาคต เพื่อจะใช้กลยุทธ์มาวางนโยบายและเป้าหมายบริหารงานให้ประสานและสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้สอดคล้อง กับ Macon (1999 : 4) ได้ทำการวิจัยเรื่องพัฒนาการและความสามารถทางด้านวิชาการของเด็กอนุบาล ในโรงเรียนที่อยู่ในเขตเมือง พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่เพิ่มขึ้น และระดับความร่วมมือของผู้ปกครอง ที่สูงขึ้นส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการในด้านการสื่อสารด้านทักษะ การปฏิบัติกิจวัตรด้านสังคม และด้านร่างกาย รวมทั้งความพร้อมทางด้าน การเรียน คือ วิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์การใช้ภาษาสังคมและร่างกายเพิ่มขึ้นทุกด้าน

3. ผลการตรวจสอบยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ความเหมาะสม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ยุทธศาสตร์ มีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา มีความเหมาะสม ในระดับมาก รองลงมาคือแนวดำเนินงานที่ระบุไว้ในยุทธศาสตร์มีความเหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติได้ และยุทธศาสตร์ได้ระบอบองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ได้ชัดเจน มีความเหมาะสมในระดับมาก ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือยุทธศาสตร์สามารถนำไปใช้ในสถานศึกษาจริงได้ ยุทธศาสตร์นี้เป็นที่ ยอมรับได้มีความเป็นไปได้ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะนำยุทธศาสตร์นี้ไปใช้ ความเป็น ประโยชน์อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การนำยุทธศาสตร์นี้ไปใช้จะทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความมั่นใจใน การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมากขึ้น และข้อมูลที่ได้จากยุทธศาสตร์นี้ จะเป็นแนวทางการจัด การศึกษาปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความเป็นประโยชน์ในระดับมาก และการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นี้มีความ ชัดเจน

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของคู่มือยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการจัดการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเหมาะสมของรูปแบบและการพิมพ์มีความเหมาะสม มีความเหมาะสมในระดับมากรองลงมาคือเนื้อหาที่น่าสนใจ ในคู่มือยุทธศาสตร์ครอบคลุมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและคู่มือยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษา มีประโยชน์มีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของจิระ พระสุพรรณ (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กสู่ความเป็นเลิศ พบว่า 1) โรงเรียนขนาดเล็กมีการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม ในระดับมาก 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กสู่ความเป็นเลิศด้านการบริหารจัดการด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดด้านสอดคล้องกับผลการศึกษา ของสวาสสฎิพร แสนคำ (2557 : 118-120) ที่ทำการศึกษานาตภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในบริบทประชาคมอาเซียนมี 12 ด้าน โดยด้านแนวโน้มความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด จำนวน 9 ด้าน และผลการประเมินนาตภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในบริบทประชาคมอาเซียนต่อผู้ทรงคุณวุฒิปรากฏว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกับแนวโน้มความเป็นไปได้ทั้งระดับมากที่สุด และระดับมากที่สุดด้าน โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมควรจัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษาระดับปฐมวัยควรมีหลักสูตรที่มีความเป็นท้องถิ่นและมาตรฐานสากลในประชาคมอาเซียน และสอดคล้องกับ ขาวนคิต มะเสนะ (2554 : 100 -120) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง แผนการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากและผลการประเมินรูปแบบมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำไปใช้ดังต่อไปนี้ 1) จากผลการวิจัย ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ดังต่อไปนี้ (1) การมีส่วนร่วมด้านหลักสูตร (2) การมีส่วนร่วมด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (3) การมีส่วนร่วมด้านการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ (4) การมีส่วนร่วมด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (5) การมีส่วนร่วมด้านการวัดผล และการประเมินผลพัฒนาการเด็ก และ (6) การมีส่วนร่วมด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครอง เด็กและชุมชน สถานศึกษาสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษาปฐมวัย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ ผู้บริหาร ท้องถิ่น, ครู/บุคลากรทางการศึกษา, คณะกรรมการศูนย์ฯ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย 2) ควรมีการนำยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาของท้องถิ่นกับบริบทสถานศึกษาตามความต้องการและความเหมาะสมจนสามารถพัฒนาต่อยอด ไปสู่ความสำเร็จได้

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความเมตตากรุณาจาก อาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อศวฤทธิ์ อุทัยรัตน์ รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง และ ดร.สิทธิชัยดีสัน ที่กรุณาให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำให้กำลังใจและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนเป็น วิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ ผู้วิจัยซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของท่านอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณ ในความกรุณาเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.

กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย, 2553.

_____. คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2546 (สำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี) สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย, 2546.

_____. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย, 2553.

_____. มหกรรมการจัดการศึกษาท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย, 2553.

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรก่อนประถมศึกษาพุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2540.

_____. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2553.

_____. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับเป็นกฎหมาย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2540.

จีระ พระสุพรรณ. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กสู่ความเป็นเลิศ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2555.

ชวนคิด มะเสนา. รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2554.

ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่. “ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการศึกษาสถานศึกษาที่มีคุณภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัด,” วารสารบริหารการศึกษাবัณฑิต. 13,3 (มิถุนายน-กันยายน 2556) : 117.

นภาพรณ หะวานนท์ และคนอื่นๆ. “การศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน,” ใน โครงการปริญญาเอกพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. หน้า 14-15 กรุงเทพฯ : สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2543.

มันทนา นิตะอินทร์. “สภาพและปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี,” วารสารบริหารการศึกษาวัณฑิต. 14,1 (ตุลาคม 2556-มกราคม 2557) : 139.

วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

สวสฎิพร แสนคำ. อนาคตภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในบริบทประชาคมอาเซียน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2557.

Erin, John, And T Stephanie. “Family Involvement Questionnaire : A Multivariate Assessment of Family Participation in Early Childhood Education,” *Journal of educational Psychology*. 92 (June 2000) : 367-376.

- Johaness, PotgieterMarthenus. **Strategic Management in School**. Master Thesis (M.ED)
University of Pretoria (South Africa), 1992.
- Macon, R.A. "Positive Relationships between Parent School Involvement and Public School
Inner-city," **School Psychology Review**. 28, 3 (January 1999) : 64-65.
- Miller, Evan Hung. "School Councils : The Reality and The Dream," **Dissertation Abstracts
International**. 34 (April 2002) : 475-476.
- Redephy, Frederick David. "School-Based Management for Small School in Southland and
Labrador," **Dissertation Abstracts International**. 57 (February 2003) : 3348.

รูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยการอาชีพ

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

The Administrative Model for the Internal Quality Assurance of the Vocational Colleges under the Office of the Vocational Education Commission

ศรดา ชิตเชื้อ¹

เสนอ ภิรมจิตรผ่อง²

อนุศักดิ์ เกตุสิริ³

สุวิมล โพธิ์กลิ่น⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและประเมินรูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยการอาชีพสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร 88 คน และศึกษารูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยการอาชีพจากสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี 3 แห่ง โดยทำการเก็บข้อมูลจากหัวหน้างานประกันคุณภาพ และผู้บริหาร 6 คน การสร้างคู่มือได้รับการประเมินความเหมาะสมโดยการประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา 19 คน และขั้นสุดท้ายประเมินรูปแบบและคู่มือด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความมีประโยชน์โดยการประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา 21 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของรูปแบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบและมี 26 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) ด้านบริบทมีองค์ประกอบย่อย 13 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างการบริหารงาน คุณภาพการให้บริการ กลยุทธ์ รูปแบบการบริหารงาน ระบบการบริหารงาน ค่านิยมร่วม ทักษะของผู้บริหารและครู คุณลักษณะและบุคลากร การบ่งชี้และแนวทางได้รับความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ สังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมือง 2) ด้านปัจจัยนำเข้ามีองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมด้านคน หลักสูตร วัสดุ อุปกรณ์ การระดมทรัพยากร การบริหารงาน 3) ด้านกระบวนการมีองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผนแบบมีส่วนร่วม การดำเนินงาน การวิเคราะห์ระบบ การพัฒนาและการจัดการความรู้ 4) ด้านผลผลิตมีองค์ประกอบย่อย 2 ด้าน ได้แก่ คุณภาพผู้เรียนและคุณภาพสถานศึกษา 5) ด้านผลลัพธ์มีองค์ประกอบย่อย 1 ด้าน ได้แก่ ผลกระทบที่เกิดจากผลผลิตสถานศึกษา ด้านผู้เรียน และนวัตกรรม และ 6) ข้อมูลย้อนกลับมีองค์ประกอบย่อย 2 ด้าน ได้แก่ ข้อมูลย้อนกลับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ และแนวทางสื่อสารข้อมูลย้อนกลับ ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพ

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

⁴ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ภายในของวิทยาลัยการอาชีพสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมความเป็นไปได้ และควมมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพภายใน

Abstract

The research aimed to construct and evaluate the administrative model for the internal quality assurance of the vocational colleges under the Office of the Vocational Education Commission. It also studied the administrative model for the internal quality assurance of three vocational colleges with the best practices. Data were gathered from the heads in charge of the quality assurance and six administrators. A manual was evaluated for its suitability by 19 experts and 21 experts evaluated the final stages of the model in light of suitability, possibility and usefulness. The research instruments were a questionnaire, in-depth interviews and an evaluation forms. Statistics used in data analysis was mean, standard deviation, percentage and content analysis.

The research findings were as follows:

The administrative model for the internal quality assurance of the vocational colleges under the Office of the Vocational Education Commission had six main components and twenty-six sub-components. 1) Context had 13 sub-components: administrative structure, service, quality, strategies, administrative systems, common values, skills of administrators and teachers, characteristics and personnel, indication and guidelines, guidelines for cooperation, society, technology, economy and politics. 2) Input had 4 sub-components: preparation of people, curriculum, materials and equipment, resources and administration. 3) process had 4 sub-components: participatory planning, implementation, analysis of systems, knowledge development for management. 4) Output 2 sub-components: quality of learners and education. 5) Results 1 sub-components: impact of learners and innovation. 6) Feedback 2 sub-components: feedback from stakeholders, guidelines for feedback. The evaluation showed that the administrative model for the internal quality assurance in the study was found to be suitable, possible and useful at the highest level.

Keyword : Administrative Model for the Internal Quality Assurance

บทนำ

ประเทศไทยเป็นสังคมย่อยสังคมหนึ่งในสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่ย่อมได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ประชากรในประเทศไทยจะต้องสามารถที่จะเรียนรู้และจะอยู่ร่วมในโลกใบนี้ได้อย่างชาญฉลาด ด้วยกลไกของการศึกษา อย่างไรก็ตามในด้านของการศึกษา ก็ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงนี้ เช่นเดียวกันและมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไม่หยุดยั้ง ใน 20 ปีข้างหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การเมืองการปกครอง รวมทั้งประชากรในยุคโลกาภิวัตน์ (พินสุตา สิริธรรังศรี 2551 : 54) การศึกษาเป็นรากฐานในการพัฒนาคุณภาพประชาชนให้ได้ศักยภาพสร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงของชาติ รัฐจึงต้องมีหน้าที่จัดการศึกษาและส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานของสังคมมาร่วมจัดการศึกษา ซึ่งรัฐได้บัญญัติพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2553) เป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษา ทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา มีสาระสำคัญทั้งสิ้น 9 หมวด โดยเฉพาะหมวดที่ 4 ว่าด้วยแนวทางในการจัดการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา (รุ่ง แก้วแดง 2544 : 111-112) เพราะสาระของหมวดครอบคลุมหลักการ สาระ และกระบวนการจัดการศึกษาที่เปิดกว้างให้แนวทางการมีส่วนร่วม สร้างสรรค์ วิสัยทัศน์ใหม่ทางการเรียนการสอน และสาระการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีภูมิคุ้มกัน ก้าวสู่สังคมฐานความรู้ เสริมสร้างสุขภาวะคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจ และเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2555 : 76)

การจัดการศึกษาในประเทศไทยที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน จากรายงานของหลายหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ พบว่า คุณภาพการศึกษายังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ แม้จะมีการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ถือว่าเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรก ซึ่งตราขึ้นด้วยเหตุผลที่ว่า การศึกษาของชาติซึ่งมองไปที่คุณภาพของเด็ก นักเรียน นิสิต นักศึกษา ว่าสู่ประเทศเพื่อนบ้านหรือประเทศอื่น ๆ ในโลกไม่ได้ โดยพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มีเจตนารมณ์เพื่อปฏิรูปการศึกษาของชาติ ให้มีคุณภาพทัดเทียมนานาชาติอารยะประเทศ มีศักยภาพในการแข่งขันในเวทีโลกสูง แต่เวลาปฏิรูปการศึกษาผ่านไปกว่าทศวรรษ คุณภาพการศึกษายังไม่ดีขึ้นเท่าที่ควร ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ติดตามผลการปฏิรูปการศึกษา 9 ปีที่ผ่านมา พบว่า ในด้านผู้เรียนและสถานศึกษา มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ประเมินของ สมศ. ในรอบแรก และพบว่า สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนในวิชาหลัก ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาและอุดมศึกษายังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ขาดทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น อย่างไรก็ตามในการประเมินของ สมศ. รอบ 2 พบว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 22,425 แห่ง มีถึง ร้อยละ 79.7 ที่ได้มาตรฐาน และร้อยละ 20.3 ที่ต้องได้รับการพัฒนา

องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นการพัฒนาองค์ความรู้ในรูปแบบหนึ่ง ที่ต้องการให้องค์กรก้าวไปสู่ความสำเร็จได้ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของภาคราชการ รัฐวิสาหกิจ และธุรกิจเอกชน สามารถประยุกต์ใช้ร่วมกับระบบการพัฒนาองค์กรรูปแบบอื่น ๆ เพราะมีลักษณะเป็นการพัฒนาองค์การให้เทียบพร้อมไปด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และให้บรรลุความสำเร็จในระบบการบริหารเชิงคุณภาพรวม (วีรวิธ มาฆะศิริานนท์ 2540 : 3) โรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่ทำหน้าที่จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและ

สังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสถานะแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข Kleiner (1994 : 41) กล่าวถึงความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ว่า สถาบันการศึกษาก็เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้โดยพิจารณาจากคุณลักษณะต่อไปนี้ คือต้องสร้างโอกาสเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ใช้การเรียนรู้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์การเชื่อมโยงการปฏิบัติงานของบุคลากรกับการปฏิบัติงานขององค์การ สนับสนุนการค้นคว้า สืบสวนสอบสวนและการสนทนาให้บุคลากรแบ่งปันความรู้อย่างเปิดเผยและกล้าเสี่ยง คำนึงถึงการใช้สถานะปัจจุบันเป็นฐานในการเปลี่ยนแปลง ตระหนักถึงความสำคัญและปฏิสัมพันธ์

ในปัจจุบันโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมีภาระความรับผิดชอบงานของแต่ละฝ่ายที่ชัดเจนก็จริง แต่ในการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะร่วมกันยังมีน้อย และการพัฒนาองค์การยังขาดความต่อเนื่อง ขาดความเท่าทันต่อสถานะการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขัน การมีองค์การแห่งการเรียนรู้นี้จะทำให้องค์การและบุคลากร มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพโดยมีการเชื่อมโยงรูปแบบของการทำงานเป็นทีม (Team Working) สร้างกระบวนการในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเตรียมรับกับความเปลี่ยนแปลง เปิดโอกาสให้ทีมงานและมีการให้อำนาจในการตัดสินใจ (Empowerment) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการคิดริเริ่ม (Initiative) และการสร้างนวัตกรรม (Innovation) ซึ่งจะทำให้เกิดองค์การที่เข้มแข็ง พร้อมเผชิญกับสถานะการแข่งขัน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดขององค์การแห่งการเรียนรู้เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับ ส่งผลต่อการพัฒนาการของบุคคลและกลุ่มคนในองค์การ ไม่ว่าจะเป็นครู อาจารย์ นักเรียน ตลอดจนผู้บริหาร จะได้รับรู้ข่าวสาร สามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งมีการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ และสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลในสังกัดให้มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดการเรียนรู้ของบุคคล ทีมงานและกลุ่ม ภายในองค์การมีการเพิ่มพูนความสามารถในการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้องค์การไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ว่าควรจะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ข้อเสนอแนะ และประเมินแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารและครู โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สภาพปัจจุบัน ปัญหา ข้อเสนอแนะ และประเมินแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ยึดกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ของ Senge (1990 : 6-10)
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพองค์กร
3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยศึกษาเกี่ยวกับความหมายของมัธยมศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ลักษณะของมัธยมศึกษา และประวัติการมัธยมศึกษาไทยและวิวัฒนาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารและครู โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนการวิจัย ดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แล้วสร้างแบบสอบถามเพื่อสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ รวมทั้งการศึกษา Best Practice แล้วสรุปแนวคิดที่ได้จากการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยที่สำคัญ คือ 1) ร่างแนวทางโดยฐานข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ในขั้นตอนที่ 1 2) ประเมินองค์ประกอบหลัก/องค์ประกอบย่อยโดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน 3) ปรับปรุงแนวทางจากการแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และ 4) สร้างคู่มือแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีขั้นตอนการดำเนินการโดยการจัดประชุมปรึกษาพิจารณาตามกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 19 คน ด้วยการนำผลการวิจัยที่ปรับปรุงแล้วจากขั้นตอนที่ 2 สู่การปรึกษาพิจารณา เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มี 5 ด้านประกอบด้วย 1) ด้านความรู้เฉพาะ 2) ด้านรูปแบบวิธีคิด 3) ด้านการมีส่วนร่วม 4) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และ 5) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ มีองค์ประกอบของแนวทางการพัฒนา 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) แนวทางการพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 4) การประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ

ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของระดับการปฏิบัติขององค์การแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการดำเนินการสูงสุด ได้แก่ ด้านความรู้เฉพาะ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และด้านการคิดอย่างเป็นระบบ รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม และด้านรูปแบบวิธีคิด ตามลำดับ

ผลการศึกษาโรงเรียนต้นแบบ 3 แห่ง โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า องค์ประกอบของแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ มี 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความรู้เฉพาะ ด้านรูปแบบวิธีคิด ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และด้านการคิดอย่างเป็นระบบ

2. ผลการสร้างแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ มีองค์ประกอบของแนวทางการพัฒนา 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย แนวทางการพัฒนาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ จากการประชุมอิงผู้ทรงคุณวุฒิ ของผู้มีส่วนได้เสียจำนวน 19 คน มีผลการประเมินแนวทางโดยวิพากษ์พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และความเหมาะสมของคู่มือแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้านมีความเหมาะสมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในประเด็นความหมายของการจัดการ วัตถุประสงค์ของการจัดการ ขอบข่ายการจัดการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและการศึกษาองค์ประกอบของแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ทำให้ได้แนวคิดและข้อมูลเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบ มี 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความรู้เฉพาะ ด้านรูปแบบวิธีคิด ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของ Senge (1990 : 6-10) นอกจากนี้ยังพบว่าระดับการปฏิบัติขององค์การแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีการดำเนินการสูงสุด ได้แก่ ด้านความรู้เฉพาะ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และด้านการคิดอย่างเป็นระบบ รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม และด้านรูปแบบวิธีคิด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากองค์การที่จะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ จะต้องเป็นองค์การที่เอื้อให้บุคคลในองค์การ มีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยใช้แนวทางการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของบุคลากรทุกคนในองค์การ กระตุ้นให้เกิดการพัฒนา ร่วมกันในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นอย่างจริงจัง มีการแบ่งปันและมีการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันอย่างเป็นเครือข่ายท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่วิสัยทัศน์แห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน และเต็มไปด้วยจิตสำนึกที่ดีของบุคลากรทั่วทั้งองค์การ ระดับการปฏิบัติขององค์การแห่งการเรียนรู้ ด้านความรู้เฉพาะ กับด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม จึงมีคะแนนสูงสุดอันดับแรก ดังนั้น บุคลากรที่จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้นั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ

มีแรงจูงใจ มีเจตคติที่ดีในการทำงาน และรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมคิด สร้อยน้ำ (2547 : 140) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ มานิต เขียวศรี (2554 : ค) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในโครงการโรงเรียนในฝัน รุ่นที่ 1- 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา ในโครงการโรงเรียนในฝัน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีระดับการพัฒนาปัจจัยทางการบริหาร และระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

2. ผลการสร้างแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ มีองค์ประกอบของแนวทางการพัฒนา 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย แนวทางการพัฒนาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งมีความสอดคล้องกับอนันต์ หอมพิกุล (2554 : 112) ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการดำเนินการส่งเสริมวิทยาลัยสารพัดช่างให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ พบว่าองค์การแห่งการเรียนรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญที่จะส่งเสริมให้ครูและบุคลากรวิทยาลัยสารพัดช่างให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ คือ มีความรู้เกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ มีวิสัยทัศน์ร่วม มีความรอบรู้แห่งตน มีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม มีรูปแบบความคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง มีการคิดอย่างเป็นระบบ และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับมานิต เขียวศรี (2554 : 98) ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร ด้านภาวะผู้นำ ด้านยุทธศาสตร์ ด้านระบบการบริหารจัดการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม ด้านการจัดการความรู้และด้านการพัฒนาทีมงาน

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับดุริยะ จันท์ประจักษ์ (2553 : 279) ทำการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้ในการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติจากผู้เชี่ยวชาญพบว่ายุทธศาสตร์การบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษควรสร้างความตระหนัก ความเข้าใจ ให้ความรู้ สร้างความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้การดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาเป็นไปในทิศทางเดียวกันให้เกิดประสิทธิภาพ
2. ควรสร้างแบบวัดและประเมินตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้กำหนดเป็นมาตรฐานและตัวชี้วัดที่สามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์ประเมินความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนุศักดิ์ เกตุสิริ และรองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัครภูมิ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความกรุณาในการให้ข้อมูล และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการวิจัย คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีของงานวิจัยฉบับนี้ขอมอบบูชาพระคุณบิดา-มารดา และพระคุณของครู-อาจารย์ทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555.

ดุริยะ จันทรประจำ. **ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2553.

พินสุดา สิริธรรี. **ยุทธศาสตร์และมาตรการในการนำประเทศไทยเข้าสู่สังคม-เศรษฐกิจฐานความรู้**. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551.

มานิต เขียวศรี. **ปัจจัยที่สัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2554.

รุ่ง แก้วแดง. **ประกันคุณภาพการศึกษา : ทุกคนทำได้ไม่ยาก**. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2544.

วีรุธ มาชะศิริานนท์. **วินัย 5 ประการ พื้นฐานองค์กรแห่งการเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท, 2540.

สมคิด สร้อยน้ำ. **การพัฒนาตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.

อนันต์ หอมพิกุล. **รูปแบบการดำเนินการส่งเสริมวิทยาลัยสารพัดช่างให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2554.

Kleiner, R. **Management**. 7th ed. Boston : Houghton Mifflin, 1994.

Senge, P. M. **The Fifth Discipline: The art and Practice of the Learning Organization**. New York : currency Doubleday, 1990.

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิผล

Knowledge Management Model of Primary Education

Area offices Effectiveness

สาธิต รัตน์โสกา¹

จินฉัตร ปะโคทั้ง²

พงษ์ธร สิงห์พันธ์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแบบการจัดการความรู้กระบวนการบริหารความรู้ของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิผล และ2) วิเคราะห์แบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิผล โดยใช้เทคนิคแบบเดลฟาย (Delphi) ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยศึกษาจากประชากรที่เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 3 กลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 เป็นผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 8 คน กลุ่มที่ 2 เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการความรู้และทำการสอนในคณะครุศาสตร์ จำนวน 8 คน และกลุ่มที่ 3 เป็นผู้บริหารส่วนราชการระดับกรม จำนวน 8 คน รวมจำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามจำนวน 3 ฉบับ ประกอบด้วย ฉบับที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open-ended Form) ใช้สอบถามรอบที่ 1 ฉบับที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ซึ่งข้อความได้มาจากการวิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญจากการสอบถามในรอบที่ 1 และฉบับที่ 3 มีลักษณะเช่นเดียวกับฉบับที่ 2 แต่จะแสดงค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของคำตอบของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดรวมทั้งคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านลงในแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์เนื้อหาและแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าฐานนิยม ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษา รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิผล มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดโครงสร้างการจัดการความรู้ 2) ด้านภารกิจการจัดการความรู้ 3) ด้านเทคโนโลยีการจัดการความรู้ 4) ด้านบุคลากรการจัดการความรู้
2. การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิผลประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน 1) ด้านโครงสร้างการจัดการความรู้ ประกอบด้วย มินโยบาย รูปแบบโครงสร้าง แผนงานโครงการควบคุม กำกับติดตามการจัดการความรู้ที่เป็นรูปธรรม หลากหลาย พัฒนาปรับปรุงให้เกิดความต่อเนื่อง 2) ด้านภารกิจการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ไว้อย่างชัดเจน มีรูปแบบที่เป็นธรรมชาติ มีการกำหนดภารกิจ ตัวชี้วัด มาตรฐาน ความรับผิดชอบให้เกิดการพัฒนาและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านเทคโนโลยีการจัดการความรู้ประกอบด้วย การส่งเสริมสนับสนุน

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วัสดุอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เพื่อสร้างคลังข้อมูลที่ทันสมัย มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีให้มีความสำคัญการใช้เทคโนโลยีในการจัดการความรู้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ และ 4) ด้านบุคลากรการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การส่งเสริมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและรับผิดชอบ เข้าใจและตระหนักในประโยชน์ของการจัดการความรู้ เป็นผู้นำ และเชี่ยวชาญในการจัดการความรู้

คำสำคัญ : การจัดการความรู้, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

The research aimed to study 1) the effective knowledge management model of the Office of the Primary Educational Service Area, 2) to analyze the model in question by using the Delphi technique. Population used in the research was the experts concerned with the knowledge management under the Office of the Primary Educational Service Area. The experts who were selected by a purposive sampling method were divided into three groups: eight directors of the offices of the educational service areas, eight university instructors who had experience in knowledge management and teaching and eight high-ranking executives.

The research instrument was three sets of the questionnaire. The first set was an open-ended questionnaire. The second set was a five-rating scale questionnaire whose contents were obtained from an analysis of the answers in the first set. The third set showed the median value and quartile range of the answers given by the experts. Statistics used in data analysis were frequency, mean, median value, and quartile range.

The research findings were as follows.

1. The effective knowledge management model of the Office of the Primary Educational Service Area consisted of four aspects: knowledge management structure, knowledge management mission, knowledge management technology, and personnel.

2. The effective knowledge management model can be summarized in four aspects as follows. 1) Knowledge management structure was composed of a policy of the structure model, control project, supervision and follow-up of a variety of knowledge, and continual development. 2) Knowledge management mission comprised determination of vision, mission, and objectives; the missions, indicators, standard and responsibility should be set and put into practice. 3) Knowledge management technology consisted of support for computer to create up-dated information; research should be conducted on technology to enable the personnel to manage knowledge more effectively. 4) Personnel should be more knowledgeable, capable and responsible; besides, they should understand and realize the benefits of management, leadership and expertise.

Keywords : Knowledge management, The Office of the Primary Educational Service Area

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษามุ่งเน้นพัฒนาเยาวชนอย่างมีคุณภาพก้าวทันการเปลี่ยนแปลงยุคกระแสโลกาภิวัตน์ และระบบเศรษฐกิจโลกยุคใหม่ซึ่งมีการแข่งขันอย่างรุนแรงเป็นแรงขับเคลื่อนที่รวดเร็วโดยใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและมีความสำคัญ ทำให้ประเทศไทยได้รับผลกระทบโดยตรงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งเทคโนโลยีข้อมูลสารสนเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2544 : 30) การเปลี่ยนแปลงบทบาท ภารกิจจากองค์กรเดิมไปสู่การเป็นองค์กรสมัยใหม่ จำเป็นต้องปรับขนาดขององค์กรให้เป็นขนาดเล็ก และปรับโครงสร้างขององค์กรเพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จจึงมิใช่วัตถุเพื่อความอยู่รอดเท่านั้น การจัดการความรู้ภายในองค์กรอย่างจริงจัง และต่อเนื่องให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง การกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์กรเพื่อการจัดการความรู้จำเป็นต้องกระทำอย่างเป็นระบบอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และยั่งยืน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการปฏิบัติงานขององค์กร ให้เป็นองค์กรชั้นนำระดับแนวหน้าที่เน้นทั้งความรู้และความรวดเร็วในการให้บริการ บังเกิดผลงานที่ดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

การจัดการความรู้เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากบทบาทหน้าที่สำคัญของเขตพื้นที่การศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 (กระทรวงศึกษาธิการ 2546 : 34-36) มีพันธกิจสำคัญว่าจะทำอะไรให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริมหรือมีรูปแบบ วิธีการ กลไก ในการปฏิบัติการช่วยเหลือให้สถานศึกษา ครูและบุคลากร ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนามีคุณภาพ เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด เพื่อประชาชน สอดคล้องกับมาตรฐานสำนักงาน 5 มาตรฐาน 12 ตัวบ่งชี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2550 : 2) โดยเฉพาะมาตรฐานที่ 1 กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประมณศึกษาบริหารงานตามระบบการจัดการตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA) เน้นการพัฒนางานองค์กรตามหมวด 4 ให้มีการวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ เน้นการจัดการกับสินทรัพย์ ซึ่งเป็นทรัพยากรทางปัญญาที่สะสมมาในส่วนราชการในหลากหลายรูปแบบทั้งความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความสามารถ ประสบการณ์อันเกิดจากการปฏิบัติงานอันทรงคุณค่า โดยที่สิ่งเหล่านี้สามารถนำไปใช้เพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน ลดขั้นตอน ระยะเวลาและส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของตนเอง เพื่อย่นร่วมงาน การตัดสินใจของฝ่ายบริหารและส่งผลต่อการบริหารจัดการเขตพื้นที่และสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นองค์กรภาครัฐ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดตั้งตามพระราชบัญญัติการแบ่งส่วนราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา 2546 : 20) ให้อยู่รวมส่วนราชการกระทรวงศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ/กิ่งอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/ กิ่งอำเภอ สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดเข้าด้วยกัน บุคลากรจากส่วนราชการดังกล่าวข้างต้นมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานสำนักงานภายใต้ทรัพยากรทางการบริหารที่จำกัดให้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ความสามารถ ลักษณะนิสัยส่วนบุคคล การบริการ ประสานงานและติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ จากการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร พบว่าการปฏิบัติงานของบุคลากร เป็นการทำงานจากประสบการณ์เดิมงานที่รับผิดชอบใหม่ไม่สอดคล้องกับความสามารถของบุคคล การศึกษาหาความรู้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานมีน้อย ขาดการประชาสัมพันธ์เผยแพร่เทคนิคการทำงานเมื่อเปลี่ยนงานหรือโยกย้ายไปปฏิบัติงานแห่งใหม่ ความรู้ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ไม่มีการถ่ายทอดความรู้เพื่อการปฏิบัติงานแก่ผู้ร่วมงานคนใหม่ ผู้ที่มารับงานใหม่ต้องเริ่มต้นศึกษางานใหม่ รวมถึงวัฒนธรรมการทำงานของบุคลากรที่มาจากแต่ละหน่วยงาน

มีความแตกต่างกัน จึงไม่สามารถหลอมรวมวัฒนธรรมการทำงานของบุคลากรเข้าด้วยกันเพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ในการทำงานขององค์กร แต่ถ้าหากว่าองค์กรมีการกระตุ้น ส่งเสริมให้มีการบันทึกการถ่ายทอดความรู้ เพื่อการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานใหม่ศึกษาหาความรู้เพื่อการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็วและประหยัดงบประมาณ เพื่อการประชุมสัมมนาพัฒนาบุคลากรระหว่างปฏิบัติงานสภาพดังกล่าวข้างต้นนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งเป็นส่วนราชการใหม่ในระบบราชการ (Bureaucracy) เป็นตัวแทนองค์กรเชิงอำนาจ มีการปฏิบัติงานเน้นกฎหมาย กฎระเบียบ การสั่งการ และการควบคุม ทำให้เกิดการครอบงำในวิธีคิด และมีการปฏิบัติงานตามระบบราชการ ซึ่งเหมาะสมกับการปฏิบัติงานที่ง่าย ๆ และตรง (Simple and Linear) แต่สภาพสังคมในปัจจุบันการปฏิบัติงานต่าง ๆ ล้วนมีความซับซ้อนและยุ่งยาก ไม่สามารถปฏิบัติงาน โดยใช้อำนาจตามระบบราชการเหมือนเดิมได้ การปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น บุคลากรในองค์กรต้องมีการแสวงหาความรู้ สร้างความรู้ใหม่ มีการร่วมคิด ร่วมกระทำ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน จนมีการสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติงานที่เป็นเฉพาะขององค์กรส่งผลให้การพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ (ประเวศ วะสี 2545 : 14 ; วิจารย์ พานิช 2547 : 9-11) ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จึงมีแนวความคิดที่จะพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากร จากการปฏิบัติงานแบบเดิม คือ ต่างคนต่างทำงาน ตามภาระหน้าที่รับผิดชอบโดยไม่เปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาวิธีการทำงานโดยใช้ความรู้เป็นฐาน ทำให้สูญเสียทรัพยากรทางการบริหาร สิ้นเปลืองวัสดุอุปกรณ์ เสียเวลา ผลผลิตต่อหน่วยไม่คุ้มกับต้นทุนการผลิต การส่งเสริมให้มีการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วม ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดกระบวนการรวมกลุ่ม ร่วมกันคิดร่วมกันปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการปฏิบัติงานร่วมกันยังมีน้อย ซึ่งแนวคิดในการพัฒนาองค์กรโดยใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ ที่เปลี่ยนแปลงความเชื่อ ค่านิยม และเจตคติการปฏิบัติงาน การปรับเปลี่ยนโครงสร้างการปฏิบัติงานให้มีความทันสมัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยความร่วมมือในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ซึ่งต้องมีการวางแผน การกำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกันตามแนวทางที่กำหนดและมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ภายในองค์กรจนส่งผลทำให้องค์กรมีการพัฒนาบุคลากร พัฒนางานและพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้

จากสภาพดังกล่าวข้างต้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรอย่างเร่งด่วน เพราะหากไม่รีบพัฒนาจะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาองค์กรสู่องค์กรที่มีผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสูง ตามนโยบายการปฏิรูประบบราชการของรัฐบาล และเพื่อให้การจัดการความรู้บรรลุเป้าหมายและการให้บริการทางการศึกษามีคุณภาพ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยนำเอาองค์ประกอบพื้นฐานขององค์กรแห่งการเรียนรู้มาปรับใช้ร่วมกันกับกระบวนการจัดการความรู้ตามแนวความคิดของนักวิชาการอื่นๆ ตลอดจนแนวทางการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นำมาสังเคราะห์กำหนดเป็นรูปแบบชั่วคราวการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยบุคลากรมีแนวความคิดความเชื่อ เจตคติในการที่พัฒนาองค์กรตามรูปแบบการจัดการความรู้รวมถึงมีการร่วมกันศึกษาเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ร่วมกันกำหนดไว้ในทุกระดับ ทุกกลุ่มปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจนกระทั่งมีการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสมของบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบเกี่ยวกับการจัดการความรู้กระบวนการบริหารความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

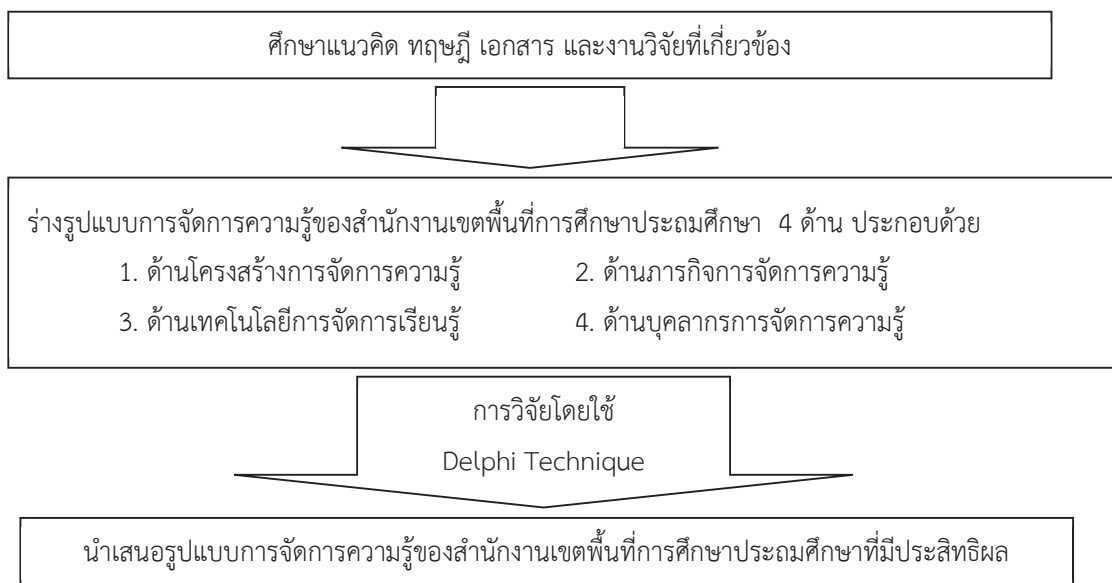
ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีขอบเขตดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้
กลุ่มที่ 1 (ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา) จำนวน 8 คน มีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาเอก หรือ 2) มีประสบการณ์การบริหารการศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือ 3) เคยเป็นวิทยากรเรื่องการจัดการความรู้ หรือ 4) มีผลงานวิชาการหรือผลงานวิจัยและหรือเป็นที่ปรึกษาที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ หรือ 5) เป็นผู้บริหารการศึกษา (ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา)
กลุ่มที่ 2 รองเลขาธิการและผู้อำนวยการสำนักในส่วนราชการส่วนกลาง ระดับกรมขึ้นไป จำนวน 8 คน มีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาเอก หรือ 2) เคยเป็นวิทยากรเรื่องการจัดการความรู้ หรือ 3) เป็นผู้บริหารการศึกษาตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานทางการศึกษา ขึ้นไป
กลุ่มที่ 3 คณาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐเอกชนและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน มีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาเอก หรือ 2) มีประสบการณ์การสอน ไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือ 3) เคยเป็นวิทยากรเรื่องการจัดการความรู้หรือ 4) เป็นคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐเอกชนและสอนภาควิชาครุศาสตร์
2. กรอบแนวคิดในการทำรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ได้จากการสังเคราะห์ วิเคราะห์ ประชญา ทฤษฎีความรู้และกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นศาสตร์ ในแนวทางของตะวันตกและตะวันออกเป็นหลัก
3. รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จะนำเสนอได้จากการบริหารจัดการความรู้ และกระบวนการบริหารในหมวดการอำนวยความสะดวก ในการบริหารจัดการความรู้ ณ จุดการเรียนรู้และทำงานเป็นหลัก
4. ตัวแปรที่ศึกษา คือ การจัดการความรู้และการบริหารการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาดังนี้ 1) รูปแบบการจัดการความรู้ 2) โครงสร้างการจัดการความรู้ 3) ภารกิจจัดการความรู้ 4) บุคลากรจัดการความรู้ 5) เทคโนโลยีการจัดการความรู้

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์การนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแล้วรายงาน 3 รอบ ดังแผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

กระบวนการในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา และสังเคราะห์ กรอบแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

กระบวนการ : ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานของรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ผลผลิต : ได้กรอบแนวคิดและประเด็นที่จะนำไปยกร่างรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้วยการวิจัยอนาคตแบบ Delphi

กระบวนการ : 1) การกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Panel Expert) ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็น 3 กลุ่ม 2) ศึกษาความเหมาะสมของร่างรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 24 คน ด้วยกระบวนการวิจัยอนาคต แบบ Delphi รอบที่ 1 3) ยืนยันรวมถึงการตัดสินใจรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นเทคนิคการวิจัยในอนาคตแบบ Delphi ในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 จากผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม และ 4) ประเมินค่าความสอดคล้องรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ผลผลิต : รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษา รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดโครงสร้างการจัดการความรู้ 2) ด้านภารกิจการจัดการความรู้ 3) ด้านเทคโนโลยีการจัดการความรู้ 4) ด้านบุคลากรการจัดการความรู้

2. การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน 1) ด้านโครงสร้างการจัดการความรู้ ประกอบด้วย มโนปาย รูปแบบโครงสร้าง แผนงานโครงการควบคุม กำกับติดตามการจัดการความรู้ที่เป็นรูปธรรม หลายหลาย พัฒนาปรับปรุงให้เกิดความต่อเนื่อง 2) ด้านภารกิจการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ไว้อย่างชัดเจน มีรูปแบบที่เป็นธรรมชาติ มีการกำหนดภารกิจ ตัวชี้วัด มาตรฐาน ความรับผิดชอบ ให้เกิดการพัฒนาและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านเทคโนโลยีการจัดการความรู้ประกอบด้วย การส่งเสริมสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เพื่อสร้างคลังข้อมูลที่ทันสมัย มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีให้มีความสำคัญการใช้เทคโนโลยีในการจัดการความรู้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ และ 4) ด้านบุคลากรการจัดการความรู้ประกอบด้วย การส่งเสริมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและรับผิดชอบ เข้าใจและตระหนักในประโยชน์ของการจัดการความรู้ เป็นผู้นำ และเชี่ยวชาญในการจัดการความรู้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดโครงสร้างการจัดการความรู้ 2) ด้านภารกิจการจัดการความรู้ 3) ด้านเทคโนโลยีการจัดการความรู้ 4) ด้านบุคลากรการจัดการความรู้ สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2547 : 63) ที่กล่าวว่า 1) การจัดการความรู้เป็นกระบวนการ (Process) ที่ดำเนินการร่วมกันโดยผู้ปฏิบัติงานในองค์กร หรือหน่วยงานย่อยขององค์กร เพื่อสร้างและใช้ความรู้ในการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นกว่าเดิม 2) การจัดการความรู้ในความหมายนี้จึงเป็นกิจกรรมของผู้ปฏิบัติงาน ไม่ใช่กิจกรรมของนักวิชาการหรือนักทฤษฎี แต่นักวิชาการหรือนักทฤษฎีอาจเป็นประโยชน์ในฐานะแหล่งความรู้ (Resource Person) หรือผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ 3) การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่เป็นวงจรต่อเนื่อง เกิดการพัฒนางานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เป้าหมายคือ การพัฒนางานและพัฒนาคน โดยมีความรู้เป็นเครื่องมือ มีกระบวนการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การจัดการความรู้เป็น “การเดินทาง” (Journey) ไม่ใช่ “จุดสิ้นสุด” (destination) ของการเดินทาง และสอดคล้องกับแนวคิดของ Gray (1999) ; Holsapple 1995 (อ้างถึงใน วนิดา แซ่มลำเจียก 2555 : 12) ซึ่งกล่าวถึงการจัดการความรู้ไว้ว่า ความรู้เป็นสิ่งสำคัญ ความรู้เปรียบเสมือนพลังงานสำหรับองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่จะทำให้องค์กรเติบโตก้าวหน้าต่อไป คุณลักษณะของความรู้ในฐานะที่เป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งขององค์กร จึงแตกต่างไปจากทรัพย์สินประเภทอื่น

2. การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน 1) ด้านโครงสร้างการจัดการความรู้ ประกอบด้วย มโนปาย รูปแบบโครงสร้าง แผนงานโครงการควบคุม กำกับติดตามการจัดการความรู้ที่เป็นรูปธรรม หลายหลาย พัฒนาปรับปรุงให้เกิดความต่อเนื่อง 2) ด้านภารกิจการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ไว้อย่างชัดเจน มีรูปแบบที่เป็นธรรมชาติ มีการกำหนดภารกิจ ตัวชี้วัด มาตรฐาน ความรับผิดชอบ

ให้เกิดการพัฒนาและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านเทคโนโลยีการจัดการความรู้ประกอบด้วย การส่งเสริมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เพื่อสร้างคลังข้อมูลที่ทันสมัย มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีให้มีความสำคัญการใช้เทคโนโลยีในการจัดการความรู้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ และ 4) ด้านบุคลากรการจัดการความรู้ประกอบด้วย การส่งเสริมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและรับผิดชอบ เข้าใจและตระหนักในประโยชน์ของการจัดการความรู้เป็นผู้นำ และเชี่ยวชาญในการจัดการความรู้ โดยองค์ประกอบแต่ละด้านสอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิชาการท่านต่าง ๆ แต่ละองค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบด้านโครงสร้างการจัดการความรู้ สอดคล้องกับ เสนาะ กลิ่นงาม (2551 : 262) ที่ได้ศึกษาพบว่า การกำหนดโครงสร้างการจัดการความรู้มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องของผู้ที่จะมาทำหน้าที่ในการจัดการความรู้ว่า ควรเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความสามารถในการวิเคราะห์ และสามารถสร้างระบบได้ ในขณะที่โครงสร้างพื้นฐานเช่น สถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องได้ สิ่งที่ไม่จำเป็นต้องได้

องค์ประกอบด้านภารกิจการจัดการความรู้ บุญส่ง หาญพานิช (2546 : 240) ที่ได้ศึกษาพบว่า ผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในปัจจัยทั้งหมดของการบริหารการจัดการความรู้ เนื่องจากภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์การ ผู้บริหารจะพาดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของผู้บริหารองค์การนั้น ๆ และสอดคล้องกับ Senge (1990 : 3) ที่กล่าวว่า การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้มีอิทธิพลต่อการนำพาดำเนินการไปสู่เป้าหมาย ควรมีลักษณะที่เป็นทั้งผู้นำและผู้บริหารในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการความรู้ โดยมีการใช้อำนาจในตำแหน่ง ความรู้ ความเชี่ยวชาญ บารมีอย่างเหมาะสมและสมดุล ซึ่งอำนาจที่ใช้ได้ดีที่สุด คือ อำนาจความรู้รวมทั้งจะต้องเป็นผู้ที่สามารถสร้างสรรค์ความคิด มีวิสัยทัศน์ชัดเจน เพื่อให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ

องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีการจัดการ สอดคล้องกับ เสนาะ กลิ่นงาม (2551 : 261) ที่ศึกษาพบว่า อธิการบดีและคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความสำคัญอยู่ในระดับสูงมา โดยให้ความสำคัญอย่างมากในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาความรู้ของบุคลากรอย่างต่อเนื่องระหว่างหน่วยงาน และหน่วยงานอื่นในมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับ Marquardt and Raynolds (1994 : 26-34) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการความรู้ว่า องค์การจะต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการจัดการความรู้เพื่อเพิ่มผลผลิตและบริหารขององค์การ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Leitch and Rosen (2001 : 2-5) และ Collison and Percell (2004 : 20-21) ที่ได้ศึกษาถึงผลสำเร็จของการจัดการความรู้ พบว่า ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ซึ่งเกิดจากการผสมผสานการทำงานระหว่างคน (People) กระบวนการ (Process) และเทคโนโลยี (Technology)

องค์ประกอบด้านบุคลากรการจัดการความรู้ สอดคล้องกับ กานต์สุดา มาชะศิริานนท์ (2546 : 58-59) ซึ่งได้ศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง ได้แก่ ด้านบุคลากร ซึ่งกล่าวว่า บุคลากรจะต้องเป็นผู้ที่มีความตระหนักถึงคุณค่าและความจำเป็นของการจัดการความรู้ โดยให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้ความรู้ เนื่องจากการจัดการความรู้ไม่อาจเห็นผลที่ชัดเจนได้ในระยะเวลาอันสั้น นอกจากนี้ Leitch and Rosen (2001 : 2-5) และ Collison and Percell (2004 : 20-21) ได้ศึกษาถึงผลความสำเร็จของการจัดการความรู้ พบว่า ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ซึ่งเกิดจากการผสมผสานการทำงานระหว่างคน กระบวนการและเทคโนโลยี โดยองค์ประกอบทั้งสามส่วนจะมีส่วนของความสำเร็จร่วมกัน

อย่างไม่สามารถแยกจากกันได้ ในด้านคนนั้น การจัดการความรู้ จะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้หากขาด “คน” ซึ่งเป็นกำลังสำคัญที่จะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เพื่อองค์กร โดย “คน” จะเป็นทั้งผู้สร้างเครือข่ายและเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ เนื่องจากเทคโนโลยีอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้และทักษะของคนเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในกระบวนการจัดการความรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะกรณีนำรูปแบบการจัดการความรู้ไปใช้
  - 1.1 การนำรูปแบบการจัดการความรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาไปใช้ ควรนำไปใช้ให้ครบทุกองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ การขาดส่วนใดส่วนหนึ่งอาจทำให้ไม่ได้ผลเต็มที่
  - 1.2 การนำรูปแบบไปใช้ให้ได้ผลนั้น เบื้องต้นผู้บริหารองค์กรต้องรู้ เข้าใจ เห็นประโยชน์ ให้ความสำคัญ ให้การสนับสนุน และบุคลากรทุกคนให้ความร่วมมือ
  - 1.3 ควรสร้างศูนย์จัดการความรู้ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศของการจัดการความรู้ ภายใน ภายนอกสำนักงาน โดยมีเครื่องใช้ เทคโนโลยีอำนวยความสะดวกแก่บุคลากร และเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม ระหว่างเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป
  - 2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ของเทคโนโลยีสารสนเทศกับกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อทราบผลการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในองค์กร มีความสัมพันธ์กับการจัดการความรู้ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เป็นเลิศ
  - 2.2 ควรมีการนำวิธีวิทยาการวิจัยใหม่ และทันสมัยมาใช้ในการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีความทันสมัยเพิ่มขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์ของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายแห่งซึ่งไม่อาจนำมากล่าวได้ทั้งหมด ผู้มีพระคุณที่ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างยิ่งคือ รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง อาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุศักดิ์ เกตุสิริ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา แนะนำ และให้กำลังใจเป็นอย่างดียิ่งตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญ ที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้คำแนะนำข้อแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ตลอดจนให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย และตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณพ่อแม่ ครูอาจารย์ทุกท่านที่ให้การอบรมสั่งสอน และขอขอบคุณภรรยา พี่น้องญาติมิตร บุตรธิดาและเพื่อน ๆ ทุกคน ที่ให้กำลังใจ ให้การสนับสนุน และคอยห่วงใยจนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาบูรพาจารย์ ผู้ให้การศึกษาอบรม ตลอดจนบิดามารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- กานต์สุดา มาฆะศิริรานนท์. การนำเสนอระบบการจัดการความรู้สำหรับองค์กรภาคเอกชน. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ ร.ส.พ., 2546.
- บดินทร์ วิจารณ์. การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท, 2548.
- ประเวศ วะสี. เครือข่ายปัญญา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ, 2545.
- วณิฎา แซ่มลำเจียก. ปัจจัยความพร้อมในการจัดการความรู้ของหน่วยงานภาครัฐ : กรณีศึกษาส่วนราชการ
ประจำจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, 2555.
- วิจารณ์ พานิช. “สามเหลี่ยมความรู้,” วารสารรักทอสายใยแห่งความรู้. 6(มีนาคม 2547) : 9-11.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. คู่มือ คำอธิบายและแนวทางปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกา
ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพฯ : สิริบุตรการพิมพ์, 2546.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. แนวทางการกระจายอำนาจการบริหาร
และการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2550.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9
(พ.ศ.2545 – 2549). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,
2544.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2545.
- เสนาะ กลิ่นงาม. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง สำนักหอสมุดกลาง, 2551.
- Chris Collison, Geoff Parcell. **Learning to Fly.** New York : Capstone, 2004.
- John M. Leitch and Phillip W. Rosen. “Knowledge Management, CKO, and CKM: The keys
to Competitive Advantage,” **The Manchester Review Double Issue.** 6,2(January
2001) : 147-148.
- Peter Ferdinand Drucker. **People and Performance: The Best of Peter Drucker on
Management.** New York : Routledge, 1995.
- Senge, Peter. **The Fifth Discipline : The Art and Practice of the Learning Organization.**
New York : Doubleday, 1990.
- Michael J. Marquardt, Angus Reynolds. **The Global Learning Organization.** New York : Irwin
Professional, 1994.

**รูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผล
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา**
**A Model of the Participatory Effective Budget Management
in Secondary School**

สำเร็จ ธงศรี¹
พงษ์ธร สิงห์พันธ์²
สุวิมล โพธิ์กลิ่น³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารและความต้องการของบุคลากรในการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) สร้างรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา และ 3) ประเมินรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตตรวจราชการที่ 13 รวม 168 โรงเรียน 2) โรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นแบบอย่าง จำนวน 4 โรงเรียน 3) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 ท่าน และ 4) ผู้มีประสบการณ์ ผู้ปฏิบัติงานและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม จำนวน 30 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารและความต้องการของบุคลากรในการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความต้องการของบุคลากรในการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และองค์กรเอกชน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 2) ขั้นตอนการมีส่วนร่วม และ 3) ขอบข่ายภารกิจการบริหารงานงบประมาณ

2. รูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 57 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) การวางแผนงบประมาณ มี 16 องค์ประกอบย่อย 2) การบริหารการเงิน มี 11 องค์ประกอบย่อย 3) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ มี 11 องค์ประกอบย่อย 4) การรายงานผล การใช้เงิน และผลการดำเนินงาน มี 11 องค์ประกอบย่อย 5) การตรวจสอบภายใน มี 8 องค์ประกอบย่อย

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : โรงเรียนมัธยมศึกษา, องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานงบประมาณ, งบประมาณ

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Abstract

The research purposed were to study the states of the personnel and their needs in the budgetary administration in the secondary school, to construct the effective participation for budgetary administration model in the secondary school and to evaluate the budgetary administration model with effectiveness. The mixed method was employed in the study. The population were comprised of the administrators from 168 secondary schools under the jurisdiction of the Office of the Secondary Education Service Area 13; 4 model secondary school; 12 experts; 30 experts in the budgetary administration. The research instrument were the questionnaire and the in-depth interview, the appropriateness usefulness. Statistics used were mean, standard deviation and content analysis.

The research findings were as follows.

1. It was found that the personnel and needs states in the budgetary administration in the secondary schools for overall moderate the needs of the personnel in the budgetary administration in the secondary schools were high. The components of the effective participatory budgetary administration model consisted of 1) the participants were included of administrators, teachers, students, parents, and school board; 2) participants process and 3) scope of the budgetary administration mission.

2. The effective participatory budgetary model consisted of 5 key components and 57 minor components those were as: 1) budgetary planning consisted of 16 minor components; 2) financial administration consisted of 11 minor components; 3) materials and property administration consisted of 11 minor component; 4) reports, financial spending and implementation consisted of 11 minor components and 5) internal inspection consisted of 8 minor components.

3. The results of the evaluation of the effective participatory budgetary administration model in the secondary schools revealed that the model was appropriate, possible and useful at the highest level.

Keywords : Effective participatory budgetary administration model, secondary schools, components.

บทนำ

แนวทางการบริหารจัดการศึกษาที่สำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 39 ได้กำหนดไว้ว่าให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 มาตรา 35 ได้กำหนดให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีฐานะเป็นนิติบุคคล ส่งผลให้รูปแบบการบริหารโรงเรียนได้เปลี่ยนไปสู่การบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งเป็น

การถ่ายโอนอำนาจการบริหารให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จจุดเดียว (One Stop Service) ที่โรงเรียน (รุ่ง แก้วแดง 2542 : 246) เป็นการบริหารที่ให้สถานศึกษาเป็นหน่วยตัดสินใจหลักที่สำคัญในระบบการศึกษา โดยโรงเรียนเป็นผู้กำหนดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนที่มีความแตกต่างอย่างหลากหลาย (Beck and Murphy 1996 : 2-3) โรงเรียนที่ได้รับการกระจายอำนาจจึงควรมีอิสระในการปฏิบัติงาน 5 เรื่อง คือ 1) มีอำนาจกำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียน 2) มีอำนาจในการควบคุมงบประมาณ 3) มีอำนาจในการบริหารงานบุคคล 4) มีอำนาจในการบริหารหลักสูตร และ 5) มีอำนาจในการกำหนดและเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กร ซึ่งการกระจายอำนาจด้านงบประมาณนับเป็นหัวใจสำคัญที่สุด ซึ่งการบริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Budgeting) เป็นการบริหารงบประมาณที่กระจายอำนาจให้โรงเรียนโดยจัดสรรงบประมาณเป็นงบล่าช้าให้โรงเรียนแล้วให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง ได้แก่ ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการโรงเรียน ชุมชน เป็นผู้ตัดสินใจในการใช้จ่ายงบประมาณ การบริหารงบประมาณแบบนี้จะทำให้โรงเรียนใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้โรงเรียนใช้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของงบประมาณอันน่าจะทำให้มีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างคุ้มค่า

การให้โรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติมีอำนาจและมีความคล่องตัวในการบริหารงบประมาณ อาจไม่ได้นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของนักเรียนสูงขึ้น หากสถานศึกษาไม่มีรูปแบบหรือกระบวนการบริหารงบประมาณที่มีเหตุผลและมุ่งเน้นการใช้งบประมาณเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังที่ รุ่ง แก้วแดง (2546 : 113-114) กล่าวไว้ว่า การที่ผู้บริหารสถานศึกษาหลายรายมีงบประมาณมาใช้จ่ายในโรงเรียนมาก แต่คุณภาพของนักเรียนยังต่ำสะท้อนให้เห็นว่า การใช้จ่ายและทรัพยากรที่มีอยู่ไม่ถึงผู้เรียน เพราะโรงเรียนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการใช้เงินที่อยู่ในการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ดังนั้น การที่โรงเรียนจะใช้งบประมาณให้มีประสิทธิภาพนั้นสิ่งสำคัญอันหนึ่งคือ โรงเรียนต้องมีรูปแบบการบริหารงบประมาณที่มีเหตุผล โปร่งใสและชัดเจน ซึ่งจะทำให้การจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนตอบสนองการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ และให้ความรู้บุคลากรเกี่ยวกับงบประมาณที่แท้จริงของโรงเรียน ทำให้เกิดการทำงานเป็นทีม มีการประสานงานที่ราบรื่นและบรรยากาศขององค์กรจะพัฒนาขึ้น เพราะทุกคนเข้าใจว่างบประมาณของโรงเรียนมาจากที่ใด จะนำไปใช้อะไรและทำไมจึงเอาไปใช้อย่างนั้น (Slosson 2000 : 54) นอกจากนี้ Gross (1996 : 52) ยังมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการเปลี่ยนอำนาจการบริหารและการควบคุมงบประมาณไว้ที่โรงเรียน ทำให้โรงเรียนจำนวนมากต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ จำเป็นต้องมีการกำหนดกระบวนการจัดทำงบประมาณของโรงเรียน การมีกระบวนการจัดทำและการบริหารงบประมาณที่มีเหตุผลชัดเจนและเป็นที่รับรู้ของทุกคน จะทำให้การจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนไม่เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีอิทธิพลในสถานศึกษา แต่จะทำให้การจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนมีความเป็นเหตุเป็นผล และมุ่งให้สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาซึ่งรัฐบาลได้ลงทุนใช้งบประมาณเพื่อจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนมาก

แม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะกำหนดแนวทางการบริหารงบประมาณไว้ให้ปฏิบัติแล้วก็ตาม เมื่อลงสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษาก็ยังมีข้อบกพร่องอยู่มาก จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดทำงบประมาณของสถานศึกษาพบว่า สถานศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณหลายด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน โรงเรียนทุกขนาดมีความพร้อมด้านความสามารถวางแผนและจัดทำงบประมาณโดยโรงเรียนได้น้อย (สุรศักดิ์ หนูพยนต์ 2545 : 74-75) สภาพการวางแผนกลยุทธ์ยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร (มนตรี สุวรรณนคร 2546 : 60) ครูอาจารย์ทั่วไปในโรงเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน และการบริหารยังไม่ได้ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ (สนธยา แก้วหาญ 2547 : 79) การวางแผนงบประมาณไม่ครอบคลุมทุกงานและได้รับนโยบายจากหน่วยบังคับบัญชาล่าช้า (พรจันทร พรศักดิ์กุล 2550 : 191) งบประมาณที่ได้รับอนุมัติมีจำนวนเงินที่แน่นอน ทำให้ทำงานไม่เป็นไปตามแผน (คณิตฐา

กัตติเยม 2546 : 45) ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานงบประมาณ สอดคล้องกับถาวร พงษ์มณี (2547 : 54, 60) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้ปกครองไม่มีความรู้ความเข้าใจในด้านการเงิน และการวางแผนงบประมาณของโรงเรียน รองลงมาเป็นปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์ในด้านการเงินและงบประมาณ การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน ด้านการบริหารสินทรัพย์และด้านการตรวจสอบภายใน

ปัญหาที่กล่าวมานี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับกระบวนการจัดทำและการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา ทำให้การใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนี้การบริหารงานงบประมาณยังเกี่ยวข้องกับกฎหมาย ระเบียบและแนวปฏิบัติ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอจึงควรมีการพัฒนาการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาให้สอดคล้องและถูกต้องตลอดเวลา จากเหตุผลความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีสัดส่วนการได้รับงบประมาณค่อนข้างสูง ประกอบกับเป็นหน่วยงานที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาขณะนี้ คาดว่าผลการวิจัยจะเกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพผู้บริหารและสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารและความต้องการของบุคลากรในการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา

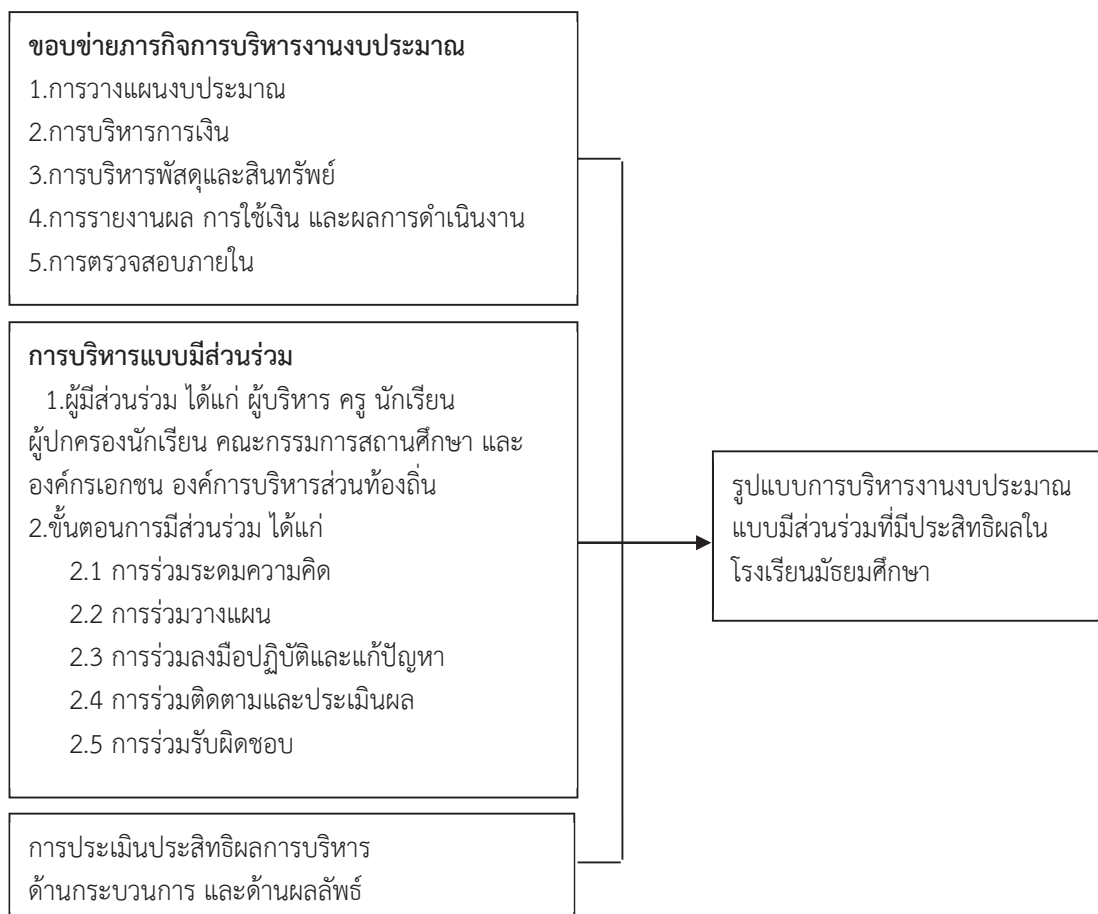
ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ประชากรที่ใช้ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขตตรวจราชการที่ 13 (จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ) รวม 168 โรงเรียน กลุ่มเป้าหมาย โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลการบริหารงานงบประมาณเป็นแบบอย่างและผ่านเกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) รอบที่ 2 ระดับดีมากในมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานงบประมาณ จำนวน 4 โรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ จำนวน 12 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบในเบื้องต้นและผู้มีประสบการณ์ ผู้ปฏิบัติงานและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมระดับโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 30 ท่าน

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามกรอบการวิจัย 2 ประเด็นหลัก คือ ด้านขอบข่ายภารกิจการบริหารงานงบประมาณ มี 5 ข้อ คือ 1) การวางแผนงบประมาณ 2) การบริหารการเงิน 3) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ 4) การรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน 5) การตรวจสอบภายใน และด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ 1) ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และองค์กรเอกชน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 2) ขั้นตอนการมีส่วนร่วม ได้แก่ การร่วมระดมความคิด การร่วมวางแผน การร่วมลงมือปฏิบัติและแก้ปัญหา การร่วมติดตามและประเมินผล การร่วมรับผิดชอบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ตั้งอยู่ในพื้นที่สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 9 เขตตรวจราชการที่ 13 (จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ) รวม 168 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรคำนวณ จำนวนกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1967 : 398) และใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง 139 โรงเรียน

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) โรงเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบ จำนวน 4 โรงเรียน 3) ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบองค์ประกอบของรูปแบบ จำนวน 12 คน 4) ผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ จำนวน 12 คน 5) ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญ ด้านรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบประเมินองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบย่อย แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ และแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ และมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน

ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยการวิเคราะห์ค่า IOC (Item Objective Congruence Index) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน นำมาวิเคราะห์ด้วยการใช้สูตรวิเคราะห์ คำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามแต่ละด้านและทั้งฉบับ ได้ค่าความเชื่อมั่น .85

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ด้านวิธีรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการหาข้อสรุปและความสอดคล้องของข้อมูล และข้อมูลเชิงปริมาณได้วิเคราะห์จากแบบสอบถามและแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการบริหารและความต้องการของบุคลากรในการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. สร้างรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา
3. ประเมินรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศภาพการบริหารและความต้องการของบุคลากรในการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า สภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การตรวจสอบภายใน รองลงมาคือ การรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การบริหารการเงิน และการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การวางแผนงบประมาณ ส่วนความต้องการของบุคลากรในการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การวางแผนงบประมาณ รองลงมาคือ การบริหารการเงิน การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ และการรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การตรวจสอบภายใน และองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน 2) ขั้นตอนการมีส่วนร่วม ได้แก่ 2.1) การระดมความคิด 2.2) การวางแผน 2.3) การลงมือปฏิบัติและแก้ปัญหา 2.4) การติดตามและประเมินผล 2.5) การร่วมรับผิดชอบ และ 3) ขอบข่ายภารกิจการบริหารงานงบประมาณ มี 5 ข้อ คือ 3.1) การวางแผนงบประมาณ 3.2) การบริหารการเงิน 3.3) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ 3.4) การรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน 3.5) การตรวจสอบภายใน

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ 4) การประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ มี 5 องค์ประกอบหลัก 43 องค์ประกอบย่อย

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาสภาพการบริหาร และความต้องการในการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา ทำให้ได้แนวคิดและข้อมูลเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานงบประมาณ ในส่วนองค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย การวางแผนงบประมาณ การบริหารการเงิน การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ การรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน การตรวจสอบภายใน ส่วนองค์ประกอบย่อยจะเป็นขอบข่ายและการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ทุกภาคส่วนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในงานงบประมาณและส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะเป็นงานหลักที่สำคัญของโรงเรียนที่จะสนับสนุนให้ทำงานต่างๆ ภายในโรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด มุ่งเน้นให้สถานศึกษามีการบริหารงานงบประมาณอย่างมีอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่นได้มาตรฐาน มีคุณภาพสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเองและการประเมินหน่วยงานจากภายนอก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์ชัย ธาราธาร (2547 : 78) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มโรงเรียนที่ 3 สำนักงานเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า คณะกรรมการให้ความคิดเห็นมากที่สุด ในเรื่องการกำหนดแผนงาน และโครงการให้เหมาะสมกับงบประมาณ รองลงมาคือ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ส่วนปัญหาของการบริหารงานงบประมาณที่พบว่ายังอยู่ในระดับที่ต้องการพัฒนาคือ การวางแผนงบประมาณ อาจเป็นเพราะผู้มีส่วนรวมอาจยังไม่มีความรู้ความเข้าใจและการบริหารงานงบประมาณเป็นสิ่งที่ต้องทำความเข้าใจและปฏิบัติเป็นประจำ

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า รูปแบบมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ สอดคล้องกับสมาน อัครภูมิ (2550 : 83-84) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาระดับจังหวัด ได้แยกองค์ประกอบของรูปแบบ ออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) องค์ประกอบของรูปแบบที่สร้างขึ้น หมายถึง ส่วนประกอบที่เป็นตัวรูปแบบที่สร้างขึ้นนั้นมีอะไรบ้าง ทำงานอย่างไร มีความสัมพันธ์และทำงานร่วมกับองค์ประกอบอื่นอย่างไร และ 2) องค์ประกอบของเอกสารรูปแบบ หมายถึง องค์ประกอบที่เป็นสาระหลักในการนำเสนอรูปแบบที่สร้างขึ้นว่าควรจะนำเสนอเรื่องใดบ้าง และได้วิเคราะห์รูปแบบการบริหารสถานศึกษาต้นแบบ ได้กำหนดกรอบในการวิเคราะห์รูปแบบออกเป็น 5 องค์ประกอบ คือ 1) บริบทของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ 5) แนวทางการประเมินผลรูปแบบ และ 6) เงื่อนไขของรูปแบบ นอกจากนี้สอดคล้องกับสุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549 : 88) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก มีขั้นตอนในการสร้างและพัฒนารูปแบบ ดังนี้ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ 2) สร้างรูปแบบโดยการจัดทำร่างรูปแบบ ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ปรับปรุงรูปแบบ จัดทำคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ 3) ทดลองใช้ 4) ประเมินผลการใช้รูปแบบ

ส่วนวิธีดำเนินการบริหารงานงบประมาณโดยมีองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ คือ มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยผู้มีส่วนรวมประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน ผู้ส่วนได้ส่วนเสีย ขั้นตอนการมีส่วนร่วม และขอบข่ายการบริหารงบประมาณที่ชัดเจน ประกอบด้วย การวางแผนงบประมาณ การบริหารการเงิน การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ การรายงานผล การใช้เงิน และผลการดำเนินงาน และการตรวจสอบภายใน อาจเป็นเพราะการบริหารงานงบประมาณต้องดำเนินการให้สอดคล้อง

กับระเบียบกฎหมาย มุ่งเน้นความถูกต้อง โปร่งใส ตรวจสอบได้ และโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขอบข่ายงานการเงิน และพัสดุ ประกอบด้วย การบริหารการเงิน การบริหารการเงินและบัญชี การบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ การประเมินผลการดำเนินงานการเงินและพัสดุ ขอบข่ายภารกิจกลุ่มงานงบประมาณในโรงเรียนมัธยมศึกษา ถือเป็นงานสนับสนุนให้การดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียนเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้องตามระเบียบ แบบแผนของทางราชการ สอดคล้องกับสุวรรณา เมตมันกุล (2549 : 98) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบงบประมาณ แบบมุ่งเน้นผลงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐมี 4 ขั้นตอน (8 ด้าน) คือ 1) การวางแผนและจัดทำงบประมาณ 2) ด้านการอนุมัติ 3) การบริหารงบประมาณ 4) การติดตามและประเมินผลงบประมาณ และสอดคล้องกับจินฉัตร ปะโคทั้ง (2549 : 98-105) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียนดีเด่น พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่น มีอยู่ 5 กลุ่มใหญ่ๆ คือ 1) การมีส่วนร่วมกับองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น 2) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) การมีส่วนร่วมแบบเครือข่ายผู้ปกครองของนักเรียน 4) การมีส่วนร่วมในการระดมทุน และ 5) การมีส่วนร่วม ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนโดยทั้ง 5 กลุ่มมีความเกี่ยวข้องและปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกันและกัน และยังพบว่า มีรูปแบบที่เป็นกระบวนการของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ดีเด่น 5 ประการ คือ 1) การระดมความคิดเห็น 2) การร่วมวางแผน 3) การร่วมลงมือปฏิบัติ 4) การร่วมประเมิน และติดตามผล และ 5) การรับผลประโยชน์ร่วมกัน

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียน มัธยมศึกษา พบว่า จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้วิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะรูปแบบการบริหารงาน งบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษาประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ 4) การประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงจาก 5 องค์ประกอบหลัก 57 องค์ประกอบย่อย เป็น 5 องค์ประกอบหลัก 43 องค์ประกอบย่อย ส่วนผลการประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ พบว่า ภาพรวมของรูปแบบการบริหารงาน งบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก รูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัศึกษามีกระบวนการและ ขั้นตอนการปฏิบัติที่เหมาะสม ชัดเจน มีกระบวนการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ชัดเจนจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาโรงเรียนต้นแบบ การตรวจสอบและประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 2 ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรจันทร์ พรศักดิ์กุล (2550 : 79) ได้ศึกษารูปแบบกระบวนการงบประมาณของ โรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ได้รูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้ โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งมี 4 ขั้นตอนคือ 1) การจัดทำงบประมาณ 2) การอนุมัติงบประมาณ 3) การบริหารงบประมาณ 4) การประเมินผลงบประมาณ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมการนำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษา ส่งเสริมให้มีการบูรณาการ มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนทุกงานจะทำให้เกิดผลของการนำรูปแบบไปใช้ได้เหมาะสม เป็นประโยชน์และเกิดประสิทธิผล ของงานได้จริง

1.2 ในการบริหารงานงบประมาณให้มีประสิทธิภาพผู้ที่มีส่วนร่วมควรมีการวางแผนงบประมาณให้ชัดเจน และศึกษาระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อจะนำไปสู่การส่งเสริมสนับสนุนงานอื่นๆ ในสถานศึกษาให้มีคุณภาพและนำไปสู่การพัฒนาการเรียนอย่างแท้จริง

1.3 ในการบริหารงานงบประมาณ ควรจัดทำข้อมูลงบประมาณ จัดทำระบบข้อมูลข่าวสาร จัดทำรายงานมูลค่าสินทรัพย์ กำหนดกระบวนการตรวจสอบภายใน และมีการตรวจสอบ ติดตาม การใช้งบประมาณแบบมีส่วนร่วม

1.4 คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในการบริหารงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรมีการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของกรรมการสถานศึกษาให้เป็นผู้นำในการพัฒนาโรงเรียน โดยเฉพาะในการบริหารงานงบประมาณ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการนำรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ที่มีประสิทธิภาพไปใช้ในสถานศึกษาทุกระดับ และทุกขนาด

2.2 ควรศึกษาประสิทธิภาพที่นำรูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมไปใช้ในสถานศึกษาทุกระดับ และทุกขนาด

2.3 ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพแบบอื่นที่สามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในสถานศึกษาทุกระดับ และทุกขนาด

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะได้รับคำปรึกษา ข้อเสนอแนะ จาก อาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.สุวิมล โพธิ์กลิ่น กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตลอดจนบุคลากรที่ช่วยสนับสนุนให้กำลังใจ คำแนะนำส่งผลให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

คณิตฐา กลัดเนียม. การมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมืองลำพูน. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546.

จิณณวัตร ปะโคทั้ง. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่น

โรงเรียนกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2549.

ถาวร พวงมณี. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร.

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.

พรจันทร์ พรศักดิ์กุล. รูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ในโรงเรียนปทุมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปริญญาโทการศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.

รุ่ง แก้วแดง. ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : มติชน, 2542.

ศักดิ์ชัย ธาราธาร. การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มโรงเรียนที่ 3

สำนักงานเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2547.

- สนธยา แก้วหาญ. **ความรู้ ความเข้าใจและความพร้อมในการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.
- สมาน อัสวภูมิ. **การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ**. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2550.
- สุรศักดิ์ หนูพยนต์. **ความพร้อมในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545.
- สุวรรณา เมตมันกุล. **รูปแบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2549.
- สุวิมล โพธิ์กลิ่น. **การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2549.
- Beck, Lynn G. and Murphy, Joseph. **The Four Imperatives of a Successful School**. Thousand Oaks : Corwin, 1996.
- Gross, Michael J. **The School Budget : Blueprint for Success**. Mometum. 27 1996 : 52-54,.
- Slosson, James. "Taming the Budget Process," **Principal Leadership**. 1,3(March 2000) : 54-57.
- Taro Yamane. **Statistics- An Introductory Analysis**. 2nd ed. Tokyo : John Weatherhill, 1970.

ยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

The Strategies for Promoting Learning Management According to
Educational Reforms in the Basic Schools under the Office of
the Basic Education Commission

สุภิญญา รุขาย¹

สมาน อัครภูมิ²

อัครภูมิ อุทัยรัตน์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่ายุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประเด็นยุทธศาสตร์ที่ต้องพัฒนา 5 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร เน้นการพัฒนาหลักสูตร ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สู่มาตรฐานอาเซียนและสากล บนฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเป็นไทย 2) ด้านการจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ เน้นการพัฒนาการจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย บูรณาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ เน้นการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเป็นไทย บูรณาการการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน และบูรณาการการเรียนรู้ในทศวรรษที่ 21 สู่ความเป็นสากล 4) ด้านการวัดและประเมินผล เน้นการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้หลากหลายตามสภาพจริง และ 5) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน เน้นการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ ลำดับขั้นตอนในการทำการวิจัยในชั้นเรียน ทำการวิจัยในชั้นเรียนและนำไปใช้ได้จริง

ทั้งนี้ มีการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์โดยการพัฒนาครูให้มีความรู้ มีความเข้าใจ มีทักษะ และความสามารถในการปฏิบัติงาน ทั้ง 5 ด้าน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเองด้านความรู้ และด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ สร้างภาคีเครือข่าย สนับสนุนงบประมาณ และระดมทรัพยากร เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้, การปฏิรูปการศึกษา, โรงเรียนประถมศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Abstract

The purpose of this research was to develop the strategies for promoting learning management according to educational reforms in the basic schools under the Office of the Basic Education Commission. The findings of the research showed 5 aspects of strategies for promoting learning management according to educational reforms that needed to be developed namely 1) curriculum development, focusing on the learner-centered curriculum gearing towards ASEAN and universal standards on the bases of Self-Sufficiency Philosophy principles and Thainess; 2) learning material production and provision that centered on development of updated learning materials and technologies through the integration of local wisdom utilization and learning centers; 3) learning management that focused on the management following the educational reforms means that centered on learner-centered approach and the integration of Self-Sufficiency Philosophy principles and Thainess, learning towards ASEAN community, and the 21st century learning towards universality; 4) measurement and evaluation focusing on a variety of authentic assessments; 5) classroom research centering on developing teachers to be knowledgeable and understand the research procedures and have the ability to practically do classroom research. All of these strategies could be implemented by developing the teachers to have knowledge, to understand and to have skills and abilities in 5 aspects and by promoting the teachers' self-development and professional advancement, network creation, and budget and resource allocation for the sustainable development.

Keywords : Strategies for Promoting Learning Management, Educational Reforms, Basic Schools, The Office of the Basic Education Commission

บทนำ

ปัจจุบันและอนาคต สังคมโลกมีแนวโน้มเป็นสังคมฐานความรู้ยิ่งที่การเรียนรู้ องค์ความรู้และนวัตกรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศที่เข้าสู่การแข่งขันกับนานาประเทศ เพื่อให้ประเทศไทยแข่งขันกับสังคมโลกได้ จึงมีการปฏิรูปการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นและเทียบเท่ามาตรฐานสากล รัฐบาลต้องส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของคนในประเทศให้เต็มศักยภาพ ยึดหลักการมีส่วนร่วมอันเป็นรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาไว้ว่า “การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และทักษะความสามารถ รวมทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ทักษะคิดคำนึงของบุคคล ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศก็ย่อมทำได้สะดวกราบรื่นได้ผลที่แน่นอน และรวดเร็ว” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2544 : 1)

จากการปฏิรูปการศึกษาในรอบแรก สู่การปฏิรูปการศึกษาในรอบที่สอง พ.ศ. 2552-2561 ปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการเรียนรู้ คือ ปัญหาของครู ได้แก่ ปัญหาการผลิตครู ปัญหาการขาดแคลนครู และปัญหาคุณภาพครูไม่ได้มาตรฐานด้านความรู้เพียงพอที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน ปัญหาผู้เรียนอ่านไม่ออก

เขียนไม่ได้ ปัญหาหลักสูตรการเรียนการสอน กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล ส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2558 : 1-3) แนวทางแก้ไขปัญหาคือ ครูต้องจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ครูและผู้เรียนค้นหาและสร้างความรู้ร่วมกัน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้และประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมการเรียนรู้และสื่อสอดคล้องสัมพันธ์กันและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามความสามารถและความแตกต่างของแต่ละบุคคล มีการกำหนดทิศทางการศึกษาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาไทยในอนาคตในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีหลักการและกรอบแนวคิด วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 บนฐานของหลักการและแนวทางแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือ เน้นการปฏิรูประบบการศึกษา การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และเป็นส่วนหนึ่งของระบบการพัฒนาประเทศ เชื่อมโยงการพัฒนาระบบอื่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เกษตรกรรม สาธารณสุข การจ้างงาน ไว้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2554 : 1-11)

จะเห็นได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาของไทยจำเป็นต้องสร้างสรรค์วิสัยทัศน์ใหม่ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการวิจัยในชั้นเรียน จึงจะทำให้ครูมีความรู้ มีทักษะ และความสามารถในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สู่มาตรฐานอาเซียนและสากล บนฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเป็นไทย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข มีความพอเพียง มีความรอบรู้ด้านวิชาการ และทักษะในการดำเนินชีวิต พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สนใจใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. สร้างยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ประเมินยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน จากโรงเรียนประถมศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุบลราชธานี

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลและด้านการวิจัยในชั้นเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย ที่ได้จากการศึกษาจากเอกสาร ตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ การศึกษาโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศ การทำการวิจัยขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 3 ประกอบด้วย

1. แนวคิดยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษา ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การทำงานเป็นทีม การสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจ การกำหนดผู้รับผิดชอบ การวางแผนและกำกับดูแล และการมีส่วนร่วมและการปรึกษาหารือ
2. องค์ประกอบของยุทธศาสตร์ ได้แก่ 3.1) วิสัยทัศน์ 3.2) พันธกิจ 3.3) เป้าประสงค์ 3.4) ประเด็นยุทธศาสตร์ 3.4.1) วัตถุประสงค์ 3.4.2) แนวดำเนินการ 3.4.3) ตัวชี้วัด
3. ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการวิจัยในชั้นเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จากโรงเรียนประถมศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 1,094 แห่ง จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1,252 คน และครูผู้สอน จำนวน 11,618 คน รวมทั้งสิ้น 12,870 คน (ข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1-5 : 2556)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จากจากโรงเรียนประถมศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 285 แห่ง เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 297 คน และครูผู้สอน จำนวน 285 คน รวมทั้งสิ้น 582 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มเทียบตารางของ Yamane (1973 : 727-728) ในการกำหนดจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น มีค่า IOC เท่ากับ $0.6 = 1.0$ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ผ่านการวิจัยนำร่อง (Pilot Research) และผ่านการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ จากโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 285 แห่ง
3. ศึกษากรณีโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศ จำนวน 3 แห่ง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth Interview)
4. สังเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 สร้างยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. จัดทำร่างยุทธศาสตร์
2. จัดทำร่างคู่มือการใช้ยุทธศาสตร์
3. ตรวจสอบร่างยุทธศาสตร์และร่างคู่มือการใช้ยุทธศาสตร์ ด้วยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. เตรียมการประเมินยุทธศาสตร์
2. ประเมินยุทธศาสตร์และคู่มือการใช้ยุทธศาสตร์ ด้วยการประชุมอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 21 คน
3. สรุปผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
4. ปรับปรุงยุทธศาสตร์และคู่มือการใช้ยุทธศาสตร์

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนายุทธศาสตร์

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนายุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน
ปัญหาและความต้องการ และผลการศึกษาโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศ

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา

สภาพปัจจุบันการปฏิบัติตามประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตาม
แนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวม
อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร รองลงมา คือ ด้านการวัดและประเมินผล
และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้

ปัญหาที่พบ คือ หลักสูตรไม่ทันสมัย ไม่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ยังไม่สามารถ
นำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ขาดแคลนงบประมาณ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไร้ประสิทธิภาพ
ครูไม่ครบชั้น ไม่ตรงตามวิชาเอก ภาระงานมาก ขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดทักษะในการจัดการเรียนรู้และ
การใช้สื่อเทคโนโลยี ขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน ขาดความรับผิดชอบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้
ไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน การวัดและประเมินผลไม่หลากหลายไม่ตรงกับสภาพจริง ข้อสอบไม่ได้มาตรฐาน
ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน ไม่เห็นความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน และไม่นำผลการวิจัย
ไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน

ความต้องการที่พบ คือ จัดทำหลักสูตรให้ทันสมัย ตอบสนองความต้องการของ
ท้องถิ่นและทันต่อการเปลี่ยนแปลง ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดทำจัดหาสื่อและแหล่งเรียนรู้
สร้างแรงจูงใจให้กับครูในการผลิตสื่อ ควรจัดสรรครูให้ครบชั้น ตรงตามวิชาเอกที่ขาดแคลน ลดภาระงานของครู
สร้างขวัญกำลังใจให้กับครู อบรมสัมมนาเกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ ประสานความร่วมมือ
จากทุกฝ่ายในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ควรจัดการอบรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลให้กับครูทุกคน
วัดและประเมินผลตรงตามสภาพจริง จัดให้มีคลังข้อสอบ เครือข่ายการวัดและประเมินผล ควรจัดอบรมพัฒนา
ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนให้แก่ครู สร้างความตระหนักแก่ครูในการจัดทำงานวิจัยในชั้นเรียน สร้าง

ทีมงานวิจัยในชั้นเรียนเรื่องเดียวกันในโรงเรียนแล้วนำผลการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน สนับสนุนการเพื่อพัฒนาสื่อนวัตกรรม มีการนิเทศติดตามและประเมินผลดำเนินงานด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง

1.2 ผลการศึกษาโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศ

การศึกษาโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศ พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนา พัฒนาครูให้มีความรู้ มีความเข้าใจ มีทักษะ และความสามารถในการพัฒนาและนำหลักสูตรตามแนวการปฏิรูปการศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเองด้านความรู้ และด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ จากการพัฒนาและการปฏิบัติงาน ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างภาคีเครือข่าย ระดมทรัพยากร และสรรหาผู้มีความรู้ความสามารถมาร่วมพัฒนางานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ต่อเนื่อง และยั่งยืน ผู้วิจัยได้นำไปเป็นแนวทางพัฒนายุทธศาสตร์

ส่วนที่ 2 ผลการสร้างยุทธศาสตร์

ผลการประเมินร่างยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในชั้นตอนที่ 2 ของการวิจัยนี้ทุกองค์ประกอบประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 4.1) วัตถุประสงค์ 4.2) แนวดำเนินการ อยู่ในระดับมาก และต้องเพิ่มตัวชี้วัดในประเด็นยุทธศาสตร์ มี ในประเด็นยุทธศาสตร์ มีรายละเอียดขององค์ประกอบของยุทธศาสตร์สำคัญ ดังนี้

วิสัยทัศน์

โรงเรียนส่งเสริมให้ครูมีความรู้ มีทักษะ และความสามารถในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สู่มาตรฐานอาเซียนและสากล บนฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเป็นไทย

พันธกิจ

- 1) พัฒนาหลักสูตรตามแนวการปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สู่มาตรฐานอาเซียนและสากล บนฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเป็นไทย
- 2) พัฒนาการจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ
- 3) พัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สู่มาตรฐานอาเซียนและสากล บนฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเป็นไทย
- 4) พัฒนาการวัดและประเมินผลที่หลากหลายตามสภาพความเป็นจริงอย่างเป็นระบบ
- 5) พัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษา

เป้าประสงค์

- 1) โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรตามแนวการปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สู่มาตรฐานอาเซียนและสากล บนฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความเป็นไทยอย่างเป็นระบบ
- 2) โรงเรียนมีการจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

3) โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามแนวการปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
สู่มาตรฐานอาเซียนและสากล บนฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเป็นไทย

4) โรงเรียนมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายตามสภาพจริงอย่างเป็นระบบ

5) โรงเรียนมีการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษา
ประเด็นยุทธศาสตร์
ที่ประกอบด้วยวัตถุประสงค์และแนวดำเนินการตามกระบวนการ PDCA ที่มีจุดเน้นการดำเนินการ
ดังนี้

- 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร เน้นการพัฒนาหลักสูตร ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สู่มาตรฐาน
อาเซียนและสากล บนฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเป็นไทย
- 2) ด้านการจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ เน้นการพัฒนาการจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้
และเทคโนโลยีที่ทันสมัย บูรณาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้
- 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ เน้นการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเป็นไทย บูรณาการการเรียนรู้สู่ประชาคม
อาเซียน และบูรณาการการเรียนรู้ในทศวรรษที่ 21 สู่ความเป็นสากล
- 4) ด้านการวัดและประเมินผล เน้นการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายตาม
สภาพจริง
- 5) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน เน้นการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ ลำดับขั้นตอนในการทำ
การวิจัยในชั้นเรียน ทำการวิจัยในชั้นเรียนและนำไปใช้ได้จริง

ส่วนที่ 3 ผลการประเมินยุทธศาสตร์

ผลการประเมินในขั้นตอนที่ 3 ของการวิจัยนี้ทุกองค์ประกอบ (เพิ่มตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับแนว
ดำเนินการในองค์ประกอบย่อยของประเด็นยุทธศาสตร์) อยู่ในระดับมากที่สุด ทำให้ได้ยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริม
การจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ที่แก้ไขตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ

จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพปัจจุบันตามประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตาม
แนวการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
เมื่อจำแนกตามรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร รองลงมา คือ ด้านการวัด
และประเมินผล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ เชษฐพงศ์ สุขปาน
(2557 : 197) พบว่า สภาพปัจจุบันในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กในภาพรวมอยู่ใน
ระดับมาก ซึ่งพิจารณาจากด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
รองลงมาคือ ด้านการเตรียมความพร้อมสถานศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมอบหมายงาน
กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

ผลการศึกษาปัญหาพบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร ครูขาดความรู้และขาดทักษะ
ในการผลิตและใช้สื่อและเทคโนโลยี ขาดแคลนงบประมาณ ครูไม่ครบชั้น ขาดครูตามวิชาเอกที่ขาดแคลน ครูมี
ภาระงานอื่นมาก ครูขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดการเรียนรู้ ครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน

การวัดและประเมินผลไม่และไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง ข้อสอบไม่ตรงตามเนื้อหา ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูขาดความรู้และทักษะและขาดเครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เชษฐพงศ์ สุขปาน (2557 : 197) พบว่า ครูจัดการเรียนการสอนตามความเคยชินไม่เน้นการสอนตามตัวชี้วัด และผู้บริหารขาดการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก ขาดแคลนบุคลากร ครูไม่ครบชั้น งบประมาณไม่เพียงพอ ภาระงานมีมาก การบริหารหลักสูตรไม่เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูไม่ศึกษาหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาขาดความต่อเนื่อง เปลี่ยนแปลงหลักสูตรบ่อยครั้ง ครูจัดการเรียนการสอนตามความเคยชินไม่เน้นการสอนตามตัวชี้วัด ครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ขาดการนำสื่อหรือเทคโนโลยีต่างๆ ที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลไม่ครอบคลุม และขาดการสร้างเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์พร ก้อนคำ และคณะ (อ้างถึงใน วารสารการบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต (2556 : 49) พบว่า ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ได้แก่ ครูไม่เข้าใจหลักสูตร ขาดความรู้และเทคนิควิธีการ ครูไม่ตรงวิชาเอกทำให้ขาดความมั่นใจ ขาดการใช้สื่อการเรียนรู้ ยึดติดกับเนื้อหาในบทเรียน ไม่ยอมรับการพัฒนาในรูปแบบใหม่ๆ และไม่ทำแผนการจัดการเรียนรู้

ผลการศึกษาความต้องการพบว่า ครูจัดการอบรมพัฒนาบุคลากรให้สามารถพัฒนาหลักสูตรผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยี จัดการเรียนรู้ วัดและประเมินผล และวิจัยในชั้นเรียนได้ จัดสรรครูให้ตรงตามวิชาเอกครบชั้น มีการนิเทศติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการระดมทรัพยากร ด้านงบประมาณ บุคลากร ชุมชน ท้องถิ่น และเครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษามากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เชษฐพงศ์ สุขปาน (2557 : 199) พบว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องช่วยเหลือโรงเรียนอย่างแท้จริงต่อเนื่องและเป็นกลยุธยมิตร จัดอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง เพิ่มบุคลากร ให้ศึกษานิเทศก์มาให้ความรู้ในการปรับปรุงหลักสูตร นิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง ลดกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้น้อยลง ใช้การเรียนรู้แบบบูรณาการ มีการระดมทรัพยากร ด้านงบประมาณ บุคลากร ชุมชน ท้องถิ่น และเครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษามากขึ้น

ผลการศึกษาปัญหาด้านการวิจัยในชั้นเรียนพบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน ครูมีภาระงานอื่นมากไม่มีเวลาในการทำงานวิจัย และไม่นำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และผลการศึกษาความต้องการ พบว่า ควรมีการจัดอบรมพัฒนาความรู้เรื่องการวิจัยในชั้นเรียนให้แก่ครู พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยการนำผลการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้จริง และส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการวิจัยของ วรนนท์ ชันแข็ง (2556 : 281-282) พบว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย และขาดการสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ที่เอื้อต่อการวิจัยของครู มีความต้องการที่สอดคล้องกับปัญหา คือ มีความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการวิจัย ให้โรงเรียนส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยด้านต่างๆ ที่เป็นการอำนวยความสะดวกต่อการทำการวิจัยของครู และสอดคล้องกับการวิจัยของ สุริพร เขียวขำ และคณะ อ้างในวารสารการบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต(2555 : 48) แนวทางในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ควรมีการวางแผนร่วมกันในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน สร้างแรงจูงใจ ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ กระตุ้นให้ครูใช้ความรู้ความสามารถ และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ นิเทศติดตามการวิจัยในชั้นเรียนของครู เพื่อปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู

1. การสร้างยุทธศาสตร์

จากผลการประเมินร่างยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในขั้นตอนที่ 2 ของการวิจัยนี้ ทุกองค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 4.1) วัดยุทธประสงค์ 4.2) แนวดำเนินการ อยู่ในระดับมาก มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรินทร์ จำปาทิพย์

(2557 : 233-262) ผลการประเมินร่างยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกองค์ประกอบ อยู่ในระดับมาก

2. การประเมินยุทธศาสตร์

จากผลการวิจัยพบว่า แนวดำเนินการและเงื่อนไขความสำเร็จของยุทธศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา และทำความเข้าใจประเด็นและองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ ประชุมผู้เกี่ยวข้องทุกคนในโรงเรียน ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพ สนับสนุนให้ขวัญกำลังใจกับครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ ประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสมรรถนะหลักของผู้เรียนก่อนและหลังการพัฒนา ดำเนินการตามองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ให้ครบถ้วน สนับสนุนงบประมาณ ระดมทรัพยากร และประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kallon (1997 : 2004-A) พบว่า การศึกษาวิเคราะห์ การปฏิรูปการศึกษาตามแบบแผนในเชียรา ลีออน โรงเรียนประถมศึกษาและการศึกษาของครู เป็นการศึกษา แบบ Interpretive เป็นการศึกษาตามแบบแผนที่วางไว้ โดยการเผยแพร่หลักสูตรประถมศึกษา ในเชิงนวัตกรรม ดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น การพัฒนามีความก้าวหน้าจากการช่วยเหลือ จากองค์กรหรือหน่วยงานภายนอก การสนับสนุนจากชุมชนและครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิศนา ขัมมณี และคณะ (2547 : 150) พบว่า ปัจจุบันสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้พยายามพัฒนา ปรับปรุง รูปแบบ การจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมยุทธศาสตร์และนวัตกรรมในการปฏิรูปการศึกษาอย่างหลากหลาย เพื่อให้เป็นไปตาม หลักการสำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและการปฏิรูปการศึกษาไทยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างองค์ความรู้ได้และนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ การวิจัยของ ทศนีย์ แก้วงาม (2557: 251-256) พบว่าการบริหารงานวิชาการ ด้านการวางแผน ต้องศึกษาทำ ความเข้าใจร่วมกันในเรื่องบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ร่วมกันทำงานเป็นทีม ตรวจสอบประเมินคุณภาพ ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่สถานศึกษาเพื่อการพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

จากข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. หน่วยงานต้นสังกัดหรือสถานศึกษาควรพิจารณานำยุทธศาสตร์นี้ไปปรับใช้อย่างจริงจัง ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษาในสังกัดที่รับผิดชอบ สนับสนุน ส่งเสริมให้มีโรงเรียนที่เป็นต้นแบบในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นเลิศ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นแบบอย่างแก่โรงเรียนทั่วไป และพิจารณานำปัญหา ความต้องการ หรือแนวทางแก้ไขที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ ไปเป็นข้อสังเกตในการพิจารณา แก้ไขปัญหาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนอื่นๆ
2. การสนับสนุน ส่งเสริม สร้างขวัญ กำลังใจ นิเทศ ติดตาม การจัดการเรียนการสอนของ ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจังจากผู้บริหาร สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูป การศึกษา
3. การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษาจาก ทุกภาคส่วนและทุกภาคีเครือข่ายเป็นพลังสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้ให้เป็นไปตาม แนวการปฏิรูปการศึกษาที่แท้จริง

4. สิ่งสำคัญที่สุดในการส่งเสริมและพัฒนากิจการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษา คือ ความตระหนักถึงความสำคัญ ความรับผิดชอบในหน้าที่ และการพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะในการทำงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบ ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการส่งเสริมและพัฒนากิจการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จได้อย่างงดงาม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากกรณีศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลการนำยุทธศาสตร์นี้ไปปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงยุทธศาสตร์ให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมหรือรูปแบบหรือความต้องการในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กิตติกรรมประกาศ

ดุชนิพนธ์นี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัสวภูมิ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.อัสวฤทธิ อุทัยรัตนกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำตรวจสอบแก้ไขและปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้ดุชนิพนธ์สมบูรณ์ที่สุด

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1-5 และโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านท่าอุเทน จังหวัดนครพนม โรงเรียนเมืองไพรวิทยาคาร จังหวัดร้อยเอ็ด และโรงเรียนบ้านสะโน จังหวัดสุรินทร์ รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่กรุณาออกแบบสอบถามและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดาที่ได้ให้กำเนิด เลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ทุกคนในครอบครัว และญาติมิตร ที่สนับสนุนเป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่งในการศึกษาและทำดุชนิพนธ์ครั้งนี้จนสำเร็จ

คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากการศึกษาและทำดุชนิพนธ์ ผู้วิจัยขออุทิศเพื่อบูชาพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณที่ให้ความปรารถนาดีต่อผู้วิจัยตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทย.

กรุงเทพฯ : เซเวนพรีนติ้งกรุ๊ป, 2544.

เชษฐพงศ์ สุขปาน. รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร

ดุชนิพนธ์จิตต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2557.

ทัศนีย์ แก้วงาม. รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงาน

วิชาการ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุชนิพนธ์จิตต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2557.

ทิตนา แวมมณี และคณะ. ประสบการณ์และกลยุทธ์ของผู้บริหารในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน.

กรุงเทพฯ : ปกรณ์ศิลป์ พรินติ้ง, 2547.

- พิมพ์พร ก้อนคำ และคณะ. การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน
ต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. บทความวารสารบริหารการศึกษาบวบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2556.
- วรรณัทธ์ ชันแข็ง. การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางการวิจัยสำหรับครูในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2556.
- วัชรินทร์ จำปาทิพย์. ยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2556.
- เลขาธิการสภาการศึกษา,สำนักงาน. กรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561).
กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2554.
- เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูปประเทศไทย. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานบริการวิชาการ 3,
2558.
- สุริย์พร เขียวขำ และคณะ. บทบาทการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของ
ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. บทความวารสารบริหาร
การศึกษาบวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2555.
- Kallon Michel. “An Interpretative Study of Planed Educational Reform in Sierra leon : The
Primary School and Teacher Education,” **Dissertation Attracts International**. 58
(December 1997) : 2004 : A.
- Yamane, Taro. **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed. New York : Harper and Row, 1973.

ปฏิบัติการบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล (ตอนที่ 1)

เสถียร เทพรทอง¹

บทคัดย่อ

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นแนวทางที่กำหนดเพื่อการบริหารราชการบ้านเมืองที่ดี ตามหลักการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ที่ให้ความสำคัญกับหลักการของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และให้ความสำคัญกับประชาชน ซึ่งในระยะแรก ๆ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ทุกหน่วยงานของรัฐดำเนินการบริหารจัดการโดยยึดหลักการ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ระเบียบนี้ได้ใช้มาระยะหนึ่ง กระทั่ง วันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ.2547 สำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกประกาศยกเลิกระเบียบฯ ฉบับนี้ ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ได้เสนอแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2551-พ.ศ.2555) กำหนดว่า หลักธรรมาภิบาลที่เหมาะสมจะนำมาปรับใช้ในภาครัฐมี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบต่อสังคม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักมุ่งเน้นฉันทามติ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้นำมากำหนดเป็นเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ตัวบ่งชี้ที่ 5.1 การบริหารคณะและสถาบัน ข้อ 4 ระบุว่า "บริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลอย่างครบถ้วนทั้ง 10 ประการ ที่อธิบายการดำเนินงานอย่างชัดเจน" ดังนั้น การเตรียมการเพื่อรับการประเมินคุณภาพภายในของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละปี จะต้องอธิบายถึงวิธีการปฏิบัติการบริหารที่ยึดหลักธรรมาภิบาลอย่างชัดเจนด้วย

คำสำคัญ : ธรรมาภิบาล, หลักธรรมาภิบาล, หลักประสิทธิภาพ, หลักประสิทธิผล, หลักการตอบสนอง

บทนำ

จากวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2540 ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคมไทย ซึ่งสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่ง เกิดจากการบริหารจัดการในระดับชาติ และระดับองค์กรทั้งในภาครัฐและเอกชนมีความบกพร่อง และขาดประสิทธิภาพสูงรวมถึงการกระทำผิดทุจริต และขาดจริยธรรมของบุคลากร ประกอบกับในสถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการบริหารงานของราชการมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากและเป็นไปอย่างรวดเร็ว แต่โครงสร้างการบริหารจัดการภาครัฐ ยังขาดความยืดหยุ่น และข้าราชการยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรม ค่านิยมและวิธีการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงส่งผลให้ประเทศไทยมีการบังคับใช้และปรับแก้กฎหมายต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดและเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการภาครัฐทุกภาคส่วนภายในประเทศอย่างต่อเนื่องตามลำดับ ดังนี้ (สำนักงาน ก.พ.ร. 2552 : 4 - 5)

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้วางรากฐานของธรรมาภิบาล โดยมีหลักการที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างความโปร่งใสในการบริหารประเทศ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งระดับชาติ ท้องถิ่น ชุมชน และในทุกระดับตั้งแต่ร่วมรับรู้ไปจนถึงร่วมทำและร่วมรับผล

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) และฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดว่าการบริหารจัดการประเทศต้องเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลให้เข้มแข็ง เพื่อให้เกิดระบบบริหารจัดการที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล นอกจากนี้รัฐบาลจะต้องส่งเสริมค่านิยมและ วิถีปฏิบัติที่ซื่อสัตย์รับผิดชอบ ถูกต้อง เป็นธรรม โปร่งใสและตรวจสอบได้

3. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ทุกหน่วยงานของรัฐดำเนินการบริหารจัดการโดยยึดหลักการ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ระเบียบนี้ได้ใช้มาระยะหนึ่ง กระทั่งสำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกประกาศระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีลงวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ.2547 เพื่อยกเลิกระเบียบฯ ฉบับนี้

4. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 3/1 มีเจตนารมณ์ว่า “การบริหารราชการจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเกิดความสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดภารกิจและยุบเลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็น การกระจายภารกิจและ ทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่น การกระจายอำนาจการตัดสินใจ การอำนวยความสะดวก และสนองตอบความต้องการของประชาชน”

5. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ได้กำหนดขอบเขตความหมาย ของคำว่า “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี” ในภาพรวมเพื่อชี้ให้เห็นวัตถุประสงค์ของการบริหารราชการที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา และเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการของทุกส่วนราชการ ในการกระทำภารกิจใดภารกิจหนึ่งว่าต้องมี ความมุ่งหมายให้บรรลุเป้าหมายที่สำคัญ คือ เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อเหตุการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

6. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ระบุเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ดังนี้

หมวด 4 มาตรา 74 วรรคหนึ่ง “บุคคลผู้เป็นข้าราชการ ข้าราชการลูกจ้างของหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวก และให้บริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี”

หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 3 มาตรา 78 “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบาย ในด้านการบริหารราชการแผ่นดิน โดยพัฒนาระบบงานภาครัฐโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม และ จริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริม ให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ” และ “จัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่น เพื่อให้การจัดทำและ การให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญเกี่ยวกับ Good Governance ต่อการพัฒนาระบบราชการไทยอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง โดยในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2551 - พ.ศ.2555) ได้ผลักดันการสร้างระบบราชการไทยให้เป็นกลไกของรัฐที่สำคัญต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและได้จัดทำเกณฑ์เพื่อการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยยึดหลักธรรมาภิบาลมาเป็นองค์ประกอบของเกณฑ์ โดยวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลระหว่าง 1) หลักการกำกับดูแลองค์การที่ดีซึ่งสำนักงาน ก.พ.ร. ส่งเสริม เช่น นโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดี เครื่องมือเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) 2) หลักกฎหมายและแนวคิดการกำกับดูแลในประเทศไทย เช่น พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 3/1 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 รวมทั้งแนวทาง Corporate Governance ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ 3) หลักธรรมาภิบาลของต่างประเทศ ได้แก่ World Bank, UNESCAP, UNDP, OECD 4) หลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) ได้แก่ แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ แนวคิดทางรัฐศาสตร์ แนวคิดทางกฎหมายปกครอง เป็นต้น (สำนักงาน ก.พ.ร. 2552 : 6-8)

หลังจากวิเคราะห์จุดร่วมปัจจัยต่าง ๆ แล้ว สำนักงาน ก.พ.ร. ได้จัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาได้ข้อสรุปว่า หลักธรรมาภิบาลของ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่เหมาะสมจะนำมาปรับใช้ในภาครัฐ มี 10 องค์ประกอบ ดังนี้ (สำนักงาน ก.พ.ร. 2552 : 8-9)

1. หลักประสิทธิผล (Effectiveness) คือ ผลการปฏิบัติราชการที่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ รวมถึงสามารถเทียบเคียงกับส่วนราชการหรือหน่วยงานที่มีภารกิจคล้ายคลึงกันและมีผลการปฏิบัติงานในระดับชั้นนำของประเทศเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน โดยการปฏิบัติราชการจะต้องมีทิศทางยุทธศาสตร์ และเป้าหมายที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงาน ที่เป็นมาตรฐาน รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

2. หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ การบริหารราชการตามแนวทางการกำกับดูแลที่ดีที่มีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานโดยการใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสมให้องค์การสามารถใช้ทรัพยากรทั้งด้านต้นทุนแรงงานและระยะเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการตามภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียทุกกลุ่ม

3. หลักการตอบสนอง (Responsiveness) คือ การให้บริการที่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด และสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ รวมถึงตอบสนองตามความคาดหวัง/ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่าง

4. หลักการรับผิดชอบ (Accountability) คือ การแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยความรับผิดชอบนั้นควรอยู่ในระดับที่สนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ รวมทั้งการแสดงให้เห็นถึงความสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาสาธารณะ

5. หลักความโปร่งใส (Transparency) คือ กระบวนการเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมา ชี้แจงได้ เมื่อมีข้อสงสัยและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอันไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรี โดยประชาชน สามารถรู้ทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ และสามารถตรวจสอบได้

6. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) คือ กระบวนการที่ข้าราชการ ประชาชนและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดง ทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/

ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

7. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) คือ การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจ จากส่วนราชการส่วนกลางให้แก่หน่วยการปกครองอื่น (ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น) และภาคประชาชน ดำเนินการแทนโดยมีอิสระตามสมควร รวมถึงการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่บุคลากร โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความพึงพอใจในการให้บริการต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรับปรุงกระบวนการ และเพิ่มผลผลิตภาพ เพื่อผลการดำเนินงานที่ดีของส่วนราชการ

8. หลักนิติธรรม (Rule of Law) คือ การใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหารราชการด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย

9. หลักความเสมอภาค (Equity) คือ การได้รับการปฏิบัติและได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกด้าน ชาย/หญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา การฝึกอบรม และอื่น ๆ

10. หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented) คือ การหาข้อตกลงทั่วไปภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการเพื่อหาข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับ ประโยชน์และเสียประโยชน์ โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงซึ่งต้องไม่มีข้อคัดค้านที่ยุติไม่ได้ ในประเด็นที่สำคัญ โดยฉันทามติไม่จำเป็นต้องหมายความว่า เป็นความเห็นพ้องโดยเอกฉันท์

การเตรียมการเพื่อรับการประเมินคุณภาพภายใน

จากการที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2558 : 120 และ 142) กำหนดให้การบริหาร เพื่อกำกับติดตามผลลัพธ์ตามพันธกิจกลุ่มสถาบันและเอกลักษณ์ขององค์กร เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของระบบ ประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ในองค์ประกอบที่ 5 การบริหารจัดการ ทั้งระดับคณะ และระดับมหาวิทยาลัย โดยมีการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล เป็นเกณฑ์ข้อ 4 ใน 7 ข้อ ของตัวบ่งชี้ที่ 5.1 นั้น รายละเอียดของเกณฑ์ ข้อดังกล่าว ได้ระบุไว้ว่า "บริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลอย่างครบถ้วนทั้ง 10 ประการ ที่อธิบายการดำเนินงาน อย่างชัดเจน" ดังนั้นการเตรียมการเพื่อให้คณะและ/หรือมหาวิทยาลัยผ่านการประเมินตามเกณฑ์ข้อนี้ น่าจะต้องประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้

1. ผู้บริหารมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลครบถ้วน ทั้ง 10 ประการ
2. มีการเขียนอธิบายการดำเนินงานบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอย่างชัดเจน ทั้ง 10 ประการ รวมทั้งต้องมีเอกสาร หลักฐานประกอบ เพื่อความน่าเชื่อถือของการอธิบายการดำเนินงานนั้น ๆ ด้วย
3. เนื่องจากเป็นกิจกรรมการบริหารการเขียนอธิบายโดยผู้บริหารจะเป็นการอธิบายที่น่าเชื่อถือ มากกว่าให้บุคคลอื่นเขียนแทน แต่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้บริหาร คณะกรรมการ/คณะทำงานที่รับผิดชอบ ตัวบ่งชี้นี้อาจเตรียมข้อมูลที่เป็นแนวปฏิบัติที่จะเสนอในหัวข้อต่อไป ให้ผู้บริหารพิจารณาและชี้ว่าผู้บริหาร ได้ดำเนินงานในประเด็นไหนไปบ้าง จากนั้นคณะกรรมการ/คณะทำงานรับไปจัดพิมพ์เป็นรายงานการประเมิน ตนเองตามเกณฑ์ข้อนี้ ทั้งนี้ในรายงานการประเมินตนเองอาจมีการปรับคำ/ข้อความให้อยู่ในรูปของคำอธิบาย กิจกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจนและควรระบุเอกสาร หลักฐานการดำเนินงานประกอบรายงานด้วย

แนวทางปฏิบัติการบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

จากที่ผู้เขียนได้พยายามหาเอกสาร ตำรา ที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการบริหารองค์กรภาครัฐที่ยึดหลักธรรมาภิบาลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ได้ใช้ความพยายามไปนานพอสมควร แต่ก็โชคไม่ดีที่ยังไม่มีโอกาสพบเอกสาร/ข้อมูลแนวทางการบริหารที่กล่าวนั้น แต่ด้วยความจำเป็นที่ต้องทำความเข้าใจเพื่อนำไปใช้ประกอบการปฏิบัติหน้าที่กรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา ผู้เขียนจึงตัดสินใจปรับประยุกต์ใช้เกณฑ์สำหรับใช้ประเมินเพื่อจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี จากคู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐ ตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ของสำนักงาน ก.พ.ร. (2552) ซึ่งในคู่มือนี้ได้จัดทำ กรอบและเกณฑ์การพิจารณา ผลการดำเนินงานและเอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการประเมินระดับของเกณฑ์การพิจารณา นำหนัก รวมทั้งแนวทางการส่งเสริมการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของแต่ละองค์ประกอบ รวมทั้งหมด 9 องค์ประกอบ ประกอบด้วย ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลการตอบสนอง ภาระรับผิดชอบ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ นิติธรรม และความเสมอภาค นำมาเขียนเป็นวิธีปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ส่วนองค์ประกอบที่ 10 คือ หลักมุ่งเน้นฉันทามติ คณะทำงานของสำนักงาน ก.พ.ร. ไม่ได้จัดทำเนื่องจากยังไม่มีกระบวนการมุ่งเน้นฉันทามติอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน (สำนักงาน ก.พ.ร. 2552 : 10) อย่างไรก็ตามเพื่อให้มีแนวทางปฏิบัติครบถ้วน 10 องค์ประกอบ ผู้เขียนจึงศึกษาและกำหนดแนวทางปฏิบัติของการมุ่งเน้นฉันทามติเพิ่มเติม ทั้งนี้การปรับประยุกต์ใช้เกณฑ์ประเมินจากคู่มือของ ก.พ.ร. ที่กล่าวแล้วกระทำโดยการนำผลลัพธ์จากการบริหารองค์กรที่ ก.พ.ร. อยากรู้เห็นเพื่อการจัดระดับองค์กร มาเขียนใหม่โดยสื่อให้เป็นวิธี/แนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์จากการบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล แต่เนื่องจากมีความตั้งใจที่จะให้ผู้อ่านได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติและเข้าใจเหตุผลที่ต้องปฏิบัติทำนองนั้น ประกอบกับที่ผู้รับผิดชอบตัวบ่งชี้จะต้องอธิบายการดำเนินงานอย่างชัดเจน ตามที่ สกอ. กำหนด จึงต้องเขียนอย่างละเอียดทำให้ไม่สามารถเขียนในบทความฉบับเดียวได้ จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ข้อบทความนี้มีคำว่า ตอนที่ 1 ต่อท้าย ซึ่งในฉบับนี้จะนำเสนอแนวปฏิบัติสำหรับ 3 ประการแรก ประกอบด้วย การบริหารที่ยึดหลัก ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และการตอบสนองก่อน ส่วนที่เหลือจะนำเสนอในบทความตอนที่ 2 ในฉบับถัดไป

1. หลักประสิทธิภาพ การบริหารงานที่ยึดหลักประสิทธิภาพ จะเน้นที่ผลการปฏิบัติราชการที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ รวมถึงสามารถเทียบเคียงกับส่วนราชการหรือหน่วยงานที่มีภารกิจคล้ายคลึงกัน และมีผลการปฏิบัติงานในระดับชั้นนำของประเทศเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน โดยรูปธรรมของการปฏิบัติราชการจะต้องมีทิศทางยุทธศาสตร์ และเป้าประสงค์ที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงาน ที่เป็นมาตรฐาน รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

ดังนั้นจุดเน้นที่สำคัญของการบริหารองค์ประกอบนี้ คือ การปฏิบัติราชการจะต้องมีทิศทางยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์ที่ชัดเจน มีการติดตามประเมินผลและพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งการส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐมีการปฏิบัติราชการอย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีเกณฑ์พิจารณาจาก 3 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์และการปฏิบัติราชการอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การบริหารทรัพยากรบุคคล และ 3) การบริหารจัดการสารสนเทศ ดังนี้

1) การมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์และการปฏิบัติราชการอย่างมีประสิทธิภาพ โดย

1.1) มีการจัดทำแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี และแผนปฏิบัติราชการประจำปี รวมถึงนโยบาย และแผนการส่งเสริมการกำกับดูแลองค์กรที่ดี มีองค์ประกอบครบถ้วนอย่างชัดเจน และเป็นไปตามมาตรฐาน การจัดทำแผนอย่างครบถ้วน แล้วเสร็จ และได้รับความเห็นชอบจากหัวหน้าส่วนราชการ ก่อนเริ่มปีงบประมาณ

1.2) หัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหาร ข้าราชการในหน่วยงานทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมใน การดำเนินโครงการ ส่งเสริมการกำกับ ดูแลองค์กรที่ดี

1.3) มีระบบการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติราชการประจำปี และแผนงาน/โครงการส่งเสริมการกำกับดูแลองค์กรที่ดี ชัดเจน และมีการจัดทำรายงานที่มีคุณภาพอย่างน้อย เป็นรายไตรมาส

1.4) มีผลการปฏิบัติงานตามภารกิจหลักและตามตัวชี้วัดเฉพาะในหมวดประสิทธิภาพ ตามคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปี บรรลุตามเป้าหมายทั้งหมด

1.5) มีการกำหนดตำแหน่งขององค์กรและเป้าหมายตามภารกิจหลักเทียบเคียง (Benchmark) กับส่วนราชการหรือหน่วยงาน องค์กร ที่มีการกิจคล้ายคลึงกัน ที่มีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศใน ระดับชั้นนำ อย่างน้อยในระดับประเทศ และมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในระยะยาวในการลดช่องว่างกับ หน่วยงานคู่เทียบข้างต้นอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

1.6) มีระบบการกำกับติดตามให้มีการปรับปรุงการดำเนินงานตามภารกิจหลักและ ตามตัวชี้วัดในหมวดประสิทธิภาพตามคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปีให้เพิ่มขึ้น เติบโตขึ้น ขยายตัว มีคุณภาพ มากขึ้น และ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2) การบริหารทรัพยากรบุคคล โดย

2.1) มีนโยบาย ยุทธศาสตร์ หรือแผนกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคล ที่มีรายละเอียด สำคัญครบถ้วนสมบูรณ์ (เช่น ด้านโครงสร้างบริหารและโครงสร้างองค์กร ด้านผลผลิตประสิทธิภาพของทรัพยากร บุคคล ด้านอัตรากำลังและการบริหารอัตรากำลัง ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการบริหารผลตอบแทนและ สิทธิประโยชน์ ด้านการกำหนดค่านิยมร่วมและความสามารถหลัก ด้านบริหารจัดการองค์ความรู้ หรือองค์การ แห่งการเรียนรู้) และได้รับความเห็นชอบจากหัวหน้าส่วนราชการก่อนเริ่มปีงบประมาณ

2.2) มีการถ่ายทอดนโยบาย ยุทธศาสตร์ หรือแผนกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคล ไปสู่แผนปฏิบัติการประจำปีที่มีรายละเอียดครบถ้วนสมบูรณ์ตามองค์ประกอบของแผนงานระดับที่ดีและได้รับ ความเห็นชอบจากหัวหน้าส่วนราชการก่อนเริ่มปีงบประมาณ

2.3) มีกระบวนการเผยแพร่ และกระบวนการติดตามผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติ การประจำปีที่มีประสิทธิภาพ (มีการจัดทำ HR Scorecard เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับใช้ประเมินผลสำเร็จด้านการ บริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กรให้มีความเข้มแข็งและสอดคล้องกับภารกิจขององค์กร)

2.4) มีมาตรฐานการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยมีการจัดการอัตรากำลัง การจัดทำ คำบรรยายลักษณะงาน ระบบการวัดและประเมินผลการดำเนินงาน การวิเคราะห์สมรรถนะหลัก ช่องทาง การสื่อสารกับ บุคลากร การจัดทำจรรยาบรรณ การจัดทำฐานข้อมูลในการบริหารทรัพยากรบุคคลและมี มาตรฐานการปฏิบัติงาน อาชีวอนามัย สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยในการทำงานอย่างครบถ้วนชัดเจน

3) การบริหารจัดการสารสนเทศ โดย

3.1) มีการจัดทำแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศ และแผนปฏิบัติการเทคโนโลยี สารสนเทศที่มีรายละเอียด/องค์ประกอบของแผนงานครบถ้วนสมบูรณ์ในระดับที่ดี (มีการระบุ/เชื่อมโยงถึง การตอบสนองต่อความต้องการขององค์การและยุทธศาสตร์ สอดคล้องกับแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี และแผนปฏิบัติ

ราชการประจำปี เชื่อมโยงถึงการดำเนินการเพื่อตอบสนองนโยบายที่สำคัญ เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพและ/หรือลดขั้นตอนการปฏิบัติงานและ/หรือลดต้นทุนในการปฏิบัติงาน ประชาชน/ผู้ให้บริการได้รับความสะดวก และได้รับการตอบสนองตามความต้องการ แผนงาน/โครงการมีการจัดกลุ่ม/ลำดับความสำคัญ แผนงาน/โครงการ มีตัวชี้วัดและเป้าหมายที่แสดงถึงความสำเร็จ และสะท้อนผลลัพธ์ที่คาดหวัง ฯลฯ) แล้วเสร็จ และได้รับความเห็นชอบจากหัวหน้าส่วนราชการก่อนเริ่มปีงบประมาณ

3.2) มีมาตรฐานในการบริหารจัดการสารสนเทศ โดยมีระบบ MIS/ EIS ระบบการติดตามผลการดำเนินงาน ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารความเสี่ยง สนับสนุนการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน สนับสนุนระบบการบริหารทรัพยากรบุคคล และช่วยให้เกิดการลดขั้นตอนหรืออำนวยความสะดวกให้กับผู้รับบริการหรือประชาชนทั่วไปอย่างครบถ้วนชัดเจนและสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับหน่วยงานอื่นได้

3.3) มีผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนปฏิบัติการเทคโนโลยีสารสนเทศตามเป้าหมายที่ระบุไว้

2. หลักประสิทธิภาพ การบริหารงานที่ยึดหลักประสิทธิภาพ จะเน้นการบริหารราชการตามแนวทางการกำกับดูแลที่ดีที่มีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานโดยใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสมให้องค์กรสามารถใช้ทรัพยากรทั้งด้านต้นทุน แรงงานและระยะเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการตามภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม มีเกณฑ์พิจารณา 2 ประเด็นย่อยที่มีน้ำหนักเท่ากัน ได้แก่ การบริหารจัดการองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ และการดำเนินการภารกิจภาครัฐด้วยความคุ้มค่า ดังนี้

1) การบริหารจัดการองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ โดย

1.1) มีการแต่งตั้งคณะทำงานระดับส่วนราชการ และมีการประชุมร่วมกันอย่างเป็นทางการเพื่อจัดทำแผนการควบคุม/เพิ่มประสิทธิภาพภารกิจหลักหรืองานหลัก โดยดำเนินการวิเคราะห์ภารกิจหลักหรืองานหลักเพื่อวิเคราะห์หาวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการ หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันของผู้ปฏิบัติงาน พร้อมทั้งระบุวิธีการควบคุม/เพิ่มประสิทธิภาพภารกิจหลักหรืองานหลักที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว

1.2) มีการจัดทำแผนการควบคุม/เพิ่มประสิทธิภาพภารกิจหลักหรืองานหลักแล้วเสร็จ โดยแผนการควบคุม/เพิ่มประสิทธิภาพ ระบุมาตรฐานการปฏิบัติงานของภารกิจหลักหรืองานหลัก มีการกำหนดตัวชี้วัด/เป้าหมายของการควบคุม/เพิ่มประสิทธิภาพ ภารกิจหลักหรืองานหลัก ขั้นตอนในการวิเคราะห์เพื่อหาวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพ เช่น การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการ หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันของผู้ปฏิบัติงาน การระบุผู้รับผิดชอบในการดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพภารกิจหลักหรืองานหลัก และการระบุผู้รับผิดชอบในการติดตามความก้าวหน้าและจัดเก็บข้อมูลตามกรอบตัวชี้วัด

1.3) มาตรฐานการปฏิบัติงานที่ระบุในแผนหรือที่ใช้เป็นมาตรฐานการปฏิบัติงานควรประกอบไปด้วยรายละเอียด มาตรฐานคุณภาพงาน ต้นทุนต่อหน่วย/ระบบบัญชีต้นทุน แผนลดรายจ่าย และการใช้ระบบสารสนเทศร่วมกัน ทั้งนี้ให้มีการสื่อสารมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทราบโดยทั่วถึงกัน โดยใช้การประชุม บันทึก/หนังสือเวียน เว็บไซต์ เป็นต้น

1.4) ดำเนินการควบคุม/เพิ่มประสิทธิภาพภารกิจหลักหรืองานหลักให้แล้วเสร็จตามแผนงานที่กำหนด และจัดให้มีระบบ/เครื่องมือต่าง ๆ ที่สนับสนุนการปฏิบัติงานให้บรรลุตามแผนการควบคุม/เพิ่มประสิทธิภาพ เช่น การใช้ระบบซอฟต์แวร์ต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนั้นมีการติดตามประเมินผล และมีการรายงาน

ผลความสำเร็จของการปรับปรุงภารกิจหลักหรืองานหลักต่อผู้บริหารระดับสูงสุด ของส่วนราชการ/จังหวัดอย่างน้อยรายไตรมาส

1.5) มีผลความสำเร็จตามตัวชี้วัด ดังนี้

1.5.1) ภารกิจหลักหรืองานหลักที่มีมาตรฐานตามที่กำหนดไว้ในคู่มือการปฏิบัติงาน

1.5.2) ต้นทุนต่อหน่วยในการให้บริการสาธารณะที่ต่ำกว่าต้นทุนต่อหน่วยในการให้บริการสาธารณะประเภทเดียวกันของส่วนราชการอื่น และต่ำกว่าต้นทุนต่อหน่วยในการให้บริการสาธารณะตามหลักเกณฑ์ที่กรมบัญชีกลางกำหนดไว้

1.5.3) ส่วนราชการมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดโดยใช้ระบบสาธารณูปโภคร่วมกัน

2) การดำเนินการภารกิจภาครัฐด้วยความคุ้มค่า โดย

2.1) มีการจัดตั้งคณะทำงานประเมินความคุ้มค่า และให้มีการประชุมหารือร่วมกันอย่างเป็นทางการเพื่อศึกษา ทบทวน ทำความเข้าใจแนวคิด วัตถุประสงค์ ขอบเขต ขั้นตอนในการประเมินความคุ้มค่าตามแนวทางการประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติภารกิจของรัฐ ตัวชี้วัดและผลผลิตที่จะประเมินความคุ้มค่า (ผลผลิตที่ตอบสนองผลลัพธ์ที่เป็นภารกิจหลักโดยตรง)

2.2) จัดทำกรอบและแผนการประเมินความคุ้มค่าของส่วนราชการโดยจัดทำรายละเอียดการประเมินความคุ้มค่าของส่วนราชการให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี และแผนปฏิบัติราชการประจำปี กรอบและแผนการประเมินความคุ้มค่าของส่วนราชการต้องผ่านความเห็นชอบจากผู้บริหารระดับสูงสุดของส่วนราชการ

2.3) ทบทวนความสมบูรณ์ของฐานข้อมูล ความสมบูรณ์ของตัวชี้วัด และวางระบบการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการทดสอบระบบการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการประเมินความคุ้มค่า

2.4) ดำเนินการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของงาน/โครงการก่อนเริ่มดำเนินการ โดยอาจใช้หลักการดังต่อไปนี้

(1) งาน/โครงการดำเนินการแล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ คณะทำงานดำเนินการประเมินผล ความสำเร็จการปฏิบัติภารกิจในมิติประสิทธิภาพ ประสิทธิผล วิเคราะห์ผลตอบแทนต่อต้นทุน ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย โดยเปรียบเทียบกับตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้ในกรอบและแผนการประเมินความคุ้มค่า ระบุปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้จำเป็นต้องประเมินผลกระทบหากมีการมอบหมาย

(2) งาน/โครงการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง คณะทำงานประเมินความคุ้มค่าฯ ดำเนินการประเมินความก้าวหน้าการดำเนินงาน วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของตัวชี้วัดในมิติประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โดยเปรียบเทียบกับตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้ในกรอบและแผนการประเมินความคุ้มค่าฯ ระบุปัญหาอุปสรรค และแนวทางการแก้ไขพร้อมทั้งประเมินว่าสมควรดำเนินการต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุใด

(3) ในการประเมินอาจจะนำตัวชี้วัดระดับความสำเร็จของการดำเนินงานจากการใช้งบประมาณของสำนักงานงบประมาณมาเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ด้วย นอกจากนี้ควรมีการนำหลักการประเมินความเป็นเหตุและผล (Causality) มาวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ใช้ไปกับสิ่งที่ได้ออกมาว่ามีลักษณะความสัมพันธ์ตามที่สมมติหรือกำหนดไว้ก่อนหน้านี้หรือไม่

2.5) มีการติดตามความก้าวหน้าระหว่างการทำงาน/โครงการ โดยมีการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงาน ประสิทธิภาพการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายเปรียบเทียบกับแผนงาน/แผนปฏิบัติการ ระบุปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขพร้อมทั้งประเมินว่าสมควรดำเนินการงาน/โครงการต่อไปหรือไม่

เพราะเหตุใด และมีการจัดทำรายงานความก้าวหน้าเสนอคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ อย่างน้อยรายไตรมาส

2.6) ประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติราชการภายหลังสิ้นปีงบประมาณ ซึ่งแบ่งเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

2.6.1) งาน/โครงการดำเนินการแล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ คณะทำงานดำเนินการ ประเมินผลสำเร็จการปฏิบัติภารกิจในมิติประสิทธิภาพ ประสิทธิผล วิเคราะห์ผลตอบแทนต่อต้นทุน ต้นทุน การผลิตต่อหน่วย โดยเปรียบเทียบกับตัวชี้วัด ที่ได้กำหนดไว้ในกรอบและแผนการประเมินความคุ้มค่า ระบุปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไข ปัญหา นอกจากนี้จะต้องประเมินผลกระทบหากมีการมอบหมาย

2.6.2) งาน/โครงการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง คณะทำงานประเมินความคุ้มค่า ดำเนินการประเมินความก้าวหน้าการดำเนินงาน วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของตัวชี้วัดในมิติประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โดยเปรียบเทียบกับตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้ในกรอบและแผนการประเมินความคุ้มค่า ระบุปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไข พร้อมทั้งประเมินว่าสมควรดำเนินการต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุใด ทั้งนี้ในการประเมิน อาจจะนำตัวชี้วัดระดับความสำเร็จของการดำเนินงานจากการใช้งบประมาณของสำนักงานงบประมาณมาเป็นเครื่องมือ วิเคราะห์ด้วย นอกจากนี้ควรมีการนำหลักการประเมินความเป็นเหตุและผล (Causality) มาวิเคราะห์เพื่อหา ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ใช้ไปกับสิ่งที่ได้ว่ามีลักษณะความสัมพันธ์ตามที่ตั้งสมมติฐานหรือกำหนดไว้ก่อนหน้านี้ หรือไม่

2.7) จัดทำรายงานการประเมินความคุ้มค่า ภายหลังสิ้นปีงบประมาณเสนอคณะกรรมการ ตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการและใช้ผลจากการประเมินมาใช้จัดทำ/ปรับปรุงแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี และแผนปฏิบัติราชการประจำปีและการของบประมาณในปีถัดไป

3. หลักการตอบสนอง การบริหารงานที่ยึดหลักการตอบสนอง เน้นการบริหารที่ทำให้การบริการ ขององค์กรสามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด และสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ รวมถึงตอบสนอง ความคาดหวังหรือความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่าง : ซึ่งหน่วยงานภาครัฐต้องพัฒนากระบวนการและวิธีการในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงการวัดความพึงพอใจและความคาดหวังที่เกิดจากกระบวนการและการดำเนินการ ในการตอบสนองความต้องการรวมถึงการกำหนดผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถในการให้บริการ และผู้บริหาร ของหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง ทั้งนี้แนวทางการส่งเสริมหลักการตอบสนอง มี 6 ประเด็น ย่อย ดังนี้

1) ความสำเร็จในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติราชการประจำปีเกี่ยวกับการ พัฒนาคุณภาพการให้บริการ โดย

1.1) ทำการศึกษา/วิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการงาน ขั้นตอนการให้บริการ ความต้องการและความคาดหวังของประชาชนผู้รับบริการ/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผลการดำเนินงานทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคตอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

1.2) กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยมีการแบ่งประเภทการให้บริการ ในแต่ละกลุ่มประชาชนผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียครบถ้วนตามพันธกิจ และสอดคล้องกับกลยุทธ์หลัก ของส่วนราชการและจังหวัด และมีกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็น/ ข้อเสนอแนะเพื่อการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติราชการประจำปีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการ ให้บริการอย่างชัดเจน

1.3) จัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปีเกี่ยวกับการพัฒนาการให้บริการแล้วเสร็จโดยหัวหน้าส่วนราชการได้ให้ความเห็นชอบก่อนเริ่มปีงบประมาณ และเนื้อหาของแผนฯ มีองค์ประกอบครบถ้วนสมบูรณ์

1.4) มีการถ่ายทอดและสื่อสารสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการเกี่ยวกับการพัฒนาการให้บริการแก่ข้าราชการทุกระดับ และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

1.5) จัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลและรายงานผลความสำเร็จของการดำเนินงานตามแผนฯ โดยมีการนำข้อมูลผลการดำเนินงานต่าง ๆ มาวิเคราะห์เพื่อทำการทบทวนแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปี เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ

2) ความสำเร็จในการปฏิบัติตามมาตรฐานระยะเวลาการให้บริการที่ครบถ้วนสมบูรณ์ โดย

2.1) มีการจัดทำ/ทบทวนแผนผังขั้นตอนการให้บริการให้มีความครบถ้วนทุกงานบริการ โดยมีการศึกษา/วิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ ความต้องการของผู้รับบริการ/ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลการดำเนินงานทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ มีการแบ่งกลุ่มประเภทประชาชนผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมถึงการแบ่งประเภทตามช่องทางการให้บริการในแต่ละประเภท

2.2) จัดทำมาตรฐานระยะเวลาการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพได้ครบถ้วนทุกงานบริการโดยคำนึงถึงความต้องการและความคาดหวังของประชาชนผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และหัวหน้าส่วนราชการให้ความเห็นชอบก่อนเริ่มปีงบประมาณ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2.3) มีการเผยแพร่/ประกาศ/ชี้แจงมาตรฐานระยะเวลาการให้บริการแก่ประชาชนผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบอย่างชัดเจน

2.4) การจัดทำฐานข้อมูลในการเก็บรวบรวมสถิติการปฏิบัติตามมาตรฐานการให้บริการครบถ้วนทุกงานบริการอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ รวมถึงมีการนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้เพื่อการปฏิบัติการ (Operation) และผู้บริหารจัดการ (ระบบ MIS และ EIS) อย่างชัดเจนและสม่ำเสมอ

2.5) มีการติดตามประเมินผลและรายงานผลความสำเร็จของการดำเนินงานตามมาตรฐานการให้บริการที่กำหนดอย่างครบถ้วนทุกงานบริการตามรูปแบบและแผนที่เหมาะสม โดยมีการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จ/ไม่สำเร็จต่าง ๆ ปัญหาและอุปสรรค สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขและอื่นๆเพื่อทบทวนแผนงาน/เป้าหมายการดำเนินงานในอนาคต

3) การจัดให้มีช่องทาง/เครือข่ายการให้บริการที่มีความครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ โดย

3.1) มีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการต่าง ๆ เพื่อกำหนดเป้าหมายและแนวทางการจัดการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดให้มีช่องทาง/เครือข่ายการให้บริการที่มีความครบถ้วนและมีประสิทธิภาพตามความต้องการ และความคาดหวังของประชาชนผู้รับบริการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

3.2) จัดให้มีช่องทาง/เครือข่ายการให้บริการที่มีความครบถ้วนทุกงานบริการตามความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ ช่องทางและเครือข่ายการให้บริการ ซึ่งดำเนินการในรูปแบบธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ตหรือศูนย์บริการทางโทรศัพท์ ระบบเครือข่ายสารสนเทศและการจัดหน่วยงานเคลื่อนที่ (Mobile Unit/ One Stop Service) การให้บริการต่าง ๆ ของรัฐที่จุดเดียว (One Stop Service) และการร่วมกับหน่วยงานอื่นเพื่อให้บริการร่วมกันที่จุดเดียว เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการ

เช่น ศูนย์บริการร่วม และเคาน์เตอร์บริการประชาชน เป็นต้น โดยมีมาตรฐานคุณภาพตามที่กำหนดอย่างครบถ้วนคุณภาพตามที่กำหนดอย่างครบถ้วน

3.3) มีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินการในแต่ละช่องทางและเครือข่ายการให้บริการอย่างครบถ้วนชัดเจน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

3.4) มีการสื่อสารช่องทาง/เครือข่ายการให้บริการแก่ผู้ให้บริการแก่ประชาชน ผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางตรงและทางอ้อม และผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ

3.5) มีระบบฐานข้อมูลในการเก็บรวบรวมสถิติการดำเนินงานในแต่ละช่องทาง/เครือข่ายการให้บริการมีความครบถ้วนสมบูรณ์ รวมถึงมีการนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติการ (Operation) และผู้บริหารจัดการ (ระบบ MIS และ EIS) อย่างชัดเจนและสม่ำเสมอ

3.6) จัดให้มีการติดตามประเมินผล และรายงานผลความสำเร็จของการดำเนินงานในแต่ละช่องทาง/เครือข่ายการให้บริการอย่างเป็นระบบ และนำประเด็นต่าง ๆ มาพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานในแต่ละช่องทาง/เครือข่ายการให้บริการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอย่างชัดเจน

4) การนำนวัตกรรมมาพัฒนามาตรฐานคุณภาพการให้บริการ โดย

4.1) มีการแต่งตั้งคณะทำงาน/ผู้รับผิดชอบในการพัฒนามาตรฐานคุณภาพการให้บริการ โดยการใช้นวัตกรรมอย่างชัดเจน

4.2) มีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการต่าง ๆ เพื่อการนำนวัตกรรมมาพัฒนามาตรฐานคุณภาพการให้บริการเฉพาะในระยะสั้นและระยะยาว เช่น การลดขั้นตอนการให้บริการ การลดระยะเวลาในการให้บริการ และการเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานอื่นเพื่อลดความซ้ำซ้อนของงาน/เอกสารที่ประชาชนต้องมาติดต่อ เป็นต้น

4.3) มีการกำหนดกลยุทธ์ แผนงาน/แนวทางการจัดการ และเป้าหมาย โดยมีเนื้อหาสมบูรณ์ชัดเจนและหัวหน้าส่วนราชการ/จังหวัดอนุมัติก่อนเริ่มปีงบประมาณ

4.4) มีการดำเนินงานตามแผนการนำนวัตกรรมมาพัฒนามาตรฐานคุณภาพการให้บริการอย่างครบถ้วนชัดเจน และการติดตามประเมินผล และรายงานผลความสำเร็จของการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

5) ระบบการแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดย

5.1) กำหนดให้มีหน่วยงาน/ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบการในการแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนต่าง ๆ โดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างครบถ้วนอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน รวมถึง มีการศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ อย่างครบถ้วน เพื่อจัดให้มีช่องทางการรับข้อร้องเรียนทั้งจากภายในและภายนอก

5.2) มีช่องทางการรับข้อร้องเรียนมีความครบถ้วนทั้งจากภายในและภายนอก มีการกำหนดมาตรฐานการแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์โดยแบ่งตามความเหมาะสมของประเภทข้อร้องเรียนต่าง ๆ เช่น ประเภทของเรื่องข้อร้องเรียน ประเภทผู้ร้องเรียน และช่องทางการให้บริการ รวมถึงมีการกำหนดเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

5.3) มีการเผยแพร่และชี้แจงมาตรฐานการแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนให้แก่ประชาชน ผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย และผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบอย่างครบถ้วน

5.4) ระบบฐานข้อมูลในการเก็บรวบรวมสถิติการบริหารข้อร้องเรียนมีความครบถ้วนทุกประเภทข้อร้องเรียนรวมถึงมีการนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติการ (Operation) และผู้บริหารจัดการ (ระบบ MIS และ EIS) อย่างชัดเจนและสม่ำเสมอ

5.5) การติดตามการประเมินผล และการรายงานผลความสำเร็จของการดำเนินงาน ตามมาตรฐานที่กำหนดอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยมีการนำประเด็นข้อร้องเรียนต่าง ๆ มาบูรณาการเพื่อพัฒนา/ ปรับปรุงระบบการควบคุมภายในให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอย่างชัดเจน รวมถึงทำการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ปัจจัยต่างๆ ปัญหา อุปสรรค สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขและอื่น ๆ เพื่อทำการกำหนด/ทบทวนแผนงานและเป้าหมาย การดำเนินงาน

6) การพัฒนาผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในการให้บริการที่มีความรู้ ความสามารถและมีใจให้บริการ (Service Mind) โดย

6.1) มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ และคำบรรยายลักษณะงาน สำหรับข้าราชการ ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบการให้บริการอย่างครบถ้วนและเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน

6.2) มีการจัดทำแผนการพัฒนาความรู้ ความสามารถให้แก่ข้าราชการผู้ทำหน้าที่ ในการให้บริการอย่างครบถ้วนทุกตำแหน่งทั้งระยะสั้นและระยะยาว และเนื้อหาของแผนฯ มีองค์ประกอบ ที่ครบถ้วนสมบูรณ์รวมถึงหัวหน้าส่วนราชการ/จังหวัดให้ความเห็นชอบแผนฯ ก่อนเริ่มปฏิบัติงาน

6.3) จัดให้มีการติดตามการประเมินผล และการรายงานผลความสำเร็จของการดำเนินงาน ตามแผนฯอย่างครบถ้วน รวมถึงมีการสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อทำการทบทวนปรับปรุงแผนการพัฒนาความรู้ ความสามารถฯ

6.4) มีการทดสอบความรู้ ความสามารถฯ ของข้าราชการผู้ทำหน้าที่ในการให้บริการ จากหลักสูตรที่ทำการอบรมอย่างครบถ้วน

สรุป

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ได้เผยแพร่สู่สังคมไทยประมาณปี พ.ศ. 2540 ตามแนวคิดเรื่อง การบริหารจัดการที่ดี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้กำหนดแนวทางเพื่อสร้างการบริหารจัดการที่ดีในยุทธศาสตร์การพัฒนาประชากร โดยให้ความสำคัญ กับการพัฒนาประสิทธิภาพของภาคราชการ การสร้างความเข้มแข็งแก่ภาคประชาชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ ตลอดจนการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างภาครัฐกับ ประชาชน เพื่อให้เกิดการประสานร่วมมือกันในการพัฒนาประเทศ และเริ่มแรก ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ทุกหน่วยงานของรัฐ ดำเนินการบริหารจัดการโดยยึดหลักการ 6 ประการ ต่อมาสำนักงาน ก.พ.ร. ได้สังเคราะห์จากแนวคิดและ มาตรฐานการปฏิบัติงานขององค์กรต่าง ๆ สรุปหลักการบริหารแบบธรรมาภิบาล เป็น 10 ประการ ซึ่งสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้นำมากำหนดเป็นเกณฑ์ชี้วัดคุณภาพการบริหารงานระดับคณะและมหาวิทยาลัย โดยกำหนดให้คณะและมหาวิทยาลัย บริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลอย่างครบถ้วนทั้ง 10 ประการ และให้อธิบาย การดำเนินงานอย่างชัดเจนเมื่อเขียนรายงานการประเมินตนเองเพื่อรับการประเมิน ผู้เขียนจึงได้พยายามศึกษา แนวทางปฏิบัติการบริหารที่ยึดหลักธรรมาภิบาลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบ ตัวบ่งชี้ แต่เนื่องจากมีเจตนาให้รายละเอียดวิธีปฏิบัติที่ชัดเจน จึงต้องแบ่งเขียนบทความเสนอเป็น 2 ตอน โดยในตอนที่ 1 สามารถเสนอรายละเอียดแนวทางการปฏิบัติการบริหารที่ยึดหลักธรรมาภิบาลได้เพียง 3 ประการแรก ส่วนอีก 7 ประการหลังจะเสนอในบทความเรื่องเดียวกันนี้ในตอนที่ 2 ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษา พ.ศ.

2557. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2558.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. คู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐ ตามหลักธรร

มาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา

ระบบราชการ, 2552.

การพัฒนาคู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

A Development of the School Quality Development Plan Handbook
according to the Guidelines of the Internal Quality Assurance
of the Schools under the Jurisdiction of the Office of
Ubon Ratchathani Primary Education Service Area 3

ชวนคิด มะเสนะ¹

สมฤทัย ประสานพิมพ์²

จิราภรณ์ จันทา³

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ เพื่อพัฒนาคู่มือและนิเทศติดตามการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยการเลือกแบบเจาะจงสำหรับผู้ที่ไม่เคยรับการอบรมมาก่อน จำนวน 104 คน จากโรงเรียน 52 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา จำนวน 7 หน่วย 2) แบบทดสอบวัดความรู้ แบบปรนัยชนิดตัวเลือก 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากง่าย (p) ที่ผ่านเกณฑ์อยู่ระหว่าง .45 - .80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ที่ผ่านเกณฑ์อยู่ระหว่าง .40 - .90 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .75 และ 3) แบบนิเทศติดตามซึ่งเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .76 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า E_1/E_2

ผลการวิจัยพบว่า

1. คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด $E_1/E_2 = 83.66/82.46$ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. ผลนิเทศติดตามการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนาคู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา, แนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Abstract

The research aimed to develop a handbook and to supervise the school quality development plan according to the guidelines of the internal quality assurance of the schools under the jurisdiction of the Office of Ubon Ratchathani Primary Education Service Area 3. The targets in the research were school administrators and teachers totaling 104. They were specifically selected from 52 schools. The research instruments were: a handbook for the educational quality development plan; a multiple-choice test with a difficulty value ranging between .45-.80, a discrimination value ranging between .40-.90 and a confidence value equivalent to .75; a supervision format of a five rating scale with a confidence value equivalent to .76. Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, E1/E2.

The research findings were as follows.

1. The handbook for the educational quality development plan according to the guidelines of the internal quality development had efficiency as set at $E1/E2 = 83.66/82.46$.
2. The supervision and follow-up of the educational quality development plan according to the guidelines of the internal quality assurance of the schools in the study showed the results at the highest level.

Keywords : internal quality assurance, plan-making, educational quality.

บทนำ

จากการปฏิรูปการศึกษาขึ้นในทศวรรษที่หนึ่ง (พ.ศ.2542-2551) ที่ผ่านผลการปฏิรูปมีทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว กล่าวคือ สำเร็จในด้าน การขยายโอกาสทางการศึกษา 15 ปี การจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ การศึกษาทางเลือกโดยครอบครัว สถานประกอบการ สถาบันศาสนา การมีระบบประกันคุณภาพการศึกษา ส่วนความล้มเหลว คือ ด้านการผลิตและพัฒนาครู ผู้บริหาร วิทยฐานะครูและผู้บริหารกับผลการเรียนของผู้เรียนไม่สัมพันธ์กัน (กระทรวงศึกษาธิการ 2556 : 18-17) สอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก (พ.ศ.2544-2548) พบว่า สถานศึกษาชั้นพื้นฐานไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ประเมินของ สมศ. รอบแรก ร้อยละ 65 จากสถานศึกษาจำนวนสามหมื่นแห่งทั่วประเทศ และสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง พบว่า มีสถานศึกษาที่ต้องได้รับการพัฒนาอีกถึงร้อยละ 20.30 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชาหลัก มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า ร้อยละ 50 อีกทั้งด้านประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษา ยังไม่พัฒนาประสิทธิภาพ ส่วนผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2557 มีจำนวนทั้งหมด 211 โรงเรียน พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยในภาพรวมไม่ถึงร้อยละ 50 ส่วนผลการประเมินภายนอกรอบสาม ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ในปีการศึกษา 2555-2556 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเข้ารับการประเมินภายนอกรอบสาม จำนวน 105 โรงเรียน ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพในการประเมินคุณภาพภายนอก

จำนวน 73 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 69.52 ไม่ได้ รับรอง จำนวน 32 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 30.48 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 (2556 : 24)

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพมาตรฐานการศึกษา เนื่องจากผลการประเมิน มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน และเชื่อมโยงกับมาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายในตามกฎกระทรวง พบว่าการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาไม่เป็นระบบ เห็นได้จาก ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาของผู้ประเมิน (สมศ.) ที่กล่าวว่า สถานศึกษาควรจัดอบรมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี การเขียนโครงการ เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารงานและเป็นแนวทางปฏิบัติงานที่ชัดเจนของสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากผลการประเมินและข้อเสนอแนะข้างต้น คณะผู้วิจัยได้ศึกษาหาสาเหตุโดยการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เช่น รายงานประจำปีของสถานศึกษา (SAR) แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา/แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี พบว่า กระบวนการจัดทำแผนขาดขั้นตอนการวิเคราะห์ ข้อมูลสารสนเทศ วิเคราะห์สภาพบริบทข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ของสถานศึกษา การจัดทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ไม่เป็นระบบไม่ชัดเจน ในประเด็นของหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา กิจกรรมไม่สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัดความสำเร็จไม่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ ขาดเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและเครื่องมือ การประเมินโครงการและกิจกรรมไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ส่งผลให้แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ รายงานประจำปีไม่มีความสอดคล้อง ตลอดทั้งการนิเทศภายในไม่มีความต่อเนื่อง ผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานไม่มีความน่าเชื่อถือและไม่สามารถใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในรอบปีต่อไป

ดังนั้น คณะผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาที่ต้องดำเนินการแก้ไขและพัฒนาอย่างเร่งด่วนจึงได้จัดทำ โครงการพัฒนาการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สพป.อุบลราชธานี เขต 3 และได้ พัฒนาคู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของ สถานศึกษา สพป.อุบลราชธานี เขต 3 ขึ้น เพื่อพัฒนาผู้บริหารและครูให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดทำ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเป็นคู่มือในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้สถานศึกษามี แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิผลสู่การปฏิบัติที่เกิดประสิทธิผลส่งผลให้ผู้เรียนและสถานศึกษามี คุณภาพตามเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาคู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3
2. เพื่อนิเทศติดตามการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 จำนวน 422 คน

2. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive) โดยกำหนดหลักเกณฑ์ว่าต้องไม่ใช่ผู้ที่เคยได้รับการพัฒนาด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามาก่อน คัดเลือกได้ 52 โรงเรียน จำนวน 104 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินงานเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาคู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ระยะที่ 2 การนิเทศติดตามการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยแต่ละช่วงมีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จำนวน 7 หน่วย

ดำเนินการทดลองใช้คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ระหว่างวันที่ 18 - 21 มีนาคม 2557 จำนวน 4 วัน

1. สถานที่ในการอบรม ได้แก่ หอประชุมแก่งสะพือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

2. เนื้อหาในการอบรม ได้แก่ หลักสูตรการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มีเนื้อหาจำนวน 7 หน่วย ได้แก่

หน่วยที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

หน่วยที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

หน่วยที่ 3 การศึกษาสภาพแวดล้อมขององค์กร

หน่วยที่ 4 การจัดวางทิศทางขององค์กร

หน่วยที่ 5 การกำหนดกลยุทธ์ในระดับองค์กร

หน่วยที่ 6 การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ

หน่วยที่ 7 การปฏิบัติตามกลยุทธ์และการควบคุมกลยุทธ์

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบนิเทศติดตามการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ได้กำหนดเครื่องมือเป็น 2 ฉบับ ดังนี้ ฉบับที่ 1 เป็นแบบนิเทศและประเมินผลการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ฉบับที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการดำเนินงานครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive) โดยกำหนดหลักเกณฑ์ว่าต้องเป็นผู้ที่ไม่เคยได้รับการพัฒนาด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามาก่อน คัดเลือกได้ 52 โรงเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการอบรมโดยใช้คู่มือแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและข้อมูลการนิเทศของศึกษานิเทศก์ประจำกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ได้รับแต่งตั้งให้ทำการนิเทศติดตามการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

2. ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลของการวิจัย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) และการตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยได้สุ่มกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านหรือกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีกครั้ง (Reflecting) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงตามที่ผู้ให้ข้อมูลบอก เมื่อได้รับข้อมูลใหม่ในแต่ละครั้งแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล

3. รวบรวมแบบนิเทศติดตามที่ได้รับคืนทั้งหมดจาก 52 โรงเรียนๆ ละ 3 ชุด (ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ประจำกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวน แบบนิเทศติดตาม นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ของข้อมูลเพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน E_1/E_2 และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยขอเสนอผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการดำเนินการสร้างคู่มือ

จัดทำโครงร่างหลักสูตรคู่มือ กำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม ของคู่มือโดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระ ที่ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนจำเป็นต้องมีความรู้เพื่อใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เป็นเนื้อหาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ได้คู่มือ จำนวน 7 หน่วย ประกอบด้วย

- หน่วยที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- หน่วยที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- หน่วยที่ 3 การศึกษาสภาพแวดล้อมขององค์กร
- หน่วยที่ 4 การจัดวางทิศทางขององค์กร
- หน่วยที่ 5 การกำหนดกลยุทธ์ในระดับองค์กร
- หน่วยที่ 6 การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ
- หน่วยที่ 7 การปฏิบัติตามกลยุทธ์และการควบคุมกลยุทธ์

ผลการหาประสิทธิภาพครั้งที่ 1 พบว่า คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีประสิทธิภาพต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด $E_1/E_2 = 74.18/75.55$

ผลการหาประสิทธิภาพครั้งที่ 2 พบว่า คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีประสิทธิภาพต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด $E_1/E_2 = 78.87/77.66$

ผลการหาประสิทธิภาพครั้งที่ 3 พบว่า คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด $E_1/E_2 = 83.66/82.46$ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการนิเทศติดตามการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

การนิเทศการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$) และค่าเฉลี่ยของทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมากที่สุด ขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการกำหนดกลยุทธ์ ตัวชี้วัดความสำเร็จ และชื่อโครงการ/กิจกรรม ($\bar{X} = 4.74$) ขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพภายในและสภาพภายนอกของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.67$)

2.1 การนิเทศการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ขั้นที่ 1 การวางแผนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$) ทั้งโดยภาพรวมและทุกกระบวนการ กระบวนการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการแต่งตั้งผู้แทนครูเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\bar{X} = 4.82$)

2.2 การนิเทศการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพภายในและสภาพภายนอกของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) ทั้งโดยภาพรวมและทุกกระบวนการ กระบวนการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการนำผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาด้านการสร้างสรรค์แห่งการเรียนรู้จำแนกเป็นรายมาตรฐานมาวิเคราะห์เพื่อพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\bar{X} = 4.84$)

2.3 การนิเทศการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ขั้นที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภายในและสภาพภายนอกของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.69$) ทั้งโดยภาพรวมและทุกกระบวนการ กระบวนการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการบูรณาการมาตรฐานและตัวบ่งชี้ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเข้ากับ ประเด็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ($\bar{X}=4.78$)

2.4 การนิเทศการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ขั้นที่ 4 การนำผลการวิเคราะห์สภาพภายในและภายนอกของสถานศึกษาประมวลเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$) ทั้งโดยภาพรวมและทุกกระบวนการ กระบวนการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการนำพันธกิจมากำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาหรือความคาดหวังของการดำเนินงานของสถานศึกษา ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับใครและได้รับผลประโยชน์อย่างไร ($\bar{X}=4.82$)

2.5 การนิเทศการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ขั้นที่ 5 การกำหนดกลยุทธ์ ตัวชี้วัดความสำเร็จ และชื่อโครงการ/กิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.74$) ทั้งโดยภาพรวมและทุกกระบวนการ กระบวนการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ กลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของสถานศึกษา ($\bar{X}=4.84$)

2.6 การนิเทศการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ขั้นที่ 6 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.74$) ทั้งโดยภาพรวมและทุกกระบวนการ กระบวนการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ องค์ประกอบ ส่วนที่สามของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามีสาระเกี่ยวกับการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และตัวชี้วัดความสำเร็จ ($\bar{X}=4.82$)

อภิปรายผล

คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และการนิเทศติดตามการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มีข้อค้นพบหลายประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. จากผลคู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ได้คู่มือที่มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.66/82.46 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด หมายความว่า ผู้เข้าอบรมได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำกิจกรรมระหว่างการอบรมโดยใช้คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ทั้ง 7 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 83.66 และได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดทำ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา หลังการอบรมคิดเป็น ร้อยละ 82.46 แสดงว่า คู่มือที่วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ เนื่องจาก คู่มือสร้างขึ้นอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยเรียงเนื้อหาจากความรู้พื้นฐานไปสู่เนื้อหาที่ยากขึ้นตามลำดับขั้นประกอบกับในคู่มือจะมีทั้งใบความรู้และใบงานที่มีตัวอย่างที่เป็นข้อมูลใกล้ตัวผู้เข้าอบรมทำให้เข้าใจเรื่องที่ศึกษาได้ง่ายและมีใบงานให้ผู้เข้าอบรมฝึกปฏิบัติจริง

ส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ที่ว่าควรเรียนรู้จากสิ่งที่ยากไปหายากและการที่ผู้เข้าอบรมได้ลงมือฝึกปฏิบัติจริงตามใบงานในคู่มือทำให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในขั้นตอนการสร้างคู่มือ ผู้วิจัยได้มีการพัฒนาโดยการนำคู่มือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจหาข้อบกพร่องต่างๆ เช่น ด้านการใช้ภาษา ความยากง่ายของสาระ/เนื้อหา ความเหมาะสมของกิจกรรมที่ให้ปฏิบัติ ความน่าสนใจ ความต่อเนื่องและความสอดคล้องของเนื้อหา รวมทั้งความเหมาะสมของเวลาที่กำหนดให้ปฏิบัติกิจกรรมแต่ละกิจกรรม เพื่อปรับปรุงคู่มือให้เหมาะสม จากนั้นได้นำคู่มือไปทดลองใช้กับครูในลักษณะ 1 : 1 ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ $E_1/E_2 = 74.18/75.55$ จากนั้นปรับปรุงคู่มือแล้วนำไปทดลองใช้อีกในลักษณะ 1 : 10 ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ $E_1/E_2 = 78.87/77.66$ นำไปปรับปรุงแล้วใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 83.66/82.46 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับ วาโร เฟิงส์วาร์ด (2546 : 42-44) ได้กล่าวถึง การหาประสิทธิภาพของคู่มือ จะช่วยให้ผู้อบรมเกิดการเรียนรู้ได้ดี ซึ่งเมื่อคู่มือไปปรับปรุงพัฒนาแล้วมีประสิทธิภาพถึงระดับที่กำหนดแล้ว ก็มีคุณค่าพอที่จะนำไปใช้และคุ้มค่าแก่การลงทุนผลิตออกมา

2. จากผลการนิเทศติดตามการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความเข้าใจกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เห็นได้จากคะแนนทดสอบหลังอบรมของผู้เข้าอบรม จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ได้คะแนนค่าเฉลี่ย 24.74 คิดเป็นร้อยละ 82.46 ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความมั่นใจในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เห็นได้จากการคะแนนกระบวนการดำเนินการจัดทำแผนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.71$) และค่าเฉลี่ยของทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมากที่สุด ขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การกำหนดกลยุทธ์ ตัวชี้วัดความสำเร็จ และชื่อโครงการ/กิจกรรม ($\bar{X}=4.74$) ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการนิเทศติดตามเป็นการดำเนินการที่ส่งผลต่อคุณภาพของการอบรม เห็นได้จากเมื่อศึกษานิเทศก์ไปนิเทศติดตามครูและผู้บริหารจะกระตือรือร้นในการรับการนิเทศ มีการสอบถามข้อสงสัยต่าง ๆ การให้คำปรึกษาให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ทำให้เกิดความเป็นกัลยาณมิตรเป็นกันเองช่วยให้การทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศเกิดประสิทธิภาพในการทำงานมีการร่วมกันวางแผน เติบโตความรู้ในการปฏิบัติงาน สังเกตการณ์ทำงานเพื่อแนะนำช่วยเหลือ ให้กำลังใจและประเมินผลเพื่อพัฒนา สอดคล้องกับกระบวนการนิเทศการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 24) ที่กล่าวไว้ว่าขั้นตอนการนิเทศที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา จะต้องศึกษาสภาพ ปัจจุบันและความต้องการ วางแผนการนิเทศ ปฏิบัติการนิเทศอย่างเข้าใจมีวิธีการเสริมสร้างแรงจูงใจ ตลอดทั้งมีการประเมินและรายงานผลเพื่อให้ทราบจุดเด่นจุดด้อยแล้วหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งชัดดาพร เวหะชาติ (2550 : 144-145) ที่กล่าวว่า การนิเทศมีจุดหมายเพื่อพัฒนาและส่งเสริมงานบริหาร งานวิชาการให้มีการปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้น ดังนั้นเมื่อจัดฝึกอบรมแล้วมีการนิเทศติดตามย่อมส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติของผู้เข้าอบรมอย่างยิ่ง การนิเทศติดตามจึงกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้การฝึกอบรมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามีประสิทธิภาพทำให้ผู้เข้าอบรมนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1. การฝึกอบรมครูและผู้บริหารเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้นมีกิจกรรมให้ผู้เข้าอบรมได้ระดมสมอง วิพากษ์ข้อคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม ดังนั้นควรเลือกสถานที่ในการอบรมให้กว้างขวาง เพื่อไม่ให้เสียงของแต่ละกลุ่มรบกวนกัน
2. ควรมีวิทยากรผู้ช่วยให้เพียงพอกับจำนวนผู้เข้ารับการอบรมเพราะเมื่อทำกิจกรรมกลุ่มวิทยากรผู้ช่วยจะได้ช่วยดูแล ตอบข้อสงสัยของผู้เข้าอบรมได้อย่างทั่วถึง
3. ควรมีวิทยากรผู้ช่วยให้เพียงพอกับจำนวนผู้เข้ารับการอบรมเนื่องจากต้องตรวจใบงานที่ผู้เข้าอบรมฝึกปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนได้ทัน เพราะการฝึกอบรมต้องใช้ข้อมูลจากใบงานต่อเนื่องกันไป ในแต่ละขั้นตอน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ควรศึกษารูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาเชิงระบบ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. **แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ : พรินทวาทกราฟฟิค, 2556.

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3, สำนักงาน. **สรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษา**

ภายนอกของสถานศึกษารอบที่ 2 และรอบที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. อุบลราชธานี : กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา, 2556.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545**. กรุงเทพฯ : พรินทวาทกราฟฟิค, 2545.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2552.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , สำนักงาน. **การกำกับติดตาม/นิเทศและประเมินผลการนิเทศการสอน ชั้นเด็กเล็กในโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. **การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2550.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. **การวิจัยในชั้นเรียน**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน, 2546.

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

Strategies in Supporting the Teamwork of the Teachers

in Secondary Schools

กำพล พากติ¹

จิณณวัตร ปะโคทั้ง²

สมาน อัครภูมิ³

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและประเมินยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครู 351 คน การสร้างยุทธศาสตร์และคู่มือได้รับการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ขั้นต้น 21 คน และขั้นสุดท้ายมีการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์ และคู่มือ โดยการประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 21 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบเก็บข้อมูล แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนมัศึกษามียุทธศาสตร์ 7 ด้านคือ 1) ด้านผู้นำต้นแบบ มีความรู้ ทักษะด้านการครองตน ครองคน ครองงาน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างใช้กระบวนการของการสั่งการ เสริมสร้างการทำงาน และมีสมรรถนะในการบริหารสถานศึกษา 2) ด้านการสื่อสาร เชิงบวก มีการสื่อสารเชิงบวก ช่องทางการสื่อสารหลากหลายวิธีหรือสื่อสารแบบสองทาง การสื่อสารแบบเปิด และมีการพัฒนาด้านการสื่อสารให้ทันสมัยรวดเร็วเป็นปัจจุบัน 3) ด้านการสร้างแรงจูงใจ มีแรงจูงใจในการทำงาน ร่วมกันเป็นทีมในสถานศึกษา จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศเอื้อต่อการทำงาน ยกย่อง ชื่นชม ยินดี ให้รางวัล และสร้างความภาคภูมิใจในความสำเร็จ 4) ด้านความไว้วางใจ มีบรรยากาศการทำงานร่วมกันภายใต้ความไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน มอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถ บนความเชื่อมั่น และความเชื่อถือซึ่งกันและกัน แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และร่วมชื่นชมยินดีผลสำเร็จร่วมกัน 6) ด้านการสร้างสามัคคี มีความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกัน บริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ลดการเกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคน และ 7) ด้านการกระจายอำนาจ ในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การตัดสินใจแก้ปัญหาาร่วมกัน การมอบอำนาจในการดำเนินงาน การตัดสินใจให้มีส่วนร่วม และมีความเป็นอิสระในการทำงานเป็นการกระจายอำนาจ ผลการประเมินยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์การส่งเสริม การทำงานเป็นทีม

¹ หลักสูตรดุขบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Abstract

The objectives of the research were to construct and evaluate the strategies in supporting the teamwork of the teachers in secondary schools. The research employed 351 participants, including schools administrators and the heads of eight departments. The strategies in supporting the teamwork of teachers were created and evaluated for the appropriateness, feasibility, and usefulness by 21 educational experts. The instruments used in data collection were questionnaires, in-depth interviews, and evaluation forms regarding appropriateness, feasibility, and usefulness. Statistical analysis included mean, percentage, standard deviation, and content analysis.

The research findings were as follows:

Strategies in supporting the teamwork of teachers in secondary schools consisted of seven aspects, including 1) master leaders with knowledge in leadership skills, model, and employment of effective leadership procedures, 2) positive communication, using various channels to communicate and integrating modern information technology, 3) motivation, encouraging teamwork, providing an enthusiastic environment, complimenting, and rewarding achievements, 4) trust, creating a trustworthy environment, recognizing individual ability, and giving credits for team achievements, 5) participation, engaging other local organizations and bringing in the cooperation of private organizations and stake holders, 6) harmony and unity, creating a harmonious working environment and shared vision to reduce conflicts 7) decentralization, promote decision making in the team through brain-storming. The results of the evaluation of the strategies in supporting the teamwork of teachers in secondary schools for appropriateness, feasibility, and usefulness were indicated at very high level.

Keywords : Teamwork Strategies, Teacher Teamwork

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้องค์กรทุกองค์การต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาการบริหารองค์การจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาศาสตร์การทำงานเพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงาน จะต้องวิเคราะห์ปัญหาด้วยความรอบครอบทุกด้าน แล้วแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่เหมาะสม ต้องเป็นการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนที่สำคัญในการพัฒนาองค์การนั้นต้องควบคู่กันไปกับการพัฒนาคน พัฒนางานอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการเปลี่ยนนิสัยการทำงานของคนในองค์การ การพัฒนาองค์การให้มีประสิทธิภาพปัจจัยที่สำคัญคือคนหรือผู้ปฏิบัติงานเพราะฉะนั้นองค์การจึงจะต้องมียุทธศาสตร์ หรือวิธีการที่จะส่งเสริมพัฒนาคนให้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ได้กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการบริหารจัดการ โดยอาศัยการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategy Management) โดยใช้แผนยุทธศาสตร์ (Strategy Plan) มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดวิธีการปฏิบัติงาน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับหน่วยงานหรือองค์การที่จะเป็นแนวทางในการนำพาองค์การไปสู่เป้าหมาย

ที่วางไว้ (จิณณวัตร ปะโคทั้ง 2556 : 3-6) กระบวนการพัฒนายุทธศาสตร์มีหลายปัจจัยเกี่ยวข้องทั้งนี้เพราะแต่ละองค์การมีปัญหาและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ความสำเร็จในการแสวงหายุทธศาสตร์กระตุ้นให้องค์การมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบโดยการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการทำงานจะช่วยให้องค์การสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและประสิทธิภาพจึงได้มีการระดมทรัพยากรทั้งหลายมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและร่วมกันทำงานเป็นทีม ซึ่งทีมเป็นองค์ประกอบย่อยขององค์การเมื่อองค์ประกอบย่อยมีประสิทธิภาพองค์การย่อมมีประสิทธิภาพด้วยดังนั้นการพัฒนางานองค์การจึงมุ่งเน้นยุทธศาสตร์และเทคนิควิธีการเข้ามาสอดแทรกในองค์การเพื่อมุ่งพัฒนากลุ่มหรือทีมงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเครื่องมือสอดแทรกสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนางานองค์การที่มีผู้นำไปใช้มากที่สุดคือ เทคนิคการสร้างทีมงาน จึงมีความจำเป็นจะต้องมียุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมทั้งนี้เพราะ เป็นเทคนิคการพัฒนางานองค์การที่สำคัญที่ช่วยปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพของทีมงานต่างๆ ภายในองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมชาติ กิจยรรยง (2546 : 225-226) ที่กล่าวว่าการทำงานเป็นทีมให้ประสบความสำเร็จนั้นเป็นการทำงานของกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่มีความมุ่งมั่นพันผูกต่อการทำงานร่วมกันเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนันทา เลหาหนันท์ (2549 : 28) ที่กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมต้องอาศัยกระบวนการที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยดึงเอาความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดบนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม

จากการวิเคราะห์ระบบการทำงานในสถานศึกษาพบว่า ภายใต้ระบบสถานศึกษาซึ่งเป็นระบบหลักใหญ่ๆ จะมีระบบอื่นๆ ที่เป็นระบบสนับสนุนซ้อนอยู่ระบบเหล่านี้เป็นกระบวนการทำงานในสถานศึกษาตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ด้านปัจจัยและกระบวนการ (สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ 2547 : 4) ระบบต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์กันการจัดระบบและการบริหารระบบในสถานศึกษาเป็นการจัดกลุ่มมาตรฐานและตัวบ่งชี้ทั้งงานหรือโครงการที่สถานศึกษาดำเนินการให้เป็นระบบย่อยๆ มีขั้นตอนการทำงานมีวิธีการทำงานที่เป็นมาตรฐาน มีการบันทึกการทำงานแล้วบริหารระบบนั้นด้วยกระบวนการ PDCA จึงทำให้สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการจัดโครงสร้างและทีมงานที่เหมาะสมกับระบบต่างๆ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนไปตามบทบาทภารกิจและระบบต่างๆ ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพแต่ในทางปฏิบัติแล้วในปัจจุบันการบริหารระบบต่างๆ ในสถานศึกษามีความยุ่งยากและซับซ้อนเพราะสถานศึกษามีภารกิจครอบคลุมงานหลายด้านทำให้การบริหารระบบต่างๆ ต้องพยายามสนับสนุนให้บุคลากรมีอิสระที่จะปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัว เพื่อสนองความต้องการของตนเองและสถานศึกษา จากภาระงานต่างๆ ของสถานศึกษาที่มีความเชื่อมโยงกันทั้งระบบหลักและระบบสนับสนุนทำให้สถานศึกษาต้องกำหนดทีมงานผู้รับผิดชอบแต่ละระบบเพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมายวางแผนการทำงาน ออกแบบการประเมิน ช่วยกันทำและพัฒนาปรับปรุงระบบให้ดีขึ้นโดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรึกษาหารือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันซึ่งสิ่งเหล่านี้ถ้าทำได้จะส่งผลให้การทำงานเป็นทีมมีความเข้มแข็งและยั่งยืน (สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ 2547 : 4) ดังนั้น การสร้างทีมงานในสถานศึกษาให้สามารถทำงานได้คล่องตัวจะช่วยทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้นทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพและจะส่งผลให้การทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายการศึกษาถึงวิธีการสร้างทีมงานในสถานศึกษาจะทำให้สามารถบูรณาการทีมงานต่างๆ ในสถานศึกษาและส่งผลให้ครูต้องมีการปรับวิธีคิดเปลี่ยนวิธีการทำงานเพื่อส่งเสริมให้ครูมีโอกาสนำมาทำงานร่วมกันเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของทีม ใช้ความรู้ด้านการบริหารจัดการ ผนึกกำลังใจกำลังกายและกำลังสติปัญญาของผู้ร่วมงานให้ทำงานเป็นทีมเดียวกัน ซึ่งจะช่วยผลักดันให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายในกรอบเวลาที่กำหนด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้วิจัยยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาและนำยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู
2. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
3. เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
4. เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย จากการศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม สามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดยุทธศาสตร์ ได้ 7 ด้าน คือ 1) ด้านผู้นำต้นแบบ 2) ด้านการสื่อสารเชิงบวก 3) ด้านการสร้างแรงจูงใจ 4) ด้านความไว้วางใจ 5) ด้านการมีส่วนร่วม 6) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ และ 7) ด้านการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 29 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 232 คน และครูผู้สอน จำนวน 90 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970 : 607-610) และสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) จากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก รวมทั้งสิ้นจำนวน 351 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง คือ แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) แบบวิเคราะห์เอกสาร เป็นแบบบันทึกข้อมูล จากการศึกษาเอกสารแบ่งออกเป็น 2 ฉบับ คือ 2.1) แบบวิเคราะห์เอกสารตามหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2.2) แบบวิเคราะห์เอกสารตามขอบข่ายยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา 3) แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

สถิติที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามที่เป็นข้อมูลแบบเลือกตอบ ใช้วิธีแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า ใช้การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด 2546 : 110) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์และสรุปหลอมรวมประเด็น

วิธีดำเนินการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ระยะที่ 2 สร้างยุทธศาสตร์และคู่มือการใช้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ระยะที่ 3 การประเมินยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์และคู่มือการใช้ยุทธศาสตร์ จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 21 คน โดยการจัดประชุม สทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ระยะที่ 4 การนำเสนอยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู

ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) จำนวน 21 คน โดยการจัดประชุม สทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ข้อเสนอแนะและประเมินผลความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารเชิงบวก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการสร้างควมสามัคคี

2. ผลการสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้ ยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้นำ ต้นแบบ 2) ด้านการสื่อสารเชิงบวก 3) ด้านการสร้างแรงจูงใจ 4) ด้านความไว้วางใจ 5) ด้านการมีส่วนร่วม 6) ด้านการสร้างควมสามัคคี 7) ด้านการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ ในแต่ละยุทธศาสตร์ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวดำเนินการ ส่วนคู่มือการใช้ยุทธศาสตร์ มีสาระสำคัญของคู่มือ ประกอบด้วย เงื่อนไขในการนำคู่มือไปใช้ วิธีดำเนินการตามยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของ ยุทธศาสตร์ เกณฑ์การประเมินยุทธศาสตร์ แบบประเมินยุทธศาสตร์ และเงื่อนไขความสำเร็จของยุทธศาสตร์ การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

3. ผลการประเมินยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ พบว่า มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างควมสามัคคี ส่วนด้านที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผู้นำต้นแบบ ด้านการมีส่วนร่วม และมีความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างควมสามัคคี ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผู้นำ ต้นแบบ ส่วนผลการประเมินคู่มือการใช้ยุทธศาสตร์ เป็นการประเมินความเหมาะสม โดยภาพรวม พบว่า คู่มือ การใช้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

4. ผลการนำเสนอและประเมินยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียน มัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์การส่งเสริม การทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้าน ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบัน การปฏิบัติในการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียน มัธยมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้เห็นถึงความสำคัญของการ สร้างทีมงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การบริหารงานบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และในปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาจะเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดทฤษฎี

และหลักการในการบริหารสถานศึกษา รวมถึงการสร้างทีมงาน และหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้มีการจัดการอบรม และพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของจิราภรณ์ เอมเยี่ยม (2552 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนารูปแบบการสร้างทีมงานครูในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา พบว่า สภาพการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ครูโดยรวมมีความเห็นว่ องค์กรประกอบรวมของสภาพการทำงานเป็นทีมของครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกความคิดเห็น ตามสถานภาพพบว่า ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงาน/หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน มีความเห็นว่ สภาพการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ เตือนใจ โพธิ์ทอง (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิผลของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิผลของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ราตรี วีระวัฒน์โสภณ (2548 : 91-94) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า การสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

2. ผลการสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ยุทธศาสตร์ ในการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า มียุทธศาสตร์ 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้นำ ต้นแบบ 2) ด้านการสื่อสารเชิงบวก 3) ด้านการสร้างแรงจูงใจ 4) ด้านความไว้วางใจ 5) ด้านการมีส่วนร่วม 6) ด้านการสร้างความสามัคคี 7) ด้านการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ ในแต่ละยุทธศาสตร์ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวดำเนินการ ส่วนผลจากการสร้างคู่มือการใช้ยุทธศาสตร์ มีสาระสำคัญ ของคู่มือประกอบด้วย เงื่อนไขในการนำคู่มือไปใช้ วิธีดำเนินการตามยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ของยุทธศาสตร์ เกณฑ์การประเมินยุทธศาสตร์ แบบประเมินยุทธศาสตร์ และเงื่อนไขความสำเร็จของยุทธศาสตร์ การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีผลจากการประเมินความสอดคล้องของ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับสอดคล้องมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างยุทธศาสตร์ โดยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และใช้เทคนิคการวิจัยแบบผสมคือการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทำให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อ การสร้างยุทธศาสตร์ และการสร้างยุทธศาสตร์ครั้งนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการบริหาร จัดการศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนา พัฒนพงศ์ (2546 : 30-32) ได้สรุปขั้นตอนการสร้างยุทธศาสตร์ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดพันธกิจ ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดค่านิยมร่วม ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดความสามารถหลัก ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดวัตถุประสงค์ ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดจุดมุ่งหมายเชิงกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ ขั้นตอนที่ 7 การกำหนด ดัชนีชี้วัดความสำเร็จแบบสมดุล ขั้นตอนที่ 8 การกำหนดกลุ่มสัมฤทธิ์หลัก และขั้นตอนที่ 9 การแปลงกลยุทธ์ สู่การปฏิบัติด้วยการกำหนดรายชื่อแผนงานและโครงการ และ Bovee and others (1993 : 209) ได้นำเสนอ องค์ประกอบของแผนยุทธศาสตร์ซึ่งเป็นแผนแม่บทขององค์กรจะมีโครงสร้างขององค์ประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ 1) วิสัยทัศน์ขององค์กร 2) พันธกิจขององค์กร 3) ค่านิยมร่วมขององค์กร 4) ความสามารถหลัก 5) วัตถุประสงค์หลัก 6) จุดมุ่งหมายระดับต่างๆ เช่น ระดับยุทธศาสตร์ ระดับกลวิธี ระดับดำเนินการ 7) จุดมุ่งหมาย แผนงาน เช่น ด้านคุณภาพ ด้านทรัพยากร ด้านงบประมาณ และสอดคล้องกับ McGregor, Douglas and Burvis (1970 : 103-A) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทของผู้นำทีมในด้านของการติดต่อสื่อสาร ผลการวิจัย พบว่า การติดต่อสื่อสารภายในองค์กรจะต้องเป็นแบบสองทางโดยมีการวางแผนอย่างเป็นระบบจึงจะทำให้ผู้นำทีม

และสมาชิกทุกคนมีความเข้าใจได้ตรงกันและสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอันที่จะนำไปสู่ความชัดเจนในการทำงานได้ และยังสอดคล้องกับ Martin and John (1995 : 111) ได้ศึกษาถึงการเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงงานและการมีส่วนร่วมในงานและความผูกพันต่อองค์กร พบว่า การมีส่วนร่วมในงานและความผูกพันต่อองค์กรมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลง พบว่า ความต้องการภายใน และความต้องการภายนอก มีผลต่อทัศนคติต่อความผูกพันต่อองค์กร และยังพบอีกว่าการออกแบบงานใหม่ให้พนักงานมีส่วนในการตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้น จะช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมในงานให้มากขึ้นอีกด้วย

3. ผลการประเมินยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ พบว่า มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างความสามัคคี ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผู้นำต้นแบบ ด้านการมีส่วนร่วม และมีความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างความสามัคคี ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผู้นำต้นแบบ ส่วนผลการประเมินคู่มือการใช้ยุทธศาสตร์ เป็นการประเมินความเหมาะสม โดยภาพรวม พบว่า คู่มือการใช้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน โดยประยุกต์แนวคิดของนักการศึกษาหลายคน มีการกำหนดองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ไว้อย่างชัดเจน ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวดำเนินการ ในแต่ละยุทธศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับ พวงรัตน์ เกสรแพทย์ (2543 : 97-115) ได้นำเสนอวิธีการนำเสนอแนวคิดของ Bovee and others (1993 : 209) มาใช้ในการดำเนินการวางแผนยุทธศาสตร์แบบใหม่ (New Strategic Planning) มีขั้นตอนการวางแผนยุทธศาสตร์ที่สำคัญ 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ (Visions) 2) การกำหนดพันธกิจ (Mission) 3) การกำหนดค่านิยมร่วม (Values Scan) 4) การกำหนดความสามารถหลัก 5) การกำหนดวัตถุประสงค์หลัก 6) การกำหนดยุทธศาสตร์หรือจุดมุ่งหมายเชิงกลยุทธ์ 7) การกำหนดดัชนีวัดผลสัมฤทธิ์แบบสมดุลและกลุ่มผลสัมฤทธิ์หลัก 8) การกำหนดแผนงานและโครงการ และสอดคล้องกับ Hopkins (2001 : 29) ได้เสนอแนวคิดการพัฒนางานที่โรงเรียนไว้ดังนี้ 1) วิธีการพัฒนาองค์กรของโรงเรียนนั้นจะต้องให้ความสำคัญกับสถานะขององค์กร ซึ่งตัดสินโดยประสิทธิภาพขององค์กรที่เกิดขึ้น 2) กระบวนการแทรกเสริมเพื่อพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนต้องยึดเอา “คน” เป็นตัวตั้ง ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเกี่ยวข้องกับชีวิตของครูและนักเรียน 3) การพัฒนางานจะต้องวินิจฉัยเงื่อนไขภายในที่ต้องการพัฒนา และมีการสำรวจข้อมูลย้อนกลับเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันประสิทธิภาพของกลยุทธ์ที่ใช้พัฒนางาน

4. ผลการนำเสนอยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) โดยประเมินผลความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์ ซึ่งผลจากการประชุมสนทนากลุ่มและการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างความสามัคคี ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการสื่อสารเชิงบวก มีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างความสามัคคี ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านผู้นำต้นแบบ และมีความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างความสามัคคี ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านผู้นำต้นแบบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สร้างขึ้น ได้ผ่านกระบวนการประชุมสนทนากลุ่ม และประเมินผลความเหมาะสม และความเป็นไปได้รอบหนึ่งแล้ว จากนั้นได้ปรับปรุง เพิ่มเติมข้อบกพร่องจาก

ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงทำให้ได้ยุทธศาสตร์มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในทางปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียาภรณ์ ศรีเจริญ (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างทีมงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกโพธิ์ อำเภอกอโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในแต่ละกลุ่มงานยังขาดความสามัคคีกัน มักเกิดการโต้แย้งระหว่างกลุ่มกันเสมอ ดังนั้น ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกโพธิ์ควรสนับสนุนให้มีการสร้างทีมงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกโพธิ์ให้เกิดขึ้น โดยมีการจัดกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มงานของแต่ละส่วนให้มากขึ้นกว่าเดิมและส่งเสริมการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ในงานไปพร้อมกัน เพื่อเสริมสร้างความสามัคคี ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การยอมรับระหว่างกัน การใช้เหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ และสามารถทำงานแทนซึ่งกันและกันได้โดยมีประสิทธิภาพต่อไป และสอดคล้องกับแนวคิดการทำงานเป็นทีมเกิดจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่า มนุษย์มีความสามารถเฉพาะที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล ถ้าเรานำมนุษย์เหล่านั้นมารวมกันก็จะประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย ซึ่งถ้าได้มีการแบ่งงาน การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดระบบสื่อสารที่เหมาะสม จะทำให้การทำงานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายและก่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างดียิ่ง (เนาวรัตน์ แยมแสงสังข์ 2542 : 115) แม้ว่าการทำงานในองค์กรจะเป็นความสำเร็จของกลุ่มงานแต่ต้องยอมรับว่าการที่องค์กรจะทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้นเป็นสิ่งที่ยากยิ่ง โดยเฉพาะในสังคมไทยแล้วต่างก็ยอมรับกันว่าไม่ประสบความสำเร็จในการทำงานแบบทีม ในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้เราต้องยอมรับว่า สังคมไทยจำเป็นต้องพัฒนาวิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมโดยการสร้างทีมงานที่ทรงคุณภาพเพื่อจะช่วยขับเคลื่อนให้องค์การ สังคมและประเทศไทยเจริญรุดหน้าไปในทิศทางที่สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างและพัฒนาทีมงานเป็นอย่างยิ่ง (ทองใบ สุดซารี 2551 : 164) ความสำคัญของการทำงานเป็นทีม เป็นแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพปัจจุบัน ด้วยเหตุผลที่ว่า ทีมงานเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในทีม และทำให้เกิด Synergy Effect หรือผลรวมที่มากกว่าการรวมทางคณิตศาสตร์และทีมงานเป็นเวทีของการประสานงาน และช่วยเหลือเพื่อลงมือปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด แต่การทำงานที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร คือ 1) การประชุมระหว่างทีมไม่มีผลผลิตภาพ (Productivity) อย่างที่ควรจะเป็นมีความขัดแย้งไม่รับฟังความเห็น 2) ไม่ได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ขึ้นในระหว่างการทำงานเป็นทีมไม่มีการมองตนเอง และวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของทีมเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (ธีระวัฒน์ ปันนิตมัย 2544 : 45, อ้างอิงมาจาก Senge 1990 : 236–237) เสนอว่าการเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) มีลักษณะสำคัญได้แก่ 1) สมาชิกทีมต้องมีความสามารถในการคิด ตีปัญหา หรือประเด็นพิจารณาให้แตก หลายหัวร่วมกันคิด ย่อมดีกว่าการให้บุคคลคนเดียวคิด 2) ภายในทีมต้องมีการทำงานที่สอดคล้องประสานกันเป็นอย่างดี คิดในสิ่งใหม่ และแตกต่าง มีความไว้วางใจต่อกัน 3) บทบาทของสมาชิกทีมหนึ่งที่มีต่อทีมอื่น ๆ ขณะที่ทีมหนึ่งสมาชิกเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การประพฤติปฏิบัติของทีมหนึ่งยังส่งผลต่อทีมอื่น ๆ ด้วย ซึ่งจะช่วยการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ให้มีพลังมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จากงานวิจัยไปเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามบทบาทหน้าที่
2. ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ สถานศึกษาโดยผู้บริหาร คณะครูและบุคลากร ควรนำยุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมกับสภาพและบริบทของตนเอง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ในโรงเรียน สถานศึกษาในสังกัดอื่น เช่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของบุคคลและหน่วยงานทางการศึกษาหลายแห่ง ซึ่งไม่อาจนำมากล่าวได้ทั้งหมด ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.จินณวัตร ปะโคทั้ง ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรศ.ดร.สมาน อัครวุฒิ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์แนะนำให้คำปรึกษาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ที่สุดในแต่ละกระบวนการวิจัย และขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านในการตรวจสอบและประเมินในแต่ละกระบวนการวิจัย รวมถึงคณะผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และบุคลากรในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายแหล่งข้อมูลที่ท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- จินณวัตร ปะโคทั้ง. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพ. อุบลราชธานี : อุบลกิจออฟเซต การพิมพ์, 2556.
- จิราภรณ์ เอมเอี่ยม. การพัฒนารูปแบบการสร้างทีมงานครูในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา. ปริญญาโท ศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- เดือนใจ โพธิ์ทอง. การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 1. ปริญญาโท ศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, 2551.
- ทองใบ สุดชาติ. ภาวะผู้นำ : กลไกขับเคลื่อนองค์การแห่งการเรียนรู้ (Leadership : The Movement Mechanism for Learning Organization). พิมพ์ครั้งที่ 3. อุบลราชธานี : คณะบริหารธุรกิจ และการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2551.
- เนาวรัตน์ แยมแสงสังข์. แนวคิดและกลยุทธ์ในการปรับระบบองค์การ. กรุงเทพฯ : การศึกษา, 2542.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยสำหรับครู. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2546.
- ปรียาภรณ์ ศรีเจริญ. การสร้างทีมงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกโพธิ์ อำเภอกอโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. ปริญญาโท ศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554.
- พวงรัตน์ เกสรแพทย์. การวางแผนกลยุทธ์สำหรับนักศึกษา. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2543.
- ราตรี วีระวัฒน์โสภณ. การสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2547.
- วัฒนา พัฒนพงศ์. BSC และ KPI เพื่อการเติบโตขององค์กรอย่างยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี การพิมพ์, 2546.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เอ็กสเปอร์เน็ท, 2544.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อคุณภาพสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้, 2547.
- สมชาติ กิจยรรยง. Walk Really เกมและกิจกรรมเพื่อพัฒนาคนและองค์กร. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2540.
- สุนันทา เลานันท์. การสร้างทีมงาน. กรุงเทพฯ : ดี. ดี บุ๊คส์, 2540.

Bovee, Courtland L. and others. **Management**. New York : McGraw-Hill, 1993.

Hopkins, D. **School Empowerment for Real**. New York : Routledge Falmer, 2001.

Krejcie, R. V. and Morgan D. W. “**Determining Sample Size for Research Activities,**”
Educational and Psychological Measurement. 30(March 1970) : 607-610.

Martin, N. Thomas and John C. Hafer. “Turnover is Linked to Job Involvement and
Organizational Commitment,” **Telemarketing**. 16,13(June 1995) : 24-27.

McGregor, Douglas and Burvis. **Team Leadership in Action**. Saint Louise : The C.V. Mos,
1970.

แนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Personnel Management Guidelines of the Schools Under the Jurisdiction of the Provincial Administration Organization

เกษรา สงคราม¹

สมาน อัครภูมิ²

พงษ์ธร สิงห์พันธ์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้บริหารสถานศึกษา 240 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

แนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่นำเสนอในการวิจัยครั้งนี้มี 5 ด้าน ดังนี้ 1) การวางแผนและกำหนดอัตรากำลังประกอบด้วย จัดทำข้อมูลวุฒิการศึกษา สาขาวิชาเอก และความสามารถของบุคลากร จัดทำความต้องการครู พนักงานครู พนักงานจ้างตามภารกิจเพิ่มของสถานศึกษาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และเสนอแผนอัตรากำลังของสถานศึกษาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) การสรรหาและการคัดเลือกประกอบด้วย กำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้เห็นชัดเจนเพื่อให้เกิดการสนใจในการสรรหา และดำเนินการสรรหาตามนโยบายและวิธีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท้องถิ่น 3) การบรรจุแต่งตั้งและจัดบุคคลเข้าทำงานประกอบด้วย จัดทำรายละเอียดการดำเนินการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุและแต่งตั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด รายงานและส่งคำสั่งบรรจุแต่งตั้งให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และแต่งตั้งคณะกรรมการเตรียมความพร้อมในการทดลองงานหรือการพัฒนาอย่างเข้มข้นก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง 4) การธำรงรักษาบุคลากรประกอบด้วย ส่งเสริมให้บุคลากรให้ไปฝึกอบรมและดูงานอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง การให้บุคลากรในสถานศึกษามีหรือเลื่อนวิทยฐานะ และส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และ 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรประกอบด้วย ใช้ระบบการบริหารผลการปฏิบัติงาน โดยการจัดทำข้อตกลงการปฏิบัติงานล่วงหน้า กำหนดนโยบายและแนวทางประเมินวิชาชีพที่ชัดเจน และจัดทำแบบทดสอบหรือแบบประเมินวิชาชีพบุคลากรที่เป็นมาตรฐานสากล ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมพบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การบริหารงานบุคคล สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Abstract

The purposes of this research were to propose and evaluate the personnel management guidelines of the schools under the Jurisdiction of the Provincial Administration Organization. Samples in this research were 240 chief administrators of the sub district administrative organizations, school administrators, and five interview experts. The instruments were questionnaires, interviews, and evaluation forms. Statistical analysis included percentage, mean, and standard deviation.

The research findings were as follows:

The guidelines for the personnel management of the schools under the jurisdiction of the provincial administration organization consisted of five aspects, including 1) planning and determining human resources qualifications, verifying educational levels of the teachers, and proposing human resources which were required in planning the jurisdiction of the provincial administration organization, 2) seeking and recruiting teachers and staff based on the organization needs, determining a clear and motivated approach with sufficient details to encourage personnel participation, and following the outlined policies and processes, 3) recruiting and assigning teachers and staff consisted of setting up test regulations, reporting the test results, and assigning the committees to monitor and evaluate new teachers and staff, 4) maintaining a human resources system consisted of supporting professional training at least twice a year, promoting system, and appraising and honoring effective teachers and staff, 5) performance evaluation consisted of using an effective administration system to evaluate teachers performance, determining requirements and expectations, and creating international standards for a testing and evaluation system. Results in evaluating the personnel management guidelines of the schools under the jurisdiction of the provincial administration organization was found to be at a very high level.

Keywords : Personnel Administration, Schools under the Jurisdiction of the Local Administration

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้กำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม โดยเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยง และเสริมรากฐานของประเทศด้านต่างๆ ให้เข้มแข็งควบคู่ไปกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างและการกระจายตัวประชากรให้เหมาะสม การพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง การส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 จึงเป็นการนำ

ภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพมีโอกาเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม ภายใต้หลักการพัฒนาพื้นที่ ภารกิจ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2555 : 1-11) การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้บุคคลนั้นๆ สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามอัตภาพและศักยภาพของตน ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 4 ได้กำหนดไว้ว่า การศึกษาหมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้และความเจริญงอกงาม ของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (ราชกิจจานุเบกษา 2542 : 5) การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ได้มีการค้นพบว่ายังมีปัญหามากมายหลายประการ ซึ่งจากการติดตามประเมินผล การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของสำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นได้พบปัญหาว่า ข้าราชการมีการโอนย้ายไปหน่วยงานอื่น ทำให้เกิดปัญหาการขาดบุคลากรมาปฏิบัติงานแทน ต้องใช้ระยะเวลาในการสรรหาบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่แทนทำให้เกิดความเสียหายแก่งานในกรณีมีงานเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย 2544 : 5-9) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการสร้างแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหารและการจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความต่อเนื่องและเกิดประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางให้กับผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้นำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้ยึดกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย

1. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับขอบข่ายการบริหารงานบุคคลจากการศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดของ สมยศ นาวิการ (2544 : 45) สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ (2549 : 138-141) ; Lunenburg and Ornstein (2008 : 485-520) ; (กระทรวงศึกษาธิการ 2550 : 29-35) ; พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 (2551 : 28-72) ; พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคล

ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ดังนี้ 1) การวางแผนและกำหนดอัตราค่าจ้าง 2) การสรรหาและการคัดเลือก 3) การบรรจุ แต่งตั้งและจัดบุคคลเข้าทำงาน 4) การดำรงรักษาบุคลากร และ 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร

2. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารงานบุคคลหลักการบริหารงานบุคคลที่ใช้เป็นกรอบ ในการสร้างแนวทางครั้งนี้ ประกอบด้วยหลักการ 6 ประการ ดังนี้ หลักความรู้ความสามารถ หลักความเสมอภาค หลักความมั่นคง หลักความเป็นกลางทางการเมือง หลักการพัฒนา และหลักความคล่องตัว

วิธีดำเนินการวิจัย

แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทาง ในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา จากปilotองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 240 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน ขั้นตอนที่ 2 กำหนดแนวทางการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา และขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม, แบบสัมภาษณ์, และแบบประเมิน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ในการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลของการวิจัย ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาสภาพ ปัญหา และข้อเสนอแนะ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคล จำนวน 5 คน สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ 1.1 องค์ประกอบหลักด้านการวางแผนและกำหนดอัตราค่าจ้าง ดำเนินการดังนี้ 1.1.1) มีการกำหนดภาระงาน และอัตราค่าจ้าง 1.1.2) มีการกำหนดความต้องการบุคลากรให้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ 1.1.3) มีการวิเคราะห์งาน เพื่อกำหนดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน 1.1.4) มีการรวบรวมข้อมูลและปัญหาเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนด แผนกลยุทธ์ 1.1.5) มีการวางแผนใช้บุคลากรที่มีอยู่ให้ตรงกับงานที่ปฏิบัติ 1.1.6) การมีส่วนร่วมในการวางแผน ปฏิบัติงาน 1.1.7) มีการเสนอข้อมูลจำนวนและประเภทของบุคลากรที่ต้องการต่อหน่วยงานต้นสังกัด และ 1.8) มีการคาดคะเนความต้องการกำลังบุคลากรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 1.2 องค์ประกอบหลักด้านการสรรหาและการคัดเลือก ดำเนินการดังนี้ 1.2.1) มีการกำหนดคุณสมบัติและ ประสบการณ์ของผู้สมัครที่มีความเหมาะสม 1.2.2) มีการนำความรู้ความสามารถในสาขาวิชาเป็นคุณสมบัติ องค์ประกอบรองส่วนท้องถิ่นกำหนดมาเป็นเป็นเกณฑ์พิจารณาสรรหาบุคคลเข้าทำงาน 1.2.3) การกำหนดระยะเวลา ในการดำเนินการสรรหาบุคคลเข้าทำงานมีความเหมาะสม 1.2.4) มีการพิจารณาปรับโอนบุคลากรที่ขอโอนจาก หน่วยงานอื่นมาดำรงในตำแหน่งที่ว่างและมีความเหมาะสมตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการบริหาร บุคลากรท้องถิ่นกำหนด 1.2.5) การสอบแข่งขัน การคัดเลือก การสอบคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานได้ประกาศให้ ผู้สนใจทราบอย่างกว้างขวาง และ 1.2.6) การสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานเป็นไปอย่างยุติธรรมมีระดับ การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 1.3 องค์ประกอบหลักด้านการบรรจุแต่งตั้งและจัดบุคคลเข้าทำงาน ดำเนินการดังนี้ 1.3.1) มีการนำเสนอคณะกรรมการบริหารบุคคลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อพิจารณาอนุมัติในการบรรจุ และแต่งตั้ง 1.3.2) มีการออกคำสั่งบรรจุแต่งตั้งตามที่คณะกรรมการบริหารบุคคลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอนุมัติ 1.3.3) มีการเตรียมความพร้อมพัฒนาและทดลองการปฏิบัติราชการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการ บริหารบุคคลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด 1.3.4) มีการปฐมนิเทศผู้เข้าปฏิบัติงานใหม่เพื่อให้ความรู้และ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน 1.3.5) มีการแต่งตั้งและมีการทดลองงานบุคลากรเข้าปฏิบัติงานตามความรู้ ความสามารถ 1.3.6) มีการมอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเหมาะสม 1.3.7) มีการจัดทำ

แผนภูมิองค์การตามสายบังคับบัญชาและงานที่ได้รับมอบหมาย และ 1.3.8) มีการจัดทำทะเบียนประวัติบุคลากรอย่างเป็นระบบ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 1.4 องค์ประกอบหลักด้านการธำรงรักษาบุคลากร ดำเนินการดังนี้ 1.4.1) มีการจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของบุคลากร 1.4.2) มีการยกย่องชมเชยบุคลากรที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน 1.4.3) มีการจัดบรรยากาศและทรัพยากรที่เอื้อต่อการทำงาน 1.4.4) มีการนำผลการปฏิบัติงานของบุคลากรมาประกอบการพิจารณาความดีความชอบ 1.4.5) ให้ความสำคัญใส่ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ 1.4.6) จัดให้คณะครูทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของโรงเรียนอย่างทั่วถึง 1.4.7) มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามความสามารถของบุคลากร 1.4.8) มีนโยบายที่ชัดเจนในการกำหนดให้บุคลากรได้ปฏิบัติตามระเบียบวินัย 1.4.9) ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบวินัย 1.4.10) มีการส่งเสริมให้คณะครูเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้อย่างสม่ำเสมอ และ 1.4.11) ส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 1.5 องค์ประกอบหลักด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ดำเนินการดังนี้ 1.5.1) มีการกำหนดเกณฑ์การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเหมาะสม 1.5.2) มีการวัดผลการปฏิบัติงานของบุคลากรตามมาตรฐานที่กำหนด 1.5.3) มีแผนการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรไว้อย่างชัดเจน 1.5.4) มีการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยความเป็นจริงและเป็นธรรม 1.5.5) มีการแจ้งเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานให้บุคลากรทราบล่วงหน้า 1.5.6) มีการนำผลการประเมินไปพัฒนาครู 1.5.7) ติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ 1.5.8) นำผลการประเมินการปฏิบัติงานมาเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาความดีความชอบ 1.5.9) มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในด้านต่าง ๆ อย่างยุติธรรม 1.5.10) นำผลการประเมินมาอภิปรายและพิจารณาร่วมกับกับบุคลากร 1.5.11) แจ้งผลการประเมินการปฏิบัติงานให้บุคลากรทุกคนได้รับทราบ 1.5.12) เก็บรวบรวมผลการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรไว้อย่างเป็นระบบ และ 1.5.13) นำผลการประเมินการปฏิบัติงานมาเป็นข้อมูลในการวางแผนในปีการศึกษาต่อไป มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. ผลการกำหนดแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ผลสรุปดังนี้ เป้าหมายของแนวทาง เพื่อให้สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวทางการบริหารงานบุคคลที่เป็นระบบและให้บุคลากรมีความพึงพอใจในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาหลักการบริหารงานบุคคล ประกอบด้วยหลักการ 6 ประการ ดังนี้ 1) หลักความรู้ความสามารถ 2) หลักความเสมอภาค 3) หลักความมั่นคง 4) หลักความเป็นกลางทางการเมือง 5) หลักการพัฒนา 6) หลักความคล่องตัว แนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้มี 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนและกำหนดอัตรากำลัง 2) ด้านการสรรหาและการคัดเลือก 3) ด้านการบรรจุแต่งตั้งและจัดบุคคลเข้าทำงาน 4) ด้านการธำรงรักษาบุคลากร 5) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร การประเมินผลแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีขั้นตอนดำเนินการประเมินผล การดำเนินการประเมินผล มีองค์ประกอบ ดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลในการประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร่าง 1) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก องค์ประกอบด้านการบริหารงานบุคคล ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

3. ผลการนำเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 21 คน สรุปได้ดังนี้ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สรุปผลได้ดังนี้มีการประเมินระดับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ จากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อทุกรายการ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิผล และสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาสภาพ ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการศึกษาเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษาสภาพ ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคล จำนวน 5 คน ทำให้ได้แนวคิดและข้อมูลเพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมี 5 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย 1) การวางแผนและกำหนดอัตรากำลัง 2) การสรรหาและการคัดเลือก 3) การบรรจุแต่งตั้งและจัดบุคคลเข้าทำงาน 4) การดำรงรักษาบุคลากร และ 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร สอดคล้องกับแนวคิดของ สมาน อัสวภูมิ (2557 : 145) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลหรือทรัพยากรบุคคลเป็นกระบวนการในการวางแผนกำลังคนขององค์กร การสรรหา การคัดเลือก การแต่งตั้งและการทดลองงาน การฝึกอบรมและการพัฒนา การดูแลและให้สวัสดิการ การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการให้ทุนหรือโบนัสเชิงบริหาร สอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 (2551 : 28-72) ได้กำหนดหมวดการบริหารงานบุคคลดังนี้ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การบรรจุและการแต่งตั้ง 3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ 4) วินัยและการรักษาวินัย และ 5) การออกจากราชการ

2. ผลการกำหนดแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า แนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย เป้าหมาย หลักการบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย หลักความรู้ความสามารถ หลักความเสมอภาค หลักความมั่นคง หลักความเป็นกลางทางการเมือง หลักการพัฒนา และ หลักความคล่องตัว แนวทางการบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย การวางแผนและกำหนดอัตรากำลัง การสรรหาและการคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้งและจัดบุคคลเข้าทำงาน การดำรงรักษาบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร และการประเมินผลแนวทางการบริหารงานบุคคล สอดคล้องกับ สมศักดิ์ เอี่ยมมงคล (2545 : 167-168) ที่ได้สร้างรูปแบบจำลองการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยบูรพาสำหรับการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมีองค์ประกอบของการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 7 องค์ประกอบ คือ 1) โครงสร้างการบริหารงานบุคคล 2) การกำหนดตำแหน่ง 3) การสรรหาและการคัดเลือก 4) ค่าตอบแทนและสวัสดิการ 5) การพัฒนาบุคลากร 6) การประเมินการปฏิบัติงาน และ 7) การอุทธรณ์และการร้องทุกข์ และใช้หลักการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 8 หลักการ คือ 1) หลักความรู้ความสามารถ 2) หลักความยุติธรรม 3) หลักความมั่นคง 4) หลักความเป็นกลางทางการเมือง 5) หลักการพัฒนา 6) หลักการศึกษาวิจัย 7) หลักการเข้ายาก ออกง่าย และ 8) หลักความคล่องตัว และใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลได้แก่ 1) ทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม และ 2) ทฤษฎีแรงจูงใจ โดยรายละเอียดขององค์ประกอบหลักของแนวทางทั้ง 5 ด้าน มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนและกำหนดอัตรากำลัง สอดคล้องกับ

สมาน อัครภูมิ (2557 : 146) ได้สรุปการวางแผนกำลังคนในองค์กรก็คือการศึกษาความต้องการจำเป็นว่าองค์กรต้องการคนมากน้อยเท่าไรในอนาคต และกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติในเรื่องนี้อย่างไร โดยเฉพาะในการวางแผนงานบุคลากรในสถานศึกษาของไทย สถานศึกษาเสนอความต้องการและแผนกำลังคนได้แต่จะได้อะไรหรือไม่ขึ้นอยู่กับต้นสังกัด และ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา องค์ประกอบที่ 2 การสรรหาและการคัดเลือก สอดคล้องกับแนวคิดของ สมาน อัครภูมิ (2557 : 147) สรุปว่าการสรรหา หรือ Recruitment เป็นกระบวนการและวิธีการแสวงหาและดึงดูดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและแนวคิดที่สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรให้มาทำงานกับองค์กร อย่างไรก็ตามแนวปฏิบัติตามหลักการนี้เป็นข้อจำกัดขององค์การราชการของไทยทุกหน่วยงานรวมทั้งสถานศึกษาด้วยยกเว้นการจัดจ้างโดยเงินของสถานศึกษาเอง ซึ่งก็ยังมีข้อจำกัดด้วยการขาดแคลนงบประมาณอยู่มาก องค์ประกอบที่ 3 การบรรจุแต่งตั้งและจัดบุคคลเข้าทำงาน สอดคล้องกับ ศรีอรุณ เรศานนท์ (2535 : 69) ได้เสนอขั้นตอนการดำเนินการบรรจุบุคคลเข้าทำงานไว้ดังนี้ คือ 1) ทำสัญญาว่าจ้าง 2) แจกระเบียบการ ข้อบังคับ คู่มือพนักงานและเอกสารสำคัญเข้าแฟ้มไว้ 3) กรอก/จัดทำเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเช่น ใบประกันภาษี 4) ปฐมนิเทศเพื่อให้ผู้เข้าใหม่ได้คุ้นเคย รู้วิธีการน่านโยบายโดยทั่วไป องค์ประกอบที่ 4 การธำรงรักษาบุคลากร สอดคล้องกับ เสนอ สร้างสุข (2539 : 1) ได้สรุปเกี่ยวกับการธำรงรักษาบุคลากรว่าครอบคลุมงาน 3 อย่าง ได้แก่ 1) การให้ค่าจ้างตอบแทน อาจเป็นเงินเดือน โบนัส และค่าตอบแทนอื่นๆ 2) การรักษาความปลอดภัยของสภาพแวดล้อมในหน่วยงาน เครื่องจักร ตลอดจนการบำรุงรักษาสุขภาพอนามัยของบุคลากร และ 3) การดำเนินงานเกี่ยวกับผลประโยชน์อื่นๆ เช่น สวัสดิการ ค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตร เป็นต้นองค์ประกอบที่ 5 การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร สอดคล้องกับ สมาน อัครภูมิ (2557 : 154) กล่าวว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานมีวัตถุประสงค์สามประการ คือ ประเมินเพื่อพัฒนางาน ประเมินเพื่อพัฒนาคนและประเมินเพื่อพิจารณาความดีความชอบ ตลอดจนการให้พ้นจากงานซึ่งเป็นสิ่งที่องค์กรส่วนใหญ่ต้องการทำ คือ ไล่บุคคลที่ไม่มีคุณภาพออกจากงาน แต่ทว่าทุกส่วนวิธีการประเมินก็มีหลายวิธีผู้บริหารหรือผู้สนใจอาจจะเลือกวิธีใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง หรือหลายวิธีร่วมกันได้

3. ผลจากการนำเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) จำนวน 21 คน มีการประเมินระดับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ จากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ทุกรายการ ($\mu = 5.00, 5.00, 5.00$) สอดคล้องกับ เทอดชาติ ชัยพงษ์ (2553 : 228) ได้ศึกษาผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ของรูปแบบการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ บุญศรี แสงศรี (2557 : 291) ได้สรุปผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า จากการดำเนินการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักธรรมาภิบาล มีเนื้อหาสาระ องค์ประกอบต่างๆ ครอบคลุมดีมาก มีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้กับสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้และผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมสนทนากลุ่มยืนยันตามรูปแบบเดิมที่ผ่านการพัฒนามาแล้ว

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ที่มีความสนใจและผู้เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้วิจัยขอเสนอแนะในประเด็นที่มีประโยชน์ ดังนี้ นำหลักความรู้

ความสามารถ หลักความเสมอภาค หลักความรู้ความสามารถ หลักความคล่องตัว และหลักความเป็นกลาง
ทางการเมืองมาใช้ในการบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย ด้านการวางแผนและกำหนดอัตรากำลัง ด้านการสรรหา
และการคัดเลือก ด้านการบรรจุแต่งตั้งและจัดบุคคลเข้าทำงาน ด้านการจรรงรักษาบุคลากร ด้านการประเมินผล
การปฏิบัติงานของบุคลากร และ ก่อนที่จะมีการนำเอาผลการวิจัยไปใช้ ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อ
ทำการศึกษาและวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้และอุปสรรคภายในสถานศึกษาก่อนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ
ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ต้องร่วมกันกำหนด นโยบาย วางแผนดำเนินการอย่างชัดเจน
โดยการจัดประชุมชี้แจงเป้าหมาย หลักการ วัตถุประสงค์ ความสำคัญและกระบวนการของแนวทาง
การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และ
นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้รับทราบ และให้ความเห็นชอบ ควรจัดให้มีการนิเทศ
กำกับ ติดตาม เพื่อพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานตามแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้วิจัยขอเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัย
ที่ส่งเสริมต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิผล 2) ควรศึกษาวิจัย
เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเลิศ

กิตติกรรมประกาศ

ดุชนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัครวุฒิ
ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ที่ได้ให้คำแนะนำตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ขอกราบขอบพระคุณ
รองศาสตราจารย์ ดร.จินฉัตร ปะโคทั้ง ประธานกรรมการสอบและ ดร.วิสุทธิ์ ราตรี ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ให้
คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อวงการศึกษ
ขอขอบคุณ นายกำพล สงคราม ผู้จัดการและผู้อำนวยการโรงเรียนกิตติวิ ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จที่ได้ให้
การสนับสนุนและให้กำลังใจตลอดมาประโยชน์และคุณค่าที่เกิดจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชา
พระคุณบิดา มารดา พี่สาว น้องชาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว และครู อาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ, 2555.

ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, กรม. การบริหารงานบุคคลครูและบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2548.

สมยศ นาวิการ. หลักการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2544.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. การวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.

กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟฟิค จำกัด, 2550.

- สมศักดิ์ เอี่ยมคงศรี. รูปแบบการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัย
บูรพา. ปรินญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545.
- สมาน อัสวภูมิ. การบริหารสถานศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษายุคใหม่.อุบลราชธานี : หจก.อุบลกิจออฟเซต
การพิมพ์, 2557.
- เทอดชัย ชัยพงษ์. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. วิทยานิพนธ์
การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2553.
- บุญศรี แสงศรี. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2557.
- Lunenberg, F. C. and Ornstein, A.C. Educational Administration Concepts and Practice.
4th ed. Belmont, Calif Thomson, 2004.

การพัฒนาบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ของนักเรียน

โรงเรียนละทายวิทยา อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

A Development of E-Learning Lesson in the Visual Media Production Subject of the Students of Lataiy Vidtaya School in Katararom District of Sisaket Province

สมฤทัย ประสานพิมพ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนละทายวิทยา อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 38 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ 1) บทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้บทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 83.50/85.10
2. ดัชนีประสิทธิผลของบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ มีค่าร้อยละ 72
3. นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : อีเลิร์นนิ่ง, สื่อวีดิทัศน์

---

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Abstract

The research aimed 1) to develop the E-learning lesson in the visual media production subject according to a standard criterion of 80/80, 2) to study the efficiency of the E-learning lesson in question, 3) to compare a learning achievement before, during and after the learning of the students who learned with the E-learning lesson in the visual media production and 4) to examine the satisfaction of the students who learned with the E-learning lesson in the visual media production. The samples used in the research were 38 Mattaysomsueksa six students (grade 12) of Lalaiy Vidaya School in Kuntararom district of Sisaket province in the first semester of the 2016 academic year. The subjects were derived by a simple random sampling. The research instruments were 1) E-learning lesson on the visual media production, 2) a test on learning achievement, 3) a questionnaire on the students' satisfaction towards learning by the E-learning lesson in the visual media production subject. Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation and t-test.

The research found that :

1. The E-learning lesson in the visual media production was higher than the set criterion (83.50/85.10).
2. The efficiency index of the E-learning lesson on the visual media production was 72%.
3. The students who learned by the E-learning lesson in the visual media production had a higher learning achievement than before at the statistical significance of .05.
4. The students who learned by the E-learning lesson in the visual media production had a high degree of satisfaction.

Keywords : E-Learning, Visual Media

บทนำ

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นคนดี มีความสุข มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทัน ในเวทีโลก” เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศในอนาคต จึงต้องสร้างองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่สนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น คนไทยทุกกลุ่มทุกวัยมีโอกาสได้รับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

และยังสามารถผลิตผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณภาพ ได้รับการเผยแพร่ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระต่างๆ นั้น ต้องมีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ในแต่ละชั้นควรใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ 2552 : 4) การเรียนการสอนในยุคปัจจุบันมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเรียนอิเล็กทรอนิกส์ หรืออีเลิร์นนิ่ง (Electronic Learning หรือเรียกว่า E-learning) มีแนวโน้มในการขยายตัวค่อนข้างมากในยุคซึ่งเทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น การจัดการศึกษาได้นำเอาเทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์มาใช้ในการพัฒนาโดยผ่านระบบเวปไซด์เว็บ บทเรียนออนไลน์ (e-learning) เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถศึกษาเนื้อหาได้โดยการเชื่อมต่อเครือข่ายทางอินเทอร์เน็ต และเข้าไปยังฐานข้อมูล ที่ผู้สอนได้ออกแบบเอาไว้ ผู้สอนจะเป็นผู้วางแผนกำหนดโปรแกรมการเรียนการสอน แผนการสอน เนื้อหารายวิชา และการประเมินผลผู้เรียน สามารถที่จะมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับบทเรียนนั้นๆ ตามความสามารถ และความสนใจของตนเอง เนื้อหาของบทเรียนจะประกอบไปด้วย ข้อความ รูปภาพ และแบบฝึกหัดทั้งก่อนเรียน และหลังเรียน

ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ของนักเรียนโรงเรียนละทายวิทยายนั้น เกิดปัญหา นักเรียนบางคนไม่สามารถเรียนตามเพื่อนได้ทัน แต่นักเรียนบางคนกลับเรียนได้เร็วกว่าคนอื่น ๆ อย่างมาก สาเหตุอาจเนื่องมาจากนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐาน ในการเรียนไม่เท่ากัน และในรายวิชาดังกล่าวเน้นทฤษฎีการเรียนรู้ และการปฏิบัติ ซึ่งจะต้องมีการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง และถ้าหากนักเรียนมีความรู้พื้นฐานที่ต่างกันก็จะทำให้การเรียนการสอน เป็นได้อย่างยากลำบาก จากปัญหานี้ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาบทเรียน E-learning ในรายวิชา ดังกล่าว เพราะระบบการเรียนการสอนแบบ E-Learning จะไม่ผูกติดกับชั้นเรียน ในตัวระบบจะทำการจำลอง ห้องเรียนเสมือนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าไปเรียนเนื้อหาวิชาต่างๆ ได้ ผู้เรียนจะสามารถเข้าชั้นเรียนที่ไหนก็ได้ เวลาใดก็ได้ นอกจากนี้ ผู้เรียนยังกำหนดระยะเวลาการเรียนได้อย่างอิสระตามความสามารถของแต่ละบุคคล ความทันสมัยของ เนื้อหาคือจุดเด่นอีกประการของการเรียนการสอนแบบ E-Learning เพราะการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเนื้อหา สามารถทำได้ง่าย และใช้เวลาไม่มาก นอกจากนี้ยังไม่ต้องแบกเนื้อหาในบทเรียนที่นำเสนอ ยังสามารถเสริมเนื้อหา กว้างไกลด้วย link ที่เกี่ยวข้องได้อีกง่ายต่อการใช้งาน ระบบสามารถติดตามบันทึกข้อมูลของผู้เรียน เช่น เวลา เข้าเรียน คะแนนเก็บ คะแนนสอบ ดังนั้น ผู้เรียนสามารถตรวจสอบตัวเองได้ตลอดเวลา ส่วนทางด้านผู้สอน ก็สามารถติดตามความเคลื่อนไหวของผู้เรียนได้เช่นกัน มีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนได้ทั้งแบบเป็น กลุ่มและรายบุคคล งานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาลักษณะนี้ในรายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ที่มีผลการเรียน ค่อนข้างต่ำให้สูงขึ้น เพิ่มทักษะการใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ สร้างความกระตือรือร้นและเพิ่มความสนใจให้แก่ผู้เรียนได้ จึงนับเป็นงานวิจัยที่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบการเรียนการสอนและเป็นแนวทางในการพัฒนา บทเรียน E-learning ในรายวิชาอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียน E-Learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียน E-Learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์

สมมติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเรียนที่เรียนวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ด้วยบทเรียน E-learning หลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนละทายวิทยา อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 3 ห้องเรียน รวม 106 คน

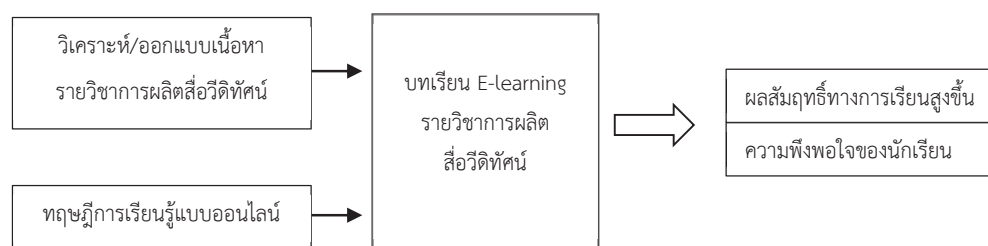
กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนละทายวิทยา อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 38 คน ซึ่งผู้รายงานได้กลุ่มตัวอย่างมาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ บทเรียน E-Learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์

ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียน E-Learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) ซึ่งได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลองแบบ One-Group Pre-test Post-test Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 248-249) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) บทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ จำนวน 10 หน่วยการเรียนรู้ 2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนจากบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวนข้อคำถาม 20 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. กำหนดระยะเวลาที่ทำการทดลอง โดยแจ้งให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองทราบ และทำการทดลอง
2. จัดเตรียมคู่มือการใช้บทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความพึงพอใจต่อบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์
3. การดำเนินการทดลอง
  - 3.1 ทำการแจกคู่มือการใช้ E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ให้กับนักเรียน และแนะนำระบบการเข้าเรียน โดยใช้เวลาให้คำแนะนำประมาณ 30 นาที
  - 3.2 ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (Pre - test)
  - 3.3 ทำการทดลองโดยให้นักเรียนเรียนด้วยบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ จำนวน 10 หน่วยการเรียนรู้ เรียนตามวันและเวลาที่กำหนดให้ เมื่อศึกษาจบในแต่ละหน่วยให้ทำแบบทดสอบย่อยจนครบทุกหน่วย
  - 3.4 ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post -test) เมื่อสิ้นสุดการเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดเดียวกันกับการสอบก่อนเรียน
  - 3.5 ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ เมื่อสิ้นสุดการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าความยากง่ายของข้อสอบ (p)
3. การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียน e-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ โดยการหาค่า E1/E2
4. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ลำดับพิสัยวิลคอกซอน (Wilcoxon Signed Ranks Test)

สรุปผลการวิจัย

1. บทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ มีประสิทธิภาพของบทเรียนเท่ากับ 83.50/85.10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80
2. ดัชนีประสิทธิผลของบทเรียน e-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ เท่ากับ 0.72 แสดงให้เห็นว่า บทเรียน e-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ ทำให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 72
3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ ปรากฏว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05
4. ความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.69)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาประสิทธิภาพของบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่า มีประสิทธิภาพ 83.50/85.10 หมายความว่า บทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ มีประสิทธิภาพด้านกระบวนการ ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยจากการสอบย่อยท้ายบทเรียนสำเร็จรูป คิดเป็นร้อยละ 83.50 และมีประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 85.10 แสดงว่า บทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพด้านกระบวนการและด้านผลลัพธ์สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 80/80 และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นเรศ ชันธะรี (2558 : บทคัดย่อ) เรื่อง การพัฒนาบทเรียน E-learning รายวิชาการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ซึ่งพบว่าบทเรียนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.70/83.20 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุเมธ ปานพริ้ง (2557 : บทคัดย่อ) เรื่อง การพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง เรื่อง การสร้างวีดิทัศน์เพื่อการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งพบว่าบทเรียนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.13/91.11 และสอดคล้องกับ

บุญส่ง ประจิด (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทเรียนออนไลน์แบบเว็บเควสท์ เรื่อง การช่วยฟื้นคืนชีพ รายวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษา พบว่า บทเรียนออนไลน์แบบเว็บเควสท์มีประสิทธิภาพ 89.19/86.25 จากผลการวิจัยที่พบว่า บทเรียน E-learning ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ อาจเนื่องมาจากบทเรียน E-learning ได้ผ่านกระบวนการขั้นตอนในการจัดทำอย่างเป็นระบบและมีวิธีการที่เหมาะสม กล่าวคือผู้วิจัย ได้ศึกษา วิเคราะห์ เนื้อหารายวิชา แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชา ตลอดจนการศึกษาและเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างและพัฒนาบทเรียน E-learning รวมถึงศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาบทเรียน E-learning และผ่านการตรวจสอบและประเมินความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงแก้ไขก่อนนำบทเรียนบรรจุเข้าในระบบเพื่อให้ให้นักเรียนได้ทดลองใช้จริง ซึ่งการออกแบบและจัดทำบทเรียน E-learning ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพราะบทเรียนที่มี คุณภาพสูงจะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี เท่าๆ กับหรือมากกว่าการเรียนการสอนในชั้นเรียน นอกจากนี้ บทเรียน E-learning ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้สร้างตรงตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเองของ บรูเนอร์ (กิดานันท์ มลิทอง 2548 : 24-26) และทฤษฎีการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Hoffman and Novak 1995 : 1849-1934) มาใช้ในการพัฒนาบทเรียน E-learning โดยจัดเตรียมเนื้อหาให้เหมาะสมกับการพัฒนาและระดับเขาวนปัญญาของผู้เรียน เน้นให้ ผู้เรียนมีแรงจูงใจภายในมากกว่าแรงจูงใจภายนอก เน้นการแก้ปัญหาด้วยการค้นพบ เพื่อให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียน ได้นาน และมีรูปแบบของสภาพการสื่อสารที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็นตัวกลาง ผู้เรียนสามารถใช้อินเทอร์เน็ตโดยเลือกเชื่อมต่อไปยังแหล่งข้อมูลข่าวสารตามความสนใจของตนได้อย่างไม่จำกัด

2. ดัชนีประสิทธิผลของบทเรียน e-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ เท่ากับ 0.72 แสดงให้เห็นว่า บทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ ทำให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 72 ซึ่งอาจเป็นเพราะเนื้อหาของบทเรียนมีความเหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหาไม่ซับซ้อน ไม่ก่อให้เกิดความสับสน มีการใช้แบบตัวอักษรที่อ่านง่าย มีแบบฝึกหัดมาใช้เป็นสิ่งกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน จึงทำให้ผู้เรียนมีการตอบสนองความรู้สึกลทางการเรียนได้รวดเร็ว และทำให้น่าสนใจมากขึ้น ผู้เรียนสามารถควบคุมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถศึกษาทบทวนทำแบบฝึกหัดเพื่อเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้า ความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษา เมื่อมีข้อสงสัย ผู้เรียนสามารถติดต่อสื่อสารกับที่เรียนด้วยกัน หรือผู้สอนโดยผ่านทางอีเมล เว็บบอร์ด เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สานิตย์ ภายผาด (2539 : 81- 92) กะนุรัตน์ บัวพงษ์ชน (2546 : 57-65) บุญส่ง ขอดแก้ว (2546 : 64-70) ที่พบว่า ระบบการเรียนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สามารถเปลี่ยนรูปแบบการเรียนจากเดิมได้ นั่นคือสามารถแก้ไขข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้แบบเดิม ทั้งด้านเวลา บุคลากร และทรัพยากรด้านต่างๆ แม้กระทั่งในด้านของการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่จำเป็นต้องใช้บริการระบบการจัดการเรียนรู้ทางไกล

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ ปรากฏว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วณันท์ พัฒนจร (2553 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการสร้างบทเรียนออนไลน์ ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อส่งเสริมให้เกิดวิธีการทางคณิตศาสตร์ วิชาโครงงานวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โครงการ พสวท. (สมทบ) ผลการศึกษาพบว่า การสร้างบทเรียนออนไลน์ ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนแต่ละหน่วยได้ดี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ มีคะแนนเฉลี่ยสูง

กว่าร้อยละ 80 และสอดคล้องกับการวิจัยของ เสาวลักษณ์ ไทยกลาง และนิภาพร อบทอง (2552 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียน E-learning วิชา การเขียนโปรแกรมภาษาจาวา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียน E-learning วิชา การเขียนโปรแกรมภาษาจาวามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการศึกษาเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาบทเรียน E-learning รายวิชาการสร้างสื่อวีดิทัศน์ แล้วนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือเป็นส่วนเสริมในการจัดการเรียนการสอน จะทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

4. ความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.69) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก รูปแบบ/ลักษณะของบทเรียนมีการออกแบบให้มีภาพ ตัวอักษร ชัดเจน สวยงาม เหมาะสมกับเนื้อหา และมีความน่าสนใจ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียนในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Ritchie and Hoffman (1997 : 135-138) ที่กล่าวไว้ว่า การออกแบบและสร้างโปรแกรมการเรียนการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุด สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียนนั้น การออกแบบควรสร้างความสนใจโดยการใช้ ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว สี และเสียงประกอบ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ ประกอบกับในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในการสื่อสารมากขึ้น ความรู้ในรายวิชาดังกล่าวจะเป็นการพัฒนาความสามารถให้กับผู้เรียนในการผลิตสื่อวีดิทัศน์ต่างๆ เพื่อการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน การเรียนด้วยบทเรียน E-learning ทำให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ไม่ถูกควบคุม ไม่ก่อให้เกิดความตึงเครียด ผู้เรียนสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนได้ด้วยตนเองตามศักยภาพของตนเอง และสามารถกลับมาทบทวนบทเรียนที่ไม่เข้าใจได้ตลอดเวลา จึงก่อให้เกิดความพึงพอใจในรูปแบบการเรียนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยณัฐ แก้วบัวดี (2551 : บทคัดย่อ) เรื่อง การพัฒนาบทเรียนผ่านเว็บโดยใช้วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธ และงานวิจัยของ สามมิติ สุขบรรจง (2554 : บทคัดย่อ) เรื่อง การพัฒนาบทเรียน E-learning รายวิชาการแสดงและสื่อ ซึ่งพบว่ามีค่าความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การเรียนโดยใช้บทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ นั้น ครูผู้สอนควรให้คำแนะนำชี้แจงแนวปฏิบัติในการใช้คู่มือให้ชัดเจน และเน้นเรื่องวินัยในการศึกษาบทเรียนด้วยตนเอง
2. ครูผู้สอนสามารถนำบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ นี้ไปใช้ในระดับชั้นอื่นๆ โดยการปรับระยะเวลา หรือรูปแบบกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมกับผู้เรียน และบริบทของห้องเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาบทเรียน E-learning ในเนื้อหาวิชาอื่นๆ โดยคำนึงถึงความแตกต่างและศักยภาพเฉพาะบุคคล
2. ควรศึกษาวิธีการเรียนรู้หรือนวัตกรรมรูปแบบอื่นเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการใช้นวัตกรรมต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การพัฒนาบทเรียน E-learning รายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์ของนักเรียน โรงเรียนละทายวิทยา อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ สำเร็จด้วยดีเนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จากคณะครู และนักเรียน โรงเรียนละทายวิทยาทุกท่าน จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กิดานันท์ มลิทอง. เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2548.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ : แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น, 2552.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ : แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น, 2552.
- นเรศ ชันธะวี. “การพัฒนาบทเรียน E-learning รายวิชาการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี,” วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต. ปีที่ 15 ฉบับพิเศษ (ตุลาคม-ธันวาคม 2558) : 291.
- บุญส่ง ประจิตร. การพัฒนาบทเรียนออนไลน์แบบเว็บเควสท์ เรื่อง การช่วยฟื้นคืนชีพ รายวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- ภาสกร เรืองรอง และคณะ. “เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ 21,” วารสารปัญญาภิวัฒน์. ปีที่ 5 ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม 2557) : 195-205.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2538.
- วันสนันท์ พัฒนจร. การสร้างบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เพื่อส่งเสริมให้เกิดวิธีการทางวิทยาศาสตร์ วิชาโครงงานวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โครงการ พสวท.(สมทบ). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2553.
- सानิตย์ กายาผาด. รูปแบบของไฮเปอร์เท็กซ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539.
- สามมิติ สุขบรรจง. การพัฒนาบทเรียน E-learning รายวิชาการแสดงและสื่อ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554.
- สุเมธ ปานพริ้ง. “การพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง เรื่อง การสร้างวีดิทัศน์เพื่อการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร,” วารสารวิชาการ Veridian E-Journal. 7,2(พฤษภาคม-สิงหาคม 2557) : 1178.

สุเมธา ปานพริ้ง และ เอกนถน บางท่าไม้. “การพัฒนابทเรียนอีเลิร์นนิ่งเรื่อง การสร้างวิทัศน์เพื่อการเรียนการสอน
สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร,” วารสารวิชาการ Veridian E-Journal.
7,2(พฤษภาคม-สิงหาคม 2557) : 1177-1190.

เสาวลักษณ์ ไทยกลาง และนิภาพร อบทอง. การพัฒนابทเรียน E-learning วิชาการเขียนโปรแกรมภาษาจาวา.
อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2552.

หทัยณัฐ แก้วบัวดี. การพัฒนابทเรียนผ่านเว็บโดยใช้วิธีการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธ เรื่องอริยมรรค
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสระยายโสมวิทยา. ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชา
เทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551.

Hoffman, Donnan L. and Novak, P. Tomas. **Marketing in Hypermedia Computer-Mediated
Environment.** New York : McGraw-Hill, 1995.

คำแนะนำในการเสนอบทความเพื่อการตีพิมพ์ ในวารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้จัดทำวารสารบริหารการศึกษา บัวบัณฑิตขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เป็นสื่อกลางแสดงความคิดเห็นทางวิชาการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และส่งเสริม การพัฒนาวิชาการทางการศึกษาและบริหารการศึกษา 2) เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ งานวิจัย และการศึกษา ค้นคว้าของคณาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจ ทั้งในและนอกสถาบัน โดยมีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยว ข้องกับ ศาสตร์ด้านการศึกษาและการบริหารการศึกษา สาขาวิชาที่รับตีพิมพ์ ได้แก่ ครุศาสตร์-ศึกษาศาสตร์-จิตวิทยา/ เทคโนโลยี/ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยทุกบทความจะได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ จากผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่า 2 ท่านต่อหนึ่งบทความ ผู้ส่งบทความจะต้องยึดรูปแบบตามคำแนะนำนี้ บทความใดที่ มีรูปแบบไม่ตรงตามกำหนดและไม่อยู่ในขอบเขตเนื้อหาที่กำหนดไว้ ทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการที่จะ ไม่รับพิจารณาตีพิมพ์

1. ประเภทของบทความที่ตีพิมพ์

- 1.1 บทความวิจัย
- 1.2 บทความวิชาการ
- 1.3 บทความปริทัศน์หนังสือ

2. การเตรียมต้นฉบับ

ขนาดของต้นฉบับพิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษ A4 ด้วยโปรแกรม Word รูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt โดยเว้นระยะขอบด้านละ 1 นิ้ว จำนวนหน้าบทความไม่เกิน 10 หน้า ต้นฉบับจะเป็นภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษก็ได้ หากบทความเป็นภาษาอังกฤษต้องมีบทคัดย่อภาษาไทยด้วย

3. การเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรม

3.1 การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา

ระบุนามผู้แต่ง ปีพิมพ์ และเลขหน้า ดังตัวอย่าง

- สมาน อัครภูมิ (2552 : 126) กล่าวว่า ครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของคุณภาพการศึกษาในทุกด้าน และเกี่ยวข้องกับคุณภาพด้านอื่นๆ ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม.....

หรือ

- ครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของคุณภาพการศึกษาในทุกด้าน และเกี่ยวข้องกับคุณภาพด้านอื่นๆ ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม (สมาน อัครภูมิ : 126) ซึ่งกล่าวไว้ในมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านครู.....

3.2 การเขียนอ้างอิงท้ายบทความ

- (1) กรณีเป็นหนังสือ

ผู้แต่ง//ชื่อเรื่อง//ครั้งที่พิมพ์//สถานที่พิมพ์//โรงพิมพ์//ปีที่พิมพ์.

ตัวอย่าง

จิณณวัตร ปะโคทั้ง. หลักการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 3. อุบลฯ: อุบลกิจจอฬเซท, 2536.

Stebbing, Lionel. **Quality Assurance**. New York: Ellis Horwood, 1993.

(2) กรณีเป็นวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัย.//ชื่อวิทยานิพนธ์.//ประเภทของบทนิพนธ์และชื่อหลักสูตร.//สถาบัน,ปีที่พิมพ์.

ตัวอย่าง

คชกรณ บัวคำ. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครูสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ราชภัฏอุบลราชธานี, 2558.

Wiley, D.E. Interpersonal analyses of bulimia : Normal-weight and obese.
Doctoral Dissertation. University of Missouri, Columbia, 1989.

(3) กรณีเป็นวารสาร

ผู้เขียน.//“ชื่อบทความ,”//ชื่อวารสาร.//ปีที่,ฉบับที่(เดือน/ปี):/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

สมาน อัครภูมิ. “ภาวะผู้นำและการบริหารการศึกษาสมัยใหม่,” วารสารบริหารการศึกษา
ฉบับบัณฑิต. 15, 2(กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2558): 1-8.

Brooks, L.A. “Adult ESL Student Attitudes towards Performance-base Assessment,”
Dissertation Abstracts International. 38, 4(August 2000): 826-A.

(4) กรณีเป็นกฎหมายที่ตีพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

“ชื่อกฎหมาย,”//ราชกิจจานุเบกษา.//เล่ม/ตอนที่//หน้า//วัน/เดือน/ปี.

ตัวอย่าง

“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545,” ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 119
ตอนที่ 123. หน้า 16-21. 19 ธันวาคม 2545.

(5) กรณีเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์

ผู้เขียน.//“ชื่อบทความหรือหัวข้อข่าว,”//ชื่อหนังสือพิมพ์.//วันที่/เดือน/ปี:/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

วิจักขณ์ ชิตรัตน์. “เพื่อโลกสีเขียว,” ข่าวสด. 12 ธันวาคม 2552 : 7.

Jansen, Peter. “2009-Thailand’s Year Before the Decisive Storm?,” Bangkok Post.
12 December 2009 : 11.

(6) กรณีเป็นสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต

ผู้เขียน.//ชื่อเรื่อง.//(ออนไลน์)/ปีพิมพ์/(อ้างเมื่อ/วันที่/เดือน/ปี).//จาก/URL

ตัวอย่าง

การสื่อสารแห่งประเทศไทย. เศรษฐกิจพอเพียง. (ออนไลน์) 2543 (อ้างเมื่อ 23 กรกฎาคม 2545).

จาก http://www.mcot.or.th/king/king_news16.html

มีชัย ฤชุพันธ์. ความคิดเสรีของมีชัย: การปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ. (ออนไลน์)

8 กรกฎาคม 2545 (อ้างเมื่อ 23 กรกฎาคม 2545). จาก

<http://www.meechaithailand.com/Meechai/showshtml>

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ..... จำนวน..... คน
กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่.....จำนวน..... คน ซึ่งได้มาโดยการ.....
เครื่องมือที่ใช้..... และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการ.....
การวิเคราะห์ข้อมูล.....
ขั้นตอนการวิจัย.....

สรุปผลการวิจัย

.....
.....

อภิปรายผล

.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....

กิตติกรรมประกาศ

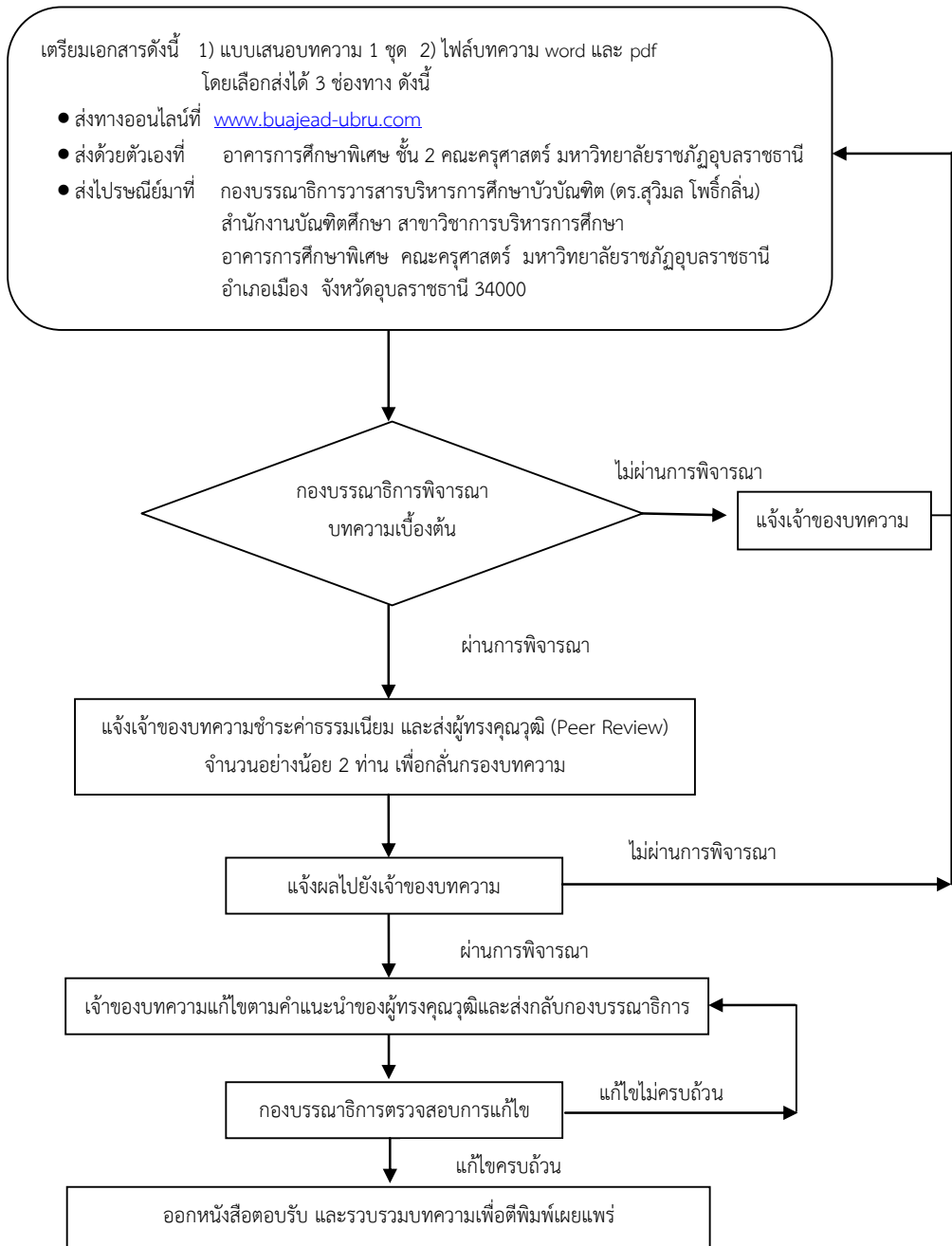
.....(ระบุสั้นๆ ว่างานนี้ได้รับทุนสนับสนุนและได้รับความช่วยเหลือจากใครบ้าง).....
.....

เอกสารอ้างอิง (ต้องมีรายละเอียดครบทุกรายการตามที่อ้างไว้ในเนื้อหาบทความ เรียงตามลำดับตัวอักษร และมีรูปแบบการเขียน บรรณานุกรมตามรูปแบบของวารสาร)

.....
.....
.....
.....

ขั้นตอนการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์วารสารบริหารการศึกษাবัณฑิต

แบบเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารบริหารการศึกษাবัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
(วารสารในฐานข้อมูล TCI มกราคม ๒๕๕๘ – ธันวาคม ๒๕๖๒)

เรียน บรรณาธิการวารสารบริหารการศึกษาวัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ข้าพเจ้า (ชื่อ-สกุล ภาษาไทย).....
(ชื่อ-สกุล ภาษาอังกฤษ).....

มีความประสงค์ส่งผลงานในนาม ☐ คณาจารย์/เจ้าหน้าที่ ☐ นักศึกษาระดับ .....

หน่วยงานที่สังกัด .....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....

หมายเลขโทรศัพท์..... E-mail / face book/ Line .....

ประเภทผลงาน ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความวิจัย ☐ ปรัชศนหนังสือ

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) .....

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) .....

คำรับรองบทความวิจัยจากอาจารย์ที่ปรึกษา (กรณีเป็นบทความวิจัยของนักศึกษา)

ข้าพเจ้า.....และ..... อาจารย์ที่ปรึกษาของ

(นาย/นาง/น.ส.).....เป็นนักศึกษาระดับ.....

สาขาวิชา..... หลักสูตร.....

คณะ.....ของมหาวิทยาลัย.....

ได้อ่านและพิจารณาบทความแล้วเห็นสมควรนำเสนอเพื่อตีพิมพ์และเผยแพร่ได้

ลงชื่อ..... ลงชื่อ.....
(.....) (.....)

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ที่ปรึกษา
...../...../..... .....

ข้าพเจ้าขอรับรองผลงานที่เสนอตีพิมพ์ในวารสารบริหารการศึกษาวับัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ดังนี้

๑. ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบหรือแหล่งตีพิมพ์ใดๆ มาก่อน
๒. ไม่อยู่ระหว่างการนำเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งเผยแพร่อื่นใดพร้อมกันทั้งในประเทศและต่างประเทศ
๓. ข้อความ/รูปภาพ/ข้อมูล ทั้งหมดที่ปรากฏ ขอรับรองว่าเป็นผลงานของข้าพเจ้า หากมีการอ้างอิงผลงานผู้อื่น ข้าพเจ้าได้มีการดำเนินการตามระเบียบกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และจรรยาบรรณทางวิชาการอย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้วกรณีมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ แผนภูมิ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และ/หรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความให้เป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าแต่เพียงฝ่ายเดียว
๔. ข้าพเจ้ายอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาด้านฉบับ ทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการตรวจแก้ต้นฉบับตามที่เห็นสมควร พร้อมนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความทั้งหมดข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

ลงนาม..... เจ้าของผลงาน
(.....)
วันที่ / /

- บทความเป็นความคิดเห็นและผลงานวิจัยของเจ้าของบทความซึ่งยินดีให้บทความได้รับการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)
- เจ้าของบทความยินดียินยอมให้บทความตามผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ
- หากมีการละเมิดสิทธิไม่ว่าวิธีการใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ กองบรรณาธิการวารสารไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ ทั้งสิ้น ให้อยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าของบทความ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต ปีที่ 17 ฉบับที่ 1

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

รศ.ดร.สมาน อัครวุฒิ
รศ.ดร.อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ
รศ.ดร.อัครวุฒิ อุทัยรัตน์
รศ.ดร.เบวสิต ชูท่าแพง
ผศ.ดร.พงษ์ศักดิ์ กองปันแข็ง
ผศ.ดร.ประทีป แซ่รัมย์
ผศ.ดร.สุรศักดิ์ ศรีกระจำ
ผศ.ดร.นิธาก จันทรจิตร
ผศ.ดร.ไพศาล วรคำ
ผศ.ดร.ธีระวัฒน์ เขี่ยมแสง
ผศ.ดร.สฎาญ ธีระวัฒน์ตระกูล
ดร.ประยงค์ แก่นลา
ดร.กมล สาคศรี
ดร.ปิยะธิดา ปัญญา
ดร.วิสุทธิ์ ราชธี
ดร.สิทธิชัย ตีลัน
ดร.วีระวงษ์ ไตรศรีวงกุล
ดร.สุรัตน์ มุกวงค์
ดร.อำพล พันธุ์วงศ์
ดร.ปัญญา ตรีเสกพจน์กุล
ดร.อุจาดิออน ไชยพิชิต

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รศ.ดร.จินตนาวัตร ปะโคทัง
รศ.ดร.ชวนชัย เชื้อสาธุชน
ผศ.ดร.ชวนคิด มะเสนา
ผศ.ดร.อนุศักดิ์ เกตุสิริ
อาจารย์ ดร.ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว
อาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์
อาจารย์ ดร.สุวิมล โพธิ์กลิ่น

BUABANDIT JOURNAL OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION (BUAJEAD)

วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

โทรศัพท์ 045-352000-29 ต่อ 1234 โทรสาร 045-474059

<http://www.buajead-ubru.com>

หรือ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/buajead-ubru> เริ่มเดือน กรกฎาคม 2559 เป็นต้นไป

BUABANDIT JOURNAL OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION (BUAJEAD)

วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตึกการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

<http://www.buajead-ubru.com>

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/buajead-ubru>